De Lug
Respo
Morali

In periculis in angustiis in rebus
dubiis Mariam invoca
[illegible] il P. Bernardo

EMINENTISSIMI DOMINI
IOANNIS CARDINALIS
DE LVGO
HISPALENSIS,
E SOCIETATE IESV,
RESPONSA MORALIA.



IOANNIS DE LVGO HISPALENSIS, SOCIETATIS IESV, S.R.E. TIT. S. BALBINÆ PRESBYTERI CARDINALIS, *Spirinx sculp.*

EMINENTISSIMI DOMINI IOANNIS DE LVGO HISPALENSIS, E SOCIETATE IESV, S. R. E. TIT. S. BALBINÆ PRESBYTERI CARDINALIS.

RESPONSORVM MORALIVM LIBRI SEX.

Cum gemino INDICE, *vno Librorum, & Capitum, altero Rerum, & Verborum.*

HAC POSTREMA EDITIONE A MENDIS EXPVRGATI.



LVGDVNI,

Sumptibus PHILIPPI BORDE, LAVRENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.

M. DC. LX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ADMODVM

R·P. SFORTIÆ
PALLAVICINO,
E' SOCIETATE IESV.

EN tandem seu iure, seu vi ac perpetuo tanquam concussu suasionum, precum, minarum, denuntiationum expugnasti repugnantiam illam meam, (quam ipse pertinaciam vocabas,) vulgationi Responsionum, siue Consiliorum Moralium meorum refragantis. Ingenuè fateor; non modicè animus ab ea auocatus erat, postquàm eiusmodi dissertatiunculas colligere aggressus, longè minus re inueni, quàm opinione præceperam, quando & magna earum pars à me ipsis Consultoribus tradita, ne autographis quidem, præ temporis ad exscribendum inopiâ, reseruatis; pars in talibus versabantur argumentis, quæ, vel tacitis Consultorum nominibus, eosdempr æ attributorum proprietate prodidissent, non-

ã 3 sine

ſine eorumdem incommodo, moleſtiâve: pars demum quæſtiones tractabant, quibus reſpondere priuatâ quidem ſcriptione licet, reſponſionem in vulgus dare non licet: vt enim corporibus pharmaca, ſic & conſcientiis conſilia non eadem omnibus attemperata. Quamobrem pauca ex multis reperi ab his exceptionibus libera; ea vero pauca ſine illo doctrinæ atque eruditionis decore, quem publicæ lucis theatrum deſiderat. Noſti ſiquidem quanto leuiùs ſatisfiat neceſſitati cuiuſpiam interrogantis, qui pro arcano conſcientiæ foro ſubitarium Theologi reſponſum quærit. Neque verò iam aut indeclinabilia publici muneris officia, aut ſenium, ſeniíque comes inualetudo, ſpongiæ ac limæ adhibendæ, vt opus eſſet, tempus viréſque concedunt. Ita planè ſe res habet; haud tamen mihi animus fuit, quo diuturniorem à te obſidionem, enimuero præduram, tolerarem. Quin ſatius habui, me ipſum redimere exiguâ huiuſmodi pagellarum iacturâ. Non quòd illarum editioni conſentiam, ſed eis te donatum volo, qui in lumine diuini vultus rem conſpicatus, perinde ſuper illis te geras, ac ſuper tuis. Si enim ita videris expedire, ineditas ſerua; ſin, euulgatas nonnihil è ſalute animarum fore intellexeris, nullo exiſtimationis meæ reſpe-

ctu

ctu exequere vt libet. quod posterius si decreueris, par esset vt aliquid conferres de tuo; adeóque allaborares, quò lumen, atque ornamentum allineres publico aspectu non indignum. Cæterùm tui planè arbitrij res esto. Vale mi Pater amantissime. Romæ 6. Idus Iulij anno 1650.

Frater & seruus in Christo

IOANNES CARDINALIS DE LVGO.

ã 4 SFORTIA

SFORTIA
PALLAVICINVS
E' SOCIETATE IESV,
Lectori beneuolo S.

V*ISVNTVR hodie in Regiis, vt gazæ, in Museis tanquam archetypi, fictilia quædam per lusum depicta à Raphaele Vrbinate, nihil tum opinante, olim euenturum, vt ipse, eiusque in pingendo excellentia ex eiusmodi tanquam eiectamentis æstimaretur. Id namque si vel suspicatus esset, ludicra illa, neglectaque opera, vt reor, accuratiùs quàm concinnauerat, diffregisset. Haud rara sunt huiuscemodi exempla. Quot nunc extant, & cum admiratione leguntur præstantium Scriptorum reiectanea? Quorum sanè Scriptorum seueriori in egregios fœtus proscriptioni nisi æquior euentus intercessisset, simul Latium, simul Poësis vniuersa maximo suorum decorum, hoc est, Virgilianâ Æneide, caruissent. Hæc ipse reputans, existimaui amantiùs mihi, quàm obsequentiùs agendum cum Eminentissimo Cardinale de Lugo, (quem eò Præceptorem meum appello, quo obliquè meipsum appellatione splendidissima cohonestem,) vt ab eo exculperem hoc Moralium Responsionum volumen. Hæc siquidem ipse construxerat, perinde ac principes Viri tentoria, hoc est, ad subitarium vsum, non ad stabilitatem. Memini, cùm sodales ordine, iuncti cubiculis, sed consuetudine, & charitate coniunctiores degebamus, ad ipsum ceu ad sacram cortinam Consultores vndique adire in arduis quibusque, magnisque conscientiæ quæstionibus. Quibus ille dum non sapientiùs, quàm humaniùs satisfaciebat, ingens nil tale sentienti peculium excreuit; sed adeò neglectum, vt sine furti noxâ subripi potuisset: quippe non tam animo possessum, quàm derelictum. Quid ille super horum editione sentiret, quantum ego industriæ & laboris impenderim, vt eam exorarem, testatur illius ad me epistola, quam ex Italica fideliùs, quàm elegantiùs*

gantiùs Latinam reddidi, atque huic Operi præfixi tanquam tabulas mei in litteratorum nationem promeriti.

Enimverò Io. de Lugo, (ita simpliciter nuncupauerim; vt enim in maximo astro, ita in maximis nominibus, nihil illustrius, quàm nuditas,) hac geminâ laude semper inclaruit, vt nemini ætatis suæ, vel ingenij acumine, vel iudicij soliditate concesserit. Neque fuit in contemplatrice Theologia subtilior, quàm in morali prudentior; quamuis ego huius postremæ coniunctionis decus, non tanqum singulare aliquid in illo suspexerim. Rarum hoc esse, atque insociabile dictitant homunciones nonnulli, quibus expediret, ipsam vnius doctrinæ vacuitatem, alterius esse probabilem coniecturam: perinde ac si vera omnia, atque adeò scientiæ omnes cognato fœdere non coïrent: perinde ac si quæcumque rata conclusio in rerum agendarum quæstionibus ex meditantis Philosophiæ initiis non emergeret: perinde ac si Metaphysica, (quod Aristoteles demonstrauit,) non esset disciplinarum omnium præceptrix, ac parens. Quid enim? an non, quem modò laudaui, Aristoteles inter Ethnicos, Aristotelique proximus Aquinas inter Christianos, denique inter sodales nostros Toletus, Vasquius, Suarius, Molina in vtroque sciendi genere præcipui sunt? ita vt id potiùs admirabile sit, quempiam in solis moralibus præstare, quàm vtique horum præstantiam, vt in humanis illustrem, veneror, sed in eâdem per se spectata subobscurum nescio quid, ac luscum, adeóque lapsibus obnoxium, introspicio. Illi verò diuinorum contemplatores, qui actuosam Theologiæ partem omninò prætereunt, suspicabile est, ne pro vero factitium aurum venditantes, moralia argumenta, lydium ceu lapidem, reformident; vtpote in quibus procliue est, opinionum labem vel popularibus oculis esse conspicuam. Non sum inscius, in eiusmodi quæstionibus pariter, atque in forensibus, multos esse vnâ auctoritate contentos: nec morem damno; quemadmodum non improbarem si cæcutientes noctem diemve ex horologio potius, quàm ex fenestra diiudicarent. Enimuero, cùm vtrumque forum innumerabilem exigat Præfectorum multitudinem, cúmque in multitudine, mortalium, adeóque in vsu earum artium, quæ multitudinis sunt, ingenij præstantia sit insperabilis, præsertim vbi opus tædij plenum, stipendij plerumque inops; tutius fuit vt quorumdam magnorum auctoritate, quàm vt propria ratiocinatione cæteri passim ducerentur. Ita se res habet Verumtamen Scriptores illi, quorum disputationes sola auctoritate nituntur, testium fidem, (quam etiam haud rarò in illis desidero,) vendicare sibi possunt, iudicum auctoritatem arrogare sibi non possunt. Neque pro sententiis, quas tuentur, numerum augent suffragatorum: quo modo nec multa parelia pro multis

Solibus

Solibus numeranda ſunt, nec Echo, quantumuis multiplicata, pluſquam vna vox eſt. Iuris ergo, ac recti qua exterioris, qua interioris præceptores ij tantùm ſunt, qui rem exigunt non ad alienas priuatorum opiniones, ſed vel ad ſcriptas Principum leges, vel ad rationem, quæ legitima eſt interpres legis æternæ.

Hos inter præcipuus eminet Cardinalis de Lugo; cuius libri tum cæteris dotibus affluunt, tum verò aſſimulant mare illud vitreum ſimile cryſtallo; ſcilicet perſpicui pariter, ac profundi. Quis in eo non admiretur inſignem ſtyli ſolertiam, nil omittentis eorum, quæ omiſſa ſermonem inobſcurarent, nil dicentis eorum, quæ dicta, caliginem, non lucem affunderent? Quod cùm in quocumque ſcribendi genere præſtabiliſſimum ſit, tum verò præſtabilius eſt in eo, quod agendi regulam præfert: nil enim ad regulæ ſubſtantiam tam proprium atque intimum, quàm vt pateat.

Sed ego, dum te Lector diutiùs moror, tanti Scriptoris gloriam laudibus ipſis imprudens detero; hanc enim longè vberiorem illi pariet legentis experientia, quàm laudantis exornatio.

Imprimatur,

Imprimatur, si videbitur R. P. sacri Palatij Apostolici Magistro,
ASCANIVS RIVALDVS *Vicesgerens.*

Imprimatur, Fr. VINCENTIVS CANDIDVS, *sacri Palatij Apost. Magister.*

APPROBATIO SFORTIÆ PALLAVICINI, in Collegio Romano Societatis IESV *sanctæ Theologiæ Lectoris.*

IVBENTE Reuerendissimo Patre Vincentio Candido, sacri Apostolici Palatij Magistro, perlegi *Responsa moralia Eminentissimi Domini Ioannis Cardinalis de Lugo*, & omnia inueni orthodoxæ fidei, piisque moribus apprimè consona: quin etiam illis ingenij ac doctrinæ luminibus præfulgida, quæ Theologorum ætatis nostræ Principem, vnique sapientiæ decus perpuræ debentem, decent.

SFORTIA PALLAVICINVS, *in Collegio Romano Societatis* IESV *sanctæ Theologiæ Lector.*

EMinentissimi Domini Ioannis Cardinalis de Lugo Responsa Moralia, nos in Alma facultate Parisiensi Doctores perlegimus, nihilque quod fidei orthodoxæ, & bonis moribus aduersetur reperimus, sed plurima selectissima, & quæstionum mirâ varietate contexta, proinde in lucem prodeant. Datum Lugduni die 30. Nouembris, anno Domini 1650.

Fr. FRANCISCVS LORNET, *Ordinis Prædicatorum.*

Fr. PAVLVS LOMBARD, *Prior Carmelitarum Lugdun.*

SVMMA

SVMMA PRIVILEGII Regis Christianissimi.

LVDOVICVS XIV. Dei gratiâ Galliarum, & Nauarræ Rex Christianissimus, singulari Priuilegio sanxit, ne quis per vniuersos Regnorum suorum fines, intra decem annos à die finitæ impressionis computandos, imprimat, seu typis excudendos curet, & vænales habeat Libros, tam editos, quàm edendos, *Ioannis Cardinalis de Lugo, è Societate* IESV, præter PHILIPPVM BORDE, Bibliopolam Lugdunensem, aut illos quibus ipsemet concesserit: prohibuit insuper eadem auctoritate Regiâ omnibus suis subditis eosdem libros extra Regni sui limites imprimendos curare, vel quempiam vbicunque fuerit, ad id agendum impellere ac instigare, sine consensu dicti PHILIPPI BORDE. Idque omne sub confiscatione Librorum, aliisque pœnis contra delinquentes expressis, vti latiùs patet in litteris datis Parisiis, die 30. Augusti 1650.

Et mandato Regis

Signatum

BERAVD.

INDEX

INDEX
Librorum, & Dubiorum.

LIBER I.

De quæsitis variis circa Sacramenta.

De Sacramento Pœnitentiæ.

De Sacramento Ordinis.

De Sacramento Matrimonij.

LIBER II.

De quæsitis variis circa censuras.

LIBER III.

De variis casibus ad Regulares spectantibus.

LIBER IV.

Continens dubia aliqua pertinentia ad institutum Societatis Iesu.

LIBER V.

Continens dubia circa beneficiarios, & personas Ecclesiasticas.

9. De

LIBER VI.

Continens dubia ad varias materias spectantia.

RESPON

RESPONSORVM MORALIVM DIVERSORVM

LIBER PRIMVS.

De quæſitis variis circa Sacramenta.

DVBIVM I.

De Baptiſmo in capillis, an ſit validus, an repetendus?

1 DVo quæſita fuerunt caſu occurrente. Primum, an ille, cuius ſolos capillos aqua attigerat, validè baptizatus fuiſſet? Secundum, an ſaltem repetendus eſſet Baptiſmus ſub conditione? Variæ fuerunt ſententiæ Theologorum. Aliqui enim abſolutè dixerunt, Baptiſmum fuiſſe inualidum: quam ſententiam antea docuerat Bonacina, *de Sacramentis diſp. 2. quæſt. 2. punct. 3. num. 21.* quia nimirum capilli non ſunt pars hominis, ſed quædam ſuperfluitas, & excrementum non informatum animâ: non ergo baptizatur ipſe homo, ablutis ſolis capillis, cùm nulla pars hominis aquâ lauetur.

2 Alij dixerunt, Baptiſmum non ſolùm fuiſſe validum, ſed ita certum, vt nec deberet, nec licitè poſſet etiam ſub conditione reiterari. Primæ partis valorem affirmantis Auctores afferentur poſtea. Secundam verò partem, nempe non debere nec poſſe reiterari etiam ſub conditione, probabant, quia non poteſt licitè reiterari Baptiſmus etiam ſub conditione, niſi quando ad minus de valore prioris Baptiſmi eſt aliquod dubium morale, atque probabile: neque enim quilibet ſcrupulus ad hanc reiterationem ſufficit, ſed requiritur dubium prudens, ita vt poſſimus probabiliter, & prudenter dubitare de valore prioris Baptiſmi. In hoc autem caſu non eſt fundamentum probabile, & morale ad dubitandum, vt ex fundamentis afferendis conſtabit: neque etiam per principia extrinſeca, & ab auctoritate contrariæ ſententiæ poteſt hoc dubium ſuboriri, cùm omnes Baptiſmum illum validum ſupponant, vno excepto Bonacinâ, qui contra communem Doctorum ſententiam id negauit, cuius auctoritas non poteſt probabilitatem dare illi ſententiæ adeò ſingulari, nec certitudinem tollere ſententiæ contrariæ.

3 Ego mediam viam tenendo, reſpondi, Baptiſmum fuiſſe validum; poſſe tamen, & debere reiterari ſub conditione. Vtramque partem communiter Theologi omnes: & in primis validum eſſe hunc Baptiſmum in capillis, quando alia requiſita concurrunt, docent Henriquez, *lib. 2. de Sacramentis cap. 7.* Toletus *lib. 2. ſummæ c. 18. num. 10.* Valentia *tom. 4. diſp. 4. quæſt. 5. punct. 2. verſ. Sextò quæritur.* Coninch. *in 3 p. q. 66. art. 7. dub. 2. num. 18.* Graffis *2. p. lib. 1. cap 4. num. 9.* Poſſeuinus, Bartholomæus ab Angelo, & Ledeſma apud Bonacinam, *vbi ſuprà n. 21.* Item Filliucius *tom. 1. tract. 2. num. 31.* Vaſquez *tom. 2. in 3. part. diſp. 14.* Sotus *in 4. diſt. 3. quæſt. vnica, art. 7. § tertium argumentum.* Ioan. Præpoſitus *in 3. part. quæſt 66. art. 8. dub. 3. n. 90.* & alij plures, quos affert, & ſequitur P. Diana, *part. 5. tract. 3 de caſibus occurrentibus tempore mortis, reſolut. 4 & 11.*

4 Probatur primò à priori ex fundamento omninò contrario; quia nimirum capilli ſunt pars vera hominis, & non ſolùm ſuperfluitas, vel excrementum, vt prima ſententia ſupponebat: nam licèt fiant ex iis materiæ partibus, quas alia corporis membra, vel organa reiiciunt; illa tamen materia, quæ aliis partibus non deſeruit, non reiicitur vt omninò inutilis, ſicut reiiciuntur mera excrementa, ſed retinetur tanquam vtilis ad capillos formandos. Sicut vngues etiam fiunt ex partibus, quas aliæ partes reiiciunt; & tamen deſeruiunt non ſolùm ad ornamentum, ſed etiam vt manus ſint habiles ad operationes humanas, quæ ſine vnguibus difficillimè poſſent exerceri. Sic etiam pars illa, quæ conuertitur in capillos, non cenſetur homini ſuperflua, & inutilis, cùm ipſi capilli deſeruiant non ſolùm ad ornamentum, & decorem, ex quo Abſalonis facies multò magis ſpecioſa, & amabilis reddebatur; ſed etiam ad tuendam, & fouendam capitis cutem: vnde homo caluus non videtur omnino integer, & completus, ſed aliqua ex parte mancus, & diminutus; nec immeritò caluities omni ſtudio, & diligentia vitari ſolet, & impediri, imò & ab aliis ſolet fictitiis, & appoſitis capillis occultari, qui ſanè capilli aduentitij, & extrinſeci non ſunt hominis pars, nec in illis ſolis valeret Baptiſmus, niſi aqua ad cutem capitis penetraret: ſecùs verò de propriis, & naturalibus capillis dicendum eſt, qui ſunt aliquid ipſius hominis, vt dicemus.

5 Et quidem ſcio, eſſe controuerſiam inter Philoſophos, an rationalis anima informet etiam capillos, aliis negantibus, aliis verò affirmantibus, quam ſententiam ego *in lib. de Anima*, vt probabiliorem amplexus ſum. Quia verius videtur, capillos non nutriri ſolùm per iuxtapoſitionem, ſed etiam per intus ſumptionem, & habere ſubtiliſſimas venulas, per quas alimentum, & nutrimentum diſtribuatur, quod variis experimentis, & exemplis in prædicto

loco probabam. Cæterùm ad casum nostrum abstinendum est ab ea controuersia:siue enim animâ rationali informentur,siue non informentur, sunt vera pars hominis, & compositi humani. Sicut sanguis, qui in sententia probabiliori non informatur anima rationali, adhuc est vera pars naturæ humanæ, & ideò subsistere debuit in Christo eadem Verbi diuini subsistentia increata; quia alioquin non assumpsisset Verbum totam, & integram naturam humanam, & omnes eius partes, vt ex Concilio Tridentino, & aliis Scripturæ, & Patrum verbis latè probaui *disp. 14 de Incarnatione sect. 2. & 8.* Hinc etiam est, quòd in statu beatifico corpora gloriosa non resurgent certè sine capillis;alioquin frustrà Christus Dominus Apostolis promisisset, *capillus de capite vestro non peribit*:non erant ergo mera corporis excrementa, sed partes humanæ naturæ, quas resurgente homine, resurgere oportet,vt totus,& integer homo resurgat. Dum ergo capilli abluuntur,pars hominis abluitur, & quidem pars capitis humani,cùm capilli ad caput ipsum pertineant,& per consequens caput in aliqua sui parte baptizatur,quod sufficit ad verum hominis Baptismum.

6 Probatur secundò, quia sicut cutis capitis capillis tegitur,ita & cute tegitur caput: suppono autem ex Medicorū,& Philosophorum doctrina,in humano corpore esse duplicem cutem, alteram omninò externam,quam communiter ex Galeno, & aliis Medici dicunt non informari anima rationali; alteram verò internam,& animatam. Et tamen ad valorem Baptismi nemo exiget,quòd aqua non sistat in cute,& superficie externa, sed quòd penetret ad cutem internam. Cur ergo non sufficiet, si aqua sistat in capillis ipsis, qui sunt quasi pellis ad cutis ornatum,& tutelam posita?Habent enim se capilli respectu capitis,sicut pellis in oue,vel sicut pennæ in aue: nemo autem dicet non esse propriè,& in omni rigore madefactam ouem,vel auem,quatum pellis, & lana, vel pennæ madefactæ sunt.

7 Confirmari potest primò, quia quando requiritur contactus physicus capitis, sufficit tangere capillos. V.g.quando Episcopus debet imponere manus supra caput Presbyteri ordinandi,non tangit immediatè capitis cutem,sed capillos,& id satis est,vt dicatur caput ipsum physicè tangere Similiter ergo dicetur aqua effusa super caput,& illud fluxu suo tangere,quando tangit capillos,& super illos effunditur,ac fluit, quod videtur sufficere omninò vt caput dicatur baptizatum.

8 Confirmari potest secundò, quia vngues etiam, siue sint,siue non sint animati, ita sunt manuum, & digitorum pars,vt quando manu, vel digitis aliquid apprehendi debet, satis sit, si vnguibus digitorum tangatur.Sic Sacerdos in sua ordinatione, qui tangere debet cuppam calicis digitis mediis, sufficit si vnguibus eorum digitorum tangat,quia ij pars digiti censentur.Cur ergo minùs capilli censebuntur pars capitis,aut cur minus aqua dicetur attigisse caput pueri, quando super capitis capillos effunditur, cùm eodem modo se habeant capilli ad caput,quo vngues ad digitos,vel manus se habent.

9 Dicet aliquis, ex hoc sequi, quòd sufficeret ad Baptismum si aqua solùm effunderetur super extremam partem capillorum pendentium ab vtroque capitis latere, & extra ipsum caput,quæ pars ab aliquibus ligari solet in crinem sericâ vittâ vel aliter: quod tamen durum videtur,quia crines illi, licet primam radicem in capite habeant,longè tamen à capite distant,& videntur ita esse extra hominem, vt eorum ablutio non denominet simpliciter hominem ablutum.

Respondetur negando sequelam: nam si ablutio vnius digiti pedis non sufficit ad Baptismum, iuxta communem sententiam, multò minùs sufficiet ablutio extremæ partis comæ pendentis,quæ minus videtur pertinere ad hominis complementum, quàm digitus.Est autem magna differentia inter capillos illos,qui caput ipsum tegunt,& illos, qui ex capite pendent per humeros, qui certè non sunt capitis pars,nec qui illos tangit,dicitur caput tetigisse;quare nec qui illos abluit,dicitur caput abluere. Secus dicendum est de illis,qui in capite sunt,& illud tegunt; sunt enim quasi pellis & cutis externa ipsius capitis; quare sicut tangens cutem capitis,vel illam abluens, dicitur tangere,vel abluere caput, ita & qui capillos tangit,vel abluit. Quod à posteriori constare potest, quia si aliquis videret extremitatem solam comæ Petri ex humeris pendentis & nihil aliud, non diceretur vidisse Petri caput: si tamen vidisset caput ipsum ita capillis coopertum, vt cutem aut carnem non videret,adhuc diceretur caput vidisse: vnde apparet Cæsariem pendentem ad humeros non esse partem capitis,sicut sunt capilli in ipso capite positi, & illud tegentes.

10 Hoc ergo supposito circa priorem responsionis partem,restat iam explicanda, & probanda pars posterior,qua dixi,posse, & debere reiterari sub conditione Baptismum ita collatum:quod licèt quidam docti Theologus negauerit Doctores tamen concedentes illum esse Baptismum validum,id affirmarunt multi,exteri verò non negarunt.Ita Sotus, & Henriquez *locis citatis*,Nuñus *in 3.p.q.66. art. 8. conclus.* 5. Ioann Baptista Conradus Dominicanus *in responsis moralibus p.2 q.* 8. Dominicus Chametota *de Sacramentis tract.2.de Baptismo,cap. 1.dub. 6.* Molsesius *in summa tract. 4. cap. 1.num. 36.* Laymann. *dub. 5. Theolog.moralis, tract.* 2. *cap.* 3. Ochagauia *de Sacramentis,tract. vnico de Baptismo q. 4. num.* 3. significans certiorem esse Baptismum in digito,quàm in capillis, Petrus Cabrera *in 3.p.q.66.art.7.n.6.*dicens,magis debere reiterari Baptismum in capillis,quàm in digito, Valentia *tom. 4. q.1.puncto 2.5.sextò sequitur*, dicens solùm,esse probabilius,quòd Baptismus ille sit validus.Eodem modo loquitur Ioannes Præpositus *in 3. p.q.67.art.8.dub.3.n.90.*dicens,esse omninò reiterandum,& alij,quos affert,& sequitur Diana *dicta resol. 4.& 11.*

11 Vnde probatur hæc pars responsionis, quia quidquid sit de aliis Sacramentis,an in eorum collatione,& susceptione liceat amplecti opinionem probabilem;in Baptismo tamen,Sacerdotio,& Episcopatu,propter eorum necessitatem;& damnum irreparabile,quod ex eorum inualiditate consequeretur, debemus, quoties fieri potest, certam, & securam viam amplecti:non est autem omninò certus valor Baptismi in casu præsenti. Nam vltra Bonacinam suprà adductum, negant eius valorem Emanuel Rodericus *in summa p.1.cap.25.concl.2.in fine.* Ioannes de la Cruz *in Directorio conscientiæ p.2.q.* 2. *de Baptismo, dub.5.conclus.*1.Syluius *in 3.p.quæst.66. art. 7.* Melchior Zambranus *c.* 1. *de Baptismo dub.* 3. *n.* 7. & Villalobos,quem affert Diana *dicta resolut.4.*Quomodo ergo potest medium omninò certum existimari, quod tot Doctores, visis, & consideratis fundamentis nostræ sententiæ,inualidum esse decernunt? Aut quis dicet, impudenter, & temerè reiterari Baptismum,stante sententia tot Doctorum,quæ dicit, illum nondum esse baptizatum? præsertim cùm illi ipsi, qui dicunt esse validum, fateantur esse incertum.

12 Probari potest hoc ipsum secundò, & explicari (quod deseruire potest ad soluendum fundamentum eorum, qui hanc reiterandi obligationem negabant,)quia etiamsi sententia negans valorem illius

B Ptismi

Baptiſmi nunc non æſtimaretur probabilis, adhuc ſufficiens eſt ad Baptiſmi reiterationem. Ad hoc enim non eſt neceſſe, quòd iudicemus probabiliter, Baptiſmum priorem fuiſſe irritum: ſufficit, ſi prudenter formidare poſſimus, ne fortè id ſit probabile. Quando verò Doctores aliqui dicunt, non eſſe reiterandum Sacramentum etiam ſub conditione, niſi adſit morale, & probabile dubium de eius valore, non ſunt intelligendi quòd requirant iudicium probabile de Sacramenti inualiditate. Nam qui ſolùm habet dubium negatiuum, & non poſitiuum de Baptiſmo ſuſcepto, poteſt vtique, & debet illum ſub conditione reiterare. Dubium autem negatiuum dicitur, quando neutri parti poſſumus probabiliter aſſentiri, quia pro neutra parte ſunt rationes probabiles: quo caſu non poſſumus probabiliter iudicare, defuiſſe Baptiſmum: non ergo requiritur iudicium illud poſitiuum probabile de defectu, aut nullitate Baptiſmi ad obligationem reiterationis. Sub nomine ergo dubij moralis, & probabilis requiſiti, intelligi debet iudicium probabile ſaltem in actu ſignato, vt ita dicam, hoc eſt, quo ex probabili fundamento iudices, poſſe prudenter, & non temerè formidari de valore Baptiſmi prioris. quod quidem ad minus in caſu noſtro reperitur: nam licèt hodie ſententia illa non eſſet probabilis: eſt tamen in eo ſtatu, vt prudenter timeri, & formidari poſſit, quòd aliquando perueniat ad gradum probabilitatis ſaltem per principia extrinſeca; quia ſicut hodie habet quinque, vel ſex Auctores, poterit paulatim plures habere, ita vt iam negari non poſſit, quòd ſit ſaltem ab auctoritate probabilis: quod periculum eſt proculdubio morale, & ſufficiens prudentem formidinem præſentem. Nam morale dicitur illud, quod iuxta morem, & conſuetudinem contingit: ſæpè autem, & frequenter contingit, quòd aliæ ſententiæ, quæ paucis ab hinc annis minus habebant ponderis, & auctoritatis, quàm hodie habeat ſententia illa negans valorem Baptiſmi in capillis, poſt aliquot annos probabiles euadant: quare prudenter, & moraliter formidare poſſumus, ne hoc ipſum contingat illi ſententiæ, & hoc ipſum ſufficit nunc ad reiterationem faciendam. Habemus enim iam nunc dubium probabile, & morale, hoc eſt, iudicium probabile de periculo morali, ne fortè ſententia illa aliquando probabilis futura ſit: quod periculum morale in re tanti ponderis vitare debemus, & adhibere Baptiſmum, cuius valor huic morali periculo expoſitus non remaneat. Ratio autem à priori eſt, quia nulla fit iniuria, vel irreuerentia Sacramento, quando prudenter aliquis operatur: prout re vera operatur prudenter, qui adhibet medium tutum in re tanti ponderis, non contentus medio periculis expoſito, quale eſt medium Baptiſmi in capillis, quod ad minus eſt expoſitum remotè periculo falſitatis, quatenus eſt expoſitum huic periculo, quòd ſententia eius valorem negans, probabilis à Theologis prudenter iudicetur, atque adeò iidem iam hodie poſſint prudenter de eius valore formidare, prout de facto formidant ij etiam, qui nunc dicunt Baptiſmum illum eſſe validum, dum id ſolùm dicunt probabilius eſſe, atque adeò cum formidine docent, & ideo monent debere Baptiſmum ſub conditione reiterari, vt conſtat ex eorum verbis *ſuprà* adductis.

DVBIVM II.

An baptizandus ſit iterum ſub conditione, qui à Miniſtro Caluiniſta baptizatus fuit?

1 CErtum iam eſt apud Catholicos, Baptiſmum ad ſui valorem non requirere fidem in Miniſtro, ſed validè conferri poſſe à quolibet vſum rationis habente, etiamſi ſit Hæreticus, vel Paganus, dummodò adhibeat materiam, vel formam debitam, & habeat intentionem faciendi quod Chriſtus inſtituit, vel quod facit vera Eccleſia, quod clarè colligitur ex verbis Concilij Florentini *ſeſſ. vltima in decreto pro Armenis*, vbi de Baptiſmo dicitur: *in cauſa autem neceſſitatis, non ſolùm Sacerdos, vel Diaconus, ſed etiam laicus, & mulier, imò & Paganus, & Hæreticus baptizare poteſt, dummodo formam ſeruet Eccleſiæ, & facere intendat quod facit Eccleſia.* quod idem colligitur ex Leone, & Gelaſio, relatis *in cap. hi de quibus, & cap. ſi reuera, de conſecratione diſtinct.* 4 & ex Auguſtino *lib. 6. contra Donatiſtas cap.* 25. & ex Iſidoro, & Nicolao I. relatis *in cap. à quodam Iudæo, & c. Romanus, dicta diſtinct.* 4.

2 Cùm ergo in iis locis nullus Hæreticus excipiatur, dummodò ritu, & intentione Eccleſiæ baptizet, non videtur dubitandum de Baptiſmo à Caluiniſtis collato, quos ſcimus debitam materiam, & formam adhibere. Vnde cùm hoc dubium proponeretur ſacræ Congregationi Cardinalium die 19. Aprilis 1570. prout relatum inuenio in notis manuſcriptis ad Concilium Tridentinum Patris Ioannis de Salas eiuſdem manu collectis, & compilatis, vbi notat, id coram Sanctiſſimo deciſum fuiſſe (eo tempore erat proculdubio Pius V. vir doctiſſimus, & piiſſimus,) verba reſponſionis recitat hæc: *Caluiniſtas non errare in forma Baptiſmi, ſed in effectu: baptizati ergo à Caluiniſtis non rebaptizandi, vt aliàs cenſuit Congregatio.* Quod quidem reſponſum fuiſſe videtur fundamentum omninò in ſimili reſponſo Nicolai Papæ *in dicto cap. à quodam Iudæo, de Conſecratione, diſt.* 4. vbi conſultus Pontifex, quid faciendum eſſet de multis, qui baptizati fuerant à quodam, qui neſciebatur, an eſſet Chriſtianus, vel Paganus, aut Iudæus: reſpondit, ſi materia debita, & verba formæ obſeruata fuerant, non eſſe rebaptizandos: vbi noto ex ſola materia, & forma debitis appoſitis præſumere Pontificem debitam intentionem in baptizante, quicumque ille fuerit, niſi contrarium ex aliis indiciis præſumi, vel dubitari poſſit: quare cùm Caluiniſtæ in materia, & forma non errent, meritò Pius V. cum Cardinalium conſenſu de Baptiſmi valore dixit non dubitandum.

3 His tamen non obſtantibus, non deſunt qui de huiuſmodi Baptiſmo dubitent, & reiterandum poſtea ſub conditione velint. Dicunt enim, experientia conſtare defectus ſubſtantiales in Baptiſmo commiſſos: nam illi miniſtri hæretici putant verba formæ non eſſe operatoria, ſed concionatoria, atque adeo proferri ſolùm ad excitandam fidem in eo, qui baptizatur, vel in aliis, qui interſunt: quare non ita curant de formæ prolatione ſuo tempore facienda: imò dicunt, aliquando maioris auctoritatis gratia, miniſtrum proferre formam, ablutionem verò interim fieri ab alio inferiori miniſtro, cui eam imperat. Denique, cùm ij omnes efficaciam in verbis formæ non agnoſcant, non videntur eam debita intentione proferre, nempe vt formam operatoriam, ſed tantùm concionatorio modo, atque adeò iam ex defectu ſaltem intentionis debitæ Baptiſmus erit irritus.

Quare in Synodo secunda Prouinciali Mechliniensi, & in Pastorali item Mechliniensi edito anno 1608. *can. 11. de Baptismo*, iubetur baptizatos ab eiusmodi hæreticis iterum sub conditione baptizari, vt referunt, & approbant Syluius *in 3 p. q. 66. art. 9. quæsito 3.* & Ioannes præpositus *dicto art. 9. dub. secundo numero 99.*

4 Ego hoc dubium, & controuersiam totam non puto esse de iure, sed de facto: nam loquendo de iure, non est dubium, Baptismum ab hæreticis collatum validum esse, nec esse reiterandum, si debito ritu circa materiam, & formam, & debita intentione baptizant, vt rectè Pontifices suprà adducti responderunt. Cum hoc tamen stat, posse, & debere baptizari iterum eos sub conditione, si alicubi tales sint circumstantiæ, vt prudenter dubitari, aut formidari possit de defectu materiæ, vel formæ, aut intentionis debitæ: An verò circumstantiæ tales sint, pendet ex facto, vsu, locis, & personis, quæ omnia prudenter examinari, & considerari debent. Quare Syluius, & Præpositus *locis citatis*, hoc pacto tuentur decretum illius Synodi, quia nimirum *qui eorum hæreticorum mores probè norunt*, (inquit Præpositus) *meritò dubitant, num legitimè baptizent, cum dicantur vsi forma minus legitima. Item aliqui dicuntur minùs rectam habere intentionem: quando tamen nulla est suspicio de inualiditate Baptismi, ab hæreticis collati, nullo modò est repetendus.* Addit Syluius, quòd hæretici illi, *cùm incredibili odio ferantur in Ecclesiam, & Sacramentorum formas peruertant, & materiam contemnunt, & ab Ecclesiæ intentione mentem alienam habent, imò & inueniatur alicubi alius quidem verborum formam proferre, alius autem abluere, sæpè deprehensum est, ait Molanus, necessariam eis in baptizando defuisse intentionem.* Hæc Syluius, & Præpositus, vterque Belga, atque adeò potuerunt meliùs mores, & circumstantias vicinorum hæreticorum nosse, vt possent de re ad factum pertinente iudicare. Vbi obiter noto in verbis relatis Ioannis Præpositi, ipsum ad repetitionem illicitam Baptismi sub conditione faciendam contentum fuisse suspicione prudenti de defectu prioris Baptismi; subdit enim: *Quando tamen nulla est suspicio de inualiditate Baptismi ab hæreticis collati, nullo modo repetendus.* quod consonat iis, quæ diximus *dub. præcedenti*, nempe non requiri ad hanc repetitionem, probabilitatem proximam de inualiditate prioris Baptismi, qua probabiliter iudicemus, illum irritum fuisse, sed sufficere prudentem formidinem, quæ ab aliis latiori nomine solet dubium appellari, quatenus scilicet excludit certitudinem Baptismi validi: nam communiter quæ certa non sunt, dici solent incerta, & dubia: certitudo autem non solùm excluditur per dubium rigorosum, aut probabilitatem contrariam, sed etiam per quamlibet formidinem, quæ cum assensu certo stare non potest: quare si formido illa non sit omnino imprudens, sed prudenter fundata, sufficit ad repetendum sub conditione Baptismum.

DVBIVM III.

Vtrùm hæc sit valida forma Baptismi: Ego te Christizo, *vel,* te Christianum facio, in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti.

1 Dubium hoc motum fuit propter formam, qua Dalmatæ linguâ suâ vulgari vtuntur, & dicunt: *Ia tebe Karstim*, &c. quæ voces correspondent nostris Latinis, *Ego te baptizo*, &c. Ratio autem dubitandi erat, quia verbum illud *Karstim*, respondens nostro verbo *baptizo*, videtur deriuari à nomine Dalmatico *Isu Karst*, quo significatur *Iesus Christus*, ita vt ab illo *Karst*, quod est *Christus*, deriuetur verbum *Karstim*: & sit idem, quod *Christizo*, vel, *Christianum facio*, quod non videtur sufficere ad formam Baptismi, in qua debet significari actio abluendi, quæ non exprimitur per verbum *Christizo*, sed solùm effectus Baptismi. Et quidem si aliquis apud Latinos omitteret verbum *baptizo*, & diceret, Ego te *Christizo*, ego non dubitarem de inualiditate illius Baptismi. Aliunde tamen non videbatur damnanda consuetudo illius Ecclesiæ ab immemoriali obseruata in tot prouinciis, quæ sub ea comprehenduntur, nec dicendum eos per tot sæcula caruisse vero Baptismo, præsertim apud quos vera fides illibata cum pietate simul conspicua coniuncta perseuerauit, & floruit. Quare consulendum duxi virum doctum Dalmatam, & illius linguæ satis peritum, de vera, & germina illius vocis significatione, qui responsum suum iuxta materiæ capacitatem, & dignitatem mihi suggessit, quod idem, & iisdem Auctoris verbis subiiciendum censui, & ita se habet.

2 De forma Baptismi in lingua vulgari Dalmatarum quæritur, quid propriè significent illa verba: *Ia tebe Karstim*, quibus redduntur illa Latina, *Ego te baptizo*. Videtur enim quòd verbum *Karstim* significet potiùs Christizare, vel Christianizare, quàm baptizare, seu abluere, nam lingua eadem Dalmatica Iesus Christus dicitur *Isu Karst*, vnde Christianus dicitur *Karsttanin*, vtrique per denominationem à Christo; ergo & verbum *Karstim* deriuabitur à posteriore parte illius vocis *Isu Karst*, quæ pars respondet Latino *Christus*: ac proinde verbum *Karstim* significat Christizare, vel Christianizare.

3 Oritur autem hinc alia interrogatio, scilicet: Vtrùm satis tuta sit forma Baptismi in cæteris linguis omnibus, quibus Dalmatica affinis est, quales sunt Polonica, Bohemicha, Rutheoica, Moscouitica, Moraulca, Sclauonica, &c.

4 Hac in re non est reqoirendum in primis quæ sit in linguis istis omnibus vulgaris, & ordinaria notio verbi *Abluo*, vulgaria enim verba, & quorum vsus in sermone de rebus profanis est, magna ex parte in linguis istis à significatione rerum diuinarum remota sunt, inueniuntque sunt sacra vocabula, quæ sacras res significarent, eo prorsus modo, quo *Baptizo* apud Latinos verbum sacrum effectum est, ita nimirum eius significatione restricta, vt iam supponat pro ablutione tantùm sacramentali. Quo posito,

5 Certum est quòd verbum *Karstim* apud Dalmatas impositum est ad significandam ablutionem sacram: ac proinde idem significat quòd *baptizo*, nullo autem modo *Christizo*, vel *Christianum facio*.

6 Patet id primò ex vocibus deriuatis à verbo *Karstim* Nam S. Ioannes Baptista à Dalmatis vocatur *Sfeti Iuan Karstitel*: quis autem Dalmatarum dixerit, aliquem à S. Ioanne Baptista aut Christizatum, aut Christianum factum? & tamen dictionem *Karstitel*, quæ significat *Baptista*, à verbo *Karstim* deduci, manifestum est. Multò minùs Dalmatæ dixerint Christum Dominum aliquando Christianum factum, aut Christizatum à S. Ioanne Baptista, & tamen Baptismus Christi Domini, perinde atque alius quiuis Baptismus, à Dalmatis dicitur *Karstenye*.

7 Patet secundò. Quia verbum *Karstim* tam apud loquentem Dalmaticè, quàm apud audientem, nullius alterius conceptus est signum, nisi eius, quo repræsentatur ablutio sacra. Nam, cùm Dalmatæ loquuntur de ablutione sacra, seu de Baptismo, tàm generice sumpto,

sumpto, quàm de speciebus ipsius contradistinctis à specie Baptismi Christianorum, semper vtuntur verbo *karstim*. & nomine *Karstenye*. Itaque loca illa Actuum: *In quo ergo baptizati estis? In Baptismo Ioannis. Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto*, &c. Hæc, inquam loca Dalmatæ interpretantur discrimine per verbum *Karstim*, quod verbum si Christizare, vel Christianizare significaret, vel profectò Dalmatæ Scripturam per summam indignitatem interpretarentur, condemnantes non Ephesios modò summæ ignorantiæ, sed & Paulum, atque adeò ipsum Christum contradictionis, & falsæ doctrinæ. Nam, v.gr. posterior ille Actorum locus sic in Dalmatico explicaretur. Ioannes quidem Christizabat, vel Christianos faciebat aquâ, vos autem Christizabimini, vel Christiani efficiemini per descensum Spiritus sancti super vos, die Pentecostes. Quòd si tanto scelere, perperam scilicet explicatæ Scripturæ, Dalmatas exemerimus, maiores certè Dalmatarum, qui Scripturam primi interpretati sunt, viri nimirum illi sanctitate, & doctrinâ longè clarissimi, neque vim verbi *baptizo*, quod interpretabantur, intellexisse, neque res, de quibus Scriptura agit, cepisse arguerentur: arguerentur, inquam, si verbum *karstim* Christizare, aut Christianum facere significaret. Ex alia parte si Dalmatam quis roget, vt conceptum eum, quem significet verbum *Christo*, vel *Christianizo*, exprimat vno verbo Dalmatico, equidem hærebit, & ad nouatam aliquam dictionem, atque pro tempore confictam recurrere debebit. Quòd si suggeratur verbum *Karstim*, refugiet, atque hoc verbo idem significari dicet, quod apud Latinos, & Græcos verbo *baptizo* significatur, non verò *Christizo*, aut *Christianizo*.

8 Patet tertiò, idque clarissimè in linguis aliarum gentium, quæ dialectis solùm à Dalmatia differunt, in quibus id verbum quod in Dalmatiæ dialecto dicitur *Karstim*, nihil aliud omninò, quàm *ablutionem* sacram significat. Nam verbum *baptizo*, Polonicè dicitur *Krzeze*, Sclauonicè, Ruthenicè, Moscouiticè *Kreszeze*, vel *Kreszezain*, Bohemicè *kerstim*, Dalmaticè *karstim* Baptismus autem dicitur Polonicè *Krzese*, Bohemicè *Kerst*. Reliquæ gentes non vtuntur dictione absoluta, quæ æquiualet dictioni huic *Baptismus*, sed vtuntur verbali, quod significat quasi actionem baptizandi, & æquiualet huic dictioni *baptizatio*. Ita Sclauones, Russi, & Moschi Baptismum dicunt *Kreszezenie* Dalmatæ porrò dicunt *Karstenye*, quod ipsum Poloni efferunt voce *Krzezenie*. Atqui quicunque mediocriter est harum linguarum peritus, nunquam negabit primò, idem omninò significare verbum Dalmaticum *Karstim* quod significat Bohemicum *kerstim*, Sclauonicum Ruthenicum, & Moscouiticum *Kreszezain*, & Polonicum *Krzeze*. Item dictionem Dalmaticam *Karstenye*. idem penitus significare, quod Sclauonicum *Rreszezenie*, & Polonicum *Krzezenie*, & *Krzeze*, atque Bohemicum *kerst* Secundò nunquam negabit, suprapositas voces apud Polonos, Bohemos, Sclauones, Russos, Moschos, nihil omninò aliud significare, quàm *Baptizare*, & *Baptismum*,) quod ipsum ostendetur infrà.) ergo neque Dalmaticum *Karstim* aliud quidquam significabit, quàm *baptizo*, neque *Karstenye* alind quàm Baptismus.

9 Ad rationem dubitandi, etsi respondere Grammatici sit planè negotij, neque in ea difficultatem sentire possit qui randem cogitauerit, multa esse in linguis gentium omnium æquiuoca; nihilominus respondetur, inter *Isu Karst*, & *Karstim*, atque *karstenye* esse tantùm affinitatem quandam vocis, & soni, non verò deriuari vnum ab alio. Quòd si quis contendat omninò deriuari, facilè concedetur deriuari ab *Isu karst*, sumpto materialiter, id est, secundùm sonum vocis, non verò ab *Isu Karst* sumpto formaliter, id est, secundùm quod significat. Sic in Latino quis dixerit, *vitare* deriuari à *vita*, aut à *vito*? ita vt, *Ego te vito*, significet *Ego tibi do vitã*, aut *te facio vitẽ*. Huiusmodi exẽpla passim occurrunt in linguis omnibus, sed maximè ad propositum facit illud in lingua Sclauonica, in qua Baptismus dicitur *Kreszezenie*, Crux verò dicitur *Krest*, & tamen in tanta vocum affinitate nullus dixerit *Kreszezenie* deriuari à *Krest*, itave *kreszezenie* significet signari cruce, aut crucifigi, cùm alterum à Sclauonibus dicatur *Blobostanlenie*, alterum verò *Rozpiatye*. Ita apud Latinos dicitur *cruciare*, etiam, vbi nulla crux adhibetur, & è contrà actio illa externa, in qua efformantur manu cruces super aliquam rem, nulla facta de crucibus mentione, dicitur *benedictio*, etiamsi ex alia parte, illa actione præcisè, non solùm neque benè, neque malè, sed ne dicatur quidem aliquid. Hæc tamen omnia nimis otiosum est persequi apud eum, qui scit, voces significare ad placitum.

10 Deinde (quamquam hoc minus ad quæstionem facit) negatur, ab *Isu Karte* deduci *Karstianin*, id est, *Christianus*. Nam in linguis istis omnibus, quæ in præsentem quæstionem veniunt, appellatio *Christiani* complectitur vtramque partem definitionis, qua Catechismus definit, quis dicendus sit Christianos? Christianus est, inquit, qui Baptismatis Sacramento initiatus Iesu Christi, (&c.) doctrinam profitetur. Itaque in appellatione *Christiani* in dictis linguis, facta est quædam quasi onomatopœia vocis Latinæ *Christianus*, ita vt dicatur Christianus ab aliis *Krzescianin*, ab aliis *Krestianin*, ab aliis verò *Karstianin*. de reliquo vox ipsa deriuata est potius à Baptismate, quàm à Christo. Sic apud Polonos, v.g. *Christus*, dicitur perinde *Christus* *Baptismus* dicitur *Krzest*. Christianus verò dicitur *Krzescianin*. Christianus verò dicitur *Krze cianin*. Idem de reliquis idiomatis. Facta est autem hæc denominatio tanto faciliùs, quanto magis affine est in his linguis nomen Christi, & Baptismi; præsertim cùm in vtroque vocabulo tam scribendo, quàm loquendo, primæ litteræ tenues, frequenter mutentur in aspiratas, & aspiratæ in tenues.

11 Denique in Dalmatico sermone *Karst* non est simpliciter dictio per se, neque enim absolutè *Christus* dicitur *Karst*, sed est particola tantùm istius vocis *Isu Karst*, quæ æquiualet Latinis duabus *Iesus Christus*; syllaba verò *Karst* responder Latinæ voci *Christus*. Ex quo labefactatur magis fundamentum rationis dubitandi, & rationes factæ contrà deriuationem verbi *Karstim*, ab *Isu Karst*, à fortiori tenent.

12 In seconda interrogatione nullum est fundamentum dubitandi. Nam apud Polonos, v.g. propositio illa, *Ego te Christizo*, sic vulgari lingua affertur: *Ia ciebie Chrisinsnie*. Illa verò propositio, *Ego te Christianizo*, sic redditur, *Ia ciebie Christescianinnie*. At verò, *Ego te baptizo*, dicitur, *Ia ciebie* *Krzeze*. Idẽ dicendum de cæteris linguis, quæ propositiones illas, *Ega te Christizo*, vel *Christianizo*, potius per circum locutionem efferrent, quàm per ea verba, quibus verbum *Baptizo*, efferunt.

13 Solùm restaret dubium, quòd apud Sclauones, & Ruthenos, & Moschos forma Baptismi sit hæc, *Kreszezaiet sia od mene rab Bozy*, id est: *Baptizatur à me seruus Dei*. Earundem verò gentium linguâ *Crux* dicitur *Krest*, à quo videtur deriuari *Kreszezaiet sia*, id est, *baptizatur*. Sed ad hoc responsum est iam in primo puncto responsionis ad rationem dubitandi, &c.

14 Hoc fuit responsum illius docti viri, quod mihi sat benè fundatum visum est, & quod supposita praxi, & consuetudine immemoriali illius regionis, me

poretat tutum reddere. Præsertim cùm videamos, forma Baptismi in lingoa oon solùm Latina, sed in alius vulgaribus, oon adhiberi verbum commune illius idiomatis, quod ablutionem vulgarem significet, sed apud Larioos retineri verbum Græcum *Baptizo*, quod quidem apud eosdem oon benè vsurparetur ad significãdam profanam ablutionem, sed solùm retinetur ad significandam ablutiooem sacram, & mysticam. Imò (quod mirum esse posset,) idem verbum io lingua vulgari qualibet retinetur ad idem significandum, & io forma Baptismi adhibetur, etiamsi forma vulgari lingua proferatur. Adeò vt etiam apud Indos Occidentales, quorum idiomata tam varia, & à lingua Latina omoinò diuersa, remotaque suot, idem verbum *baptizo*, in eo Sacramentu vsurpatur, etiamsi forma proferatur vulgari idiomate ab iis, apud quos oullo modo verbum illud ablutiooem profanam significare posset. Vnde constat, licèt verbum illud *Karstim* apud Dalmatas non significet ablutionem communem, potuisse tamen ad illud genus ablutioois sacræ significandum adaptari, & vsurpari in ea significatione sacræ, & religiosæ ablutionis: quòd verò ita factum fuerit, probat vsus; quoad nominandum S. Ioannem Bapristam, & eius Baptismum, eodem vocabulo Dalmatæ vtuntur.

DVBIVM IV.

An inuito patre Iudæo, possit eius filius volens baptizari, quando dubitatur de vsu rationis.

1 Contingit Romæ, vt paruula quædam puella casu inueniretur longè ab Hebræorum domibus, quæ interrogata de suis parentibus respondit, se parentes habere Hebræos, & velle fieri Christianam: conducta ergo ad Catechumenorum domum, parens petiit filiam sibi restitui, quæ adhuc sui iuris noo erat, nec rationis compos ad deliberandom de religione. Consultus ego tunc fui, & examinaui, poellam, nec perfectum rationis vsum affirmare potui, nec etiam sufficientem negare, sed maosi dubius. In quo dubio Henriquez *libro secundo de Baptismo, capite* 11. Naldus *verb. Baptismus, numero* 6. Chamerota *de Baptismo, c.*6. *dub.* 3. & alij, quos refert Bonacina *de Sacramentis disp.* 2. *q.* 2. *puncto* 6. *num.* 11. Azor. *p.* 1. *lib.* 8. *c.* 25. *quæsito* 11. quos refert Diana *part.* 7. *tr.* 11. *res.* 40. dicunt non esse baptizandum filium inuitis pareotibus, quia in dubio melior est conditio possidentis, & tunc parentes possident filium; ipse verò Bonacina idem concedit, si filius non compleuit septennium, quia tunc in dubio non præsumitur vsus rationis: secus si illud compleuit, quia tuoc in dubio vsus rationis præsumitur.

2 Ego, quoniam puella illa septennium non compleuerat, & de sufficienti rationis vsu dubitabatur, dixi Baptismum quidem suspendendum esse, donec cum pleno rationis vsu certò constare posset de sufficienti eius voluntate: interim tamen oon debere, nec posse restitui, sed custodiæ causa retinendam in eadem Cathecumenorum domo: quod quidem non puto negandum ab Auctoribus primæ seotentiæ, quippe qui solùm dicont, non esse in eo dubio, parentibus inuitis, baptizandam non tamen dicunt esse illis reddendam. Alij autem communiter dicunt, in dubio fauendum esse puero, & dandum illi Baptismom ita Suarez 3. *tom. in* 3. *parte disp.* 25. *sect.* 3. qui tamen monet, vt si fieri potest, differatur si verò vrgeat necessitas, baptizetur. Videri etiam possunt alij *in* 3. *part. quæst.* 6. *art.* 10. Vasquez, Coninch, Cabrera, & alij scribentes de Sacramento Baptismi, vt Layman, Camerota, & Ochagauia, atque etiam Sotus *in* 4. *dist.* 5. *quæst. vnica art.* 11 *dub.* 1. Ioannes Antonius Nouarius, quem affert Diana *loco suprà citato*; qui omnes dicunt iudicaoduro esse in fauorem Baptismi, qoando dubium est de vsu rationis sufficienti in puero volente, iouitis parentibus, baptizari.

3 Et quidem ratio illa, quòd parentes sunt in possessione, & in dubio melior sit cooditio possidentis, parum probat io casu nostro. Primò, quia regula intelligi debet io pari causa, qualis non est io præsenti causa patris, & filij, sed valdè dispar, nam pater agit de vitando leui detrimeoto, nempe potestatis patriæ ad modicum tempus: filius verò agit de grauissimo detrimento, nempe de damnatione æterna, cuius aperto periculo exponitur, si redeat ad infideles, & protetui parentis possessiooem. Imò nec in causa ciuili circa bona fortunæ faueodum esset eo casu possessori; finge enim gemmam, quam à Rege, vel Principe tuo io signum eximiæ beneuolentiæ dono habuisti, tibi clam ablatam, vel casu amissam, veoisse ad manus Titij, vbi cùm illam recognoscens, eam tibi vindicasti, Titius clamat, se in sua possessione tuendum: tu contrà opponis, periculum graue esse, ne interim, dum tu probas gemmam esse tuam, Titius eam alieoet, vel in remotissima loca mittat, & id cum grauissimo suo periculo, si Princeps gemmam tibi datam apud alium esse cognoscat, & idcircò te à sua gratia, & beneuolentia expellat: Quis dicat, non debere iudicem ad te incolumem reddeodum gemmam saltem interim in loco tuto deponere, nisi forte talis fideiussio exhiberi possit, quæ periculis omnibus sufficienter occurrat? Exemplum etiam commune esse potest, si vxor periculum vitæ à viro suo timens fugiat, qoam vix reddi sibi petit, dum periculum non probatur, quia io dubio oon debet sua possessione priuari. Certè iudex nõ debet eam viro reddere, sed collocare in loco tuto, quandiu periculi grauitas examinatur, quia non est possessori fauendum cum tanto vxoris periculo. Multò ergo minos io casu nostro puella reddenda est patri Iudæo, nec possessio prodesse debet cum tanto puellæ periculo, quæ apud patrem facilè à fide concepta deficiet, vel blanditiis paternis affecta, vel verberibus, aut minis deterrita, vel fortasse ne baptizetur occidetur, vel in remotissimas prouiocias infidelium transmittetur. Quis credat, fauendum esse possessiooi parentum cum tanto puellæ detrimento, & periculo, & non potiùs deponeodam puellam in loco tuto, vt eius voluntas liberè examinetur, & dubium omninò tollatur?

4 Secundò oon obstat possessionis fauor in casu nostro, quia obstat regula alia communis, & fortior: nam sicut in pari causa, & in dubio melior est conditio possidentis, ita & multò magis in dubio fauendum est potius innocenti, quàm noceoti; id enim postolat æqoitatis ratio, vt quando vtrique satisfacere non possumus, faueamus potius innocenti, quàm nocenti, cùm ex inoocentis fauore duo bona appetibilia resultent, oempe defensio innocentiæ, & honestatis, ac etiam punitio iniquitatis, & malitiæ: è contra verò, si faueamus nocenti, duo contraria mala resultant, nempe vexatio, & confusio honestatis, & innocentiæ, ac exaltatio, & quasi remuneratio iniquitatis, & malitiæ. Ratio ergo totius æquitatis exigit, vt in causa dubia semper magis innocenti, quàm noceoti faueamus: nec dubitari potest, in hoc casu patrem nocentem esse, cui non satis est propria infidelitas, & perfidia, sed filium etiam perfidum, & infidelem esse conatur. Filius autem ionocens est, quia vel vsum rationis non habet, & tunc coostat, esse adhuc in statu innocentiæ expertis totius culpæ persooalis: vel si habet vsum rationis, tunc constat,

constat, eum in hac causa innocentem esse, cùm fidem, & salutem æternam quærat, & idcirco parentes proprios fugiat, & relinquat.

5 Videri denique potest de toto hoc argumento Ambrosius Catarinus in suis opusculis, vbi habet opusculū quoddam de pueris Iudæorum filiis baptizandis, quando parentes ea de causa fugiunt: sed cautè legendus, quia excedit probans, non esse validum Baptismum, si ante rationis vsum inuitis parentibus baptizentur. Meminit etiam in confuso cuiusdam Martini Papæ (quem non dicit, an fuerit Quintus, vel aliquis alius, (cuius dicit referri solere nescio quam constitutionem, qua decernit, eiusmodi filios Hebræos non posse ante decimum, vel duodecimū annum baptizari: cui respondet opponendo responsū, & factū Iulij III. qui ante eam ætatem puerum inuito tutore baptizari iussit. Hæc tamen omnia ad casum nostrum non pertinent, in quo non erat controuersia, an puella baptizanda esset, sed an patri reddenda in dubio de vso rationis sufficiente, in quo dubio de facto reddita non fuit, sed in loco tuto deposita, donec suo tempore, & explorata iam eius voluntate cum certissimo rationis vsu, baptizata fuit.

DVBIVM V.

Vtrùm pater possit esse patrinus in Baptismo sui filij illegitimi.

1 Titius habuit filium ex Betta, quam volebat postea in vxorem ducere, sed tamen Seius, qui hoc matrimonium impedire volebat, suasit Titio, vt patrinus esset, & è sacro fonte susciperet filiū illum illegitimū: hac quippe via obtinebat Seius, contracta cognatione spirituali inter Titium, & Bettam, vt matrimonium omninò impediretur. Quæsitum fuit à me primò, an Seius peccauerit consulens Titio fieri patrinum sui filij, contra iuris prohibitionem. Secundò, an mentio ab Episcopo ob id criminis puniri deberet.

2 Suppono, Titium reuera contraxisse cognationem spiritualem cum Betta, atque ideò impedimentum irritans matrimonium subsequens cum illa; quia leges Ecclesiasticæ inducentes hanc cognationem spiritualem inter patrinum, seu susceptorem, & inter parentes baptizati, generaliter loquuntur de omnibus filiis, siue legitimis, siue illegitimis, nec Tridentinum *sess. 24. cap. 2. de reformatione matrimonij*, quoad hoc restrinxit hoc impedimentum, vt cum aliis, quos affert, docet Thomas Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 54. n. 14.* solùm enim attenditur, quòd sint parentes carnales, & veri, quales sunt etiam respectu filij illegitimi. Quare, sicut non contrahitur hæc cognatio cum parentibus legalibus, & adoptiuis, vt notat Sanchez *ibi*, quia non sunt parentes carnales: ita fatendum est contrahi cum parentibus illegitimis, quia verè sunt parentes carnales.

3 Hoc supposito, videri posset, Seium peccasse grauiter consulendo Titio, vt faceret id, quod sine peccato facere non poterat, nempe extra casum necessitatis, patrinum fieri proprij filij. Nam S. Thomas *3. p. quæst. 67. art. 8. ad 2.* vniuersaliter dicit, prohibitum esse, ne pater filij sui patrinus sit, quem alij Theologi, & Canonistæ sequuntur, quos affert Sanchez *lib. 9. de matrimonio disp. 26. num. 5.* qui cum eadem vniuersalitate videtur regulam illam proponere, & approbare, & rationem reddit vniuersalem desumptam ex S. Thoma, quia alius debet esse pater carnalis, & alius spiritualis, quæ ratio in omnibus patribus carnalibus procedit.

4 Hanc tamen vniuersalem regulam alij expressè limitant ad solos parentes, & filios legitimos, de quibus solis decreta canonica loquuntur, quando prohibent patrem, vel matrem suscipere proprium filium de fonte Baptismatis, ita loquuntur de solis coniugatis Suarez *3. tom. in tertia parte quæstio 67. art. 8. in comment. articuli, vers. Quocirca*. Syluest. *verb. Baptismus 5. numero 5.* Angelus *verb. Baptismus 8. numero primo*, & indicat Chamerota *de Sacramentis, in tractatu de Baptismo* & alij. Ratio autem est clara, quia prohibitio facta coniugatis fuit, ne per eum actum contraherent cognationem spiritualem cum propria coniuge. Vnde non solùm prohibetur suscipere filium communem vtriusque coniugis, sed etiam filium suæ coniugis ex alio marito, quia tunc etiam contraheret cognationem spiritualem cum sua vxore, quæ est mater baptizati, vnde resultaret inter coniuges impedimentum sufficiens ad irritandum matrimonium, si nondum fuisset contractum, quod impedimentum non potest sine peccato admitti, cùm per illud sequatur eadem indecentia, nempe quod aliquis habeat pro vxore cognatam suam spiritualem. Hæc autem ratio non procedit in casu nostro, & ante contractum matrimonium, nam ex eo actu solùm sequitur quòd fiat cognatus fœminæ, quam carnaliter cognouerat, atque adeò non possit cum illa matrimonium contrahere; ex quo impedimento nouo nullum sequitur inconueniens. Quare consulere illum actum, non fuit consulere Titio aliquid illicitum, neque ex hoc capite consilium Sei fuit peccaminosum. Aliter vero dicendum esset, si post filium illegitimum natum Titius Bettam iam duxisset vxorem: tunc enim non posset licitè Titius filium illum in Baptismo tenere; quia eo ipso fieret cognatus Bettæ, quam iam in vxorem habebat: quare prohibitio vniuersalis est circa omnes filios legitimos, vel illegitimos suæ coniugis, siue sint filij communes vtrique, siue non sint communes.

5 Peret tamen aliquis, quid dicendum, si vxor iam mortua esset tempore, quo eius filius baptizatur? an tunc pater posset licitè illius patrinus fieri? Ego nullum decretum inuenio, in quo id prohibeatur; solùm enim prohibentur coniugati suum, vel coniugis filium in Baptismo tenere: ille autem iam non est coniugatus, nec tenet filium suæ coniugis, cùm iam non habeat coniugem, sed illius quæ fuit sua coniux, & ideo Syluester *loco supra citato* caute dixit prohiberi coniugatos filium tenere in Baptismo, *si sunt in matrimonio*, significans, soluto matrimonio cessare hanc prohibitionem. Ratio autem ex dictis est, quia iam nullum inconueniens sequi potest cognationis spiritualis cum coniuge contrahendæ, nec cum mortua potest nunc cognatio contrahi, nec etiam, si posset, quidquam referret, cùm iam non contraheret cum coniuge. Imò consequenter dicendum videtur, si mortua vxor iterum per miraculum post mensem, v. g. resurgeret, quo casu Theologi communiter supponunt matrimonij vinculum solutum esse, & maritum posse alteram vxorē ducere, non prohiberi maritum, ne filium suæ vxoris antea natum, & post matris resurrectionem baptizandum è sacro fonte leuet: quia nisi denuò matrimonium cum eadem renouasset, iam non est ampliùs eius coniux, imò nec posset ampliùs cum ea matrimonium contrahere, postquam eius filium in Baptismo tenuisset, quia iam impedimentum contraxerat irritans subsequens matrimonium.

6 Dixi tamen, Seium non peccasse ex hoc capite, quod Titio peccatum consuluerit, cùm Titius in eo actu nihil prohibitum fecerit; potuit enim Seius

ex alio capite peccare, si suo consilio præiudicium attulit Titio, quatenus matrimonium cum Berta vtile & fortasse Titio necessarium impediuit. In quo Seius potuit peccare grauiter ad minus contra charitatem, imò, si dolus intercessit, etiam contra iustitiam. Si verò nullum intulit Titio præiudicium, sed potius vtile ei erat, quod eiusmodi matrimonium impediretur, non video cur deficiente dolo & fraude, Seius in eo consilio peccauerit. Pone enim, tuum tibi amicum nobilem sollicitari ad nuptias cum fœmina inferioris conditionis, ad quas ipse propendere cœpit, nonne poteris prudenter ei prætexto recreationis, vel sanitatis consulere, vt Tusculum, vel Florentiam eat per mensem, quo tempore sciebas eum Romæ ad eas nuptias sollicitandum, & efficaciter inducendum? Nonne poteris ei officium aliquod publicum honorificum procurare, quod secum afferat necessitatem, & obligationem abstinendi à nuptiarum tractatu per biennium & hoc quamuis ipse hanc officij conditionem ignoret? Hæc certè absque vlla iniuria in amicum facies, imo ex magna erga ipsum beneuolentia, qui ipse postea, si sapit gratias aget, agnoscens, se tua industria imminenti periculo ereptum. Idem ergo in casu nostro dicendum erit si matrimonium illud noxium erat Titio, & ex parte Seij fraus vel dolus non intercessit. Nec obstat, quod Bertæ damnum intulerit; id enim Seius non intendebat, sed bonum Titij, quod procurare Seius poterat sine vi, & dolo, quamuis inde damnum alteri resultet in re illi non debita.

7 Hinc iam constat, quid dicendum sit ad vltimam dubij partem, an Seius possit, & debeat ob præstitum consilium ab Episcopo puniri. Si enim Seius non peccauit, imò vtiliter Titij negotium gessit, non videtur Seius puniendus, sed laudandus, quod ingeniosè Titio nuptias ei indecoras impossibiles reddidit. Si autem Seius peccauit, distinguendum iterum est: nam potuit dolus aliquis, & fraus interuenire, qua explicitè, vel implicitè Titio significauit, nullum ex eo actu impedimentum suboriri, quo Bertam sibi vxorem accipere non posset: & tunc credo, posse Episcopum contra Seium procedere, illumque punire. Nam licèt non soleat Episcopus punire in foro externo omnia peccata mortalia, sed aliqua grauiora, & quæ magis ad eius forum spectant, de quibus agit Azor. *1. tom. l. 5. c. 51.* delicta tamen quæ spectant ad matrimonium, potissimum pertinent ad forum iudiciale Episcopi, sicut & causæ omnes matrimoniales. Vnde in Tridentino *sess. 24. de reform. matrim.* sub anathematis pœna ipso facto incurrenda prohibentur omnes, ne directè, vel indirectè alios cogant, ne minus liberè matrimonia contrahant: cùm autem dolus æquiparetur coactioni, videtur meritò crimen illud ad Episcopale iudicium pertinere. Si verò nulla intercessit fraus aut dolus, non ita apparet peccatum contra libertatem matrimonij, sed contra charitatem propter damnum proximo non iniustè illatum: atque adeo non ita clarè videtur ex iis peccatis, de quibus Episcopi solent de facto cognoscere post factum, cùm Seius non teneatur ad restitutionem, quippe qui non peccauit contra iustitiam, & solùm agatur de peccato merè præterito. Aliud enim esset si adhuc impenderet damnum in futurum; tunc enim ad impediendum peccatum futurum posset, & deberet Episcopus cogere Seium ad reuocandum illud consilium, quamuis faciliùs posset ipse Episcopus reuocare Titium ab ea intentione, edocendo eum de damno, quod incurrere poterat, & de impedimento contrahendo, si filium in Baptismo teneret.

DVBIVM VI.

An liceat committere Sacerdoti simplici facultatem conferendi Sacramentum Confirmationis in aliquibus locis.

1 Petebatur à Summo Pontifice facultas, vt in Prouincia Paraquariæ in India occidentali possent aliqui Sacerdotes Regulares, in locis in quibus non inuenitur Episcopus, conferre Sacramentum Confirmationis Christianis Indis, vtendo chrismate ab Episcopo consecrato, dubitabatur, an posset Papa hanc facultatem concedere.

2 Suppono autem licèt minister ordinarius huius Sacramenti sit Episcopus, posse tamen ex commissione Summi Pontificis simplicem Sacerdotem illud aliquando conferre, vt colligitur ex Concilio Florentino in decreto Eugenij, vbi dicitur, *Legitur tamen aliquando per Apostolica Sedis dispensationem ex rationabili, & vrgenti admodum causa simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum.* Vbi allud videtur omnino ad factum Gregorij Magni ab ipso narratum *in lib. 3. epist. 26.* & habetur *in c. peruenit 95. dist.* Nam cùm Gregorius accepisset, in Sardinia fuisse baptizatos confirmari à Presbyteris, id prohibuit: ex qua prohibitione cùm ortum fuisset scandalum, Gregorius facultatem concessit, his verbis: *Nos quidem secundum vsum veterem Ecclesia nostra facimus, sed si omnino hac de re aliqui contristantur, vbi Episcopi desunt, vt Presbyteri etiam in frontibus baptizandos chrismate tangere debeant, concedimus.* Vnde Concil. Trid. *sess. 3. can. 3.* cautè dixit, ordinarium ministrum huius Sacramenti esse solum Episcopum, significans posse ex dispensatione Sacerdotem simplicem esse ministrum extraordinarium. Atque ideò in Concilio Senonensi *in decretis morum c. 38.* supponendo id ex priuilegio fieri posse additur. *Quod si qui sint, qui contendant sibi competere hanc facultatem ex priuilegio, volumus, quod cum primum fuerint requisiti à Suffraganeis nostris, de priuilegio fidem facere teneantur.* Quamuis autem non sit de fide, quod hæc facultas possit committi Sacerdoti simplici, quia id non videtur definitum in dictis Conciliis, sed narratum, & non reprobatum; vt probat Suarez *tomo tertio in tertia parte disputatione trigesimasexta sectione secunda circa finem,* fatetur tamen non posse iam hodie absque temeritate negari: & ideo omnes communiter id concedunt, & videri possunt S. Thomas *tertia parte quæst. 72. articulo vndecimo & in 4. distinctione 7.* Richard. Palud. Maior. Capreolus, Alexand. Marsilius, Antoninus, Ferrar. Sylnester, Angelus, Nauarrus, & Couarruuias quos affert Suarez *vbi supra in prima conclusione.*

3 Ex verbis autem relatis Concilij Florentini infert idem Suarez cum aliis primò non posse hoc committi Clerico non Sacerdoti. Secundò nec sacerdoti simplici posse committi, nisi à Summo Pontifice. Tertiò, nec posse ab ipso licitè concedi, nisi ex causa rationabili. Quartò posse ab eodem Pontifice Summo, vel eius successoribus limitari, & remoueri facultatem hanc semel concessam, quo casu collatio Sacramenti in posterum facta erit irrita. Ex quibus oriebatur ratio dubitandi, an possit Summus Pontifex concedere hanc facultatem aliquibus Sacerdotibus simplicibus in Prouincia Paraquariæ, in locis, in quibus Episcopi non inueniuntur, adhibito tamen Chrismate ab Episcopo benedicto.

Respondi,

4 Respondi, posse procul dubio validè, & licitè concedi; causa enim requisita ad hanc concessionem non debet afferre secum necessitatem simpliciter, & absolutè, cùm huius Sacramenti vsus, & susceptio non sit de necessitate salutis; sed sufficit, quòd talis concessio necessaria existimetur, vt incolæ alicuius Prouinciæ, vel certè magna pars carere non debeat hoc Sacramento ex defectu ministri, quæ causa sufficiens iudicari solet à Sede Apostolica ad hunc effectum, imò & aliæ causæ minores, vt inductione constare potest. Et in primis referri solet Gregorius III. concessisse aliquibus Sacerdotibus in regionibus remotissimis infidelium, in quibus non erant Episcopi, vt id facere possent, ne multi eorum, qui ad fidem conuertebantur, sine hoc Sacramento decederent, vt habetur apud Suarium, *vbi suprà §. Hac verò expositio.*

5 Secundò meminit *ibidem* Suarez alterius similis concessionis Adriani Sixti pro fratribus Minoribus in Indiis, quam dicit ab aliquibus affirmari, conseruari authenticam Hispali in Conuentu S. Francisci. Ego illam adhuc inuenire non potui, & vereor, ne sit illa, quæ habetur apud Eman. Rodericum in suo Bullario Regularium, & est prima inter Bullas eiusdem Adriani: in qua concedit aliquibus fratribus Minoribus in India multas facultates, atque etiam totam, & omnimodam ipsius Pontificis authoritatem in vtroque foro, quantam Prælati eorum iudicauerint opportunam, & expedientem pro connersione dictorum Indorum, & manutentione, ac perfecta conseruatione eorum in fide Catholica, &c. statim tamen addit, *quòd præfata auctoritas extendatur etiam quoad omnes actus Episcopales exercendos, qui non requirunt Ordinem Episcopalem.* Quare non videtur concessa facultas ad Sacramentum Confirmationis conferendum.

6 Melius posse tertiò afferri Bulla Leonis Decimi; quæ est tertia ipsius Leonis in eodem Bullario Roderici, in qua Pontifex aliquibus fratribus Minoribus concedit facultatem hoc Sacramentum in India conferendi in casu necessitatis, Episcopis in Prouincia non existentibus, & refert, idem aliis concessum fuisse ab aliis Pontificibus, nempe à Nicolao IV. Ioanne XXII. Vrbano Quinto, Eugenio Quarto, & aliis. Hæc autem eadem ratio procedit in casu præsenti; ergo concedi posset saltem cum eadem limitatione, vt non habeat locum, nisi Episcopo nullo in Prouincia illa existente.

7 Similem facultatem audio concessam fuisse in Prouincia Brasiliæ, vt ob defectum Episcopi Sacerdos sæcularis, qui Administratoris munus, & nomen habet, possit hoc Sacramentum conferre.

8 Quartò afferri possunt in exemplum Abbates plures, qui ab antiquo hoc priuilegium habent à Sede Apostolica confirmandi baptizatos, quorum meminit Concilium Senonense in verbis suprà relatis, & præcipiens solùm quod ostenderent suum priuilegium; vt constare posset de eius Concessione. Ad quod etiam facit responsio quædam Gregorij XIII. quæ habetur inter responsa Congregationis Concilij, qui voluit Abbatem habentem ex priuilegio Sedis Apostolicæ, vt Sacramentum Confirmationis possit conferre, non posse id facere, nisi de licentia Ordinarij. Et quidem minor videtur esse causa in concessione huius facultatis pro Abbatibus, quam sit in casu nostro; cùm in primo casu non fiat causa necessitatis, sed ad remunerenda merita, & ad maiorem dignitatem illorum Abbatum, quos Pontifex vult eminere supra alios simplices Sacerdotes: in nostro autem casu est necessitas clara, ne maneat Prouincia integra sine Confirmationis Sacramento.

9 Vltimò denique afferri potest vsus Ecclesiæ Orientalis, in qua Sacerdos ex antiquo vsu vngit sacro Chrismate baptizatum, & ei Sacramentum Confirmationis tribuit: qui vsus originem habere censetur ex concessione Sedis Romanæ, quæ ideò illum permittit, eúmque latè, & eruditè defendit Petrus Arcudius, *lib. 2. de Sacramentis Ecclesiæ Orientalis*, agens de hoc Sacramento. Sicut & in Sardinia S. Gregorius concessit expressè eundem vsum, vt *suprà* vidimus. Et quidem nec in Sardinia, nec in Græcia erat eadem causa, & necessitas; quæ reperitur in casu nostro: si ergo in iis Prouinciis id licuit, à fortiori in casu nostro hoc ipsum licitè concederetur.

DVBIVM VII.

Vtrùm ille Abbas, cui conceduntur functiones Episcopales, possit conferre Sacramentum Confirmationis, si expressè non prohibetur.

1 HOc dubium annexum est præcedenti, & controuersum fuit aliquando in sacra Congregatione propter quosdam Abbates, quibus concessa fuerat facultas exercendi omnia Pontificalia, & spiritualia, excepta dumtaxat collatione Ordinum, consecratione Ecclesiæ, & Altarium. Quare videbatur aliquibus concessa facultas conferendi Sacramentum Confirmationis, quia exceptio in non exceptis firmat regulam: præsertim quando casus excepti fuot speciali nota digni, & excipiuntur taxatiuè, vt notat Decius, *leg. 1. numero 30. & 36. de regulis iuris.*

2 Cæterum audita sententia sacræ Congregationis, Gregorius XIII. die 13. Martij anno 1574. respondit, non comprehendi in ea concessione collationem huius Sacramenti, quia in generali concessione non intelliguntur ea, quæ sunt specialiter reseruata, & de quibus facienda est specialis mentio: quamuis enim exceptio firmet regulam, non tamen ampliat vltra eius naturam, iuxta consil. Butrij 19. & Tiraquel *de retr. lig. gloss.* 14. *num.* 9: Nec solet concedi hæc facultas simplici Sacerdoti sine causa vrgenti, vt colligitur ex *cap. peruenit. 95. dist.* & ex decreto Eugenij in Concilio Florentino relato dubio præcedenti, quæ causa in præsenti non apparebat.

3 Ad rationem verò in contrarium adductam responderi potest, casus exceptos nominatim in dicta concessione non fuisse æquè reseruatos, sicut est collatio huius Sacramenti; quia consecratio Ecclesiæ & eius reseruatio Episcopo, est solùm de iure merè humano: quod idem multi dicunt de collatione Ordinum Minorum. At verò collatio Sacramenti Confirmationis ab ipso Christo reseruata fuit solis Episcopis, relicta tamen facultate Summo Pontifici, vt ex causa vrgenti posset illam inferiori Sacerdoti committere, vt multis probat Suarez, *tom. 3. in 3. parte disputatione trigesimasexta sectione secunda.*

***

DVBIVM

DVBIVM VIII.

Vtrum Chrisma confectum ex aliis ingredientibus vltra oleum, & balsamum, possit adhiberi in Sacramento Confirmationis.

1 OCcasio huius dubij est vsus Græcorum, qui cum oleo, & balsamo miscebant olim alia duodecim aromata diuersa, ex quibus omnibus simul concoctis Chrisma consecrandum conficiunt, vt colligitur ex eorum Euchologiis antiquis manuscriptis: postea verò adeò extensa fuit hæc aromatum diuersorum mixtio, vt in Euchologiis recentioribus impressis ritus conficiendi Chrisma contineat vltra oleum, & balsamum alias triginta tres aromatum diuersorum species, quæ simul in vino, & oleo consequuntur, & quidem in magna quantitate, ex quibus ita coctis fit massa non liquida, sed tamen mollis, & morbida, qua frontes confirmandorum vnguntur. Quare dubitatum fuit, an hæc æstimanda esset materia legitima, & valida ad Confirmationis Sacramentum; obstare enim videbatur Concilium Florentinum in decreto Eugenij, vbi materia huius Sacramenti dicitur Chrisma ex oleo, & balsamo confectum: illa autem alia massa ex tot diuersis mixtilibus composita videtur physicè, & moraliter diuersa à composito ex oleo, & balsamo. Sicut neque etiam sufficeret ad consecrationem calicis potus confectus ex vino, melle, & pluribus aliis rebus aromaticis, præsertim si concoctio præcederet, quia potus ille multum differret à vino, quod est materia sacra consecrationis.

2 Aliunde tamen pro defensione, & retentione illius ritus afferebatur auctoritas in primis Dionysij Areopagitæ, qui *in lib. de Eccles. Hierach. c. 4.* agens de Chrismate, ita loquitur. *Dicimus igitur vnguenti confectionem esse collectionem quandam suauiter spirantium materiam, quæ in se magnam vim, & copiam fragrantium qualitatum contineat, cuius qui facti sunt participes, odorem bonum ex se efflant, proportione flagrantis communionis, quæ in eis inest.* in quibus verbis plura certè mixtilia significantur, quàm oleum, & balsamum: nam oleum non est materia suauiter spirans, nec fragrantes qualitates continens, sed potiùs olfactui grauis, & ingrata, vt experientia constat. Dionysius autem non vnicas, sed plures materias odoriferas, & suauiter spirantes dicit in Chrismate contineri, imò & in copiosa multitudine, vt significant verba illa, *magnam vim, & copiam fragrantium qualitatum*; non ergo solùm balsamum oleo miscebatur, sed plures aliæ species odoriferæ.

3 Secundò ponderabatur, quòd neque in Concilio Florentino, vbi multa à Patribus Latinis opposita fuerunt Græcis circa ritus Sacramentorum, neque alibi legimus nunquam oppositum illis fuisse defectum Sacramenti Confirmationis ob illegitimam materiam adhibitam. Nec etiam Innocentius IV. in sua Bulla, vbi de ritibus à Græcis obseruandis multa decernit (& est Bulla 14. eiusdem in 1. tomo Bullarij communis,) quidquam circa materiam huius Sacramenti apud Græcos corrigendum statuit. Sicut nec etiam Clemens VIII. in sua instructione pro Græcis Catholicis edita, imò illis liberè permisit accipere Sacramentorum ab Episcopis Græcis non schismaticis, quæ omnia arguunt, non fuisse deprehensum defectum substantialem in materia huius Sacramenti à Græcis communiter vsurpata.

4 Tertiò ad idem ponderabatur mysterium in Chrismatis significatione intentum, quòd ideò mixtum esse ex oleo, & balsamo, notarunt Scriptores sacri, vt per oleum significaretur splendor, & candor vitæ, & per balsamum bonus odor sanctitatis, quem Christianus confirmatus præbere debet, & ad quos spirituales effectus datur specialis gratia in hoc Sacramento. Ad hanc autem significationem non minùs conducere videntur aliæ species odoriferæ, quàm balsamum, imò quò plures species aromatum miscentur, eò suauior, & gratior odor exhalatur: non est ergo contra finem, vel substantiam huius Sacramenti mixtio aliarum specierum, quæ magis ad perfectionem boni odoris conducit. Quòd denique mixtio illa per concoctionem fiat, parum videtur referre, cùm concoctio illa non auferat substantiam Chrismatis sed deseruiat, vt mixtio perfectior fiat, & virtute caloris dissoluantur mixtilia, & faciliùs misceantur. Nec enim oleum, vel balsamum igne calefactum, aut coctum desinit esse oleum, vel balsamum, vel causare eosdem effectus, siue ad lucem lampadis nutriendam, siue ad alios vsus humanos, imò si congelata sint, solent ad eos vsus potiùs in igne liquefieri, & postquam refriguerint, manent sicut antea, vt constat experientiâ.

5 Hæc pro vtraque parte cogitari poterant. Verùm quia de antiquitate eius vsus non satis constabat, saltem quoad tantum numerum, & copiam diuersorum aromatum, & credibile erat paulatim excreuisse tam quoad numerum, quàm quoad maiorem quantitatem singulorum; & quia in his Sacramentorum materiis non facilè recedendum est à certa, & secura materia, visum mihi est, vt Græcis aliquid in hoc puncto præscriberetur, & monerentur si aliquid præter oleum, & balsamum in confectione Chrismatis addendum esset, ea & pauca essent, & in tali quantitate, vt balsami odor præualeat, & oleum ita sub ratione olei perseueret, vt olei effectus semper retineat; his enim stantibus, non videtur damnanda aliqua aliorum aromatum mixtio. Sicut etiam in rubricis Missalis Romani ita permittitur ad thurificationem aliarum specierum fragrantium admixtio, vt tamen semper thuris odor præualeat. Sic etiam si præualeat odor balsami, & olei qualitates, non videtur materia illa differre substantialiter à nostra. Omninò tamen putabamus, curandum, vt inuestigaretur, & inueniretur, si fieri posset, initium huius mixtionis, quod si posset deprehendi, non ita esse antiquum, vel certè post inchoatum schisma, & separationem ab Ecclesia Romana cœpisse illum vsum, omnino tollendum, & inducendam mixtionem ex oleo solùm, & balsamo, cùm traditio Romanæ Ecclesiæ tutior semper, & certior existimari debeat.

DVBIVM IX.

An aliquid tabachi in fronte sumptum ore, vt dentibus solùm conteratur, soluat ieiunium naturale ad Communionem necessarium.

1 NOn est sermo de iis, qui naribus puluerem, vel fumum tabachi sumunt ad purgandum caput; hoc enim licèt in aliquibus locis grauiter sit ab Episcopo, vel Synodis prohibitum, præsertim in Concilio Limense, & Concilio Mexicano: id tamen non est propter ieiunij naturalis violationem, sed propter indecentiam, vt notauit post alios Zacharias Pasqualigus *in praxi ieiunij dec. 438.* sicut ob eandem rationem sanctæ memoriæ Vrbanus VIII. speciali Breui prohibuit in ciuitate, & Diœcesi Hispalensi quamlibet

tabachi

tabachi sumptionem, siue ore, siue naribus intra Ecclesiam, vbi non attenditur ad ieiunium, cùm tam post Missam, vel Communionem, quàm ante illam, imò etiam laicis non communicaturis prohibeatur intra Ecclesiam tabachi vsus. Quare licet Antonius de Leone *in quæstionibus moralibus de chocolate p. 2. §. 4. numero decimo & sequentibus*, quem affert & sequitur Lezana *tomo tertio, verb. Euchar. numero 16.* dicant violari ieiunium naturale ad Communionem requisitum, quando aliquis fumum, vel puluerem tabachi naribus sumit; hanc tamen sententiam reiiciunt Diana *p. 5. tract. 13. resolut. 1. & p. 8. tract. 7. resolut. 5.* & Pasqualigus *locis citatis*, quia illa non est vera comestio, aut potatio, quibus actionibus ieiunium soluitur.

2 Difficultas est de iis qui folium tabachi ore sumunt, & dentibus conterunt ad sputa, & phlegmata ex ore proiicienda, de quibus Anthonius de Leone *loco citato* dicit non esse dubium quod violent ieiunium naturale, quia semper aliquid ex succo in stomachum traiicitur. Alij verò dicunt, si nihil in stomachum traiiciatur, non violari ieiunium, secus si aliquid traiiciatur, ita Alphonsus de Leone, & Ioannes Præpositus, quos affert & sequitur Diana *loco citato*. Addit Pasqualigus *vbi suprà num. 5.* si quid minimum in stomachum descendat casu, & præter intentionem, non violari ieiunium, sicut idem dixerat *decis. 435.* de aromatibus ori impositis, & dentibus contritis ad confortandum caput, quando aliquid ex iis præter intentionem, & cum saliua in stomachum descendit. Denique Lezana *loco citato* dicit, frangi ieiunium, nisi moraliter certum sit nihil in stomachum peruenisse.

3 Difficultas ergo tota reducitur, an hic tabachi vsus ita sit ordinatus ad effectus dependentes à traiectione alicuius partis in stomachum, vt eo ipso, quod aliquis ore illud sumit, non possit dici casu, & præter intentionem traiicere partem in stomachum sed ex intentione saltem implicita, quatenus accipit ore herbam illam ad eos effectus, qui haberi non possunt, nisi aliqua succi, vel substantiæ particula in stomachum transmissa; quare transmissio illa non erit casu, & præter intentionem, sed potius ex intentione saltem implicita intendentis finem per medium illud necessarium, & per consequens voleris illud medium.

4 Ratio autem dubitandi esse potest, quia non videtur negari posse, quod dum tabachum dentibus conteritur, aliquis ex illo succus exprimatur, cuius pars in stomachum traiiciatur: nam eius virtus sentitur statim in stomacho, qui non solùm alteratur, & prouocatur aliquando ad vomitum, sed etiam plerumque commouetur corpus ad purgationem ventris, qui effectus non videntur fieri posse, nisi virtus, & qualitates huius herbæ traiiciantur, quæ qualitates cùm sint accidentia, non possunt sine subiecto transire, & per consequens fatendum erit, aliquam particulam ipsius substantiæ transire, & degluriri, quæ licet videatur mixta cum saliua deglutiri sicut gutta aquæ, quando os abluitur, hoc tamen in casu nostro non videtur fieri præter intentionem, sed potius ex intentione saltem implicita, siquidem herba illa ad hunc finem sumitur, & habetur in ore, vt eos effectus causet in stomacho, & in corpore; neque sumitur ad delectationem, cùm herba ipsa gustui ingrata sit, vt experientia constat, sed sumitur gratia medicinæ, & per consequens solum vt efficax, & vel is ad eiusmodi effectus, & purgationem causandam.

5 In contrarium tamen est praxis Doctorum, & piorum virorum, qui absque vllo scrupulo tabacho vtuntur, & eius herbam primo mane ore versant, & dentibus conterunt, & postea ad Communionem, vel ad Missam celebrandam accedunt, quem vsum, quia sciebam Neapoli potissimum esse, volui plures viros doctos, & Theologiæ Professores Neapolitanos consulere, qui omnes responderunt, se absque vllo scrupulo id facere, idque pluribus rationibus defendi posse. Primò, quia non est necesse, quod aliqua substantiæ pars traiiciatur in stomachum, vt ij effectus fiant, imò summa cura adhibetur ne aliquid transeat, quia propter summam eius mordacitatem, & actimoniam vehementer læderet stomachum, vt constat experientia, si aliqua ex succo guttula casu deglutiatur, reluctante statim stomacho ad nauseam, & vomitum prouocato, quare continuò spuitur quidquid saliuæ in ore cum herba illa commisceretur. Potest tamen sufficere applicatio ad linguam, & os, vt virtutem transmittat in stomachum, videmus enim sufficere aliquando quod applicetur ad nares, vt similes ferè effectus causet, licet tunc nihil per fauces traiiciatur: quanto magis sufficiet, quod in ore, & lingua habeatur.

6 Secundò, quia licèt non possint qualitates eædem, quæ sunt in ipsa herba, traiici sine subiecto, & per consequens sine aliqua particula substantiæ, possunt tamen producere similes qualitates in medios & in lingua, quæ porosa est & participat eandem tunicam cum ore stomachi, quæ qualitates productæ in medio deferunt secum virtutem ad eos effectus producendos. Sic enim videmus etiam, si vino generoso os abluatur, etsi nihil traiiciatur per fauces, apparere effectus confortato capite, atque etiam stomacho per consensum partium, & per communicationem qualitatum similium, quod non minus poterit in tabacho contingere.

7 Tertiò, quia possunt ij effectus oriri ex virtute attractiua, quæ hæc herba possit, dum est in ore, trahere ad se pituitam, & alios humores ex capite, & stomacho, sicut multa alia sunt, quorum virtus potissimum apparet in vi attractiua horum vel illorum humorum per sympathiam, vel aliam virtutem occultam, quorum vsus in medicina frequens est, & videtur magis in tabacho hæc virtus apparere, cùm ex sola applicatione ad nares hi effectus aliquando sequantur, & ex sola sumptione in ore, antequam possit quidquam illius substantiæ in stomachum transiici. Hæc & alia Magistri illi pro praxi sua, & aliorum tuenda afferebant, quæ mihi ad minus eam licitam probant, quando aliquis ea solùm intentione herbam illam ori applicat, vt sine traiectione substantiæ operetur effectus; quos sine illa traiectione per attractionem, vel per productionem solùm similium qualitatum operari potest, quicumque illi sint, & curando, prout omnes curare solent, ne succus, vel quidquam aliud in stomachum traiiciatur: si enim tunc aliquid ex succo mixtum cum saliua traosierit, hoc erit præter intentionem, & casu, sicut de guttula aquæ, vel vini, qua os abluitur, dici solet, atque adeo non violabitur ieiunium naturale. Monerem tamen, ne id in Ecclesia, vel eius ambitu fiat, cùm propter reuerentiam illorum locorum Sanctissimus D.N. Vrbanus VIII. id in Diœcesi Hispalensi prohibuerit, vt vidimus: quæ prohibitio licet ad alias Prouincias non extendatur, supponit tamen, sine irreuerentia alicui loci sacri id fieri non posse.

DVB.

DVBIVM X.

An sacerdos secundò celebraturus possit in prima Missa dare ablutionem in calice laico Communionem accipienti.

1 Contingit, vt aliqui Sacerdotes, vel propter duo beneficia Parochialia, quæ habent in duobus oppidis, vel propter populi frequentiam, qui non potest ad vnam Missam conuenire, facultatem habeant bis eadem die celebrandi, dum tamen ablutionem in prima Missa non sumant, ne postea iterum non ieiuni celebrent. Volebant ergo ij aliquando in prima Missa calicem quidem abluere, eamque ablutionem laico ex iis, qui in ea Missa Eucharistiam accipiebant, porrigere in ipso calice loco ablutionis, quæ ex vino, & aqua laicis post communionem dari solet; idque iis videbatur religiosè fieri, & ad maiorem Eucharistiæ cultum, & reuerentiam conducere, ne scilicet reliquiæ sanguinis in calice remanerent, quæ omnes ab ipso Sacerdote sine ablutione sumi non possunt, cùm semper guttæ aliquæ calici adhæreant, ne, inquam, reliquiæ illæ remaneant, & corrumpantur ibi, sed consumantur eo modo, quo cum maiori decentia possunt, nec apparet decentior modus, quàm abluendo calicem, & data ablutione vni ex fidelibus actu communicantibus.

2 Dixi tamen, hunc vsum non esse facilè admittendum, vel introducendum; est enim in primis contra consuetudinem, & praxim totius Ecclesiæ Latinæ, atque etiam contra prohibitionem vniuersalem eiusdem Latinæ Ecclesiæ, in qua hodie communio sub vtraque specie laicis non permittitur, vt constat ex Concilio Tridentino *sess. 21. capite 1.* quod præceptum in nullo casu, nisi à solo Summo Pontifice, dispensabile est. Vnde, etiam si casus occurreret, quo infirmus moribundus non possit deglutire hostiæ particulam, sed tamen posset aliquid ex calice consecrato deglutire, non esse ei dandam Communionē sub speciebus vini, sed permittendum potiùs sine viatico mori, docet Suarez *3. tom. in tertia part. disputatione 71. sect. tertia circa finem*; quia præceptum viatici sumendi non obligat, quando illud ab Ecclesia propter graues causas negatur. Sicut neque etiam obligat, quando non habentur vestes sacræ, quibus Sacerdos celebret ad consecrandam hostiam pro infirmo iam iam morituro. Nam reuerentiæ huic Sacramento, & sacrificio debita est iusta causa, vt Ecclesia non permittat eo casu celebrari, aut ministrari hoc Sacramentum propter grauia incommoda, quæ ex hac permissione oriri possent.

3 Imò plus aliquid addit Sotus *in 4. dist. 13. q. 2. art. 6.* dicens, si contingat, Sacerdotem celebrantem mori post consecrationem ante sumptum sanguinem, & nullum adesse posse Sacerdotem, qui consumere illum possit, non posse laicum illas vini species consecratas sumere, etiamsi ea de causa species corrumpendæ essent, vel in acetum conuertendæ, aut paulatim consumendæ, quod idem dicunt alij, quos tacito nomine refert Suarez *vbi suprà*, si contingat, sanguinem Domini in terram cadere, & nullum esse Sacerdotem, qui velit, vel possit illum lambere: quo casu laicus id facere non posset, sed solùm debet diligenter cauere, ne conculcaretur, & seruare donec species exsiccarentur, & postea radere, ac comburere. Vterque tamen casus rigidus nimis videtur eidem Suario *ibi*, quia cùm hæc prohibitio sumendi vtramque speciem sit de iure Ecclesiastico, & introducta sit ob maiorem Sacramenti reuerentiam, non obligat, vbi cedit in maiorem eiusdem Sacramenti irreuerentiam, prout in illis casibus cederet. Sicut si calix consecratus venturus esset in manus infidelium, à quibus effundendus, vel etiam irreuerenter potandus esset, posset laicus in absentia Ministri consecrati eum reuerenter sumere.

4 Ex hac tamen doctrina posset aliquis colligere, quòd etiam in casu dubij propositi possit laico porrigi illa ablutio: nam tunc etiam videtur id fieri propter reuerentiam Sacramenti, & ne guttæ illæ specierum in calice remanentes, vel acescant, vel paulatim consumantur, & exsiccentur, neque enim conseruari ibi poterunt vsque ad diem crastinam, qua sacerdos in eodem loco iterum celebrare poterit, & sumere illas simul cum speciebus tunc consecrandis: aliunde regula generalis, quam Suarez illo loco approbare videtur, hæc est, vt propter vsum solùm Sacramenti, & vtilitatem suscipientis, non possit laicus sumere aliquid ex calice sine dispensatione: possit tamen propter necessitatem ortam ex parte ipsius Sacramenti, qualis videtur etiam in hoc casu interuenire, ne reliquiæ specierum acescant, vel corrumpantur.

5 Cæterùm adhuc non credo regulam illam ad hunc casum extendendam, nec approbandum eum vsum, si aliquis fortè conatus est illum inducere.

6 Pro quo aduerto, hanc totam prohibitionem fundatam esse in consuetudine Ecclesiæ Latinæ, quam consuetudinem ipsa Ecclesia approbauit pro lege in Concilio Constantiensi *sess. 13.* & in Tridentino *sess. 21. cap. 2.* oportet ergo attendere ad ipsam consuetudinem, & videre qualis, & quanta sit, vt appareat quousque extendatur lex Ecclesiastica, quæ consuetudinem ipsam præcipit obseruari. Non potest autem negari, consuetudinem huc vsque non fuisse dandi laicis species vini consecratas in eo casu, sed potiùs consuetudinem positiuè contrariam; casus enim non est rarissimus, sed satis frequens in multis Parochis habentibus curam duarum Ecclesiarum: nemo autem tentauit ablutionem calicis dare laico post communionem. Singuli etiam Sacerdotes in die Natalis Domini ter celebrant, & multi interrumpunt inter vnam Missam, & aliam per horas, quo tempore exsiccari possunt stillæ calici adhærentes; nemo tamen casus est abluere calicem, & ablutionem laico porrigere.

7 Adde, esse alios casus similes, in quibus ab Ecclesia de contrario remedio prouisum est in rubricis Missalis *de defectibus in ministerio ipso occurrentibus*, vbi dicitur si musca in calicem post consecrationem ceciderit, & non possit sine nausea à Sacerdote sumi, debere extrahi, & lauari cum vino, & comburi: ablutionem verò in Sacrarium, seu piscinam proijci. Quo casu in ipsa ablutione muscæ aliquid specierum vini consecrati, quæ muscæ adhærebant, mixtum erit: & tamen ablutio non debet dari laico communicanti, sed proijci in Sacrarium. Similiter, si aliquid de sanguine super lapidem Altaris ceciderit, debet Sacerdos sorbere stillam, & lapidem abluere, & ablutionem in Sacrarium proijcere. Idem fieri debet, si ceciderit super lintea Altaris, vel super corporale, aut vestes sacras: quæ consuetudo antiquissima est, vt constat, ex *cap. si negligentiam, de consecratione dist. 2.* Nunquam ergo fuit vsus dandi laico species sanguinis mixtas ablutioni in iis casibus: igitur lex Ecclesiæ approbans consuetudinem non dandi species vini laicis, qualis tunc erat ea consuetudo, comprehendit etiam hunc casum, in quo consuetudo erat non dandi, sed alia remedia adhibendi.

8 Secundò

8 Secundò addere possumus falsò supponi, quod hæc calicis prohibitio facta sit solùm ob teneretiam Sacramenti: nam hodie magis fundatur in odio hæreticorum, vt extirpetur hæresis dicentium, non contineri totum Christum sub singulis speciebus, vel vsum calicis esse necessarium, & Ecclesiam etiamsi ministrando vnam speciem fine alia, quæ sunt tanti ponderis motiua, vt Ecclesia meritò cum tanto rigore vsum calicis laicis prohibuerit. Vnde idem Suarez *loco citato* negat, posse dari guttam calicis consecrati moribundo, qui non possit accipere species panis pro viatico, & posset accipere stillam sanguinis, quia in re tanti momenti non est aperiendum ostium ad alias licentias, etiamsi homo ille moriatur fine viatico.

9 Tertiò arguere possumus retorquendo argumentum suprà indicatum; ex eo enim quòd prohibitio laicis facta sumendi calicem sit de iure solùm Ecclesiastico, non sequitur, quòd Ecclesia nolit hoc casu obligare. Nam prohibitio etiam communicandi, vel celebrandi non seruato ieiunio naturali, est solùm de iure Ecclesiastico, & quæ patitur de iure aliquas exceptiones: & tamen in die Natalis Domini non vult Ecclesia, quòd Sacerdos in prima Missa sumat ablutionem ante secundam, & tertiam Missam, sed reputat minus inconueniens, quòd stillæ specierum maneant in calice, & ibi exsiccentur, quàm quòd celebret soluto ieiunio. Multò ergo minùs volet Ecclesia, quòd ablutio calicis detur laico in casu nostro, cùm multò strictius sit præceptum prohibens laicis calicem, quod nullam in iure patitur exceptionem, etiam in casu mortis, quàm præceptum ieiunij naturalis ante communionem, quod exceptiones aliquas habet in eodem iure expressas.

10 Quartò retorquere possumus argumentum; quia si necessitas irreuerentiæ vitandæ id licitum reddit, sequitur quòd posset etiam ablutio illa porrigi laico noncommunicanti sub speciebus panis, dum tamen ieiunus sit: quod tamen aduersarij non concederent, nec volebant, nisi quòd id liceret laico communicanti, vt post hostiæ sumptionem, illam etiam ablutionem acciperet. Sequela verò probatur, quia in casibus suprà enumeratis, & à Suario admissis, non est, necesse, quòd laicus accipiat etiam hostiam, sed potest solùm sanguinem sumere, qui solus in terram effusus est, vel qui solus à Sacerdote in Missa sumptos non fuerat, quando sumptâ hostiâ repentè mortuus est; quia nimirum ob reuerentiam solam Sacramento debitam, laicus tunc sanguinem sumit: nec attenta institutione Sacramenti, est magis necesse sumere hostiam simul cum calice, quàm calicem simul cum hostia; quare cùm hæc sine calice passim sumatur, non videtur, cur in illo casu non posset è contra calix accipi fine hostia.

Vnde quintò arguere possumus à posteriori, quia si reuerentia Sacramenti id in illo casu redderet licitum, posset etiam laicus non ieiunus ablutionem calicis tunc sumere: nam in casibus aliis supra enumeratis, vbi irreuerentia Sacramenti vitanda est, deficiente aliquo ieiuno, potest, & debet à non ieiuno consumi, vt concedunt communiter Doctores, & videri potest idem Suarez *dict. tom. 3. disp. 68. sect. 6. in fine.* Vnde rursus videtur inferri, quòd in casu nostri dubij non debuisset Ecclesia prohibere in vniuersum Sacerdoti iterum celebraturo, ne in prima Missa ablutionem accipiat, quia maior est obligatio vitandi irreuerentiam Sacramenti, quàm non illud accipiendi fine ieiunio: deberet ergo tunc solùm prohiberi ablutio in prima Missa, quando non est periculum, quòd reliquiæ specierum in calice relictæ acescant, vel consumantur, quia magis vitanda est irreuerentia Sacramenti, quàm sit procuranda ieiunij obseruatio ante secundam Missam. Cùm ergo Ecclesia præuidens reliquias illas in calice relinquendas, adhuc eam cautionem, vel exceptionem non adhibuerit, sed vniuersaliter prohibuerit sumere ablutionem; consequens est non agnouisse irreuerentiam talem in eo, quòd reliquiæ illæ remaneant in calice, vt propter illam dispensandum sit in ieiunio ad communionem requisito, atque adeò nec sufficiet, vt dispensetur laicus in prohibitione bibendi sanguinē Domini sub speciebus vini, quæ prohibitio neque etiam in mortis articulo tollitur, licèt tunc ieiunij requisiti necessitas locum non habeat.

Ratio à priori ex dictis colligi potest, quia nimirum in eo casu non est irreuerentia talis, quæ vitari debeat permittendo vel communionem absque ieiunio, vel sumptionem calicis à laico. Nam licet hoc Sacramentum confici non debeat, nisi ad vsum illius, id est, vt sacramentaliter à fidelibus sumatur in cibum, vel potum, & licèt diligenter curandum sit, ne species consecratæ corrumpantur, sed quòd sumantur antè à fidelibus, ne suo fine fraudentur: id tamen totum non est procurandum diligentia Metaphysica, vel Mathematica, sed morali, & humana, ad quam non spectat, vt nulla prorsus sanguinis guttula, aut subtilissimus hostiæ puluis pereat; id enim quantumcunque procuretur, non poterit obtineri. Sed Christus Dominus Sacramentum hoc in cibum, & potum humanum instituens, reuerentiam quidem, & diligentiam exegisse videtur à nobis, sed humanam, quæ non potest casus omnes, & iacturas etiam minimas in cibo, & potu impedire. Nec ipse Christus legitur talem diligentiam ab Apostolis in Cœna exegisse: nec Ecclesia eam adhibuisse, vt nihil prorsus specierum corrumpi ex se possit. Quot enim fragmenta minuscula perisse necesse erat, quando singuli fideles particulas consecratas in domos proprias secum ferebant? quot etiam guttulas cecidisse, vel in exteriori calicis parte adhæsisse, quando fideles omnes ex eodem calice sumebant? imò nunc etiam, quando Sacerdos post sanguinem sumptum, & antequam ablutionem accipiat, Communionem dat populo, quem vidi ego aliquando plusquam ad millenarium communicantium numerum ascendere, necesse est, vt interim guttulæ, seu reliquiæ sanguinis calici adhuc adhærentes, quoad aliquam saltem sui partem, consumantur, imò tantum potest esse temporis interuallum, vt omninò exsiccentur; quod tamen periculum Ecclesia non æstimat ita graue, vt ideo velit communionem populi differri vsque ad Missæ finem: quod etiam in alius casibus reperiri potest, ex quibus constat, Ecclesiam curare quidem, vt cibus ille, & potus in vsum fidelium cedat: moraliter tamen, non mathematicè quoad singulas omninò particulas minimas, quarum aliquas necesse est sumptionem corrumpi. Ad quod etiam ponderari potest decretum S. Pij Papæ, quo iussit, vt si quid Dominici sanguinis in lintea cadeter, lamberetur si posset, alioquin lauaretur, & mitteretur in piscinam; vbi satis apparet, non adhiberi Metaphysicam diligentiam: nam potuisset, præcipi, vt linteum illud vino lauaretur, & ablutio ipsa sumeretur à Sacerdote, quippe quæ contineret adhuc Christi sanguinem. Vides, nunquam tantam obligationem agnitam esse, qua obligatione non existente, non est, cur laico detur ablutio cum guttis sanguinis, stante prohibitione vniuersali, & certa, ne laicus sub vtraque specie Communionem accipiat.

Satis sit ergo sumendo totum poculum moraliter & adhibendo moralem diligentiam, vt nihil remaneat, quāuis per accidens aliquando necesse sit aliquid

quid minimum vtriusque speciei remanere, prout in casibus supra adductis Ecclesia non reputat magnum absurdum, quòd aliquæ ablutiones in piscinam mittantur. In casu autem nostro grauissima intercedit causa, ne adhibeatur illa extraordinaria diligentia dandi ablutionem laico, ad quam reuerentia Sacramenti proculdubio non obligat. Denique non video, quomodo in hoc casu sit locus Epichiæ circa mentem Ecclesiæ, cùm ipsa in casibus similibus noluerit Sacerdotem sumere ablutionem, sed statuerit quid de ea faciendum sit, nempe quòd mittatur in piscinam. Quantò minus velle censebitur, quòd detur laico? Quare nec credo, quòd P. Suarez id diceret in hoc casu, cùm ipse nunquam locutus sit de ablutione, sed de speciebus panis nondum à Sacerdote sumptis, sed manentibus adhuc non permixtis. Quando verò iam poculum totum sumptum est, & agitur de stillis per accidens remanentibus in calice, non credo id dicturum P. Suarez, cùm sit casus ab Ecclesia præuisus, in quo ipsa expressè aliter prouidit, nec de tali remedio adhibendo mentionem vllam aliquando fecit.

DVBIVM XI.

An liceat deferre Eucharistiam infirmo adorandam, qui eam sumere non potest.

1 Certum est, non esse obligationem eam deferendi: nam Parochus solùm tenetur ad ministranda Sacramenta; quare cessante eo fine, quando constat infirmum non posse viaticum accipere, vel quia deglutire non potest, vel quia timetur vomitus cum irreuerentia Sacramenti, cessat Parochi obligatio. Solebant tamen aliquando Parochi ad consolandum ægrotum deferre solemniter Sacramentum ad eius domum, eique sacram Hostiam adorandam ostendere, imò & osculandam quandoque, vt hoc saltem actu ægrotus affectum suum ostenderet, & desiderium realiter, & sacramentaliter Christum accipiendi, si posset, atque præsenti semetipsum in extremo illo necessitatis articulo commendare, de quo vsu dubitatum est, an laudabilis; & pius æstimandus esset, an verò imprudens, & contra reuerentiam venerabili Sacramento debitam.

2 Respondeo in primis, si dubium sit de potentia, vel impotentia infirmi ad communionem suscipiendam, probandum antea esse, & tentandum, an deglutire possit paruulam saltem partem vnius particulæ non consecratæ, vel solam, vel cum haustu aquæ, vel vini, & an eam sumptam retineat sine vomitu. Si verò non vacat, nec temporis breuitas permittit, vt habeatur hæc experientia, quia periculum est, ne interim ægrotus amittat vsum sensuum, aut rationis amittat; tunc in eo dubio deferri potest Eucharistia, vt si facto dicto experimento, potens inueniatur, detur ei statim absque alia mora: si verò inueniatur impotens, eam saltem adoret, & veneretur, iam enim tunc non defertur solius adorationis causa, sed vt sumatur, si possit, de cuius potentiæ defectu nondum constat.

3 Si verò certum sit, non posse ab infirmo accipi Eucharistiam, licèt attenta sola institutione huius Sacramenti, non appareat culpa grauis, si ad eum adorationis finem deferretur, & ad ægroti consolationem: nam in prioribus Ecclesiæ sæculis feruor fidelium, & charitas erga Christum Dominum, quæ maiorem induxerat familiaritatem, permittebat, vt & in itinera, & in nauigatione secum hoc Sacramentum deferrent: illa tamen charitate refrigescente, & apparente necessitate procurandæ reuerentiæ erga Christi maiestatem, ne familiaritas contemptum pareret; prudentissimè cautum est, ne etiam ad ægrotos, nisi solemni pompa deferatur: & ob eandem rationem Pius V. prohibuit, ne Eucharistia ad ægrotum deferretur, qui eam sumere non posset. Sic enim Pontificis prohibitio refertur in declarationibus Sact. Congregationis Concilij Tridentini tam impressis, quàm etiam manuscriptis. in vtrisque ea declaratio habetur *in sess. 13. can. 7.* his verbis. *Non licet sanctam Eucharistiam ad ægrotantes deferre, qui morbi grauitate impediti sumere eam non possunt, sed venerationis gratia solent eam deosculari. Et, si fortè aliquo in loco talis est consuetudo, ea prorsus est tollenda, quod Pius V. prohibuit.* Hæc ibi, & quidem meritò id prohibuit, quia si ad priuatam ægroti consolationem, & sine spe refectionis sacramentalis, tanta Seruatoris maiestas loco mouenda, & per vias publicas circumferenda esset, paulatim eadem infirmorum pietas introduceret, vt sicut Sanctorum reliquiæ ad eos deferuntur, & applicantur curationis gratia, ita & ad eosdem non communicaturos, nec periculosè decumbente deferretur Eucharistia, & applicaretur partibus læsis, & dolentibus, spe impetrandæ curationis, quæ & alia similia cultum, & reuerentiam debitam tantæ maiestati paulatim minuerent. Multò autem minùs permittendum videtur, quòd infirmus deosculetur sacram Eucharistiam, quod est contra vsum totius Ecclesiæ Latinæ, in qua nunquam laici aliter eam contingunt, nisi lingua, & ore, dum eam sumunt, imò nec Sacerdos, aut Diaconus, nisi vestibus sacris vel saltem stola ornatus; quod totum ad cultum, & venerationem eiusdem Sacramenti tuendam, videtur omnino retinendum, hæc præsertim tempore, quo recentiores hæretici diabolica rabie cultum huius venerabilis Sacramenti de medio tollere nituntur.

DVBIVM XII.

An Parochus bis celebrans diebus festis in duabus Parochiis, quas habet, possit permitti in eisdem bis etiam celebrare diebus profestis.

1 Data fuit ea facultas in quadam Synodo diœcesana Parochis habentibus duas Ecclesias parochiales, in quibus diebus festis bis celebrabant. Aliqui tamen dubitarunt, quia licentia bis eodem die celebrandi in duplici Parochia, fundatur in verbis Innocentij III. relati *in cap. consuluisti, de celebratione Missarum*, vbi prohibita duplici Missa eadem die, addit Pontifex exceptionem, *nisi causa necessitatis suadeat*: ex quibus verbis Doctores communiter colligunt, posse Parochum bis celebrare, quando habet duas Ecclesias parochiales, & non potest commodè habere coadiutores, vt cum aliis docet Suarez *3. tom. in 3. p. disp. 8. sect. 3. § tertia enim.* Hæc autem causa necessitatis non videtur inueniri nisi diebus festis, vt populus vtriusque Parochiæ possit Missam audire, quam tamen in diebus ferialibus audire non est necesse; quare non est necessitas iis diebus duplicis Missæ celebrandæ. Vnde Magister Nuñus Cabezudo *in 3. part. quæstione 80. articul. 2.* dixit absolutè, id ad dies profestos extendere esse omninò improbabile, & contra omnes.

2 In hoc tamen vir doctus excessit, sicut etiam ibidem dixit esse contra omnes, quòd ex quacunque necessitatis causa liceat aliquando ter celebrare, quod tamen licitum esse posse ex causa necessitatis, docuerat,

docuerat, & probauerat benè idem Suarez *vbi suprà verſ. ſextus autem caſus*, quia iuxta indifferenter loquuntur de pluribus Miſſis, non determinando ad duas, vel plures, & ante illum idem docuerat Philiarchus *de officio Sacerdotis tom.* 1. Sic ergo immeritò dixit, neminem concedere licentiam illam parochis ad dies profeſtos, nec poſſe probabiliter concedi. Nam id conceſſit expreſsè idem Suarez *ibidem verſ. ſed quari poteſt.* quod etiam docuit Gaſpar Hurtado *de ſacrificio Miſſæ, d. ſſicult.* 3. & Ioannes de la Cruz Dominicanus *in directl. p.* 1. *de Sacrificio Miſſæ, dub.* 3. *concluſ.* 1. & alij, & mihi etiam probabile videtur poſſe à legitimo ſuperiore concedi eam licentiam; quia, vt notant ij Doctores, ſatis grauis eſt cauſa, ne populus ſuo ſacrificio priuetur, & opportunitate audiendi Miſſam; ad hoc enim ſingulis Parochijs ſuus Parochus deſtinatur, vt in ſingulis populus ſacrificio non careat, ſed poſſit illud cum Sacerdote offerre, & ei reuerenter intereſſe.

3 Difficultas eſſe poſſet, quando diebus ferialibus populus ad Miſſam non conuenit; nam tunc ceſſare iam videtur cauſa neceſſitatis, quæ duplicem celebrationem iuſtificat, & videtur ad nihil aliud licentia illa deſeruire, niſi vt eo prætextu Sacerdos duplex ſtipendium lucretur duas Miſſas celebrando, nec verò ad populi vſum. Sed tamen hæc ratio non videtur omninò conuincere, quia in primis non videtur moraliter contingere poſſe, vt licèt non omnes, pars tamen incolarum non veniat ad Miſſam audiendam, ſi ſciant quotidie celebrandam, & campana ad hunc finem hora ſtatuta pulſetur, & quidem neceſſitas cauſæ requiſitæ non videtur ſolùm eſſe, vt Miſſam audiant, ſed etiam vt habeant opportunitatem, & facultatem eam audiendi, qua facultate priuarentur, ſi Parochus non poſſet bis celebrare. Si tamen experientiâ longâ conſtaret inutilitas huius licentiæ, quòd incolæ ad Miſſam non veniunt diebus profeſtis: aliter fortè dicendum eſſet; ceſſaret enim neceſſitas, cùm opportunitas illa, & licentia audiendi Miſſam eſſet inutilis eo loco, & fruſtrà ſit potentia, quæ non reducitur ad actum; quare non æſtimaretur neceſſitas, quæ ſolùm eſſet ad dandam opportunitatem talem, quæ attenta longa experientia inutilis, & ſuperuacanea iudicaretur. Meritò ergo P. Suarez *vbi ſuprà* addidit, in hoc puncto *optimum conſilium eſſe ſeruare conſuetudinem, quæ in his rebus magnam vim habet.* quia nimirum conſuetudo ipſa indicium eſt neceſſariæ, vel non neceſſariæ celebrationis: quare ſtante decreto Synodi diœceſanæ legitimam ad id auctoritatem habentis, (vt ſupponitur,) & permittentis eam in caſu propoſito, præſumendum eſt, non ſine fundamento id ita fuiſſe ſtatutum, imò ex eo quod conſtabat de neceſſitate, & de populi deſiderio quo opportunitatem audiendæ Miſſæ diebus ſingulis deſiderabant.

DVBIVM XIII.

An qui poteſt approbare Oratorium ad celebrandum, poſſit dare facultatem celebrandi nocte Natalis in aula, vbi conſtruitur Præſepe Dominicum.

1 PRouinciales Societatis Ieſu poſſunt in locis, in quibus aliqui eiuſdem Societatis reſident, approbare per ſe, & deputare Oratoria, & Capellas, quæ ad diuinum dumtaxat cultum deſeruiant, in quibus Miſſæ, & diuina Officia celebrari poſſint, vt habetur ex conceſſione Gregorij XIII. in Bulla data apud S. Petrum die 3. Maij anno 1575. & incipit, *Decet Romanum Pontificem,* &c. quo ſuppoſito, contigit, vt in quodam Societatis loco, in quo erat illa Capella deputata, & ſtabilis ad quotidie celebrandum, fieret tamen deuotionis gratia in alia communi aula in feſtis Natalitiis Præſepe Dominicum cum Altari, in quo ad fouendam pietatem volebant nocte illa ſacratiſſima Miſſam celebrare. Dubitatum itaque, & quæſitum fuit, an Prouincialis virtute prædictæ facultatis poſſet pro ea nocte deputare locum illum, & licentiam dare ad ibi celebrandum.

D. Io. Card. de Lugo Reſponſ. mor.

2 Reſpondi, meo iudicio, non poſſe: quia ex verbis conceſſionis ſuprà relatis ſolùm habetur facultas deputandi Oratoria, & Capellas, quibus nominibus intelligitur ſolùm locus permanens, permanenter deputatus ad illum vſum. Quando enim ob aliquam neceſſitatem concederetur facultas celebrandi ſemel in cubiculo alicuius infirmi, ad dandum ei viaticum, non dicitur fieri Capellam, vel Oratorium, ſed potiùs concedi, vt fiat Miſſa extra Capellam, vel Oratorium, quem ſenſum verba conſequentia magis exprimunt, dum petunt deputari in loca illa ad illos dumtaxat vſus Miſſæ, & diuini Officij celebrandi, ita vt iam locus ille ſegregatus maneat ab ab omni alio vſu profano. Certum autem eſt, aulam illam, in qua Præſepe conſtruitur, non deputari in futurum ad vſus dumtaxat ſacros, ſed adhuc ex intentione habitantium deſtinatam eſſe ad alios vſus domeſticos, ſicut antea. Non eſt ergo caſus ille, ad quam datur facultas à Pontifice, ſed alius diuerſus, ad quem ego non inueni priuilegium nec facultatem eſſe conceſſam.

DVBIVM XIV.

An facultas, de qua dubio præcedenti, delegari poſſit à Prouinciali, cuius nomine alius deputet, & approbet Oratorium.

1 HOc dubium annexum eſt dubio præcedenti. Diximus enim poſſe Prouincialem approbare per ſeipſum, & deputare Oratoria, & Capellas ad celebrandas Miſſas, & diuina Officia in iis locis, in quibus aliqui Societatis reſident. Hac occaſione dubitatum eſt, an ſi Prouincialis in ea ciuitate non ſit, poſſit committere Rectori, vel alteri, vt approbet, & deputet Oratorium aliquod, vel Capellam nouam in aliquo Collegio, vel domo Societatis. Ratio dubitandi eſt, quia non conceditur facultas quomodocunque approbandi, ſed approbandi per ſe, quæ verba videntur exigere induſtriam perſonæ vt ipſe Prouincialis videat locum, & iudicare poſſit, an ſit decens, & idoneus ad eam deputationem faciendam: quare non poteſt iuxta regulam generalem delegari, ſicut nec alij actus, qui exigunt induſtriam perſonalem, quod confirmari poteſt à ſimili, quia Epiſcopus non poteſt delegare facultatem ſibi conceſſam in Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reformatione*, ad abſoluendum ab hæreſi occulta in foro conſcientiæ, quia ibi requiritur induſtria perſonæ, & ideò negatur facultas delegandi; vt cum aliis diximus *diſputatio.* 26. *de fide ſect.* 3. *paragrapho* 1. imò *eodem cap.* 6. conceditur Epiſcopis facultas abſoluendi ab aliis caſibus reſeruatis occultis *per ſeipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputatum.* in quibus verbis ſatis indicatur facultas abſoluendi *per ſeipſos*, non includere facultatem abſoluendi *per Vicarium*, ſed potiùs eam excludere: alioquin non fuiſſet neceſſe addere facultatem delegandi Vicario ſpecialiter deputato.

Cùm ergo in casu nostro facultas concessa sit Prouincialibus approbandi Oratoria *per seipsos*, non poterunt id facere per alium delegatum.

2 Respondi tamen, distinguendum esse dupliciter enim posset Prouincialis id velle committere Rectori. Primò committendo ei, vt approbet, & deputet Oratorium; & id non videtur mihi posse facere Prouincialis, propter rationem dubitandi propositam, quia hoc esset delegare actum sibi personaliter commissum, & quia superflua fuisset particula illa *per se*, quod non est credibile, sed constat fuisse additam ad limitandam facultatem, & ad requirendam industriam personæ. Potest tamen secundò Prouincialis non quidem dare Rectori facultatem approbandi, & deputandi Oratorium, vel Capellam, sed solùm videndi locum, & iudicandi de eius decentia, & idoneitate, & stante iudicio Rectoris, & quasi ab eo informatus Prouincialis, eique fidem adhibens, approbare per se, & deputare locum illum, etiamsi absens sit, & eum non viderit, & id quidem credo fieri posse; tunc enim Rector non approbat, vel deputat tanquam delegatus à Prouinciali, sed ipsemet Prouincialis, informatione accepta à Rectore, approbat per seipsum, & deputat, & exercet immediatè, & nullo alio mediante actum sibi commissum approbandi, & deputandi locum idoneum ad Oratorium, vel Capellam.

3 Confirmari autem potest primò ex *d. loco, & cap. 6. Tridentini, dicta sess. 6.* vbi licèt Episcopo solùm concedatur facultas absoluendi per se ipsum ab hæresi occulta (potest tamen Episcopus si facultas illa non esset reuocata per Bullam Cœnæ,) informatus à Confessario de statu pœnitentis absentis eum in absentia absoluere per seipsum ab excommunicatione ob hæresim incursa, vt cum aliis multis dixi *dicta disp. 23. de fide sect. 3. §. 1.* tunc enim non per alium absoluit, sed per se ipsum, & exequitur ipse immediatè actum absoluendi sibi commissum, nec absolutio à censura requirit præsentiam illius, qui absoluitur. Sic ergo in casu nostro Prouincialis absens potest per se ipsum immediatè approbare & deputare locum in Oratorium, informatione habita à Rectore de idoneitate loci: neque enim magis videtur approbatio, & deputatio Oratorij requirere præsentiam approbantis, quam absolutio à censura, cùm neutra ex sua natura, vel ex iure positiuo diuino, vel humano eam præsentiam requirat.

4 Confirmatur secundò, quia approbare locum Capellæ non est visitare illud, in rigore loquendo, vt colligitur ex verbis Tridentini *sess. 22.* in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ, vbi Episcopi iubentur prohibere, ne Missæ celebrentur *extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata Oratoria, ab eisdem ordinariis designanda, & visitanda.* vbi Concilium vtramque actionem *designandi, & visitandi*, expressè cundistinxit, & eo ipso significauit posse alteram sine altera reperiri: quare, licèt visitatio requirat præsentiam visitantis, designatio tamen, vel approbatio eam non requirit: nec minus potest Episcopus approbare, & deputare Confessarium absentem, quàm præsentem, nec minus dicetur, eum per se ipsum immediatè approbare, & deputare, quàm si eum præsentem approbaret, vel deputaret. Non ergo excedit Prouincialis limites facultatis sibi concessæ, si absens locum idoneum approbet, & deputet in Oratorium, vel Capellam, quia tunc etiam per se ipsum immediatè approbare, & deputare dicetur.

DVBIVM XV.

Vtrum qui in Paschate recipit Sacramenta in Ecclesia Cathedrali, satisfaciat Ecclesiæ præcepto.

1 Nt. Fœmina cùm dissidia aliqua cum suo Parocho habuisset, adueniente Paschate, abiit ad Ecclesiam Cathedralem, in qua confessa fuit Pœnitentiario eiusdem Ecclesiæ, ibique statim Eucharistiam accepit, vt satisfaceret præcepto Communionis Paschalis. Vicarius tamen generalis contra eam postea procedere volebat eo titulo, quòd Ecclesiæ præcepto non satisfecisset; ipsa verò apud Summum Pontificem conquesta est, quod iniustè à Vicario generali vexaretur, cùm re vera vtriusque Sacramenti præcepto satisfecisset.

2 Respondi, distinguendum esse; nam quoad præceptum Confessionis, proculdubio oratrix satisfecit. In primis, quia de eo, qui confitetur Pœnitentiario deputato, ita decisum fuit in sacra Congregatione Concilij Tridentini interpretum, die 16. Februarij anno 1595. vt habetur in decisionibus editis Coloniæ anno 1621. *super cap. 1. de reformatione sessionis 24.* vbi dicitur: *Qui tempore Paschæ fuerit confessus Pœnitentiario deputato, satisfacit præcepto Ecclesiæ contento in cap. omnis vtriusque sexus, extra de Pœnit. & remiss.* Secundò, quia sicut Papa dat iurisdictionem Regularibus approbatis ab Ordinario ad audiendas confessiones, ita Episcopus, vel quicumque deputat Pœnitentiarium in Cathedrali, dat ei licentiam generalem audiendi confessiones; ad hoc enim deputatur, & obligatur ex officio. Certum est autem eum, qui confitetur Regulari approbato, satisfacere præcepto Confessionis, vt cum aliis ex Pontificum decretis probaui *disp. 19. de pœnitentia, sect. 2. num. 25. & seqq.* & videri potest Pellizzarius *tom. 2. manual. regular. tract. 8. cap. 3. num. 289.* qui addit, nec debere Parochum ab iis pœnitentibus petere schedulam Confessarij de confessione apud eum factâ; ergo idem dicendum erit, si confiteatur Pœnitentiario ad hoc munus à Summo Pontifice, vel Episcopo deputato. Tertiò, & à priori, quia per eiusmodi confessionem satisfit præcepto contento *in dicto cap. omnis vtriusque sexus*; in quo solùm exigitur confessio apud proprium Pastorem, vel alterum de eius licentia. Qui autem confitetur Pœnitentiario, iam confitetur de licentia proprij Pastoris, nempe vel Episcopi, vel Summi Pontificis, qui eum deputarunt, vt audiret confessiones omnium ad eum confluentium: ergo satisfacit præcepto in toto verborum rigore. Denique addi potest, esse sententiam communem, & veriorem, eum, qui habet solùm peccata venialia, non obligari præcepto annuæ confessionis, vt cum aliis probaui *disp. 15 de Pœnitentia sect. 6. §. 4. num. 132.* Qui autem confessus est Pœnitentiario, & ab eo obtinuit absolutionem mortalium, non habet postea nisi venialia, quæ Parocho confiteatur; ergo ex hoc etiam capite, nempe ex defectu materiæ necessariæ, excusatur à noua confessione Parocho facienda.

3 Maior est difficultas circa Communionem. Sunt enim multi ex antiquis, qui agnoscunt in Archipresbytero Ecclesiæ Cathedralis potestatem administrandi Sacramenta omnibus subditis illius Diœcesis, atque ideo videntur supponere, Ecclesiam Cathedralem esse communem totius Diœcesis, quos refert, & congerit Thomas Sanchez, *lib. 3. de matrim. disp. 2. n. 1.* Quare qui recipit Communionem in Ecclesia Cathedrali, videtur eam accipere in Parochia

Parochia communi totius Diœcesis. Vnde sicut si eam acciperet de manu Episcopi, satisfaceret procul-dubio præcepto Ecclesiæ, cùm Episcopus sit Parochus totius Diœcesis; sic si eam accipit in Ecclesia Episcopali, videtur eidem præcepto satisfacere.

4 Ego tamen magis credebam, in rigore non satisfieri, nisi in propria singulorum Parochia, vel nisi Episcopus expressè, vel tacitè consentiat: quia in primis quamuis Pœnitentiarius possit omnium confessiones audire, non ideò est omnium Parochus; sicut nec Regulares, qui etiam in Paschate audiunt omnium confessiones, dicuntur eorum Parochi, nec possunt illis alia Sacramenta parochialia ministrare. Non ergo sufficeret licentia Pœnitentiarij (etiamsi adfuisset,) vt Oratrix posset ibi Communionem accipere. Deinde nec Parochus Ecclesiæ Cathedralis est Parochus omnium incolarum ciuitatis, vt saltem loquendo de iure, & consuetudine hodierna, docet Thomas Sanchez *d.disp.17.n.2.* & inde infert, non esse validum matrimonium celebratum coram Archipresbytero Ecclesiæ Cathedralis ab incolis habitantibus in alia Parochia eiusdem ciuitatis, quod idem docet Basilius Pontius *lib. 5. de matrim. cap. 12. num.7.*

5 Vnde arguere rursus possumus, quòd sicut Concilium Tridentinum exigit præsentiam proprij Parochi ad valorem matrimonij, ita præceptum Communionis Paschalis exigit, quòd accipiatur à proprio Parocho, vel de eius licentia, quod idem argumentum fieri potest ex eodem Concilio iubente denunciationes fieri à proprio contrahentium Parocho in Ecclesia ante matrimonium; & tamen nemo dicet, sufficere si denunciationes fiant à Parocho Ecclesiæ Cathedralis, si contrahentes sint alterius Parochiæ. Si ergo in Tridentino nomine Parochi proprij non intelligitur Parochus Ecclesiæ Cathedralis, nisi in ordine ad incolas illius peculiaris Parochiæ, quæ ipsius curæ assignata est; eodem modo in præcepto Communionis Paschalis nomine proprij Parochi non debet intelligi Parochus Ecclesiæ Cathedralis, nisi in ordine ad incolas suæ peculiaris Parochiæ.

6 Ratio denique est, quia præeminentia Ecclesiæ Cathedralis supra alias Ecclesias non tollit, quòd singulæ habeant terminos proprios curæ sibi commissæ; sicut præeminentia Archiepiscopi supra Episcopos suffraganeos non tollit terminos proprios, & territoria singulorum Episcoporum, intra quos nec ipse Metropolitanus potest sese ingerere, nisi in certis casibus à iure statutis. Sic etiam Parocho Ecclesiæ Cathedralis assignatum est territorium, & termini, intra quos deferre potest viaticum ægrotantibus, eosque Oleo sancto vngere, & mortuos sepelire, & partem candelarum funeralium accipere, quando alibi sepeliuntur: extra illos verò terminos suæ propriæ Parochiæ nihil horum exercet, quia non pertinet ad eum cura animarum, quæ sunt in aliis Parochiis. Sicut ergo iis non ministrat viaticum, vel Extremam vnctionem, non debet eis dare Communionem Paschalem, quæ non minùs spectat ad proprium Parochum, quàm illa alia. Poterit quidem Episcopus, si velit, permittere, quòd omnes sui subditi Communionem Paschalem accipiant in Ecclesia Cathedrali, cùm ipse sit eorum omnium Parochus: quamdiu tamen Episcopus hanc licentiam non tribuit, singuli debent in propriis Parochiis peculiaribus Communionem accipere, vt Ecclesiastico præcepto satis faciant: quia tamen Oratrix bona fide in Ecclesia Cathedrali Communionem accepit, dictum fuit Vicario Episcopi, ne eam vlteriùs ea de causa pro hac vice molestaret.

De Sacramento Pœnitentiæ.

DVBIVM XVI.

Vtrùm, si aliquis nunc à S. Petro absolueretur, deberet adhuc peccata illa confiteri iterum Sacerdoti mortali.

1 DVbium hoc non videtur practicum, de illo tamen ex ciuitate Florentina interrogatus sum, cuius filij, quia ingenio sunt fœcundo, in eiusmodi fortasse quæstiones prorumpunt. Ratio autem dubitandi esse poterat ex iis, quæ notaui *tomo de Sacramentis, disp. 8. de Sacramentis, in genere, sect. 5.* & P. Suarez *tom. 3. in 3. p. disp. 13. de Sacramentis in genere, sect. 1.* & alij communiter, qui ex S. Thoma *3. p. q. 64. art. 7.* communiter dicunt, quamuis Angeli & homines beati non sint ordinarij Ministri Sacramentorum, si quando tamen extra ordinarium cursum aliquid eiusmodi operentur, credendum esse, id ex speciali Dei voluntate fieri, cuius operatio non alligatur ad communes Sacramentorum Ministros. Si ergo S. Petrus nunc aliquem absolueret, credendum esset, id ex voluntate speciali Dei fieri, qui non minùs per S. Petrum, quàm per Sacerdotes viatores absoluere potest, quod magis adhuc locum haberet in sententia eiusdem Suarij, qui *loco citato* docet, etiam ex vi præsentis institutionis posse Sacerdotem comprehensorem, & gloriosum etiam in corpore glorioso validè Sacramenta conferre, cùm sit tunc verus homo, & Sacerdos retinens characterem sacerdotalem, & potens exercere actiones humanas, & proferre humana verba per organa corporis gloriosi, atque adeò nihil videtur deesse ad valorem Sacramenti ex parte materiæ, vel formæ, vel etiam debiti ministri.

2 Cæterùm in prædicto loco dixi, ex vi præsentis institutionis homines solùm viatores esse deputatos ministros ad validè conficienda Sacramenta, quod ibi aliquibus rationibus probaui, quæ ibi videri possunt, quia id totum ad præsentem difficultatem non sufficit. Neque enim nego, posse Deum non solùm per homines gloriosos, sed etiam per Angelos, & eorum actiones conferre effectum nostrorum Sacramentorum: quare quidquid sit, an Sacramentum à S. Petro collatum esset eiusdem rationis cum Sacramentis nostris, vel an eius valor, & efficacia esset ex vi præsentis institutionis, sufficeret tamen, quòd haberet eundem effectum. Sicut enim baptizatus, vel ordinatus ab Angelis non deberet iterum à ministro mortali baptizari, vel ordinari, ita qui absolutus esset à S. Petro, non indigeret noua absolutione, quæ à Sacerdote mortali, & viatore ei conferretur.

3 Respondi tamen, adhuc in eo casu manere obligationem confitendi eadem peccata Ministris, & Sacerdotibus Ecclesiæ visibilis, & militantis. Fateor quidem, quòd pœnitens ille per absolutionem à S. Petro collatam maneret iustificatus; neque enim sine impietate credi potest, quòd à S. Petro in re tanti momenti decipi posset: adhuc tamen obligatus maneret præcepto confitendi eadem peccata Ministro Ecclesiæ militantis, & visibilis. Sicut qui per actum contritionis iustificatur, adhuc manet cum obligatione confitendi peccata sibi iam remissa, antequam ad Communionem accedat, vt declarauit Concilium Tridentinum *sess. 13. cap. 7. & can. 11.* ita etiam qui modo illo extraordinario iustificaretur, deberet adhuc eadem peccata clauibus Ec-

clesiæ subiiceretquas quidem claues habuit S. Petrus quandiu vixit in hac vita mortali; post mortem tamen, sicut iam non est Summus Pontifex, sed alius eius successor, ita non habet iam Ecclesiæ claues, nec est eius Minister, sed Aduocatus in Cœlo, quare peccata ei soli subiecta, nondum subiecta intelliguntur Ecclesiæ clauibus, & foro. Neque enim in S. Petro possumus auctoritati quoad hoc potestatem tribuere, quàm ipsimet Christo: & tamen si aliquis sua peccata Christo confiteatur, & ab eo per contritionem impetret eorum remissionem, non ideò liberatur ab obligatione confitendi eadem peccata Ministris Ecclesiæ, ve præcepto diuino, & ecclesiastico sacramentalis confessionis satisfaciat.

Porrò præcepto confessionis non satisfieri, nisi peccata tua confitearis Ministris Ecclesiæ visibilis, colligi videtur ex verbis Concilij Tridentini. Nam *sess. 14. cap. 2.* probat differentiam inter Baptismi, & Pœnitentiæ Sacramenta, quia in Baptismo minister non debet esse iudex, *cùm Ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non priùs in ipsam per Baptismi ianuam fuerit ingressus. Quid enim mihi*, inquit Apostolus, *de ijs qui foris sunt, iudicare?* Pro baptizatis autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ Christus instituit, quos *ante hoc tribunal, tanquam reos sisti voluit, vt per Sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possent liberari*. In quibus verbis sermo manifestè habetur à tribunali solùm Ecclesiæ militantis, quæ sola non potest iudicare eos, qui baptizati non sunt: nam Ecclesia cœlestis, & triumphans non minùs potest iudicium exercere in non baptizatos, quàm in baptizatos: tribunal ergo illud, & iudicium sacramentale, cuius necessitas in fine eiusdem capitis definitur, erectum supponitur in Ecclesia visibili; & militante, atque ideò coram eius ministris confessio facienda est, vt confessionis præcepto satisfiat.

5 Hoc ipsum significauit idem Tridentinum *eadem sess. cap. 5.* probans peccatorum omnium confessionem necessariam esse ex Christi præcepto omnibus post Baptismum lapsis. *Quia Dominus noster Iesus Christus, è terris assumptus ad Cœlos, Sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit tanquam præsides, & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ciciderint, quo pro potestate clauium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronunctient.* Vbi pondero verbum illud *reliquit*, quod solùm de ministris in terra remanentibus verificatur, nam qui in Cœlo sunt, non relinquuntur, sed assumuntur, vt sint simul cum ipso Christo. Quod idem colligitur ex illo *clauium* nomine, quo ibi potestas hæc appellatur, sicut & *cap. 6.* & alibi; claues enim eiusmodi datæ sunt Ecclesiæ visibili, & S. Petro dum vixit, non tamen detulit eas secum in Cœlum, sed reliquit suis successoribus, qui omnes, & singuli non habent claues Ecclesiæ, nisi pro tempore huius mortalis vitæ, & ideò mortuo Pontifice, eius stemmata gentilia depinguntur sine clau bus. Si ergo omnes fideles obligantur ad deferenda sua peccata mortalia ad claues Ecclesiæ, non satisfit huic præcepto per confessionem factam S. Petro, & p t absolutionem ab eo obtentam; imò nec quamuis ab ipsomet Christo absolutio haberetur, nisi idem Christus dispensaret simul in præcepto confitendi ministris Ecclesiæ, quæ dispensatio in dubio præsumi non debet, cùm sit contra id quod ipsemet Dominus lege sua vniuersaliter statuit, & voluit semper in Ecclesia obseruari.

6 Accedit deinde obligatio confessionis annuæ ex præcepto Ecclesiastico, contento *in cap. omnis vtriusque sexus, de pœnitentiis, & remissionibus*, vbi expressè præcipitur, vt omnes adulti singulis annis confiteantur sua peccata *proprio Sacerdoti*: nomine autem proprij Sacerdotis certum est intelligi eum, ad quem ex officio spectat cura illius animæ, hoc est, Pastori spirituali illius. Cui Ecclesiæ præcepto non dum est satisfactum magis per confessionem factam B. Petro, quam si fieret B. Ioanni Baptistæ, aut etiam B. Mariæ Magdalenæ, cùm modò S. Petrus non magis sit Pastor ex officio, quàm illi. Si enim nũc haberet adhuc officium Pastoris, esset vtique Papa, quia nullum aliud officium cogitari potest, quod nunc retineat, & quod habeat curam animarum, semper ergo remanebit obligatio ex præcepto Ecclesiæ confitendi peccata proprio Pastori, nisi expressè constaret de diuina dispensatione, quæ in dubio præsumi non debet.

7 Hac tamen occasione disputatum fuit ab eisdem, & interrogatus sum, an qui ex peculiari Dei gratia sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum de manu S. Petri, vel alicuius Angeli acciperet, posset adhuc eadem die iterum de manu proprij Pastoris Eucharistiam sumere.

8 Respondi, non posse, quia prohibitio non est, ne quis de manu proprij Pastoris eadem die bis communicet, sed ne quis bis eadem die communicet. Vnde, si aliquis ab alieno Sacerdote sine proprij Pastoris licentia hodie Communionem accepit, peccauit quidem Communionem sine licentia proprij Pastoris ab alieno accipiendo, nisi per ignorantiam, vel præsumptam sui Pastoris voluntatem excusetur, non tamen potest iterum eadem die de manu Pastoris sui communicare: imò quamuis ipsemet temerè sibi Eucharistiam furtiuè acceptam ministrasset, non posset iterum eadem die communicare. Ratio autem est, quia Minister dans Eucharistiam, nimis extrinsecè se habet ad effectum, & valorem Sacramenti cuius vsus non est ministratio porrigentis, sed sumptio, & manducatio sumentis. Quare, sicut prohibitio celebrandi bis eadem die, non est solùm non celebrandi bis cum licentia proprij Pastoris, sed quomodocunque, atque ideò, si hodie, contra prohibitionem tibi à tuo Episcopo factam, sacrilegè celebrasti, etiamsi statim confitearis, & absoluaris, & Episcopus reuocet suam prohibitionem, non poteris hodie iterum Missam celebrare: ita prohibitio bis communicandi est æquè vniuersalis, necesse, vnde debeat intelligi de sola Communione à proprio Pastore accipienda; sed quomodocunque prima Communio sit posita; impedit secundam eadem die, nisi Ecclesiæ dispensatio interueniat, prout in die Natalis Domini dispensat, vt Sacerdotes ter possint in Missarum celebratione communicare.

DVBIVM XVII.

Cur Episcopus extra Diœcesim non possit approbare Confessarios pro suis subditis extra Diœcesim existentibus.

1 Episcopus Ostiens. v. gr. Romæ adest vbi etiam sunt aliqui ciues Ostienses, qui proculdubio possunt Romæ confiteri Confessariis à Vicario Romano approbatis. Sed tamen illi vellent cõfiteri alteri Sacerdoti Romano, qui non est approbatus ab Ordinario Romano, & ideò petunt ab Episcopo Ostiensi, vt eum approbet pro suis subditis audiendis. Quod tamen fieri non posse, dixi *disp. 21. de pœnitentia numero 37.* vbi concessi, posse ad hunc eff. ctum approbari Romæ ab Episcopo Ostiensi Sacerdotem

tem Ostiensem ibidem existentem, qui adhuc sit subditus eiusdem Episcopi: non tamen posse approbari Romanum Sacerdotem Romæ degentem, qui non sit subditus Episcopi Ostiensis. Hac verò occasione quæsitum est à me, cur id negarem, cùm aliunde approbatio Confessarij sit actus iurisdictionis voluntariæ, atque adeò possit ab Episcopo extra suam Diœcesim exerceri. Quare sicut potest Episcopus Ostiensis approbare Sacerdotem Romanum Ostiæ existentem, vt Ostiæ confessiones audiat; sic videtur posse eundem approbare Romæ existentem, vt confessiones ciuium Ostiensium Romæ audiat.

2 Respondi tamen, id fieri non posse, vt *loco citato* probauerам: quod rursus probari potest ex declaratione Congregationis Concilij Tridentini illo loco adducta, qua Eminentissimi Patres dixerunt, Episcopum ipsum in aliena Diœcesi commorantem non posse confiteri Sacerdoti alieno non approbato ab Ordinario illius loci, in quo fit confessio. Si ergo Episcopus ipse non potest sibi eligere Confessarium non approbatum ab Ordinario loci, in quo est; minùs poterit eum suis subditis assignare. Si enim posset Sacerdotem Romanum Romæ approbare ad confessiones Ostiensium Romæ audiendas, posset vtique ipse Episcopus Ostiensis eidem confiteri, cùm non minùs ipse sit Ostiensis, quàm sui subditi: quare si ipse non potest, nec ciues Ostienses poterunt illi Sacerdoti confiteri.

3 Ratio autem à priori ex dictis *loco citato* hæc est, quia Confessarius ex decreto Tridentini debet esse approbatus à suo Ordinario: in casu autem posito Sacerdos Romanus Romæ existens non esset approbatus à suo Ordinario: nam Episcopus Ostiensis non est Ordinarius Sacerdotis Romani, nec eũ potest punire, etiamsi Romæ circa confessiones Ostiensium audiendas delinqueret, sed solùm is poterit puniri ab Ordinario Romano. Posset quidem Episcopus Ostiensis Sacerdotem Ostiensem Romæ commorantem punire, vt volunt Gonzalez *in regulam* 8. *Cancellariæ gloss. 61. num.* 11. & Barbosa *de officio, & potestate Episcopi, allegat. 6. num.* 17. posset etiam punire Sacerdotem Romanum Ostiæ commorantem, & ibi approbatum, si ibi circa confessiones delinqueret, & ideo siue Sacerdos Ostiensis Romæ commoretur, siue Sacerdos Romanus sit Ostiæ, vtriusque potest dici Ordinarius Episcopus Ostiensis, cùm vtrumque possit punire, & ideo vterque dicetur approbatus à suo Ordinario, si approbatur ab Episcopo Ostiensi: non est tamen Ordinarius Sacerdotis Romani Romæ commorantis, quia superior & subditus sunt correlatiui, & non potest Sacerdos ille Romanus Romæ existens censeri subditus Episcopi Ostiensis, à quo nullo modo coërceri, & puniri potest.

DVBIVM XVIII.

An Episcopus possit suspendere totum Conuentum Regularium à confessionibus audiendis.

1 EPiscopus quidam zelo commotus, quia putauit violatam fuisse immunitatem Ecclesiasticam, dum Regulares consignarunt ministris Curiæ sæcularis quendam intra eorum septa commorantem, qui ibidem delinquebat, sollicitans iuuenes ad turpia, & obscœna, ea de causa Conuentum totum suspendit à confessionibus audiendis. Quæsitum fuit, an hæc suspensio valida fuisset?

2 Respondi, considerandum esse, quomodo illa suspensio facta fuerit, an scilicet per modum censuræ, & suspensionis canonicæ; vel potiùs per modum reuocationis facultatis, & approbationis antea concessæ illis Religiosis ad confessiones audiendas. Primo modo, quamuis communitas, vel Collegium non possit excommunicari, potest tamen suspendi, vt cum aliis docet Suar. *tom. 5. de censuris disp. 28. sect. 3.* Vnde, si aliunde non deerat culpa sufficiens, nec potestas, & iurisdictio in Prælato; potuit totus Conuentus saltem quoad Clericos suspendi. Videndum tamen est, an casus esset talis, & ex iis, in quibus potest Episcopus proferre censuras contra exemptos saltem vt Legatus Sedis Apostolicæ.

3 Si verò suspensio facta fuit secundo modo per modum reuocationis facultatis concessæ, regula generalis, & communis Doctorum est, vt Episcopus non possit sine rationabili causa noua reuocare approbationem, qua ipsemet Religiosos absolutè, & non solùm ad beneplacitum approbauit ad audiendas confessiones, quamuis eius successor possit eos denuò examinare, vt constat ex responso sacræ Congregationis, & motu proprio Pij V. de quibus latè dixi *disp. 21. de Pœnitentia sect. 3. à num.* 61. vbi cum aliis docui, si sine causa sufficienti id fiat, reuocationem illicitam, & inualidam esse; oportere tamen, & consulendum esse Religiosis, vt Episcopis obedientiam præstent, præsertim cum præsumendum regulariter sit pro sufficientia causæ, quæ tamen difficile subesse potuit in casu præsenti respectu omnium Sacerdotum, cùm non omnes cooperari potuerint in consignatione facta illius delinquentis.

DVBIVM XIX.

An facultas absoluendi concessa Prælato Regulari transeat ad eius successorem.

1 COncessa fuit ad septennium cuidam Titio Regulari, & Prælato quasi Prouinciali, facultas ad dispensandum, & absoluendum à reseruatis Summo Pontifici, cum potestate etiam eandem facultatem communicandi suis subditis. Postea ante finem septennij cessauit Titius à sua Prælatura: quæsitum fuit, an facultates illæ transirent ad eius successorem in officio.

2 Dixi rem hanc totam pendere, & colligendam esse ex coniecturis: nam regula, quòd concessio intelligatur personalis quando exprimitur nomen personæ, cui conceditur, & è contra intelligatur realis, seu facta officio, quando exprimitur nomen officij, non est vniuersalis, sed est vltimum remedium, quando aliunde non potest concedentis intentio ex aliis coniecturis indagari, vt in simili fatetur Thomas Sanchez *lib. 8. de matrimonio disput. 27. num.* 3.

3 Cæterum, si attentis omnibus circumstantiis, res adhuc maneat dubia, nec sit magis præsumptio pro concessione reali, quàm pro personali, nec è contra; probabilior sententia tenet, præsumi personalem, saltem quando nomen personæ exprimitur primo loco, & ante nomen officij, quam tenent multi, quos refert, & sequitur idem Sanch. *vbi suprà num.* 18. 19. *&* 20. quamuis fateatur probabilem alteram sententiam ab ipso relatam *n.* 17. dicentem, quod in eo dubio præsumitur realis, & transire ad successorem. Addidi tamen, in casu proposito inueniri non leuem coniecturam ad cogitandum, quòd non fuerit concessio personalis, saltem si additum fuit nomen officij, quia cùm Titius cessare deberet ab officio multò antè septennium expletum, frustrà concederetur ei facultas illa ad septennium, cum constaret non fore vtilem pro persona Titij ad septennium: in dubio

autem verba concessionis ita sunt interpretanda, vt concessio sit vtilis illi, cui fit, vt obseruauit idem Sanchez *vbi suprà numero* 21. Hoc denique certum mihi videtur: quòd scilicet socij, seu subditi illi, quibus Titius, dum erat superior, facultates illas communicauit, eas retinent durante toto illo septennio, etiamsi Titius ab officio fuerit amotus, saltem nisi à successore in eodem officio reuocentur; quia cõmunicatio facta fuit tempore habili, nec alia conditio requisita fuit, vt subditis acquirerentur facultates, nisi quòd à Titio eis communicarentur. Quod autem dictum est de cessatione muneris ante finem septennij, hoc idem dicendum est si Titius ante septennium moriatur; parum enim refert, quòd mors, vel alia quæuis causa Titium ab officio remoueat.

DVBIVM XX.

Quid dicendum de facultate ad absoluendum, nondum mandata executioni, quando potestas cessat in concedente.

1 NOn est animus examinandi quæstionem illam celebrem, quando facultates concessæ expirent mortuo concedente, vel cessante eius officio, de qua latè Thomas Sanchez *lib.8.de matrimon. disp.* 28. & Suarez *de legibus lib. 8. cap.* 31. & de facultate ad absoluendum dixi *disput.* 19. *de pœnitentia sect.* 1. *§.* 1. Sed illa doctrina generali supposita, difficultas specialis fuit in casu peculiari subsequenti.

2 Titius operâ, & interuentu Seij sui amici, impetrauit apud sacram Pœnitentiariam Romanam facultatem pro foro conscientiæ componendi se super fructibus aliquibus malè perceptis & percipiendæ absolutionis ab aliquibus casibus reseruatis: quæ facultas concessa fuit Seio pro Confessario nominando ab eodem Seio, ita tamen, vt Titius daret Romæ 40. aureos in eleemosynam, & alios 20. in sua patria, quos omnes Titius conscius largitus est, sed per vndecim menses confessionem, & absolutionem distulit, nec Confessarius à Seio nominatus fuit, quia Titius non vrgebat. Interim Sanctissimus facultatem sacræ Pœnitentiariæ moderatus est, ita vt iam facultatem illam denuò concedere non posset. Quæsitum fuit an posset adhuc Seius ex facultate antea concessa Confessarium nominare, à quo Titius absolui posset, & liberari à debito fructuum malè perceptorum.

3 Res hæc difficultate non carebat, propter communem doctrinam Theologorum, & Canonistarum, qui dicunt, facultates concessas alicui in materia gratiæ ad dispensandum cum persona determinata, expirare morte concedentis, (quod idem est cessante officio, vel potestate concedentis,) saltem quando facultas conceditur in fauorem illius, cum quo est dispensandum, & non illius, qui dispensaturus est, quam doctrinam latè explicat, & probat aliis multis citatis Thomas Sanchez *dicta disput.* 28. *num.* 48. & 64. & quamuis Suarez *dicto cap.* 31. *num.* 14. indicet, quòd id non habeat locum in facultatibus spiritualibus, qualis est hæc: fatetur tamen, se non audere id omninò affirmare, quia nullum auctorem inuenit pro illa sententia; concedit verò id esse verum, quando facultas illa conceditur directè ipsi pœnitenti, vt possit eligere Confessarium: secus quando conceditur directè alteri, vt possit absoluere, aut dispensare cum illo, vel nominare Confessarium, aut dare illi facultatem, &c. Ex narratione autem suprapposita magis videtur facultas concessa posteriori modo, scilicet Seio directè, quàm Titio pœnitenti.

4 Adhuc tamen probabile mihi, & aliis multis doctissimis viris, qui consulti fuerunt, visum est, quòd in casu posito facultas non expirauerit.

5 Primò, quia ex specie facti colligi videtur, quòd concessio gratiæ facta fuerit directè ipsi etiam Titio pœnitenti, vt indicant verba illa: *Titius opera, & interuentu Seij impetrauit*, &c. atque ideò iam ipse Titius acquisiuit ius postquam facultatem sibi concessam acceptauit.

6 Secundò quia doctrina illa cõmunis in contrarium adducta limitari solet, vt non habeat locum, quando executor non est liber, sed necessarius, & ideò facultas dispensandi in litteris Pœnitentiariæ demandata non expirat, quia apponitur verbum *mandamus*, per quod fit executor necessarius, quam limitationem probat, & exornat Thomas Sanchez *vbi suprà num.* 87. Quamuis autem in casu nostro non fit appositum verbum illud *mandamus*: videtur tamen factus minister necessarius, tum per acceptationem officij, iuxta doctrinam aliquorum Doctorum: tum per solutionem pecuniæ, & eleemosynæ, quam Titius ex eiusdem Seij præcepto fecit.

7 Tertiò, quia omnes fatentur, gratiam, & facultatem concessam non expirare, quando res non est integra: prout in casu proposito res non videtur integra, cùm Seius processisset ad exactionem pecuniæ, & Titius ad eius solutionem.

8 Quartò, quia doctrina illa communis in contrarium adducta, videtur aliquibus difficilis, & ideò Suarez *suprà* citatus inclinat satis in contrarium, & idem expressè docet Sà *verb. dispensatio, n.* 9. & *verb. gratia n.* 4. cuius sententiam refert, & non improbat Salas *de legibus disput.* 10. *sect.* 17. & expressè eam amplectitur Castro Palao *tom.* 1 *tract.* 3. *disp.* 4 *punct.* 16. *§.* 4. dicens esse in conscientia securam, licèt contrarium consulendum sit: & idem latè, & doctè probat Basilius Pontius *lib.* 8. *de matrim. cap.* 19. *§.* 1. *nu.* 5. & 8.

9 Nec denique obstat videri absurdum, quòd aliquis nunc ex concessione Pœnitentiariæ possit, id, quod ipsa Pœnitentiaria non potest, atque adeò delegatus possit plusquam ipse delegans. Ad hoc enim respondi in loco citato de pœnitentia *dicta sect.* 1. *num. vlt.* vbi attuli exempla facultatum, quibus plures Religiones fruuntur ex concessione maioris Pœnitentiarij potentis tunc illas concedere, quas facultates nunc Pœnitentiarius maior concedere non potest, nec ideò Religiones, quibus antea concessæ fuerant, illarum vsum amittunt, quandiu Summus Pontifex eas non reuocat; solet enim aliquando Summus Pontifex non solùm ipsam concedendi potestatem auferre, sed reuocare etiam facultates concessas. Propter hæc ergo probabile visum fuit in casu nostro, Seium posse adhuc Confessarium nominare, à quo Titius absolui, & dispensari posset. Non tamen posset. Confessarij facultas à Pœnitentiaria extendi ad componendum super fructibus perceptis post primam concessionem, quia hæc esset iam noua concessio, ad quam non est ampliùs facultas in Pœnitentiaria, vt supponitur.

DVBIVM XXI.

Vtrùm reseruatio casuum facta ab Episcopo, & promulgata à Capitulo Sede vacante obliget.

1 EPiscopus in Synodo Diœcesana reseruauit sibi in ea summum aliqua peccata, & aliquas censuras. Mortuo Episcopo, Capitulum Sede vacante iussit imprimi hanc casuum reseruationem, vt ad notitiam

tiam veniret omnium Confessariorum: dubitatum fuit, an ea reseruatio vim sufficientem haberet? Aliqui negabant, quia lex non obligat subditos, nisi sufficienter promulgetur, vt cum S. Thoma 1.2.q.90. *art.*4 & Caietano *ibi*, tenent Theologi omnes, quos afferunt, & sequuntur Vasquez *ibi disp.* 155. *cap.* 2. Suarez *de legibus lib.*1.*cap.*11. Molina *tract.*5.*de iurisdictione disp.*70. Sotus *de iustitia lib.*1.*q.*1.*art.*4. Nauarrus *in manuali cap.*23.*n.*44. Salas *disp.*1.*de legibus sect.*10. & alij communiter. Synodus autem illa, quæ celebrata fuerat ianuis clausis apud aliquos paucos, nondum viuente Episcopo fuerat promulgata, atque adeò nondum obligabat: ergo nec pars Synodi spectans ad casus reseruatos, poterat adhuc obligare. Editio autem, seu impressio illius partis facta à Capitulo post mortem Episcopi, non videtur sufficiens ad obligationem inducendam quia promulgatio inducens obligationem, debet fieri iussu, & auctoritate ipsius legislatoris t nam eiusdem est legem promulgare, cuius est condere; cùm ergo lex illa Synodalis facta fuerit ab Episcopo, ab eodem, vel eius iussu deberet promulgari: quod tamen non ita factum fuit, cùm eo tempore iam omninò cessasset auctoritas Episcopi defuncti; non ergo fuit promulgatio sufficiens.

2 Nec satisfacit dicere, quòd Capitulum succedit loco Episcopi tempore Sedis vacantis in iis, quæ pertinent ad iurisdictionem, atque adeò promulgationem factam auctoritate Capituli habere eandem vim, ac si ab Episcopo facta fuisset, hoc, inquam, non videtur satisfacere. Primò, quia non omnes concedunt Capitulo potestatem Sede vacante condendi leges, qualem habet Episcopus; id enim negant aliqui, quos affert, & sequitur Salas *disp.*8.*de legibus sect.*16. *num.*8. quorum sententiam non esse improbabilem, fatetur Suarez *lib.*4.*de legibus cap.*6.*num.* 17. Quare non potuit Capitulum Sede vacante dare valorem statuto Synodali, quod ante Episcopi mortem validum nondum fuerat. Secundò, quia etsi Capitulum posset legem reseruationis condere; non tamen videtur vsum tali potestate in casu posito: non enim significauit, se legem illam condere auctoritate propria, sed solùm iussit, imprimi casus reseruatos sub titulo reseruationis ab Episcopo factæ. Hunc enim solum titulum apposuit folio illi denuo edito, & impresso, his verbis: *Casus, & censura in Synodo N. Diœcesis, habita anno* 1637. vbi tota auctoritas refundi videtur in Synodum, & per consequens in Episcopum, cuius cùm iam tunc nulla esset auctoritas, non videtur promulgata lex legislatoris potentis lege sua obligare, quando lex ipsa promulgatur.

3 Alij tamen volebant, reseruationem illam deinceps obligare; quia si tota Synodus typis edita fuisset, tota Synodus quoad omnia decreta obligaret: eadem autem est ratio totius ad totum, & partis ad partem; ergo pars illa typis edita, & euulgata, obligabit deinceps in Diœcesi.

4 Addi potest pro hac sententia, quia licèt aliqui pauci negent, posse Capitulum Sede vacante condere leges; communis tamen omnium aliorum sensus est, quòd possit, prout docet Suarez *dicto cap.* 6. &, aliis multis relatis, P. Nicolaus Baldellus *tom.* 1. *disp. moral. lib.*5 *disp.*8.*num.* 7. imò quamuis id negaretur in ordine ad alias leges, non tamen videtur negari posse de lege reseruationis casuum; quia potestas reseruandi casus, si attentè consideretur, non videtur distingui à potestate iurisdictionis in foro sacramentali. Qui enim habet in eo foro iurisdictionem ordinariam, quam potest alij delegare, & communicare, potest consequenter eam limitare reseruando sibi absolutionem aliquorum casuum, ad quam absolutionem non vult aliis inferioribus communicare potestatem, & iurisdictionem; cùm ergo Capitulum Sede vacante habeat plenam iurisdictionem ordinariam in ordine ad forum sacramentale, poterit consequenter eam iurisdictionem in aliis inferioribus ampliare, vel limitare, quod est in rigore reseruare Vicario Capituli absolutionem aliquorum casuum, & censurarum.

5 In hac controuersia ego magis inclinaui in primam sententiam, negantem valorem illius reseruationis. Ad quod tamen non moueor ex defectu potestatis in Capitulo condendi leges Sede vacante: nam reuera communis ferè omnium sententia eam potestatem in Capitulo agnoscit. Nec videtur posse negari, quòd saltem posset condere statutum aliquod temporale obligans pro tempore Sedis vacantis, siue diceretur lex, siue non diceretur, ob defectum perpetuitatis, in quo posset esse quæstio de nomine; cùm tamen re ipsa constaret de obligatione saltem pro illo tempore. Moueor tamen potissimùm ratione suprà indicata, quia scilicet Capitulum non visum est vti sua auctoritate ad reseruationem illam promulgandam, & eius obligationem inducendam. Neque enim significauit Capitulum se reseruare casuum illorum absolutionem, nec dixit se supplere auctoritatem, quam mortuo ante promulgationem Episcopo non habebat; sed solùm fecit illos casus imprimi tanquam ab Episcopo in Synodo Diœcesana reseruatos, non interposita auctoritate propria Capituli Sede vacante, sed solùm commemorata Synodi Diœcesanæ cum Episcopo. Cùm ergo Episcopi auctoritas iam expirasset, non potuit obligatio legis incipere, quando legislator non potest iam præcipere, & obligare. Suppono enim ante promulgationem legem non esse legem, nisi inchoatiuè, nec esse promulgationem solam conditionem, seu applicationem legis iam præexistentis, sed potiùs esse partem constitutiuam ipsius legis in ratione legis, vt colligitur ex *cap. in istis, dist.* 4. vbi dicitur quòd leges tunc instituuntur, cùm promulgantur, & probant Suarez *lib.*1.*de legibus cap.*11.*num.*6. Vasquez 1.2. *disput.* 51. *cap.*2.*num.*16. Baldellus *dicto lib.* 5. *disp.* 13. *num.* 5. & alij, & quidquid sit de hoc, fatendum tamen est, promulgationem ad legis obligationem requisitam non esse promulgationem per notitiam priuatam, quàm singuli subditi habeant de lege iam facta, etiamsi maior subditorum pars eam notitiam haberet, sed debere esse notitiam publicam, hoc est, ortam ex actu solemni, quo iussu Legislatoris lex publicetur, vt notant communiter Doctores. Ratio autem ex dictis est, quia actus præcipiendi, qualis est lex, includit locutionem, qua Princeps, seu Legislator præcipit, & manifestat subditis suam voluntatem, quod tunc fit quando lex promulgatur. Non potest autem promulgationem esse loquutio Principis, nisi Principis iussu, & auctoritate fiat. Cùm ergo Episcopus mortuus non possit iam subditis loqui, aut præcipere, consequens est, vt promulgatio à Capitulo solo facta non possit fieri nomine Episcopi, nec ab eodem Episcopo auctoritatem accipiat; non est ergo promulgatio illa sufficiens ad obligationem inducendam, cum per illam promulgationem nullus superior loquatur, & præcipiat: non etiam Episcopus mortuus, qui iam nunc nec loqui potest, nec præcipere. Non etiam Capitulum, quod licèt præcipere posset, non tamen significat se præcipere, nec interposuit suam auctoritatem, sed solius Episcopi iam mortui. Defuit ergo promulgatio requisita ad obligandum, nimirum promulgatio facta ab ipso superiore per eandem promulgationem præcipiente.

6 Nec obstat, quod pro secunda sententia obseruaui, Capitulum, esto quòd non posset in vniuersum leges

leges condere Sede vacante, posse tamen reservare ab-solutionem casuum, quæ reservatio pertinet ad iurisdictionem in foro pœnitentiali, quæ plenè residet penes Capitulum. Hoc, inquam, non obstat, quia inprimis id ad summum probatet de iis, quibus à Capitulo datur iurisdictio ad confessiones, quales sunt Sacerdotes simplices sæculares, non verò regulares, qui sola approbatione Ordinarij indigent, iurisdictionem verò accipiunt à Sommo Pontifice per sua priuilegia, & Bullas Apostolicas: nam licèt respectu horum etiam possit Episcopus reseruare casus saltem intra Italiam; controuersum tamen esse potest, an Capitulum id possit facere. Sed quidquid de hoc sit, non apparet in casu præsenti, Capitulum id fecisse, cùm non fuerit vsum auctoritate propria ad eos casus reseruandos, sed solùm eos proposuerit, & ediderit tanquam reseruatos auctoritate Episcopi in Synodo Diœcesana oondum antea promulgata, vt in facti narratione supponitur.

DVBIVM XXII

An habens facultatem ab Episcopo absoluendi ab omnibus casibus ei reseruatis, possit absoluere post concessam licentiam.

1 Ratio dubitandi esse potest, quia facultas absoluendi a reseruatis non extenditur ad reseruanda; quod principium, seu axioma refert Suarez, *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 11. num. 3 in principio.* Vndè cùm dubitaretur, an facultas concessa in Tridentino Episcopis ad absoluendum in foro conscientiæ à reseruatis occultis, extenderetur ad casus reseruatos in Bulla Cœnæ, quæ Bulla post illam concessionem promulgatur de nouo Gregorius XIII. respondit concessionem illam Tridentini non extendi ad ea, quæ postea reseruantur, vt refert Thomas Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 11. num. 26.* idem ergo dicendum erit de facultate qualibet ab Episcopo concessa ad casus reseruatos, quòd non extendatur ad reseruationes futuras.

2 In contrarium tamen praxis esse videtur Religionum habentium à Sede Apostolica facultatem absoluendi à reseruatis Papæ, ex vi quorum priuilegiorum absoluunt indifferenter ab omnibus etiam post illas concessiones reseruatis, quandiu prior facultas non reuocetur totaliter, vel saltem ex parte quoad aliquem, vel aliquos casus particulares. Nam concessio facta verbis generalibus, & quæ non vergit in præiudicium tertij; sed solius concedentis, censetur fauorabilis, & latè interpretanda, & ideo Suarez, *dicto cap. 11. n. 3.* iudicat eiusmodi priuilegia extendi ad reseruationes futuras, quia conceduntur vt priuilegia generalia, & perpetua ad omnes casus reseruatos. Et postea *num. 4.* id confirmat primo exemplo illius oppidi, quod Rex eximit in perpetuum ab omni onere: nam etiamsi postea onera noua imponerentur, omnia comprehenduntur in illa exemptione generali, vt tradunt Baldus *in l. cùm fundus, ff. de legatis 2.* & Couar. *in pract. cap. 2.*

3 Confirmat secundò exemplo Regis, cui Pontifex concessit præsentationem beneficiorum talis Prouinciæ, vel ciuitatis, quæ facultas extenditur ad beneficia postea erecta, argumento, *c. quia circa, de priuilegiis*, quia in beneficiis plenissimè est interpretatio facienda: ergo multo magis in priuilegio, & facultate absoluendi à reseruatis: tum quia nouæ reseruationes sunt quotidianæ, & ideò facilius Pontifex creditur de iis cogitasse, quando priuilegium concessit: tum etiam, quia hæc priuilegia data sunt propter magnam, & publicam, vtilitatem scilicet spiritualem, iuxta ea quæ tradunt Ioan. Andr. *in cap. qui sentit, de regul. iuris in 6.* & Panormit. *in cap. quia circa, num. 5.* & Alexand. *lib. 2. consil. consilio 178. num. 21.* Denique confirmat ex vsu sequentium Pontificum, qui quando volunt, quòd priuilegia illa non prosint in Ordine ad aliquem casum, quem de nouo reseruant, reuocant expressè illas facultates; ergo supponunt, quod nisi reuocarentur, prodessent ad casum etiam illum de nouo reseruatum.

4 Ego dixi, id totum pendere ex intentione concedentis: quæ si aliunde colligatur non esse ita vniuersalis, sed limitata ad casus antea reseruatos, non est extendenda ad reseruandos. Si tamen id non colligatur ex coniecturis, vel circumstantiis loci, personæ, & aliis, videtur vniuersalis ad reseruationes futuras, in quibus explicitè, vel implicitè non reuocetur prior concessio, ptovt frequenter solet reuocari, addita in reseruatione noua clausula derogatoria præcedentium facultatum, quas omnes superior non vult locum habere in illo casu, à quo vult neminem posse absoluere vigore alicuius facultatis antea concessæ.

5 Vltra argumenta verò illa à Suario allata, pondetabam ad hoc ipsam facultatem concessam in Bulla cruciatæ ad eligendum Confessarium approbatum, qui possit absoluere ab omnibus Papæ, vel Ordinariis reseruatis: imo & semel etiam in vita, & semel in morte ab omnibus contentis in Bulla Cœnæ, excepta hæresi. Ea vi cuius facultatis nemo dubitauit posse pœnitentem absolui à casibus reseruatis Papæ, vel Episcopo, vel etiam in Bulla Cœnæ, licèt reseruatio facta fuerit post concessionem Cruciatæ. Quod idem potest ex Pœnitentiaria colligi, cuius facultates ad futuras etiam reseruationes extendi videntur, nisi fiat in illis reuocatio explicita, vel implicita præcedentium facultatum absoluendi ab omnibus reseruatis. Et quidem mirum est, si aliquis habuisset facultatem absoluendi ab omnibus reseruatis etiam in Bulla Cœnæ, & postea reseruaretur aliquis alius casus extra Bullam Cœnæ, Confessarium illum posse adhuc absoluere à casibus Bullæ Cœnæ, non tamen posse ab illo alio peccato denuo reseruato, quæ reseruatio semper est multo leuior, quàm reseruatio Bullæ Cœnæ, & facilius conceditur facultas absoluendi ab illo, quàm ab isto.

6 Ratio denique esse potest, quia intentio Superioris reseruantis hæc sola esse videtur, vt scilicet deinceps facultas ordinaria non sufficiat, nec vllus ab eo casu absoluat, nisi Superior, vel habens specialem facultatem à Superiore reseruante, vel ab eius Superiore: non ergo excluditur ille, qui iam habet facultatem eiusdem Superioris ad absoluendum ab omnibus reseruatis eidem Superiori.

7 Nec obstat responsio illa Gregorij XIII. supra citata, & relata à Thoma Sanchez: nam etiamsi de illa responsione constaret, casus tamen est diuersus, nam ibi agebatur de reseruatis in Bulla Cœnæ promulgata post concessionem facultatis, in qua Bulla non ponitur mera reseruatio, sed cum derogatione explicita omnium facultatum præcedentium, etiamsi in Concilio generali concessæ fuissent: ex quibus verbis colligi videtur derogatio facultatis Episcopis in Tridentino concessæ, vt cum communi probaui *disputat. 23. de fide sect. 3. §. 1.* nunc autem loquimur de reseruatione noua simplici, quæ fiat sine derogatione explicita, vel implicita facultatum specialium præcedentium.

DVBIVM

DVBIVM XXIII.

Vtrùm cessante approbatione, cesset etiam facultas ad casus reseruatos, ita vt per subsequentem approbationem non reuiuiscat.

1 Titius Sacerdos Regularis approbatus fuit ab Episcopo ad annum: rursus ab eodem Episcopo habuit facultatem absoluendi à reseruatis. Transacto anno cessauit approbatio, & indiguit noua approbatione. Quæsitum fuit, an indigeret noua etiam concessione ad casus reseruatos, an verò præcedens concessio subsequuta noua approbatione reuiuisceret.

2 Ratio dubitandi erat, quia accessorium sequitur statum principalis, & destructo fundamento, omnia alia destruuntur, nec potest facultas perseuerare in subiecto incapaci. Sacerdos autem non approbatus redditus est à Concilio Tridentino incapax iurisdictionis accipiendæ ad audiendas confessiones, & hæc approbatio est fundamentum requisitum ad accipiendam iurisdictionem in eo foro: si ergo transacto anno deficit approbatio, non poterit amplius perseuerare iurisdictio, & facultas delegata ad absoluendum à reseruatis, cuius iurisdictionis incapax est Sacerdos non approbatus.

3 Respondi tamen, reuiuiscere concessionem ad casus reseruatos, habita noua approbatione annua, sed seorsim diuerso tempore. Nam ex natura rei non repugnat, nec etiam ex lege positiua quòd alicui Sacerdoti concedatur iurisdictio ad confessiones, antequam sit approbatus, licèt non possit ante approbationem exercere illam iurisdictionem; sic enim praxis habet, quòd Generalis Societatis IESV suis Sacerdotibus communicet iuxta sua priuilegia ea ipsa die, qua Sacerdotibus fiunt plures facultates circa vota, & peccata suorum pœnitentium, quibus facultatibus vti non possunt, antequam ab Ordinario approbentur. Nec necesse est quòd Generalis denuo eis concedat illas facultates, quoties cessante prima approbatione indigent noua Ordinarij approbatione ad audiendas confessiones, sed semper perseuerat illa communicatio facultatum, impedita tamen quandiu non sunt approbati; imò potest hoc ipsum concedi iis antequam fiant Sacerdotes: sicut si Pontifex concederet Titio nondum Sacerdoti, vt factus Sacerdos posset, quoties celebraret, animam defuncti à Purgatorio liberare, concessio valet, licèt maneat impedita ante Sacerdotium: nam conceditur id ex nunc pro tunc. Similiter ergo potest facultas ad casus reseruatos concedi Sacerdoti nondum approbato, vt posita approbatione habeat suum effectum: quare sicut potest incipere ante approbationem, sic potest cessante approbatione perseuerare, vt approbatione redeunte, maneat etiam facultas illa expedita ad suum effectum habendum. Imo hoc modo videtur concedi à Summo Pontifice Regularibus facultas, & iurisdictio ad confessiones audiendas, & ad absoluendum ab aliquibus casibus reseruatis, nempe vt non possit executioni mandari, donec sint approbati ab Ordinario, & cessante approbatione, cesset vsus illius facultatis, & reuiuiscente approbatione reuiuiscat. Eodem ergo modo poterit Episcopus dare facultates ad casus sibi reseruatos, nimirum stante approbatione eiusdem Episcopi. Itaque loquendo de possibili, non est dubium quod possit ita concedi, vt non expiret cessante prima approbatione: solùm potest esse difficultas, an de facto ea sit intentio concedentis, an potius solùm concedat eam facultatem, sicut & approbationem pro tẽpore determinato, quandiu durat prior approbatio.

4 Hoc autem videtur omninò ex circumstantiis indagandum. Et quidem si simul cum approbatione concedatur ea facultas ad casus reseruatos, non leuis est coniectura, quòd vtraque concedatur cum eadem temporis limitatione. Si verò seorsim, & tempore diuerso ante approbationem detur ex tunc facultas ad reseruata, non videtur dependens à limitatione temporis, quæ postea in approbatione apponetur, sed dari pro eo tempore, pro quo fuerit postea approbatus, siue approbatio subsequuta fuerit vnica perpetua, siue multiplex renouata. Maior difficultas esse posset, si concessio facultatis ad reseruata fiat tempore sequenti, postquam iam Sacerdos mense præterito fuit approbatus ad annum. Nec tamen tunc videtur præsumenda limitata hæc secunda concessio, si verisimile sit concedentem non recordari tunc limitationis annuæ antea in approbatione appositæ. Denique absolutè illa temporis interruptio affert magnam coniecturam, quod secunda concessio non sit ad tempus, sed absoluta pro omni tempore, quo Confessarius inueniatur approbatus, siue ex præcedente approbatione siue ex eius renouatione. Nam si biduo ante finem illius anni, quo durat præcedens approbatio, Confessarius petat, & obtineat ab Episcopo facultatem absoluendi pœnitentem quendam à reseruatis, durabit proculdubio ea facultas, etiamsi pœnitens illo biduo non potuerit confiteri, ita vt renouata post biduum approbatione pro anno sequenti possit Confessarius absoluere pœnitentem illum à reseruatis absque alia noua concessione: nec credo aliquem in dubium illam facultatem reuocaturum. Idem ergo erit præsumendum, licèt facultas non fuerit petita pro vno pœnitente, sed pro omnibus vniuersaliter; in vtroque enim casu facultas videtur concedi suppositis terminis habilibus, nempe quod Confessarius sit approbatus, siue ex vi approbationis præsentis, siue ex approbatione postea concedenda, vel renouanda. Concedi enim videtur eo modo, quo Summus Pontifex similes facultates concedere solet Regularibus, vt possint absoluere ab aliquibus reseruatis, dummodo approbati sint ab Ordinario, quando facultatibus illis vtuntur.

DVBIVM XXIV.

De eo, qui post concessionem illimitatam ad reseruata, obtinet aliam magis limitatam.

1 Titius Sacerdos facultatem obtinuerat ab Episcopo absque vlla limitatione ad casus reseruatos suæ Diœcesis; postea eandem facultatem, immemor fortasse prioris concessionis, ab Episcopo petiit, qui eam tunc concessit cum aliqua restitutione, & limitatione. Quæsitum fuit, an hæc secunda concessio limitauerit priorem, ita vt Sacerdos memor postea prioris concessionis, non possit ea vti nisi cum illa restitutione, & limitatione. Ratio dubitandi esse potest, quia in primis posteriorem gratiam impetrans eo ipso videtur renuntiare priori, vt in simili de dispensatione secunda magis limitata impetrata dixerunt aliqui, quos affert Thomas Sanchez, *lib. 8. de matrim. disp. 21. num. 16.* Deinde, quia priuilegio posteriori magis limitato videtur reuocari illimitatio prioris.

2 Denique quia videtur esse regula generalis, vt secunda dispensatio non facta ab impetratore mentione prioris censeatur subreptitia, de qua regula latè idem Sanchez, *ibi num. 2. & sequentibus.*

3 Dixi

3 Dixi tamen, regulariter non censeri reuocatam primam concessionem illimitatam, sed adhuc, quandiu non sunt indicia alia voluntatis reuocandi, posse impetrantem illa vti: quod in simili docuit idem Sanchez, *ibi dicto num.* 16. vbi loquitur de eo, qui impetrauit dispensationem, & ob aliquos scrupulos sibi obiectos iterum impetrauit aliam, quæ concessa est cum aliquibus moderationibus; postea verò cùm certior factus esset de valore prioris, respondit Sanchez, posse adhuc illâ vti; quia petendo secundam, non videtur regulariter priori renunciare, quod idem in nostro casu dicendum videtur, cùm Confessarius nullo modo voluerit priorem concessionem amittere, imò ad illam facultatem magis certificandam voluit secundam concessionem habere.

4 Sed neque ex parte concedentis arguitur reuocatio prioris concessionis ex limitatione addita in posteriori: Aliud enim est nunc non concedere quantum antea concesserat; aliud reuocare positiuè concessionem factam: nec semper superior est æquè dispositus ad concedendum, nec ex hac inæquali dispositione sequitur, vt eo ipso quòd si nunc rogaretur, non concederet, censeatur reuocare: nam *turpius eiicitur, quàm non admittitur hospes*, & durius est auferre quod concessisti, quàm non concedere quod petitur. Alioquin etiamsi diuersa esset persona æqualis meriti, cui nunc facultas denegatur, vel limitatur, argueretur reuocata, vel limitata concessio facta priùs alteri personæ æqualis meriti, quod nemo dicet. Imò sæpe Pontifices cautiores, vel rigidiores facti negant, vel limitant gratias denuò petentibus, quas antea largiùs, & liberaliùs concedebant aliis; quibus tamen non ideò censentur reuocatæ, vel limitatæ, nisi hoc etiam explicent. Ideò tamen dixi, *regulariter* non intelligi reuocatam priorem concessionem, quia cùm id totum pendeat ex circumstantiis, ex quibus indaganda est intentio Superioris; fatendum est posse aliquando circumstantias esse tales, vt limitatio addita posteriori concessioni præiudicet priori. Nam in primis potest taliter Superior illam limitationem apponere, vt explicitè, vel implicitè significet, se semper limitationem illam in tali concessione subintellexisse, nec vnquam intentionem habuisse concedendi facultatem absque illa limitatione. Quare iam subditus deinde erit in mala fide, ne possit absque illa limitatione concessionem priorem intelligere, cùm auctor ipse protestetur se talem limitationem subintellexisse. Hoc ipsum dicendum erit, si in secunda concessione limitata Superior addat verba excludentia vsum illimitatum: vt si, v. g. dicat, *Nolo aliter absoluas, prohibeo vsum ampliorem*, aut alia verba similia, quæ videntur afferre secum reuocationem saltem implicitam, & hanc intimatam sufficienter ipsi priuilegiato.

DVBIVM XXV.

An possit Confessarius absoluere adueniente peccati reseruatione post inceptam confessionem.

1 Titius cœpit confiteri, & confessus est aliquod peccatum, quod tunc non erat reseruatum, sed quia oportuit confessionem post aliquot dies interrumpi, & continuari, interim peccatum illud reseruatum fuit: quæsitum fuit, an Confessarius, cui licentia delegata fuerat simpliciter ad audiendas Confessiones, absque noua facultate possit ab eo peccato absoluere. Ratio dubitandi erat, quia reseruatio non attenditur in ordine ad peccatum pro tempore, quo committitur, sed pro tempore, quo absoluitur: quare postquam commissum est, potest reseruari etiam absolutio; sicut è contra, licèt esset reseruatum, quando commissum est, potest non esse ampliùs reseruatum quando absoluitur, ablata iam à Superiori reseruatione præterita. Ratio autem à priori est, quia reseruatio non est aliud, quàm negatio, vel ablatio iurisdictionis, quam Superior potest inferiori Sacerdoti negare, vel collatam auferre, & ablata iurisdictione, eo ipso peccati absolutio remanet reseruata Superiori. Cùm ergo in casu nostro tempore absolutionis ablata fuisset iam Confessario ordinario à Prælato superiori iurisdictio, & potestas, non videtur prodesse, quod peccatum antea non esset reseruatum, si tamen tempore absolutionis conferendæ iam erat reseruatum ablata inferiori Confessario iurisdictione, & potestate ad absoluendum ab illo peccato. Vnde aliqui dicunt, eum qui cum iurisdictione delegata cœpit audire confessionē, non posse absoluere, si ante absolutionem expiret delegatio, vel saltem id esse probabile, ita Petrus Ledesma *in summa cap.* 2. *de Sacramento Pœnitentiæ, post* 5. *conclusionem*, & Zambrano *de casibus in articulo mortis, cap.* 4. *dub.* 5. *num.* 4.

2 In casu tamen proposito dixi, probabile esse potuisse Confessarium absoluere absque alia facultate obtenta; est enim doctrina communis Theologorum, & Iuristarum, quòd iurisdictio semel habita prorogatur in iudice delegato inceptâ semel causâ in eius foro quam doctrinam in foro Sacramenti Pœnitentiæ locum regulariter habere, dixi cum aliis *disputat.* 18. *de pœnitentia, sect.* 1. *numero* 33. *& disputat.* 19. *sect.* 2. *numero* 24. *& disputat.* 20. *numer.* 135. & videri possunt Thomas Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio, disputat.* 15. *numer.* 17. *& lib.* 2. *in Decalog. cap.* 13. *numer.* 15. *& lib.* 4. *cap.* 54. *numer.* 14 qui in iis locis alios affert, & Eman. Roder. *in Bullam Cruciatæ.* §. 5. *numer.* 2. Acosta *ibidem quæst.* 36. Villalobos *in summa tract.* 27 *clausula* 4. *numer.* 12 Diana 1. *p. tract. de Bulla Cruciata resolut.* 94. & colligitur ex *cap. gratum, & cap. relatum, de officio delegati.* qui auctores licèt non loquantur de nostro casu in eisdem terminis, videntur tamen loqui in æquiualentibus, nempe de Sacerdote simplici habente iurisdictionem in articulo mortis ob defectum Confessarij approbati, vel proprij Pastoris, quo casu si incepta confessione adueniat Sacerdos approbatus, potest adhuc Sacerdos simplex persequi, quia causa incepta est: vel quando ex Cruciata durante anno, poterat aliquis absoluere, & cœpit audire Confessionem quæ ob legitimum impedimentum non potest perfici, nisi transacto anno Cruciatæ.

Qui casus videtur esse similis nostro, quia, per se loquendo, finitur etiam iurisdictio Confessarij, & solùm prorogatur, eo quod causa sit iam incepta.

Parum enim videtur referre, quòd iurisdictio cesset per negationem, quatenus non fuit concessa ab initio, nisi pro tali articulo, & tempore, vel quòd cesset per reseruationem peccati, & ablationem positiuam: cùm in vtroque casu Confessarius initio Confessionis habuerit iurisdictionem ad ea peccata, & illa in tempore habili fuerint iam subiecta clauibus, & deducta, ac prolata coram legitimo iudice habente tunc iurisdictionem ad illa soluenda: essetque onus graue pœnitenti, quod Sacerdos haberet tunc iurisdictionem dependentem à conditione futura, atque adeo cogeretur iterum eadem peccata confiteri, quæ ratio ponderatur ab aliquibus ex prædictis Doctoribus.

DVBIVM XXVI.

An teneatur Confessarius semper absoluere pœnitentem, cuius confessionem audiuit, & ad hoc amplecti opinionem probabilem benigniorem.

1 DE hoc egi *disputat. 22. de pœnitentia, sect. 2. §. 2.* vbi dixi, debere Confessarium absoluere, siue is sit Confessarius ex officio, vt Parochus, siue sit spontaneus, quales sunt Religiosi, & alij similes, qui possunt, sed non debent audire confessiones.

Circa illam tamen doctrinam vir aliquis doctus dubitauit, quasi videretur nimis graue onus Confessarij, qui, si debet consentire pœnitenti, eúmque absoluere, quoties ipse opinione probabili se potest tueri, tenebatur vtique semper in praxim deducere omnes probabiles opiniones laxiores in fauorem pœnitentis.

Nam, licèt pœnitens id explicitè non petat, semper tamen implicitè, & interpretatiuè petit, & præsumitur velle meliori modo, quo possit absolutionem obtinere. Vnde videretur idem Confessarius consequenter obligatus ad habendam notitiam omninm opinionum probabilium laxiorum, quæ in fauorem pœnitentis facere possunt: quarum vsum, vt diximus, pœnitens tacitè, & implicitè à Confessario exposcit, quæ omnia graue admodum onus Confessario videntur afferre.

2 Cæterùm, vt ab vltimo incipiam, non est hac de causa obligandus Confessarius ad notitiam omnium opinionum probabilium, sed ad eam scientiam, quam mediocriter docti communiter habent; sicut nec Aduocatus, Iudex, Medicus, aut artifices etiam, obligantur ad summam, & exquisitam scientiam, & peritiam in sua professione, sed ad mediocrem iuxta gradum sui muneris, & conditionis. Nam, sicut ægrotus in morbo suo non exigit à Medico communi, nisi notitiam communem medicamentorum, & morborum, si autem difficiliori medecina indigeat propter morbi alicuius singularitatem, & difficultatem, peritiorem Medicum accersit, à quo maiorem exigit peritiam, quia se doctiorem profitetur, & maiora stipendia petit; sic pœnitens à Confessario obuio non debet exigere, nisi notitiam communem de peccatis communibus, & communibus etiam opinionibus; si verò subtiliora remedia desideret, adeat Confessarium doctiorem. Itaque ex hoc capite non debemus Confessarium obligare ad notitiam omnium opinionum probabilium, quæ conducere possint ad absolutionem pœnitenti conferendam.

3 Quoad opiniones verò, quarum iam Confessarius notitiam habet, distinguendum videtur. Aliæ enim sunt opiniones, quæ tenent se solùm ex parte pœnitentis, v. gr. an pœnitens teneatur in tali casu ad restituendum, an possit celebrare talem contractum, an debeat acceptare talem pœnitentiam. Et in his, ac similibus casibus puto, Confessarium debere amplecti opinionem pœnitentis, si probabilis sit, & eum absoluere, vt dixi, *disputat. 22. de pœnitentia sect. 2. num. 39.* Ratio autem est, quia, licèt Confessarius voluntarius possit non audire confessionem, postquam tamen eam audiuit, iam pœnitens ius certum acquisiuit ad sententiam obtinendam, nec potest Confessarius hoc ius lædere, & absolutionem negare, si inuenit pœnitentem benè, & legitimè dispositum ad absolutionem obtinendam. Est autem pœnitens sufficienter dispositus ad absolutionem, licèt amplectendo opinionem probabiliorem, nolit aliquam occasionem relinquere, vel aliquid restituere &c. quia cum hac voluntate potest stare dolor de peccatis præteritis, & propositum efficax non peccandi, sed seruandi omnia Dei præcepta. Obseruat enim sufficienter Dei præceptum, qui sequendo probabilem sententiam, omittit aliquid, ad quod iuxta probabilem Doctorum sententiam iudicat se diuino, vel humano præcepto non obligari, quod multò magis locum habet in Confessario proprio, qui ex officio tenetur confessionem subditi audire. Vnde nec ipse Summus Pontifex posset absolutionem negare ad ipsum recurrenti, eo quòd pœnitens nolit aliquid exequi; si tamen pœnitens iuxta probabilem Doctorum sententiam ad id exequendum, & obediendum non sit obligatus. Nam tunc pœnitens est sufficienter dispositus ad absolutionem, quam Pontifex tenetur ei conferre, vel si nolit totam confessionem audire, tenetur delegare facultatem alteri Confessario, ad quem pœnitens recurrat.

4 Ratio autem à priori fundatur in huius Sacramenti institutione, quod Christus Dominus ita instituit, vt sicut subditi tenentur ad confitenda sua peccata grauia proprio Pastori, ita Pator teneatur iudicium legitimum in eo foro exercere, & retinere peccata, si pœnitens non sit sufficienter dispositus, vel soluere, si bene dispositus sit: nec enim pro mero arbitrio iudicium exercere possunt, sed iuxta merita causæ, quæ obligatio annexa est iudicis officio, quod in hoc Sacramento Confessarius habet ex Christi institutione. Cùm ergo in casu nostro pœnitens sit benè dispositus, & dolorem habeat, atque propositum firmum obseruandi omnia præcepta, non poterit Confessarius negare illi absolutionem, eo quòd non velit sequi opinionem rigidiorem ipsius Confessarij, quam sequi non tenetur pœnitens, sed sufficit, si operetur iuxta sententiam probabilem aliorum Doctorum.

5 Si verò sermo sit de opinionibus, quæ non tenent se ex parte pœnitentis, sed potius ex parte Confessarij, aliter dicendum est; quia sicut pœnitens potest amplecti sententiam probabilem circa suam obligationem, sic etiam Confessarius circa obligationem suam amplecti poterit probabilem sententiam.

6 Quare, si sint duæ Doctorum sententiæ, quarum altera negat, altera affirmat Confessarium posse in talibus circumstantiis negare absolutionem pœnitenti, & vtraque sit probabilis; poterit Confessarius amplecti sententiam probabilem affirmantem & absolutionem negare: quia iam in illo actu operatur iuxta probabilem sententiam, hæc lædit ius aliquod certum, quod pœnitens habeat ad absolutionem obtinendam, cùm solum sit probabilis obligatio absoluendi, in quo appareret differentia à puncto præcedenti; quando enim opinio tenet se ex parte pœnitentis, qui in sua operatione amplecti vult opinionem probabilem sibi fauorabilem, pœnitens habet ius certum ad absolutionem; quamuis enim non sit certa, sed solùm probabilis sententia, quam vult amplecti; certum tamen est practicè, ipsum satisfacere suo debito operando iuxta sententiam probabilem, atque adeò ex hoc capite ipsum inueniri sufficienter dispositum ad absolutionem: in secundo autem casu pœnitens non habet ius certum ad absolutionem, quia Confessarius probabiliter iudicat, in talibus circumstantiis non esse obligationem conferendæ absolutionis, & ideò, per se loquendo, poterit practicè illam negare.

7 Dixi tamen *per se loquendo*, quia per accidens tenebitur aliquando etiam in iis casibus Confessarius absoluere,

absoluere, v. gt. si pœnitens sit in mortis articulo, & non sit alius Confessarius, tenebitur ipse ex charitate non negare absolutionem, quam iuxta probabilem saltem sententiam debet, vel potest conferre. Cùm enim prodesse possit pœnitenti, non potest, salua charitate, illum in tali necessitate derelinquere sine remedio, quod licitè potest illi impendere. Rursus idem à fortiori dicendum erit, quando Confessarius audita confessione dubitat de iurisdictione, vel approbatione sua requisita ad valorem absolutionis. Si enim certum sit, quod multi Theologi dicunt, stante probabili sententia de iurisdictione, vel approbatione sua requisita ad valorem absolutionis, absolutionem validè conferri, eo quòd Ecclesia suppleat tunc defectum iurisdictionis, etiamsi sententia illa probabilis falsa esset; iam tunc pœnitens censeretur habere certum ad absolutionem obtinendam, quia Sacerdos haberet iam tunc non dubiam, sed certam potestatem ad validè absoluendum, atque adeò per accidens deberet non negare absolutionem, quia iam non esset probabilis carentia iurisdictionis, quod in aliis similibus casibus dicendum erit.

DVBIVM XXVII.

An Confessarius ordinarius Regularium possit eos absoluere à reseruatis Papæ.

1 NOn est quæstio, quando Summus Pontifex ita reseruat sibi aliquod peccatum, vt nolit etiam Regulares absolui posse à suis Prælatis sine noua ipsius Pontificis facultate: tunc enim certum est, sicut nec ipse Prælatus Regularis absoluere potest, sic nec Confessarium ordinarium posse Regulares absoluere, cùm hic totam suam facultatem accipiat delegatam ab ipso Prælato Regulari, qui non potest Confessario communicare potestatem, quam ipse non habet.

Quare idem dicendum est, quando licèt Prælati alicuius ordinis habuissent antea ex priuilegio Pontificio facultatem absoluendi subditos ab omnibus Papæ reseruatis, quale (nonnullis casibus exceptis,) habuerunt olim plures Ordines Mendicantes; postea tamen Recentiores Pontifices facultatem illam reuocarunt, reuocando, vel addendo reseruationem cum clausula reuocatoria efficaci omnium facultatum ad absoluendum antea concessarum: iam enim ex tunc nec Prælatus ipse absoluere posset, atque ideò multò minùs Confessarius ordinarius ab ipso delegatus.

2 Dubium solùm procedit, quando in Ordine aliquo Regulari remaneret ex priuilegio Pontificio facultas in Prælatis ad absoluendum subditos ab aliquibus peccatis, vel censuris Summo Pontifici reseruatis: an eo ipso quòd instituatur aliquis Confessarius ordinarius in aliquo Conuentu, censeatur Prælatus communicare illi facultatem absoluendi eiam à peccatis Papæ reseruatis, à quibus Prælatus ipse posset suos subditos absoluere; an verò peccata illa censeantur adhuc manere Prælato reseruata.

Nec hoc dubium procedit, quando facultas Pontificia concessa esset limitata, vt Prælati *per se ipsos* absoluere possent; tunc enim non possent, etiamsi vellent, eam facultatem Confessario ordinario delegare: sed dubium procedit, quando facultas Prælatis concessa fuisset absque ea limitatione, & ita vt possent iure suo eam alteri delegare.

3 Totum hoc pendet ex intentione Prælatorum, quæ ex variis circumstantiis in singulis Ordinibus religiosis indaganda est. Dubium autem hoc propositum fuit aliquoties in Societate IESV, ad quod non semel in ea respondere debui, quod meum responsum redditum fuit à R.P. Mutio Vitellesco Generali, & transmissum ad Prouincias, vnde dubium illud proponebatur. Quare miror P. Antonium de Quintaoaduenas *tom. 1. singularium Theologiæ moralis tract. 3. singulari 19. numer. 4.* affirmatiuè ad hoc dubium respondisse. Dixi autem semper, peccata illa in dicta Societate remanere reseruata soli Superiori, nec eorum absolutionem censeri communicatam Confessario ordinario sine alia magis speciali delegatione: quod postea in eisdem terminis responsum inueni apud Suarez *tom. 4. de Religione, tr. 8. lib. 2. cap. 22. num. 17.*

4 Ratio autem dubitandi desumi poterat ex eo, quòd in Societate duplex est catalogus casuum reseruatorum, à quibus ordinarius Confessarius absoluere non potest sine speciali facultate Superioris. Alter continet casus illos, quos Clemens VIII. suo decreto permisit in omnibus Religionibus reseruari Superioribus: alter addit alios casus, quorum absolutionem Congregatio generalis eiusdem Societatis reseruauit eisdem Superioribus iuxta concessionem eiusdem Clementis VIII. qui permisit alios insuper casus reseruari posse, quos Capitulum generale cuiuslibet Ordinis reseruandos censuerit. In neutro autem horum catalogorum reseruantur casus Pontificij, à quibus Prælatus potest absoluere: non ergo censentur reseruati Superioribus, sed eorum absolutio videtur Confessario commissa, cui sola aliorum peccatorum ibi contentorum absolutio prohibetur.

5 Meritò tamen Suarez hos etiam casus dixit reseruatos intelligi Superioribus, quod probat ipse ea eo quòd, in rigore loquendo, hi casus Pontificij non reseruantur à Superiore Societatis, sed à Summo Pontifice, qui sibi illos reseruat, & postea committit Prælatis, vt possint subditos ab iis absoluere: non est ergo necesse, quod Prælati Regulares sibi illorum absolutionem reseruent: iam enim sunt à Pontifice reseruati; sed sufficit, quòd Prælatus non committat specialiter Confessario ordinario facultatem ab iis absoluendi; quod in rigore non est reseruare, sed non communicare facultatem sibi specialiter à Pontifice commissam. Quare Confessarios non potest ab iis absoluere, non quidem, quia Prælati regulares eos casus sibi reseruarunt; sed quia Pontifex illos sibi reseruauit, nec voluit absolui, nisi à Prælato, vel ab eo cui Prælatus id positiuè commiserit. Quandiu ergo Prælatus id positiuè non committit, manent reseruati Pontifici, & Prælato regulari ex vi solius reseruationis à Pontifice factæ.

6 Vnde addit idem Suarez, licèt concedat Superior Societatis facultatem Confessario absoluendi à reseruatis, non intelligi concessam ad hos casus Pontificios à quibus ipse Superior potuisset absoluere; quia reseruatio horum casuum est altioris ordinis, & non comprehenditur sub generali concessione, sicut nec Episcopus concedens facultatem ad casus reseruatos, intelligitur concedere ad casus Pontificios, à quibus aliquando Episcopus potest absoluere, nec ipse Pontifex concedens facultatem absoluendi à sibi reseruatis, censetur concedere ad casus Bullæ Cœnæ, quorum reseruatio altioris ordinis est. Similiter ergo Prælatus Societatis non intelligitur, hos casus Pontificios comprehendere in facultate generali ad casus reseruatos, nisi specialiter eos exprimat, vel vtatur verbis ita generalibus, vt mentem suam explicet sufficienter, & intentionem, hos etiam casus comprehendendi.

7 Addideram ego argumenta alia ad idem probandum.

Primum

Primum potest esse ab absurdo, quia si Confessarius ordinarius posset in Societate absoluere à casibus Pontificiis, sequeretur quòd si vnus ex Societate trucidaret, & occideret suum Prouincialem, posset absque alia facultate absolui à suo Confessario ordinario. Si autem percuteret sæcularem vulnere non admodum graui, non posset à Confessario absolui sine speciali facultate Superioris, quod certè maximum esset absurdum. Sequela verò probatur, quia quælibet percussio grauis, est casus reseruatus in Societate; quare qui quolibet modo percuteret grauiter sæcularem, non posset absolui à Confessario ordinario: percussio autem, & occisio Prouincialis est reseruata Summo Pontifici, nec potest Prælatus inferior reseruare sibi casus, quos Summus Pontifex sibi reseruat, quod intelligi debet saltem quoad absolutionem peccati, quidquid sit, ao possit Prælatus inferior addere excommunicationem sibi reseruatam vltra excommunicationem latam à Summo Pontifice, de quo cum Suario, & aliis dixi *disputat. 10 de pœnitentia sect. 8. numer. 149. & sequentibus.* Si ergo Confessarius ordinarius potest absoluere à peccatis Summo Pontifici reseruatis, posset etiam absoluere ab illa occisione Prouincialis, non tamen posset absoluere à vulnere inflicto alicui sæculari, quod peccatum non est reseruatum Summo Pontifici, sed Prælato Societatis, quod tamen ex se apparet maximum absurdum.

8 Ratio verò à priori colligi potest ex intentione Prælatorum Societatis, qui nullo modo intendunt eiusmodi facultatem Confessario ordinario communicare, quod constare potest primò ex compendio priuilegiorum Societatis *verb. absolutio §. 6.* vbi relata facultate, quam ex Pontificis priuilegiis habet Præpositus Generalis ad absoluendos subditos per se, vel per alios ab aliquibus peccatis reseruatis Sedis Apostolicæ, subdit statim Generalis: *Communicatur hæc facultas Superioribus, & iis, quibus ipsi commiserint.* Non ergo communicatur omnibus Confessariis eo ipso quòd deputentur Confessarij ordinarij alicuius Collegij, vel domus: alioquin in prædicto loco adderetur, & explicaretur communicari omnibus Confessariis, sicut additur, & explicatur in aliis locis eiusdem compendij, vt *in verb. dispensatio. §. 2. & in verb. Confessarius §. 6.* Deinde secundò id constat, quia in reseruatione casuum Societatis, à quibus Confessarius ordinarius absoluere non potest sine licentia Superioris speciali, non apponuntur alia verba, sed eadem omnino, vt habetur *in decreto 51. Congregationis quintæ Generalis,* vbi dicitur, *Ab his casibus non licet absque licentia expressa Superioris, Domus, vel Collegij absoluere;* ex quibus verbis omnes pro comperto habent, Confessarium ordinarium non posse absque noua facultate Superioris ab iis casibus absoluere. Eadem autem verba sunt, quibus absolutio à casibus Pontificiis reseruatur Superioribus, nam dicto loco compendij *verb. absolutio. §. 6.* vt *suprà* vidimus, dicitur, *communicatur hæc facultas Superioribus, & iis quibus ipsi commiserint.* Sicut ergo alij casus non censentur concessi Confessario ordinario, quia soli Superiores, & alij de eorum licentia absoluere possunt, idem dicendum erit de casibus Pontificiis, quorum absolutio similiter exprimitur competere solis Superioribus, & aliis ex eorum commissione, & licentia.

9 Vnde constat iam responsio ad rationem dubitandi propositam ex eo quòd casus illi Pontificij non inueniantur expressi in catalogo casuum reseruatorum in Societate, atque ideò censentur concessi eorum absolutio Confessario ordinario, cui aliorum solùm casuum enumeratorum facultas denegatur.

Respondetur enim ex dictis, hos casus Pontificios non esse reseruatos in Societate ex vi reseruationis ab eadem Societate factæ, sed esse reseruatos à Summo Pontifice, qui tamen pro aliquibus ex iis facultatem concessit Prælato regulari, qui eam etiam potest delegare. Prælatus itaque regularis non reseruat sibi illos casus, sed solùm se habet negatiuè non communicando facultatem absoluendi, quam habet à Summo Pontifice, qui eos sibi reseruauit; quare non oportuit eos casus enumerare in catalogo reseruatorum, in quo illi soli enumerantur, quia ab ipsa Societate reseruantur, non quos Summus Pontifex sibi reseruat.

10 Dicet aliquis, Confessarium ordinarium substitui loco Superioris in foro sacramentali, ne subditi cogantur confiteri Prælato: quare Prælatus censetur ei suas vices in foro sacramentali committere, nisi aliquid expressè sibi reseruet. Sed contrà, quia Episcopus etiam facultatem tribuit Sacerdotibus inferioribus audiendi confessiones suarum ouium, ne subditi omnes cogantur suo Episcopo confiteri: & tamen non ideo censetur Episcopus concedere facultatem absoluendi à casibus Pontificiis, à quibus in aliquibus circumstantiis potest Episcopus per se, vel per alios absoluere. Sic deputatur Confessarius ordinarius in Societate, sicut Parochus, vel alij Sacerdotes, quibus Episcopus concedit facultatem audiendi confessiones, omnium ad ea peccata, & censuras, quæ nec de iure, nec de facto Superioribus reseruantur.

11 Vrgebit tandem aliquis, quia Confessarius ille ordinarius alicuius Collegij, si sit ab Ordinario approbatus, potest iuxta Societatis priuilegia absoluere à multis casibus Pontificiis, verbi gratia, à percussione clerici, & similibus. Sicut ergo potest sæculares ab iis peccatis absoluere, cur non poterit absoluere Religiosum Societatis, cùm deputatus sit ad eorum Religiosorum confessiones audiendas, non minùs, quàm ad confessiones sæcularium? Respondeo, hoc argumentum probare nimium: nam potest etiam sæculares absoluere à peccatis furti, fornicationis, &c. & tamen Religiosos Societatis non potest absoluere, quorum hæc peccata reseruata sunt Superiori. Non ergo mirum, quòd non possit absoluere eosdem à casibus Pontificiis, quorum absolutionem Pontifex sibi reseruat, & solis Superioribus committit. Quamuis enim Confessarius Societatis approbatus ab Ordinario possit sæculares ab aliquibus casibus Pontificiis absoluere: id tamen est, quia Præpositus Generalis hanc eis facultatem communicat in ordine ad pœnitentes sæculares: quam facultatem in ordine ad pœnitentes regulares eis non communicat, sed expressè negat, vt constat ex dicto compendio priuilegiorum, *verb. absolutio §. 1. in fine,* vbi expressè declaratur, quòd Confessarij Societatis non possunt absoluere Religiosos, qui licentiam non habent à suis Prælatis extra Ordinem confitendi. Cùm ergo Religiosi Societatis non habeant talem licentiam, non potest Confessarius ordinarius eos virtute illius priuilegij à casibus Pontificiis absoluere, sicut nec possunt cæteri Confessarij Societatis ab Ordinario approbati, & qui non sunt deputati ad confessiones eorundem Religiosorum audiendas, eos absoluere, quamuis sæculares absoluere possint.

12 Adde, subditos Societatis non posse à Confessario absolui sine licentia suorum Superiorum, virtute cuiuslibet Indulti, & concessionis Pontificiæ, ita decernentibus ipsis Summis Pontificibus, nisi hoc ipsum Pontificum decretum expressè reuocetur, vt constat ex prædicto compendio *verb. Absolutio. §. 11. & verb. Gratiarum vsus. paragrapho 2.* Quamuis ergo

Confessarius haberet facultatem, & concessionem Pontificia generalem, & illimitatam ad absoluendos omnes pœnitentes à casibus Pontificiis, non tamen posset personas Societatis absoluere sine consensu Superiorum Societatis, qui non solùm non consentiont, sed expressè negant facultatem ad talem absolutionẽ, quandiu ab iis specialiter non exigitur.

DVBIVM XXVIII.

Vtrùm negare possit Confessarius absolutionem Nouitio nolenti egredi, & ad sæculum redire.

1 NOuitius quidam in Religione Obseruante, & perfecta, patiebatur frequenter lapsus carnis voluntarios, quos Confessario in confessione manifestabat, & postea sæpiùs reincidebat. Confessarius itaque iudicans, eum non esse aptum Religioni, cuius alumni castitatis puritatem obseruabant, suadebat illi frequenter, vt ad sæculum rediret, vel Superiori fragilitatem suam extra confessionem aperiret, imò ad id tandem pœnitentem obligare tentanit, significans, se deinceps, nisi obediret, absolutionem ei negaturum. Quæsitum fuit, an Confessarius iure id facere potuerit, an verò suæ potestatis limites fuerit transgressus.

2 Suppono, Confessarium quamuis ipse sit etiam Prælatus Nouitij, & ad quem ex officio spectat Nouitios inutiles, ineptos, vel noxios dimittere, non posse id facere, vllo modo ea notitia, quam in confessione habuit, nisi ex licentia, expressa pœnitentis, vt ea decreto Clementis VIII. & ea natura, & institutione huius Sacramenti probaui late *disp. 23. de pœnitentia sect. 5. §. 1.* obligatio enim dimittendi Nouitios inutiles, non debet vllo modo dirigi à notitia Sacramentali, nec vnum forum cum alio misceri: sed debet se habere Prælatus, ac si nihil prorsus sciret, & confidere in Domino, quòd vel Nouitius sese corriget, vel certè parum nocumenti Religio patietur ex eo, quòd ad vota Religiosa post Nouiciatum admittatur, quia postea passiones illæ sese prodent, & materiam suggerent dimittendi eum, (si sit in Societate,) vel debito modo corrigendi notitia aliunde debita. Omninò autem oportet Sacramentale forum ab omni alio respectu, & regimine longissimè separare, atque ideo debet se Prælatus considerare eo casu, perinde ac si esset Confessarius aliquis sæcularis, qui casu in itinere audit Nouitij confessionem, & ita, & non aliter illi consulere.

3 Hoc supposito, dubium esse potest, an licèt Confessarius non possit vti notitia confessionis ad dimittendum Nouitium, vel ad aliquid extra Sacramentum operandum; possit tamen Nouitium cogere ad manifestandam extra Sacramentum suam inhabilitatẽ, vel certè, vt ipse sponte sua redeat ad sæculum. Et quidem in genere loquendo, regula generalis est, tunc solùm posse Confessarium Nouitio negare absolutionem, quando videt, illum non esse sufficienter dispositum. v. gr. quia non vult relinquere occasionem proximam peccati grauis, quam ipse sine graui incommodo relinquere potest, vel quia Religionem iniustè decepit in re graui, & nolit fraudem tollere, vel propter similes rationes. An verò eiusmodi causæ de facto interueniant, ob quas negari possit, & debeat absolutio, pendet ex circumstantiis, ea quarum notitia Confessarius debet id prudenter iudicare: nec frequenter fortasse casus ita continget, vt ob meram peccandi frequentiam debeat sub peccato graui Nouitius se extra confessionem prodere, vt à Religione dimittatur, nec rationes quas Confessarius ille afferebat id verisimiliter probabant.

4 Primò enim arguebant ex obligatione relinquendi occasionem proximam peccati, qualis esse videbatur Nouitio illi status religiosus. Hoc tamen parum credibile est: nec facilè sibi pœnitens persuadebit minorem se habiturum in sæculo occasionem peccandi contra castitatem, quàm in Religione, præsertim, si non posset sine magno incommodo vxorem ducere.

5 Minùs obstat, quod secundo loco proùse afferebat Confessarius, nempe pœnitentem debere suo peccato graui obedire Confessario, atque adeò, dum non obediebat, manifestare, se non esse dispositum ad recipiendam absolutionem. Hoc, inquam, minùs probat, quia pœnitens solùm debet implere pœnitentiam sibi à Confessario impositam: quoad reliqua verò potest quidem Confessarius declarare pœnitenti ea, quæ aliunde pœnitens sub peccato tenetur, v. gr. restitutionem, relinquere occasionem peccandi proximam, abstinere à tali contractu vsurario, & alia similia, quæ si pœnitens non habet animum obseruandi, non est dispositus ad absolutionem: non tamen potest Confessarius quidquam aliud sub peccato ei præcipere, nisi id, quod in pœnitentiam imponit, in qua imponenda habet se vt iudex: quoad alia verò se habet vt Medicus, cuius non est præcipere, sed consulere, & declarare ægroto, quæ sint media necessaria, vel vtilia ad sanitatem tuendam, vel recuperandam. Egressus autem à Religione non est materia apta, quæ imponatur pœnitenti pro pœnitentia suorum peccatorum, vt ex se constat, possetque meritò pœnitens eiusmodi pœnitentiam nolle acceptare, quam prudenter putaret saluti propriæ spirituali obfuturam magis, quàm profuturam.

6 Dices, Confessarius prudenter iudicat, statum religiosum non expedire illi Nouitio in peccata frequenter relabenti: potest ergo saltem in pœnitentiam imponere, vt statum illum relinquat. Respondetur, posse prudenter credere Nouitium, sibi expedire magis ad salutem statum religiosum, in quo transactâ vehementiâ tentationis illius, faciliùs poterit resipiscere, & corrigi, cùm habeat optima sociorum exempla, disciplinæ obseruantiam, exhortationes, & alia eiusmodi media, quibus in sæculo carebit; quare ex hoc capite non est, cur obedire teneatur Confessario.

7 Arguebant tertiò, quia Nouitius debet impedire damnum, quod suo Ordini inferre potest; cùm vna ouis malè infecta inficere possit omne pecus; quare exire debet, ne suo exemplo alios ad perditionem trahat. Respondetur facilè, in primis, pœnitentem non teneri cum tanto detrimento suo impedire, & præcauere damnum alienum, quod per accidens sequi posset, & præter eius intentionem. Deinde, etiamsi ad sæculum redeat, non minus, sed maius poterit aliis nocumentum offerre; quo enim sæculares faciliùs prauis exemplis afficiuntur, quàm Religiosi Obseruantes, eò magis poterit illis vitiosa sua conuersatione nocere. Denique non videtur esse magnum periculum grauis huius nocumenti; quia dum vitia ita sunt occulta, vt non nisi intra confessionem manifestentur, non transeunt ad sodales: si autem transire incipiant, iam tunc sese prodent, ita vt ex notitia illa possit debitum remedium extra Confessionis Sacramentum adhiberi.

8 Vltimò allegabat pro se Confessarius, quòd Nouitius ille grauiter, & iniustè deciperet Religionem, tacendo, & occultando defectum, qui eum ineptum reddit ad statum religiosum, quem defectum si Prælati scirent, proculdubio enim non admitterent ad vota religiosa, nec ad professionem. Respondetur,

hunc

honc Nouitium, de quo agitur, non decepisse Religionem, quia quando ingressus fuit, vel fortè non habuerat in sæculo hęc vitia, vel confessione sua mores correxerat, & spem habebat melioris vitæ; morbum autem spiritualem postea contractum, non tenetur ex iustitia manifestare Prælato, vt eiiciatur: sufficit aperire in confessione ad quærendum remedium.

DVBIVM XXIX.

An possit pœnitens recipere Sacramentum Pœnitentiæ cum dolore de vno veniali, quin doleat de aliis venialibus specie diuersis, etiam grauioribus.

1 SVpponc primò, si motiuum detestationis sit ratio generica, & vniuersalis offensæ Dei, non posse nos detestari vnum veniale, quia præcisè est offensa Dei, quin eo ipso detestemur omnia alia, cùm omnia participent malitiam offensæ Dei, nec possimus odio habere mendacium propter offensam Dei vt sic, quin odio habeamus ipsam malitiam offensę diuinæ: sicut non possumus diligere proximum propter Deum, quin magis diligamus Deum, quia propter vnumquodque tale, & illud magis, vt latè explicaui *disp. 5. de pœnitentia sect. 6.*

2 Suppono tamen secundò posse nos dolere de vno peccato veniali propter eius grauitatem specialem, qua Deo displicet, vel Deum offendit, quin eo ipso etiam virtualiter doleamus de aliis venialibus, quæ quia minùs grauia sunt, minùs Deo displicent, & leuiùs Deum offendunt; quia tunc motiuum detestationis non est offensa Dei vt sic, sed talis grauitas offensæ, qualis non reperitur in aliis peccatis venialibus leuioribus, vt dixi *dicta sect. 6. num. 81.* Vnde postea *d. 9. sect. 2. num. 25.* inferebam, posse in Sacramento Pœnitentiæ remitti aliquod peccatum veniale, de quo sufficienter dolet pœnitens propter eius peculiarem grauitatem, licèt non doleat etiam virtualiter de aliis, quæ leuiora sunt, nec attingunt illum grauitatis gradum, propter quem dolet pœnitens de tali peccato veniali.

3 Vnde rursus sequitur, si dolor sit de vno peccato veniali propter talem gradum grauitatis, qua displicet Deo, vel Deum ita grauiter offendit, non posse dolorem illum non extendi virtualiter ad alia venialia, quæ sint æquè grauia, cùm in illis etiam reperiatur malitia, & grauitas talis, quam formaliter odio habet, pœnitens in dolore de tali peccato particulari. Imò intra eandem speciem contingere potest, quòd pœnitens doleat de aliquo veniali propter peculiarem eius malitiam, & grauitatem, quin doleat virtualiter de omnibus aliis venialibus eiusdem speciei, quæ non habent talem gradum malitiæ, & grauitatis, sed leuiora sunt intra eandem speciem, & dolor ille sufficienter disponere posset ad remissionem illius peccati venialis in Sacramento Pœnitentiæ, vt olim cum aliis dixi *disp. 14. de pœnitentia sect. 9. n. 141.*

4 His suppositis, difficultas videtur solùm restare, quando aliquis pœnitens debet, v. gr. de peccato veniali mendacij officiosi, an debeat virtualiter saltem dolere de peccatis aliis venialibus aliarum specierum, quæ sint grauiora, vel saltem æquè grauia ac mendacium illud, de quo dolet: an verò possit habere dolorem de illo peccato mendacij sufficientem ad absolutionem sacramentalem, quin doleat virtualiter de peccatis venialibus aliarum specierum æquè grauibus, vel grauioribus. Et quidem, si vera esset sententia, quam retuli *disput. 5. de pœnitentia, sect. 9. numer. 142.* affirmantem, esse sufficientem attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ; quia sine vllo respectu explicito ad Deum dolemus de peccato propter oppositionem, quam habet cum regula rationis, seu cum natura rationali: tunc consequenter dici deberet, posse aliquem dolere de mendacio officioso propter oppositionem quam habet cum veracitate, & cum dictamine rationis prohibente mendacium, quin doleat de peccato veniali gulæ, vel furti, quamuis hęc supponerentur grauiora; quia nimirum hæc peccata non habēt oppositionem cum virtute veracitatis, sed cum temperantia, vel iustitia, atque adeò amor veracitatis non inclinat ad odium, & detestationem gulæ, vel furti, sed mendacij. Quare posset haberi attritio de mendacio, & propositum non mentiendi sufficiens ad Sacramentum absque dolore, & proposito circa alia peccata grauiora.

5 Quia tamen in eodem loco diximus, attritionem sufficientem cum Sacramento debere habere semper aliquem respectum explicitum ad Deum, vel tanquam ad punitorem peccatorum, si sit ex timore pœnæ, vel tanquam ad offensum, si sit ex motiuo pœnitentiæ, vel tanquam ad superiorem, si sit ex motiuo obedientiæ, vel tanquam ad excellentem, si sit ex motiuo Religionis, & sic de aliis virtutibus: ideo oportet nunc explicare, an supposita illa nostra sententia, possit adhuc concipi dolor de vno peccato veniali, quin sit dolor virtualis de aliis grauioribus, vel æquè grauibus aliarum specierum.

Respondi itaque ad hoc quæsitum, posse id contingere, quoties motiuum formale detestationis est diuersum, prout aliquando esse potest. Fateor quidem, non posse facilè id contingere, quando dolor est ex motiuo pœnitentiæ, v. gr. quod est offensa Dei: nam si dolemus de mendacio officioso præcisè, quia est offensa Dei, non potest intelligi, quòd non doleamus virtualiter de peccato veniali furti, quod contineret grauiorem Dei offensam, cùm non possimus odio habere offensam Dei, quia offensa est Dei, & simul velle aliam offensam Dei grauiorem, vel æquè grauem. Idem est, si ex odio, vel metu pœnæ Purgatorij doleamus efficaciter, & super omnia de verbo otioso: cum quo dolore non potest esse simul voluntas mendacij, quod grauiorem, vel æquè grauem pœnam afferat; quia iam tunc non detestamur super omnia illum gradum pœnæ.

6 Potest tamen aliquando motiuum detestationis esse diuersum, vt si doleas de irreuerentia Dei, quia opponitur cultui debito diuinæ excellentiæ, quod est motiuum religionis; non est necesse, quòd doleas etiam virtualiter de quolibet peccato veniali alterius speciei grauiori, vel æquè graui, nisi in illo inueniatur etiam æqualis irreuerentia opposita religioni. Imò idem dici potest de attritione, quæ concipiatur ob motiuum pœnæ temporalis à Deo infligendæ, quod motiuum sufficere ad veram attritionem supernaturalem, diximus cum aliis *disp. 5. de pœnitentia sect. 9. num. 137.* Solet autem Deus speciali pœna temporali huius vitæ punire aliqua peccata, qua non punit alia grauiora, licèt ea grauiùs puniat post mortem, v. gr. ob irreuerentiam erga proprios parentes, comminatur Deus temporalis vitæ breuitatem, ob immisericordiam in pauperes, iacturam fortunarum: & sic de aliis. Potest ergo aliquis ex timore talis pœnę specialis dolere de peccato veniali irreuerentiæ erga parentes. v. gr. vel immisericordiæ in pauperes: quod motiuum non extenditur etiam virtualiter ad alia peccata venialia grauiora, pro quibus Deus hanc pœnam specialem non sit comminatus. Et quamuis iis grauior pœna in Purgatorio debeat correspondere: sed tamen dolor ille non habet pro motiuo pœnā vt sic, sed talem pœnam tolerandam in hac vita, à cuius pœnæ timore magis mouetur tunc pœnitens, quam à

pœna Purgatorij, atque adeò attritio illa non extenditur virtualiter ad alia venialia etiam grauiora aliarum specierum.

7 Posset esse difficultas de motiuo obedientiæ, an quid doletur ex motiuo obedientiæ de aliquo peccato veniali, v.gr. de mendacio officioso, eo quòd sit contra legem, & præceptum Dei prohibentis mendacium, intelligatur virtualiter dolere de aliis peccatis venialibus aliarum specierum, saltem si æquè grauia, vel grauiora sint, videtur enim ita dicendum, cùm in iis omnibus reperiatur etiam malitia inobedientiæ contra legem, & præceptum diuinum, & grauior inobedientia, si grauiora sint peccata. Distinguendum tamen est: nam si doleas de peccato veniali particulari præcisè propter rationem inobedientiæ, vt fit contra diuinam legem, dolor extenditur ad omne peccatum veniale, cùm in omnibus reperiatur malitia inobedientiæ, cuius rationem genericam efficaciter detestaris. Si verò doleas de mendacio aliquo, v.gr. propter grauitatem inobedientiæ, quę in eo includitur, quam grauitatem inobedienriæ odio habes, dolor extenditur ad omnia peccata venialia, quæ inobedientiam æquè grauem, vel grauiorem includant. Si denique doleas de peccato leui, v.gr. de furto leui, propter talem peculiarem inobedientiam propriam illius peccati, probabile videtur, quòd non extendatur dolor ille etiam virtualiter ad alia venialia diuersæ speciei, etiamsi sint grauiora, aut æquè grauia.

8 Ratio huius vltimi dicti petenda est ex iis, quæ dixi *disp. 16. de pœnitentia sect. 5. num. 255.* & alibi, nempe præceptum Superioris constituere rem præceptam in specie illius virtutis, ad quam spectat ipsa materia, quæ præcipitur; quare peccatum violantis ieiunium, & violantis festum, pertinent ad diuersas species, quia primum est contra temperantiam, secundum est contra religionem. Vnde præcepta etiam ipsa differunt specie inter se, quia singula respiciunt formaliter honestatem illius virtutis, cuius materiam præcipiunt. Ex hac autem doctrina sequi videtur, posse aliquem dolere de peccato veniali contra præceptum ieiunij propter malitiam inobedientiæ specialis, quatenus est contra tale præceptum, & talem obedientiam, quod motiuum non extenditur ad violationem venialem festi, cùm præceptum illud, vt tale est, affectat obedientiam specie diuersam, atque ideò dolor, qui procedit ex odio contra talem inobedientiam, prout talis est, & prout præcisè opponitur contra talem obedientiam, & conformitatem ad talem legem, prout talis est, non extenditur virtualiter ad peccata venialia, quæ habent inobedientiam specie diuersam, & aduersantem aliis legibus specie diuersis. Aliter verò sentiendum est de peccatis venialibus contra votum: cùm enim omnes votorum transgressiones sint eiusdem speciei, si considerentur intra genus suum, nisi aliunde participent malitiam contra alia præcepta, vt dixi *dicta sect. 5 loco citato*; non videtur esse posse dolor de veniali propter malitiam transgressionis voti, quin extendatur virtualiter ad omnes transgressiones voti veniales, quæ sint grauiores, vel æquè graues, ac est illa, de qua dolor explicitè concipitur a pœnitente. Atque ex his exemplis poterit iudicium fieri de aliis peccatis venialibus aliorum generum ad decernendum, an dolor de vno extendatur virtualiter ad alia venialia grauiora, vel æquè grauia.

De Sacramento Ordinis.

DVBIVM XXX.

An sit validè ordinatus, cui in Subdiaconatu non datus fuit calix vacuus, sed plenus vino, & aquâ.

1 PEr errorem datus fuit Episcopo, pro iis, qnos ad Subdiaconatum promouebat, calix plenus vino, & aquâ patenâ coopertus, cùm dari debuisset calix vacuus cum patena: dubitatum fuit de valore huius ordinationis. Ratio dubitandi erat, quia, vt constat ex Concilio Florentino in decreto pro Armenis, materia in ordinatione Subdiaconi est calix vacuus cum patena vacua, per quam materiam significatur Ordo Subdiaconi, qui ex officio debet ministrare Diacono in Missæ sacrificio: non videtur autem significari sufficienter officium Subdiaconi, prout differt ab officio aliorum per calicem, & pateam plenam: nam Presbytero in sua ordinatione datur calix cum vino, & aqua, & patena cum hostia, ad significandum eius officium: non potest ergo per eandem materiam significari quod proprium est Subdiaconi: idem enim signum commune non potest significare id, in quo Subdiaconus differt à Presbytero: debet ergo id, quod proprium est Subdiaconi, significari per aliquid proprium, nempe vacuitatem instrumentorum, quæ significat inferioritatem Subdiaconi respectu Presbyteri.

2 Cæterùm in casu proposito respondi, id minus probabile esse, quòd ordinatio Subdiaconi valida fuerit: quare licèt in Presbyteratu, vel Episcopatu non esset sustinenda ordinatio probabilis, sed reiteranda sub conditione propter inconuenientia grauissima, quæ afferret inualida collatio Sacerdotij, vel Episcopatus: in Subdiaconatu tamen non videtur necessaria repetitio conditionata, etiamsi solùm probabilis sit eius valor. Porrò validam fuisse illam ordinationem, probari potest primò à fortiori ex iis, quæ paucos ante annos dicta, & scripta à multis fuerunt de illis, qui dum in Presbyteros consecrabantur, acceperunt patenam cum hostia, sed calicem sine vino, & aqua, de cuius ordinationis valore multi meritò dubitatur. Ipse tamen Episcopus, qui illam ordinationem celebrauerat in Hispania, pertinaciter tuebatur non solum validam, sed certam fuisse, atque ideò non repetendam, pro qua assertione opusculum edidit, cùm esset doctissimus Theologus, & ex aliis scriptis, quæ ediderat, vbique notissimus. Cui sententiæ fauet Henriquez *lib. 10. c. 6. n. 2.* & valorem saltem fateri videntur Fillucius, Hennobonus, & Bonacina, quos affert, & sequitur Diana *3. part. tr. 4. resol. 186.* addens, non esse obligationem reiterandi ordinationem sub conditione. Postea tamen *part. 4. tractat. 4. Miscell. resolution. 119.* hanc sententiam retractauit, & dixit, non fuisse validè ordinatos. Valorem tamen illum speculatiuè probabilem esse, dixit Tannerus adductus ab eodem Diana *in illo 2. loco quarta partis*; ego tamen: sicut & alij multi, censui, esse omninò repetendam ordinationem illorum Presbyterorum, sub conditione, prout de facto repetita fuit iussu Eminentissimi Cardinalis Sandoualij, tunc Toletani Archiepiscopi.

3 Ex illo tamen casu, & ex illa doctrina arguitur benè ad casum nostrum. Si enim Sacerdos validè ordinatur accipiendo vnam partem materiæ requisitæ, nempe hostiam, licèt non accepisset alteram, nempe vinum; & hoc quia non potest dari potestas ad consecrandam vnam speciem sine potestate ad consecrandam

dam alteram, cùm potestas sit vna indiuisibilis ad offerendum sacrificium, quod vtriusque speciei oblationem includit; idem dicendum videtur de Subdiacono in casu nostro, in quo accepit ad minus patenam vacuam, per quam significatur potestas Subdiaconi ad ministrandum in oblatione corporis Christi, quæ potestas eadem est indiuisibilis ad ministrandum in oblatione sanguinis Christi,& qui dat potestatem ad vnum, dat potestatem ad alterum. Si ergo probabilis est valor Sacerdotij collati per porrectionem hostiæ, & calicis vacui, probabilis etiam erit valor Subdiaconatus collati per porrectionem patenæ vacuæ, & calicis pleni; nec enim magis requiruntur instrumenta vacua in Subdiaconatu, quam plena in Sacerdotio.

4 Dixi tamen, ex doctrina illa de Sacerdotio, probari hoc posse *à fortiori* in Subdiaconatu; quia multò magis videntur requiri vasa plena in Sacerdotio, quam vacua in Subdiaconatu; quando enim deest vinum in calice, deest quidem aliquid, quod exigitur ex parte materiæ, quæ debet esse vtraque species consecranda: quando verò datur Subdiacono calix plenus vino, nihil deest ex parte materiæ requisitæ, sed abundat aliquid, quod non exigitur, nempe vinum. Minus autem videtur nocere additio aliqua vltra materiam requisitam, dum tamen adsit tota materia, quàm noceat defectus partialis materiæ, nam in secundo casu non adest tota materia; in primo autem adest tota, & aliquid aliud vltra materiam requisitam: potest enim intentio Ministri ferri ad id solum, quod est materia, & non ad alia, vt si Sacerdoti proponantur decem hostiæ triticeæ, & vna hordacea, additio huius non vitiat consecrationem aliarum decem, quia iuxta vulgarem iuris regulam: *vtile per inutile non vitiatur*; quod idem in materiis aliorum Sacramentorum obseruare licebit. Cùm ergo in casu nostro affuerint calix, & patena, quæ est tota materia porrigenda Subdiacono, additio vini non nocebit, cùm vinum non fuerit appositum vt materia, sed per errorem, nec Episcopus habuerit intentionem dandi illud pro materia, sed sola vasa sacra.

5 Confirmatur primò, quia in ordinatione eiusdem Subdiaconi datur ei liber etiam Epistolarum, quem aliqui dicunt esse materiam partialem necessariam: nec est in vsu apud omnes, vt detur liber continens solas Epistolas sine Euangeliis, sicut nec quàd Diacono detur tangendus liber continens sola Euangelia sine Epistolis. Ecce ergo vterque tam Diaconus, quàm Subdiaconus tangunt eundem librum materialem; sed tamen ex diuersa intentione Episcopi porrigentis datur ille liber Subdiacono, quatenus solùm continet Epistolas: Diacono autem quatenus solùm continet Euangelia, licèt vterque tangat librum continentem alia vltra solas Epistolas, vel sola Euangelia; ergo similiter, licèt Subdiacono detur calix continens vinum, poterit ex intentione Episcopi porrigentis limitari, vt solùm intelligatur dari calix secundùm se, vt contradistinctus à quolibet contento, & vt sic poterit esse materia legitima Subdiaconatus, licèt idem calix prout continens vinum,& aquam, sit materia Presbyteratus.

Confirmatur secundò, quia, si quando calix ille porrigendus est Subdiaconis, Magister ceremoniarum animaduerteret, esse intus vinum,& idcirco vinum effunderet, nemo dubitaret de validitate ordinationis;& tamen certum videtur, quòd ex vino recenter effuso remanerent aliquæ guttæ adhærentes calici, quæ possent esse materia consecrationis, & sufficerent in rigore ad ordinationem Presbyteri, si calix cum illis guttis ei porrigeretur. Parum autem videtur referre, quòd calix plus, vel minus vini contineat: videtur enim esse differentia secundum magis, & minus. Idem est si in patena remansisset adhærens aliqua leuissima particula hostiæ non consecratæ, quæ antea super patenam fuerat. Non ergo vitiatur valor Subdiaconatus ex eo, quòd calix, vel patena habeat in se aliquid panis, vel vini, cùm adhuc intentio porrigentis possit præscindere à contento, & intendere dare solùm calicem, & patenam secundùm se ad significandum ministerium quod Subdiacono traditur.

Vnde ad rationem dubitandi initio propositam responderi facilè potest, in primis licèt vacuitas instrumentorum exigeretur ad significandum ministerium, quod Subdiacono traditur, id sufficienter significari per patenam vacuā, sicut probabile est dari sufficienter Sacerdotium per porrectionem solius hostiæ sine vino: deinde negari potest, requiri vacuitatē illam ad rationem materiæ. Sufficit, quòd sola vasa intendantur dari sine materia in iis contenta; sicut liber Missalis datus eidem Subdiacono significat potentiā cantādi solas Epistolas,& non Euangelia, licèt Euangelia etiam in libro eodem contineantur. Neque enim significat Episcopus, quòd ordinandus non accipiat potestatem ad alia (quia posset simul validè ordinari aliquis in Subdiaconum,& Diaconum accipiendo simul vtriusque Ordinis materiam,) sed solùm significat, se per porrectionem calicis,& patenæ, quæ sola vasa,& non materiam in iis contentam dare intendit, non dare illi, nisi potestatem ad ministerium Subdiaconatus. Vacuitas ergo in vasibus non est pars materiæ necessariæ ad valorem, sed aliquid necessarium ex præcepto: vt meliùs significetur diminutio potestatis, quam Subdiaconus accipit in sua ordinatione, atque adeò ex defectu solius vacuitatis non est arguendus defectus ordinationis validæ, sed licitæ, si culpabiliter defectus ille contingat.

DVBIVM XXXI.

De Hermaphrodito, an si post ordinationem validam, incipiat in eo præualere sexus fœmineus, possit validè celebrare.

1 SVppono, hermaphroditum, si in eo præualeat sexus, fœmineus reputari fœminam, atque adeò non posse validè recipere Ordines, nec profiteri in Ordine religioso virorum, nec ducere vxorem, sicut non posset quælibet alia fœmina. Si verò præualeat in eo sexus virilis, reputari masculum, atq; adeò non posse validè profiteri in Monasterio Monialium, nec nubere viro: posse autem validè suscipere Ordines, quamuis non licitè, propter irregularitatem iure positiuo impositam. Denique, si neuter sexus præualeat, sed vterque æqualis appareat post probationes, & Medicorum, aut matronarum peritarum testimonia, debet ipse decernere, quo sexu vti velit,& iuramento promittere, se altero sexu non vsurum,& tunc poterit iuxta sexum à se electum matrimonium contrahere, non tamen poterit Ordines validè recipere, quia verè est fœmina, atque adeò ordinationis incapax. Quod etiam ad professionem in Religione siue virorum, siue fœminarum extendunt Doctores, vt illa etiam inualida sit: quæ omnia videri possunt apud Thomam Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 106. & lib. 7. consil. moral. c. p. 1. dub. 31.* quia auctores refert, & rationibus hęc omnia confirmat.

2 Suppono secundò, si fœmina profiteatur in Conuentu Monialium, & postea erumpente sexu virili, euadat vir, aliquos voluisse, perseuerare adhuc obligationem professionis, atque adeò cogendum esse, vt ingrediatur Monasterium virorum; alij tamen meliùs dixerunt in casu occurrente, Professionem non durare, quia nec ex parte Profitentis, nec ex parte Prælati acceptantis Professionem, fuit alia intentio, nisi ad

Professionem Monialium, cuius vir incapax est, atque adeò ex incapacitate subiecti cessat Professio præterita, atque ita in praxi obseruatum esse testantur Doctores, qui hanc sententiam amplexi sunt, quos refert, & sequitur Diana, *part. 5. tr. 14. Miscell. res. 49.*

3 Suppono tertiò casum quæstionis fortasse non esse naturaliter possibilem; quamuis enim contingat aliquando, fœminam, erumpente sexu virili, transire in virum, prout nostra etiam ætate aliquoties vidimus contigisse duabus Monialibus; nunquam tamen vir transiit in fœminam, nec id fieri posse assignant Medici. Quod si id ita est, poterit cum eadem rationis proportione credi, quòd quamuis hermaphroditus, in quo præualebat sexus fœmineus, possit tempore præcedenti perfici in virili sexu, ita vt non iam fœmineus, sed virilis potiùs sexus in eo præualeat; non tamen è contra, si in eo virilis sexus præualeat, poterit naturaliter contingere, quod postea incipiat fœmineus sexus præualere. Nam, sicut non potest vir in fœminam euadere ita nec qui præualente virili sexu, vir censebatur, poterit præualente postea sexu fœmineo, fœmina censeri; quia sicut se habet simpliciter, ita magis. Quæstio tamen procedere potest ex suppositione, quòd mutatio illa fieret, siue sit possibilis, siue impossibilis, an tunc hermaphroditus maneret adhuc Sacerdos habilis ad validè consecrandum, & absoluendum, &c.

4 His positis, consequenter in quæstione proposita dicendum videtur, hermaphroditum illum validè antea ordinatum, quando virilis sexus in eo præualebat, præualente postea sexu fœmineo, retinere quidem illum characterem Sacerdotalem animæ impressum; non tamen posse validè consecrare, vel absoluere. Et quidem quòd character adhuc remaneat, probari facilè potest, quia cùm hic non sit qualitas materialis, sed spiritualis animæ impressa, & suapte natura indelebilis, vt suppono ex tractatu de Sacramentis in genere, manente eadem prorsus anima in illo composito, non deberet deleri character Sacerdotalis, sicut nec deleretur character Baptismi, vel Confirmationis, quod à fortiori explicari potest posito alio casu naturaliter quidem impossibili, non tamen supernaturaliter, & miraculosè. Si Deus, v. g. animam viri Christiani, & Sacerdotis transferret in corpus fœminæ non baptizatæ, & infidelis; & è contra, animam huius fœminæ transferret in corpus illius Sacerdotis: tunc enim compositum humanum resultans ex corpore fœminæ, & anima Sacerdotis esset quidem fœmina, cùm corpus esset fœmineum, anima tamen retineret gratiam, & characterem Baptismi accepti in corpore priori, & characterem etiam Sacerdotalem; sed non posset fœmina illa consecrare, cùm fœmina sit incapax eiusmodi functionis, imo nec in rigore fœmina illa esset baptizata, cùm eius corpus nunquam fuisset ablutum aquâ Baptismi, sed deberet denuò baptizari; sicut è contra compositum alterum resultans ex corpore Sacerdotis, & anima fœminæ infidelis, licèt esset vir, non tamen esset Sacerdos, nec baptizatus, cùm anima neutrum characterem haberet. Nec obstat ex characteris impressione argui tria illa Sacramenta, quæ illum imprimunt, non posse reiterari: quam fatemur, id de facto bene probari, & in ordine ad idem subiectum. Nunc autem loquimur ex hypothesi impossibili, in qua Baptismus non esset reiterandus in eodem, sed in diuerso composito humano: vnde nec illa est propriè reiteratio Baptismi, cùm ille homo nunquam fuisset baptizatus. Vides ergo, in hoc casu non sufficere characterem Sacerdotalem in anima impressum, & perseuerantem ad hoc, vt compositum illud esset Sacerdos, vel posset validè celebrare propter impedimentum prouenien ex incapacitate sexus fœminei. Similiter ergo in casu nostro, licèt anima hermaphroditi retineret characterem Sacerdotalem; non tamen posset pro eo statu validè Sacerdotij actus exercere propter impedimentum prouenien ex fœmineo sexu præualente iam in illo composito; eadem enim videtur esse ratio quoad hoc in vtroque casu.

5 Neque obstat, manere characterem, qui est signum potestatis Sacerdotalis: nam etiam in anima separata manet idem character, qui quidem in statu illo adhuc est signum potestatis, non tamen potestatis exercendæ in illo statu, sed potestatis acceptæ ad actus exercendos in illo corpore, in quo erat anima, quando accepit illam potestatem. Sic ergo in casu nostro manet adhuc in anima hermaphroditi character Sacerdotalis, qui esset signum potestatis acceptæ ad actus Sacerdotales validè exercendos in corpore, & sexu illo, quem habebat homo quando potestatem accepit non in alio corpore, vel sexu diuerso.

6 Vnde obiter infero, si hermaphroditus, in quo præualebat sexus virilis, matrimonium contraxisset cum fœmina, & postea per possibile, vel impossibile inciperet in eo præualere sexus fœmineus, in quo statu non potuisset denuo matrimonium cum fœmina contrahere, consequenter dicendum, quod matrimonium dissolueretur, quia sicut non potuisset incipere, ita nec posset consistere verum matrimonium inter duas fœminas. qui casus faciliùs posset contingere, si hermaphroditus, in quo præualebat sexus, contraxisset matrimonium cum viro, & postea inciperet in ipso præualere sexus virilis, sicut in aliquibus fœminis erumpit postea sexus virilis: tunc enim procuIdubio dissolueretur prius matrimonium, eo quod non posset iam verum matrimonium consistere inter duos viros, quem casum miror apud Thomam Sanchez prætermissum fuisse in magno illo suo opere de matrimonio; ego saltem id inuenire non potui, vbi de impedimentis agit, & vbi agit de matrimonij insolubilitate, ad quem locum pertinet hæc exceptio singularis continens casum, quo matrimonium ratum, & consummatum dissoluitur etiam quoad vinculum, & id obiter pro comperto supposuit Basilius Pontius, *lib. 7. de matrim. cap. 57. num. 2.* Quare consequenter etiam dicendum esset, si post dissolutum hac occasione matrimonium, hermaphroditus, vel fœmina illa, quæ transierat in virum, rediret per possibile, vel impossibile ad sexum fœmineum, non ideo debere conualescere prius matrimonium, quod cùm iam fuisset omnino dissolutum, non posset stare, nisi denuo celebraretur, & sæpè contingeret, quòd prior maritus cum alia iam legitimè contraxisset, quod secundum matrimonium. cùm validum fuisset, & consummatum, non posset dissolui per reditum prioris vxoris ad sexum fœmineum, vt constat.

7 Non tamen ideo cogimur, concedere id, quod Basilius Pontius *loco citato* ex casu nostro, quem pro comperto supponit, probare intendit, nempe posse consistere verum matrimonium celebratum inter coniuges habentes impedimentum impotentiæ perpetuæ etiam antecedenter ad celebrationem matrimonij, dum tamen non intendant contrahere in ordine ad copulam, sed solum in ordine ad coniunctionem coniugalem animorum, quòd auctor ille probare intendit ex casu nostro, quia si iure naturæ vir impotens esset incapax contrahendi matrimonij, sequeretur, quod etiamsi ea impotentia perpetua adueniret post contractum matrimonium, deberet eo ipso dissolui; quod tamen constat esse falsum: sequelam vero probat, quia, sicut mutato sexu vxoris in sexum virilem, eo ipso matrimonium antea celebratum dissoluitur, eo quod materia illius Sacramenti sint corpora virile, & fœmineum, & ablata materia, non potest manere

manere Sacramentum, ita, si de iure naturæ materia Sacramenti sint corpora habilia ad copulam, cessante hac habilitate per impotentiam perpetuam superuenientem, deberet perire matrimonium ob defectum materiæ necessariæ, vel fatendum est, posse consistere verum matrimonium de iure naturæ sine illa potentia coniugum, si solùm celebraretur in ordine ad coniunctionem coniugalem animorum.

8 Sed quidquid sit de veritate illius doctrinæ, dè qua nunc non est necesse disputare, quia non requiritur ad casum nostrum; dicimus non cogere decisionem nostri casus ad concedendum illud de valore possibili matrimonij inter impotentes: differentia autem assignari debet ab eodem etiam Auctore, nam ipse concedit, licèt inter impotentes fieri possit matrimonium validum in ordine ad coniunctionem solam coniugalem animorum; non tamen posse fieri matrimonium validum in ordine ad copulam, sed hoc matrimonium irritum esse iure naturæ. Peto ergo ab ipso, cur si impotentia perpetua adueniat post matrimonium in ordine ad copulam contractum, non dissoluitur matrimonium, quod cum tali impotentia contrahi non potuisset. Sicut adueniente sexus mutatione, dissoluitur matrimonium, qood à principio cum persona talis secus contrahi non potuisset? Debet ergo ipse fateri, non valere argumentum à defectu in sexu ad alia impedimenta, n am alia, si adueniant post contractum matrimonium, neutiquam illud dissoluunt. Vnitas autem in sexu, quocumqne tempore adueniat, impedit, & dissolnit etiam matrimonium contractum in ordine ad copulam coniugalem, similiter ergo dici posset, licèt adueniente impotentia post contractum quodlibet matrimonium, illud non dissoluatur, dissolui tamen matrimonium, quodcunqne illud sit, adneniente sexus mutatione. Ab omnibus enim concedi debet, non esse eundem matrimonij respectum ad copulam, & ad sexum: nam copula attenditur solùm vt obiectum, quod promittitur, & ad quod coniuges dant sibi adinuicem ius; sexus autem respicitur, non vt obiectum, sed vt subiectum, quod traditur: nam vir tradit vxori virum, & vxor tradit viro vxorem. Quare sicut mortua vxore, dissoluitur matrimonium, sic deficiente vxore in ratione vxoris, & alterato sexu ita vt iam non sit vxor, debet etiã ipso facto dissolui, cùm non possit matrimonium consistere, nisi inter maritum & vxorem; neque enim potest matrimonium permanere, nisi inter duos coniuges, nec potest esse coniux, nisi qui sit maritus, vel vxor: non potest autem amplius esse vxor, quæ iam non est fœmina, sed vir. Deficit ergo tunc matrimonium ex defectu subiecti, quia non sunt ampliùs maritus, & vxor, inter quos solos, & in quibus debet persistere matrimonium. Adueniente autem impotentia, solùm deficit obiectum matrimonij, quod ad sui valorem exigit solum obiectum, qnando celebratur; si enim tunc copula est possibilis, iam tunc promissio valida est, cùm sit de re aliqua possibili. Quòd autem postea copula reddatur impossibilis, non tollit, quòd aliquid possibile promissum fuerit, quod sufficit vt promissio valida fuerit, & generauit vinculum, quod maneat etiam adueniente impotentia ad rem promissam; non enim est frustrà vinculum, quod aliqnando habnit, vel habere potuit suum actum principalem, præsertim cum adhuc obliget ad seruandam fidem coniugij, ita vt quilibet actus externus, imò & consensus interni impudici participent malitiam adulterij, eo quod perseueret adhuc vinculum coniugij inter veros coninges.

9 Denique quod dictum est de matrimonio, dicendum est cum proportione, de Professione religiosa, quæ eodem modo dissoluetur, & extinguetur, si ea quæ fœmina erat, & Professionem fecerat in Conuentu Monialium, transeat in sexum virilem, aut si per possibile, vel impossibile qui professus fuerat in Conuentu virorum, transeat in sexum fœmineum: nam eadem est ratio in vtroque casu, cum tam requirat professio Monialis sexum fœmineum in fieri, & in conseruari, quàm matrimonium vxoris exigit eundem sexum, vt fiat, vel perseueret vxor, quod idem est de sexu virili, ad hoc vt aliquis perseueret Monachus, vel frater Ordinis, v. gr. Mendicantium.

DVBIVM XXXII.

An Episcopus suffraganeus possit cum licentia Episcopi nondum reuocata post eius mortem exercere Pontificalia Sede vacante.

1 Episcopo Vilnensi datus fuit Episcopus Suffraganeus à Summo Pontifice, qui in suo diplomate ad eundem Suffraganeum directo, sic loquitur. *Concedimus tibi facultatem Pontificalia officia in ciuitate, ac Diœcesi Vilnensi de expresso venerabilis moderni, & pro tempore existentis Episcopi Vilnensi consensu, & speciali licentia exercendi.* & rursus postea: *téque in Suffraganeum dicti morderni, & tempore existentis Episcopi Vilnensis constituimus.* & inferius addit: *& vt omnia & singula ad eiusmodi suffraganeatus officium quomodolibet modo pertinentia in Ecclesia, ciuitate, ac Diœcesi Vilnensi, facere, exercere, & conferre possis, dicti moderni, & pro tempore existentis Episcopis Vilnensis ad id expresso accedente consensu, facultatem damus.* Postea Episcopus Vilnensis Suffraganeum illum admisit, eique facultatem dedit exercendi quidquid ipsemet posset, qua facultate Suffraganeus vsus est viuente Episcopo: ipso autem mortuo, dubitauit, an ex vi illius facultatis à Capitulo non reuocatæ posset adhuc exercere Pontificalia, & Ordines conferre habentibus litteras dimissorias legitimas suorum Prælatorum, præsertim si Capitulum id videat, & non contradicat. An verò necesse sit petere denuo expressum Capituli consensum? quod idem quæritur respectu Episcopi successoris, an oporteat ab eo nouum expressum consensum obtinere; an verò sufficiat facultas Prædecessoris, quandiu á successore non reuocatur.

Huic dubio posset facilè responderi ex doctrina, quam ex Emannele Themudo, & Portelio affert P. Diana, *p. 8. tract. 4 de potestate Capituli Sede vacante, res. 72.* quæ docet, Capitulo non reuocante licentiam datam ab Episcopo defuncto; posse adhuc Episcopum hospitem, qui illam habet ad exercenda Pontificalia, & Ordines conferendos, ea exercere, & Ordinea conferre Religiosis sine noua licentia Capituli, quod clarius (inquit) procedit in Episcopo titulari, quàm in Episcopo hospite, quia cum Episcopus titularis non habeat propriam Diœcesim in actu, ista certo modo est sua Diœcesis, quia in ea moratur, in qua creatus fuit, & constitutus ad Pontificalia exercenda, & ita conferendo Ordines Regularibus, Sede vacante, & sine Capituli licentia; cum licentia tamen Episcopi mortui, quæ etiam durat, non poterit dici quòd Pontificalia exercet in aliena Diœcesi sine licentia. Ex qua doctrina videbatur ad nostrum quæsitum omnino respondendum, non esse necessariam nouam Capituli licentiam.

2 Ego tamen, cum dictus Suffraganeus suis litteris me de hoc consuluisset, rem totam detuli sacræ Congregationi Eminentissimorum Cardinalium Tridentini Concilij interpretum, cum totum penderet ex intelligentia

intelligentia dicti decreti Trid. *sess.6.c.5.de reform.* vbi cauetur, quod *nulli Episcopo liceat cuiusuis priuilegij pracepta Pontificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordinarij loci expressa licentia.* præsertim cùm nomine *Ordinarij loci*, intelligatur etiam ibi Capitulum, Sede vacante, vt sæpius responsum fuit in eadem sacta Congregatione, & habetur in responsis impressis, & manuscriptis, quæ apud me sunt. In hoc casu Eminentissimi Cardinales postquam semel, & iterum de re tota cogitarunt, responderunt die 22. Febr. anno 1631. his verbis: *Sacra Congregatio Concil. Trident. censuit, secundum ea, qua proponuntur, prædictum suffraganeum non posse.*

R. Card. Vbaldinus.

Francisc. Paulucius Sacr. Cong. Secr.

Huic responsioni obstare videtur doctrina communis, quòd licentiæ, & facultates à præcessore sine limitatione concessæ durant post mortem concedentis, donec à successore reuocentur, quam communem doctrinam latè explicat, & probat Th. Sanch. *lib 8. de matrim. disp. 28. n. 72.* & alij, quos retuli, & quibus consensi *disp. 19. de pœnit. sect. 2. n. 37. & seq.* Vnde inferri videtur, quòd licentia etiam Episcopi Vilnensis, saltem quandiu à Capitulo, vel successore non reuocatur, sufficiat ad exercenda Pontificalia post eius mortem sicut in aliis casibus sufficit.

3 Potuit tamen sacta Congregatio in hoc casu specialem rationem inuenire, vt iuxta communem regulam in eo non responderet; quia nimirum ratio, ob quam Tridentinum Concilium prohibuit alienis Episcopis Pontificalium vsum sine consensu, & licentia expressa Ordinarij loci, fuit reuerentia debita Episcopo in sua Diœcesi, cui opponi videtur, si alius, eo non annuente, se vt Episcopum gerat, & Episcopalia munera exerceat. Sicut si hospes in aliena domo vt dominum se gerat sine domini consensu. Ideo enim ipse etiam Episcopus in propria Ecclesia prohibetur benedicere, præsente Legato à latere, quia id contra reuerentiam Legato debitam esse videtur. Imò & Cardinales ipsi quando Cardinalem alium domi suæ excipiunt, non audent coram ipso dominos se ostendere, & imperiosis vti verbis, sed id totum hospiti deferunt, quia reuerentia, & honor id exigit, vt coram maiori, vel saltem coram eo, quem vt maiorem colere volumus, non assumamus nobis ea munera, quæ ad maiorem ex vsu, & ex natura rei spectare videntur. Hæc ergo est ratio prohibendi Pontificalium exercitium Episcopo hospiti in aliena Diœcesi, ne videatur sibi in aliena domo assumere ea, quæ propria sunt domini, seu Pastoris proprij: vnde nec Archiepiscopi extra sua loca pallio vti possunt, nec Cardinales ipsi Romæ celebrantes coram Sommo Pontifice baculo Pastorali vtiantur, quia hæc omnia signa sunt potestatis, & dominij. Vt ergo hæc irreuerentiæ nota omnino vitetur, necessaria est licentia, & consensus Episcopi præsentis; reuerentia enim non debetur iam Episcopo mortuo, sed præsenti, nec fieret contra reuerentiam Episcopo mortuo debitam exercendo Pontificalia, sed contra reuerentiam debitam Episcopo præsenti, cuius consensus exigitur, vt debitus honor obseruetur. Sicut in exemplo suprà adducto, quantumuis Tiiius tibi permisisset, vt domi suæ te vt dominum gereres, & faceres, quæ sine domini reuerentia fieri non possunt: si tamen domus illa independenter à Titio ad alium dominum transiret, non posses sine consensu noui domini licentiam illam tibi assumere; hoc enim esset proculdubio contra noui domini reuerentiam, quia honor & cultus est aliquid personale, & respicit hanc personam in particulari: nec Episcopus prædecessor potest tibi dare facultatem, vt cum eius successoribus familiariter, & sine titulis honorificis agas, quamuis posset hoc facilè tibi permittere in ordine ad suam personam. Sicut ergo rogatus ab Episcopo vt ei capite aperto non assistas, nec dominationis illustrissimæ, v. gr. titulo cum eo vtaris, poteris id facere cum eo viuente, non tamen cum eius successore, quantumcunque amplam tibi facultatem prædecessor dedisset; quia nimirum hæc pertinent ad reuerentiam personalem successori debitam, quam prædecessor ei auferre non potuit: ita nec potuit prædecessor concedere Episcopo hospiti facultatem exercendi Pontificalia sine consensu successoris, quia abstinere ab vsu Pontificalium in domo, & Ecclesia alieni Pastoris, pertinet similiter ad reuerentiam personalem debitam successori. Denique cùm Capitulum Sede vacante succedat in iurisdictione, & potestate Episcopali, meritò Congregatio censuit, Capituli etiam eo tempore consensum requiri ad exercenda Pontificalia, quia fieret contra reuerentiam Capitulo eo tempore debitam, si in eius Diœcesi sine eius consensu Episcopus hospes, vt proprius Pastor se gereret, & munera pastoralia sibi vsurparet.

DVBIVM XXXIII.

Vtrum Sacerdos qui non tetigit calicem, & patenam, dum forma proferebatur, sed immediatè post, debeat, vel possit iterum sub conditione ordinari.

1 Titius, dum accederet ad Sacerdotium accipiendum, prohibitus fuit à Magistro ceremoniarum parum sui muneris perito, ne tangeret calicem, & patenam, dum Episcopus verba illa formæ proferebat *Accipite potestatē*, &c. sed immediatè post formam totam prolatam iussus fuit tangere; dubitauit postea de valore & securitate suæ ordinationis, & an posset, vel deberet iterum sub conditione ordinari.

Videtur autem difficile, quòd in prædicto casu repeti possit ordinatio, cum communis Theologorum sententia non exigat simultatem mathematicam, sed moralem inter materiam, & formam Sacramenti, vt docent Henr. *lib. 1. de Sacram. in genere, c. 9. n.* 10. Laym. Villalob. Victoria, Suar. & alij, quos affert, & sequitur Diana, *p. 3. tr. 4. de Sacr. res. 6.* Nec contraria sententia videtur probabilitatem habere, cùm non sit sufficiens fundamentum ad simultatem illam mathematicam exigendam; imò in collatione Diaconatus, & Subdiaconatus de facto id non obseruatur, sed prolata ab Episcopo forma in numero plurali pro omnibus ordinandis, singuli successiuè tangunt librum, vel instrumenta: cur ergo idem in collatione Sacerdotij fieri non posset, vt Episcopus omnibus diceret: *Accipite potestatem. &c.* & postea singuli successiuè materiam tangerent, vel si oumerus ordinandorum magnus fortasse esset, eandem formam Episcopus ter, vel quater per interruptas morulas repeteret, ne nimis distaret prolatio formæ à contactu materiæ? Scio, aliquando Episcopum aliquem id ita fecisse, &, (si benè memini,) P. Luisius ab Alcazar, doctissimus in Apocalypsim interpres, narrauit mihi, se ita de facto Sacerdotem fuisse ordinatum, nec potuisse Episcopum adduci, vt iterum sub conditione formam repeteret, & materiam porrigeret, constanter asseuerans, id sine vllo prorsus fundamento, exigi. Quare in casu à nobis adducto à fortiori idem dicendum esset, in quo multo maior simultas intercessit, & ideò multi Episcopi rogati ab eodem Titio, vt sub conditione iterum eum ordinarent, constanter id recusarunt, non audentes ob len∫∫imum illum scrupulum sacram ordinationem etiam sub conditione reiterare.

3 Ego in prædicto casu dixi, Titium potuisse in

prima

prima ordinatione quiescere absque vlla reiteratione, etiam conditionata; non tamen peccaturum si ad maiorē sui animi quietem iterū sub conditione ordinaretur, quod etiam Episcopus poterat licitè in eius gratiam facere. Vt verò fundamentum huius responsi intelligatur, recolenda sunt quæ dixi *disp.7. de pænit. sect.13.n.273.& seqq.* vbi ostendi obligationem quidē esse repetendi sub conditione Sacramentum Baptismi, & Ordinis Sacerdotalis, vel Episcopalis, propter maxima inconuenientia, & damna, quæ ex inualiditate horū Sacramentorum sequerētur, quoties dubius est valor, vel quoties probabilis sententia dicit, non fuisse valida. Id tamen non procedere, quando sententia negans valorem non æstimatur probabilis, quamuis sit probabilis sententia affirmans obligationem reiterandi Sacramentum; sunt enim diuersæ quæstiones, an sit validus, v. gr. Baptismus taliter collatus: & an sit postea sub conditione repetendus, & contingere potest, non esse probabilem sententiam negantem valorem; & tamen probabilem esse sententiam affirmantem obligationem reiterandi Baptismum sub conditione. Quando ergo probabilitas versatur circa defectum valoris, fatemur, esse obligationem repetendi Baptismum: quando verò probabilitas solùm versatur circa obligationem repetendi, tunc non semper tenetur homo Sacramentum repetere, sed potest amplecti opinionem contrariam probabilem, negantem illam obligationem; quia sicut in aliis omnibus materiis practicis, sic etiam in obligatione repetendi Sacramentum possumus amplecti iudicium probabile Doctorum dicentium, in eo casu non esse talem obligationem, quamuis alij probabiliter dicant esse, quia, probabilitas hæc non versatur circa valorem, sed circa licitum, & iudicium practicum, dictans, hic & nunc posse licitè non repeti Sacramentum, quod iudicium probabile practicum, & vltimum in omni materia possumus licitè amplecti, vt explicaui *loco citato*.

4 Hinc autem ad casum nostrum applicando prædictam doctrinam, dixi, posse Titium non repetere ordinationem; quia sententia docens, primam ordinationem non esse validam, quamuis habeat pro se nonnullos auctores antiquos: est tamen iam adeò derelicta, vt videatur antiquata, & omni probabilitate carere. Quare graues Theologi non solùm dicunt, eam esse falsam, sed addunt, non esse obligationem practicam reiterandi Sacramentum ita susceptum, ita enim docent Sotus *in 4. dist. 3. quæst. vnica, art.* 8. & Henriquez *lib.* 1. *de Sacramentis cap.* 9. §. 10. qui quamuis loquantur de Sacramento Baptismi, eadem tamen est ratio de Sacramento Ordinis, cùm non minus, sed maius sit periculum ex inualiditate Baptismi, quam Ordinis, qui certè sine Baptismo valido præcedente validus esse non potest. Cùm itaque hi Auctores non solùm dicant, ordinationem illam validam esse, sed etiam doceant, non esse obligationem practicam reiterandi etiam sub conditione Sacramentum, potuit licitè Sacerdos ita ordinatus amplecti opinionem probabilem horum Doctorum, & formare sibi iudicium practicum, quo iudicet, se posse licitè persistere in prima ordinatione sine vlla illius iteratione, etiam conditionata; hoc enim iudicium non versatur circa validum; sed circa licitum: & quamuis in Baptismo, Sacerdotio, & Episcopatu non possimus amplecti opiniones probabiles circa valorem, propter maximam necessitatem valoris certi in his Sacramentis, sed debemus amplecti opiniones magis tutas; etiamsi sint minus probabiles; quando tamen probabilitas versatur circa licitum, regula generalis est absque vlla exceptione, quòd possumus amplecti in praxi opiniones probabiles, & sufficere iudicium vltimum probabile, quo iudico probabiliter, me hic, & nunc nullam habere obligationem, quale iudicium Sacerdos ille potest habere saltem per principia extrinseca, & sentire cum prædictis Doctoribus, sententiam contrariam negantem valorem dictæ ordinationis, non esse talem, vt reddat ordinationem dubiam, moraliter loquendo. Neque enim ad dubium morale ordinationis sufficit, quòd aliqui Auctores dixerint, illam non esse validam; si tamen constet eos absque fundamento sufficienti id dixisse. Alioquin si aliquis non exceptis Ordinibus minoribus accepisset Ordines sacros, & Sacerdotium, deberet iterum saltem sub conditione ordinari Sacerdos, nec sufficeret accipere Ordines minores omissos; quia non defuerunt Auctores, qui negarunt, tunc validè Sacerdotium cōferri, quorum meminit Cardin. Toletus *in summa lib.* 1. *cap.* 50. *paulò ante finem*. Consequens autem est omninò absurdum: quis enim dicat, Sacerdotium collatum ante Diaconatum validum esse, vt constat ex titulo *de clerico per saltum promoto?* non tamen esse validum, si conferatur ante Ordines minores? sic ergo in casu nostro, quamuis aliqui negauerint, validè conferri Sacerdotium sine mathematica simultate probationis formæ, & contractus materiæ; potest tamen probabiliter iudicari, assertionem illam ita esse destitutam fundamento sufficienti, vt in praxi non reddat dubiam ordinationem, nec inducat obligationem reiterandi, prout Actores citati iudicarunt, & docuerunt.

5 Addidi tamen, potuisse Titium ad maiorem suæ mentis quietem iterum sub conditione ordinari, nec peccaturum Episcopum, qui positis aliis requisitis id in eius gratiam præstaret. Hæc autem assertio eodem ferè modo probari potest, quo præcedentem probauimus; quia nimirum, quamuis probabile sit, non esse obligationem tunc reiterandi obligationem, vt vidimus: probabile tamen videtur saltem per principia extrinseca, posse eam sub conditione reiterari. Nam valorem primæ ordinationis negarunt Caiet. *opusculorum tom.* 1. *tract.* 26. *de collatione Ordinis*, Scotus *in 4. dist 6. q. 2. art. 3.* Ricard. *dist. 3. art.* 4. *q.* 1. Nauarr. *in summa c.* 22. *n.* 17. Zambran. etiam *de casibus occurrentibus tempore mortis, cap. 1. dub. 2. dicto* 2. quem affert Diana *p. 3. tract 4. de Sacramentis, resol.* 6. vbi, licèt contrariam sententiam sequatur; illam tamen solùm vocat probabiliorem. Vnde P. Iacobus Granado *in 3. p. contron. 9. de Sacramentis, tract. 1. disp.* 6. dicit, posse in prædicto casu reiterari sub conditione Sacramentum, imò addit, probabile esse, quòd sit obligatio illud reiterandi, quæ omnia proculdubio licitam reddunt ad minus reiterationem saltem per principia extrinseca ex auctoritate horum Doctorum, quorum aliqui licèt loquantur de Baptismo, iam tamen diximus, eandem esse rationem de Ordine: & quamuis hi Doctores non reddant probabilem sententiam negantem valorem illius ordinationis; reddunt tamen probabilem licitam illius reiterationem conditionatam, quia, sicut diximus, iudicium illud dictans probabiliter saltem per principia extrinseca, non esse hic & nunc obligationem reiterandi ordinationem, sufficere, vt possit quis licitè eam non reiterare, cùm in illa omissione amplectatur sententiam probabilem de omissione licita: ita è contra dicendum videtur, vt possit quis licitè ordinationem sub conditione reiterare, sufficere aliud iudicium practicum, dictans probabiliter saltem per principia extrinseca, posse licitè reiterari, quod sufficiet, vt aliquis possit licitè amplecti practicè illud iudicium, & reiterare sub conditione ordinationem: nam in vtroque casu operatur prudenter amplectens sententiam, & iudicium vltimum probabile dictans, esse licitum hic & nunc reiterare, vel omittere ordinationem, quæ probabilitas non versatur circa valorem primæ ordinationis

dinationis, (nam si illa iudicaretur solùm probabiliter valida, deberet sub conditione repeti,) sed versatur circa licitam reiterationem, vel omissionem reiterationis, cùm vna sententia probabilis dicat, hic & nunc posse, altera non debere repeti ordinationem.

DVBIVM XXXIV.

Vtrùm Ordines minores conferri possint in quocunque festo duplici, etiamsi non sit festiuus ex praecepto.

1 Ratio dubitandi oritur ex verbis Pontificalis Romani, vbi *in tit. de Ordinibus conferendis,* dicitur in rubrica: *Minores verò Ordines possunt dari singulis Dominicis, & festiuis diebus duplicibus, vbicumque, in manè tamen.* quae verba aliqui intelligunt de diebus quibuscumque, in quibus fiat Officium duplex, etiamsi non sit festum, quo ex praecepto populus debeat à seruilibus operibus vacare; quia illa etiam dies in rubricis Missalis; & Breuiarij vocatur *festum duplex*, ita nouissimè tenet Diana *p.5. tract.13. resol.97.* qui affert pro eadem sententia Homobonum de Bonis *in respons.207.* Tannerum *tom.4. disp.7. q.3. dub.2. num.44.* & Franciscum Hallier *de sacris Ordinibus p.2. sect.7. cap.1. art.1. num.2.* Fauet etiam Eman. Rodriquez *tom.3. quaest. regul. q.23. art.5. in fine,* licet non satis clarè loquatur. Clariùs loquitur Fagundez *de praeceptis Ecclesiae, praecepto 1. lib.1. num.15.* qui similia verba ita etiam applicat, & in nostris terminis Ioannes Praepositus *in 3. p. q. vnica, de Sacramento Ordinis dub.15. num.150.*

Ergo in ea fui semper sententia, vt festiui dies ibi intelligi deberent ij soli, qui ex praecepto seruari deberent. quod etiam tenent Naldus *in summa verb. Ordo num.15.* Barbosa *de potest. te Episcopi p.1. alleg.11. num.2. & in Collectan ad ius Canon. tom.1. lib.1. tit.11. cap.3. num.5.* Azor. *1. p. lib.1. cap.27. quaest. vltimo,* & alij multi, quos refert Diana *dicta resolut.97.* Ratio autem esse potest, quia in vulgari significatione, & loquutione, *festi* nomine intelligitur dies, in quo ab operibus seruilibus vacandum est, vt constat ex toto titulo *de feriis.* Vnde quando in Concilio Tridentino *sess.24 cap.1. de reformatione matrimonij,* praecipitur, vt denunciationes fiant publicè in Ecclesia tribus dicbus festiuis, antequam matrimonium celebretur, semper intelligitur de tribus diebus festiuis ex praecepto, vt declaratum fuit in Concilio Prouinciali Mediolan. teste Diana *vbi suprà,* & notat Basilius Pontius *lib.5. de matrimonio, cap.30. num.7.* Et quidem in eiusmodi loquutionibus debere ita intelligi nomen *festi*, vel *diei festiui*, probari potest, quia, licèt in ordine ad ritum recitandi Officiũ, & in rubricis Breuiarij *festum* soleat latiùs accipi, & comprehendere etiam dies, in quibus non fit praeceptum abstinendi ab opere seruili; in dicto tamen decreto Concilij Tridentini, & aliis similibus non posset sine magno absurdo intelligi in ea lata significatione. Nam in breuiatio, & in Missali nomine *festi* appellantur, non solùm quando fit Officium duplex, sed etiam quando fit Officium semiduplex, imò etiam simplex alicuius Sancti. Vnde passim in Missali apponitur Missa cum eo titulo, *in festo Sancti N.* etiam quando Officium fit de Sancto, simplici. Nemo tamen dicet, in Tridentino, & aliis decreti similibus nomine *diei festiui*, intelligi quamlibet diem, qua fiat Officium de Sancto etiam simplici Non ergo accipitur *festi* nomen ibi iuxta rubricas Missalis, aut Breuiarij, sed iuxta vulgarem, imò iuxta iuridicam significationem. Nam in Breuiario pleno ore appellatur *festum*, quando fit Officium de Sancto simplici, vt constat ex rubrica 3. quae est *de officio simplici*, vbi *num.1.* dicitur fieri Officium simplex in festis, quibus in Kalendario non apponitur haec vox *duplex*, vel *semiduplex, & n.2.* dicitur *de festo simplici, fit eo die quo cadit.* Vnde aduertendum est discrimen magnum, quo haec vox *festum*, vsurpatur in rubricis Missalis, vel Breuiarij, & in iure: nam in dictis rubricis nomen *festi*, accipitur, vt contra distinguitur à diebus ferialibus, seu à feriis: in iure autem feriae intelliguntur esse dies festiui, in quibus scilicet feriandum est, & vacandum ab operibus laboriosis, vt constat ex toto titulo *de feriis.* Quando ergo in iure repetitur nomen *festi*, non est intelligendum prout in ipso iure vsurpari consueuit.

Quia tamen obstinati erant in priori opinione defendenda, quam saltem in praxi probabilem, & tutam putabant; ideò iussu fel. record. Vrbani VIII. in noua recognitione, & correctione Pontificalis Romani, in titulo *de Ordinibus conferendis*, expressè additum fuit, Ordines minores conferri posse omnibus Dominicis, & diebus festiuis *ex praecepto*, vt nemo ampliùs posset praetendere, ibi etiam comprehendi dies, qui in Breuiario appellantur *festa.* Nec obstat, quòd postea in titulo de Ordinibus minoribus non repetatur eadem correctio, sed solùm dicatur, posse dari Ordines minores diebus Dominicis, & diebus festiuis duplicibus, iudicarunt enim, satis fuisse in titulo praecedenti explicuisse, quid intelligi debeat nomine *diei festiui*, ad tollendam omnem praetextosam aequiuocationem. Et quidem, si ad rigorem Latinae vocis attendamus, festus dies est solus, quo vacare oportet, sicut profestus, in quo licitus est labor: vt apparet illo Virgilij Georg.

Quippe etiam festis quaedam exercere diebus,
Fas, & iura sinunt.

Sicut etiam nunc apud Christianos quaedam opera licita sunt diebus feriis ob necessitatem, vel consuetudinem. Cùm ergo dies omnes, quibus laborare licet, dicantur *profesti*, consequens est, vt in rigore illi soli dicantur dies festi, in quibus ab iis laboribus abstinendum est. Vnde meritò illa alia interpretatio iussu Vrbani VIII. facta praedicta explicatione, reiecta fuit, vt dictum est.

De Sacramento Matrimonij.

DVBIVM XXXV.

An validum sit matrimonium contractum coram Sacerdote ex licentia Parochi, mortuo tamen Parocho ante contractum matrimonium.

1 Ratio dubitandi sumi potest ex doctrina generali, quam cum aliis tradunt Thomas Sanchez *lib.8. de matrimonio, disputat. 28. num.71.* & Basilius Pontius *de matrimonio, lib.8. cap.19.* dicentes, licentiam datam absolutè ab Episcopo alicui Sacerdoti ad audiendas confessiones, non cessare mortuo Episcopo, aut amoto ab Episcopatu: quod idem dicendum videtur de licentia, seu delegatione ad assistendum matrimonio, cùm eadem sit ratio in vtroque casu.

In hoc tamen casu distinguendum duxi. Nam vel mors Parochi ignorabatur, quando matrimonium contractum fuit, vel non ignorabatur; in primo casu matrimoniũ validũ fuit, non verò in 2. Ratio prioris partis est, quia, licèt regula generalis sit, quòd mortuo delegante, re integra, perit potestas delegati, nec ampliùs valida sint quae ab ipso deinceps aguntur; vt tradunt Doctores, quos congerit Thomas Sanchez

lib.3.

lib.3.de matrimonio,disp.22.num.55. Excipitur tamen casus, quo mors delegantis communiter ignoratur, quo casu communis error sustinet valorem eorum, quæ geruntur per delegatum, iuxta regulam communem traditam *in l. Barbarius. ff.de officio Prætoris*, & multis adductis confirmat idem Sanchez *ibi n. 59.* qui postea *num.61.* in casu ferè simili breuiter notat, validum esse matrimonium, si Parochus licentiam assistendi matrimonio legitimè concessam occultè reuocasset, stante communi reuocationis ignorantia, quia retinetur adhuc licentia ob titulum initio habitum, & communem errorem. Quare idem omnino dicere debuit hic Auctor casu, quo post datam legitimè licentiam moriatur Parochus, & eius mors communiter ignoretur, vbi matrimonium celebratur communi errore interueniente, cùm eadem sit ratio de reuocatione licentiæ, & de morte delegantis, vt constat.

3 Secunda verò pars, quòd scilicet matrimonium non valeat, si iam de morte Parochi constabat, probatur, quia iam tunc communis error, & ignorantia non prodest ad valorem actus, & aliunde potestas delegata ad vnum actum specialem, & determinatum, re integra, cessat morte delegantis, vt colligitur ex *cap. sicut nulla, de præbendis lib.6.* & multis adductis probat idem Sanchez *lib.8.de matr.disp.28.n. 64.65. 73.& 89.* vbi differentiam affert, & probat inter delegationem ad casum determinatum, & eam, quæ fit ad casus, & personas indeterminatas. Videatur etiam Basilius Pontius *de matrimonio, cap. 14.* vbi expressè nostram sententiam sustinet.

DVBIVM XXXVI.

Vtrùm possit Sacerdos regularis assistere matrimonio, vbi nec est, nec vnquam fuit Parochus.

1 DVbium hoc propositum nuper fuit ab iis Societatis Religiosis, qui apud Indos prædicationem fidei Christianæ procurant, & qui ea occasione sæpe ad eas Prouincias perueniunt, in quibus nec Euangelij notitia habita fuerat, & multò minus Parochiales Ecclesiæ erectæ, vel Parochi destinati.

2 Respondi, de ipsis Indis, qui accolæ sunt illius regionis, de quibus solis quærebatur, non esse dubium, quòd possint, etiam postquam baptizati sunt, contrahere absque proprio Parocho, qui ibi nullus est: alioquin ob susceptum Baptismum cogerentur omnes cælibes manere, vel in longinquas regiones peregrinari, vt vxores ducerent; quod longè abest à sensu Ecclesiæ. Ratio autem est, quia decretum Tridentini *sess.14 cap.1.de matrimonio*, in quo præsentia proprij Parochi, vt necessaria inducitur ad valorem matrimonij, expressè id limitat, vt non obliget, nisi post 30. dies elapsos à die primæ publicationis eiusdem decreti in illa Parochia factæ numerandos: quare, non extante Parochia, in qua publicatio fiat, nunquam incepit obligatio; debet tamen vitari, ne clandestinè fiat matrimonium: quia licèt validum esset, illicitè id fieret propter iura antiqua, & leges Ecclesiasticas, quæ matrimonia clandestina prohibuerunt, & quæ suam vim vbique retinent.

Maior esset difficultas de Hispanis vel aliis, qui ad illas regiones denuò perueniunt, de quibus etiam, dum animum ibi permanendi, & domicilium constituendi haberent, idem esset dicendum. De iis verò, qui sine animo permanendi, aut domicilium acquirendi ibi sunt, variæ sunt opiniones, quas refert Thomas Sanchez *lib.3.de matrimonio, disp. 18. n.31.& sequentibus*, qui *num.35.* affirmat, captiuos, & mercatores Christianos, qui per modum hospitij sunt apud Infideles, posse validè contrahere ibi matrimonium absque Parocho, quamuis incolæ sint solum locorum, in quibus Tridentinum obligat, cùm ibi, vbi tunc sunt, nunquam fuerit publicatum Tridentini decretum: quod etiam sequitur Basilius Pontius cum aliis, quos refert *lib.5. de matrimonio, c.9.n. 2.& 7.* imò Sanchez *ibi num. 29.* & Pontius *num. 4.* addunt, idem dicendum, quamuis aliquis ex industria transiret ex loco suo, quo obligat Tridentini decretum, ad locum vbi non obligat, vt ibi sine Parocho contraheret matrimonium, & postea ad suum locum rediret.

D.Io Card.de Lugo Respons.mor.

4 Hoc tamen vltimum de transeuntibus cum fraude ad alium locum, vt possint absque Parocho contrahere, absque animo ibi permanēdi, ego non auderem probare, cùm non placeat Eminentissimis Cardinalibus sacri Concilij Tridentini interpretibus, à quorum sacra Congregatione responsum fuit, eiusmodi matrimonia valida non esse, & eorum responsum ad instantiam Archiepiscopi Coloniensis, Vrbanus VIII. speciali Breui monuit, cuius exemplar decem ab hinc annis accepi ex autographo, quod (vt mihi scriptum fuit) in Archiuio D. Officialis prædicti Archiepiscopi asseruabatur, quare placuit ad verbum prædictum Pontificium Breue subiicere.

VRBANVS Papa VIII.

AD futuram rei memoriam. Exponi nobis fecit Venerabilis frater Archiepiscopus Coloniensis, quòd habito nuper per eum ad Venerabiles fratres nostros S. R. E. Cardinales sacri Concilij Tridentini interpretes recursu super infra scriptis dubiis, videlicet. Primò, an incolæ tam masculi, quàm fœmina loci, in quo Concilium Tridentinum in puncto matrimonij est promulgatum, retinentes idem domicilium, validè possint in isto loco matrimonium sine Parocho, & testibus contrahere. Secundo, quid si eò præfati incolæ, tam masculi, quàm fœminæ, solo animo sine Parocho, & testibus contrahendi se transferant, habitationem non mutantes? Tertiò, quid si iidem incolæ tam masculi, quàm fœmina eò transferant habitationem illo solo animo, vt absque Parocho, & testibus contrahant? Iidem Cardinales ad primum, & secundum, non esse legitimum matrimonium inter sic contrahentes cum fraude: ad tertium verò dubium huiusmodi, si domicilium verè transferatur, matrimonium esse validum responderunt, & resoluerunt, prout in decreto desuper emanato plenius continetur. Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, dictus Archiepiscopus responsum, seu dubiorum prædictorum resolutionem huiusmodi, pro illius substantia, & validitate firmiori Apostolicæ nostræ confirmationis robore communiri summopere desideret. Nos eundem Archiepiscopum specialibus fauoribus, & gratiis prosequi volentes, supplicationibus illius nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, responsum, seu dubiorum prædictorum resolutionem huiusmodi, auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque inuiolabilis Apostolicæ firmitatis robur adiicimus. Decernentes illud, seu illam, nec non præsentes litteras, valida, firma, & efficacia existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere; sicque & iuxta illa per quoscumque iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatij Auditores, iudicari, & definiri debere, ac irritum, vel inane, si secus super his a quoquam quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die decimaquarta. Augusti anno 1627. Pontificatus nostri anno quinto.

5 In quo Cardinalium responso aduerto, illos doctrinam restrinxisse ad eos, qui ex industria per breue tempus transibant ad locum alium, vt sine Parocho, & testibus contraherent, & ideò addiderunt fortasse in responso verba illa, *cum fraude*, quæ in interrogatione non fuerant formaliter expressa: quo casu negari non potest, communem Doctorum sententiam negare matrimonium illud posse validè fieri, quidquid sit, an in aliis casibus valeat, quando ob negotia, vel mercimonia, aut ob alios euentus, ibi contrahentes inueniuntur, de quibus Cardinales nihil voluerunt definire. Vnde meritò P. Diana, *lib. 6. tract. 7. resolut. 29.* licèt propenderet ad sententiam affirmantem, matrimonium valere etiam quando ex industria acceditur ad illum locum, quia tamen cuiusdam alterius similis declarationis notitiam habuit, ab ea sententia discessit.

DVBIVM XXXVII.

De matrimonio celebrato coram Parocho minùs principali.

1 CAsus hic non eodem, sed diuerso modo olim proponebatur à duobus litigantibus. Titius impugnans matrimonium cum Berta contractum dicebat, Bertam domicilium suum in vno oppido habuisse, in quo communiter degebat; solitam tamen æstate ad alium frigidiorem locum diuerti, in quo ad vitandum æstum quatuor æstiuis mensibus morabatur, quo tempore Titius illac transiens, & illius hospes, egit de illa in coniugem ducenda, & denique coràm Parocho illius oppidi, & testibus cum ea matrimonium contraxit, quod prætendebat validum non fuisse, cùm ille non esset proprius sponsæ Parochus, sed ille alius loci, in quo per octo menses degebat.

2 Et quidem stante veritate huius narrationis, videbatur mihi satis benè fundata intentio Titij contra valorem matrimonij, quia *in cap. is qui, de sepulturis, in 6.* expresse deciditur, transferentem se ad villam causâ recreationis, vel ad ruralia exercenda, non fieri villæ Parochianum, sed illius loci, in quo habet domicilium. Et ita in casu matrimonij videtur expresse decisum à sacra Rota in nouissimis, *decisione 656. initio, volum* 1. quam affert Thomas Sanchez, *lib. 3. de matrimonio, disp. 23. num. 12. post medium*, vbi decretum fuit, non valere matrimonium contractum coram Parocho morali, quia probatum fuit, non solere contrahentes esse ruri maiore parte anni, neque etiam pro dimidia, sed tantùm per tres, aut quatuor menses, quod à fortiori magis constabit ex dicendis, *puncto sequenti.*

3 Maior itaque difficultas oriebatur ex narratione Bertæ, quæ pro matrimonij valore allegabat, dicens, se habuisse duplex domicilium in illis duobus locis, in quorum altero degebat hyeme per septem menses, in altero æstate per menses quinque. Est autem constans apud Theologos, & Iuristas doctrina, eum, qui duo habet domicilia, posse in singulis Sacramenta recipere, & matrimonium contrahere saltem eo tempore, quo ibi commoratur, vt cum aliis multis, quos refert, probat Sanchez, *dicto lib. 3. disp. 24. num.* 2. Quamuis autem communiter exigatur, quòd habitatio in singulis Parochiis debeat esse pro æquali parte anni, vt quis censeatur habere domicilium in vtraque, & contrahere matrimonium in præsentia Parochi vtriusque, argumento textus *in cap 2. de sepulturis in 6.* illa tamen æqualitas non exigitur mathematica, sed moralis, ita vt vel æquali, vel ferè æquali parte in alterutra Parochia quis habitet, vt cum aliis docet idem Sanchez, *vbi suprà, numero 3.* Quare videbatur Berta habere domicilium in Parochia æstiua, si in ea per quinque menses æstatis degeret, cùm quinque menses parum distent à dimidia anni parte, atque adeò videretur ferè dimidia anni parte ibi habitare.

4 Adhuc tamen dixi, stante etiam Bertæ narratione, non carere difficultate valorem matrimonij; quia imprimi Doctores ad duplex domicilium, & Parochiam videntur communiter exigere æqualem habitationem in vtroque loco, argumento textus, *in dicto cap. 2. de sepulturis in 6.* in illis verbis, *cum ab eo qui duo habet domicilia, se collocans, æqualiter in vtroque; & in l. assumptio. §. viris prudentibus. ff. ad municipalem*, vbi dicitur: *Viris prudentibus placuit, duobus locis posse aliquem habere domicilium, si vtrobique ita se instruxit, vt non ideò minus apud alteros se locasse videatur.* Quo etiam rigore loqui videntur Neuarrus apud Sanchez, *ibi num.* 2. & Cephalus apud Menochium, *tom. 4. consil. 398. num* 22. & Tiraquell. adductus ab eodem *num.* 24. Deinde, quamuis demus sufficere illam æqualitatem moralem, qua ferè æqualiter vtrobique habitatur; non videtur tamen in casu nostro æqualitas moralis reperiri.

5 Pro quo aduertendum est primò, hanc comparationem non debere fieri cum dimidia parte anni, sed cum tempore, quo habitatur in altero loco: debet enim verificari, quòd æqualis, vel ferè æqualis sit habitatio in vtroque loco; quare non est considerandum, an habitatio per quinque menses sit æqualis, vel ferè æqualis cum habitatione per dimidium anni, sed an sit ferè æqualis cum habitatione per septem menses, quibus Berta in altero loco habitabat.

6 Aduertendum secundò, quando, aliqua duo dicuntur ferè æqualia, vel quasi æqualia, arbitrio prudentis viri, considerandum esse excessum vnius supra aliud, vt verificentur illa verba. Et in primis certum est, quatuor menses comparatos cum octo, non posse dici partes æquales, vel ferè æquales, vt supposuit Rota apud eundem Menochium, *vbi suprà, num.* 5. imò idem Menochius, 2. *de arbitr. iudic. casu* 45. dicit, statuto Mediolanensi declaratum esse, quod particula, *vel circa*, comprehendit quinque pro quolibet centenario, & non plus, sed in lege, *hac adiectio* 192. *ff. de verborum significatione, gloss.* 4. indicat, significat posse ad summum quartam partem summæ, de qua agitur.

7 Quibus suppositis, non videntur posse dici ferè æquales illæ duæ habitationes, & per consequens non poterit verificari quòd Berta habitaret ferè æqualiter in vtràque Parochia: nam quinque menses æstiui habent ad summum 154. dies, septem autem menses hyberni habent ad minus 210. dies. quas summas nemo dicet esse ferè æquales: nec excessus est in sola quarta parte, nam excessus continet ad minus 56. dies, qui sunt plusquam quarta pars summæ etiam maioris: non ergo sunt moraliter æquales illæ duæ habitationes, cùm tempus vnius non sit æquale, aut ferè æquale tempori alterius, atque adeò non sufficit ad constituenda duo domicilia. Nam, sicut homo 50. annorum non diceretur ferè coætaneus homini annorum 70. sic quinque mensium habitatio non potest dici ferè æqualis habitationi septem mensium, cùm eadem sit proportio.

8 Accedebat primò inæqualitas non solùm in quantitate, sed etiam in qualitate: nam Berta Principissa erat, cuius curia, & Magistratus residebant semper in loco, vbi maiori parte ipsa Berta degebat, quod solent attendere, & considerare Doctores ad decernendum, quod sit Principis domicilium, de quo videri possunt Gabriel *in 4. dist. 17. q. 2. art. 3. dub.* 2. Marianus Socianus, *in cap. licet, de foro competenti, num.* 21.

&

& ex Paludano Syluester, *verb. Confessor.* 1. *num.* 3.

9 Secundò accedebat,quod alij Doctores considerare solent ad hunc effectum contrahendi matrimonium, illud tempus attendendum esse, in quo includitur Pascha,quo tempore fideles Parochum suum agnoscere solent in Sacramentorum receptione. Constat autem Bertam tempore Paschatis non apud Parochum illum ruralem, sed apud illum aliorum degisse,cùm solis quatuor,vel quinque mensibus æstiuis in illum alium locum minùs calidum diuertere solita esset. Quare hæc temporis qualitas auget excessum vnius partis supra aliam, vt notarunt plures, quos affert Menochius,*dicto concil.*598.*num.*32.

10 Nec videtur obstare id, quod pro parte Bertæ allegabatur, nempe Principem censeri habere domicilium in singulis locis sibi subditis. Nam præterquam quòd id non solidè probatur, & dato quòd eiusmodi priuilegium alicubi extaret, intelligi deberet in ordine ad aliquos alios affectus, non verò in ordine ad contrahendum matrimonium in præsentia cuiuslibet Parochi sui principatus, vt in simili obseruauit Thomas Sanchez, *dicto lib.* 3. *disput.* 19.*num.* 3. Nam Concilium Tridentinum exigens præsentiam proprij Parochi,apertè intelligit de Parocho proprio, apud quem verè, & non per iuris fictionem contrahentes habitant in proprio domicilio. Sicut etiam si aliquis Romæ habitans fiat ex priuilegio ciuis,& nobilis Venetus,non ideò poterit coram Parocho Veneto Romæ matrimonium contrahere.

11 Quod rursus ab absurdo probari potest, quia si domicilium illud, quod Princeps prætendebat habere in singulis locis sui dominij,ad hunc effectum deseruire posset,peto si in aliquo loco plures Parochiæ, & Parochi sint, cuiusnam ex illis Parochis præsentia desideratur ad valorem matrimonij?an alicuius determinati, an cuiuslibet ex iis omnibus? Si dicas primum, non apparet, cur huius magis, quàm illius: ponamus enim,Principem nec ibi habitare, nec habere palatium, aut domum propriam vllam in loco illo;non est ergo ratio, cur magis ad Parochum huius, quàm illius Ecclesiæ recurrere debeat pro contrahendo matrimonio.Si verò dicas secundum, nempe posse eligere Parochum,quem voluerit illius loci, videtur id omnino falsum: nam domicilium fictum,& ex priuilegio, non debet esse melioris conditionis, nec plus operari, quam domicilium verum.Qui autem habet verum domicilium in eo loco, non potest contrahere matrimonium coram quolibet Parocho illius loci,sed solùm coram illo,in cuius Parochia domicilium habet: nec ipsemet Princeps, si ibi degeret, posset contrahere, nisi coram Parocho illo,qui est Parochus palatij Principis,& eorum, qui in eo habitant. Ratio autem est, quia quamuis daremus, Principem habere priuilegium domicilij in singulis oppidis sui principatus: nemo tamen dicet, quòd habeat domicilium in singulis Parochiis suæ curiæ,& multò minus aliarum ciuitatum, vel oppidorum sui territorij. Fatendum ergo est, ne ad hæc absurda deueniamus, Principem in ordine ad contrahendum matrimonium non habere domicilium in omnibus suis locis, sed debere contrahere coram Parocho illo,apud quem habet verum, & reale domicilium,& non per solam iuris fictionem.

12 Scio,Basilium Pontium,*lib.* 5.*de matrim. cap.* 13. velle parui etiam temporis habitationem sine vero domicilio sufficere,vt coram Parocho illius habitationis validè contrahatur matrimonium;eius tamen sententia communiter non admittitur.

13 Hæc itaque tunc respondi,protestatus,me id solùm dicere in ordine ad conscientiam Titij interrogantis,non ad instruendos iudices in foro externo,qui maiori attentione merita, & allegationes vtriusque partis in causa illa grauissima considerare debebant, vt pro valore matrimonij, vel contra illum iudicialiter definirent.

DVBIVM XXXVIII.

An possint Religiosi assistere validè matrimonio suorum familiarium.

1 Videbatur aliquibus posse id fieri, qui mouebantur verbis priuilegij à Paulo III. concessi Societatis Religiosis in Bulla incipiente, *Licet debitum*,data anno 1549.decimoquinto Kal.Nouembris;vbi inter alias concessiones ponitur hæc:*iis verò, qui in ipsorum Præpositorum, & Sociorum morantur obsequiis, cuncta liberè ministrare possint Ecclesiastica Sacramenta,& ipsos,cum decedunt, in eorum cœmeteriis sepelire* vbi illa Sacramentorum vniuersalitas videbatur matrimonium etiam comprehendere,quam facultatem agnoscere videtur Suares, *tom.* 4. *de Religione, tract.* 10. *de Instituto Societatis, lib.* 9. *cap.* 4. *num.* 20.

2 Respondi tamen,id proculdubio fieri non posse, nisi in illis locis,vbi Regulares munus Parochi exercent: prout etiam fatetur Ioan. Baptista Lezana *tom.* 2.*quæst.Regul.cap.*15.*num.*18. Ratio autem est, quia post decretum Concilij Tridentini,*sess.* 24. *cap.* 1. *de reformatione matrimonij*, præsentia proprij Parochi est de substantia ad valorem contractus; fieri ergo non potest, vt qui Parochus non est,id suppleat, nisi de eiusdem licentia assistat. Sicut nec potest sine aliis duobus testibus ab eodem Tridentino requisitis validè contrahi; Parochus enim exigitur etiam vt testis qualificatus:quare deficiente Parocho, deficeret valor matrimonij, non ex defectu ministri, propriè loquendo, sed ex defectu testis requisiti ad valorem talis contractus.

3 Nec Suarez, *loco citato* dixit, Priuilegium ad id etiam extendi,imò id expressè negat *num.* 19. dicens, hanc assistentiam ad valorem matrimonij loco Parochi nunquam esse Religiosis concessam aliquo priuilegio extra loca,in quibus Parochi munus exercent. Postea verò *num.* 20. non loquitur de hac assistentia, sed de benedictione solemni nuptiarum,quæ quidem non spectat ad valorem matrimonij, sed ad ritum, & ceremoniam quandam Ecclesiasticam, quam benedictionem fatetur etiam non posse licitè adhiberi à Religiosis, in iis saltem regionibus, in quibus alij sunt Parochi,vel Episcopi proprij,& hoc quamuis casu ob aliquod impedimentum contingat Parochum tunc deesse, quia nimirum defectus ille non est de re admodum necessaria. Non ergo putat Suarez, posse Religiosum assistere matrimonio, vbi Parochi sunt, sed solum dixit, posse Religiosos Societatis ex priuilegio benedicere nuptias in illis regionibus,in quibus nec Parochi,nec Episcopi proprij sunt.

4 Nec etiam obstant verba illa Pauli III. suprà adducta concedentis Religiosis Societatis facultatem ministrandi Sacramenta suis familiaribus actu inseruientibus;quia in primis, etiamsi ibi data etiam esset facultas assistendi eorum matrimonio, id totum reuocatum postea fuit per Tridentinum, in quo sicut exigitur ad valorem matrimonij præsentia duorum testium, sic etiam exigitur ad eundem valorem præsentia tertij testis qualificati, qui sit contrahentium Parochus: quare, sicut non deseruiret illud priuilegium, vt possent Religiosi assistere matrimonio familiarum sine testibus;sic nec deseruiret,vt possent assistere eidem matrimonio,siue præsentia trium testium, quos Tridentinum exigit, quorum vnus deberet esse

Parochus contrahentium, qui non minus à Tridentino exigitur, quam alij duo testes: præsente autem Parocho, & alijs duobus testibus, certum est posse etiam validè contrahi matrimonium familiarium coram Religiosis, imò ipsi Religiosi poterunt esse ex numero trium testium requisitorum, dummodò vnus ex illis testibus sit ipse Parochus.

5 Adde, priuilegium illud solùm dare facultatem ministrandi Sacramenta familiaribus, Parochus autem non ministrat in rigore Sacramentum matrimonij contrahentibus, sed est testis qualificatus assistens: quare facultas mera ministrandi non potest extendi ad assistendum loco testis qualificati ad valorem contractus requisiti; qui enim proximè ministrat, & confert hoc Sacramentum, sunt ipsimet contrahentes, qui sibi adinuicem illud conferunt, & ministrant, vt cum alijs tradunt Thomas Sanchez, *lib. 1. de matrim. disp. 6.* & Basilius Pontius *lib.* etiam *1. de matrim. cap. 3.*

6 Obijci possent verba quædam, quæ Suarez, *loco suprà citato* attulit ex compendio priuilegiorum Societatis, *verb. Sacramenta, in fine*, vbi relata priùs facultate à Paulo III. Religiosis Societatis concessa, *ministrandi fidelibus Eucharistiam, & alia Sacramenta sine alicuius præiudicio* Subditur à collectore nomine Præpositi Generalis hæc declaratio. *De Extrema Vnctione quoad familiares, vide verb. Extrema Vnctio, & verb. familiares: quæ quoad reliquos poterit etiam, in necessitate tamen, & sine præiudicio administrari. Baptismus autem in necessitate omnibus, quod ius commune habet. Matrimonium verò nulli, nisi in Prouinciis illis, in quibus necessitatis causa id à Generali Præposito permissum fuerit.* quæ verba P. Suarez intelligit, non de assistentia loco Parochi requisita ad valorem matrimonij, sed de benedictionibus nuptiarum, quas dicit posse ex licentia Præpositi Generalis adhibere prædictos Religiosos in ijs locis, vbi non sunt Parochi, nec Episcopi, vt *suprà* retulimus.

7 Ego tamen prædicta verba magis intelligo de assistentia ipsa ad contractum matrimonij: neque enim nisi improprissimè dicitur ministrare matrimonij Sacramentum, qui coniuges biennio post contractum matrimonium solemniter benedicit. Quamuis autem nec Parochus ipse, dum assistit, ministret propriè Sacramentum matrimonij, vt suprà diximus; aliquando tamen iuxta subiectam materiam solet sub verbo ministrandi comprehendi; atque ideò quando Parochus generaliter alicui cõmittit, vt loco sui ministret omnia Sacramenta, intelligitur data licentia assistendi matrimonio, vt de facto respondit sacra Congregatio Interpretum Tridentini, his verbis: *Requiritur vel commissio generalis administrandi omnia Sacramenta, vel si hac non adsit expressa, & specialis*, &c. prout habetur in meis manuscriptis, & refertur etiam ex Farinac. apud Basilium Pontium *lib. 5. de matr. c. 29. n. 1. & 2.* vbi impugnat Ægidium de Coninch dicentem, illis verbis non comprehendi matrimonium, quia ibi Sacerdos non est minister. Sed sacra Congregatio censuit sufficere, quia in regulari sermone frequenter dicitur Parochus illud etiam Sacramentum administrare: in eo ergo sensu verbum illud in prædicto loco Compendij, priuilegiorum Societatis.

8 Hinc tamen non sequitur, quòd putauerint, Generalem Societatis posse vi sui priuilegij dare suis subditis facultatem assistendi matrimonio loco Parochi, vbi Episcopi, vel Parochi alij sunt. Nam, si hoc esset, sequeretur, quòd non solùm matrimonio familiarium, sed etiam non familiarium, & extraneorum possent ex licentia sui Generalis assistere, sicut possunt illis alia Sacramenta ministrare, quod est manifestè falsum. Verba ergo illa non debent intelligi quasi communicatio priuilegij, quòd Generalis communicet pro aliquo casu, sed quasi declaratio præcedentis priuilegij, nimirum, vt sciant subditi, virtute illius priuilegij non posse omnia Sacramenta ministrari, sed aliqua, nimirum confessionem, & Eucharistiam; reliqua verò non nisi in certis casibus, quod ex ipsius concessionis forma colligi poterat, in qua administratio Sacramentorum conceditur, *sine alicuius præiudicio.* Quare, cùm Baptismus, & Extrema Vnctio non possint ministrari sine præiudicio proprij Pastoris, nisi in casu necessitatis, ideò ibi hoc ipsum declaratum, & in memoriam redactum fuit, exceptis solis familiaribus domesticis, quibus aliàs, ex speciali priuilegio Extrema Vnctio conferri poterat. Imò etiam Eucharistia in articulo mortis, & in Paschate, in quibus casibus est Sacramentum necessarium, & ideo eius administratio ad proprium Parochum spectat, non potest à Religiosis ministrari, quia id non fieret tunc sine Parochi præiudicio. Consequenter ergo idem de matrimonio ibidem explicatur, non comprehendi sub ea generali cõcessione eius administrationem, quod quidem verissimum est, tum quia id sine Parochi præiudicio non fieret, tum etiam, quia deesset aliquid substantiale ad valorem Sacramenti requisitum, nempe præsentia proprij Parochi. Illa ergo verba in prædicto compendio addita, non sunt ad coarctandam facultatem, quam ex concessione Pauli III. Religiosi possunt habere, sed ad declarandum defectum facultatis, ne aliquis generalitate verborum deceptus putaret, ad hos etiam casus concessionem posse extendi.

9 Pater aliquis, quam vim habeant in concessione verba illa: *Eucharistiam, & alia Sacramenta ministrare?* videtur enim ibi dari specialis facultas ad plura Sacramenta præter Eucharistiam, ergo non ad solam confessionem, & Eucharistiam, Responderi potest cum Patre Suarez, *vbi suprà dicto cap. 4. num. 9.* priuilegium illud deseruire, vt deficiente, vel absente Parocho, & in casu necessitatis, non solùm possint illi Religiosi sine scrupulo ob varias opiniones, quæ in eo puncto non desunt, ministrare, v. g. Extremam Vnctionem, nec quoad possint ab aliquo impediri; sed etiam, vt eo casu non possit alius simplex Sacerdos id facere præsente Religioso Societatis qui cùm sit à Summo Pontifice delegatus ad ministrandum, eo casu cessat iam necessitas, & absentia ministri ordinarij, & delegati, in qua sola necessitate, & absentia talis ministri, posset quilibet Sacerdos id munus exercere: quod idẽ cũ proportione de Baptismo in casu necessitatis dicendum est. Ex quibus omnibus constat id quod ab initio intendimus, certum esse, nempe non habere Religiosos priuilegium assistendi matrimonio suorum familiarium loco Parochi in ijs locis, in quibus Parochi, vel Episcopi destinari solent, quod vsus, & consuetudo satis ostendit, cùm nunquam Religiosi id munus ausi fuerint sibi virtute suorum priuilegiorum vsurpare.

DVBIVM XXXIX

An facultas dispensandi, excepto primo gradu, extendatur ad primum gradum affinitatis ex copula illicita.

1 Aliquibus in regione longinqua concessa fuerat pro faciori reddenda Infidelium conuersione, facultas dispensandi sit impedimentis matrimonij, excepto primo gradu; dubitatum fuit an possent, adhuc dispensare in impedimento affinitatis saltem in linea transuersa in primo gradu, quando ortum fuit ex copula illicita. v. gr. vt aliquis duceret vxorem, cuius sororem antea cognouerat; videbatur enim aliquibus non fuisse excepta dispensatio in eo impedimento, quia facilius concedi solet dispensatio in illo, quam

quàm in secundo gradu consanguinitatis, cùm ergo ad hunc casum extendatur illa facultas, extendi etiam credendum est ad illum alium faciliorem, iuxta regulam vulgarem, quòd cui conceditur quod est plus, concedi etiam videtur quod est minus, quam regulã pluribus exemplis exornant, & declarant Doctores, quos congerit Thom. Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 1. n. 31.* & videtur à fortiori locum habere in casu nostro, in quo non est sermo de dispensatione, quæ regulariter est strictè interpretanda; sed de facultate ad dispensandum, quæ est latè interpretanda, vt ex communi Doctorum sententia probat latè idem Sanch. *ibi disp. 2. n. 1.* qui postea *n. 6.* probat, hanc latam interpretationem locum habere, quando non conceditur facultas ad petitionem illorum, cum quibus dispensandum est, sed ad petitionem eorum, qui dispensaturi sunt.

2 Respondi tamen, ex vi illius facultatis non posse dispensari in primo gradu affinitatis etiam ex copula illicita. Et quidem, si impedimentum sit in linea rectâ: vt si aliquis copulam habuit cũ matre, vel filia illius, quam ducere vult in vxorem, res videtur certa, quia in primo gradu lineæ rectæ semper æstimatur difficilior dispensatio, quàm in secundo consanguinitatis lineæ transuersæ. Vnde sæpè expediuntur dispensationes in secundo gradu consanguinitatis in foro externo, nunquam autem concessa est in primo affinitatis ex copula licita in linea rectâ, vt *infra* videbimus *dubio sequenti*. Quamuis autem in foro conscientiæ aliquando concedatur in eo gradu affinitatis ex copula illicita in linea rectâ, id non arguit, faciliorem esse eam dispensationem, quàm in secundo gradu consanguinitatis.

3 Loquendo verò de impedimento affinitatis in gradu transuerso ex copula illicita, adhuc non credo, concessum in prædictâ facultate excipiente generaliter primum gradum; quia illa reuera esset dispensatio in primo gradu, & Pontifex solùm concessit facultatem pro aliis gradibus, & expressè negauit pro primo. Regula autem illa, quòd cui conceditur quod est plus, conceditur quod est minus, plures habet fallentias, vt constat ex *c. cui de non sacerdotali, de prabendis in 6.* vbi, cui integra præbenda confert mandatur, vacante interim aliqua præbenda dimidia, non potest hęc ei conferri, quia non hæc, sed aliqua ex præbendis integris conferenda ei erat ex vi concessionis factæ. Quare regulam illam intelligi debere de iis, quæ sub re concessa, vt partes, vel vt particularia sub genere vniuersali concesso comprehendi possunt, notauit Basil. Pontius *lib. 8. de matr. c. 21. n. 6 & seq. & c. 13. n. 50.* vbi ferè in terminis nostri dubij aduertit, quamuis Commissarius Cruciatæ in Hispania habeat facultatem dispensandi in impedimento ad petendum debitum orto ex superueniente affinitate; non tamen posse dispensare in simili impedimẽto orto ex cognatione spirituali superueniente. *eo quòd verba concessionis:* (ait ille) *sine expressa de impedimento affinitatis, neque liceat colligere extendendam esse concessionem. Nam, licet dispensandi potestas latè interpretanda sit, ad eos tamen casus extendi debet, qui sub concessionis verbis comprehenduntur, vt dixi suprà.* Hæc ille, quam doctrinam antea tradiderat expressè Thom. Sanch. *dicto lib. 8. de matr. disp. 2. n. 15.* & clarissimo exemplo comprobauerat his verbis: *Regula,* (inquit) *Cui licet quod est plus, licere quod est minus, locum habet, quando minus continetur in maiori tanquam pars in toto, vel species in genere, vt communiter ibi tradunt Doctores; & constat, nam potens ex priuilegio in irregularitate homicidij voluntarij dispensare, non potest in irregularitate excommunicati celebrantis, qua malsò minus est. Ad quod posset etiam afferri exemplum ex Tridentino sess. 24. cap. 6. de reform.* vbi conceditur Episcopis facultas dispensandi in omni irregularitate ex delicto occolto in foro conscientiæ, excepta irregularitate ex homicidio voluntario: quare poterit Episcopus dispensare in irregularitate orta ex prauo vsu Ordinũ, vel ex homicidio grauiter culpabili casuali, non tamen poterit ex illa concessione dispensare in irregularitate orta ex defectu lenitatis, quæ multo minor est; quia nimirum hæc non continetur sub irregularitatibus ex delicto, de quibus solis concessionis verba loquuntur. Nec obstant aliqua iura, quæ in contrarium solent afferri ad probandum, concessionem extendi debere ad casus minores: quia in iis vel sermo est de minori contento in maiori concesso, vel sunt concessiones contentæ in corpore iuris, quæ idcirco latiùs sunt interpretandæ; vel ad est illis specialis ratio, vt videri potest apud Sanch. *d. lib. 8. disp. 1. n. 32.* & Basilium Pontium *vbi suprà, c. 21. n. 9. & sequentibus.* Cùm ergo in casu nostro verba concessionis loquantur solùm de aliis gradibus præter primum, non videtur posse tutò ad primum affinitatis extendi, etiamsi oriatur ex copula illicita in linea transuersa; quia hæc nullo modo comprehenditur in gradibus aliis præter primum, de quibus solis facultatis verba loquuntur.

DVBIVM XL.

An possit Pontifex dispensare cum aliquo ad contrahendum matrimonium cum sua nuru.

1 CAsus hic acriter fuit in Vrbe controuersus publicè inter viros doctos aliquot ante annos, postulante supremo aliquo Principe eiusmodi dispensationem. Potest autem duplex esse sensus. Primus est, an possit validè Pontifex in eo impedimento dispensare. Secundus est, an possit etiam licitè, & an prudenter ageret dispensando. Circa primum punctum affirmat prima sententia, posse Summum Pontificem validè dispensare. Pro hac afferuntur Alexander Alensis, Caiet. Abulens. Albertus Pighius, Supplem. Gabrielis, Ancona, Loazes, Armilla, Martinus, & Petrus Ledesma, Veracuz, Ouandus, Henriquez, Sà, Vega, & alij, quos refert, & sequitur Thomas Sanchez, *lib. 7. de matrim. c. 34. n. 5.* Rebellus *de oblig. inst. 2. p lib. 3. q. 15. n. 10.* Quibus adde Ioannem Præpositum, Gasparem Hurtadum, Mæratium, Bonacinam, & alios, quos affert, & sequitur Diana, *p. 4. tract. 5. Miscellaneo, res. 93.* Quare negari non potest, eam sententiam probabilem esse, atque adeò, si Pontifex de facto dispensaret, id faceret iuxta probabilem tot doctissimorum hominum sententiam. Fatentur tamen ingenuè aliqui ex his Auctoribus, quamuis hoc matrimonium non sit iure naturæ irritum, atque adeò possit validè à Pontifice in eo impedimento dispensare: continere tamen tantam turpitudinem, & indecentiam, vt sine maxima causa non possit licitè fieri, ob cuius causæ defectum nunquam hactenus Pontifices dispensarunt. Ita Sanchez *vbi suprà, n. 9. in fine.*

2 Secunda sententia dicit, esse iure naturæ irritum nec posse à Summo Pontifice validè dispensari, hanc tenent à fortiori, qui dicunt affinitatem in lineâ rectâ impedire iure naturæ non solùm in primo gradu, sed in infinitum, sicut in consanguinitate, hi sunt Ioannes Andreas, Præpositus, Henricus, Paludanus, Astensis, Lambertinus, Montaluus, Gregorius Lopez, Sylvester, Petrus de Soto, Philiarcus, & alij, quos affert idem Sanchez, *vbi suprà, num. 5.* Loquentes autem de hoc primo gradu, eam tenent S. Thomas in illud 1. ad Cor. 5. *Omninò auditur inter vos fornicatio, &c. lect. 1.* Antoninus, Franciscus Somnius, Victoria, Catherinus, Dominicus Soto, Nauarrus, Couarru. Valentia, Vasquez, Ludouic. Lopez, Viualdus, Humada, Cannedo, & alij quos affert Sanchez *ibi, num. 6.* item

Canariensis apud Pontium *vbi suprà*, Syluius, Tannerus, Layman, Coninch, Zanardus, Zecchius, Estius, Chamerota, & alij, quos affert Diana *loco citato*, & grauiter eam sententiam probat Card. Bellarm. *lib. 2. de matrim. cap.* 38.

4 His itaque duabus sententiis suppositis, quarum vtraque, speculatiuè loquendo, probabilis est; ego in prædicta controuersia breuiter dixi, dubium quidem esse, an posset Summus Pontifex validè dispensare: certum tamen esse requiri maximam, & extraordinariam causam ad dispensandum, & certum mihi etiam tunc esse non expedire, vt dispensaret. Prima, & secunda pars constat manifestè, cùm tot rantique Doctores negent Pontifici eam potestatem, & cùm omnes fateantur ob maximam illius coniunctionis turpitudinem, seu indecentiam, maximam exigi necessitatis causam ad eam purgandam; ideóque nunquam in eo impedimento Pontifices dispensasse.

Hinc autem probabam, non expedire, quòd Pontifex annueret, & dispensationem concederet. Primò, quia sententia docens, hoc esse impedimentum de iure naturæ, atque adeò non esse à Pontifice validè dispensabile, grauissimis nititur fundamentis. Nam Scriptura, & Patres non videntur aliter de eo coniugio, aut incestu loqui, ac loquatur de aliis criminibus iure naturæ prohibitis. *Leuit.* 20. sic legitur. *Qui dormierit cum nouerca sua, & reuelauerit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo, Si quis dormierit cum nura sua, vterque moriatur, quia scelus operati sunt. Qui supra vxorem filiam, duxerit matrem eius, scelus operatus est: viuus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.* quæ verba licèt aliquis explicet de coniugio cum vtraque simul viuéte, parum refert; scelus enim, & nefas grande nõ oriebatur ex polygamia, quæ alioquin sæpe Iudæis licita erat, sed ratione strictissimæ illius affinitatis. Appellatur autem cum emphasi *scelus*, & *tantum nefas*, quæ nomina non tribuuntur ibi aliis peccatis contra solum ius positiuum, sicut nec eo loco imponitur tam grauis pœna aliis copulis illicitis contra affinitatem in aliis gradibus iure solo positiuo prohibitis. Vnde notat Augustinus, pœnam illam ducenti nurum, non imponi propter adulterium in filium commissum, sed quia relictam filij duxit.

5 Similiter *Deuter.* 27. vbi ex præcepto Dei proponuntur duodecim maledictiones, quæ à Leuitis solemniter pronunciari debebant, respondente ad singulas vniuerso populo *Amen*, quæ erant contra grauiora peccata contra legẽ naturæ v. gr. idololatriam, bestialitatem, homicidium proditorium, & similia; duæ ex illis sunt contra eum, qui dormit cum nouerca, vel socru sua, quas quidem maledictiones Augustinus *q. 61. & 65. super Leuit.* obseruauit, vt diximus, non tendere ad puniendam copulam adulterij, sed incestuosam copulam, vel coniugium. Constat ergo, illud etiam coniugium habuisse grauissimam indecentiam contra legem naturæ, cùm nulla alia peccata ibi recenseantur, nisi quædam ex grauissimis contra legem naturæ, cùm nulla alia peccata ibi recenseatur, nisi quædam ex grauissimis contra legem naturalem, quæ solemniter anathematizabantur ab vniuerso populo.

6 Nec aliter de turpitudine huius coniugij loquitur S. Gregorius Magnus, qui interrogatus ab Augustino Anglorum Episcopo, quid fieri deberet circa matrimonia cum eo impedimento inito tempore infidelitatis, & an essent coniuges separandi? respondet his verbis: *Cum nouerca misceri graue est facinus, quia in lege scriptum est: Turpitudinem patris tui non reuelabis. Neque enim turpitudinem patris filius reuelare potest; sed quia in lege scriptum est: Erunt duo in carne vna, qui turpitudinem nouercæ, quæ vna caro cum patre fuit, reuelare præsumpserit, profectò patris turpitudinem reuelauit.* Sic legitur in interrogationibus Augustini Cantuariensis, quæ habentur post epistolas S Gregorij *interrogat. & respons.* 7. subditur: *Quia verò multi sunt in Anglorum gente qui dum adhuc in infidelitate essent, huic nefando coniugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonendi sunt, vt se abstineant, & graue hoc peccatum esse cognoscant. Tremendum Dei iudicium timeant ne pro carnali delectatione tormenta æterni cruciatus incurrant.* Quo loco, licet Gregorius de coniugio cum nouerca loquatur, de quo solo interrogatus fuerat; eadem tamen est ratio de coniugio cum nuru, cùm idem sit gradus affinitatis in linea recta, vt omnes fatentur.

7 Denique de nuru eodem modo loquitur Augustinus *lib. 22. contra Faustum, c. 61.* relatus *in c. 15. 35. q. 2. & 3.* his verbis: *Si vir, & vxor, sicut Dominus dicit, non iam duo, sed vna caro est, non aliter nurus est deputanda, quàm filia.*

8 Secundò principaliter probabam, abstinendum esse ab illius dispensationis concessione, quia, vt testatur Card. Bellarm. *tom. 3. lib. vnico de matr. c.* 28. nulla vnquam existunt exempla Sãctorum, qui in eo gradu matrimonia contraxerint, nec vnquam Ecclesia in eo impedimento dispensauit. Quare si nunc Sedes Apostolica in hoc impedimento dispensaret, hic esset primus inter fideles, qui ab Orbe condito cum nuru sua matrimonium contraxisset, sicut in lege naturæ, siue in lege scripta, siue in lege Euangelica quod maxima consideratione dignum apparet, tum quia nouitas ipsa in re adeò graui sine offensione non esset; tum quia si semel Pontificis auctoritas hanc portam ab Orbe condito clausam aperiat, non facilè iterum recludi poterit: nam alij postea Principes etiam non supremi, quin Barones, & alij forsan inferioris notæ nobiles viri prætensis causis eandem dispensationem sibi efflagitabunt, & hoc exemplo suffulti fortasse impetrabunt.

9 Nec satisfacit dicere, quòd ad dispensandum sufficit Summo Pontifici amplecti opinionem probabilem, dicentem posse ipsum validè dispensare. Hoc, inquam, non satis; nam præterquam quòd, si reuera opinio illa non est vera prout tot Doctores negant esse veram, dispensatio reuera non erit valida, cùm sit in materia iuris naturalis, in quo Pontifex dispensare non potest, & matrimonium non erit validum, sed turpis incestus; adhuc in casu simili, non obstante opinionum varietate, Sedes Apostolica nunquam audire voluit preces postulantium dispensationem, nimirum in matrimoniũ fratris cum sorore. Est enim etiam opinio multorum, & grauissimorum Doctorum, qui tenent illud impedimentum esse solùm de iure positiuo humano & posse à Papa validè dispensari, quam sententiam relatis eius Auctoribus, probabilem esse fatetur Thomas Sanchez *dicto lib. 7. de matrim. disp. 52. num. 16.* vt veriorem amplectitur Basilius Pontius *dicto lib. 7. c. 22. n. 3.* & aliis relatis Diana *loco suprà citato*, imò multi, qui negant validum esse de iure naturæ soceri cum nuru, dicunt non esse iure naturæ irritum, si soror nubat fratri suo, vt videri potest collatis auctoribus, quos Sanchez pro vtraque sententia affert, *dicta disputatio. 52. & 66.* & tamen nunquam Pontifex ausus est amplecti sententiam illam probabilem, vt dispensaret in matrimonio fratris cum sorore, quamuis sępè precibus importunis à magnis principibus fuerit appellatus. Durissimum ergo esset si ob illam etiam aliam sententiam probabilem nunc Pontifex ob similes preces cogeretur ad dispensandum in matrimonio soceri cum nuru, præsertim cùm semper maneat certum, turpitudinem huius coniugij talem, ac tantam esse, vt ob eam saltem nunquam inuenerint Pontifices causam ad licitè dispensandum.

10 Tertiò

10 Tertiò principaliter pro eâdem responsione adducebam id, quod perdoctus vir P. Iosephus de Acosta Societatis IESV, refert *in lib. de natura noui Orbis, & procuranda Indorum salute, lib. 6. cap. 11.* vbi dicit, Concilium Prouinciale Limense ex sententia Pauli IV. declarasse irrita matrimonia ab Indis ante Baptismum contracta cum suis affinibus in primo gradu lineæ rectæ. Vnde inferebam, non decere, quòd ab eâdem Sede Apostolica emanaret dispensatio in eodem gradu, & in casu magis stricto, nam in illo primo casu non agebatur de petenda dispensatione à Pontifice, sed solùm consulebatur Pontifex an toleranda essent matrimonia ita contracta tempore infidelitatis, quo tempore legibus Ecclesiæ non tenebantur, & an essent relinquendi in sua bona fide, an verò cogendi omninò ad separationem faciendam, tanquam à matrimonio iure naturæ irrito. Et tamen Pontifex respondit, separandos omninò esse, nec toleranda illa matrimonia, quamuis fuissent ante Baptismum contracta. In nostro autem casu agebatur de licentia, & dispensatione positiua obtinenda ad contrahendum, & ineundum eiusmodi matrimonium nouum post Baptismum vtriusque coniugis: quæ concessio speciem aliquam inconstantiæ Sedis Apostolicæ apud hæreticos, & maleuolos posset prætendere: quamuis reuera vterque Pontifex potuisset licitè operari amplectendo duas opiniones diuersas suprà relatas.

11 Nec satisfacere videbatur, quod aliqui Doctores respondebant, non constare de decreto illo Concilij Limensis, nec eius Concilij acta Romæ inueniri potuisse. Contra hoc enim vrgeri poterat, quamuis decreta Concilij Romæ non inuenirentur; magnam tamen fidem facere testimonium Historici grauissimi, & Theologi simul doctissimi, qui eo tempore in illis Prouincijs versabatur, & tanquam rem apud ipsos notissimam factum illud referebat. Posse item intra biennium Acta illius Concilij à ciuitate Limensi Romam afferri, quæ si tunc consona apparerent narrationi illius Historici, constaret nimis festinanter dispensationem fuisse concessam, non præmisso examine circa veritatem illius narrationis.

12 Postea verò maiori adhibita diligentia, mihi ex Hispania transmissus fuit liber typis editus Hispali anno 1614. apud Matthiam Clauium Typographum, continens non quidem acta, sed decreta solùm duorum Conciliorum Prouincialium Limensium, quæ ibi alio recentiori nomine appellatur *ciuitas Regum*, quorum alterum habitum fuit anno 1567. alterum verò anno 1583. & in hoc secundo confirmata fuerunt decreta illius anterioris Concilij, cuius etiam decretorum summa, & compendium iussu eiusdem posterioris Synodi editum fuit ad vsum Parochorum, quibus præceptum fuit, vt illud saltem compendium singuli penes se haberent. Hæc autem posterior Synodus postulantibus Patribus Concilij, & instante Rege Catholico Philippo II. oblata fuit Sixto V. Summo Pontifici pro approbatione, & confirmatione habenda, cuius iussu in Congregatione Cardinalium examinata fuerunt singula decreta, & quod aliquas pœnas, & nonnulla alia temperata, & correcta, & cum approbatione, & laude ad Metropolitanum remissa, & postea typis edita, quæ omnia constant ex præfatione ibi addita, & ex epistola Cardinalis Carafæ, & testimonio authentico Congregationis Concilij Tridentini ibidem apposito.

13 In hoc ergo libro, quem apud me habeo, inuenio in summario, seu compendio prioris Synodi, quæ ibi appellatur secunda Synodus Prouincialis Limensis, quia iam antea præcesserat aliud primum anno 1552.) in eo nimirum compendio *p. 2. decreto, seu cap.* 38. inuenio hæc verba Hispano sermone, quo ad vsum Parochorum compendium editum fuit. *Que el que siendo infiel estaba casado con su madrastra, ò con hermana, ò con alguna en linea recta de parentesco, primero sea apartado, que reciba el Batismo; pues por ley naturel estan reprobados tales casamentos. Mas si estuuiere casado en grados solamente por la Iglesia prohibidos, recebido el Batismo se ratifiquen los tales matrimonios.* quæ Latino sermone ita se habent. *Vt qui in infidelitate contraxerat matrimonium cum sua nouerca, vel cum sorore, vel cum aliqua in linea recta sibi coniuncta, ante Baptismum separetur, cùm naturali lege eiusmodi coniugia reprobentur: si verò matrimonium contraxerat in gradibus lege solùm Ecclesiæ prohibitis, suscepto postea Baptismo, ratificentur eiusmodi matrimonia.* Hæc ibi, vbi licèt non nominet nurum, statuit tamen regulam generalem de personis coniunctis in linea recta, & exemplum de nouerca id satis probat, cùm eadem sit prorsus ratio quoad hoc de nuru, & de nouerca.

14 Fateor ibi nihil exprimi de responso Pauli IV. ex cuius sententia id decretum fuisse referebat Acosta. Id tamen ex multis capitibus contingere potuit. Primò, quia illa non sunt Acta Concilij, sed decreta, in quibus non solent referri fundamenta, sed mera præcepta, quæ debent ab omnibus sciri, & obseruari. Secundò, quia ne quidem decreta illa sunt, sed compendium breue decretorum. Nam, cùm iussum esset Parochis in posteriori illa, seu tertia Synodo Limensi, habere penes se decreta secundæ Synodi præcedentis, postea *actione 3. cap. 2.* iidem Patres moderati sunt, vt sufficeret habere compendium decretorum, his verbis. *Præterea ne in transcribendis, ac perlegendis tam multis superioris prædictæ Synodi paginis, Parochi, cæterique grauentur, quibus ex præcepto huius Synodi necessitas penes se illam tenendi incumbit: placuit summarium omnium constitutionum inibi contentarum fieri, quod à deputatis à nobis factum, atque à Reuerendissimo Metropolitano approbatum omnibus nostræ Prouinciæ Ecclesiis communicetur.* Hoc ergo solùm decretorum summarium est, quod in meo libro continetur; quare non mirum quòd ibi mentio non fiat de Sede Apostolica priùs super illo dubio consulta. Videtur tamen ferè certum eam consultationem præcessisse, non quidem tempore illius secundæ Synodi, sed plusquam viginti antea annis, nempe tempore Pauli IV. cuius Pontificatus durauit ab anno 1555. vsque ad 1559. quare non potuit consuli Paulus à prima Synodo Limensi, quæ habita fuit anno 1552. quo tempore Paulus IV. nondum erat Pontifex, sed facta fuit consultatio aliquot annis post illam Synodum, nec videtur posse prudenter dubitari supposita testificatione Iosephi de Acosta, qui totius huius materiæ plenâ omninò notitiam habebat; erat enim vir doctissimus, & interfuit tertiæ Synodo Limensi, & in quinta, seu vltima eius actione concionem habuit, vt ex ipsa actione cõstat; imò, & curam etiã habuit vulgandi, & typis dandi vtramque Synodum, vt apparet ex eiusmodi Acostæ præfatione, quæ legitur initio illius libri; quare non potuit moraliter ignorare, aut decipi circa responsum illud Pauli IV. quod ipse alio loco retulit, & de quo necesse fuit in illo Concilio sermonem sæpe occurrere, quibus omnibus attentè ponderatis, manet ferè certum prædictum responsum Pauli IV. de hoc dubio interrogati, verè ab ipso Paulo dimanasse: quo stante, durum, & difficile esset ab eadem Sede Apostolica post aliquos annos dispensationem super eodem impedimento impetrare.

15 Restat tamen respondere ad plura argumenta, quæ Theologi plures pro dispensatione concedenda congesserunt, Primum, & præcipuum, quo vsus est

Basilius Pontius *loco citato*, Diana, & alij, desumitur ex eo, quòd Ecclesia in eo gradu, & impedimento cum multis dispensauerit. Ad quod probandum afferunt tria Concilia Prouincialia, nempe Agathense, Epaunense, & Aurelianense; *quæ quia non viderunt nostri Theologi* (inquit Pontius *ibi. n. 6.*) *non est mirum si ex antiqua doctrina ignoratione in varia placita distrahantur.* Oportet itaque attentè examinare verba, & auctoritatem illorum Conciliorum, vt constet an ex ipsis ita valide probetur Ecclesiam legitimè dispensasse, vt debuerint Theologi eorum auctoritate deterreri.

Verba Concilij Agathensis *can. 61.* hæc sunt: *De incestis coniunctionibus nihil prorsus veniæ reseruamus, nisi cum adulterium separatione sanauerint; incestos verò nullo coniugij nomine deputandos, quos etiam designari funestum est. Hos enim censemus esse: si quis relictam fratris, quæ penè prius soror extiterat, carnali coniunctione polluerit: si quis frater germanam vxorem acceperit: si quis nouercam duxerit: si quis consobrinæ suæ se sociauerit: si quis relictæ, vel filiæ, auunculi misceatur, aut patrui filiæ, vel priuignæ suæ: aut qui ex propria consanguinitate aliquam, aut quam consanguineus habuit, concubitu polluat, aut duxerit vxorē, quos omnes & olim, atque sub hac constitutione incestos esse non dubitamus, & inter Catechumenos vsque ad legitimam satisfactionem manere, & orare præcipimus, quod ita præsenti tempore prohibemus, vt ea, quæ sunt hactenus* (in aliis legitur *ante nos*) *instituta, non dissoluamus.* Eadem ferè sunt verba Concilij Epaunensis *can. 30.* vbi enumeratis variis incestuosæ copulæ casibus, inter quos numeratur coniugium cum nouerca, subditur *quos vt à præsenti tempore prohibemus, ita ea, quæ sunt anterius instituta, non soluimus.* In vtroque itaque Concilio videtur dispensatio facta cum iis, qui tempore præcedenti contraxissent in primo gradu affinitatis lineæ rectæ, vt matrimonia iam contracta non dissoluerentur.

17 Cæterùm in decretis horum Conciliorum non debuit ita tutò conquiescere vir ille alioquin satis doctus, vt Theologorum oscitantiam reprehenderet; in neutro enim Concilio conceditur dispensatio super matrimoniis antea factis, sed sensus est longè diuersus: nimirum, quia gradus aliquos enumerauit, ex quibus incestuosa copula resultabat, & poterant esse alij gradus, vel impedimenta antiquioribus Conciliorum canonibus & statutis inducta, protestati sunt Patres: enumeratis illis gradibus, mentem suam non esse, antiquiora statuta circa alios gradus, vel impedimenta relaxare, sed in his nouæ legis expressionem adiungere, qui est planus sensus verborum illorum. *Quod ita in præsenti tempore prohibemus, vt ea quæ sunt hactenus,* (seu, vt alij legunt, *ante nos*) *instituta, non dissoluamus.* Et idem est sensus illorum verborum Concilij Epaunensis, *quod vt à præsenti tempore prohibemus, ita ea, quæ sunt anteriùs instituta, non soluimus.*

18 Porrò horum verborum vtriusque Concilij sensum non esse, approbare eiusmodi matrimonia antea contracta, sed potiùs non reprobare decreta præcedentium Conciliorum circa impedimenta matrimonij diuersa alibi enumeratis, constat tum ex ipsa litteræ constructione, matrimonia enim non dicuntur *instituta*, sed *contracta*, vt loquitur Concilium Aurelianense statim afferendum: neque etiam dictum bene fuisset *ante nos*, sed debuisset dici, *ante hanc diem*, vt comprehenderet omnia matrimonia vsque ad illam diem facta, nam quæ heri facta fuerunt, non dicuntur facta *ante nos*, cùm iam heri nos etiam extaremus. Tum etiam his aliis specialibus argumentis.

Primò ex glossa *in cap. de incestis, 35. q. 2. verb. constituta*, vbi relato canone illo Concilij Agathensis, si explicat illud verbum, idest, *antiquos canones*. Secundo, quia in illo canone Patres profitentur, se eiusmodi incestuosis coniunctionibus *nihil prorsus veniæ reseruare* ante separationem. Quæ autem maior venia esse potuisset, quàm licentia permanendi? Tertiò, quia in vtroque illo canone, si sermo esset de matrimoniis contractis, sermo esset vniuersalis de omnibus, siue scienter siue ignoranter contractis. Quis autem credat, iis omnibus qui post Baptismum scienter ita contraxerant cum impedimento sibi noto, fuisse concessam generalem dispensationem? Quartò, quia ibi sermo etiam est de fratre ducente sororem in vxorem, in quo gradu non est auditum aliàs, quòd Ecclesia vnquam dispensauerit; minùs ergo credi potest, quòd data fuerit dispensatio generalis omnibus qui cum propria sorore, vt vxore cohabitabant. Quintò denique item probatur, quia si per verba illa non significarentur decreta antiqua, quę in suo robore relinquebant, sed matrimonia iam facta, in quibus dispensabant, sequeretur Patres illos limitasse ad solum secundum gradum impedimenta, quæ in Ecclesia vniuersali ad septimum vsque extendebatur; quod quidem non dico facere, sed attentare, fuisset omnino intolerabile, vt constat ex facto S. Gregorij Magni, qui voluit per aliquod breue tempus apud Angelos denuo ad fidem conuersos limitare impedimenta ad secundum gradum, donec fides magis ibi radicaretur; & tamen hoc ipsum occasio fuit scandali non leuis in Ecclesia aduersùs Gregorium, vt constat ex epistola eiusdem Gregorij ad Felicem, quæ est trigesima prima libri 12. & affertur *in cap. equidem lex, 35. q. 2.* Quantò magis incredibile est, quòd Episcopi pauci auderent in Concilio Prouinciali vniuersalis Ecclesiæ legem adeò notabiliter limitare: & tamen in illo *can. 30.* Concilij Epaunensis enumerantur solùm copulæ incestuosæ in primo, & secundo gradu. Prudenter ergo protestati sunt, se ita illos gradus proponere, & pœnas transgressoribus statuere, vt antiqua alia Patrum decreta non dissoluerent, & hic est verus, & legitimus sensus illorum verborum, vt appareat absque fundamento ex vtroque illo Concilio colligi, dispensatum fuisse vniuersaliter in primo gradu affinitatis in linea recta.

20 Restat solùm Concilium Aurelianense tertium *can. 10.* vbi sic habetur: *De incestis coniunctionibus ita, quæ sunt statuta, seruentur, vt hi, qui aut modò ad Baptismum veniunt, aut quibus Patrum statuta Sacerdotali prædicatione antea in notitiam non venerunt, ita pro nouitate conuersionis, aut fidei suæ credimus consulendum, vt contracta huc vsque huiusmodi coniugia non soluantur, sed in futurum quod de incestis coniunctionibus in anterioribus canonibus interdictum est, obseruetur: id est, ne quis sibi sub coniugij nomine sociare præsumat relictam patris, filiam vxoris, sororem vxoris consobrinam, aut sobrinam, relictam auunculi, vel patrui.* vbi numerantur aliqua impedimenta in primo gradu affinitatis in linea recta: & tamen matrimonia ante coniuncta tolerantur.

21 Respondetur tamen, ex hoc loco non posse colligi dispensationem vllam factam à Concilio: nam vel matrimonia illa fuerant facta ante Baptismum: & tunc si illud impedimentum erat de iure naturæ, non poterat ab Ecclesia dispensari. Si verò impedimentum erat de solo iure Ecclesiastico, cùm hoc non obligaret infideles nondum baptizatos, matrimonia fuerunt valida, nec vlla indigebant dispensatione. Vel matrimonia fuerunt contracta post Baptismum, sed ante promulgationem sufficientem legis Ecclesiasticæ, vt in ipso canone supponitur; & tunc etiam redit idem argumentum, quia si hæc matrimonia sunt iure naturæ irrita, non poterit Concilium in iis dispensare: si verò solo iure Ecclesiastico irrita sunt, & lex hæc

non

non fuerat illis gentibus sufficienter promulgata, non obligabat, & per consequens non erat necessaria dispensatio ad valorem matrimonij. Nulla ergo ex toto illo canone colligi potest dispensatio facta in illo impedimento ad validè contrahendum.

22 Porrò Patres illius Concilij non habuisse animum positiuè dispensandi, vt tale matrimonium fieret, confirmari potest primò ex Concilio Aruernensi, quod in eâdem Gallia biennio ante Concilium illud Aurelianense fuerat celebratum;& in *can.* 11. definitum fuerat, eiusmodi copulam esse cõtra legem diuinam, & iura naturæ. Non est ergo credibile, quòd Patres Concilij Aurelianensis assumerent sibi licentiam dispensandi, vt fieret id, quod ante biennium declaratum fuerat esse contra legem diuinam, & naturalem.

23 Confirmatur secundò ex Concilio Turonensi II. quod paulò pòst in Gallia celebratum fuit, vbi *can.* 21. latè probatum est, matrimonia illa fieri non posse, ideóque noluerunt promittere Regi Chariberto, vt cum sorore vxoris contraheret; non est enim credibile, quòd nollent dispensare cum Rege in leuiori illo impedimento, si paulò antè in Concilio Aurelianensi cum tot aliis dispensatum fuisset in impedimento adeò grauiori, præsertim cùm ex separatione, & dissolutione illius coniugij Regis iam celebrati, tot, & tanta damna sequerentur, de quibus videri potest Baronius *tom. 7. anno Christi* 570. & Gregorius Turonensis *hist. Franc. cap.* 26. Potuisset quippe Rex meritò conqueri, dicens, negari sibi vnî rem leuiorem multo, quàm quæ paulò antè plebeis omnibus fuerat concessa.

24 Ad summum ergo Patres Aurelianenses noluerunt positiuè declarare matrimonia illa esse irrita, nec auctoritate Ecclesiastica illa dissoluere; quia cùm, pro illorum valore allegari possent, illa quidem esse prohibita, & turpia iure naturæ, non tamen inualida, prout Auctores primæ sententiæ dicunt: noluerunt Patres contra illorum valorem definire, aut procedere, sed declarare solùm id, quod certù erat, nempe esse incesta, & turpia, ac, si deinceps à fidelibus fierent, esse irrita, & abstinere à re minus certa. Existimarunt tamen talem, ac tantam turpitudinem continere, vt etsi non essent irrita iure naturæ, adhuc indispensabilia essent illa impedimenta, hoc est, non posse dispensari, vt licitè contraheretur indifferenter in illis gradibus: quod potissimè dictum propter impedimentum casus nostri in linea rectâ affinitatis, constat ex verbis subsequentibus, vbi adducta maledictione ex *Deuter.* 27. qua maledictus enunciatur qui dormit cum vxore patris sui, vel cum priuigna, subdunt Patres: *quo fit, vt quos Deus maledixit, nos nisi emendatos benedicere non possimus.*

25 Aduerte denique, canonem illum Aurelianensem postea in decreto Gratiani insertum esse: illam tamen clausulam de matrimoniis antea factis non dissoluendis nunquam acceptatam, vel approbatam, sed ab omnibus prætermissam fuisse, vt constat ex *dicto c. de incestis* 35. *q.* 2. ante cuius capitis titulum notatur, textum illum quoad aliqua desumptum esse ex Concilio illo Aurelianensi, demptis tamen aliquibus, quæ non sine causa omnes emiserunt. Vnde quamuis Concilia Prouincialia auctoritatem aliquam habeant; non tamen in iis, in quibus non sunt ab Ecclesia recepta, sed in iis, quæ veteri doctrinæ non repugnant, imò potiùs ex ipsa colligi possunt, vt aduertit Suarez *disp.* 4. *de fide sect.* 7. *numero* 3. Et quidem in hac eâdem materia turpiter errarunt Patres Concilij VVormatiensis *canone* 63. vbi his verbis sanxerunt: *Si quis cum matre, & filia in adulterio mansit, nesciente matre, quòd cum filia mansisset, similiter & filia nesciat, quòd cum matre mansisset, & postea ille vir, si acceperit mulierem, dimittat eam, & vsque in diem mortis suæ non habeat vxorem, & illa mulier, quam reliquerit, accipiat virum.* vbi vides, matrimonium validè contractum cum aliqua tertia fœmina post crimen incestus, (cùm hoc crimen non afferat, nec vnquam attulerit impedimentum dirimens subsequens matrimonium, sed solùm impediens;) dissolui tamen, & permitti vxori dimissæ, vt cum alio contrahat de nouo. Cui non est dissimile, quod ex Concilio apud Vermerios refertur à Gratiano in Decreto, & habetur 31. *quæstion.* 1. *cap. si qua mulier*, in hæc verba. *Si qua mulier in mortem mariti sui cum aliis consiliata sit, & ipse vir aliquem illorum se defendendo occiderit; si probare potest ille vir eam ream esse consilij potest (vt nobis videtur) ipsam vxorem dimittere, etsi noluerit aliam ducere.* & rursus, quod ex eodem Concilio refertur *in cap. si quis cum nouerca*, 32. *quæst.* 7. his verbis: *Si quis cum nouerca sua dormierit, neuter ad coniugium potest peruenire: sed vir eius potest, si vult, aliam accipere, si se continere non potest.* In quibus locis putarunt post incestum, ita dissolui matrimonium, vt coniux innocens possit cum alio contrahere.

26 Quod turpissimè etiam decretum fuit in Concilio Aquisgranensi, & Concilio Metensi, habitis tempore Nicolai I. quibus ob prætensum Reginæ adulterium, matrimonium Regis cum illa dissolutum fuit, Regíque alia vxor concessa, & quod peius est, probantibus id postea Sedis Apostolicæ Legatis, quorum decreta reprobauit postea Pontifex in Concilio Romano III. de quibus videri possunt Card Baron. *tom.* 10. *anno* 862. & Coriolanus *in Breuiario Chronologico, eodem anno.* quæ omnia dicta sunt, vt appareat, quàm debile fundamentũ desumi possit ex illo canone Concilij Aurelianensis, ad probandam concessionem dispensationis, cùm nec ibi dispesatio vlla sit, nec si fuisset, sufficeret ad probandum id fieri potuisse. Quanto validius argumentum sumi potest ex decreto Concilij Limensis *suprà* adducto, quod ferè centò est factum ex responso Pauli IV. & quod expressè affirmat inualiditatem illius matrimonij etiam de iure naturæ, & tempore infidelitatis.

27 Secundò principaliter alij arguunt in fauorem dispensationis, quia indubitatum est, Papam posse dispensare in impedimento, quod probabile est esse de solo iure Ecclesiastico, quale est hoc impedimentum, quod omnes Doctores fatentur esse saltem probabile, quòd non sit de iure naturæ: ergo omnes pro indubitato habent, quòd possit Papa dispensare. Respondetur, in his committi fallaciam à propositione modali ad absolutam; id enim, quod omnes fatentur, non est, quòd sit indubitatus valor illius dispensationis, sed esse certum, quòd sit probabiliter valida. Nam, si re ipsa sententia dicens, impedimentum illud esse de iure naturæ, sit vera, dispensatio re ipsa non erit valida, etto Pontifex absque peccato illam concesserit: neque vllus Theologus dicit, valorem illius dispensationis fore certum, sed solùm fore probabilem. Fateor quidem, aliquando in materiis aliis stante varietate opinionum, Pontifices dispensasse amplectendo opinionem, dicentem posse fieri; certum est tamen, non id fecisse in omnibus casibus, nam probabile etiam est, impedimentum fratris cum sorore non irritare matrimonium de iure naturæ: & tamen huc vsque Pontifices nunquam in eo impedimento dispensarunt, sicut nec in casu nostro. Ratio autem est propter turpitudinem summam illius coniugij, ob quam adeò vehementer illud detestantur sacræ litteræ.

28 Tertiò

28 Tertiò arguunt, quia Papa dispensare potest in quibus de facto dispensare solet. Quòd autem in hoc impedimento soleat, probant ex praxi sacræ Pœnitentiariæ, & Datariæ, quæ semel etiam dispensasse dicitur cum A.M. Item, quia Martinus V. dispensauit, vt aliquis duceret suam sororem, vt refert S. Antoninus 3. *p. tit. 1. c. 11 de affinitate*, & Archidiaconus apud Armillam *verb. dispensatio, num. 10.* & denique Henriquez *lib. 12. de matrim. cap. 9. § 5. in margine, littera P.* dicit Martinum V. dispensasse in matrimonio cum nouerca.

29 Respondetur, in Pœnitentiaria, & Dataria nunquam dispensatum esse in hoc impedimento affinitatis in primo gradu lineæ rectæ contracto ex matrimonio, sed solùm, quando oritur ex copula illicita, quod est impedimentum valdè diuersum, & de quo non est dubium, quòd non irritet matrimonium de iure naturæ: nam ea affinitas non affert ea inconuenientia, quæ affert affinitas orta ex matrimonio: imò, licèt aliquis tempore infidelitatis aliquam fornicariè cognouisset, posset post Baptismum eius filiam ducere absque vlla dispensatione, quia affinitas ex copula illicita non est naturalis, sed merè Ecclesiastica: videatur Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 65. num. 9 & 10. & disp. seq. num. 3.* At verò affinitas ex matrimonio, siue sit impedimentum dirimens de iure naturæ, siue non; certissimè tamen est affinitas naturalis. vnde non posset quis post Baptismum contrahere cum filia illius vxoris, quam ipse legitimè habuit tempore infidelitatis. Nihil ergo probat in ordine ad casum nostrum vsus dispensandi aliquando cum affinibus in primo gradu lineæ rectæ ex copula illicita; de illo enim impedimento nunquam dubitatum est, an possit dispensari. Sicut passim etiam dispensatur ad contrahendum cum ea, cuius sororem idem vir antea illicitè cognouerat: & tamen non solet, nisi fortè rarissimè, dispensari, vt contrahat cum vxore sui fratris relictis filiis ex priori matrimonio; quia nimirum affinitas hæc orta ex matrimonio multò fortior est, quàm quæ oritur ex copula illicita, & ideo in Concilio Tridentino hæc limitata est ad secundum gradum, illa verò extenditur ad quartum.

Exemplum. quod affertur ex S. Antonino dispensationis à Martino V. concessæ, vt frater duceret suam sororem, falsissimum est: nec S. Antoninus id dicit, sed quòd post matrimonium cõtractum, dispensauit, vt vir retineret vxorem illam, cuius sororem ante matrimonium fornicariè cognouerat, & hoc cum maxima difficultate. Verba Antonini sunt hæc. *Reperitur tamen Papa Martinus V. dispensasse cum quodam, qui contraxerat, & consummauerat matrimonium cum quadam eius germana, quam fornicariè cognouerat cum magna tamen difficultate, & quia res erat occulta, nec ille erat aptus ad Religionem, vel ad remotæ eundem, vnde scandalum ex diuortio, si factum fuisset, sequendum erat. Primo ordinauit, plures Theologos, & Canonistas super hoc re habere collationem, vtrùm ipse posset in hac dispensare, nec conuenerunt in conclusione, sed aliqui dixerunt quòd poterat, alij contrarium affirmauerunt.* Hæc Antoninus: cuius verba, licèt clarissima sint, hæretici tamen, vt reprehenderent imprudentiam Martini V. pessima constructione adhibita, intellexerunt de matrimonio fratris cum propria sorore, vt notauit Card. Bellarm. *lib. 1. de matr. c. 25. in fine.* cùm tamen ibi nõ sit sermo de sorore illius fœminæ, quã maritus antea fornicariè cognouerat. Alioquin enim non deberet dicere, *cum eius germana, sed cum sua germana*, nec in dispẽsatione attenderetur, quòd copula fuerat occulta; quid enim hoc referebat, si fraternitas erat publica? imò magis iuuaret ad dispensationem, quòd publicè constaret de copula præcedente, vt remedium adhiberetur sorori iam violatæ. Sicut autem hæretici ex malitia, ita Armilla, & aliqui ex inconsideratia decepti sunt in constructione verborum illorum, & intellexerunt de dispensatione cum sorore contra manifestum verborum sensum. Hac etiam occasione deceptus est Henriquez *loco supra citato*, tribuens Martino V. quòd dispensasset in matrimonio cum nouerca; quia nimirum Antoninus proposuerat simul vtrumque impedimentum, scilicet primum gradum affinitatis in linea recta, & transuersa, & statim subdit: *Reperitur tamen Papa Martinus V. dispensasse cum quodam, &c.* vt *suprà* retulimus; quæ tamen dispensatio non fuit in linea recta, sed in transuersa. Constat ergo manifestè, Henriquez fuisse deceptum; ipse enim non potuit scire de dispensatione illa Martini V. ad matrimonium cum nouerca, nisi vel per reuelationem vel per relationem alicuius Auctoris: certum est autem, apud nullum prorsus auctorem ex innumeris, qui post Martinum Quintum scripserunt, mentionem fieri eius dispensationis, sed illius solùm quam retulimus. Citant alij Archidiaconum pro illa dispensatione à Martino concessa ad matrimonium fratris cum sorore: id tamen est omninò falsum, & decepti sunt ex quòd apud Armillam citatur Ar. Flor. hoc est, Archiepiscopus Florentinus, qui est S. Antoninus; ipsi verò intellexerunt ab Armilla citari Archidiaconum. Nulla ergo afferri potest dispensatio huc vsque à Sede Apostolica concessa in casu nostro.

31 Quartò arguunt aliqui, quòd id, quod alicui prohibetur in pœnam delicti, id ei licitum erat, vel possibile, si delictum illud, & pœna non interuenissent: sed non posse ducere affinem in primo gradu lineæ rectæ, nempe filiastram, prohibetur in pœnam ei, qui illam incestuosè cognouit *in cap. 1. de eo qui cognouit, &c.* ergo seclusa illa pœna, id non erat illicitum, vel impossibile.

32 Respondetur in primis, textum illum non esse alicuius Pontificis, sed inscribi ex Concilio Meteñsi, quod Concilium non inuenitur, & fortasse est illud, cuius meminit Baronius *tom. 1. in anno 869.* & dicit fuisse Concilium deprædatorium, ac iniustum: vnde in margine illius Decretalis notatum inuenitur ex Soto, textum illum cautè legendum esse. Refertur tamen magis integer apud Burcardum *lib. 17. cap. 10.* vbi doctrinam continet absurdissimam; habet enim hæc verba. *Si quis cum filiastra sua fornicatus fuerit, nec matrem nec filiam potest habere, nec illa, nec ille alijs poterunt se coniungere vllo vnquam tempore. Attamen vxor eius, si ita voluerit, & si se continere non potest, si postquam cognouit, quòd cum filia sua vir eius fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habeat, si vult, alij nubere potest.* vbi vides errorem manifestum, quòd scilicet matrimonium dissolui possit propter adulterium incestuosum.

33 Adde, non oportere quòd intelligatur per modum pœnæ inhabilitas illa ad contrahendum cum filiastra, sed potest intelligi, quòd declaretur solùm inhabilitas, quam aliunde habet. Et quidem certum est, quòd, etiamsi non interueniat adulterium cum filiastra, non potest cum ea post mortem matris validè contrahi matrimonium, siue ea inhabilitas proueniat ex iure naturæ, siue ex iure Ecclesiastico. Tota ergo doctrina, quæ habetur *in dicto cap. 1.* verissima est. Verba, prout in compilatione Decretalium habentur, hæc sola sunt. *Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec a matre debitum petere, nec filiam vnquam potest habere vxorem: nec filiastra, nec ille vllo vnquam tempore alij se poterunt matrimonio copulare.* quæ omnia verissima sunt, sed non omnia eodem modo intelligi debent; tria enim impedimenta ibi numerantur. Primum est; quòd vir non possit ampliùs debitum

rum petere ab uxore propter affinitatem contractam: & hæc est mera pœna, & ideò apposita fuit particula *scienter*, quia si ignoranter cognita fuisset filiastra, non incurreretur illa pœna. Secundum est impedimentum contrahendi cum filiastra, & hoc est impedimentum irritans, & in rigore, vt dixi, non est pœna incestus, quia etiam absque vlla culpa procedit, siue de iure humano, siue de iure naturæ. Tertium est impedimentum viri, & filiastræ ad vllum matrimonium vnquam contrahendum, & hoc est impedimentum impediens solùm, non vero irritans matrimonium subsequens: est tamen pœna, & ideò sine culpa non incurritur. Sicut ergo illa duo impedimenta vltima non sunt eiusdem rationis, sed alterum est irritans, & alterum impediens: ita alterum non est pœnale, atque adeò datur absque vlla culpa.

34 Denique, si contendas, inhabilitatem illam ad contrahendum vllo tempore cum filiastra incestuosè cognita, aliquid pœnæ includere, poterit in aliquo sensu id concedi. Cùm enim aliqui Doctores probabiliter, vt vidimus, dicant, matrimonium cum filiastra non esse irritum iure naturæ, atque adeò posse validè ab Ecclesia dispensari in eo impedimento; potuit hæc etiam pœna adulterio incestuoso cum filiastra imponi, vt si fortè possibilis sit talis dispensatio; ille tamen adulter careat omni spe talis dispensationis obtinendæ. Sicut etiam in Tridentino *seß. 24. cap. 5.* generaliter dicitur, *eos, qui intra gradus prohibitos matrimonium contrahere præsumpserint, separandos esse, & spe dispensationis consequendæ carere*. quibus verbis non significatur, potuisse in illis omnibus gradibus prohibitis ab Ecclesia dispensari; atque inter fratrem, & sororem, auum, & nepotem, &c. sed solùm in pœnam auferunt spes dispensationis in iis casibus, in quibus dispensatio possibilis fuisset quicunque illi sint.

35 Quintò arguunt aliqui, vt probent licitè, & sanctè posse dari dispensationem ad ducendam nurum, nec debere, quòd insolita sit, Pontificem ab ea concessione deterreri; quia imò ea de causa expediret in re adhuc controuersa inire possessionem iuris, & potestatis Pontificiæ, quam posito vsu, nemo vlteriùs in hoc casu negaret, aut in controuersiam adduceret. Respondeo, hoc argumentum probare, quòd expediret etiam à Pontifice dispensari in matrimonio fratris cum sorore, vt re ipsa caperet possessionem huius facultatis, cùm multi negent: alij autem multi, & doctissimi dicant, posse à Pontifice validè dispensari. Expediret etiam eum multa facere potest de potestate absoluta: quæ tamen nec facit, nec faciet, quia non expedit iam carò emere vsum, & possessionem sui iuris cum tanto Ecclesiæ detrimento.

36 Ego quidem non definio absolutè, quòd Summus Pontifex non possit in prædicto impedimento validè dispensare, puto tamen, si ea potestas sit, non nisi in extremo periculo, & extraordinaria necessitate licitè posse exerceri: alioquin certissimè expedit ab ea potestate abstinere, nec introducere vsum nouum dispensandi in coniugio, quod à Spiritu sancto: *scelus tantum nefas maledictione dignum*, iudicatur, quod communi populi maledictione prosequendum præcipitur, & cuius turpitudo vltimo supplicio ex diuino præcepto puniebatur, & quod apud Patres, & Concilia *graue facinus, & nefandum coniugium*, vt in superioribus vidimus, existimabatur.

DVBIVM XLI.

An Ordinarius posit credere viro neganti copulam cum consanguinea vxoris, quam vult ducere, cùm eandem copulam antea iuramento confirmasset.

1 Contingit in quadam ciuitate Marchiæ, vbi Titius volebat ducere vxorem, quę eius consanguineis non placebat; ideóque opposita fuit illis suspicio affinitatis ortæ ex copula illicita, & adulterina, quam dicebatur habuisse cum consanguinea illius, quam nunc ducere volebat. Negauit ille copulam eiusmodi præcessisse: postea tamen à consanguineis persuasus copulam fassus est cum iuramento in scriptis, & coram duobus testibus. Denique qua erat ingenij volubilitate, vel recalescente affectu, iterum copulam negauit, addens, se scripturam illam inductum à suis consanguineis fecisse; rogatus fui, an Ordinarius in tanta iuuenis instantia posset matrimonij contractum permittere.

2 Respondi, non posse, nisi Titius sufficientibus saltem indicijs probet falsitatem confessionis, quod à fortiori probari potest ex casu, quem affert Thomas Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 15. num. 6.* vbi refert quòd quidam ducere volebat in coniugem concubinam suam, quam viuente adhuc vxore ipsemet cognouerat: rogatus autem à Parocho, an durante priori matrimonio, fidem dedisset concubinæ futuri coniugij, si vxor moreretur, ipse ingenuè confessus est fidem datam: dicente autem Parocho, id esse impedimentum dirimens, negauit fidem fuisse datam: quo casu Sanchez dicit non esse concedendam licentiam contrahendi secundum matrimonium cum concubina. Primò, quia nimis indignum est, vt quod sua voce quisque dilucidè protestatus est, id in eundem casum infirmare possit, & proprio testimonio resistere, *cap. per tuas, de probationibus, & l. generaliter 13. C. de non numerata pecunia.* quod potissimum in hoc casu habet locum, in quo occurrunt vehementes coniecturæ pro veritate prioris confessionis spontaneæ, nempe affectus nimis erga concubinam, præproperus tractatus matrimonij cum illa statim ac mortua est vxor, vsus inter concubinarios pollicendi sibi inuicem matrimonium, vt mutuum sibi amorem ostendant. Secundò quia facilè præsumi potest mendacium in negatione subsequenti, ex desiderio nuptiarum, & metu, ne matrimonium concupitum impediretur. Denique, quia confessio extraiudicialis probat contra confitentem, donec de eius errore constet, vt docet Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 130. num. 30.*

3 Hæ sunt rationes, quibus Sanchez vtitur ad illum casum, ex quibus, vt dixi, à fortiori argui potest ad casum nostrum, in quo non præcessit sola simplex confessio copulæ, sed in scriptis cum iuramento, coram testibus ad faciendam plenam fidem, quam confessionem licèt ipse dicat factam ex inductione, & suasione suorum consanguineorum; id tamen non probat, non fuisse veram: potuit enim inductus, & suasus à suis confiteri autheoticò copulam, quam antea ex matrimonij desiderio negauerat. Nec credendum est, voluisse falsò imponere crimen adulterij fœminæ alioquin honestæ, idque cum iuramento, & in scriptis, & coram testibus, si id falsum fuisset; sed potiùs credi potest, quòd ex desiderio nuptiarum, & amore fœminæ eam postea neget. Præsertim cùm inuentus fuerit in eodem lecto cum illa priori, quæ est validissima præsumptio copulæ cum ea habitæ, quam

quam postea eum iuramento fassus fuit, quibus stantibus, non apparet, quomodo possit Ordinarius licentiam dare ad celebrandum matrimonium, quandiu vel contrarium non probatur, vel dispensatio Sedis Apostolicæ non obtinetur, pro qua sententia videtur etiam esse Basilius Pontius *lib. 5. de matrimon. cap. 3. num. 3.* vbi ait, *si contrahentes, opposito per vnum testem impedimento, nec probato, primum confessi sunt impedimentum, postea negauerunt, standum esse primæ confessioni, nisi probent secundam veram.* Quid diceret, si prima confessio fuisset iuramento, scriptura, testibus, & tot aliis præsumptionibus adminiculata?

DVBIVM XLII.

An ad valorem matrimonij requiratur acceptatio consequens ex parte coniugis, qui prior consensum expresserat.

1 CAsus hic magis videtur metaphysicus, quàm moralis: quia tamen coactus sum respondere, proponam illum, prout propositus mihi fuit. Titius, & Seia matrimonium per verba de præsenti coram Parocho, & testibus contrahunt. Titius prior consensum verbis expressit: mox Seia, prout moris est rogatur, & respondet: *Ego etiam accipio Titium in meum coniugem.* Titius immediatè post prolata hæc verba à Seia, non acceptat eius consensum, imò positivè non vult acceptare. Quærebatur, an hic dissensus eo temporis momento superueniens impedire potuerit valorem matrimonij? Ratio dubitandi desumi poterit ex doctrina communi: quam latè explicuimus, & probauimus *to. 2. de Iust. disp. 21. sect. 3. n. 26. & seqq.* vbi diximus, in contractibus mutuis onerosis non intelligi contractum factum, & irreuocabilem, donec vterque contrahens suum consensum in obligationem expresserit, & quilibet eorum cognouerit alterum sese obligasse, & acceptasse simul suam obligationē. Vnde, cùm matrimonium sit contractus mutuus onerosus, non videtur perfectus, & irreuocabilis, donec vterque coniux consensum expresserit & acceptauerit consensum alterius, & nouerit eiusdem acceptationem. Non ergo sufficit, quòd secundus coniux consensum expresserit, si primus hunc consensum, & acceptationem in eo inclusam non acceptauerit: quare si non acceptat, sed reiicit, contractus non videtur subsistere.

2 Dixi tamen, vix concipi posse, quòd matrimonij valor ex eo præcisè capite defecerit. Pro quo aduerto, coniuges iisdem omnino verbis, quibus proprium consensum exprimunt, significare etiam, se acceptare obligationem, & consensum ab altero coniuge expressum; neque enim alia verba proferunt præter illa, *Accipio te in meum, vel in meam,* quæ verba vtrumque significant, nempe & obligationem propriam, & acceptationem obligationis alterius cōiugis, nec possunt vnum sine altero exprimere, cùm enim sit contractus constans essentialiter ex mutua vtriusque obligatione, nec possit ex vna parte claudicare, quin ex vtraque deficiat, non potest vir, v. gr. dicere, *Volo esse tuus vir,* quin eo ipso dicat, *Volo habere te in vxorem,* ac per consequens habere te mihi obligatā, sine qua obligatione non esset vxor, nec vir esset eius maritus debet ergo velle indiuisibiliter vtrāque obligationem, & per consequens iisdem verbis exprimit & suam obligationem, & quòd vult, seu acceptat obligationem alterius, quem voluntas sufficit, vt absolutis verbis secūdi coniugis, censeatur perfectus vndique contractus, nulla alia expectata morula temporis subsequentis; iam enim vterque expressit suum consensum, & nouit consensum alterius, & illum acceptauit. Et quidē de consensus expressione constat, siquidem vterque supponitur protulisse verba necessaria ad exprimendum consensum. Rursus singuli ea verba audierunt. Quilibet consensum alterius acceptauit, & dixit se acceptare: nam dicendo se velle habere alterum in coniugem, dixit, se velle habere alterū sibi obligatum, cùm non possit esse coniux, nisi qui coniugi obligatus est, atque adeò dixit, se velle acceptare alterius obligationem, & consensum. Ille ergo, qui prior consensum expressit, iam habuit, & manifestauit voluntatem acceptandi obligationem à coniuge posteriùs loquuturo mox exprimanda. Vel ergo ille prior permansit in hac voluntate, quandiu posterior verba protulit vel non permansit, sed reuocauit saltem interiùs suam voluntatem, antequam posterior proferret verba; quantum satis erat ad exprimendum consensum. Si dicatur hoc secundum, proculdubio matrimonium in foro conscientiæ non erit validum, quia eo tempore, seu instanti vltimo, quo Sacramentum conficiendum erat, deerat iam voluntas requisita in priori coniuge, qui non poterat inuitus recipere validum Sacramentum, nec de hoc potest esse dubitatio, quia vndeconque deficiat voluntas ante confectum Sacramentum, corruit valor Sacramenti, præsertim in matrimonio, in quo ad valorem non solùm requiritur voluntas, sed voluntas libera à metu, & coactione, qui metus, & coactio non irritant valorem aliorum Sacramentorum.

3 Dixi, *in foro conscientiæ* matrimonium non fore validum in prædicto casu; quia in foro externo difficilè probari, & credi poterit ille defectus, nisi adsint aliæ coniecturæ, & circunstantiæ, quæ id persuadeant. Cùm enim immediatè antè prior coniux expresserit suum consensum, & significauerit voluntatem acceptandi obligationem mox à posteriori coniuge exprimendam, non credetur priori coniugi asserenti, se interiùs retractasse hanc voluntatem, quandiu verba à posteriori coniuge proferebantur: sed magis credetur verbis eiusdem, quibus paulò antè dixerat, se eum consensum, & obligationem acceptare, quibus verbis in foro externo standum erit, quandiu contrarium sufficienter non constabit.

4 Si verò dicatur primum, nempe, quòd voluntas prior non fuit retractata, sed perseuerauit saltem moraliter toto illo tempore, quo verba à posteriori coniuge prolata fuerunt, quantum sufficiebat ad significandum consensum: & quòd immediatè pòst, prior coniux retractauit consensum, & voluntatem acceptandi consensum alterius; non videtur posse ex hoc capite dubitari de valore matrimonij, cui obstare non potuit mutatio illa voluntatis, quæ iam inuenit matrimonium perfectum. Si enim toto illo tempore, quo verba proferebantur à secundo coniuge, primus habebat voluntatem acceptandi moraliter perseuerantem, necesse est, quòd in fine verborum acceptatus fuerit consensus posterioris coniugis ex vi illius voluntatis moraliter perseuerantis: quare mutatio voluntatis postea subsequuta nimis sera est, & post perfectum irretractabiliter matrimonium; sicut volens baptizari, & in voluntate perseuerans, quandiu effunditur aqua, & proferuntur verba formæ, non poterit impedire valorem Baptismi, quamuis immediatè post ablutionem, & prolationem verborum, mutet voluntatem, & nolit baptizari; quia posita materia, & forma necesse est, quòd fiat Sacramentum, si non fuit obex contrariæ voluntatis in conferente, vel suscipiente Sacramentum. Idem ergo dicendum erit in casu nostro de valore matrimonij.

5 Dixi tamen suprà, *vix concipi posse,* quòd ea mutatio voluntatis impediat valorem matrimonij: quia posset aliquis contendere, & excogitare casum metaphysicum, quo id fieri posset. Diximus enim loco su-

prà

prà citato, contractus huiusmodi mutuos, & unerosos tunc perfici, quando singulorum consensus singulis notus fit, & à singulis acceptatur, & hæc acceptatio singulis etiam innotescit. Posset ergo aliquis excogitare, quòd intercederet aliquando breuissima temporis morula inter absolutam prolationem verborum à Seia, & auditionem, qua verba illa à Titio percipiuntur propter distantiam aliquam localem, quæ facit vt sonus verborum non percipiatur eodem momento, sed post morulam breuissimam, qua species perferri possint ad organum auditus. Posset ergo fingi, quòd intra illam breuissimam morulam post prolata verba à Seia, & antequam audiri potuerint omnia à Titio, Titius mutet voluntatem, & nolit acceptare Seiæ consensum: quo casu voluntas non noua contraria Titij impedire poterit valorem matrimonij, quod nondum erat perfectum, cùm nondum venisset completè ad Titij notitiam Seiæ consensus verbis expressus. Nec tunc dici debet, quòd posita materia, & forma Sacramenti non resultat Sacramentum: nam re vera, posita ea hypothesi, nondum posita est materia Sacramenti, quæ quidem est contractus humanus legitimus, & perfectus; qui eo casu positus non fuit, cùm supponamus, contractum humanum mutuum onerosum non poni, donec vtriusque consensus, & eius mutua acceptatio singulis innotescat. Deficiente ergo voluntate, & intentione ex parte Titij, qui simul est minister, & suscipiens hoc Sacramentum, & posita in ipso voluntate contraria, non est mirum, quòd non resultet Sacramentum matrimonij; sicut non resultat contractus humanus legitimus propter defectum voluntatis ex parte vnius ex contrahentibus.

6 Cæterùm, quidquid sit de possibilitate huius casus, quæ magis videtur metaphysica, & speculabilis, quam practica, nobis in præsenti satis est, quòd post prolata verba à Seia, & audita à Titio, non potest Titius retractare suam voluntatem, nec ita nolle acceptare consensum Seiæ, vt ea noua voluntas Titij reddat irritum, & inualidum matrimonium, quod erat quæsitum à proponente dubium.

DVBIVM XLIII.

Vtrum concedi possit dispensatio ad contrahendum matrimonium in primo gradu affinitatis, & secundo simul consanguinitatis.

1 Illustrissimus quidam enixè petebat dispensationem, vt posset ducere vxorem relictam sui fratris defuncti, quæ simul coniuncta erat Oratori in secundo gradu consanguinitatis. Et quidem de valore dispensationis, si concederetur, non dubitabatur, cùm neutrum esset impedimentum iuris diuini, vel naturalis, sed vtrumque esset de iure humano Ecclesiastico. Difficultas tota erat, an deceret, & expediret id concedere; coniunctio enim vtriusque impedimenti simul reddebat dispensationem multo difficiliorem: & (quod in eiusmodi casibus maximi ponderis esse solet,) res videbatur esse sine exemplo, vt in vtroque simul impedimento dispensatum vnquam fuerit.

2 Dixi tamen, difficiliorem quidem esse eiusmodi dispensationem propter concursum vtriusque impedimenti in eâdem persona, quia sicut singula quæ non prosunt, simul collecta iuuant, ita singula, quæ non obsunt, simul collecta nocent; atque adeò maiores desiderari causas ad eam dispensationem iustificandam, quàm si vnum solum esset impedimentum; posse tamen tales esse causas, & rationes, vt etiam stante vtroque impedimento, Summus Pontifex dispensare meritò possit. Nec id dicetur sine exemplo concedere, possumus enim alia exempla inuenire, vel eiusdem rationis, vel saltem æquiualentis. Nam in primis opinio est multorum, quos affert Thomas Sanchez, *lib. 8. de matrim. disp. 25. n. 1.* quam ipse ibi fatetur esse probabilem, qui dicunt quando aliquis habet impedimentum simul affinitatis, & consanguinitatis, satisfacere si in diuersis supplicationibus diuersa impedimenta proponat, & quamlibet earum dispensationem validam esse quoad impedimentum in ea explicatum, quamuis nunquam fuerit explicatus concursus vtriusque impedimenti in eadem persona: quod etiam probabile putat Diana, *1. part. tract. 10. de legibus, resolut. 39.* in prima editione: loquuntur autem ij Doctores, etiam quando vtrumque impedimentum est publicum, vt notauit Sanchez, *loco citato*, qui adhibet aliquas limitationes, quæ tamen non tangunt casum nostrum. Si ergo Orator ipse amplectendo eam sententiam, quam tot Doctores vetam, vel probabilem esse docent, potuisset duas dispensationes obtinere vtriusque impedimenti, tacendo concursum vtriusque in eadem persona: quantò magis Summus Pontifex interuenientibus causis grauissimis, quales interuenire dicebantur, potuisset rationabiliter dispensare, vt eius auctoritate fiat id, quod absque eius notitia potuisset iuxta multorum sententiam duplici diuersa dispensatione obtineri?

3 Secundò multi dicunt, habentem facultatem generalem dispensandi in secundo gradu consanguinitatis, & in secundo affinitatis, posse dispensare, quando vtcunque impedimentum simul concurrit, quia io potestate generali casus mixtus comprehenditur concessis simplicibus, vt tradit Thomas Sanchez, *d. lib. 8. disp. 22. n. 10. iuncta disp. 2. num. 28.* Credibile autem est eiusmodi facultatem dispensandi communicatam aliquando fuisse aliquibus, præsertim pro regionibus remotissimis: imò contineri videtur in iis facultatibus, quas Leo X. communicauit aliquibus Religiosis in regionibus infidelium prædicantibus, quæ habentur in Bulla III. eiusdem Leonis in Bullario Regularium Eman. Roderici; nam ibi conceditur eis facultas generalis dispensandi cum Schismaticis, qui ad fidem conuertuntur, vt possint retinere vxores, cum quibus contraxerant in gradibus à lege diuina non prohibitis. Certum est autem primum gradum affinitatis in linea transuersa, & secundum consanguinitatis in eadem linea transuersa, non irritare matrimonium de lege diuina, sed de iure humano. Credibile ergo est, Religiosos illos vsos fuisse facultate sibi concessa, & dispensasse cum aliquibus etiam concurrente simul vtroque illo impedimento, cùm Summus Pontifex absque limitatione facultatem illis concessisset.

4 Tertiò ille, qui habet facultatem à Summo Pontifice dispensandi in secundo gradu consanguinitatis, potest dispensare concurrente duplici impedimento, ex duplici secundo gradu consanguinitatis, vt cum aliis docet idem Sanchez, *disp. 24. num. 9.* Fortius autem etiam esse impedimentum, quod resultat ex secundo gradu consanguinitatis, quàm quod resultat ex primo affinitatis in linea transuersa, asseruit idem Sanchez, *lib. 7. de matrimonio, disp. 66. n. 11.* Qui stetin eius sententia, vt consequenter loquatur, difficiliùs dispensari poterit cum habentibus duplex impedimentum ex duplici secundo gradu consanguinitatis, quando, v. gr. ex parte vtriusque parentis sunt consanguinei in secundo gradu, quam cum habentibus impedimentum simul ex secundo gradu consanguinitatis, & primo affinitatis in linea transuersa; cum in primo casu vtrumque impedimentum sit fortius, quàm vnum ex impedimentis concurrentibus in secundo casu.

5 His ergo, & aliis quæ adducta fuerunt, attentè perpensis,

perpensis, & præsertim, quòd dispensatio cedebat in bonum publicum Religionis, & fidei, & quod Oratrix constanter affirmabat, non fuisse se carnaliter cognitam à primo marito, atque adeò non fuisse contractum impedimentum affinitatis, sed solùm publicæ honestatis: quamuis ad maiorem cautelam, & ne ad difficiles probationes veniendum esset, dispensatio peteretur, etiam quatenus resultasset impedimentum affinitatis in primo gradu: his, inquam, consideratis, post longam disputationem, & considerationem, fœlic. recod. Vrbanus VIII. anno, ni fallor, 1641. dispensationem concessit.

DVBIVM XLIV.

An non obstante promissione, possit non contrahi matrimonium promissum, cedente fæmina cum damno prolis.

1 Titius, dum vxorem haberet Seiam, violauit Iuliam, fœminam quidem non sibi parem, sed tamen conditionis honestæ: quam iterum, mortua iam vxore Seia, violauit, ac demum, vt sese, à peccato absterreret, obligauit se, & cum iuramento eidem Iuliæ promisit, quòd eam in vxorem accipere deberet, si rursus eam carnaliter cognosceret; sed propositi parùm tenax ab ea sæpiùs copulam extorsit: desiderabat ergo relaxationem iuramenti, & promissionis factæ, ne ad matrimonium cum Iulia in eundem teneretur, ex qua post mortem vxoris quatuor filios, qui adhuc exstabant, susceperat.

2 Dixi, si promissio matrimonij etiam cum iuramento facta fuisset à Titio, viuente adhuc propria vxore: non fuisset opus relaxatione, cùm promissio ipsa ad nihil obligaret, quippe quæ fuisset de re turpi, & illicita; copula enim per adulterium habita, & promissio matrimonij, durante primo matrimonio, inducit impedimentum criminis, quod irritat subsequens matrimonium, vt constat ex *c. finali, de eo qui duxit, &c.* & tradunt communiter Doctores, quos vide apud Sanchez *lib. 7 de matr. disp.* 79. qui *n.* 3. benè aduertit, nihil referre quòd promissio præcedat, vel subsequatur adulterium; in vtroque enim casu nascitur idem impedimentum dirimens futuri matrimonij.

3 Quia tamen in casu proposito nihil dicebatur de fide data à Titio, durante primo matrimonio, atque ideò non præsumimus, eiusmodi impedimentum irritans ortum fuisse: negare non possumus, promissionem illam validam fuisse, atque ideò, per se loquendo; Titium, posita conditione subsequentis copulæ, teneri ad eam adimplendam, cùm promissio ex animo facta, & præsertim subsequuta copula, obliget promittentem, vt tradunt omnes, & dixi *tom. 1. de Iustitia disp.* 1 a. *sect.* 1. *n.* 1. Nec facilè sperari potest, quòd Summus Pontifex concedat relaxationem illius iuramenti, & liberet Titium ab obligatione contractâ. Nam, licèt ex rarissima, & grauissima causa, quando id ad bonum publicum necessarium iudicatur, possit Pontifex relaxare iuramenta, quibus ius alicui tertio factum acquisitum; id tamen facere non potest, nisi ex grauissima causa ad bonum commune spectante, vt cum aliis, quos affert, docet Thomas Sanchez *lib. 3. in Decalog. c.* 21 *num.* 9. & nos diximus *tom. x. de Iustitia disp.* 22. *sect.* 8. *num.* 192. In casu autem nostro non aderant causæ sufficientes, vt Pontifex vti posset plenitudine potestatis ad tollendum ius quæsitum tertio ex promissione matrimonij cum iuramento.

4 Vnica restabat via, vt Titius liberari posset, obtinere scilicet à Iulia, quòd remitteret obligationem Titio; ipsa enim remittente, & respuente nuptias promissas, cessabit obligatio iuramenti, quod est accessorium promissionis, cuius obligatio ex voluntate promissarij nolentis rem promissam, potest dissolui. Et quidem fortasse id non nimis ægrè à Iulia impetrari posset; ego tamen verebar, ne id Iulia vel metu reuerentiali, vel certè contrà conscientiam faceret; supponebatur enim habere quatuor filios à Titio genitos post mortem vxoris, atque adeò eius conditionis, vt per subsequens matrimonium legitimi fierent, quorum commoda, & honores, qui ex legitimitate sequerentur, videtur eorum mater vel ex iustitia, vel certè ex charitate, & pietate, quam propriis filiis debet, non posse sine graui culpa negligere, cùm facilè possit filios ab infamia, & paupertate liberare, retinendo ius, quod habet aduersùs Titium, vt sibi fides promissa seruetur, præsertim cùm filij ipsi sub ea spe futuri matrimonij concepti videantur quasi ius aliquod ad futuram legitimitatem comparasse, nec genitrix excusanda sit, si prodiga honoris, & fortunarum filiorum sine causa sufficienti eorum omnium iacturam non impediat, cùm impedire facilè possit. Quare consului, vt Titius quamprimùm promissa impleret, omni prorsus tergiuersatione, vel dilatione sublata, ne fortè (quod frequenter contingit) dum causas differendi prætendit, morte præoccupatus satisfacere non possit, & filios suos, quos legitimare poterat, & debebat, illegitimos, & egenos relinquat.

DVBIVM XLV.

An Episcopus possit sua lege irritare matrimonia contrahenda sine præmissis denuntiationibus.

1 Archiepiscopus quidam, cùm tentatis variis mediis, & impositis aliis pœnis, non posset extirpare abusum, qui in sua Diœcesi nimiũ irrepserat, quo aliqui variis de causis occultè matrimonium contrahere volentes, sub prætextu infirmitatis, vel alio simili, Parochum ad se vocabant, illoque præsente, & duobus testibus matrimonia repentè contrahebant, antequam Parochus effugere posset; ex quibus matrimoniis multa scandala, & dissensiones oriebantur: idcirco lege, & edicto publico non solùm id prohibuit, sed abstulit facultatẽ Parochis, & aliis Sacerdotibus de eorum licentia assistendi eiusmodi matrimoniis, non præmissis denuntiationibus, eósque omnes quoad hunc actum assistendi suspendit, ac declarauit, matrimonia, si quæ deinceps hoc modo fierent, fore inualida, ob defectum potestatis assistendi ex parte Parochi, vel alterius Sacerdotis, quæ iam hac lege ablata fuerat. Quæsitum fuit, an id Archiepiscopus validè facere potuerit.

2 Respondi, Archiepiscopum potuisse vltra pœnas iure communi statutas, alias pœnas addere ad eiusmodi abusum impediendum. Dixi, *vltra pœnas iure communi statutas*; quia certum est, Parocho assistenti, non præmissis denuntiationibus, imponi triennalem suspensionem *in cap. finali, de clandest. desponsat.* & ipsis contrahentibus dicitur *ibidem* imponendam condignam pœnitentiam; quare respectu contrahentium est pœna arbitraria, vt cum aliis docet Thomas Sanchez *lib. 3. de matrim. disp.* 46. *num.* 7. suspensionem verò triennalem non esse ipso facto, sed ferendam, obseruat idem Sanchez *ibi disp.* 48. *num.* 2. & 5. Testes verò, quamuis iis nulla pœna ibi imponatur, cùm tamen delinquant auctoritatem suam præstando matrimonio ab Ecclesia interdicto,

puniendus

puniendos esse condigna pœnitentia pro delicti qualitate, docet cum aliis idem Sanchez *dicta disput.* 46. *num.* 8. Vltra has ergo pœnas de iure communi statutas, potuit Archiepiscopus propria lege grauiores pœnas addere ad obseruantiam legis Ecclesiasticæ; quod facere posse Episcopum ad adiuuandas pœnas iure communi statutas, docet idem Sanch. *d. disp.* 46. *num.* 9.

4 Quoad irritationem verò matrimonij deinceps eo modo contrahendi, an Archiepiscopus potuerit eam inducere, non leuem dubitandi occasionem præbere posset Thomas Sanchez *d. lib.* 3. *disp.* 32. *numero* 2. vbi proposita quæstione, an si Episcopus, aut constitutio synodalis interdicat Parochis dare licentiam assistendi matrimonio, nisi approbatis ab Episcopo, vel si Episcopus prohibeat aliquos nominatim matrimonio coniúgere, validum sit matrimonium contra eiusmodi prohibitionem factam; respondet *n.* 2. matrimonium valere, *nisi Episcopus, vel constitutio synodalis expressè addiderit decretum irritans aliter gesta.* quibus verbis significare videtur, additâ eâ clausulâ, prout in casu nostro addita fuit, matrimonium non valere. Ratio autem esse potest, quia Episcopus in sua Diœcesi potest ferre leges in omnibus materiis, in quibus id ei prohibitum non inuenitur, vt fatentur Doctores *in tractatu de legibus*, & videri potest Suarez *lib.* 4. *de legibus cap.* 4. *num.* 2.

4 Nihilominus censui, Archiepiscopum non potuisse matrimonia sic contracta irrita reddere, quod videtur esse iuxta mentem sacræ Congregationis Cardinalium Interpretum Concilij Tridentini, quorum declarationem affert idem Sanchez *dicto lib.* 3. *disp.* 21. *num.* 12. his verbis: *Prohibitione facta ab Ordinario, ne Parochus aliquos desponset, an ita tollatur iurisdictio Parochi, vt ad contrahendum matrimonium contra talem prohibitionem non sit legitimus Parochus, cùm possit Ordinarius in totum, vel in partem auferre à Parocho iurisdictionem: sicut fit quando reseruantur aliqui casus, & in proposita quæstione maiorem vim habet, quia prædictus Sacerdos non erat principalis Parochus, nec verus proprietarius, sed annuus Vicarius, qui ad nutum Ordinarij poterat remoueri. Congregatio Cardinalium respondet, valere matrimonium cõtractum coram Parocho, cui interdictum est ab Episcopo ne interueniat.* Rationem verò reddit idem Sanchez *num.* 11. quia adhuc ille est verè Parochus, retinétque Parochiæ titulum, quæ ratio militat etiam in casu nostro: nam Parochus adhuc manet Parochus; quare matrimonium coram eo, & duobus testibus contractum habet omnes conditiones, quas Concilium Tridentinum exigit ad valorem matrimonij, licèt non habeat conditiones alias ab eodem Concilio requisitas, vt licite fiat.

5 Possumus autem hoc ipsum confirmare, & explicare exemplo, quod affert idem Sanchez *dicto lib.* 3. *disp.* 46. *num.* 10. vbi refert factam fuisse constitutionem quandam synodalem Salmanticæ, cuius meminit Couarru. 4. *decret.* 2. *part. cap.* 6. *initio num.* 9. qua excommunicabantur ipso iure clam contrahentes matrimonium, & cauebantur hos excommunicatos vitandos esse etiam ante denunciationem excommunicationis, quam tamen constitutionem ipse Sanchez cum aliis dicit, non potuisse validè id statuere, quia *in Extrauaganti, ad euitanda*, requiritur denuntiatio, vt debeat vitari excommunicatus, nisi sit notorius Clerici percussor. Cùm ergo Concilium Tridentinum ad valorem matrimonij solùm requirat præsentiam Parochi, & duorum testium, non potuit Archiepiscopus irritare matrimonia coram Parocho, & testibus facta, qualia sunt ea, de quibus agitur, cùm ille re vera adhuc maneat verus Parochus retinens titulum suæ Parochiæ, præsertim cùm assistentia illa non sit actus iurisdictionis in Parocho; quare licèt ob excommunicationem, vel aliam censuram suspensus esset ab omni iurisdictione, adhuc validè assisteret matrimonio, vt cum communi docet idem Sanchez *d. lib.* 3. *disp.* 21. *num.* 4.

9 Ratio denique à priori, & fundamentalis est, quia quidquid sit de aliis materiis; in hac tamen materia non potest Episcopus lege sua inducere impedimentũ irritans matrimonij vltra illa, quæ iure communi inducta sunt, hoc enim vtpote grauissimum negotium, & ex quo grauissima inconuenientia sequuntur, meritò reseruauit sibi vni Summus Pontifex, vt fatentur communiter Doctores, quos sequuntur Thomas Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disp.* 1. *num.* 9. Basilius Pontius *lib.* 6. *de matrim. cap.* 1. *num.* 12. & alij omnes. Cùm ergo Ecclesia vniuersalis defectum denunciationum præcedentium, solùm voluerit esse aliquid impediens matrimonium, ne licitè contrahatur; non potuit Archiepiscopus facere quòd impedimentum hoc transierit in numerum impedimentorum dirimentium: vnde meritò à Sacr. Congregatione Concilij beneuolè monitus fuit, vt quamprimùm edictum in hac materia promulgatum reuocaret.

DVBIVM XLVI.

Circa valorem matrimonij facti coram simplice Sacerdote ex delegatione Vicarij deputati ab Episcopo nondum confirmato.

1 CVm vacaret Ecclesia Cathedralis N. designatus fuit ad eam à Summo Pontifice vir quidam doctus, & dignus: qui cùm variis negotiis, & impedimentis detineretur, non potuit per aliquod tempus ad examen in Curia fieri solitum venire, vt procedi postea posset ad præconizationem, & propositionem in Consistorio secreto, vt à Pontifice ibi legitimè confirmaretur. Ne autem interim Ecclesia in spiritualibus, & temporalibus detrimentum pateretur, Summus Pontifex eidem N. administrationem eiusdem Ecclesię commisit Breui suo speciali sequentis tenoris:

Venerabilis frater, salutem, &c. Cum nos Ecclesiæ N. Pastoris solatio destitutæ de persona tua prouidere, téque illi in Episcopum, & Pastorem præficere sub certis modo, & forma decreuerimus, prout in litteris Apostolicis sub plumbo desuper expediendis latius explicabitur. Tu verò ob diuersa impedimenta, quibus detentus fuisti, & adhuc detineris, solito examini in Romana Curia te non subieceris. Nos, ne interim Ecclesia prædicta aliqua propterea in spiritualibus, & temporalibus detrimenta patiatur; prouidere volentes, ac de tua fide, prudentia, doctrina, & religionis zelo plurimùm in Domino confisi, motu proprio, & ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, te ipsius Ecclesiæ N. Administratorem in spiritualibus, & temporalibus cum facultate omnes, & singulos ipsius Ecclesiæ N. fructus, redditus, & prouentus, iura, obuentiones, & emolumenta quæcunque etiam decursa a die, &c. percipiendi, exigendi, & leuandi, in tuósque vsus, & vtilitatem conuertendi ad nostrum, & Sedis Apostolicæ beneplacitum, Apostolica auctoritate tenore præsentium facimus, constituimus, & deputamus, mandantes propterea dilectis filiis Clero, & populo ciuitatis, & Diœcesis N. cæterisque ad quos spectat, vt tibi in omnibus officium tuum concernentibus, & quæ eis in Domino mandanda duxeris, promptè pareant, & obediant, &c. non obstantibus constitutionibus &c. Dat. Romæ, &c.

Huius ergo breuis virtute prædictus N. deputauit sibi Vicarium N. litteris ad eum missis, tenoris sequentis:

Molt'Illust. Dall'accluso Breue concessomi dalla benigna di N.S. dell'amministracione della mia Chiesa, finche possi esaminarmi, & hauerno le spedicioni necessarie delle Bolle, vedrà la facoltà concessami da sua Santità del gouerno di essa. E perche la principale cura è appogiata al Vicario Generale; per tanto confidato non meno nella bontà, e valore di V. S. che nella dispoficione mi promette l'affetto, che io le porto, la deputo con questa lettera mio Vicario Generale, dandole la cognicione de tutte le cause ciuili, criminali, miste, e matrimoniali, e nelle cause d'appellacioni, &c. e come tale voglio che sij da tutti obedita, e riconosciuta, dandole in eis vices, & voces nostras, & attendo di sentire quello, che l'accaderà per l'occorrenze della medesima Curia, e per fine, &c.

Hoc supposito ab eodem Vicario petita fuit licentia coniungendi duos in matrimonio in propria domo, non præmissis denuntiationibus, & coram Sacerdote non Parocho, quam licentiam ipse in scriptis concessit, his verbis:

Con la presente concediamo licenza, e facoltà al R. Padre fra N. della Religione di N. di poter coniungere in matrimonio il Signor N. & Madonna N. &c. dandoli licentia per cause note à noi, che il tutto possa fare senza denuncie, & anco in casa dell'habitacione del Signor N. ò in altro luogo più opportuno, alla presenta di doi testimonij. Del seguito poi dourà fare fede il detto Padre à tergo di questa, e portarla à noi, acciò venga conseruata à perpetua memoria, &c.

N. Vicarius Generalis.

N. Cancellarius.

1 Facto itaque, & celebrato matrimonio coram illo Sacerdote Regulari, & testibus iuxta tenorem licentiæ, dubitari cœpit de valore matrimonij. Contra valorem enim videbatur esse, quòd tota hæc facultas videbatur fundari in iurisdictione Episcopi designati, qui reuera non erat Episcopus, atque ideò non videbatur habere iurisdictionem ordinariam, sed solùm delegatam ad tempus. Quamuis autem Delegatus Principis, qualis videbatur esse ille Administrator, possit subdelegare; non tamen potest eius subdelegatus iterum subdelegare; quia licèt Delegato Principis ad Vniuersitatem causarum reperiatur in iure concessa facultas subdelegandi; nullibi tamen reperitur concessa facultas dandi subdelegato facultatem subdelegandi, vt cum communi Iuristarum, quos congerit, probat Thomas Sanchez, *lib. 3. de matr. disp. 31. num 9. & 17.* & communem omnium sententiam esse, testatur Basilius Pontius, *lib. 5. de matrim. cap. 26. num.* 14. Si ergo Administrator non habebat iurisdictionem ordinariam, sed delegatam à Principe, ipse quidem delegare poterat; eius tamen Delegatus, qualis erat Vicarius, non potuit rursus subdelegare etiam ad vnum casum specialem.

3 Dixi tamen, matrimonium iuxta narrata reputandum validum, vtpote factum coram testibus, & Sacerdote deputato ab eo, qui deputare poterat, nempe à Vicario Generali Administratoris Generalis habentis totam potestatem Episcopalem, vt constat ex Breui suprà relato. Suppono enim, quando Vicarius Generalis Episcopi dat licentiam Sacerdoti simplici assistendi matrimonio, validum esse matrimonium, vt cum communi Doctorum, quos affert, probat Thomas Sanchez, *lib. 3. de matrimonio, disp. 29. num.* 18. quod multò verius est, quando in sua deputatione accepit expressè facultatem ad cognoscendas causas matrimoniales, vt notat idem Sanchez, *ibi.* In nostro autem casu Vicarius acceperat suam deputationem cum ea clausula expressa, vt constat ex literis deputationis suprà relatis. Porrò Administratorem potuisse constituere Vicarium cum facultate delegandi causas speciales, probatur fundamento contrario; quia nimirum Administrator ille à Summo Pontifice deputatus ad regendam Ecclesiam vacantem, non est censendus Delegatus, sed Ordinarius; ad quod est glossa singularis *in cap. is, cui, 42. verb. confirmatus, de electione, lib. 6.* vbi in textu Summus Pontifex describit nostrum Administratorem his verbis: *Is, cui procuratio, seu administratio Cathedralis Ecclesiæ, plena, & libera in spiritualibus, & temporalibus à Sede Apostolica (cui soli hoc competit) est concessa: potest (alienatione bonorum immobilium duntaxat excepta) omnia, quæ iurisdictionis Episcopalis existunt, & quæ potest electus exequi confirmatus, liberè exercere. Illa quippe, quæ ministerium consecrationis exposcunt (nisi fuerit Episcopus) per alios faciat Episcopos expediri.* Vnde glossa prædicta quærit, an istius Administratoris officium expiret mortuo Papa? & respondet non expirare, *quia ordinariam potestatem habet.*

4 Si verò rationem indagare velimus, cur Administratoris iurisdictio dicatur potius ordinaria, quam delegata, ratio petenda erit ex doctrina, quam optimè explicuit Pater Molina, *tom. 6. de Iustitia, tract. 5. de iurisdictione, disp. 14. num. 2. & sequentibus*; vbi regulam generalem statuit ad dignoscendum, quando sit iurisdictio ordinaria, vel delegata, ex Bart. *in l. more, num. 8. ff. de iurisdict. omnium iudic.* & Panorm. *in cap. relatum, num. 5. de officio delegati*; nempe iurisdictionem ordinariam eam esse, quam confert lex, consuetudo, aut Princeps; non quòd Princeps non possit etiam, & soleat dare iurisdictionem delegatam, sed quòd possit etiam dare ordinariam. Quare, quando alicui committit aliquod, vel aliqua negotia particularia, censetur solùm dare iurisdictionem delegatam; quando verò committit negotiorum vniuersitatem, censetur dare ordinariam: nisi aliquid apponat, quo significet, vt procedat non propria auctoritate, sed auctoritate committentis: vt si dicat, *Nostra auctoritate facias*, vel procedas *appellatione postposita*; cùm de iure in tali negotio à iudice inferiori deberet concedi appellatio. In dubio autem Princeps, vel lex potens dare iurisdictionem ordinariam, & delegatam, præsumitur dare ordinariam ad vniuersitatem causarum, quia censetur creare officium, & Magistratum, cui insit ea iurisdictio. Inferiores autem, quia non possunt constituere nouos Magistratus, & munera publica, non possunt dare iurisdictionem ordinariam, sed delegatam, nisi quando constituunt officiales inferiores ex tacito, vel expresso legis, vel Principis consensu, vt quando Episcopus deputat sibi Vicarium generalem, qui vnum, & idem tribunal cum Episcopo faciat, vt ex glossa, *in cap. Romana, verb. generaliter, de appellat. lib. 6.* & ex Couarr. 3. *variar. resolut. cap. vlt. num.* 4. notauerat idem Molina, *vbi suprà disput.* 10. *num.* 6. tunc enim ij Vicarij iurisdictionem etiam ordinariam habent, qui à lege constituuntur, ex qua regula varias illationes subdit idem Molina, quæ apud ipsum videri possunt.

5 Ex hac ergo regula, & doctrinam possumus rationem colligere, & applicare ad casum nostrum, in quo Administrator constitutus fuit à supremo Principe, nempe à Summo Pontifice, ad vniuersitatem causarum, & cum tota, & plena iurisdictione Episcopali, neque apposita fuit clausula aliqua indicans, vel imponens, vt operaretur, & ageret auctoritate ipsius Pontificis; quare omninò censetur accepisse potestatem, & iurisdictionem ordinariam annexam muneri, & officio Administratoris. Potuit ergo iure suo constituere Vicarium generalem, qui Vicarius potuit etiam licentiam assistendi matrimonio speciali committere Sacerdoti non Parocho: nam siue dicamus,

Vicarium

Vicarium generalem habuisse iurisdictionem delegatam, siue dicamus, habuisse iurisdictionem ordinariam, id facere potuit; si enim habebat iurisdictionem solùm delegatam, habebat tamen illam ad vniuersitatem causarum, vt constat ex eius deputatione *suprà* relata. Est autem regula generalis, Delegatum ad vniuersitatem causarum ab habente iurisdictionem ordinariam, posse vnam, vel aliam causam in particulari subdelegare, vt cum communi Doctorum supponit pro certo Thomas Sanchez, *dicto lib. 3. de matrimonio, disp. 31. num. 2. & 3.* Si autem dicas, Vicarium habuisse iurisdictionem ordinariam, prout reuera habebat, quia deputatus fuit ab Administratore habente potestatem Episcopalem, ac lege permittente, vt deputetur Vicarius generalis faciens vnum, & idem tribunal cum deputante: tunc, inquam, compertum est, potuisse Vicarium committere Sacerdoti simplici assistentiam matrimonij, atque adeò matrimonium validum fuisse, cum factum fuerit coram Sacerdote de licentia Ordinarij, & duobus testibus, quod solùm exigit Concilium Tridentinum ad valorem matrimonij.

6 Denique id totum confirmatur ex declaratione sacræ Congregationis Concilij Tridentini, in qua cùm hoc semel, & iterum proponeretur 12. Septembris & 14. Nouembris 1648. re benè discussa, Congregatio pro matrimonij validitate respondit.

LIBER SECVNDVS.

De quæsitis varijs circa Censuras.

DVBIVM I.

An incurrerit excommunicationem ob duellum qui non procauit explicitè, sed confusè.

TITIVS nobilis litteras misit ad Seium pariter nobilem, dicens: Desidero à te audire explicationem, & sensum talium verborum, quæ heri mihi dixisti: ad hoc autem expectabo te solus in tali loco remoto, tali hora, & spero, facturum te iuxta debitum tuum. Venit Seius, & gladiis pugnauerunt, neutrius tamen morte subsequuta. Quæsitum fuit, an incurrerint excommunicationem, & pœnas spirituales duelli prohibiti, quæ est excommunicatio Papæ reseruata, vt constat ex decretis Pontificis, quæ affert, & explicat latè Thomas Sanchez, *lib. 2. in Decalog. cap. 39. num.* 18. *& sequentibus.*

2 Aliqui volebant, in casu nostro non incurrisse Titium, & Seium in pœnas duelli prohibiti, quia scriptura sua Titius non vocabat Seium ad pugnandum, sed ad declarandum sensum verborum, quæ die præcedenti protulerat. Pœnas autem illas non incurrunt nisi prouocantes, vel acceptantes, condicto loco, & tempore, ad pugnandum. Quòd autem animus scribentis, & acceptantis fuerit de pugna ineunda, non videtur sufficere ad incurrendas pœnas, quæ non incurruntur, nisi propter delictum externum: quare, quandiu illa intentio mansit in animo, & non fuit exteriùs sufficienter explicata, non videtur fuisse prouocatio externa ex condicto, qualis requiritur ad eas pœnas incurrendas.

3 Respondi tamen, proculdubio Titium, & Seium censuram incurrisse; quia intentio pugnandi fuit sufficienter manifestata exterius per scripturam à Titio missam, & à Seio acceptatam: sensus enim verborum illorum fuit vel disiunctiuus, vel conditionalis. Disiunctiuè quidem intelligebatur hoc modo, nempe: Venias tali hora ad talem locum, & ibi satisfacies mihi circa verba, quæ mihi dixisti, vel mecum pugnabis. Seius autem acceptauit secundam partem vt pugnaret: ergo ex sensu vtriusque fuit electus locus, & hora certaminis; nam quod sub disiunctione offertur, data optione, simpliciter offertur. Conditionaliter etiam verba illa potuerunt intelligi, & tunc in idem recidit, & sensus erit: Veni tali hora in talem locum, vt si non satisfeceris mihi circa verba à te prolata, inuicem ibi pugnemus. Hæc autem conditio posita fuit: nec enim Seius satisfecit Titio, nec explicuit verba iuxta eius voluntatem; ergo prouocatio, & condictio certaminis transiit in absolutam, cùm perseueraret adhuc voluntas præcedens.

4 Confirmarique potest, quia locus talis non fuit à Titio electus ex industria ad explicationem verborum audiendam; ad hoc enim non erat necessarius locus ille remotus, sed solùm ad pugnam: nam ad merum colloquium quilibet alius locus erat opportunus. Vnde constat ad rationem in contrarium adductam: illa enim intentio duelli non fuit merè interna, sed sufficienter externa, quam litterarum tenor, & reliquæ circumstantiæ loci, & temporis sufficienter significabant. Et quidem Seius visis literis sufficienter intellexit, ad quid vocaretur, & ideò ad pugnam adiit præparatus; nec vllus, qui praxim duellorum haberet potuit alio sensu litteras interpretari: non est ergo ratio, ob quam, sequutâ pugnâ, potuerit vterque à censura contrahenda excusari.

5 Quam etiam sententiam significat Diana 3. *p. tract. 6. resolut. 1. vers. dico secundo*, vbi, si quis inueniens alium ei dicat: Si sustinere velis quod mihi dixisti, mentiris, & hoc dicens manum ensi apponat, ex eo tantum capite à pœnis duelli excusatur, quia non fuit ex condicto statutus locus, & tempus; non ergo, quia sub conditione, vel disiunctiue prouocauerat.

DVBIVM II.

An Regulares post decreta Clementis VIII. & Pauli V. absoluere adhuc possint iuxta sua priuilegia à peccatis circa duellum, excepta prouocatione, & pugna.

1 SVpponuo, post decretum sacræ Congregationis iussu Clementis VIII. editum anno 1602. sublatam fuisse facultatem saltem intra Italiam omnibus Regularibus absoluendi intuitu suorum priuilegiorum à casibus in Bulla Cœnæ contentis, & ab aliis quinque Pontificiis, quorum vnus erat, *prouocantium, & pugnantium in duello iuxta decretum sacri Concilij Tridentini & Constitutionem fœlic. record. Gregorij XIII. incipientem, Ad tollendam,* &c. quorum verborum occasione dubitatum fuit, an Regulares habentes priuilegia ad absoluendum à casibus Pontificiis, possent post illud decretum absoluere consilium ad duellum dantes,

dantes, associantes, ex composito adspicientes, patrocinantes, & similes, an verò hominum etiam omnium absolutio sublata fuerit Regularibus, & aliis pariter priuilegiatis.

5 Ratio dubitandi est, quia ex vno capite in prædictis verbis non exprimuntur, nisi *prouocantes & pugnantes in duello*. Cùm ergo decretum sit odiosum, non debet ad alias personas extendi. Ex alio tamen capite videntur omnes alij comprehensi propter verba illa sequentia, *iuxta decretum sacri Concilij Tridentini, & Constitutionem Gregorij XIII.* Nam in Tridentino, & in constitutione illa Gregorij omnes illæ personæ comprehenduntur. Cùm ergo decretum Clementis referat se ad Tridentinum, & ad constitutionem Gregorij, videtur de iisdem personis loqui. Quare in hoc sensu verba decreti Clementis intellexit Bonac. *de censuris disp. 2. q. 6. puncto* 2. in vltima editione, ita vt per illam relationem ad constitutionem Gregorij voluerit Clemens omnes personas comprehendere, quæ à Gregorio ennmeratæ fuerant: atque adeò peccata eorum omnium erunt ita reseruata, vt à Regulari priuilegiato absolui non possint.

3 Respondi tamen, probabilem videri aliorum explicationem, qui prædicta verba, *iuxta decretum sacri Concilij Tridentini, & constitutionem Gregorij XIII.* &c. ita intelligunt, vt referantur solùm ad easum præcedentem, *prouocantium, & pugnantium in duello*, atque adeò solùm auferri facultatem priuilegiatis absoluendi prouocantes, & pugnantes in duello iuxta terminos Tridentini, & constitutionis Gregorianæ: quia decretum illud Congregationis versatur in materia odiosa, cùm auferat facultatem Regularium ad absoluendum, atque adeò strictè est interpretandum, quantum verborum proprietas permittat, prout re vera permittit in casu nostro, cùm verba illa applicata ad solùm delictum prouocantium, & pugnantium in duello iuxta terminos Tridentini, & constitutionem Gregorij habeant optimum sensum. Neque enim verba illa, *iuxta decretum sacri Concilij Tridentini, & constitutionem Gregorij XIII.* frustrà addita fuut, sed ad explieandam reseruationem, & reuocationem priuilegiorum.

4 Pro quo notandum est, Gregorium XIII. in sua constitutione ibi citata, extendisse ad duella etiam priuata pœnas, & censuras, quæ in Tridentino, & aliis Bullis antiquioribus impositæ fuerant duellis solùm publicis, vt cum aliis aduertit Sanchez, *lib. 1. in Decalog. cap. 39. num. 20.* Quare, ne fortasse decretum Congregationis ita intelligeretur, vt censeretur ablata facultas absoluendi solùm prouocantes, & pugnantes in duello publico, & solemni, de quibus antiquiora decreta loquebantur, additum est, debere intelligi iuxta decretum Tridentini, atque etiam constitutionem Gregorij XIII vbi de duellis etiam priuatis, & secretis actum fuerat, hoc est, debere intelligi de duello publicò iuxta decretum Tridentini atque etiam de priuato iuxta Bullam Gregorij.

5 Adde, addita etiam fortasse illa verba ad limitandam quoad aliquid reseruationem explicatam illo decreto, quod quidem editum fuit anno 1601. & antè decem annos, nempe anno 1592. Idem Clemens Bullam ediderat, quæ incipit, *Illius vices*, in qua præter alia, quæ addidit, voluit etiam prædictam excommunicationem reseruatam incurrere prouocantes etiam pugna non sequuta; vt cum aliis explicuit Fillincius 2. *tom tract. 29. cap. 8. num. 170.* qui tamen casus non fuerat comprehensus, nec excommunicationem reseruatam incurrebant prouocantes pugna non sequuta, iuxta constitutionem Gregorij XIII. vt docuit Thomas Sanchez, *dicto cap 39 num. 18.* Dum ergo in decreto Congregationis aufertur priuilegiatis facultas absoluendi prouocantes, & pugnantes in duello, iuxta decretum Tridentini, & constitutionem Gregorij, sensus est, intelligi de prouocantibus, & pugnantibus in duello publico, de quo loquitur Tridentinum, & in priuato, de quo loquitur Gregorius XIII sequuta tamen pugna, quo solo casu Tridentinum, & Gregorius excommunicationem tulit contra prouocantes, & ideò additæ sunt illæ particulæ, ne in ea ablatione facultatis, & priuilegij procederet Bulla rigidior eiusdem Clementis VIII. qui etiam pugna non sequuta, reseruauerat excommunicationem contra prouocantes latam. Vndè particulæ illæ non fuerunt superfluæ, sed cum magno mysterio additæ, quamuis non comprehenderint socios, & alios, contra quos in Tridentino etiam, & in constitutione Gregorij lata fuerat excommunicatio.

DVBIVM III.

An incurrerit censuras Parochus, qui retenta sibi pensione sine consensu Episcopi alium deputauit Vicarium suum irreuocabilem.

1 FRanciscus Parochus pactum fecit cum Antonio Sacerdote, eúmque suum OEconomum, Procuratorem, & Vicarium in spiritualibus, & animarum cura à se irreuocabilem nominauit, ita vt daret ipsi Francisco 140. ducata annua ex fructibus, & addidit, quòd peteretur, & accederet consensus Episcopi ad quem spectabat confirmatio OEconomi, & Vicarij; sed ante Episcopi consensum res fuit mandata executioni. Postea Franciscus accusatur ab Antonio de contractu simoniaco, & quod in pœnas simoniæ incurrerit.

2 Respondi, mirum esse, quòd Antonius accuset Franciscum cùm, si quod fuit simoniæ crimen, ipsemet Antonius fuerit particeps illius. Deinde dixi, non contraxisse Franciscum ipso facto pœnas contra simoniacos statutas. Primò, quia hæ omnes procedunt in materia beneficiali: Vicaria autem ad vitam proprietarij non est, propriè loquendo, beneficium, vt docent Suarez, *lib. 4. de simonia, cap. 57. num. 47. & sequentibus*, & aliis relatis Thomas Sanchez, *lib. 2. consil. cap. 3. dub. 107. num. 3. & 6.* quia nimirum Vicariatus temporalis non dat ius perpetuum, quæ perpetuitas est de ratione beneficij, & requiritur etiam in beneficiis manualibus saltem quantum est ex parte ipsius beneficij, quod morte, vel amotione possessoris non expirat, sed debet transire ad alium successorem, quod non reperitur in illo Vicario temporali destinato pro libito Parochi.

3 Secundò probatur, non contraxisse eiusmodi pœnas, quia hæ non contrahuntur nisi ob simoniam completam ex vtraque parte, nimirum ex parte conferentis spiritale, & dantis temporale, vt cum communi docet Thom. Sanch. *dicto cap. 3. dub. 106 num. 4.* qui notat, id certius esse, quando, licèt prætium sit solutum, non tamen fuit beneficium datum, quod quidem accidit in casu nostro: nam quamuis Antonius promiserit, & fortasse cum effectu soluerit 140. ducata annua Francisco; ipse tamen Franciscus non dedit eum effectu Vicariatum: quia etiamsi fuisset Vicariatus ille temporalis, beneficium, atque ideò simonia in eo contractu inferret pœnas Ecclesiasticas impositas simoniæ commissæ in materia beneficiali; sed tamen institutio illa Vicarij non fuit valida ob defectum confirmationis Episcopi, quæ, vt in casu supponitur, fuerat necessaria ad eius valorem. Hæc autem regula generalis est, in materia simoniæ quod quoties actus est innalidus aliunde, quàm ex vitio simoniæ ob eum actum, vt si quis renuntiet simoniacè

beneficium

beneficium sine auctoritate Superioris potentis eam renunciationem admittere, non incurrit pœnas simoniæ; quia renunciatio est nulla, licèt simonia non obstaret. Quamuis enim eiusmodi actus, interueniente simonia, semper sint ipso iure inualidi; requiritur tamen ad pœnas incurrendas quòd actus non sit ex aliis capitibus inualidus, sed potiùs sit talis, vt nisi simonia intercederet, posset subsistere, vt ex Nauarro *lib.5.consil.tit.3.de simon. consil.*48.& in nouis *consil.*33.*num.*2.Tradit Thomas Sanchez *dicto cap.*3. *dub.*34.*num.*14 Cùm ergo dicta Vicarij constitutio fuerit aliunde inualida, deficiente Episcopi consensu, consequens est, vt etiamsi Vicariatus ille æstimaretur beneficium, non incurrisset Franciscus pœnas simoniæ ob inualiditatem actus, quem gessit, ob quam non censetur simonia completa ex parte Francisci.

4 Quia tamen posset aliquis dicere, licèt Franciscus propter rationes adductas non incurrerit pœnas in iure statutas contra simoniacos, posse tamen accusari de crimine simoniæ commissæ in institutione Vicarij pro pretio, & hoc ad effectum vt puniatur à iudice aliqua pœna extraordinaria: ideò dixi, defendi meritò posse Franciscum ab omni simoniaca suspicione, nam ex duplici capite poterat in suspicionem simoniæ adduci Franciscus, nempe vel quia emit ab Antonio functiones spirituales exercendas, dando ei pro pretio fructus beneficij præter 140.ducata, quæ sibi reseruauit: vel quia dedit Antonio aliquid spirituale delegando eum, & dando ei facultatem ad actus spirituales exercendos, & hoc pro pretio 140. ducatorum annuorum, ad quæ soluenda Antonius se obligauit. Neutrum autem horum conuincit Franciscum simoniacum fuisse.

5 Non primum, quia fructus beneficij potuerunt non dari Antonio vt pretium functionum spiritualium, sed in stipendium sustentationis ipsius, vt qui ministraturus erat loco Parochi, haberet vnde sustentaretur: quod quidem stipendium potest absque simoniæ labe in pactum adduci, vt cum communi tradit Sanchez *dicto cap.*3 *dub.*11.*num.*8.& 9.Neque etiam ex altero capite potest simonia probari, quatenus Franciscus delegauit Antonium, & Vicarium constituit pro pensione 140. ducatorum ab eo soluenda, quia illa non præsumitur venditio delegationis pro pretio sed potiùs reseruatio partis fructuum, quam sibi Franciscus reseruauit, qui potuit dare Antonio reliquam fructuum partem in stipendium, reseruando sibi aliquam partem, quam nollet dare, & quam ipse non acciperet ab Antonio, sed sibi retineret, quo casu nullum prorsus pretium temporale ab Antonio acciperet pro delegatione, sed potiùs ipse daret Antonio omnes alios fructus in stipendium præter partem illam, quam sibi retinuit. Vnde idem Sanchez *dicto c.*3 *dub.*14.*num.*6.ingenuè fatetur, quòd si eiusmodi pacta, & reseruationes pensionum non fuissent iure Ecclesiastico in materia beneficiorum prohibitæ, nullam continerent simoniam: *quia ibi* (inquit) *nihil datur temporale, sed tantùm renuntians beneficium non integrè renuntiat fructus beneficij, sed aliquos sibi reseruat.* Cùm ergo casus noster non procedat in materia beneficij, vt vidimus, standum erit iuri naturali, iuxta cuius terminos in eo pacto, & reseruatione nulla inuenitur simonia.

6 Clarissimè tamen idem Sanchez *eodem cap.* 3. *dub.*7.*n.*4.nostrum casum ferè in iisdem terminis breuiter proposuit, & resoluit his verbis, quæ nostrum responsum clarissimè approbant. *Non est tamen simonia, sed licitum, si Parochus, à quo petitur licentia ministrandi Sacramenta, eam neget, nisi stipendium, quod sibi obtingere, etsi ipse ministraret, sibi concedatur; quia id non petit quasi licentiam vendens: hoc enim esset simonia, cùm hæc facultas procedat ex iurisdictione spirituali, sed quasi stipendium sibi debitum, & vt seruet se indemnem: vt scriba per ministrum scribens contractum, iustè petit stipendium sibi debitum, idem est de licentia audiendi confessiones, & concionandi, quando Parochus erat concionaturus: potest enim pacisci cum eo, cui dat licentiam, vt stipendium, quod sibi dandum erat, conferatur ab eo, cui dat licentiam, vt seruet se indemnem. Sic Panorm. & Vrberius, quos refert, & sequitur Syluester* verb. simonia q.8.dicto 2. *Aragon.*22.q.100.art. 2.in fine, *qui omnes addunt, quòd si exigat maiorem summam, quàm dicta portio valet, præsumetur licentiam vendere & sic committere simoniam.* Hæc Sanchez, ex qua doctrina à fortiori apparet, non posse Franciscum in casu nostro, vt pacti simoniaci reum damnari, quidquid sit, an ob negligentiam petendi confirmationem ab Episcopo debuerit puniri.

DVBIVM IV.

An fœmina procurans abortum in se, incurrat excommunicationem latam à Sixto V.

1 SCiendum est, Sixtum V. anno 1588. constitutione sua incipiente, *Effrenatum*, quæ habetur in Bullario, & est 87. inter Bullas Sixti, grauissimas pœnas statuisse in procurantes abortũ, vel ad hoc cooperantes, & postea excommunicationem ipso facto incurrendam tulit in personas dantes potionem ad abortum, his verbis: *omnes & singulos cuiuscumque status, gradus, Ordinis, & conditionis existentes, tam laicos, quam clericos seculares, & cuiusque Ordinis Regulares, necnon mulieres seculares, vel quemcumque Ordinem professas, qui vel quæ vti principales, vel vt socia ad tale facinus committendum, opem, consilium, fauorem, potionem, vel alia cuiuscumque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo litteras priuatas, vel apochas, vel aliàs verbis, aut signis, iuuerint, aut consuluerint (vltra supradictas pœnas) ipso facto nunc prout ex tunc excommunicamus, & pro excommunicatis declaramus, decernentes, ac declarantes, quòd per quæcumque Iubilæa, & Indulgentias per nos, & successores nostros etiam anno Iubilæi, aut quouis alio tempore etiã Cruciatæ sanctæ, Iubilæi, vel quouis alio titulo concessas, & concedendas, nec non per quascumque litteras Apostolicas quibusuis Principibus, seu ad eorum instantiam per nos, & successores nostros pariter concessas, & concedendas, ac etiam vigore priuilegiorum, Mare magnum, vel aliàs quomodolibet nuncupatorum quibusuis Congregationibus Regularium, aut Episcopis vigore Concilij Tridentini, vel aliàs per nos, & prædecessores nostros quomodocumque concessorum, vel in futurum concedendorum, nec persona sic, vt præfertur, delinquentes, & excommunicato, præterquam in mortis articulo, absolui valeant, nec cum his Clericis, qui huiusmodi delicta perpetrauerint, etiamsi eorum crimen occultum fuerit, super irregularitate præmissorum occasione contracta, nec per locorum Ordinarios, nec per alios quauis auctoritate fulgentes, quam per nos & Romanos Pontifices successores nostros, & tunc non nisi vrgentissimis de causis dispensari possit. Ac tam absoluendi, quàm dispensandi facultatem huiusmodi, & quoad forum conscientiæ in casibus superiùs expressis nobis, & successoribus nostris duntaxat reseruamus,* &c.

2 Hanc tamen Sixti constitutionem moderatus fuit Gregorius XIV. eius successor anno 1591. constitutione sua, quæ incipit, *Sedes Apostolica*, & habetur in Bullario, & est octaua inter Bullas eiusdẽ Gregorij, in qua decernitur, quòd à prædictâ excommunicatione vltimo loco addita possit quilibet Cõfess. approbatus absoluere in foro cõsciẽtiæ ex speciali cõmissione Ordinarij loci: & quoad sumẽtes vel pro-

curantes venena sterilitatis, vel procurantes abortum in se, vel in aliis fœtus nondum animati, reducitur hoc ad terminos iuris communis, & sacrorum Canonum & Concilij Tridentini.

3 His suppositis, dubitatum fuit, an excommunicatio illa à Sixto V. apposita, quæ erat antea Summo Pontifici reseruata, nunc verò potest de licentia Ordinarij tolli, comprehendat etiam ipsam fœminam, quæ in se ipsa potione sumpta, vel aliter abortum procurat. Commonis sententia videtur id omninò affirmare, dum communiter dicunt in vniuersum, excommunicationem latam à Sixto V. contra omnes procurantes abortum, cum qua generalitate loquuntur P. Thesaurus *in praxi Ecclesiastica, p. 1. cap. 1. de abortus procuratione, n. 1.* & apud ipsum Filliucius, Quaranta, Barbosa, Farinacius, & Homobonus, & magis expressè de fœmina sumente potionem, Bonacina *de restitutione, disp. 2. q. vltima, sect. 1. puncto 7. n. 6.* qui addit, ita esse vsu receptum, & colligi ex ipsa Bulla Sixti V. qui exprimit excommunicari fœminas omnes, *quæ vti principales, vel vt sociæ ad tale facinus committendum*, &c. Comprehendit ergo primo loco delinquentem principalem, quæ est fœmina quæ abortum sibi procurat.

4 Alij tamen sentiunt, quamuis aliis pœnis in ea Bulla contentis comprehendatur fœmina abortum proprium procurans; quia in iis expressè nominatur illis verbis: *ac etiam prægnantes ipsas mulieres, quæ scienter præmissa fecerint*; & inferiùs, quando de venenis sterilitatis agitur, additur: *ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte, ac scienter sumpserint*; in ordine tamen ad excommunicationem ab eodem Sixto additam, non videri comprehendi fœminam suum proprium abortum procurantem, quia ibi nec ipsa nominatur, sicut nominata fuerat ad alias pœnas; nec excommunicatio illa fertur generaliter in omnes procurantes abortum, sed in eos, vel eas, *qui, vel quæ vti principales, vel vt sociæ ad tale facinus committendum opem, consilium, fauorem, potionem, vel alia cuiuscumque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo litteras priuatas, vel apochas, vel aliàs verbis, aut signis iuuerint, aut consulaerint.* quæ omnia non habent locum in fœmina ipsa, quæ quidem non dat sibi opem, potionem, consilium, fauorem, litteras, auxilium, &c. Quare hanc sententiam tenent Naldus *in summa verb. Abortus, num. 1.* Auila *de censuris, 2. p. cap. 5. disp. 3. dub. 11. §. quinto sequitur*, & Lexana *in summa q. regular. tom. 3. verb. Abortus, num. 11.* & mihi etiam stando præcisè in verbis dictæ Bullæ satis probabile videtur.

5 Ad hoc autem ponderari potest, non potuisse nisi ex industria omitti in sola excommunicationis pœna nominationem ipsius fœminæ prægnantis, quæ adeò diligenter in singulis aliis pœnis seorsim nominata fuerat. Nam, licèt satis potuisset intelligi contenta nomine *procurantis abortum*; voluit tamen Pontifex ad omne dubium tollendum eam fœminam specialiter nominare. Quando verò venit ad excommunicationem ferendam, non imponit eam procurantibus abortum, sed solùm cooperantibus, nec vllam ipsius mulieris prægnantis mentionem facit.

Nec obstat fundamentum Bonacinæ ex verbis illis, *quæ vti principales, vel vt sociæ ad tale facinus committendum*, &c. vbi nomine *principalis* dicit intelligi ipsam fœminam prægnantem, Respondetur enim, debuisse totam clausulam referri, ex qua constat tam principales, quàm socias intelligi de cooperantibus: nam inter ipsas cooperantes possunt esse & principales, & sociæ v. gr. quæ poculum ad abortum mittit, est principalis; famula quæ nomine suæ dominæ portat, est socia criminis: sicut & qui poculum procurat, emit, & dat; pharmacopola verò, qui eius usu præparat, & vendit, est socius, & sic in aliis casibus.

7 Si autem petatur, cur cooperantes potius, quàm ipsa principalis delinquens feriatur excommunicatione, & cur ab hac potius pœna, quàm à reliquis ipsamet fœmina prægnans exempta fuerit? Ratio congruentiæ esse potuit, quòd Pontifex compassus fuerit infirmitati fœminarum, quæ quidem, non nisi ex grauissimi damni timore, & ex vehementissima passione tantum malum sibimet procurant, ut præsumuntur. Et quidem, si damnum corporale proprium abortus sequuturi eas non deterret ab illo facinore, nec etiam excommunicatio regulariter deterrebit: quare hæc plus noceret ad illaqueandas earum animas, quàm prodesset ad impedienda peccata, quæ ratio non ita procedit in cooperantibus ad abortum: hi enim maiora motiua habent ad cooperandum crimini, cùm non timeant communiter ex partu sequuturo eam infamiam, & grauiora aliquando mala, quæ timere potest fœmina prægnans. Quare faciliùs possunt excommunicationis metu deterreri; quoad alias verò pœnas non oportuit fœminam prægnantem eximi, quia cùm illæ omnes non incurrantur ipso facto, sed post iudicis sententiam: ad iudicem spectabit examinare grauitatem culpæ, & excusationes mouentes crimen ex parte fœminæ, vt possit iuxta varias circumstantias pœnas moderari.

8 Dixi tamen, hanc sententiam probabilem mihi videri, *attentis verbis dictæ Bullæ*, quia si vsus, & praxis aliter illam explicuit, vt videtur significare Bonacina, *loco citato*, standum erit stylo, & vsui communi. Consulendus tamen erit vsus, & considerandum, an solùm fundetur in sententia communi docente ipsam etiam fœminam comprehendi quoad excommunicationem, in qua sententia fundatæ pœnitentes absolutionem petunt ab excommunicatione, saltem ad cautelam, quod non videtur satis ad inducendam excommunicationem, si verè Sixtus V. eam imponere non intendit.

9 Post hæc scripta vidi P. Dianam, *7. p. tractat 5. resolut. 7.* vbi pro secunda sententia negante affert etiam Alfonsum de Leone, *de censur. recollect. 7. n. 34.* licèt ipse Diana primam sententiam communem amplectatur.

DVBIVM V.

Vtrùm excommunicatus nominatim per edicta publica, nisi intra certum terminum satisfecerit, transacto termino sit vitandus.

1 CVm incolæ locorum. N. N. N. decimas fructuum, maximè vini, nucum, castanearum, & animalium, quæ in distributiones quotidianas conuertuntur, vel omninò subtraherent, vel notabiliter fraudarent, vel penitus negarent, vel quid minimum pro libito soluentes; quam ob causam cultus Ecclesiæ paulatim à ministris negligebatur, & deserebatur. Præpositus Ecclesiæ litem contra prædictas communitates, & quamplures particulares coram Ordinario instituit; nec minis, aut pollicitationibus deterritus ab eius executione voluit desistere: quia tamen Ordinarius pluries requisitus nunquam declarauit, Præpositus ad sacram Rotam Romanam confugit, quæ constitio legitimè de non tuto accessu, decreuit, quòd per affixionem in certis locis ita afficerentur, ac si personaliter essent citati. Citantur ergo permulti nominatim, alij etiam generatim, omnes habentes bona in illis territoriis, quòd scientes aduersarij ad Senatum, Gubernatorem confugerunt, procurantes

procurantes intimari sibi præceptum sub pœna capitis, & confiscationis bonorum non comparendi in hac causa: quod quidem præceptum ipsi dicunt factum sibi fuisse, quamuis de eo in actis non constaret. Sub eo tamen prætextu comparere neglexerunt, & causa in contumaciam proposita, decretum est in fauorem Præpositi, & omnes tum nominatim, tum etiam generatim citati condemnati sunt ad integram decimarum solutionem à die motæ litis, atque etiam ad expensas litis. Pro cuius sententiæ executione, quæ in rem iudicatam transierat, litteræ exequutoriales in forma decretæ fuerunt, quibus inter cætera mandatum fuit, omnibus citatis, vt intra triginta, dies post affixionem deberent Præposito, & Canonicis satisfacere de omnibus decimis decursis à die motæ litis, & de ducatis nonaginta, ratione expensarum sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. quas litteras Præpositus in locis decretis affigi curauit, & ad maiorem cautelam ex Altari per Parochos euulgari, vt nemo ignorantiam prætendere posset. Sed tamen aduersarij non paruerunt, imò aliqui eorum deinceps non soluerunt id parum, quod antea soluere soliti fuerant, idque omnibus publicum, & notorium fuit.

2 Qua facti serie posita, quæsitum fuit à Theologis, an omnes nominatim citati, & condemnati ad solutionem sub pœna escommunicationis ipso facto incurrendæ, & qui notoriè non parent, sed subtrahunt decimas etiam illas, quæ sine controuersia, & lite soluebantur, sint publicè vitandi, atque ab vsu Sacramentorum, & diuinis Officiis excludendi. qua occasione quęsitum est vlteriùs, an essent etiam excommunicatæ mulieres sub potestate viri constitutę, habentes bona decimis subiecta, siue ex causa dotis, siue hęreditatis, siue vsusfructus, siue ex alia causa, si decimæ ex iis bonis non soluantur.

3 Et quidem quoad personas non nominatas in citatione, & sententia, non videtur dubium; quia illæ non sunt nominatim excommunicatæ, & denuntiatæ, prout requiritur ad hoc, vt ab aliis fidelibus vitari debeant. Tota controuersia esse poterat de illis, qui specialiter fuerant nominati: .j enim cùm sint notorij excommunicati, & per sententiam publicati, non videntur posse ad communicationem sacram, vel ciuilem recipi, quod suaderi potest primò, quia satis abunde publicatur excommunicatus, qui per publicam iudicis sententiam excommunicatur, vt docent Adrianus in materia de confessione *dub.* 9. Medina *Cod. de confessione, quæstione de confessione Confessori excommunicato scienter facta*, Petrus de Soto *sectione 6. de confessione, & sect. vlt. de excommunicatione*, & Felinus apud Suarez *de censuris disp. 9. sect. 2. n.* 8. præsertim, cùm ipsa sententia postea affixa sit in locis publicis iudicum iussu, vt ad omnium notitiam veniret, & ex Altari à Parochis promulgata, quæ solemnem, & legitimam publicationem, & denuntiationem inducere videntur.

4 Secundò, quia decretum Concilij Basiliensi *sess.* 20. *ad finem*, in quo ad euitanda scandala, inducta fuit differentia excommunicati tolerati, non videtur requirere determinatè denuntiationem excommunicationis, vt aliquis debeat vitari, sed videtur sufficere publicatio sententiæ excommunicationem inferentis: imò videbitur sufficere notorietas facti, & excommunicationis incursæ. Verba Concilij sunt hæc: *Ad euitanda scandala, & multa pericula, subueniendumque conscientiis timoratis, statuit etiam quòd nemo deinceps à communione alicuius in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque diuinis, vel extrà, prætextu cuiuscumque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum obseruare, nisi sententia, prohibitio, suspensio huiusmodi fuerit in, vel contra personam, Collegium, Vniuersitatem, Ecclesiam, aut locum certum, aut certam, à iudice publicata, vel denuntiata specialiter, & expressè, aut si aliquem ita notoriè excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quòd nulla possit tergiuersatione celari, aut aliquomodo iuris suffragio excusari. Nam à communione illius abstineri vult iuxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos, non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet suffragari.* in quibus verbis sufficit notorietas excommunicationis, vt vitari debeat excommunicatus, & multò magis, si, prout in casu nostro, præcessit sententia iudicis promulgata, & in Ecclesiis publicata.

5 Tertiò, quia, licèt hoc indultum aliter ex Concilio Constantiensi referri soleat, ita vt soli nominatim denuntiati, vel notorij percussores Clerici sint vitandi: alij tamen dicunt, standum esse decreto prædicto Concilij Basiliensis, quia hoc posterius fuit, & potuit limitare indultum à Constantiensi datum: & quia de decreto Concilij Basiliensis constat ex actis eiusdem Concilij; de decreto autem illo Constantiensi non constat, cùm non reperiatur in tota Concilij serie tale decretum; sed solùm ab aliquibus auctoribus referatur. Quamuis autem Concilium Basiliense non fuerit semper legitimum; confirmatum tamen fuit quoad multa à Nicolao V. imò hoc ipsum speciale decretum receptum fuit postea in Concilio Bituricensi, & in statutis Ecclesiæ Gallicanæ, & concordatis inter Leonem Papam X. & Franciscum Regem Galliæ, quæ habentur, & approbantur in Concilio Lateranensi sub eodem Leone *sess.* 11. & eandem formam amplexi sunt Patres in Concilio Maguntino *cap.* 104. Quare huius decreti verbis standum esse docuerunt Abbas, Felin. & Nauarr. quos affert Suar. *dict. sect.* 2. *n.* 4.

6 Respondi tamen, stante veritate narratorum, illos non esse reputandos excommunicatos vitandos, sed toleratos; quia iuxta communem iam Theologorum sententiam, quos congerit, & sequitur Suarez *ibi num.* 5. in hoc non est hodiè standum Concilio Basiliensi, sed Constantiensi anteriori, cùm Basiliense nec fuerit legitimum, nec approbatum à Romano Pontifice. Neque enim Nicolaus V. illud approbauit, nisi quoad aliquas causas beneficiales, & alias quasdam ibi tractatas, quæ ad factum spectabant, & non ad ius nouum constituendum, vt ex Bulla eiusdem Nicolai, quæ habetur in fine eiusdem Concilij, probat idem Suarez *num.* 2. & 3. in qua Bulla nihil continetur pertinens ad illius decreti approbationem. Nec etiam Leo X. in Concilio Lateranensi reuocauit decretum Constantiense, sed solùm Gallis, qui forma illa Basiliensi contenti erant, permisit vt eâ vterentur, si vellent. Quare nec ipsi Galli postea amplexi sunt rigorem decreti Basiliensis, sed tam ipsi, quàm omnes alij fideles vbique amplectuntur decretum Constantiense, quod licèt in corpore Concilij non reperiatur; refertur tamen ab Antonino grauissimo illius temporis Scriptore 3 *p. tit.* 25. *cap.* 3. & *in tract. de censuris, c.* 83. alias *in tract. de excommunicatione, cap.* 79. *num.* 16. qui habetur *in tom.* 14 *tractatuum diuersorum Doctorum*, qui ea testimoniis fide dignis refert, Martinum V. de hac re interrogatum respondisse: *illa est vna de concordatis, & volo quòd semper duret.* Denique praxis, & consuetudo vniuersalis totius Ecclesiæ eam formam vbique recepit, & approbauit, quæ est optima legum interpres, vt videri potest apud Suarez *loco citato.*

7 Supposita autem necessitate denuntiationis nominatim factæ, vt alios præter Clerici percussores,

vitare

vitare debeamus, dicendum videtur, cessare eam obligationem in casu nostro, in quo non fuit denuntiatio talis, qualis ad hoc requiritur; defecit enim ex duplici capite. Primò, quia communior, & verior sententia tenet, ad hanc obligationem non sufficere sententiam excommunicationis in aliquem latam, etiamsi de ea sententia notoriè constet, nisi etiam publicè, & legitimè denuntietur excommunicatus vitandus, vt probat idem Suarez, *vbi supra num.* 8. & alij communiter.

8 Quæ denuntiatio in casu nostro defuit: nam solùm publicata fuit sententia excommunicationis, vt veniret ad notitiam eorum, qui soluere debebant; non tamen fuit intimatum populo, vt eos vitaret, nec ad eum finem fiebat publicatio, cùm aliquæ etiam personæ incertæ, & non nominatæ in ea continerentur, qui vitari non poterant, nec debebant, cùm non agnoscerentur, nec nominatim denuntiarentur.

9 Secundò defecit denuntiatio debita, quia dato quòd sufficiat notorietas sententiæ, qua aliquis excommunicatur, vt excommunicatus vitari debeat; sententia tamen illa non debet esse conditionalis, & talis, vt effectus pendeat à conditione futura, sed debet esse absoluta: quare non sufficit proferre sententiam, qua Petrus nominatim excommunicetur ipso facto, nisi intra octo dies, v. gr. soluat, vt Petrus vitari debeat, quamuis intra terminum præscriptum non soluerit; sed requiritur, quòd elapso termino, iterum absolutè, & publicè iudicis iussu denuntietur; quia prima sententia, & denunciatio, etiamsi publicè, & in Ecclesia facta sit, non fuit absoluta, sed condicionata: quare ex vi illius non habetur absoluta notitia censuræ, sed solùm sub conditione: quod autem conditio impleta sit, non scitur ex denuntiatione, ac per consequens non habetur ex vi solius denuntiationis notitia censuræ à Petro incursæ, quod breuiter notauit Suarez, *vbi supra, numer.* 10. cum Couarru. & alijs, quos affert. Cùm ergo in casu nostro solùm publicata fuerit sententia excommunicationis incurrendæ ipso facto sub conditione futura, non potuit ex vi illius denuntiationis induci obligatio vitandi illos debitores, qui intra terminum assignatum non satisfecissent; per quod patet responsio ad primam rationem in contrarium adductam. Negamus enim, sufficere notitiam publicam censuræ, vt teneamur aliquem vitare, nisi vel sit Clerici percussor, vel notitia illa habeatur ex vi denuntiationis publicæ & iuridicæ. Nec in hoc standum est Concilio Basiliensi, sed potius decreto Constantiensis, seu Martini V. propter rationes suprà adductas.

10 Aduertendum tamen est, quamuis ob defectum denuntiationis non esset obligatio vitandi illos excommunicatos, quoad Officia diuina, aut commercium, & conuictum ciuilem: debere tamen vitari quoad Sacramenta, quæ quidem non possent illis licitè ministrari, si de eorum excommunicatione constat, quamuis denuntiati non sint. Regula enim generalis est, quòd peccatori publico neganda sunt Sacramenta, siue in publico, siue in occulto petat; de qua regula dixi latè *disputat.* 8. *de Sacramentis in genere, sectio.* 10. *& sequentibus.* Multo ergo magis repellendus erit à Sacramento recipiendo excommunicatus publicus, & notorius, quamuis quoad alia toleratus sit. Hæc tamen prohibitio non est Ecclesiastica, atque adeò eius violatio non inducet excommunicationem minorem ob indebitam communicationem cum excommunicato; hæc enim pœna sublata est in Concilio Constantiensi quoad communicantes cum excommunicati toleratis etiam in Sacramentis; sed est prohibitio iuris diuini, quo tenemur non conferre Sacramenta indignis, quæ obligatio semper perseuerat eo modo, quo *loco citato* latiùs explicui, neque huic obligationi in Concilio Constantiensi derogatum est.

11 Ad illud verò quod vltimo loco quærebatur, an excommunicationem incurrerint mulieres, quæ ex bonis suis decimas non soluunt? Breuiter respondendum est, si bonorum administratio libera ad ipsas mulieres pertineat, ita vt de fructibus possint pro arbitrio disponere, siue bona sint dotalia, siue paraphernalia, siue allodialia, vel quæcumque illa sint, incurrere procul dubio excommunicationem supradictam mulieres, quæ decimas non soluerint, cùm possent: secus, si vsusfructus, vel administratio ad virum pertineat, nec vxores possint de fructibus disponere, in quo regionum & prouinciarum consuetudo attendenda est.

DVBIVM VI.

Vtrum appellatio à denuntiatione excommunicationis suspendat effectum.

1 QVidam Generalis Ordinis cuiusdam religiosi præcepit subdito Regulari sub excommunicatione sibi reseruata ipso facto incurrenda, vt infra tot dies recederet à quodam munere, quod sine Religionis præiudicio exercere non poterat. Subditus friuolis rationibus ab obedientia se excusauit. Vnde Generalis transacto termino cum sententia in scriptis prolata declarauit excommunicatum, quæ declaratio ei fuit coram testibus intimata: ipse tamen à declaratione appellauit ad iudices competentes; atqui Prouincialis voluit, vt alij Religiosi abstinerent ab audienda eius confessione, cùm appellatio friuola, & sine causa sufficienti appareret. Sed adhuc vnus ex Religiosis noluit desistere ab audienda eius confessione, dicens, appellatione interposita suspensum fuisse excommunicationis effectum: quare Prouincialis voluit eidem Confessario auctoritatem, & iurisdictionem auferre ad audiendam illius subditi confessionem.

2 Respondi, prædictum Religiosum, posita conditione inobedientiæ, & transacto termino, incurrisse ipso facto excommunicationem, atque adeò non potuisse suspendi postea per appellationem à declaratione impositam, vt probant Suarez, *de censuris, disp.* 3. *sect.* 6. *num.* 5. *&* 6. & Thomas Sanchez, *lib.* 3. *consil. cap. vnico, dub.* 32. *num.* 140. & constat ex *cap. Pastoralis, §. verùm, de appellationibus, & cap. si cui, in fine, de sent. excommunicat. in* 6. vbi habetur, per appellationem ab excommunicatione post latam sententiam, non suspendi eius effectum, quia hæc sententia affert secum exequutionem, & eodem tempore, quo profertur, operatur; quare appellatio subsequens inuenit iam excommunicatum ipsum appellantem. Potuisset quidem suspendi effectus excommunicationis, si ante elapsum terminum præfixum subditus appellasset, vt cum alijs docet idem Sanchez, *ibi num.* 136. ex *cap. præterea il* 2. *de appellat.* quod ipse Sanchez, *num* 160 extendit ad eum, qui post decem dies elapsos, qui communiter ad appellandum conceduntur, sed tamen ante elapsum terminum præfixum ad obediendum appellauit: in nostro autem casu subditus appellauit post elapsum terminum totum præfixum, atque adeò post excommunicationem iam contractam, quæ semel contracta non potest, nisi per absolutionem, auferri.

3 Addidi tamen, in casu posito, quamuis appellatio non suspenderit excommunicationem; suspendisse tamen effectum declarationis, atque adeò subditum mansisse quidem excommunicatum, non tamen declaratum,

declaratum, nec vitandum, sed toleratum. Quòd enim appellatio non suspendat censuras latas, non extenditur ad alia, atque adeò ad sententiam declarationis, & denuntiationis, vt cum communi Doctorum, quos congerit, tradit idem Sanchez *dicto dub.32.n.234. & dub.33. n.5.* qui addit, hoc esse verum, etiamsi delictum sit notorium, ita vt nulla tergiuersatione celari possit; quia hodie post Extrauagantem *Ad euitanda*, multò magis grauatur quis per excommunicationem, & denuntiationem, quàm per solam excommunicationem, cùm ex tolerato fiat non toleratus. Cùm ergo à declaratione statim appellauerit, debuit declarationis effectus impediri.

4 Vnde vlteriùs dixi, non debere prohiberi Confessarium ordinarium ab audienda eius confessione: nec enim potest iudex copiam Confessarij reo negare, cùm sit forum valdè diuersum, & in quo Confessarius debet pœnitenti pro se, & contra se dicenti credere, & poterit pœnitens aliquas causas occultas afferre, ob quas Confessarius iudicet, eum non esse excommunicatum: imò poterit eum cum solis venialibus reperire, ad quorum absolutionem habet potestatem talem, quæ non possit per Prælatum regularem auferri. Vnde ipsimet Inquisitores, quando reum conuictum, & adhuc negantem tradunt curiæ sæculari, eo quòd in foro externo præsumatur hæreticus obstinatus: adhuc non possunt ei negare copiam Confessarij, nec hunc possunt prohibere, ne eum absoluat à peccatis; sed debent relinquere, vt ipse iuxta notitiam in confessione acceptam iudicet pœnitentem, quem non debet iudicare ex allegatis, & probatis in processu, sed solùm ex ipsius confessione sacramentali, vt cum aliis dixi *disp.53.de fide, sect.3.num.94. & sequentibus*. Sicut ergo non derogatur iurisdictioni Inquisitorum iudicantium illum vt hæreticum, quamuis detur ei copia Confessarij, imò quamuis vnus ex Inquisitoribus audiret sacramentaliter eius confessionem, vt dixi *ibi num.95.* quia nimirum nihil commune habet forum iudiciale cum foro sacramentali, nec notitia vnius fori deseruit ad iudicium alterius: ita nihil derogat auctoritati Prælati generalis excommunicantis, quòd Confessarius audiat confessionem subditi, & talem eum iudicet, qualem eum in confessione inuenit, saltem quandiu subditus nondum est legitimè denunciatus, & vitandus.

5 Si tamen Generalis sciret, Confessarium illum in particulari habere opiniones aliquas improbabiles, v. gr. quòd appellatio suspendat effectum excommunicationis antea latæ, vel alias similes, posset meritò prohibere, ne audiret confessionem illius subditi. Nam ob eandem causam, & propter doctrinas laxas & improbabiles posset Confessarium aliquem arcere ab audiendis omnium confessionibus; ergo à fortiori propter tale periculum poterit prohibere, ne audiat confessionem talis subditi. Deberet tamen tunc aliis Confessariis permittere, vt eum in confessione audirent; & expediret, quod simul declararet, ob quam causam talem Confessarium in particulari prohibeat ab eo munere, ne det ansam suspicandi, quòd id faciat cum detrimento libertatis requisitæ in eo Sacramento, vel ob alias rationes æquè odiosas.

* * *

DVBIVM VII.

Quid agendum cum Episcopo irregulari ob illegitimitatem mala fide occultatam in adeptione Episcopatus.

1 N Episcopus sæcularis illegitimus ex soluto, & soluta acceptauit Episcopatum sibi ablatum, tacita scienter irregularitate ex defectu natalium, imò inductis duobus testibus ad probandam legitimitatem, quorum alter dubitat, an eius nomine fuerit aliquid promissum; scit tamen postea datum. Suscepit deinde omnes Ordines sacros, & consecrationem Episcopalem, ac per decennium exercuit munera Pontificalia. Petiit denique occulto nomine, & loco, à Sanctissimo dispensationem irregularitatis, reualidationem tituli, & retentionem fructuum, dubitatúmque fuit, an expediret petitioni annuere post delictum adeò diuturnum.

2 Dixi, posse concedi, & non paucas rationes esse, vt concederetur. Primò quia agitur de impedimento occulto: nam, licèt defectus natalium esset publicus, in ratione tamen impedimenti manebat occultus; omnes enim, quibus illegitimitas constabat, supposuerunt pro certo, præcessisse dispensationem, vt Episcopus fieret. Quòd autem hoc sufficiat vt impedimentum reputetur occultum, & vt dispensetur in eo, sicut in casibus occultis, si manet occultum in ratione impedimenti, probat latè Thomas Sanchez *lib.8.de matrimonio, disputat.34.num.56.* & quidquid sit, an id sufficeret, vt posset in hoc casu dispensare inferior, qui potest in irregularitate occulta; certum tamen est, hanc esse rationem sufficientem, vt Summus Pontifex, extantibus paribus causis dispensandi, possit æquè prudenter dispensare in hoc casu, ac si esset illegitimitas ipsa occulta.

Secundò, quia plures, & graues Doctores tenent, etiam stante irregularitate, collationem Episcopatus, & aliorum beneficiorum esse validam, & fecisse fructus suos: ita Syluester *vel excommunicatio* 4. Ioannes Præpositus *in 3.part.quæst. 5.de irregularitate dub. 3. num. 17.* & probabilem putant Suarez *de censuris disput. 40. numero 35.* Luisius Turrianus *de censuris lib.7.disp.58. dub. 2.* Gaspar Hurtado *disp.1.de irregularitate, difficultate 50.num.11.* Coninch *in 3. p. disp. 18.de censuris dub.1.num.6.* Diana *4. part. tract. 2. de irregularitate resolut. 37.* & alij antiquiores, quos ipsi referunt.

4 Tertiò, quia non desunt etiam, qui dicant, illegitimum iuuari regula Cancellariæ triennalis possessionis ad acquirendum titulum, nempe Parisius, Probus, & Nauarrus apud Sanchez *lib. 7. in Decalogum cap. 59.num.87.* & quos ego retuli *tom. 1.de Iustitia, & iure, disp. 7.num. 109.* vbi licèt contrariam opinionem sequutus sim; hanc tamen amplectitur Sanch. *lib.2.consil.1.dub.31.n.14.* & potuisset Episcopus eandem amplecti quoad valorem tituli, quamuis non quoad licitam acceptationem, aut retentionem.

5 Quamuis autem ad fruendum regulâ illâ de triennali possessione, necessaria sit bona fides, vt cum communi sententia dixi *dicta disp. 7. num. 115.* Sunt tamen qui dicant, non requiri, vt Ludouicus Gomezius supra illam regulam *quæst. 42.* vbi affert duas Rotæ decisiones pro ea sententia.

6 Quartò mouebar ex *c.1.de clerico non ordinato ministrante*, vbi Vrb. III. loquens de Diacono, qui sine Sacerdotio celebrauit, ideóque mansit irregularis, dicit Episcopo Legionensi, vt iniuncta ei pœnitentia, misericorditer ei de beneficio prouideat, ne egeat ad suam

suam sustentationem: qood vel de rereotiooe intelligitur, vt aliqui voluut, vel vt alij fortasse meliùs intelligunt; de noui beneficij collatione, hoc aotem inueniri videtur in casu nostro, in quo, si Episcopus sine Episcopatu maneret propter irregularitatem, indigeret magno cum dedecore dignitatis Episcopalis ad suam sustentationem, atque adeò expedit cum eo dispensare ad eiusdem Episcopatus retentionem, præsertim cùm sit vnus ex tenuioribus Episcopatibus, & vix ad pauperem sustentationem sufficiat.

7 Hæc autem omnia probare videntur ad mious posse dispensari cum illo: cùm eoim sint rationes, quibus tot Auctores dicunt, eum validè accepisse titulom, & fecisse fructus soos, & alij dicant, acquisiuisse saltem postea verum titulum per triennalem possessionem; sufficient saltem hæc omnia, vt dispensetur cum illo, præsertim, cùm sit iam senex, & tot annis in suo munere laborauerit, cui labori respondere debet stipendium proportionatum, & denique scandalum magnum sequeretur ex dimissione Episcopatus, nec alia via ei suppetat ad sui sustentationem; debere itaque ei grauis pœnitcotia occulta imponi pro præteritis, non tamen pecuniaria, quia fructus omnes in sustentationem consuropsit, & ad eandem iodiget omninò futuris.

8 Nec deniqueobstat, id quod propooebatur de simonia commissa cum duobus testibus pretio inductis ad testificandum eius legitimitatem: oam cum primo teste nulla simonia commissa fuit, cùm ante testificationem nihil ei promissum fuerit. Cum secundo etiam teste, post diligens examen non apparet, quòd præcesserit promissio: in dubio autem quod diligentia adhibita superari non potest, nemo debet se reputare simoniacum, vel excommunicatum. Adde, à grauissimis Doctoribus æstimari probabile quòd propter simoniam iuris humani non incurrantur pœnæ, exceptis quibusdam specialibus casibos, vt videri potest apud Thom. Sanch. *lib. 2. cons. c. 1. dub.* 108. qui etiam *dub. 26. num. 9.* dicit, non esse simoniam de iote diuino, sed solùm de iure Ecclesiastico, dare aliquid mediatori, vt intercedat apod aliũ, qui mihi beneficium conferat, atque adeò non iocurri tunc pœnas simoniæ, quia non emitur beneficium, sed intercessio: quod idem dici posset ab aliquo in casu oostro, pretium datum testi ob falsum testimonium non inducere simoniam de iure diuino, sed solùm de iure humano, quia non emitur beneficium à teste, sed sola testificatio falsa circa legitimationem; sed quidqoid sit de hoc, ad minus hæc omnia iuuant, vt appareat congruitas ad faciliorem dispensationem. Propter quæ in speciali Congregatiooe iussu Vrbani VIII. facta coram Cardinali maiori Pœnitentiario, & aliquibus Prælatis, ac Theologis, omnium sententiâ iodicatum foit, dispensationem concedendam, impositâ pœnitentiâ, & absque vlla mulcta pecuniaria.

DVBIVM VIII.

An dispensatione irregularitatis ex homicidio, necesse sit ad eius valorem narre dispensationem præcedentem ob alterum homicidium.

1 COmmonis sententia affirmat, quia Pontifex vel ooo concederet secundam, vel certè difficiliùs concederet, si præcedentis dispensationis notitiam haberet; qoia difficilius est remittere pœnam duplicis delicti, quàm vnius, & grauiùs solet puniri relapsus quàm ob primum lapsum: vt latè probat Suarez *lib. 6. de legibus cap. 23. numero 12.* & multis relatis Thomas Sanchez *lib. 8. de matrimonio disp. 22. numero 5. & 10.* quibus consentit Basilius Pontius *de matrimon. lib. 8. cap. 17. n. 8.*

2 Hoc tamen non caret difficultate, quia vt bene notat Suarez *dicto cap. 23. num. 9. & seqq.* ratio subreptioois io hoc casu debet oriri vel ex iure positiuo exigenti quòd narratur prior dispeosatio ad valorem secundæ; & hoc ius non facilè reperietur: vel debet oriri ex præsumpta voluntate Pontificis non habentis aoimum dispeosandi in secundo crimine, si præcessit dispensatio prioris. Et quidem, licèt ad hoc præsumendum, sit aliquod fundamentum *in leg. 3. C. de Episcopali audient.* diceote, *vt remissionem veniæ crimina, nisi semel commissa, non habeant, &c.* vnde argoitur, oon facilè indulgendum esse in secundo crimine: in contrarium tameo est, quod testatur versatissimos in sacra Pœnitentiaria Filliucius *tractat. 10. part. 2. cap. 10. num. 325.* vbi de hac necessitate exprimendi priorem dispensationem super primo crimine, subdit, *non credo esse receptum*; quod etiam testati sunt Illustrissimi, Datarius, atqoe etiam Ioann. Baptista Coccinus Decanus sacræ Rotæ, & Regens sacræ Pœniteotiariæ pietate, & doctrinâ vbique notissimus; quorum vterque interrogatus die 13. Martij aono 1631. asseruit non esse necessarium id explicare ad valorem secundæ dispensationis: cùm autem ij duo melius, quàm alij omnes testari posseot de vsu pro foro externo io Dataria, & pro foro interno in sacra Pœnitentiaria, videtur potuisse iis credere, qui ob non narratam priorem dispensatiooem, de valore secundæ dispeosationis dubitat; quia tamen totum hoc pendet ex intentione concedentis, & hæc potest variationem accipere, poterit etiam fieri, quòd vel tempore præterito contrarius vsus fuerit, vel etiam futuro tempore contrarium vsum, & regulam pariat contraria intentio concedentis eiusmodi dispensationes, prout de facto hodie modernus Regens sacræ Pœnitentiariæ hanc ob causam addi iubet in Breuibus hanc clausulam, *Et, si Orator simile delictum iterum admiserit, dispensationemque super eo, à sacra Pœnitentiariæ officio denuò obtinuerit, eiusmodi dispensatio nequaquam ei suffragetur, si præsentis gratiæ mentionem in illa non fecerit, & ita illum monere, &c.* qoam tamen clausulam non nisi in dispensationibus de abortu inductam esse audio. Vnde à contrario arguitur eâ clausula oon positâ non esse necessariam eiusmodi expressionem; cui seotentiæ fauere videntur Henriquez *lib. 14. capite 17. numero quinto, littera I.* Molina *de primogenijs lib. 2. cap. 5. num. 55.* & Padilla, Bart. & Bald. quos affert Henriquez *loco suprà citato*, qui saltem in foro conscieotiæ id approbat.

DVBIVM IX.

De irregularitate cuiusdam Parochi Regularis incitantis subditos ad occidendas aggressores.

1 IN quodam oppido Indiæ Parochi munus legitimè exercebat Sacerdos qoidam è Societate Iesu. Accidit autem, vt illuc aduenirent Æthiopes quidam, mancipia nimirum fugitiua, quia turmatim accedentes non leuiter Indos incolas turbarunt, dum illis mortem, & deuoratiooem minabaotur. Accurrunt territi Indi ad suum Sacerdotem consilij causâ; ipse verò respondit: Ite, & occidite illos vel (vt alij referunt,) Ite comprehendite eos; si verò resistant, occidite. Sacerdos non recordatur horum verborum: probabile tameo putat, atteota sua natura, & indole, se ea verba protulisse. Indi ergo his verbis

facti

facti animosiores procedunt ad capiendos aggressores, & dum resistunt, occidunt ex eis sex, aut septem. Sacerdos ergo irregularis reputatus recurrit ad suum Prouincialem; à quo dispensatur cum ipso, quia propter difficilem recursum ad Generalem ex loco remotissimo, iudicauit facultatem Prouinciali competere, iuxta id quod habetur in proœmio compendij priuilegiorum eiusdem Societatis. Quæsitum ergo est, quid sentiendum sit de valore dispensationis,& de potestate ad dispensandum in eo casu.

2 Dixi, in primis in proœmio dicti Compendij non contineri dictam facultatem: nam ibi prohibetur quidem vsus aliorum priuilegiorum, de quibus non fit mentio, in eo compendio, & postea additur, *Si tamen illorum vsus alicubi necessarius fuerit, is à Præposito Generali impetrandus erit, aut si periculum in mora esset, censeatur Prouincialibus, & Visitatoribus, & duntaxat in casu communicatus, dummodo Societatis instituto non repugnet.* Facultas ergo concessa Prouincialibus ad alicuius priuilegij vsum, non moneo prius Generali, propter periculum, & distantiam, solùm est in ordine ad priuilegia non contenta in compendio. Quare, cùm facultas dispensandi in irregularitate homicidij, si quæ est, sit contenta in compendio, non potuit prætextu distantiæ, & periculi in mora Prouincialis eam sibi vsurpare, fundatus in illis proœmij prædicti verbis.

3 Dixi secondò, si in hoc casu intercessit irregularitas homicidij, nec ipsum Generalem potuisse dispensare, multò minus Prouincialem, quia quidquid sit, an pro foro conscientiæ & in occultis possit dispensare, hoc tamen fuit publicum. Et quidem quoad casus publicos derogata fuerunt omnia Regularium priuilegia in Concilio Tridentino *sess. 14. cap. 7. de reformat.* Vnde in eodem compendio priuilegiorum Societatis *verb. dispensatio, post §. 6.* monentur Superiores omnes de hac Concilij reuocatione, & de ablata facultate dispensandi in casibus publicis.

4 Dixi tertiò probabile videri, quod aliunde potuerit Prouincialis cum illo Sacerdote dispensare ad vsus Ordinum: nimirum primò ex concessione Pauli III. facta per Bullam,& relata in dicto compendio Societatis, *verbo dispensatio. §. secundo* quæ *ibidem* Prouincialibus communicatur, vt scilicet vniuersaliter possint cum subditis post vota emissa dispensare in omni irregularitate ad vsus Ordinum, excepta irregularitate homicidij voluntarij, bigamiæ, & mutilationis membrorum: & de eadem irregularitate homicidij voluntarij loquitur Tridentinum *dicto cap. 7.* quando eam indispensabilem reddit. In casu autem nostro videtur probabile, non fuisse irregularitatem propriam homicidij; nedum homicidij voluntarij; nam homicidium propriè non est, nisi sit iusta occisio. Videtur autem verisimile, in casu nostro non fuisse occisionem contra iustitiam; tum quia præcesserunt minæ incutientes metum grauem probabilem, & ab iis, qui eas solebant exequi, vt multi testantur: tum etiam, quia cùm Æthiopes illi essent delinquentes in Indorum territorio, & aggressores iniusti, habebant Indi ius eos capiendi auctoritate Gubernatoris Indi, qui cum aliis etiam tunc aderat, & præstabat auctoritatem publicam actiuis ergo sunt iure suo occidendo eos, qui iustæ capturæ resistebant: Non ergo fuit homicidium iniustum, nec Parochus suo consilio cooperatus fuit iniustæ occisioni, atque adeò non contraxit irregularitatem homicidij propriè dicti.

5 Secunda ratio esse posset, quia, esto illud fuisset homicidium proprium contra iustitiam: irregularitas tamen consoluentis non videtur excepta in facultate illa Pauli III. suprà relata, in qua excipitur irregularitas ex homicidio voluntario: nam pœnæ impositæ homicidio simpliciter non comprehendunt mandantes, & consulentes homicidium, nisi per legem ipsam extendatur ad mandantes, & consulentes. Vnde si irregularitas non fuisset in iure expressè extensa ad mandantes, non incurreret eam mandans, quantumuis homicida esset irregularis, vt cum aliis fatetur Thomas Sanchez *dicto cap. 10. num. 44.* & alibi. Hæc tamen ratio non videtur solida: quia quamuis consulens, vel mandans homicidium non incurreret irregularitatem homicidij, nisi esset in iure expressum, & extensa irregularitas homicidij ad mandantes,& consulentes: at postquam id in iure expressum est,& extensa irregularitas ad vtrosque; iam nomine irregularitatis homicidij voluntarij intelligitur etiam mandantes, & consulentes, quia ij etiam quoad hoc intelliguntur homicidæ voluntarij, quod videntur supponere Doctores communiter, dum agentes de irregularitate homicidij voluntarij, & de eius dispensatione, vel indispensabilitate comprehendunt mandantes & consulentes, quod clarè significat P. Suarez *disp. 44. de censuris sect. 3. num. 16 & 31.* & idem supponere videntur responsa sacræ Congregationis Cardinalium Interpretum Concilij Tridentini: nam *sess. 14. cap. 7.* vbi de indispensabilitate huius irregularitatis homicidij voluntarij agitur, duæ declarationes reperiuntur eiusdem Congregationis, tam in impressis, quàm in manuscriptis, quæ id supponunt. Prima est subscripta à Cardinale Caraffa nomine Congregationis ad Episcopum Hieracensem anno 1587. his verbis. *Mandans homicidium committi in personam vnius, si committantur in personam alterius, an dicatur incurrisse irregularitatem, adeò vt super ea nec dispensari debeat iuxta hoc decretum, nec Episcopus possit ex cap. 6. sess. 24. quamuis homicidium sit occultum. Congregatio censuit non incidisse in irregularitatem, qua contrahitur ex homicidio voluntario.*

6 Secunda verò responsio habetur postea his verbis. *Quærebatur, an is, qui mandauit aliquem baculo verberari, eo expresso ne occideretur, si mandatarius armis percusserit, & occiderit, intelligatur incidisse in hoc decretum Concilij, adeò vt omni Ordine, atque beneficio, & officio Ecclesiastico absque spe dispensationis perpetuò carere debeat. Congregatio censuit negatiuè.* In vtráque autem responsione supponitur contrahi irregularitatem homicidij voluntarij indispensabilem à mandante, quando mandans intendebat mortem illius, qui eius iussu occiditur, nam illa duobus casibus excusant mandantem ab hac irregularitate indispensabili ex eo solùm quòd vel non intendebat mortem, sed percussionem, vel certè non intendebat mortem huius, sed alterius. Vnde Nauarrus *in manuali cap. 27. n. 240.* apertè fatetur, mandantem contrahere eiusmodi irregularitatem homicidij voluntarij, etiam quando ipse mandatarius eam non contrahit. v. gr. quando famulus propinat potum veneno infectum animo iocandi, mandato heri persuadentis esse solo insensum: quo casu dicit, herum incurrere irregularitatem homicidij voluntarij. Vnde, redeundo ad casum nostrum, si Prælatus non potest dispensare in irregularitate homicidij voluntarij, non poterit dispensare cum hoc Sacerdote eo solùm prætextu quòd non occiderit, sed mandauerit, vel consuluerit occasionem nam hæc etiam venit, vt vidimus, nomine irregularitatis homicidij voluntarij.

7 Tota ergo ratio reduci ad hoc quòd probabile sit, vt diximus, non fuisse illud homicidium iniustum: quia tamen de hoc constabat, dixi procurandam,

procurandam, & mittendam esse illi Sacerdoti dispensationem aliam magis securam, & certam ab eo, qui eam impertiri posset.

DVBIVM X.

Vtrùm suspensus occultus celebrare possit sine periculo irregularitatis ad alendum se, & matrem egentem.

1 N. Ante legitimam ætatem fraudulenter Presbyteratum accepit, nec obtinere potest ab Episcopo dispensationem, celebrat tamen quotidie ad se & matrem egentem alendam. Quæsitum fuit, an id sine periculo irregularitatis incurrendæ facere posset?

2 Suppono, hunc propter prauam Ordinis susceptionem incurrisse ipso facto suspensionem ab Ordine malè suscepto, quæ, licèt à Sixto V. in Bulla, *Sanctum, & salutare* quæ est in Bullario 91. inter eiusdem Sixti Bullas, fuerit reseruata Summo Pontifici: postea tamen reducta est ad terminos iuris communis Clemente VIII in Bulla incipiente, *Romanum Pontificem*, quę habetur apud Quarantam *verb. Ordo*, & est 40. *in* Bullario communi, de quibus videri possunt Suarez *de censuris disp. 31. sect.* 1 & alij plures, quos congerunt Carolus Thesaurus *in praxi Ecclesiastica p. 1. verb. Ordines cap.* 1. & Diana ab eodem citatus.

3 Quomodocunque autem sit, consequenter fatendum erit, hunc, si absque dispensatione celebret, vel absque sufficienti excusatione, fieri irregularem, iuxta regulam generalem, quod suspensus ab Ordine, si illum exerceat, eo ipso contrahit irregularitatem, dubium ergo solùm est, an necessitas se, & matrem inopem alendi excuset ab incurrenda irregularitate ob non obseruatam suspensionem & licitam reddat celebrationem Missæ.

4 Dixi in primis, non mihi probari hanc viam excusandi N. ab obseruanda censura, nec aperiendam hanc portam ita latam, quæ, si semel aperiatur, censuræ Ecclesiasticæ suum rigorem maxima ex parte amittent, nam hoc prætextu, posita cessatione a Diuinis, omnes pauperes Sacerdotes celebrare præsument, sicut in diebus festis possunt laborare, si indigent ad sui sustentationem; imò eodem prætextu Sacerdos pauper dicet, se posse Missam celebrare feria 6. Hebdomadæ sanctæ, vel etiam sine vestibus sacris, aut sine pane azymo, quando is non habeatur: quia nimirum hæc omnia sunt præcepta merè Ecclesiastica, quæ non obligant in ea necessitate, si non obligat præceptum seruandi censuram suspensionis, quæ omnia sunt manifestè absurda. Consideranda ergo sunt in quolibet præcepto pondus, & substantia rei præceptæ, & finis a præcipiente intentus, vt iudicetur de damno, quod sequitur, vel de commodo, quod impeditur, an sufficiant ad excusandum ab obseruantia præcepti; nec enim potest vna generalis pro omnibus regula assignari, cùm non sint omnia hæc præcepta æqualia, & tota hæc excusatio fundatur in præsumpta Legislatoris voluntate nolentis obligare cum tanto, vel tanto incommodo, aut damno. Oportet etiam aduertere, an agatur de vitando damno, quod aliquis hic, & nunc patitur in rebus suis, si obseruet præceptum; an verò solùm de lucro, quod impeditur obseruando præceptum. Faciliùs enim excusatur quis ob iacturam rerum suarum, quam incurret, quàm ob spem lucri, quod posset habere, & obseruatione præcepti impeditur. Hinc enim videmus, faciliùs excusari aliquem ab obseruatione festorum ob damnum, quod inde patitur, quàm ob lucrum, quod sperare poterat, vt colligi potest ex *cap. licèt de feriis*, vbi Pontifex dispensat cum piscatoribus Archiepiscopatus Tiburiensis, vt diebus festis, exceptis maioribus solemnitatibus, si halecia terræ se inclinauerint, possint eorum capturæ intendere, ita tamen vt Ecclesiis vicinis, & pauperibus congruam portionem distribuant. Vide, cum quot conditionibus dispenset in festi obseruantia, quando periculum erat magni lucri admittendi, eo quod pisces illi non nisi in transitu, & temporibus incertis appareant, & capi possit. Cùm tamen ad damnum vitandum dispensatio nõ sit necessaria, quia tunc censetur necessitas adesse, quæ lege caret, quæ etiam differentia in censurarum obseruatione locum habet: nam ad vitandum scandalum, infamiam, & similia, licitè potest non obseruari censura, quando damnum, quod timetur, proportionem habet ad eum effectum sufficientem. Non tamen ita facilè danda est licentia, quando agitur de lucro captando, alioquin posset irregularis licitè Episcopatum oblatum acceptare, ne transacta occasione Episcopatus alteri detur, & ipse careat lucro ingenti sibi tunc temporis obueniente, & sic de aliis similibus.

5 Hæ autem omnes circumstantiæ ostendere videntur obligationem obseruandi suspensionem in casu nostro. Nam in primis non agitur de vitando damno, sed de non captando lucro, quod haberi posset ex celebratione Missarum; & quidem de lucro, ad quod Sacerdos ante suspensionem contractam nullum ius habebat, cùm antea nondum esset Sacerdos, & ipsamet illegitima Sacerdotij susceptione suspensionem incurrerit. Deinde considerandum est, hanc ipsam lucri amissionem non aduenire per accidens ad censuram, sed ex intentione imponentis censuram. Ad hoc enim etiam imponitur suspensio, vt Sacerdos suspensus careat honoribus: & emolumentis, quæ consequuntur ad Ordinum exercitium. Quare non se habet sicut detrimentum in salute corporea, vel in re familiari, quod incurritur obseruatione festi, quod quidem est præter intentionem Legislatoris.

6 Quamuis autem N non videatur mihi excusandus eo titulo ab incursione irregularitatis, si mala fide velit celebrare; dixi tamen, posse fortasse alia via faciliùs liberari: expleta enim iam ætate necessaria, posse illum accipere absolutionem suspensionis contractæ non solùm à suo Episcopo, sed à quocunque Confessario priuilegiato habente facultatem absoluendi à censuris, atque adeò à suspensionibus non reseruatis, quæ tamen non sint pœnæ, & in punitionem, sed censuræ propriæ, colligi potest ex iis, quæ multi Doctores communiter docent, dum dicunt, eiusmodi Confessarios posse absoluere à suspensionibus nõn reseruatis, quando sunt propriæ censuræ, prout docent Auila, Alterius, & Garzias, quos affert, & sequitur P. Carolus Thesaurus *in praxi Ecclesiastica p. 1. cap. 14. versus finem.* Aliundè verò suspensionem in casu nostro incursam, esse propriè censuram, & non pœnam, docet Suar. *disp. 31. de censuris sect. 5. n.* 24. quem sequitur Thesaurus *vbi suprà part. 2. verb. Ordinis. cap. 1. num.* 1. Ex quibus fit, posse non solùm Episcopum, sed dictos Confessarios priuilegiatos post expletam ætatem absoluere à dicta suspensione, quæ quidem, vt suprà vidimus non est hodie reseruata, quamuis olim à Sixto V. reseruata fuerit, quod amplius colligi poterit ex regula, quam clarius fortasse, quàm alij, tradit Ioannes Præpositus *in 3. quæst. 3. de censuris, dub.* 4. vbi dicit, posse eiusmodi Confessarios absoluere à suspensione non reseruata, quæ non sit imposita ad certum tempus, sed indefinitè; tunc enim regulariter intelligitur esse censura, vt fatetur Suarez *disp. 29. de censuris, sect. 1. num.* 19. Porrò

suspensio

suspensio imposita à Pio II. in Bulla suprà citata contra ordinatos ante ætatem, non est perpetua positiuè, hoc est, cum clausula inferente positiuè perpetuitatem, sed indefinitè, vt constat ex verbis Bullæ, vbi solùm dicitur, *à suorum Ordinum executione ipso iure suspensi sint; & si huiusmodi suspensione durante in eiusdem Ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant.* in quibus verbis potiùs significatur, eam suspensionem non esse sine spe absolutionis, ad quod videntur alludere verba illa, *si huiusmodi dispensatione durante*; supponitur enim non esse positiuè perpetuam. Quamuis autem Sixtus V. eam positiuè perpetuam imposuerit, addendo particulam *perpetuò suspendimus*; sed tamen Clemens VIII. in Bulla citata reduxit eam Sixti Bullam ad terminos iuris, & Bullæ Pij II. & Concilij Tridentini, in quibus non habetur suspensio reseruata, & positiuè perpetua. Vnde colligitur, hodie hanc suspensionem tolli posse per Confessarium habentem facultatem ad absoluendum à suspensionibus non reseruatis: qua absolutione habita, & ætate completa, non video, cur prædictus Orator non possit celebrare, nisi fortè irregularitatem iam incurrit celebrando mala fide, durante suspensione; à qua tamen irregularitate, si occulta sit, poterit per suum Episcopum in foro conscientiæ dispensari iuxta facultatem Episcopis in Concilio Tridentino concessam.

DVBIVM XI.

An irregularis occultus possit retinere beneficium solùm habens annexam recitationem Officij.

1 N. Irregularis irregularitate orta ex homicidio voluntario occulto, cùm aliunde capax esset ob primam tonsuram, quam habeat, accepit beneficium quoddam, cuius titulus nullum actum Ordinis, vel ministerium habebat annexum, nisi meram recitationem Officij diuini. Quæsitum est, an in foro conscientiæ posset illud licitè retinere, non obtenta dispensatione.

2 Suppono, circa validitatem collationis duas esse sententias. Prima asserit irregularem non solùm illicitè, sed etiam inualidè accipere beneficiū Ecclesiasticum quam tenent Lessius, Villalobos, Nauarrus, Auila, Sayrus, Couarruuias, Henriquez, & alij apud Dianam *part. 4 tract. 2. de irregularitate, resolut.* 37. Vnde obtenta postea dispensatione irregularitatis, debet vel dimittere beneficium, & reddere fructus perceptos, vel obtinere denuo reualidationem tituli, & retentionem fructuum. Secunda sententia docet, non potuisse, irregularem sine peccato graui beneficium acceptare; collationem tamen fuisse validam, quamuis retentio sit illicita, quandiu non obtinetur dispensatio irregularitatis, quam sententiam probabilem fatentur Suarez *de censuris disp. 4. sect. 2. n.* 15. Turrianus, Gaspar Hurtado, Ioannes Præpositus, Syluester, Pluuius, & Coninch, quos refert, & sequitur Diana *loco citato*, quibus adde Castrum Palao *tom. 2. tract. 13. de beneficijs disp. 1. punct. 11. §. 3. num.* 8. & Pilliucium *tom. primo tractatu decimonono 19. cap. 2. n.* 85.

3 Hoc ergo supposito, dicendum videtur, in casu nostro, quamuis iuxta secundam sententiam collatio beneficij valida fuerit, fuisse tamen illicitam, atque illicitam etiam esse retentionem, nisi dispensatio irregularitatis obtineatur, qua obtentâ, non erit necessaria noua tituli reualidatio, cùm valida fuerit prima collatio; ea tamen dispensatione non obtenta, illicitam esse beneficij retentionem: quia Doctores vtriusque sententiæ in hoc conuenire videntur, quòd acceptatio, & retentio illicita sit, quamuis aliqui eorum magis benignè loquantur, non obligantes ad statim dimittendum, sed permittentes quòd possit aliquo tempore beneficium retinere, vt dispensationem irregularitatis obtineat, dummodo in ea procuranda nimium negligens non sit, & interim ex redditibus beneficij sufficienter prouideat Ecclesiæ, vt saltem per alium ei inseruiatur, si necesse sit: hoc enim ad tempus facere propter causam adeò grauem non est contra iustitiam, sic videtur loqui Suarez *vbi suprà num.* 15. adiuncto *num.* 19. ad quem videtur *ibi* se remittere. Omnes autem videntur supponere obligationem dimittendi beneficium, si dispensationem irregularitatis non vult, vel non potest impetrare, quod in casu nostro videtur à fortiori procedere, in quo irregularitas procedit ex homicidio voluntario, cui strictissimè ablata est spes obtinendi quodlibet beneficium in Concilio Tridentino, *sess. 14. c. 7.* Vnde P. Thesaurus, *in praxi Ecclesiastica, part. 2. verb. homicidium cap. 1. num.* 5. fatetur, homicidium voluntarium ex illo decreto Tridentini incurrere inhabilitatem indispensabilem ad acquirenda Ecclesiastica beneficia.

4 His autem non obstantibus, quæ apud Doctores communia, & certa esse videntur, non defuerunt in casu nostro, qui dicerent, Oratorem posse tuta conscientia retinere beneficium, etiam non obtenta, nec petita dispensatione, cuius obtinendæ nullam ferè spem poterat habere, fundamentum præcipuum erat ex doctrina P. Suarez, *qui dicta sect. 2. n.* 35. de irregulari accipiente beneficium dicit quidem, debere beneficium dimittere, si dispensationem irregularitatis non potuerit obtinere: addit tamen, *saltem cum limitatione posita in præcedenti puncto.* vbi videtur, se omninò referre ad id, quod dixerat in puncto præcedenti *numer.* 19. vbi loquens de irregulari habente beneficium ante irregularitatem, & de obligatione dimittendi, distinguit de qualitate beneficij, & seruitij illi annexi: *nam interdum* (inquit) *est adeò simplex beneficium, vt solùm obliget ad recitandum Officium canonicum, vt Præstimonium (quod sit gratia exempli dictum.) Aliud solùm requirit ministerium quod per alium exerceri potest: & in his, & similibus nulla est ratio obligationis dimittendi illud, cùm possit irregularis obligationi beneficij satisfacere per se, vel per alium. Alia etiam sunt beneficia Ecclesiastica, quæ personalem residentiam cum exercitio alicuius operis postulant: & in his maximè procedit ista sententia; sed limitanda, ac declaranda est. Quia non tenetur statim irregularis dimittere beneficium, sed potest aliquo tempore retinere, vt dispensationem irregularitatis obtineat, dūmodo in ea procuranda nimium negligens non sit, & interim ex redditibus beneficij sufficiēter prouideat Ecclesia vt saltē per aliū ei inseruiatur, si necesse sit: hoc enim tēpore facere propter causā adeò grauem non est contra iustitiam.* Huc vsque Suarez, qui duo videtur ibi permittere, nempe, & retinere beneficium sine dispensatione, si tale sit, & adeò simplex, quale in casu nostro supponitur, & retinere saltem ad aliquod tempus dum dispensatio procuratur, si beneficium sit, quod personalem residentiam cum seruitio aliquo exigat. Quamuis autem limitatio, cuius postea *num.* 35. videatur solùm debere intelligi de secunda parte, nempe de retentione ad aliquod tempus, quandiu dispensatio procuratur: nam ante illam partem immediatè præcedunt verba illa, *sed limitanda, ac declaranda est.* quare illam solam videtur sub nomine *limitationis* postea intellexisse, atque adeò illum solùm concessisse, irregulari,

qui stante irregularitate beneficium nouum acceptarint: aliqui tamen volebant, vtramque partem comprehensam fuisse à P. Suario, dum *num.* 35. limitationem supra positam dixit habere locum etiam in beneficio accepto in irregularitate.

5 Quod rursus confirmabant ex doctrina Ioannis Præpositi, qui *in 3. part. quæst. 5. de irregularitate, dub. 3. num* 15. regulam generalem statuit, his verbis: *Notandum conuenire inter Doctores, quòd quando irregularitas præcedens non impedit functiones beneficij, aliquis non redditur inhabilis ad illud obtinendum. v. gr. si beneficiũ solùm obligat ad lectionem horarum canonicarum, clericus contrahens irregularitatem, eo quòd priuatus manu non redditur inhabilis ad illud obtinendum, imò licitè potest beneficium recipere, & retinere.* Hæc ille, cui fauere videtur Suarez, qui *dicta sect.* 2. *n.* 38. loquens de beneficio post irregularitatem obtento, dicit clericum irregularem non esse incapacem, nisi recipiendi beneficium, cuius actus impedit irregularitas, & reprobat Nauarrum, qui hoc limitauerat ad irregularitatem absque peccato contractam.

4 Ratione denique hoc ipsum probatur: quia supposita sententia probabili, dicente, collationem beneficij irregulari factam, esse validam, eo ipso quòd irregularis bona, vel mala fide beneficium accepit, iam illud est verè suum, nec apparet præceptum dimittendi: quare sicut potest licitè retinere beneficium quod ante irregularitatem obtinebat, si id sit adeò simplex, vt ad solam recitationem Officij ordinetur, non apparet, cur non possit retinere aliud simile beneficium post irregularitatem validè acceptum, cùm hoc sit tam suum, quàm illud aliud, & cùm tota obligatio dimittendi beneficium ante irregularitatem acceptum fundetur in eo quod non potest satisfacere muneribus, & officiis, ad quæ beneficium ordinatur, & datur, quæ ratio cessat in casu nostro. Nec videtur obstare Tridentini decretum suprà adductum loquens de homicida voluntario: quia præterquam quòd non sit prohibitio accipienti, sed conferenti beneficium, nullum verbum est de retentione, sed de collatione, nec ea ibi irritatur, sed prohibetur illis verbis, *nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferri liceat.* & quamuis statim addatur aliquid, quod ad retentionem ipsam pertinere videtur nempe, *sed omni Ordine ac beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuò careat.* hæc tamen videntur intelligenda de priuatione per iudicem facienda, alioquin deberet ipso facto, & ante sententiam amittere beneficia, quæ ante irregularitatem habebat, cùm verba illa vniuersaliter loquantur de omni beneficio, quam tamen pœnam communis sententia negat ipso facto incurri ante sententiam.

6 Hæc tamen responsio, vt verum fatear, videtur mihi satis dubia: quia communis Doctorum sensus, & Curiæ in vtroque stylus apertè repugnat. Nec loca illa, quæ ex Suario afferebantur, ostendunt eam fuisse eius mentem: nam *num.* 35. solùm approbauit in casu nostro limitationem, quam *num.* 19. tradiderat, vbi sub nomine *limitationis*, solùm permisit retentionem ad tempus, dum dispensatio irregularitatis procuratur, quod verò afferebatur ex *num.* 38. minùs videtur fauere, quia ibi loquitur Suarez solùm de irregularitate partiali, quæ non impedit *omne exercitium Ordinis*, vt ipse loquitur, sed aliqua, non verò de irregularitate vniuersali & totali, qualis proculdubio est irregularitas homicidij, si quæ alia in toto iure. Et in eodem sensu loqui videtur Præpositus *suprà* allegatus, qui doctrinam Suarij transcripsit, & in eo sensu intelligitur, & refertur doctrina illa Suarij apud Lezanam *tom. 3. verb. irregularitas, num.* 5. Quare non videtur mihi in re tanti ponderis facilè recedendum à communi sententia, & sensu Doctorum. Volui tamen motiua vtriusque partis producere, vt alij meliùs cogitare possint.

DVBIVM XII.

De irregularitate ex infamia occulta in loco distanti.

1 N Absens à sua diœcesi per duas dietas, in loco, vbi aderat, denuntiatus fuit de crimine falsæ monetæ, & indiciis quasi euidentibus deprehensus. Fugit igitur ex eo loco, & citatus, aliisque diligentiis factis, nunquam comparuit. Postea Romam venit, & beneficium Ecclesiasticum bona fide obtinuit, & factus Sacerdos celebrauit. Quærebatur, an esset irregularis, & an posset sacra Pœnitentiaria cum eo dispensare tanquam cum irregulari occulto.

2 Supponitur autem, & Romæ, & in patria sua id totum occultum esse, neque esse spem, quòd vnquam publicetur, præsertim lapso iam quadriennio à tempore delicti.

3 Respondi, videri quidem esse irregularem; posse tamen quoad irregularitatem à sacra Pœnitentiaria dispensari. Primo pars probatur, quia vel in loco delicti lata fuit sententia, & condemnatus fuit reus in contumacia; & tunc proculdubio incurritur irregularitas infamiæ ex sententia, cùm crimen falsæ monetæ sit vnum ex incurrentibus infamiam: est enim crimen læsæ Maiestatis, vt tradit P. Molina, *tom. 3. de Iustitia dispnt.* 702. *num.* 1. *in fine*, & videri potest Thomas Sanchez, *lib. 6. consil. moral. cap.* 3. *dub. 6. num.* 14. & Coninch *in 3. part. dispnt.* 18. *de irregularitate dub. 7. num* 56. Si verò sententia non fuit prolata, adhuc videtur incurrisse irregularitatem; sunt enim aliqua enormia delicta, in quibus etiam ante sententiæ prolationem incurritur infamia, ex qua consequenter oritur irregularitas, inter quæ computari debere hoc crimen, colligi potest à fortiori ex Maiolo *de irregularitate lib.* 3. *cap.* 7. *numero* 9. *&* 10. vbi docet; omnes capitali crimine irretitos, hoc est, dignos sententia capitali, esse infames ipso facto, & ante sententiam, & *num.* 14. exprimit reos læsæ Maiestatis, qualis certè est monetam falsificans, vt suprà diximus, quod idem docere videtur Molina, *tract. 4 de Iustitia, disp. 7. in fine*, vbi ait, accusatum de crimine furti, fieri infamem, etiamsi solùm verisimilia indicia delata sint ad iudicium, cognitáque sint ex delatione, esto nondum in iudicio plenè probata sint. Constat autem, in casu nostro, esto non fuisset peruentum ad sententiam, (quod tamen vix præsumi potest;) factum tamen fuisse delictum publicum, deprehenso reo quasi euidentibus indiciis, eóque postea fugâ elapso, & publicè citato, quæ publicatio sufficit ad infamiam contrahendam, vt cum aliis docet Suarez, *de censuris disp. 48. de censuris sect* 1. *num.* 21. vbi dicit, sufficere probabilem, & publicam opinionem de crimine patrato. Cùm ergo hæc opinio publica fuerit in loco delicti in caso nostro propter supradicta, non potuit postea mutatione loci auferri irregularitas infamiæ semel contracta, vt cum Vgolino notauit Bonacina, *de censuris disp.* 7. in antiqua editione, *quæst. 3. punct. 1. n.* 1. & Maiolus, *dicto cap.* 7. *versus fin.* Ratio autem esse potest, quia irregularitas,

quamuis

quamuis non sit propriè censura, imitatur tamen censuras in eo, quòd ipso facto incurratur. & quòd semel contracta afficiat personam, quocunque ierit, donec legitimè auferatur: erit ergo irregularis fugitiuus, siue in patria sua, siue Romæ vbi delictum eius ignoratur.

Secunda verò pars, quòd scilicet sacra Pœnitentiaria possit in ea irregularitate dispensare in foro conscientiæ, probari potest ex iis, quæ in simili docent Auila *de censuris part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 11. conclus.* 3. Sanch. *in Decalog. lib. 5. cap. 11. num.* 20. & Durandus, ac Paludanus apud ipsum, Fagundez item, & Barbosa quos affert, & sequitur Lezana, *tom. 4. verb. occultum, num.* 10. qui dicunt, facultatem dispensandi, vel absoluendi in casibus occultis extendi ad eum casum, quo delictum in loco remoto est publicum, non tamen ibi, vbi pœnitens, vel dispensandus commoratur, & in quo petit absolutionem, vel dispensationem, neque est spes quòd ibi publicetur; quamuis contrarium doceant Suarez *tom. 4. de pœnitentia disp. 30. sect. 1. num. 2. in fine*, & P. Thesaurus *in praxi part. 1. cap. 51. §. aduertendum tertiò.* Cùm ergo in casu nostro, quadriennio iam elapso, non sit spes, quòd Romæ publicandus sit casus ille, qui in loco remotissimo contigit, probabilissimum videbatur, posse à sacra Pœnitentiaria dispensari in irregularitate contracta: non tamen dispensabit in reualidatione tituli, & retentione fructuum, nisi priùs compositione facta, & consensu obtento per Datariam Apostolicam, ad quam ea omnia iam spectant ex decreto Vrbani VIII.

LIBER TERTIVS.

De variis casibus ad Regulares spectantibus.

DVBIVM I.

Vtrùm tacens homicidium ad iudicium deductum licitè, & validè Professionem emiserit.

NON est sermo de Ordine religioso, in quo homicidium antea commissum sit impedimentum substantiale irritans ingressum, & Professionem subsequentem, iuxta eius constitutiones à Sede Apostolica approbatas, prout de facto habetur in constitutionibus Societatis Iesu: nunc verò loquimur de alio Ordine, in quo talis constitutio irritans Professionem non habetur; casus quippe propositus fuit, quòd in eiusmodi Ordinem Nouitius quidam reciperetur, qui re vera fuerat delatus: postea verò in loco, vbi id ignorabatur, habitum religiosum petiit, & informationes ante Professionem solitæ factæ fuerunt iuxta Bullam Sixti V. & Clem. VIII. ex quibus apparuit, ipsum nec criminosum esse, nec debitis, aut ratiociniis obnoxium. Ipse autem circa hæc interrogatus homicidium commissum tacuit, atque adeò ad Professionem admissus fuit. Quæsitum est, an validè, & licitè eam emiserit.

2 Suppono, Sixtum V. anno 1587. Bullam edidisse, quam refert integram Eman. Rodet *tom. 3. q. 56. post art. 6.* in qua homicidas, & aliis quibusdam criminibus obnoxios reddidit inhabiles ad Professionem religiosam, variásque pœnas imposuit recipientibus eos, non præmissa informatione iuridica de eorum qualitate. Postea verò anno sequenti alia sua Bulla, quæ habetur apud eundem Rodet. *vbi suprà*, declarauit, non obstare Professioni prædicta crimina, nisi quando *actis publicis constiterit ipsos iudices, & curiam sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.* Denique Clemens VIII. anno 1602. moderatus est dictas Sixti constitutiones, & valorem Professionis restituit, remanentibus aliis pœnis aduersùs suscipientes ad Religionem eiusmodi criminosos, quæ Bulla habetur in Bullario communi, & est 83. inter Bullas eiusdem Clementis, vbi eandem formam in informationibus capiendis obseruari vult ab iis, ad quos pertinet, sicut antea, & sub eisdem pœnis.

3 Hinc constat, Professionem in casu nostro fuisse omninò validam: tum quia casus supponitur accidisse post Bullam dictam Clementis VIII. qua restitutus fuit valor illis Professionibus: tum, quia seruata fuerat forma à Sixto V. præscripta ad earum valorem, nec enim temerè receptus fuerat ille ad Professionem, sed præmissa diligenti informatione, quamuis in ea non constiterit de crimine patrato. Sixtus autem solùm tunc reddit nullam Professionem, quando temerè data fuisset, hoc est, non præcedente eiusmodi informatione, vt obseruauit Emanuel. Rodet. *d. q. 54. art.* 1. Difficultas ergo solùm restat, an ipse Professus potuerit licitè etiam interrogatus tacere suum crimen, & Professionem emittere.

4 Circa quod dubium, suppono etiam primò, si Prælati, vel ij, ad quos spectabat Professionem acceptare, protestati sint antecedenter, se non habere animum acceptandi Professionem, si re vera ille affectus esset iis criminibus, vel notatus iis defectibus, de quibus interrogabatur, Professionem certè subsequutam nullum valorem habere: quia, cùm ad eius valorem requiratur & voluntas profitentis, & voluntas acceptantis Professionem; deficiente hac voluntate ex parte acceptantis, deficeret valor Professionis ex defectu acceptationis validæ, vt notarunt Thom. Sanch. & Eman Rod. quos affert, & sequitur Lezana *de obligat. Regul. tom. 1. c. 24. num. 26. & tom. 4. verb. Professio regularis, n. 18.*

5 Suppono secundò neque etiam potuisse Professum tacere licitè, vel negare crimen suum, quoties ex hoc prouenire posset Religioni aliquod graue detrimentum; hoc enim esset contra iustitiam, & decipere iniustè in re graui, vt in simili docet Sanchez *lib. 5. in Decal. c. 4. n. 57.* Tota ergo difficultas est, an deceptio in hoc casu fuerit ita grauis, vt reddat illicitam habitus susceptionem, & Professionem ex parte ipsius Professi.

6 P. Laurentius Portel *in responsionibus casuum moralium p. 1. cas. 8. n. 7.* indicat etiamsi homicidium non fuisset omninò occultum, si tamen occultum sit in eo loco, vbi habitus religiosus petitur, nec sit spes, quòd aliquando detegatur, posse Nouitium tacere, & negare, quamuis sub iuramento interrogetur, an habeat impedimentum aliquod ex iis, quæ apposita sunt à Sixto V. intelligendo apud se, quòd non habeat impedimentum dirimens Professionem, cùm post

Bullam Clementis VIII. iam non sit impedimentum irritans,sed impediens Professionem,& sit in hoc loco occultum, nec teneatur sese infamare. Addit tamen, se non audere hoc resoluere, aut consulere.

7 Posset tamen confirmari hæc opinio ex eo, quòd Clemens VIII.ablata irritatione Professionis per Sixtum V. inducta, reliquit solùm pœnas, & præcepta admittendi eiusmodi homicidam ad Professionem, vel habitum religiosum. Illa autem præcepta, & pœnæ videntur dirigi solùm ad Prælatos, & alios, ad quos pertinet admittere ad Professionem, vel habitum, nisi præmissa informatione sufficienti super his. Quare in casu nostro videtur obseruari totum illud præceptum, cùm informatio diligenter facta fuerit, & nihil tale compertum sit, atque adeò ex parte Prælati, & recipientium nulla culpa commissa fuit, nec pœna incursa. In ipsum autem Nouitium nulla pœna statuta fuit à Sixto V. nec etiamsi fuisset, maneret post bullam Clem. VIII. qui expressè dicit, se relinquere in sua vi pœnas *suscipientium ad Religionem*; non verò dixit pœnas ingredientium cum eiusmodi impedimētis. Nihil ergo fit contra Bullas Sixti V.vel Clem.VIII. qui solùm voluerunt ligare recipientes, non verò receptos ad habitum religiosum.

8 Sed, vt verum fateat, esto quod hæc ratio probaret casu, quo Nouitius non interrogatur ab admittente illum, non tamen videtur excusare Nouitium à peccato graui, quando legitimè interrogatur à Prælatis super eiusmodi impedimentis. Ratio est, quia independenter à Bullis Sixti,& Clementis, receptio ipsa ad habitum, vel Professionem videtur esse contractus mutuus inter Religionem,& Professum, vel Nouitium receptum, in quo sicut in aliis contractibus, dolus, & fraus, licèt non semper annullet contractum, quando non versatur circa substantiam, sed circa accidentia; semper tamen reddit illicitum, & iniustum, quoties infert graue damnum alteri contrahenti, qui fraude cognita, nollet consentire, vt constat in matrimonio, & similibus: extorquetur enim consensus per dolum occultando vitia, & defectus in re graui, quam contrahens meritò exquirit, & interrogat, vt cognoscat statum, & conditionem materiæ, circa quam contractus fieri debet. Vnde in terminis Professionis religiosæ omnes fatentur, habentem morbum Gallicum, vel alium defectum similem, si interrogatus ante Professionem, neget, etiamsi non semper Professio sit inualida, peccare tamen grauiter contra Prælatos, & Religionem: vt docent Nau. Eman. Rodei. Sorb. & Vega, quos affert, & sequitur Th. *lib.5. in Decal.cap.4.n.57.*

9 Solùm ergo dubitari posset, an fraus in casu nostro æstimanda sit in re graui, eo quòd homicidium occultum in loco habitus religiosi suscepti, parum vel nihi detrimēti Religioni possit afferre, atque adeò parum ei nocet, quòd taceatur, vel negetur, tanquam aliquid impertinens ad rem de qua agitur, cum satis sit, quòd id nec sciatur, nec timor sit, quòd aliquando manifestetur, si aliunde Nouitius aptus, & vtilis sit ad Ordinem illum profitendum. Hoc tamen non videtur satis ad excusandum dolum, neque enim negati potest, homicidium secondùm se, etiamsi nunquam fuisset in iudicium adductum, prout adductum fuit in casu nostro, rem esse tanti momenti, vt possit prudenter Religio illa Nouitium illo defectu laborantem nolle ad habitum acceptare. Sic videmus ex vi constitutionum Societatis Iesu à S. Ignatio conditarum, homicidium solùm, absque eo quòd in iudicium deducatur, esse impedimentum adeò substantiale, vt eo ipso inualida sit Professio & votorum emissio, ac ipse etiam in Ordinem ingressus, & hoc quamuis occultissimum sit & nullus sit timor, quòd vllo tempore sciri possit, vt fatetur Suarez *tom.4.de Relig. tr. 10.lib. 2. c. t.n. 11.* qui *n. 13.* rationem assignat congruentiæ hoc impedimentum statuendum, quia nimirum hoc crimen commissum ostendit naturam nimis iracundam, & ferocem, atque adeò minùs aptam ad vitam religiosam. Meritò ergo potest Religio ipsa æstimare se deceptam in re graui, quando hominem tali vitio affectum dolosè cogitur recipere, præsertim, cùm, vt idem Suarez *ibi.n.13.* notat, licèt delictum hic & nunc sit occultum, semper manet periculum, quòd aliquando manifestetur cum graui nota ipsius Religionis, quę huic periculo nollet vlla ratione sese exponere.

DVBIVM II.

De Professione illius, qui annum probationis interruperat.

1 QVidam Nouitius post 21. dies à suo ingressu, relicto habitu, sponte discessit animo non redeundi, sed elapsis septem diebus rediit, & obtento iterum habitu nouitiatum prosequutus est, & elapsis vndecim mensibus, & decem diebus, qui cum illis 21. diebus annum integrum faciebant, bona fide Professionem emisit ac postea per quindecim alios annos in Ordine permansit, factusque ibi Sacerdos omnes Professorum actus etiam Capitulares gessit, nunquam tamen Professionem positiuè ratificauit, de cuius quippe valore dubium nunquam illi occurrit.

2 Quæsitum est primò, an Professio valida fuerit? Secondò an saltem postea Professio tacita interuenerit. Tertiò, quia dubitat, quòd Conuentus nunc non facilè nouum consensum præstabit, an non requisito nouo consensu, possit nunc primam Professionem ratificare saltem coram Prælato, & testibus. Quartò quid tandem faciet, vt validè profiteatur. Quintò denique, an ad hoc necesse sit annum integrum probationis denuò præmittere, an verò sine nouo anno ouitiatus possit prior Professio statim ratificari?

3 Ad primum responsum fuit, Professionem illam proculdubio fuisse inualidam, nam, licèt aliqui antiqui, quos refert Thomas Sanchez *lib.5.in Decalog. cap.4.num.30.*& Suarez *tom.3.de Relig. tract. 8.lib.5. de ingressu Religionis, cap.15.num.8.* dixerint, non esse de substantia nouitiatus, quòd annus sit continuus; sed tamen alij communiter dicunt, esse de substantia, præsertim post Concilium Tridentinum, vbi annullatur Professio, nisi nouitius post ingressum perseuerauerit per annum in probatione, prout docēt ferè omnes, quos congerunt & sequuntur Sanchez, & Suar. *vbi suprà*, & alij, quos affert, & sequitur Lezana *tom.4.verb.professio regularis n.10.* & quamuis aliqui indicent interpolationem breuem non nocere, id tamen reprobant Suarez *vbi suprà n. 6.* & Sanch. *num 31.* & in casu nostro res est extra controuersiam, cùm interruptio fuerit per septem dies, quæ à nemine parua interruptio æstimatur.

4 Ad secundum videtur etiam certum, nondum fuisse Professionem illam sanatam, & factam validam: quia ad valorem Professionis requiritur consensus positiuus profitentis, ad quod necesse est, quòd vel profitens sciat defectum Professionis, & velit denuò se obligare, vel saltem, quod habeat voluntatem conditionatam, qua dicat: Si fortè ego non sum verè Professus, ex nunc volo me denuò obligare. Non tamen sufficit mera perseuerantia in Religione, & exercitium actuum, quos faciunt Professi: nam qui putat se esse Professum, perseuerando in Religione, non vult profiteri, sed implere Professionem, quam putat se emisse, vt cum Caietano, Nauarro, & aliis notant

notant Suar. *vbi suprà lib.7.cap.1.n.4.*& Sanch.*lib.7. de matr.disp.37.num.59.*

5 Ad tertium, quamuis Suarez *vbi suprà num.* 20. dicat, in hoc casu requiri nouum consensum ex parte Religionis scientis priorem acceptationem fuisse inualidam, qnod etiam secutus, & probabilius esse fatetur Sanch.*d.disp.37.n.64.* Idem tamen Sanchez *ibi* cum Nauarro, & aliis dicit, esse tutum, & probabile, quòd non requiratur noua scientia, & consensus ex parte Prælati, vel Conuentus, quandiu prior eius consensus non fuit reuocatus, quod idem fatetur Lezana *tom.1.c.2.n.7.& tom 4.verb. Professio regularis*, *num.* 20. & videtur non leuiter colligi ex Concilio Trid. *sess.25. c. 19. de Regularibus*, vbi post quinquennium in eiusmodi defectibus non admittitur reclamatio contra Professionem, quia supponitur eo tempore ratificata, atque adeò per solum consensum profitentis, nulla etiam stante noua acceptatione ex parte Religionis posset ergo Religiosus in casu nostro banc sententiam amplecti, quod qnidem benè procederet, quatenus solùm attenditur ad Professionem reualidandam; difficilè tamen sustineri potest in ordine ad nouitiatum, vel eius partem supplendam, vt constabit ex dicendis.

6 Ad qnartum constat ex dictis, posse Religiosum hunc amplectendo banc vltimam sententiam, ratificare Professionem, vel solum, vel coram Prælato, aut aliquo teste, quæ ratificatio, vt notat Suarez *vbi suprà num.6.* debet fieri signo aliquo externo explicitè, vel saltem implicitè significante voluntatem se obligandi: quia esset permanere in habitu, & obedientia animo se obligandi, qnæ permanentia duret tempore requisito ad Professionem tacitam inducendam, iuxta ea quæ notat Sanchez *lib. 5. in Decalog. cap. 3. num.* 21. Vel, si iuxta alteram sententiam velit nouum Prælati, & Conuentus consensum habere, poterit vti medio illo, quod consulit idem Sanchez *d.disp.37.n.57.* vt sub secreto Prælato rem totam detegat, & Prælatus tacito petentis nomine, id Conuentui proponat, & explicata Professionis nullitate, consensum ad secundam Professionem obtineat: vel pro foro conscientiæ, si res occulta sit, dispensationem à Pontifice impetret ad Professionem occultè ratificandam, & nouitiatum supplendum: quæ dispensatio necessaria videtur saltem ad retinenda iura antiquitatis in rebus alicuius momenti, vt notat idem Sanchez *dicta disp.37 num.* 68.

7 Hæc tamen procedunt, vt dixi, quatenus sermo est de reualidatione Professionis, est tamen in casu nostro peculiaris difficultas circa tempus probationis, quæ vel tota vel eius pars videtur supplenda, & ad hoc videtur requiri scientia Prælati, & Conuentus, vt ex responsione ad quintum punctnm constare poterit.

8 Ad quintum ergo de nouitiatu repetendo, sciendum est, aliqnos sentire, quod debeat reiterari annus integer nouitiatus, quia prior nouitiatus interruptus moraliter fuit per professionem inualidam, qua facta, tam ille Religiosus putabat, se Professum, atqne adeo non erat in probatione, ad quod requiritur libertas manendi, vel discedendi, quam libertatem non habebat putans se Professum; & licèt postea cognito defectu Professioni, incipiat iam babere libertatem, & constituatur iterum in statu Nouitij: hoc tamen tempus non continnatur cum nouitiatu priori, qui interruptus fuit per Professionem putatam validam: cùm ergo annus probationis debeat esse continuus, vt cum communi probant Suarez *vbi suprà, lib. 5.cap.15 num. 3.*& Sanchez *lib. 5.in Decalog.cap. 4. num.* 32. consequens est, vt debeat denuo fieri annus integer continuus Professionis; ita Suarez *vbi supra; lib.7.cap. 1.num.* 31. putat tamen probabile, posse computari tempus præcedens, additis postea diebus qui ad annum deerant, quia non videtur fieri interruptio moralis, cùm semper fuerit continuatus status, & babitus religiosus, quod etiam pro comperto supponit Sanchez *dicto lib.7.de matrim.disp.37.num.50.* cum communi.

9 Aduertit tamen Suarez *dicto cap.1. n.* 22. *&* 24. oportere quòd notus sit defectus Professionis præteritæ ipsi Prælato, & aliis, ad quos pertinet admittere ad Professionem, & hoc antequam tempus probationis, & nouitiatus incipiat continnari: quia, sicut non computatur pro legitimo nouitiatu, nisi quandiu Nouitius scit, se non esse Professum, sed Nouitium; ita non computatur, nisi quandiu Prælatus, & alij idem sciunt. Eadem enim scientia requiritur ex parte vtriusque, vt & Nouitius probet Religionem, & vt Religio ipsa probare possit Nouitium. Oportet ergo eam notitiam dare, vt nouitiatus tempus legitimè currat, & continuetur, quod etiam in casu occnrrenti olim respõderat, & subscripserat idem Suarez cum P. Ioanne de Salas in Collegio Salmanticensi. Et mihi quidem videtur consequenter dictum, cùm eadem videatur esse ratio de Nouitio, & de Religione, vt non possit computari ad probationem, quandiu vtrique non est notus defectus probationis.

10 Non tamen facilè apparet, quàm consequenter id dictum sit à P. Suarez, qui *eodem cap.1.num.*18. inde probauerat, ad valorem nouitiatus non exigi habitum proprium Nouitiorum, & diuersum ab habitu Professorum, quia nimirum in Tridentino *sess.25.cap.* 19. de Regularibus statuitur, non esse audiendos eos, qui post quinquenninm allegant nullitatem suæ Professionis propter vim, aut metum, vel ob defectum ætatis, aut quid simile, vbi in illis verbis, *aut quid simile*, dicit comprehendi omnes alios defectns, etiam qui fuit in integritate anni nouitiatus, qnem tamen defectum, & alios omnes temporales, dicit suppleri perseuerantia quinquennij subsequentis, in quo præsumitur ratificatio subsequuta. Vnde consequenter videtur admittere, quòd potuit nouitiatus legitimè, & validè continuari non data notitia Prælatis: nam Cõcilium etiam eo casu præsumit ratificationem sufficientem ad valorem Professionis. Et quidem ipse Suarez postea *n.*14. pro ratione dubitandi contra obligationem id manifestandi Religioni obiicit secundo loco hoc Tridentini decretum, in quo absque eiusmodi manifestatione præcedente supponitur validè ratificata Professio quinquennio subsequenti. Ad quam tamen obiectionem, & difficultatem ex Tridentino propositam non inuenio ipsum respondisse saltem in eodem *c.1.* nam postea *c.4.n.8.&* 9. cùm idem Tridentini decretum incidisset, fatetur tandem, in eo sermonem esse de nullitate allegata Professionis factæ per vim: & metum, aut ante debitam ætatem, *aut quid simile*, hoc est, causas tales, vt postea potuerit ratificari tacitè Professio per voluntatem solam ipsius Religiosi, sine nouo consensu Religionis, atque adeò non esse comprehensum nostrum casum, in quo necessaria erat scientia, & voluntas ex parte ipsius Religionis, nisi solùm cum accommodatione quadam, vt in his etiam casibus non audiatur Religiosus post quinquennium, nisi quando cessat præsumptio ratificatæ Professionis ex parte Religiosi, & ex parte etiam Religionis, vel certè non audiatur, nisi velit probare, non potuisse tempore illo ratificari Professionem, vndecumque hæc impotentia processerit; atque ita mihi videtur consequenter dicendum.

DVBIVM III.

An, & quomodo Regulares cuiusdam Congregationis potuerint reclamare contra Prælatos, à quibus regebatur.

1. Congregatio quædam Regularium in India Orientali subiecta erat cuidam eiusdem Ordinis Prouinciæ in Europa, à qua fuerat fundata, & ab eadem regebatur auctoritate Apostolica, ab eâque successiuè accipiebat electiones præcipuas, scilicet, Prouincialis, Definitorum, Visitatorum, &c. Dubitatum diu fuit à Patribus eiusdem Congregationis, an Prouincia ista Europæa haberet legitimam auctoritatem super ipsam Congregationem, & consequenter, an Prælati ab illa Prouincia electi, & ad hæc munera illuc transmissi essent legitimi. Imò doctissimorum hominum iudicio, non solùm ex eadem Congregatione, sed ex ipsamet Prouincia gubernante, dubium hoc ferè transibat ad certitudinem de defectu legitimi tituli, Quare, vt rem totam Superioribus proponerent ad Generalem Ordinis, Summúmque Pontificem recurrere volentes, vt controuersia cognita, de opportuno remedio prouideretur, à suis Prælatis impediti sunt. Vnde cognita omnimoda recursus negatione, & impossibilitate, voluerunt se eximere à gubernio illius Prouinciæ Europææ, & à Prælatis ab ea transmissis.

2. Ad hunc finem vniti, & capitulariter congregati mentem suam, & motiua litteris ab eorum antiquissimo omnium nomine subscriptis ad Vicarium Prouincialem dictæ Congregationis, tunc fortè extra ciuitatem degentem, mandauerunt, exponentes, & postulantes, quomodo negato eis toties recursu ad Sedem Apostolicam, & Ordinis Generalem, nullâque alia ratione manente, qua suis conscientiis possent consulere, pateretur, quòd per iudices ab ipso deputandos res tota examinaretur, qui & ipsum Viceprouincialem, & Patres etiam eiusdem Congregationis audiret.

3 Vicarius Prouincialis initio visus est annuere, & iudices deputauit, sed postea mutato consilio, ad Proregem, qui status Concilium actu habebat, recurrit, significans, quomodo Congregationis fratres contra ipsum rebellassent, atque adeò eius auxilium, & opem implorauit.

4 Prorex Vicarium Prouincialem interim pro bono pacis in alio alterius Ordinis Conuentu manere voluit, deputauitque Archiepiscopum illius vrbis, & Inquisitores Apostolicos, vt auditis partibus rem totam componerent. Hi habito vtrimque tractatu, proposuerunt fratribus Congregationis, vt ab instantia desisterent, & in obedientia Vicarij Prouincialis manerent; ita tamen, vt recursum ad Generalem, & Summum Pontificem toties denegatum liberè haberent, & securitatem, ac impunitatem de iis, quæ in Vicariatu intentauerunt.

5 Consentiunt fratres Congregationis, ea conditione addita, vt concederetur ipsis facultas eligendi Procuratores ad recursum profecturos, qui à nemine quouis prætextu impedirentur ab ipso Prorege, Archiepiscopo, & aliis pacificatoribus. Item pro itineris, & negotiorum expensis, certa pecuniæ summa ex communi Congregationis ærario Procuratoribus darentur, & quòd has conditiones Vicarius Prouincialis, eiusque in officio successores deberent obseruare, & D. Prorex, Archiepiscopus, & alij ad hoc ipsum deberent concurrere. Interim, quantum de se erat, sub eodem olim gubernio se promiserunt mansuros vsque ad nouam Summi Pontificis, vel Generalis declarationem. Subscripserunt huic concordiæ Prorex, Archiepiscopus, Inquisitores Apostolici, Vicarius Prouincialis, & frater Congregationis, & sic tandem tumultus compositus fuit.

6 Dubitatum Romæ fuit primò, an dicti fratres rei facti fuerint rebellionis contra Prælatum. Secundò, vtrùm Vicarius Prouincialis incurrerit censuras, & pœnas contra recurrentes ad iudices laicos in causis spiritualibus. Tertiò, an fratres iniquas, & irrationabiles conditiones à suo Prælato postulauerint. Quartò, an Vicarius Prouincialis eas conditiones acceptare potuerit. Quintò, an ipse, & eius successores pœnas simoniæ incurrerint obligando se ad illas conditiones, vt ad exercitium suæ Prælaturæ admitterentur. Vltimo, an fratres potuerint se propria auctoritate ab obedientia Vicarij Prouincialis eximere.

7 Ad primum dixi, fratres non incurrisse verum rebellionis crimen, quia non negarunt obedientiam legitimo Prælato, sed orto dubio circa Prælati titulum, intentarunt litem legitimè coram suo Prælato, petendo ab eo id, quod ipse legitimè facere poterat, nempe vt deputaret iudices ad cognoscendum de legitimitate suæ prælationis, de qua cum magno fundamento dubitabatur.

8 Ad secundum dixi, Vicarium Prouincialem recurrendo ad Proregem non incurrisse pœnas, aut censuras; quia ille non fuit recursus ad iudicium sæculare, sed inuocatio brachij sæcularis ad coërcendos eos, quos ipse pro subditis habebat, & in quorum subditorum possessione erat. Certum est autem, iudices Ecclesiasticos, & Prælatos Regulares posse inuocare auxilium à Magistratu laico ad capiendos, & coërcendos suos subditos.

9 Ad tertium dixi, prædictas conditiones iustas, & rationabiles fuisse, cùm fratres Cōgregationis ferè pro certo haberent, Prælatos illos non esse legitimè electos; quare potuerunt petere à Vicario Prouinciali ea omnia, quæ ipse etiam non rogatus in eorum opinione facere tenebatur.

10 Ad quartum dixi, Vicarium Prouincialem potuisse saltem prudenter, & pro bono pacis eas conditiones acceptare, nam, si vera sunt, quæ fratres Congregationis afferunt contra legitimum titulum illius Prælaturæ, Prælatus ipse debebat eas conditiones offerre, & dare recursum ad Generalem, & expensas, &c. ad quod facit doctrina, quam tradit Eman. Roder. *tom. 2. quæstion. regular. q. 53. art. 13.* vbi cùm Prælatus superior nollet confirmare electionem à Conuentu factam, & ex parte Conuentus fuisset appellatum, dicit, debuisse saltem ex honestate iudices compromissarios dari ad cognoscendum de iusta, vel iniusta electione. Quantò ergo magis in casu nostro potuit Vicarius Prouincialis designare iudices, & postea concedere recursum liberum ad Generalem, & expensas, &c. cum ageretur de legitimitate suæmet Prælaturæ? Vnde eiusdem etiam successores in vicariatu potuerunt, & debuerunt acceptare easdem conditiones, easque obseruare. Nam sicut primus potuit, & debuit ita etiam & eius successores, in quibus ratione eiusdem officij procedebat eadem omninò ratio.

11 Ad quintum dixi, nec Vicarium Prouincialem, nec eius successores incurrisse pœnas simoniæ statutas, obligando se ad illas conditiones obseruandas, atque adeò non fuisse ex hoc capite intrusos, si aliunde legitimum titulum habebant, neque eorum acta ex hoc capite reddi irrita, vel irritanda. Primò, quia electio valida non redditur inualida per confirmationem simoniacam subsequentem, sed ipsa sola confirmatio ad summum vitiabitur, vt notauit Suarez, *tom. 1. de Relig. lib. 4. de simonia, cap. 58. num. 7.* Moltò ergo minùs electio, & confirmatio præcedens potuit reddi

inualida

inualida (si valida fuerat,) propter possessionem meram subsequentem simoniacè obtentam. Secundò, quia, *in Extrauaganti 2. de simonia*, vbi statuitur inualiditas Prælaturæ regularis simoniacæ, solùm nominantur electiones, postulationes, confirmationes, prouisiones, & quæuis aliæ dispositiones, non verò nominatur adeptio possessionis; quare ex hoc capite non videtur Prælatura fuisse inualida. Tertio, quia probabile est, Prælaturas regulares, quæ Præbendam, seu redditus non habent annexos, non comprehendi in dicta Extrauaganti secunda, quoad pœnas statutas contra simoniam in beneficiis, vt cum aliis tradit Lezana, *tom. 4. verb. simonia quoad regulares, n.* 29. & alij, quos affert P. Thesaurus, *in praxi ecclesiastica, verb. simonia, cap. 2. num.* 10. *vers. Amplia prædictas pœnas.*

11 Ad vltimum dixi, si fratres Congregationis habebant certitudinem de illegitimitate Prælati, potuisse illi negare obedientiam, cùm esset certum, quòd non erat Prælatus, vt fatentur omnes, quos refert, & sequitur Thomas Sanchez, *lib. 6. in Decalog. cap. 3. num.* 19. Si autem solùm erat opinio probabilis, quòd ille non erat verus, & legitimus Prælatus, aliqui adhuc dicunt, quòd poterant ei negare obedientiam quos refert Sanchez, *ibi num.* 28. Alij verò, quos ipse sequitur, id negant, quia non poterant eum spoliare possessione, in qua erat. Hoc tamen ad propositum videtur parum referre, cùm de facto fratres solùm petierint iudices deputari ad cognoscendum de legitimitate Prælati, & recursum ad Prælatos superiores; quod iure petere potuerunt. Quòd si id acerbiori modo extorquere conati sunt, & terrore aliquo iniecto, id vtique fecerunt ad propulsandam iniuriam, quam ex negato, & impedito recursu patiebantur, & quia videbant, propriam Congregationem, & eius bona à Prælatis aliunde venientibus dilapidari, & tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, tendere in dies in euidentem interitum, & ruinam. Quare consultum censui, quòd relicta quæstione de tumore sequuto ageretur solùm de examinanda legitimitate illorum Prælatorum, & de remedio in futurum adhibendo, quo Congregatio legitimè, & religiosè regeretur.

DVBIVM IV.

Vtrùm Generalis Regularis possit præcepto obligare subditum ad acceptandum Episcopatum.

1 INitio anni 1643. magna fuit in Vrbe disputatio de hoc casu; erat enim Religiosus quidam Professus in Ordine quodam Excalceatorum, in quo Professionis formula post tria vota solemnia consueta, cooritur quartum votum, & solemne, quo Religiosi se obligant ad non procurandum Episcopatum, imò nec acceptandum, nisi cogantur præcepto potentis sub peccato præcipere. Quamuis autem præfatus Religiosus postea valetudinis causa transiisset cum licentia ad Calceatorum familiam, in quæ prædictum votum quartum non fiebat, existimatur tamen eodem voto adstrictus propter constitutionem Vrbani VIII. editam anno 1635. quæ decreuit, & declarauit, huiusmodi Professos, etiamsi cum debita facultate ad alium Ordinem transferrentur, in quo tale votum non emitteretur; adhuc voto illo semel in priori Ordine facto adstrictos remanere. Vnde cùm prædictus Religiosus designatus fuisset cuidam Ecclesiæ Episcopus, & ipse sine dispensatione, vel præcepto acceptare non posset; Generalis sui Ordinis ei præcepit, vt acceptaret, qua occasione dubitatum, & acriter disputatum fuit, an Generalis potuerit id præcipere taliter, vt iuxta voti formulam subditus posset acceptare, eo quòd tam id faceret coactus præcepto potentis præcipere.

2 Non defuerunt Theologi docti, qui id affirmarent, pro qua sententia afferebatur Eman. Rodric. 1. *tom. q. regular. q.* 58. *art.* 1. *in fine*, vbi de Professis Societatis id affirmat ex Bulla Pauli III. & rursus de omnibus Religiosis id videtur affirmare in summa *tom.* 4. *cap.* 66. *num.* 2. Item Hieronymus Rodriquez, *in compendio resolut.* 60. *num.* 2. & Henriquez, *lib.* 7. *de Indulgentiis, cap.* 21. *in comment. littera H.* Rursus afferebatur S. Thomas, 2. 2. *q.* 185. *art.* 2. *ad* 3. vbi dicit, *Accipere Episcopatum fieri necessarium ex Superioris præcepto,* &c. & infrà addit: *Qui autem votum emittit de non suscipiendo Episcopatu, si per hoc intendat se obligare ad hoc, quod nec per obedientiam superioris Prælati accipiat, illicitè vouet.* quo loco nomine Prælati intelligi debet Prælatus Regularis, qui semper venit intelligendus, quoties de subditis Religiosis sermo habetur.

3 Confirmabant denique exemplis, quia P. Fr. Ludouicus de Granata, ex Ordine Prædicatorum, cùm esset Prouincialis Lusitaniæ, præcepto coegit fratrem Bartholomæum de Martyribus ad acceptandum Archiepiscopatum Bracarensem; & alius Prouincialis Augustinianus simili præcepto coegit B. Thomam de Villanoua ad acceptandum Episcopatum Valentinum: erant autem & Prouinciales ipsi, & subditi viri doctissimi, qui tamen eiusmodi potestatem agnouerunt.

4 Ego tamen cum aliis multis doctissimis viris in contraria fui sententia, & dixi, Generalis præceptum non fuisse satis in casu nostro, vt Episcopus designatus acceptare posset, quam sententiam tradiderunt auctores omnes Societatis, in qua ab eius Professis huiusmodi votum (non tamen solemne, sed simplex,) emittitur. Suarez, *tom.* 3. *de Religione, lib.* 10. *cap.* 10. Thomas Sanchez, *lib.* 4. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 38. *& lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 49 Lessius, *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 9. *n.* 76. Castro Palao, *tom.* 3 *tract.* 16. *disp.* 4. *puncto* 5. qui addit, hanc esse certissimam regulam, Valentia, *tom.* 3. *disput.* 10. *q.* 3 *puncto* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 9. *num.* 1. & alij, qui solius Summi Pontificis præceptum sufficere semper agnouerunt.

5 Ratio à priori est, quia Prælatus regularis non potest præcipere, nisi ea, quæ, ratione regulari subiectione ad ipsum, impleri possunt, & multo minùs præcipere potest ex obedientia id, per quod debitum eiusdem obedientiæ dissoluitur; repugnat enim, quòd dicat: Quia es meus subditus, præcipio tibi, vt non sis meus subditus; quia hoc esset præcipere ex obligatione obedientiæ id, per quod subditus ipso facto eximeretur ab obligatione obediendi; quare ex debito obedientiæ careret debito, & obligatione obediendi, & obedientia destrueret simul seipsam, quod vt clariùs appareat, ponamus Religiosum illum non solùm esse designatum, sed electum à Summo Pontifice, ita vt sola eius desit acceptatio, vt eo ipso sit iam Episcopus electus, & confirmatus, ac per consequens exemptus à Prælatis Regularibus. Præcipiat ei tunc Generalis, quod acceptet Ecce tunc eo ipso instanti, quo acceptat, est Episcopus electus, & exemptus ab obedientia Generalis. Est quidem, si metaphysicè loquamur, pro priori naturæ ante acceptationem indifferens, vt sit, vel non sit subditus ipsius Generalis, quatenus est indifferens ad acceptandum Episcopatum. Si tamen acceptat, non est subditus, sed exemptus, atque adeò non est capax præcepti, nec obligationis erga suum Generalem, qui vt eum obliget, deberet eum tunc inuenire positiuè subditum, quod repugnat, si eo instanti acceptet, & fiat non subditus: operaretur enim ex

motiuo

motiuo obedientiæ erga Prælatum, cui tamen eo instanti, quo obedit, nullam obedientiam debet, cùm tam non sit eius subditus.

6 Confirmatique potest, & amplius explicari primò exemplo quodam desumpto ex Generali Societatis IESV, qui ex facultate Pontificum potest Professo cuilibet Societatis facultatem concedere ex causa transeundi ad alium Ordinem etiam laxiorem Nemo autem dicet, quòd possit etiam ex causa obligare subditum sub præcepto, vt transeat ad alium Ordinem, & in eo Professionem faciat: cuius nulla alia videtur esse potest ratio, nisi quia non potest suo subdito præcipere, nisi quæ subditus manens subditus potest exequi. Professio autem in alio Ordine non est talis, quia eo ipso, quòd validè fiat, eximit Professum ab obedientia Prælatorum Societatis, & transfert in obedientiam Prælati alterius Religionis, in qua fit Professio. Idem ergo erit de præcepto acceptandi Episcopatum, cuius acceptatio non potest mandati executioni à manente subdito Generali, qui eam præcipit.

7 Confirmatur secundò alio exemplo desumpto ex potestate eiusdem Generalis Societatis, qui quidem iuxta constitutiones à Sede Apostolica confirmatas, & iuxta Bullas Pontificias, potest subditos suos non Professos, ligatos tamen votis simplicibus, quibus veri Religiosi constituuntur, dimittere ex Societate liberos ab obligatione votorum. Quamuis autem possit generalis iis subditis omnia præcipere, quæ intra Societatem possunt exequi, & quamuis possit illos ex causa dimittere è societate: non tamen potest iis præcipere, quæ includunt exemptionem, & liberationem à voto obedientiæ, v. gr. ante Bullam Gregorij XIII. qui eiusmodi Religiosos Societatis nondum Professos, sed votis post nouitiatum ligatos, reddidit inhabiles ad matrimonium contrahendum, potuerant ij quidem non licitè, sed tamen validè matrimonium contrahere. Nemo tamen dicet, quòd potuisset tunc Generalis subdito suo ex causis etiam iustis præcipere in virtute obedientiæ, vt duceret vxorem, cuius eadem videtur esse ratio, quia ipsamet obedientia, & consensus in matrimonium transferret subditum in alium statum incompossibilem cum statu regulari; quare non poterat obedientia debita Prælato Societatis extendi ad præcipiendum consensum in matrimonium, quo ipso consensu redderetur subditus inhabilis vt maneret sub obedientia Societatis. Hoc autem ipsum videtur procedere in casu nostro, in quo Episcopus contrahit matrimonium spirituale cum sua Ecclesia, vt supponitur *in c. inter corporalia, de translatione Episcopi*, per quod spirituale matrimonium, & per consensum præstitum electioni factæ à Pontifice eximitur ipso facto Religiosus à subiectione debita suis Prælatis regularibus: non ergo poterit magis Generalis obligare subditum ad eum consensum, quàm potuisset olim Generalis Societatis ex voto religiosæ obedientiæ obligare subditum ad consensum in matrimonium corporale, cùm eadem videatur esse ratio de vtroque.

8 Adde, formulam, sub qua votum hoc emittitur in illo ordine, esse strictissimam. Primo, quia fit simul, & eodem tenore cum aliis tribus votis solemnibus, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ; quare non est votum simplex, vt in Societate IESV (in qua votum non acceptandi Episcopatum est votum simplex, & emittitur post Professionem solemnem alio tempore, & loco,) sed est solemne, additum aliis tribus solemnibus, vt de quarto voto Professorum Societatis obedientiæ Summo Pontifici circa missiones, propter easdem rationes probant esse solemne, Suarez, *tom 4. de Religione, tract. 10. lib. 6. cap. 5. num. 38.* & Castro Palao *tom. 3. tract. 16. disp. 5. puncto 3. n. 5.* Deinde constat, illud votum, de quo erat quæstio, proferri per strictissima verba; non enim dicunt: Voueo non acceptare, *nisi coactus obedientia*, &c. prout dicunt Professi Societatis; ex quibus verbis (vt notat Suarez, *vbi supra, lib. 2. cap. 8. num. 16.*) potuisset aliquis colligere, quòd sufficiat obedientia simplex sine præcepto sub peccato: & tamen ipse, & alij dicunt, requiri præceptum obligans sub peccato. At verò illud votum de quo agebatur, dicit, *nisi adstringar præcepto*, &c. quod verbum *præcepti* significat obligationem sub peccato, vt declaratur in Clementina, *Exiui, de verb. significat.* & *in cap. exiit, eod. tit. lib. 6.* & notat Suarez cum aliis, *lib. 3. de legibus, cap. 26. num. 5.*

9 Responderunt aliqui primò, verba illa, *nisi adstringar præcepto*, &c. verificari sufficienter posito præcepto Generali, non enim dicit, *nisi adstringar præcepto eius, qui id præcipere possit*; sed dicit, *nisi adstringar præcepto eius, qui præcipere possit*. Quamuis autem Generalis non possit id præcipere; potest tamen alia præcipere, quare iam interuenit præceptum eius, qui ei præcipere potest in aliis materiis. Hæc tamen responsio subsistere non potest, Primò, quia, si id sufficeret, posset etiam sufficere præceptum Prouincialis, vel Prælati localis, nam hi etiam præcipere possunt in aliis materiis. Consequens autem ex se affert absurditatem, quòd Prioris, vel Prælati localis præceptum sufficiat ad acceptandum Episcopatum, non obstante voto solemni non acceptandi. Secundò, quia ex subiecta materia constat, verba illa intelligenda esse in sensu formali de præcepto eius, qui in hac materia præcipere possit, cùm potestas præcipiendi solùm in aliis materiis per accidens se habeat ad præceptum hoc, quod superat potestatem præcipientis. Tertiò, hoc ipsum manifestè constat ex illis verbis, *nisi adstringar præcepto*, &c. Nam præceptum non potentis hoc præcipere, non potest adstringere, cùm non possit obligare: non ergo acceptabit adstrictus præcepto, & per consequens violabit votum.

10 Propter hæc respondetur secundò, Generalem quidem ex se non posse hoc præcipere; posse tamen facultate ipsi data ab ipso subdito vouente tali verborum formula, qua satis significat, se nolle acceptare sine præcepto sui Generalis, atque adeo subdit se Generali in hac etiam materia, quæ alionde non comprehendebatur in materia, obedientiæ religiosæ.

11 Hæc responsio apertè impugnatur. Primo, quia si tota hæc potestas præcipiendi prouenit Generali ab ipso subdito, qui eo peculiari voto eam illi communicat, deberet etiam subditus in ipsomet voto explicare, cuinam Prælato in hac materia se subdat; an soli Generali, an etiam Prouinciali, vel Priori, aut Prælato locali, quod tamen vouens non explicat, vt constat ex formula voti.

12 Secundo à priori, quia subditus in rigore non potest hanc potestatem præcipendi in rigore communicare. Potest quidem subditus vouere, & promittere Deo, quòd in ea materia faciet id, quod Generalis ei faciendum dixerit, & ad hoc poterit se ex virtute Religionis obligare, contra quam peccabit id non faciendo, si tamen melius sit id facere, quàm non facere. Non tamen potest dare suo Generali potestatem ei propriè, & in rigore in ea materia præcipiendi. Sicut etiam Papa posset ex priuata deuotione promittere Deo, se petiturum consilium in aliqua materia à viro aliquo religioso, & id facturum, quod ipse consuluisset, si melius id iudicaret. Per hoc tamen non constitueret Papa superiorem suum virum illum religiosum etiam in illa materia (hoc enim facere non potest, nec fieri subditus alterius quandiu maneat Papa,) atque adeò si votum violasset, peccaret quidem contra Religionem, & votum, non tamen contra obedientiam, aut præceptum proprium, cùm Religiosus ille

non

non possit Papæ præcipere. Sic in casu nostro subditus peccabit contra votum, si volnit se obligare ad faciendum id, quod Generalis dixerit: non tamen peccabit contra præceptum, cùm ipse non possit Generali communicare potestatem præcipiendi in illa materia, quam potestatem Generalis ex iure, & munere suo à Summo Pontifice non habet, atque adeò non acceptabit Episcopatum adstrictus præcepto Generalis, sed voto acceptandi, quando Generalis id dixerit; quod tamen constat esse contra mentem vouentis, qui non vult acceptare, nisi adstrictus præcepto potentis propriè præcipere.

13 Tertiò denique id constat ex formula ipsius voti, promittit enim, quòd non acceptabit, *nisi adstringar præcepto eius, qui iure præcipere possit*: non dicit, *præcepto eius, qui ex mea facultate præcipere possit*, sed, *qui ex iure præcipere possit*, hoc est, qui ex lege, & officio suo habet potestatem præcipiendi in hac materia. Solus autem Papa potest ex iure id præcipere Religioso exempto; ergo solius Papæ præceptum sufficit, & requiritur, vt ille Religiosus possit, acceptare.

14 Nunc respondeamus breuiter ad auctoritatem, & exempla in contrarium adducta, & in primis Emanuel Rodericus *tom. 2. dicta quæst. 58. art. 1.* loquitur solùm de Professis Societatis, de quibus dicit debere acceptare Episcopatum, si eorum Prælatus eos ad hoc obliget, quia ita ordinauit Paulus III. in sua Bulla. Vnde magis videtur ibi esse pro nostra sententia: si enim ad hoc, vt Generalis possit eos obligare ad acceptandum Episcopatum, necessaria fuit Bulla Summi Pontificis, non potuisset Generalis id præcipere. Sed re vera hic Auctor deceptus fuit, nec satis bene notum habuit Societatis institutum: nam Paulus in sua Bulla data anno 1549. loquutus fuit de omnibus personis Societatis Professis, & non Professis, & dixit, eos omnes non posse acceptare Episcopatum sine consensu Generalis, nulla facta mentione præcepti; quia tunc temporis nondum fiebat hoc votum non acceptandi Episcopatum in Societate, imò nec constitutiones Societatis factæ fuerunt vsque ad annum 1553. votum verò hoc introductum fuit postea mortuo iam S. Ignatio. Quare Paulus III. non dedit Generali facultatem id præcipiendi, sed consentiendi, ita vt sine eius consensu subditi non possent acceptare. Quando verò idem auctor *in summa tom. 4. cap. 68. num. 2.* dixit, posse Religiosos ad hoc a Prælato obligari, non expressit à quo Prælato, id enim debet intelligi de Prælato supremo, nempe Summo Pontifice, nec S. Thomas, quem *ibi* affert, eam facultatem tribuit Prelato Regulari, vt mox videbimus. Sed de mente illius auctoris non est locus dubitandi, cùm ipse postea *tom. 3. quæst. regul. q. 59. art. 8.* ex professo hoc dubium tractauerit, & concludit, Prælatos Regulares non posse id suis subditis præcipere, quia hoc esset eos inuitos extra Ordinem trahere. Fatetur tamen, posse eos obligare, vt ad Indos transeat, & accipient Episcopatum, *si à Summo Pontifice præcipiantur, cum Summo Pontifici incumbat cura vniuersalis boni communis*. Hæc sunt verba, & hæc est mens expressa illius Auctoris.

15 Henriquex etiam non benè affertur pro illa sententia: nam in illo *lib. 7. de Indulgent. cap. 22.* nihil dicit, in alio tamen loco, nempe *lib. 10. de Sacramento Ordinis, cap. 12. num. 2.* dicit, aliquos bene vouere non acceptare Episcopatum sine præcepto Generalis, vel Pontificis quod non est ad rem nostram, cùm in voto, de quo agimus, nulla fiat mentio Generalis, sed illius solùm, qui id iure præcipere possit. Porrò idem Henriquex etiam eo casu, quo mentio facta fuisset in voto de præcepto Generalis, videtur dubitare de eius potestate ad præcipiendum; nam statim subiungit, Generalem vix vnquam posse id præcipere, & rationem reddit in glossa, quia non potest præcipere, quæ non pertinent ad statum regularem, & quamuis ibi afferret Sotum *lib. 10. de Iustitia, quæstion. 2. ad 2.* quasi contrarium sententem; Sotus tamen ibi nihil tale significat.

16 Immeritò etiam affertur S. Thomas, qui *dicta quæst. 185. art. 2.* nomine *Prælati superioris*, non intelligit Prælatum Regularem, sed Prælatum potentem id præcipere quicumque ille sit. Supponit enim S. Doctor, non solùm Summum Pontificem id posse præcipere, sed etiam alios, vt Archiepiscopum, & Primatem, vt colligitur clarè ex eius doctrina *in responsione ad 2.* vbi dicit, Superiorem obligantem suum subditum ad acceptandum Episcopatum, aliquando posse ab eo auferre impedimentum irregularitatis (qui est solus Papa,) aliquando non posse, vt est Archiepiscopus. Non ergo loquitur de Prælato regulari, sed de sæculari, qui potest id præcipere suis subditis sæcularibus non exemptis: in quibus non procedit eadem ratio, quæ in subditis Regularibus, quibus Prælati Regulares non possunt præcipere, quæ non sunt iuxta institutum, & disciplinam sui Ordinis.

17 Ad exempla denique, quæ afferebantur, dico in primis, si quid probant, nimium probare, nimirum non solùm Generalem, sed alios Prælatos inferiores posse id præcipere, cùm exempla illa non sint de præcepto Generalis. Vnde Lexana *1. tomo cap. 4. num. 18.* dicit, illos subditos laudabiliter quidem fecisse obediendo, non tamen ex obligatione. Non sunt ergo ad rem nostram, quia illi subditi non habebant votum non acceptandi Episcopatum sine præcepto obligante sub peccato. Sic etiam S. Ignatius noluit acceptare Generalatum Societatis ante præceptum sui Confessarij, vt legitur *in eius vit.*; & S. Franciscus imponebat Socio, vt ei præciperet. Si tamen habuissent votum expectandi præceptum obligans sub peccato, non fuissent contenti præcepto illo Confessarij, vel Socij. Sic ergo illi venerabiles viri ad acceptandum Episcopatum acceperunt pro præcepto iussionem sui Prouincialis, cui possent sine peccato inobedientiæ resistere, saltem per principia extrinseca, cù sit ad minus communis Doctorum sententia, vt vidimus, non posse ipsum etiam Generalem ad id obligare. Quod si Prouinciales illi addiderunt censuras, excusandi sunt propter consuetudinem, quam habebant præcipiendi sub censura in rebus grauioribus. Sicut etiam aliquando in metis licentiis solent addere præceptum in virtute sanctæ Obedientiæ ad maius subditorum meritum augendum.

18 Addo, id quod referebatur de Bartholomæo à Martyribus, noluisse ipsum acceptare Archiepiscopatum Bracarensem ante præceptum sui Prouincialis, videri vel falsum, vel dubium, vt constat ex Reuerendissimo Ioanne Lopez Episcopo Monopolitano *in 4. p. Chronica Ordinis Prædicatorum, lib. 3. cap. 27.* vbi dicit, ipsum statim absque excusatione acceptasse Archiepiscopatum illum à Regina Lusitaniæ sibi oblatum. Vnde constat, minùs accuratè loquutum Barbosam *1. parte de officio, & potestate Episcopi, tit. 1. gloss. 1. num. 15.* vbi dicit, illum coactum iussu Superioris acceptasse, sed statim obtinuisse à Summo Pontifice facultatem renunciandi, & rediisse ad Conuentum: quod est omninò falsum, nam vixit in eo munere vsque ad extremam senectutem, vt constat ex *loco citato*. Quamuis autem idem Ioannes Lopez postea *eodem libro tertio capite trigesimoseptimo* sibi contradicat, nullum fuisse à suo Prouinciali sub excommunicatione acceptare: addit tamen caute idem Auctor, quod illius Prælati verbis territus, nec volens videre, aut disputare, an Prælatus posset id præcipere, cessit, & acceptauit; quibus verbis satis indicat

dicat potuisse non acceptare ob defectum potestatis Prælati præcipientis. Certum mihi est, quòd non acceptasset, si adstrictus fuisset voto non acceptandi sine præcepto potentis ad id propriè, & rigorosè obligare.

19 Propter hæc ergo, & alia, quæ producta fuerunt, fœl. record. Vrbanus VIII. Congregationem peculiarem destinauit ex variis Prælatis, & Theologis, ac Iurisperitis doctissimis, qui re plenè examinata dixerunt, Generalis præceptum in casu nostro non sufficere. Id quod idem Pontifex proprio motu litteris suis Apostolicis editis 26. Februarij anno 1643. & in locis publicis de more affixis, & publicatis declarauit. Quare, si quando aliter in hoc puncto sentiendi facultas fuit, prout sensisse videtur Villalobos, *in summa tract. 35. difficultate 40.* & si quis alius ita sensit iam nunc post Sedis Apostolicæ declarationem nemini fas est aliter opinari. Tenor autem litterarum Apostolicarum, quia non omnibus fortasse copia data fuit illas videndi talis est.

VRBANVS PAPA VIII.
Ad perpetuam rei memoriam.

Honorum, dignitatúmque vana ambitio adeò quorundam Regularium mentes interdum excæcat, vt ab eo, quòd abnegates semetipsos sponte vouerunt, postmodum inanis gloriæ cupiditate ducti resilire conentur, cùm tamen dicat Prophet., Vouete & reddite vota vestra Deo. *Quamuis igitur, vt accepimus, tam fratres Discalceati S. Augustini, & B. Mariæ de Monte Carmelo etiam Discalceati Ordinum, quàm Clerici Regulares ministrantes infirmis respectiuè nuncupati, & nonnulli aliorum Ordinum, seu Congregationum Regulares, etiam Societatis IESV, & alij Regulares etiam indiuiduam expressionem requirentes, aut in ipsa Professione vnà cum tribus essentialibus votis, Paupertatis scilicet, Castitatis, & Obedientiæ, aut ante, vel post Professionem prædictam siue solemne, siue, vt dicunt, simplex votum, in manibus tamen Superioris Regularis emittant de non procurando, nec acceptando aliquam dignitatem, seu Prælationem, vel Prælaturam extra Religionem, nisi coacti, vel adstricti fuerint præcepto eius, qui sibi iure præcipere potest, & aliqui addant etiam illa verba, videlicet,* sub pœna peccati, *iuxta formam suarum constitutionum à Sede Apostolica confirmatarum; nihilominus aliqui ex ipsis Regularibus etiam translati ad Ordines Regularium, etiam Mendicantium, qui prædictum, aut simile votum non emittunt, retrò adspicientes, emissique à se voti huiusmodi immemores, Prælationes, seu Prælaturas, vel dignitates ambiunt, imò etiam Episcopatus, maiorúmque dignitatum solium conscendere moliuntur, prætendentes, quòd suis superioribus Regularibus, præsertimque Generalibus, liceat eis præcipere, vt dignitatem, Prælationem, seu Prælaturam, vel Episcopatum, maiorémve dignitatem extra Religionem acceptent, aut ipsum votum relaxare, & cum ipsis desuper dispensare, licet per præcepta, & dispensationes huiusmodi ipsi ab obedientia præcipienti, seu dispensanti debita eximantur ac etiamsi vota prædicta, tanquam emissa in manibus superioris Regularis dicantur solemnia, vel saltem efficaciam voti solemnis habeant, Regulariumque constitutiones sint confirmatæ auctoritate Apostolica, & cum decreto irritante, à quo propterea manus quorumcunque inferiorum ligatæ existunt. Quapropter Nos ambitum hunc retundere, & prætensionem huiusmodi excludere, ac etiam omnem dubitationem super præmissorum interpretatione à nonnullis excitatam Apostolicæ declarationis auctoritate penitus tollere volentes, motu proprio, certáque scientia, ac matura deliberatione nostris, déque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac perpetua nostra constitutione declaramus, super prædicto voto, etiam per translatos ad Ordinem, seu Congregationem Regularem capacem, ante translationem emisso de non procuranda, nec acceptanda extra quemlibet ex ipsis Ordinibus, seu Congregationibus Regularibus, aut Societate prædicta respectiuè aliqua dignitate, seu prælatione, vel Prælatura, siue aliquo Episcopatu, aut maiori dignitate, neminem superiorem Regularem, etiam Generalem, aut Capitulum, seu Congregationem Generalem, nec etiam Nuncium Apostolicum, aut prædictorum Ordinum, seu Congregationum Protectorem, etiam S.R.E. Cardinalem, nec etiam Legatum Sedis Apostolicæ etiam de latere, nec quemlibet alium etiam speciali, & indiuidua mentione dignum, sed tantummodò Nos, & Romanum Pontificem pro tempore existentem posse dispensare, taleque votum relaxare, aut aduersùs illud aliquam licentiam, vel indultum concedere, aut aliquod præceptum procurandi, seu acceptandi, vel aliud simile ipsis Regularibus vouentibus facere, cuius vigore prædicti Religiosi illas, & illos procurare, vel acceptare possint, aut teneantur, aut aliàs quomodolibet vouentes prædictos à prædicto voto liberare. Prout pariter declaramus, quascumque facultates generales dispensandi super quibuscumque votis, seu illa relaxandi, aut commutandi, vel aduersus illa præcipiendi, aut aliàs quomodolibet vouentes habilitandi, etiam in foro conscientiæ dumtaxat, siue per dictas constitutiones à Sede Apostolica confirmatas, siue per litteras etiam in forma Breuis Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum, aut nostras, vel successorum nostrorum, etiam motu, scientia, deliberatione, ac potestatis plenitudine paribus, etiam consistorialiter etiam ad supplicationes, seu contemplationes quorumcunque, etiam Imperatoris, Regum, & Principum, seu Rerumpublicarum, ac prædictorum Ordinum, Congregationum, & Societatis, aut vigore cuiuscumque Iubilei, etiam vniuersalis, vel Cruciatæ sanctæ Inquisitionis, seu missionum, & aliàs quouis modo, & ex quacumque causa quantumlibet pia, fauorabili, & priuilegiata concessa, & emanata, concedendaque, & emananda, nuncque, ac pro tempore competentes ad præmissa omnia, & singula nullatenus se extendere intelligantur, sed esse Nobis, & Romanis Pontificibus successoribus nostris dumtaxat reseruata, prout tenore præsentium decernimus, & reseruamus. Decernentes quoque easdem præsentes litteras etiam ex eo quod prædicti Regulares, & alij quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere prætendentes illis non consenserint, nec ad id vocati, citati, & auditi, causæque propter quas illæ emanarunt sufficienter, aut nullatenus adductæ, seu probatæ fuerint, de surreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, aut alio quoquam defectu, vel ex quacumque alia causa, occasione, prætextu, colore, & capite notari, impugnari, rescindi, in ius, vel controuersiam reuocari nunquam posse, sed easdem præsentes litteras semper, & perpetuò validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & inuiolabiliter obseruari, sicque & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque iudices ordinarios, & delegatos, & causarum Palatij Apostolici auditores, ac S.R.E. Cardinales etiam de latere Legatos, & quosuis alios quacumque auctoritate fungentes, nunc, & pro tempore existentes, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, irritumque, & inane, si secus per his à quocumque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis etiam Conciliaribus, & quatenus foret opus nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de iure quæsito non tollendo, necnon quorumuis Ordinum, & Congregationum Regularium, dictæque Societatis, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia, roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegiis quoque, indultis, & litteris*

Apostolicis

Apostolicis eisdem Ordinibus, Congregationibus, & Societati, illorumque superioribus, fratribus, Clericis, & personis, ac generaliter quibusuis aliis etiam indiuiduam mentionem requirentibus, sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis in genere, vel in specie, ac alias in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & pluries innouatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficiente derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quauis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi, ac si verbo ad verbum exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem vt præsentium transumptis, etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ alicuius in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 26. Februarij 1643. Pontificatus nostri vigesimo.

M. A. MARALDVS.

Anno à Natiuitate D.N. Iesu Christi 1643. indictione 11. Pontificatus verò S.D. N. Vrbani diuina prouidentia Papæ VIII. anno eius vigesimo, die verò 11. mensis Martij, supradictæ litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, in Acie Campi Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Vrbis per me Iosephum Missenm eiusdem Sanctissimi D.N. Papæ Cursorem.

FRANCISCVS ANGELICVS
Mag. Curs.

DVBIVM V.

An Summus Pontifex cogere possit Religiosum suo præcepto ad acceptandum Episcopatum.

1 HOc dubium meritò annectitur præcedenti, in quo diximus, neminem præter Summum Pontificem, posse suo præcepto obligare Religiosum ad Episcopatum acceptandum. De ipso autem Summo Pontifice dubitatum aliquando fuit, an id possit absolutè, & constanter præcipere subdito Religioso acceptare renuenti.

2 Pro negatiua sententia videntur esse aliqua decreta antiqua, & præsertim verba Simplicij Papæ relata *in cap. vbi ista, dist.* 17. in quo Pontifex acriter reprehendit Episcopum Rauenatem, quòd Presbyterum quendam inuitum ad Episcopatum promouerit, & concludit his verbis: *Denuntiamus autem, quod si post hac quicquam tale præsumpseris, & aliquem, seu Episcopum, seu Presbyterum, seu Diaconum inuitum facere fortè credideris, ordinationes tibi Rauenatis Ecclesiæ, vel Æmiliensis noueris auferendas.* Quod idem ex Concilio Aurelianensi III. *cap.* 7. refertur *cap.* 5. *ead. distinct.* 74. his verbis: *Episcopus, qui inuitum, aut reclamantem præsumpserit ordinare, annuali pœnitentia subditus Missas facere non præsumat.* Quod videtur etiam supponere Gregorius relatus *in cap. gesta dist.* 74. vbi de eo, quem inuitum volebant aliqui ad Sacerdotium promouere, subiungit: *& sicut iustum est, vt nemo crescere compellatur inuitus, ita censendum puto similiter, ne quisquam insons ab Ordinis sui ministerio deiiciatur iniustè.* quæ decreta, dicunt aliqui, in hoc saltem sensu locum habere, vt si subditus non solùm initio fugiat, & renuat, sed postea etiam constanter, vel obstinatè in sua renitentia perseueret, nullo modo sit cogendus. Ita expressè docuit glossa *in cap. ante omnia, verb. mihi, dist.* 40. *& in cap. sicut is, verb. renuit,* 1. *q.* 6. *& in cap. displicet, verb. inuiti,* 23. *quæst.* 4.

3 Pro affirmante tamen parte sunt alia clarissima decreta: nam in primis in Concilio Carthagin. relato, *in cap.* 3 *&* 4. *dist.* 74. de iis qui resistunt promotioni ad superiorem gradum, sic statuitur. *Placuit, vt quicumque Clerici, vel Diaconi pro necessitatibus Ecclesiasticarum rerum,* (vel, vt alij legunt, *Ecclesiarum*) *non obtemperauerint Episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in Ecclesia sua promouere, nec illic ministrent in suo gradu, vnde noluerunt recedere.* Hoc ipsum supponit Gregorius Magnus, 1. *p. Pastoralis, cap.* 6. vbi de nolentibus hæc munera acceptare sic ait. *Quorum profectò humilitas si cæteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera est, cùm ad respuendum hoc quod vtiliter subire præcipitur, pertinax non est. Neque enim verè humilis est, qui superbi nutus arbitrio, vt debeat præesse intelligit, & tamen præesse contemnit. Sed diuinis dispositionibus subditus, atque à vitio obstinationis alienus, cùm sibi regiminis culmen imperatur, si iam donis præuentus est, quibus & aliis prosit, & ex corde debet fugere, & inuitus obedire.* Idem significat Augustinus relatus *in cap. displicet,* 23. *quæst.* 4. Vbi vsum Ecclesiasticum refert, vt hæretico suadeat, posse absque iniuria illum cogi ad hæresim relinquendam, exemplo eorum, qui ad Episcopatum suscipiendum coguntur. *Sed neque hoc* (inquit) *putas tibi fieri debuisse, quia neminem existimas cogendum esse ad bonum. Attende, quid dixerit Apostolus: Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Et tamen tam multi, vt Episcopatum suscipiant, tenentur inuiti, perducuntur, includuntur, custodiuntur, patiuntur quæ nolunt, donec eis adsit voluntas suscipiendi operis boni. Quanto magis vos ab errore pernicioso, in quo vobis inimici estis, trahendi estis, & perducendi ad veritatem vel cognoscendam, vel eligendam, non solùm vt honorem salubriter habeatis, sed etiam ne pessimè pereatis?* Eo quo etiam sensu idem Augustinus relatus *in cap. vos autem,* 16. *quæst.* 1. Monachos quosdam sic alloquitur: *Vos autem fratres exhortamur in Domino, vt propositum vestrum custodiatis, & vsque ad finem perseueretis: ac si quam operam vestram Mater Ecclesia desiderauit, nec elatione auida suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis; sed miti corde obtemperetis Deo cum mansuetudine, portantes eum, qui vos regit, qui dirigit mites in iudicio, qui docet mansuetos vias suas, nec vestrum otium necessitatibus Ecclesiæ præponatis, cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini, non inueniretis.* Quare Glossa *in cap. Catinensis, dist.* 61. *verb. compellat,* apertè fatetur, posse aliquem cogi ad Episcopatum acceptandum.

4 Hanc sententiam docent omnes Theologi communiter cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 185. *art.* Bonauentura *super regulam cap.* 2. *circa medium,* vbi loquens de Religiosis sic ait. *Si coacti ab Ecclesia huiusmodi ineuitabili necessitate suscipiant regimen animarum, non sunt reputandi ab Ordine egressi, si quantum in ipsis est, semper appetant in sinu Ordinis censeri.* Suarez *tom.* 4. *de Religione, tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 3. S. Antoninus 3. *p. titul.* 20. *cap.* 2. §. 6. Richardus *quodlib.* 3. *quæst.* 21. Syluester *in Summa,* *verb.*

verb. electio 1. *q.* 19. Armilla *ibi num.* 3. Summa Angelica *ibi num.* 30. Miranda *in manuali Prælatorum*, *tom.* 2. *quæst.* 13. *art.* 31. Lezana *tom.* 1. *cap.* 4. *num.* 18. Valentia, Corduba, Ludouic. Lopez, & Roderic. quos affert, & sequitur Sanchez *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 38. & *lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 49. Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 9. *num.* 76. & alij communiter; quam doctrinam certam omninò puto, nec in genere loquendo posse de ea dubitari, quamuis in aliquibus circumstantijs possit dubitari de obligatione talis præcepti, vt postea videbimus.

5 Potest autem probari primò à posteriori ex voto quod multi Religiosi emittunt non acceptandi Episcopatum, nisi adstringantur præcepto Summi Pontificis, vt vidimus *dub. præcedenti*, quod votum & eius formula continetur in eorum constitutionibus approbatis, & confirmatis à Sede Apostolica. Esset autem votum illud vanum, & ridiculum, si Summus Pontifex non posset obligare ad acceptandum Episcopatum: si enim non potest subditus adstringi à Summo Pontifice id præcipiente, dicere, *nisi adstringar præcepto Summi Pontificis*, perinde esset ac dicere, nisi Cœlum terram tetigerit, cùm vtrumque esset impossibile. Damnare autem illam vouendi formulam à Sede Apostolica approbatam, & confirmatam, non careret maxima temeritate.

6 A priori autem ratio ea esse videtur, quam prædicti Doctores reddunt, quia scilicet Ecclesia debet in se habere potestatem necessariam ad sui gubernationem, & conseruationem, ad quam necessaria est potestas cogendi aliquando ad hæc munera acceptanda. Sicut potestas sæcularis, & ciuilis propter bonum publicum cogere potest ciues ad munera publica obeunda, vt constat ex *l. si magistratum, Cod. de decurionibus, lib.* 11. & *toto tit. de excusat. muner. eod. lib.* quod multo magis in Republica Ecclesiastica necessarium est, in qua qui meliores, & aptiores sunt ad Prælaturas Ecclesiasticas, magis eas effugient, & dignitates abhorrebunt, prout fecerunt plures sanctissimi viri, quorum alij omninò eas refutarunt, alij non nisi coacti acceptarunt; debet ergo esse potestas in Ecclesia ad eos obligandos, ne careat Pastoribus & Prælatis.

7 Tertiò denique afferri possunt multorum exempla, quos Summi Pontifices, præcepto formali imposito, coëgerunt ad eiusmodi dignitates acceptandas, à quibus omninò abhorrebant. Sic legimus de B. Laurentio Iustiniano, qui quantum potuit, Episcopatum recusauit, donec resistere non potuit Eugenio Papæ ter iubenti, vt refert Bernardus Iustinianus *in eius vita, cap.* 4. *in fine*. Idem legimus de S. Antonino Archiepiscopo Florentino, quem omninò recusantem Eugenius IV. Papa suo præcepto coëgit ad assentiendum, vt refert Platus *de bono status religios. lib.* 1. *cap.* 38. Idem fecit Martinus Papa V. cum venerabili, & laudatissimo Patre Nicolao Albergato, Monacho Carthusiano, & Episcopo Bononiensi, quẽ recusantem, & renuentem non potuit nisi obedientiæ præcepto, & sub excommunicationis pœna cogere ad Cardinalatum acceptandum; quo etiam præcepto, & excommunicationis pœna coactus fuit à Clemente VIII. Cardinalis Bellarminus ad eandem dignitatem acceptandam, vt omittam Cardinalem Franciscum Toletum, & alios, quibus Summi Pontifices similia præcepta imposuerunt, probantes re ipsa, se in se ipsis hanc potestatem agnoscere: quam etiam in me ipsum omnium nouissimum exercuit fœlic. record. Vrbanus Papa VIII. cui vsurpanti verbum illud *mandamus*, post repetitum sæpiùs illud verbum, ego quidem aliquandiu non acquieui; sciebam quippe non deesse, qui de obligatione saltem graui eo verbo significata dubitent, quos refert Thomas Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 35. donec expressè dixit, se qua proculdubio pollebat potestate suprema, *præcipere* id mihi præcepto formali in virtute sanctæ Obedientiæ, quod in exemplum sit potestatis ad præcipiendum, & obligandum sub peccato graui, quam in hac materia Pontifices Summi credunt sibi competere.

8 Restat nunc ad auctoritates in contrarium adductas breuiter respondere: ad quas aliqui dicunt, non posse inuitum cogi ad acceptandum Episcopatum, quia sine eius consensu non erit valida ordinatio; posse tamen cogi præcepto vt consentiat, quæ quidem doctrina in se vera est, sed aliqua loca ex ibi adductis plus aliquid volunt. Quare pro eorum intelligentia distinguendum est inter eum, qui ita inuitus est, vt non consentiat interiùs, qui proculdubio non est ordinandus per vim, cùm esset irrita ordinatio: & inter eum, qui resistit electioni, & à quo petitur consensus; qui quidem, si non potest ab eo facile obtineri, tentanda erunt pro gradu necessitatis diuersa media: aduertunt enim in hoc puncto Sanchez *dicto lib.* 4. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 39. & clariùs *lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 49. *in fine*, iuncto *num.* 48. *in fine*, Suarez *dicto tom.* 4. *de Religione, tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 3. debere ad hoc præceptum imponendum interuenire Ecclesiæ necessitatem, cuius ratio esse potest, quia præceptum de re adeo graui, & periculosa non videtur posse pro libito imponi, sed ex necessitate boni publici, propter quam, & vt Ecclesia rectè gubernari possit, & ne careat ministris, & Prælatis ad ea munera idoneis, eiusmodi potestas cogendi Ecclesiæ collata censetur, vt *suprà* vidimus. Quare ea causa cessante, videretur superior abuti collata ibi potestate. Nomine tamen *necessitatis* ego intelligerem magnam etiam Ecclesiæ vtilitatem, qua Ecclesia careret, si talis persona ad Prælaturam non assumeretur, quia hæc etiam publica vtilitas bono priuato præferenda est.

9 Hinc ergo ad singula loca suprà adducta responderi facilè potest. Ad primum ex *cap. vbi ista dist.* 74. constat ex ipso textu ibi non fuisse impositum præceptum, sed per violentiam fuisse subditum in Episcopum consecratum, quod factum Archiepiscopi meritò reprobat Summus Pontifex. Primò, quia ibi nulla erat necessitas, vt significat illis verbis, *non dilectione, sed inuidia*, & rursus, *non per animi tranquillitatem, sed per amentiam*. Secundò, quia etiamsi intercederet necessitas, non erat ad violentiam deueniendum, sed tentanda alia media, vt ex nolente fieret volens, & tandem veniendum ad præceptum, cui si non obediret, posset tanquam inobediens puniri, prout puniendus dicitur *dicto cap.* 4. *eadem dist.* 74. nunquam tamen vis inferenda propter indecentiam, & propter periculum, ne fortè ordinatio esset irrita ob defectum consensus interni ex parte illius, qui ordinatur. In quo etiam sensu intelligitur decretum *supr.* relatum ex *cap.* 1. *eadem dist.* 74. vbi punitur *Episcopus, qui inuitum, aut reclamantem præsumpserit ordinare*, vbi non est sermo de Episcopo præcipiente, sed de ordinante per vim eum, qui actu inuitus est, vel reclamans.

10 Colligi autem potest horum decretorum mens ex Gelasio Papa relato *in cap. consuluit, ead. dist.* 74. vbi Pontifex consultus à Victore Episcopo, quid facere deberet in sua Ecclesia, in qua Diaconi nolebant transire ad gradum Presbyterij, cùm tamen Ecclesia pluribus Presbyteris indigeret. Ad quod Pontifex respondet his verbis. *Quapropter quia inuitos fieri ecclesiastica moderatio, grauitasque non patitur; vt ex nolentibus fiant volentes, ordinatio illa potest perficere; si quos habes vel in Acolythis, vel Subdiaconis maturiores ætate, & quorum sit vita*

probabilis

probabilis, hos in presbyteratum studeas promouere, vt qui in suis Ordinibus proficere voluerint, reddantur suis inferioribus post minores; ipsaque commoda Presbyteri propensius, quam Diaconi consequantur: vt hac saltem ratione constricti, & honorem, quem refugerant, appetere nitantur, & quæstum. Vbi vides prudentiam Summi Pontificis, qui in primis non volt violentiam inijci contra modestiam, & grauitatem Ecclesiasticã. Deinde vult, quòd suauiter reddantur volentes, & consentientes, dum vident alios inferiores in gradu honoris, & in emolumentis præferri. Nec cõsuluit, vt præcepto cogeret ad consensum, quia non approbat tanta necessitas, cùm possent ad Diaconatum, & Sacerdotium aliqui ex Subdiaconis ætate, & meritis prouecti, vel etiam ex Acolythis ad sacros Ordines, & Sacerdotium promoueri. Si tamen nulla esset alia via ad prouidendum Ecclesiæ necessitati, non dubium, quin posset etiam ad præceptum perueniri.

11 Denique hinc constat responsio ad verba Gregorij *in d. cap. gesta, eadem dist. 74.* vbi dicit, *iustum esse, vt nemo crescere compellatur inuitus*, pro cuius intelligentia sciendum est, ibi sermonem esse de quodam Honorato Archidiacono Ecclesiæ Salonitanæ, cuius causa refertur ex professo ab eodem Gregorio *in cap. Honoratus ead. dist. 74.* quem Natalis Episcopus volebat ad Sacerdotij, gradum promouere, non quidem necessitate ductus, vel zelo boni publici, sed ex affectu priuato, vt eum ab Archidiaconatu remoueret, io quo munere se eidem Episcopo Ecclesiæ bona dissipanti constanter opponebat. Qua propter Gregorius Archidiaconi causam suscipiens, Episcopum per specialem delegatum à proposito absterret, pœnam etiam priuationis pallij, & excommunicationis comminatus, nisi à proposito desistat. tum, vt *suprà* diximus, necessitas, vel magna Ecclesiæ vtilitas iustificat eiusmodi coactionem, & præceptum: nec permittendum est, quòd Prælatus superior ob rationes priuatas, & affectus inordinatos prætextu honorandi subditum; sed re vera, vt eum suo loco deijciat, & speciosè remoueat, compellat eum ad Episcopatum acceptandum: hoc enim esset abuti potestate data in bonum Ecclesiæ, & armare superiorem ad dehonorandos subditos sub specie maioris honoris.

12 Circa hoc tamen duo aduertenda sunt. Primum est, si Religioso habenti votum non acceptandi Episcopatum Summus Pontifex præcipiat, quòd acceptet, non debere formidare, ne fortè Pontifex affectu potius humano, & priuato ducatur, quàm vtilitatis Ecclesiæ; sed posse tutò acceptare, quia votum non fuit non acceptandi, si Pontifex ex causa necessaria id præcipiat, sed solùm non acceptandi, sine præcepto Pontificis quomodocunque, & ex quocunque fine id præcipiat, vt expressè obseruauit Thomas Sanchez *dicto lib. 4. in Decalog. cap. 8. num. 39.* vbi pro eadem sententia affert Hostiensem *in summa tit. de voto num. 4.* & Abulensem *in cap. 30. Numer. quæst. 8*

13 Alterum notandum est, optimum esse consilium eo casu, ne fortè subditus nimium obstinatus prætendat, sine causa sufficienti id sibi præcipi, vt aperiatur subdito causa necessitatis, vel vtilitatis publicæ, vel certè in genere Pontifex testetur, & asserat, cõstare sibi de eiusmodi causis, cuius dicto tenetur subditus credere; nec debet eas causas in particulari exquirere: neque enim agitur de foro contentioso, & iudiciali, sed de materia ad rectam gubernationem Ecclesiæ pertinente; nec tenetur supremus Gubernator rationes semper explicare, quas ipse pro maiori rerum notitia, quam habet, cognoscit, quibus vti debet ad Ecclesiæ gubernationem. Sicut etiam Princeps sæcularis potest ex iusta causa aliquem ministrum ab officio remouere, quin teneatur ei causam reddere, quam interdum oportebit in occultò retinere. Nec apud sanctos viros inuenio vllum, qui Summo Pastori præcipienti, & constanter imponenti ei munus Episcopale, ausus fuerit post vnam, vel alteram excusationem obstinatè resistere. Exemplum potiùs Apostoli Petri sequendum est, qui, licèt proposita propria indignitate, recusauerit semel, & iterum pedum ablutionem; vbi tamen Christus Dominus communicatione grauissimæ pœnæ constanter perseuerauit, totum se abluendum eius arbitrio commisit: quamuis facti rationem noluerit antea Dominus ei reddere, sed aliquandiu occultare verbis illis, *Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea*; vt doceret fidendum, credendumque esse subditis, quamuis Summi Pastoris motiua, rationésque occultas penetrare, vel comprehendere non possint.

14 Hac tamen occasione vnum restare potest dubium, an quæ dicta sunt de obligatione acceptandi Episcopatum præcipiente Summo Pontifice, locum habeant in Ordine ad acceptandum Pontificatum, quando aliquis legitimè eligitur, nimirum per suffragia Cardinalium, concurrentibus in eius electionem duabus tertijs partibus Cardinalium præsentium in Conclaui. Non quærimus autem, an votum non acceptandi Episcopatus, & dignitates, quod in aliquibus Ordinibus religiosis emitti solet, impediat acceptationem etiam Summi Pontificatus: de hoc enim punctò latè, & benè tractat P. Suarez *dicto tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. cap. 9. à num. 11.* vbi iuxta formulam, qua votum hoc in Societate fit, dicit in primis, si iam aliquis è Societate ad Cardinalatum præcepto Pontificis trasijt, posse postea Episcopatum, & Summum Pontificatum acceptare. Deinde addit *n. 15.* etiamsi contingeret, Professum Societatis nondum Cardinalem, nec Episcopum, sed commorantem adhuc sub obedientia Generalis, eligi immediatè ad Summum Pontificatum, posse non obstante prædicto voto illum acceptare, quia votum non videtur ad illum casum extendi, propter multas rationes, quas ibi adducit, & doctissimè ponderat. Dubium ergo nostrum non est, an possit, non obstante illo voto, acceptare, sed an debeat; hoc est, an electores, vel aliquis alius possint præcepto obligare electum ad acceptandum summum Pontificatum.

15 De hoc dubio non inuenio aliquid à Doctoribus definitum. Et quidem P. Suarez *dicto num. 15.* obiter vnico verbo id attigit, sed in ambiguo reliquit: nam inter alias rationes, quibus probat votum illud Societatis non impedire acceptationem summi Pontificatus, hanc affert: *Neque enim*, inquit: *est incredibile constitutionem Societatis voluisse limitare modum acceptandi electionem adeò singularem, & ad totius Ecclesiæ bonum pertinentem, & quæ eo tempore fit, in Ecclesia caret vniuersali Pastore, qui huic bono prospiciat, & vix potest moraliter fieri, vt præceptum de illa electione acceptanda imponatur, etiamsi maxima instet necessitas.* In quibus verbis non videtur omninò negare impossibile eiusmodi præceptum, cùm solùm dicat, vix posse moraliter contingere, vt imponatur, quod si ab aliquo imponi potest, non apparet, à quo alio, nisi ab ipsis Cardinalibus penes quos potest residet ad electionem necessaria.

16 Vnde desumi potest ratio pro sententia concedente Cardinalium Collegio illam potestatem præcipiendi, & obligandi electum, quia, quamuis verissimum sit, Sede vacante non remanere penes Collegium Cardinalium potestatem iurisdictionis, quam habebat Summus Pontifex, sed solùm potestatem ad eligendum successorem Pontificem, & alia quæ-

dam agenda, quæ expressè illis concessa sunt, vt cum aliis probat Suarez, *lib. 4. de legibus cap. 6. num. 7.* & plures, quos congerit Diana, *p. 5. tract. 1. de potest. & privileg. Cardinalium, resolut. 9.* & constat ex *cap. vbi periculum, de electione lib. 6.* & ex *Clementina ne Romani, eodem tit.* Semper tamen intelligitur iis concessa potestas necessaria in Ordine ad eam electionem conficiendam, & breuiter expediendam, prout eam potestatem referre, & agnoscere videntur Suarez, *loco citato*, & Baldellus, *tom. 1. lib. 1. disp. 7. num. 9.* vnde Diana, *dicta resolut. 9. versus finem*, cum Lauorio concludit, mentem Pontificum in dictis constitutionibus fuisse non denegare Cardinalium Collegio necessaria, & signanter ea, quæ retardare possunt negotium electionis. Cùm ergo possit ad electionis expeditionem maximè expedire, quòd electus non renuat, sed acceptet electionem, non videtur adempta Cardinalium Collegio potestas cogendi, sed potiùs hæc videtur inclusa in potestate eligendi iuxta vulgatam iuris regulam, ex *l. 1. ff. de iurisdict. omnium iudicum*, quòd illi cui conceditur iurisdictio, intelliguntur concessa omnia, quæ necessaria sunt ad eam exercendam.

17 Quæ ratio confirmari magis potest ex supradictis: nam inde probauimus potestatem Summi Pontificis ad cogendos suo præcepto subditos, vt Episcopatus acceptent, quia aliter non esset sufficienter Ecclesiæ prouisum, quæ indiget bonis Prælatis ad suam rectam gubernationem, si non posset illos obligare ad hæc munera suscipienda; sicut etiam Respublica sæcularis obligare potest suos subditos ad munera publica, & Præfecturas suscipiendas, quia hæc potestas necessaria est ad rectam Reipublicæ gubernationem: videtur autem multò magis necessaria Ecclesiæ destinatio, & electio bona supremi capitis, ex cuius bonitate magna ex parte pendet bonitas, & salus totius corporis, & Reipublicæ Christianæ; ergo debuit Ecclesiæ dari potestas non solùm ad eligendum, sed ad cogendum electum ad acceptandam electionem, sine qua potestate non poterit aliquando finis necessarius obtineri. Hæc autem potestas non potest per alios commodè exerceri, nisi per illos, quibus competit ius eligendi, quod ius residet penes Collegium Cardinalium, quibus solis potestas hæc demandata est.

18 Ex alia parte difficile videri potest hanc potestatem absolutam Cardinalibus concedere, nam eius exercitium nunquam expressè reperitur; quamuis enim nonnullus restitisse legamus suæ electioni, eos tamen precibus, & Cleri ac populi Romani instantia, aliquando etiam per annum ferè perseuerantia, vt in Victore III. anno 1086. per vim etiam ferè illatam ad consensum inductos, nunquam tamen præcepto coactos inuenimus. Ratio autem à priori videtur colligi posse ex dictis dubio præcedenti: quia nullus videtur reperiri in terra, qui id posset præcipere, cum nemo sit Sum. Pontif. superior, cui ipse obedientiam debeat. Quamuis autem ante acceptationem non sic adhuc Summus Pontifex atque adeò sit subditus Ecclesiæ, & eius legibus, ac præceptis teneatur: in ipso tamen momento, quo acceptat, eo ipso desinit esse sub illius potestate, & iurisdictione, atque adeò non apparet, quomodo eodem momento possit tanquam subditus exercere actum propriæ obedientiæ, & acceptare Pontificatum propter obligationem obedientiæ, quam obedientiam eo ipso instanti exercere non potest, cum iam tunc, si acceptat, nullius in terris sit subditus, nec possit alicui propriè obedire. Quæ ratio, si quid probat, videtur etiam probare, nec id fieri posse ex præcepto sibi imposito à prædecessore suo; posset enim aliquis cogitare, quòd prædecessor ante mortem præciperet ei, ne resisteret suæ electioni, si fortè à Cardinalibus eligeretur: sed nec id videtur ad hoc satis esse, tum quia præcepta personalia à prædecessore imposita, eius morte expirant, iuxta communem Theologorum doctrinam: tum etiam, quia, quamuis id fieret, non simplici præcepto, sed lege, quæ de se est perpetua, & non finitur morte Legislatoris, ita vt propter Ecclesiæ bonum Pontifex viuens statueret, vt nemo legitimè electus posset assensum negare; adhuc repugnare videtur, quod ex lege illa obligaretur ad assentiendum, cùm eo ipso, quòd acceptaret, non esset eodem instanti subditus legibus suorum prædecessorum, sed par omninò illis, nec par in parem potestatem habeat præcipiendi, vel obligandi. Quare vnica videtur via ad illum obligandum, si nimirum prædecessor faceret, vt propter Ecclesiæ bonum, & maiorem libertatem electionis, omnes Cardinales iurarent, & promitterent se non restituturos electioni, sed consensum præstituros; quia tamen Ecclesiæ necessitas non est tanta, vt remedio adeò violento indigere credatur, meritò vsque adhuc adhibitum non est, nec in posterum adhibebitur, præsertim cùm frequentiùs contingere possit quòd expediat dissensus electi, vt electio aliqua minùs fortasse diligenter facta corrigatur per spontaneum dissensum, & cessionem electi, quàm quòd necessaria sit obligatio antecedens ad consensum, ob cuius defectum vix vnquam electio dignioris caruit effectu: concurrente aliquando ipso Deo signis manifestis externis ad extorquendum consensum in eiusmodi casibus, vt contigisse legimus in electione Sanctorum Fabiani, & Gregorij.

19 Ex quibus ad rationes dubitandi supra adductas posset aliquis respondere. Ad primam dicere posset, datam esse Cardinalibus potestatem omnem necessariam ad electionem Pontificis faciendam, hoc est, vt ex parte ipsorum sit valida, & legitima non tamen datam ad obligandum electum; hanc enim potestatem nec ipsimet Pontifices auctores illorum decretorum habebant ad obligandos suos successores, vt vidimus. Quare non benè applicauit ad hoc regula illa communis ex *leg. 2. ff. de iurisdictione omnium iudicum.* Nam electoribus in hoc casu datur quidem tota potestas necessaria, quæ dari potuit, non tamen illa, quæ dari non poterat, cùm ipsi in hoc casu non sint superiores electi, sed potiùs eo ipso quòd acceptet, sint ei inferiores; quare nec conferunt ei iurisdictionem, aut potestatem, sed destinant, & eligunt personam, cui Christus immediatè potestatem, & iurisdictionem conferat.

20 Ad confirmationem denique dici posset, etiam sine hac potestate præcipiendi sufficienter esse prouisum Ecclesiæ, cùm experientia tot sæculorum probauerit, nunquam ex huius potestatis ad præcipiendum defectu electionem aliquam Summi Pontificis ad bonum publicum necessariam effectu caruisse, supplente Deo, & manifestando suam voluntatem aliquando signis externis; sæpiùs verò per lumen internum, quo electus agnosceret ex variis circumstantiis, resistere se diuinæ voluntati, si in dissensu persisteret. Nec est eadem ratio in electione ad Episcopatus inferiores, qui, cùm multi sint, & multis indigeant ministris optimis, frequentiùs contingere posset, quod deficerent idonei ad tot Ecclesias: vix autem contingere potest non reperiri, nisi vnum qui Summum Pontificatum benè & vtiliter gerere possit: ad quem tamen casum sufficit prouidentia Dei peculiaris, ad quem spectabit eius voluntatem flectere ad consensum, quæ Dei prouidentia specialissimâ non est ad casus communiter occurrentes assiganda, sed lege aliqua communi occurrendum erat. Non itaque nego, potuisse Christum hanc etiam potestatem

potestatem Ecclesiæ relinquere, vt potest electum cogere præcepto ad acceptandum Summum Pontificatum, & quoad hoc relinquere illum subditum Ecclesiæ. Cùm tamen regula generalis sit, Summum Pontificem nullius in terris imperio subiici, non videtur hæc exceptio admittenda sine magno fundamento, præsertim cùm in tot retroactis sęculis nullum inueniamus exemplum huiusmodi potestatis, aut præcepti impositi, sed si qui fuerunt reluctantes, & resistentes aliis artibus, & modis ad consensum præstandum fuerint inducti. Et hæc sufficiat breuiter de hoc puncto pro vtraque parte attigisse; quia tamen (vt verum fatear) rationes etiam secundo loco allatæ possent fortasse non difficile dissolui; ego in hoc puncto nihil definite auderem, sed casu occurrente, iudicio Ecclesiæ acquiescerem, quæ meliùs potestatem suam Deo illuminante agnoscere posset.

DVBIVM VI.

An Regulares virtute Bullæ Cruciatæ possint saltem extra confessionem absolui à censuris Papæ reseruatis.

1 NOn quærimus nunc, an Bulla Cruciatæ prosit Regularibus ad eligendum Confessarium, à quo sine licentia suorum Prælatorum absolui possint à peccatis reseruatis, de hoc enim puncto dixi satis *disp.10.de Pœnitentia sect. 9.* vbi ex Pontificum decretis, præsertim nouissimo Vrbani VIII. comprobaui, id fieri non posse, & *num. 195.* ostendi, id etiam extendi ad peccata mortalia non reseruata, à quibus etiam non possunt Regulares sine consensu suorum Prælatorum absolui virtute Cruciatæ, nisi à Confessario per eosdem Prælatos deputato. Aliqui tamen totam illam doctrinam aduertentes, nec potentes ampliùs apertissimis Pontificum verbis contradicere, contendunt, omnia illa intelligi debere de solo Sacramento Pœnitentiæ. Quare, cùm iuxta probabilem Doctorum sententiam possit virtute Cruciatæ conferri absolutio à censuris extra Sacramentum Pœnitentiæ, & sine absolutione sacramentali à peccatis, consequens est, vt Regularibus quoad hoc non sit interdictus vsus Bullæ Cruciatæ, sed possint adhuc eiusdem fauore absolui à quibuslibet censuris etiam Papæ reseruatis, excepta hęresi, iuxta à reseruatis Papæ, à contentis etiam in Bulla Cœnæ absolui possint semel in vita, & semel in articulo mortis, prout in eadem Bulla Cruciatæ conceditur.

2 Ratio præcipua huius opinionis desumitur ex verbis Pontificum, qui in suis decretis, quibus huoc vsum Cruciatæ Regularibus negant, loquuntur semper de vsu in ordine ad Sacramentum Pœnitentiæ; sic enim videtur loqui Pius V. in quodam Breui edito anno 1571. pro Ordine Prædicatorum, quod refert Rodericus *in explicatione Bullæ Cruciatæ, §. 9. n. 24.* & cuius verba attuli *dicta sect. 9. num. 171.* vbi inter alia hæc habet: *Talem concessionem sanctæ Cruciatæ, quantum ad prædictum articulum eligendi Confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis, cum fratribus, & sororibus totius Ordinis prædicti locum minimè habere, sed nostræ intentionis exstitisse, quòd iidem fratres, & sorores, quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ, seu Confessionis administrationem, dispositioni suorum Prælatorum subiecti sint, Apostolica auctoritate, tenore præsentium perpetuò declaramus.* Iisdem verbis vsi sunt Clemens VIII. in suis litteris pro fratribus Carmelitanis, & Paulus V. in suis litteris datis anno 1608. pro omnibus Regularibus, quorum verba attulimus *d. sect. 9.* & iisdem verbis vsus ouiissimè fuit Vrbanus VIII. in dictis suis litteris expeditis pro omnibus Religiosis anno 1630. Cùm ergo hæc omnia decreta sint odiosa, quatenus vsum Cruciatæ Regularibus negant, non sunt amplianda, sed potiùs restringenda ad merum Sacramentum Pœnitentiæ, de quo solo Pontifices præfati loquuti sunt.

3 Confirmari verò potest ex decreto illo, quod iussu Clementis VIII. anno 1601. Congregatio pro negotiis Episcoporum, & Regularium edidit, quo Confessarij omnes intra Italiam, & extra Vrbem prohibiti sunt absoluere à casibus, quos Ordinarij locorum sibi reseruant, quod habetur apud Ludouicum à Cruce in expositione Bullæ Cruciatæ *disp. 1. cap. 3. dub. 5. num. 5.* Post illud enim decretum volebant aliqui, quòd possent adhuc Confessarij Regulares absoluere à censuris, quas Ordinarij sibi reseruabant. Vnde oportuit postea iussu Pauli V. anno 1617. eandē Congregationem declarare, nec à peccatis, neque etiam ab excommunicationibus reseruatis posse illos absoluere, quam etiam declaratiorē, & decretum nouū refert ad literam idem Ludouicus à Cruce *vbi suprà num. 7.* Quanto ergo magis dubitari potest in casu nostro, in quo Pontifices prohibitiones suas restringunt ad Sacramentum Pœnitentiæ?

4 Respondi tamen, nec à censuris etiam extra Sacramentum posse Regulares virtute Cruciatæ absolui. Primò, à posteriori, quia si eiusmodi interpretationem, & restrictionem leges illæ Pontificiæ reciperent, vanæ omninò essent, suóque fine omninò fraudarentur. Intendunt enim, quòd Religiosi virtute Cruciatæ non possint absolui à casibus reseruatis suis Prælatis, neque etiam à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, id quod expressè dixit, & explicuit de sua, & aliorum mente Vrbanus VIII. *in præfata Bulla,* vbi Pontifex, postquam retulit facultatem per Cruciatam fidelibus aliis concessam obtinendi absolutionem à casibus reseruatis etiam in Bulla Cœnæ, excepta hæresi in foro conscientiæ, subdit, hanc concessionem, *Quantum ad prædictum articulum eligendi Confessarium, & absoluendi à prædictis casibus reseruatis etiam in Bulla Cœnæ contentis, cum fratribus, & Monialibus quorumcunque Ordinum, & Congregationum, Societatisque, & instituti, &c. locum minimè habuisse, nec habere, &c. sed nostræ intentionis esse, quòd iidem fratres, & Moniales quantum ad Sacramenti Pœnitentiæ, seu Confessionis administrationem, ordinariæ dispositioni suorum Prælatorum, & Sedi Apostolicæ quoad sibi reseruata subiecti sint, earundem tenore præsentium perpetuò declaramus.* Vnde constat, Pontificem velle quòd non obstante indulto Cruciatæ, Regulares non possint absolui à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, etiam in Bulla Cœnæ, nisi ab eadem Sede Apostolica, vel de eius licentia, quæ lex esset omninò inutilis, & vana, si contraria opinio vera esset; casus enim Sedi Apostolicæ reseruati omnes, vel ferè omnes habent annexam excommunicationem reseruatam, & de omnibus casibus Bullæ Cœnæ id compertum est. Et quidem reseruantur ratione excommunicationis, atque adeò ablata censura, peccatum illud non manet ampliùs reseruatum, sed potest absolui à Confessario Ordinario potenti absoluere ab aliis peccatis mortalibus non reseruatis, vt ex communi sententia suppono. Si ergo virtute Cruciatæ possunt extra Sacramentum Regulares absolui ab excommunicatione quacunque reseruata, etiam in Bulla Cœnæ, excepta causa hæresis, & ablata excommunicatione peccata ipsa iam non tenerent reseruata, prodesset omninò Bulla Cruciatæ Religiosis ad absolutionem ab omnibus reseruatis Sedi Apostolicæ, etiam in Bulla Cœnæ, excepta hæresi, cùm ipsi facerent se à censura absolui extra Sacramen-

tum, & postea à peccatis sacramentaliter à quocunque Confessario potente absoluere illos à non reseruatis; atque adeò non minus possent virtute Cruciatæ Regulares, quàm sæculares absolutionem obtinere à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, quod quidem constat manifestè quàm sit contra intentionem, & mentem Summi Pontificis tetaris verbis clarissimè expressam. Cùm ergo verba legis, si aliquid fortasse in illis ambiguum, & dubium esse appareat, interpretanda ita sint, vt maximè ad Legislatoris intentionem attendendum sit, vt cum communi docet P. Suarez, *lib. 6. de legibus cap. 1. num. 11.* imò debeant verba à propria significatione ad impropriam detorqueri, quando aliàs lex remaneret inutilis, vt pro comperto, & ex omnium sententia supponit idem Suarez, *ibi cap. 1. num. 7.* vbi probat, id etiam in lege odiosa locum habere, quod ex variis iuribus, & Doctoribus ostendit: consequens est, vt verba illa Pontificum, *quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ, seu confessionis administrationem*, non de sola absolutione sacramentali à peccatis strictè sumpta debeant intelligi, sed de absolutione etiam à censuris, quæ regulariter simul cum absolutione à peccatis conferri solet. Tum quia alioquin lex inutilis foret, vt clarè probatum est, & mens legislatoris ex verbis præcedentibus manifestè constat, iuxta quam mentem verborum significatio temperanda est. Tum, quia verba illa, *confessionis administrationem*, in significatione non impropria significare, & comprehendere possunt etiam absolutionem à censuris saltem in significatione vulgari, & vsui populi accommodata, quæ popularis vsurpatio vocis communiter præferenda est ad legis interpretationem, vt cum Bartolo, Panormit. & Felino obseruat Suarez, *dicto cap. 1. num. 9.* nomine enim *confessionis*, in communi loquendi modo, omnia illa intelliguntur, quæ à pœnitente, & Confessario peraguntur: sicut autem pœnitens non solùm peccata, sed censuras etiam incursas explicat, vt ab vtrisque soluatur, ita Confessarius ab vtrisque absoluit, & in vtroque dicitur Confessarij munus exercere, vt confessionis minister, neque aliquod aliud speciale nomen habet quo appelletur, quatenus à censuris absoluit, nisi nomen commune *Confessary*. Quare non mirum, si Pontifex volens vtrumque interdicere Religiosis virtute Cruciatæ, vsus sit vocabulo communi, *confessionis administrationis*.

5 Secunda ratio à priori peti potest ex verbis Pontificum in dictis decretis, si attentè considerentur, duo videntur Regularibus prohibita; duo enim sæcularibus in Bulla Cruciatæ conceduntur: nempe quòd possint eligere Confessarium ex approbatis ab Ordinario; & rursus quòd idem Confessarius sic electus possit eum absoluere ab omnibus reseruatis, excepta hæresi, quæ duæ concessiones sunt diuersæ, cùm possit prima sine secunda haberi, & possit aliquis eligere Confessarium ad alios effectus, nempe ad obtinendam licentiam vescendi carnibus, cui tamen Confessario non conferatur, vt in simili docet Sanchez, *lib 4. in Decalog. cap. 54. num. 17.* & cum aliis idem obseruat, *disput. 27. de pœnitentia num. 120.* Similiter ergo hæc duo prohibent Pontifices Religiosis, ne ea faciant virtute Bullæ Cruciatæ, itavt nec possint obtinere absolutionem à reseruatis, nec etiam possint Confessarium pro libito ex approbatis eligere. Vnde fit, nec posse eos absolutionem à censuris reseruatis, etiam extra Sacramentum obtinere virtute eiusdem Cruciatæ; ad hoc enim deberet præcedere electio Confessarij, quæ illis prohibita est.

6 Porrò non solùm absolutionem Sacramentalem à peccatis, sed etiam electionem Confessarij, & per consequens absolutionem etiam à censuris prohiberi; constat satis ex verbis eorundem Pontificum. Nam in primis Gregorius XIII. in Bulla edita 3. Maij anno 1575. quæ incipit, *Decet Romanum Pontificem*, inter alia dicit, *non esse, nec fore vnquam mentis suæ, aut Sedis Apostolicæ, vt personæ Societatis absque expressa superiorum eiusdem Societatis licentia, vtantur facultatibus, quæ in Iubilæis, Bullis Cruciatæ, confessionalibus, aut aliis quibuslibet Apostolicis indultis, siue communitatibus, siue priuatis personis, siue piis locis, aut quomodocunque aliter hactenus concessæ sunt, aut in posterum concedentur, etiamsi in illis expressè indulgeatur, vt omnes Regulares etiam Mendicantes, huiusmodi facultatibus vti possint. Si quando autem vsus aliquarum ex prædictis facultatibus, personis ex dicta Societate ab eisdem Societatis superioribus concedetur, vt nulli earum liceat, nisi intra numerum eorum, qui ad confessiones personarum eiusdem domus, aut Collegij audiendas deputati sunt, Confessarium eligere, nisi ratione itineris, aut alia de causa ab iisdem superioribus alius Confessarius, intra, aut extra Societatem confitendi facultas ad id specialiter daretur.* Hoc ipsum declarauit quoad vtramque facultatem Clemens VIII. in suis litteris datis 14. Iunij anno 1595. vbi dicit, *nulli Religiosorum Societatis licere facultatibus Cruciatæ in quacunque mundi parte publicatæ, vel publicandæ, quoad eligendum Confessarium, & obtinendam absolutionem à casibus reseruatis vti; nec eis quoad hanc eligendi Confessarium, & obtinendi absolutionem facultatem Cruciatæ huiusmodi suffragari.* Eodem modo loquitur idem Clemens in litteris, quas retulit Paulus V. in aliis suis litteris datis 24. Decembris anno 1608. vbi eas iterum perpetuò confirmauit, & approbauit, in quibus de omnibus mendicantibus dicitur: *concessionem sanctæ Cruciatæ, & aliorum indultorum particularium, quantum ad prædictum articulum eligendi Confessarium & absoluendi à casibus reseruatis cum fratribus, &c. locum minimè habere, neque censeri.* Idem iisdem verbis declarauit Gregorius XV. loquens de personis Societatis in suis litteris datis 26. Februarij anno 1622. dicens, *nulli Religiosorum eiusdem Societatis facultatis Cruciatæ huiusmodi publicatæ, vel publicandæ, quoad eligendum Confessarium, & obtinendam absolutionem prædictam, facultatem Cruciatæ huiusmodi suffragari.* Denique idem iisdem verbis declarauit pro omnibus Regularibus vtriusque sexus Vrbanus VIII. suis litteris datis 19. Iunij anno 1630. dicens, *concessionem sanctæ Cruciatæ, quantum ad prædictum articulum eligendi Confessarium, & absoluendi à casibus reseruatis, cum iis Regularibus locum minimè habuisse, neque habere, neque illis vllo modo suffragari potuisse, neque posse.* Vides, quoties Summi Pontifices testantur, se vtrumque Regularibus negare, nempe & eligere Confessarium virtute Cruciatæ, & absolui à reseruatis. Sicut ergo quia vtrumque eisdem verbis sæcularibus in Bulla Cruciatæ, concedunt, docent Theologi, posse sæcularem vti prima facultate eligendi Confessarium, licèt non vtatur secunda, nec absoluatur à peccatis: imò quamuis Confessario sic electo non confiteatur peccata in Sacramento, posse extra Sacramentum per illum absolui à censuris reseruatis, & commutationem votorum obtinere, & dispensationem ad carnes edendas in diebus ieiunij, quia ad hæc omnia, & ad singula seorsim potest eligi Confessarius: ita negata vtraque facultate Regularibus per eadem verba, non dicemus, negari etiam lectionem Confessarij ad absolutionem à censura reseruatis.

7 Confirmari denique potest ad hominem, quia aduersarij non contendunt, posse Regulares intra confessionem Sacramentalem absolui à censuris reseruatis; solùm enim volunt, posse id extra confessionem

fiooem fieri, quia Pontifices solùm io confessione Sacramentali negant iis Cruciatæ vsum. Ea hoc autem manifestè infertur, etiam extra confessionem id fieri non posse, quia in primis alioquin eluderetur tota hæc prohibitio. Si enim Confessarius dum confessiones audit, inueniret peccatum censura reseruatæ, poterit statim pœnitenti regulari dicere: Ego non possum te absoluere ab hac censura intra confessionem, possum tamen extra illam: quare relinque pro nunc confessionem, & absoluam te ab hac excommunicatione, & postea redite possumus ad confessionem. Ad nihilum ergo deseruiret prohibitio toties à Summis Pontificibus repetita, & inculcata, cùm dispendio solùm dilationis per horam totius Cruciatæ fructus à Regularibus obtineretur.

8 Vnde vlteriùs idem argumentum ad hominem vrgeri potest, quia non poterit facilè explicari, quid intelligatur per illas voces, *extra confessionem*, quando dicunt, Religiosos absolui posse virtute Bullæ Cruciatæ à censuris extra, non verò intra confessionem, vel intra Sacramentum. Nam loquendo in rigore absolutio à censuris, quocunque loco, & tempore detur, non est sacramentalis, nec pars Sacramenti, sed dispositio extrinseca ad absolutionem sacramentalem, ad quam æquè disponit, siue extra confessionem, siue in ipsa confessione detur, cùm semper reddat habilem pœnitentem ad accipiendam absolutionem à peccatis. Si ergo Pontifices solùm negarunt Regularibus quæ pertinent propriè ad Sacramentum Pœnitentiæ, non negarunt absolutionem à censuris, etiam in confessione, vel si eam negarunt, quia pertinet aliquo modo ad Sacramentum, quatenus disponit pœnitentem ad absolutionem sacramentalem: eodem modo negarunt illam etiam extra confessionem: cùm semper æquè disponat ad sacramentalem absolutionem, præsertim quando datur pro foro conscientiæ, cui vtrobique eodem modo remedium adhibetur.

9 Ex quibus facilè iam erit ad rationem pro contraria sententia adductam respondere: dicimus enim, quamuis Pontifices in illis decretis, aliquando dixerint suam intentionem esse, vt in Sacramento Pœnitentiæ, vel confessionis Regulares subdantur suis Prælatis; aliquando tamen verbis magis generalibus vsos fuisse, negando generaliter Regularibus facultatem Cruciatæ ad eligendum Confessarium, qui eos à casibus reseruatis, etiam Sedi Apostolicæ, possit absoluere. Imò in illis etiam decretis, in quibus Sacramenti Pœnitentiæ meminerunt, antea loquuti fuerunt de tota illa facultate eligendi Confessarium & absolutionem obtinendi à censuris reseruatis. Deinde, etiamsi sensus vocis illius *confessionis* ambiguus esset, indagandus esset ea subiecta materia, & intentione Pontificum, de qua in præsenti dubitari non potest, cùm velint, Regulares non posse virtute Cruciatæ absolui, à casibus reseruatis in Bulla Cœnæ, quæ lex inutilis omnino, & vana esset, si possent extra confessionem absolui, cùm casus Bullæ Cœnæ non sint reseruati, nisi ratione censuræ reseruatæ, coius absolutione extra confessionem tiè habita, auferretur tota eorum reseruatio; quam tamen Pontifices volunt non posse per Cruciatam Regularibus auferri, vt ex eorum verbis manifestè ostendimus.

10 Ad confirmationem denique dici potest, in primis immeritò dubitatum fuisse, an prohibitio Regularibus facta, ne absoluerent à casibus Ordinario reseruatis, extenderetur ad censuras eidem Ordinario reseruatas: nam harum etiam absolutionem procul dubio comprehendebat, vt bene notauit Fillius. *tom. 1. tract. 15. cap. 10. numero 53.* sed quamuis dubium illud tunc rationabile fuisset, quia de mente legislatoris non satis constabat; in nostro tamen casu dubitari non potest, cum ea subiecta materia, & ex verbis ipsorum Pontificum constet clarè, eos voluisse omnem vsum Cruciatæ passiuum Regularibus negare etiam ad absolutionem à censuris, cum loquantur etiam de casibus Bullæ Cœnæ, qui non reseruantur nisi ratione censuræ, & lex nullum haberet effectum, nisi absolutio à censura intra, & extra confessionem prohiberetur, vt *suprà* vidimus quare non est ad alias coniecturas recurrendum, cùm legislatoris mens manifestissimè nobis constet.

DVBIVM VII.

An extrahentes puellam è Monasterio, vbi ad educationem commorabatur, incurrerint excommunicationem.

1 NObiles quidam viri puellam in Monialium Monasterio educationis causâ commorantem, consentientem tamen, & quidem, vt creditur petentem, siue Prælato, vel Monialium consensu, extraxerunt, timebant enim, ne quandiu in Monasterio erat, desponderetur in nuptias minori, quàm oporteret, ipsius libertate. Quæsitum fuit, an contra ipsos procedi posset, quasi incurrissent pœnas & censuras impositas iis, qui cooperantur Monialibus ad violationem clausuræ, vel eas comitantur, &c.

2 Suppono, Pium V. Kal. Febr. anno 1570. edidisse Bullam, quæ incipit, *Decori, & honestati*, & est octaua inter eius Bullas *tom. 2. Bullarij communis*: vbi postquam strictissimis verbis egressum è clausura prohibuit, addit: *Alter autem egredientes, seu licentiam exeundi quocumodocumque concedentes, necnon comitantes, ac illarum receptatrices personas, siue laicas, aut Sacerdotes, vel Ecclesiasticas, consanguineas, vel non, excommunicationis maioris lata sententia vinculo si* [illegible] *ipso facto absque aliqua declaratione subiacere, à quo, præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolui nequeant. Et insuper tam egressas, quàm Præsidentes, & alios superiores prædictos eis licentiam huiusmodi concedentes, dignitatibus, officiis, & administrationibus per eas, & eos tunc obtentis priuamus, & illos, & illas ad obtenta, & alia in posterum obtinenda inhabiles, &c.*

3 Hoc ergo supposito, aliqui diceruot, tam virginem egressam, quàm qui eam extraxerunt, incurrisse pœnas huius constitutionis Pij V. quod probabant ex Tamburino, qui *tit. 2. de iure Abbatiss. disp. 7. quæst. 2. num. 14.* cum Gregorio Pollacco ab eo relato; docet, prædictas pœnas extendi ad puellas, quæ educantur in Monasteriis, & ad eas comitantes, vel iuuantes in egressu à clausura. Fundamentum autem desumi potuit ex decreto sacræ Congregationis edito 31. Augusti anno 1575. vbi inter alia quæ pro prædictis puellis statuuntur, dicitur, quòd dum in Monasteriis sunt, *eandem seruent clausuræ legem, quam Moniales ipsæ, & si semel exierint, nullam habeant ad ea reuertendi facultatem.* Quod decretū integrum refert Quarantà *verb. Monasteria Monialium.* Vnde videri posset eodem modo, & sub eisdem pœnis ad clausuram obligari.

Dici tamen, constitutionem Pij V. pœnas in ea contentas ad puellam, & extrahentes in casu nostro non extendi; & in primis de extrahentibus res est clara, quia in dicto decreto Congregationis, in quo lex clausuræ extenditur ad eiusmodi puellas, nullum est verbum de comitantibus, aut extrahentibus, sed de solis puellis. Quamuis ergo lex Pij V. ad eas extensa fuisset etiam quoad pœnas egredientium, non potest tamen dici extensam fuisse ad extrahentes, cùm de iis mentio nulla facta fuerit.

4 Deinde neque ipsam puellam incurrisse pœnas illas, probatur, quia in primis ex Bulla Pij. V. eas non incurrunt, in qua sermo semper est de Sanctimonialibus, seu Monialibus, quales illæ puellæ non sunt, sed merè sæculares. Vnde communis Doctorum sententia tenet, non comprehendi, nec incurrere pœnas illas Monialem nominatam, vt fatentur Azor. 1. *tom. lib.* 13. *c.* 8. *q.* 1. §. *item quærebatur*, & alij multi, quos refert, & sequitur Thom. Sanch. *lib.* 6. *in Decalog. c.* 15. *n.* 16. quibus adde eundem Tamburinum *vbi supra disp.* 18. *q.* 6. *n.* 1. & fauent illi, qui dicunt, excommunicationem latam contra alloquentes Moniales, non comprehendere loquentem cum Nouitia, vt cum Graffio docet Diana 3. *p. tr.* 2. *de dub. reg. res.* 48. Multò ergo minùs comprehendit constitutio illa puellam sæcularem, quæ moltò minùs potest intelligi sub nomine *Monialium, vel Sanctimonialium*, quam Nouitiæ.

5 Sed nec decreto illo Congregationis, aut ex vi illius, possunt incurrere dictas pœnas, cùm in eo decreto solùm statuatur, quòd obseruent clausuram sicut Moniales, non verò statuuntur contra illas eædem pœnæ, quæ statutæ sunt Monialibus. Imò nec lex clausuræ eodem modo illis imponitur, sicut Monialibus, sed solùm quoad hoc, vt si semel exierint, non ampliùs possint redire, quod verba ipsius decreti satis significant: dicit enim, *atque in eis* (scilicet Monasteriis) *dum erunt, eandem seruent clausura legem, quam Moniales ipsæ; & si semel exierint, nullam habeant ad ea reuertendi facultatem*, quasi dicat, ipsas posse absque noua licentia exire non reuersuras; dum tamen ibi permanere volunt, debere ab iis clausuram obseruari, contra quam non facit, quæ iure suo vtens vult in domum propriam reuerti, sicut & Nouitia non indiget licentia, vt è Monasterio exeat ad propria, non reuersura ad statum religiosum, neque ad Monasterium.

7 Porrò hunc esse sensum prædicti decreti, clariùs adhuc apparere potest ex aliis declarationibus eiusdē sacræ Congregationis Concilij quatum plures, nempe 17. congerit Eman. Roder. *tom.* 1. *qq. regul. q.* 46. *art.* 10. ex quibus constat, eiusmodi personis libertatem relinqui exeundi, vt non reuertantur ad Monasterium, nam in tertia dicitur: *nec inde, nisi non reuersura, possunt exire, & obligata sunt ad clausuram, & ad cætera, sicut ipsæ Moniales*, & *in quinta*: dicitur expressè, *Puellæ, quæ sunt in Monasterijs educationis gratia, debent reddi patri, quandocumque eas petierit, & in septima* dicitur, *& dum ibi erunt, seruare debent clausura eandem legem, quam Moniales seruant, & in oct aua* dicitur, *& quandiu ibi sint, clausuram seruare tenentur, & reliquam viuendi rationem proni ipsæ Moniales.* Vides legem clausuræ non imponi his puellis, nisi in sensu composito (vt ita loquar,) & ex suppositione, quòd ibi manere volunt. In quo earum clausura differt à clausura Monialium, sicut & obligatio seruandi modum viuendi regularem, quòd Moniales absolutè obligantur ad eā vitæ rationem, & ad clausuram: puellæ autem prædictæ non nisi supposito, quòd velint in Monasterio manere, & ad proprias domos non reuerti. Vnde meritò huic sententiæ subscripsit, (quem post hæc scripta vidi,) P. Franc Pellizzar. *in tract. de Monialibus cap.* 5. *sect.* 4. *n.* 187.

8 Addidi tamen in casu proposito, quia puella illa erat quasi in deposito, & custodia Monasterij, cui videtur facta aliqua iniuria, vel irreuerentia per illam clandestinam, & occultam extractionem puellæ, posse fortasse Episcopum procedere contra Nobiles illos, vt, nisi rationem probabilem afferant sui facti, quatenus vim aliquam, vel importunas preces timebant, quibus puella resistere non auderet, & consensum puellæ, vel eorum, quorum curæ suberat, possit Episcopus eos aliqua pœna extraordinaria pro ratione delicti punire.

DVBIVM VIII.

An Regulares licitè promittant Communitati sæculari, se nunquam empturos bona immobilia in eo territorio.

1 CVm ageretur de fundatione Domus religiosæ in quadam ciuitate, & ad hoc requireretur consensus Magistratus sæcularis, hic renuebat consentire; timebat quippe ne ea via minuerentur gabellæ publicæ, si fortè Religiosi paulatim emerent multa bona immobilia, quæ postquam ad eorum manus deuenirent, essent immunia à gabellis. Petierunt ergo ab illis Religiosis, vt pacto firmarent, se nunquam in eo territorio bona immobilia empturos, quæsitum fuit, an Possent Regulares, salua Ecclesiastica immunitate, hoc pactum inire cum Magistrato?

2 Videbatur aliquibus posse id pactum acceptari, quia, licèt Magistratus intenderet indemnitatem suarum gabellarum, in pacto tamen nihil dicebatur de gabellis soluendis, sed solùm de non comparandis bonis immobilibus, ex quibus sæculares gabellas soluere solent. Ego tamen planè dixi, me nunquam in eo consilio futurum, vt pactum illud fieret sine consensu Summi Pontificis, quod mihi valdè suspectum erat, quòd Ecclesiasticam immunitatem lædere posset, Primò, quia quidquid verba sonarent, re tamen ipsa, & æquiualenter erat contra legis canonicæ mentem. Perinde enim erat in re ipsa, ac si Magistratus sæcularis daret quidem consensum ad erigendum Conuentum, sed simul prohiberet Religiosis, ne possent bona immobilia acquirere, quod apertè esset contra immunitatem Ecclesiasticam. Pacti autem appositio nihil aliud videtur esse, nisi palliatio speciosa grauaminis, quod Religiosis imponitur, qua ratione posset Magistratus alia vice negare consensum alteri Religioni, nisi Conuentus se obligaret ex pacto ad donandum singulis annis communicati illius ciuitatis 100. aureos, eam nempe summam, quæ probabiliter ab iis Religiosis contribuenda foret, si contribuerent ad solutionem gabellarum communium, quæ non esset aliud, nisi solutio gabellarum nomine donationis ex pacto, & hoc modo possent pacta diuersa inueniri ad eludendas omnes immunitates Ecclesiasticas.

3 Secundò, quia non videtur, quòd Religiosi propria auctoritate, & sine consensu Summi Pontificis, possint cedere libertati, quam habent, vt testamento, donatione, vel etiam emptione, aut alio titulo oneroso, possint acquirere bona immobilia. Pro quo suppono, hoc esse vnum ex capitibus libertatis, & immunitatis Ecclesiæ, quòd non possint sæculares Principes impedire translationem dominij circa bona immobilia factam, vel faciendam in ipsam Ecclesiam à legitimis eorum bonorum dominis; quam Ecclesiæ libertatem plurimi doctissimi viri acerrimè propugnarunt, quos omnes, & eorum præcipua fundamenta, videre in compendio poteris apud Antoninum Dianam variis in locis, sed præsertim 5. *parte tract.* 1. *de immunitate Ecclesiastica, resolut.* 57. & 63. & 3. *parte tractatu* 1. *resolutione* 14. & 4. *part. tract.* 1. *resolut.* 3. & denique 6. *part. tract.* 3. *per totum*. quo posito, certum etiam videtur, non posse Religiosos propria auctoritate cedere huic libertati, & immunitati Ecclesiasticæ; quia exemptiones, & immunitates concessæ toti statui Ecclesiastico, non intuitu singularum personarum, sed totius status, non possunt à singulis renuntiari, vt constat ex *capite si diligenti, de foro competenti*, & testantur Doctores, quos

quos congerit idem Diana *prima parte, tract. ſecundo, reſolutione tertia.* Sicut ergo non poſſent Religioſi, vt conſenſum prædictum à Magiſtratu obtinerent, obligare ſe ad ſoluendas gabellas, & renunciare immunitati, quam habent ab iis ſoluendis, quia hæc renunciatio, & ſobiectio cederet in præiudicium libertatis Eccleſiaſticæ, quam læderet. Sic non videntur poſſe renuntiare libertati, quam Eccleſia habet ad acquirenda bona immobilia, cùm non minus pertineat ad Eccleſiaſticam immunitatem hæc libertas, quàm illa alia à gabellis. Quid autem aliud eſt pactum illud, quod ab illis exigitur, non comparandi bona immobilia, niſi ceſſio, & renontiatio facultatis, quam habent ad illa acquirenda? Non videbatur ergo tutum, quòd Religioſi pacto illo conſentirent ſine conſenſu Summi Pontificis, vel certè non conſulta ſacra Cardinalium Congregatione de immunitate Eccleſiaſtica, cuius cenſuram, & correctionem potuiſſent meritò timere, ſi ea inconſulta aliquid eiuſmodi intentaſſent.

4 Similis valdè præcedenti caſui fuit alius, quo Baro quidam Catholicus in prouincia hæretica deſiderabat habere in ſuo territorio Patres Societatis, vt ſubditos ſuos ad fidem Catholicam inducerent. Volebat tamen rebus ſuis præcauere, & Patres Societatis ſeſe obligare ad non acceptanda ibi bona vlla immobilia ſine ipſius conſenſu: teſtabatur autem, ſe conſenſurum ad rationabilia. Dixi tamen iuxta reſponſionem præcedentem, Societatem non debere pacto ſe ad id obligare; citra pactum tamen poſſe P. Generalem non ſolùm hortari Patres, ne acceptent bona immobilia ſine Baronis conſenſu, ſed etiam id eis prohibere, auferendo ab eis facultatem acceptandi: quam tamen prohibitionem ipſe Generalis non debeat ex obligatione ſuſtinere, ſed poſſit pro libito auferre. Poſſe item à Barone petere, vt probet, an inueniat Patres Societatis ſibi in hoc obſequentes, & placentes. Quòd ſi quæ fortaſſe bona immobilia Patres iam antea acceptaſſent, hæc quidem dimitti non poterunt ſine licentia Sedis Apoſtolicæ: quare orari poterit Baro prædictus, vt vel patienter expectet, dum conſenſus impetrari procuratur Summi Pontificis, vel certè hæc bona computet pro parte eorum bonorum, ad quæ promiſerat ſe conſenſum præſtitum. Hæc tamen omnia ſine pacto, vel obligatione fiant, ne aliqua ratione præiudicetur immunitati Eccleſiaſticæ.

DVBIVM IX.

Vtrùm bona, quæ poſſident Regulares ſupra ſummam ſtatutam, poſſint alienari ſine licentia S. Congregationis.

1 PRæcedenti dubio annexum eſt hoc, quod ſequitur. In Belgio, prout mihi narratum eſt, habetur lex ſtatuens religioſis Conuentibus certam ſummam bonorum immobilium, vltra quam non poſſint retinere, de cuius legis iuſtitia modò non diſputamus, ſed ſupponimus ad præſens dubium, iuſtam fortaſſe eſſe, atque factam de conſenſu Sedis Apoſtolicæ, ideóque diligenter, & exactè obſeruari, quo ſuppoſito, quæſitum eſt, an Domus regularis, cuius bona immobilia eam ſummam excedunt, propria auctoritate bona excedentia alienare, vt pretio emat cenſus aliquos perpetuos redimibiles, vel irredimibiles, (hi enim non ſunt illi prohibiti,) & hoc ſine licentia ſacræ Congregationis.

2 Reſpondi poſſe, ſi lex illa ſit iuſta, & in illa Prouincia obſeruetur; eſt enim communis Doctorum ſententia, quòd lex prohibens alienationem bonorum Eccleſiaſticorum non obliget quando ea bona quouis titulo acquiruntur alicui loco Eccleſiaſtico, qui lege incapax eſt ad ea retinenda; tunc enim ſine alia licentia poteſt ea alienare, cùm neceſſitas alienandi adſit, quæ plus eſt, quàm mera licentia; nam, licèt non omnis, qui poteſt, debeat alienare, omnis tamen, qui debet, poteſt, & lex ipſa obligans dat ſimul licentiam ad faciendum, quod iubet. Ita de Religione non potente retinere bona immobilia, docent plurimi Doctores, quos refert, & ſequitur Thomas Sanch. *lib. 7. in Decalog. cap. 26. num. 30. & cap. 27. num. 17.* Carolus Antoninus Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica part. 2. verb. alienatio, cap. 1. num. 3.* Lezana *tom. 1. cap. 10. num. 4.* & alij, quos affert, & ſequitur Diana *part. 5. tract. 13. Miſcellaneo, reſolutione 6.* vbi refert declarationem ſacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, qui in dubio propoſito, an ſacra Patrum Theatinorum Religio poſſet alienare bona immobilia ſine licentia eiuſdem Congregationis, reſponderunt his verbis. *Congregatio cenſuit, Religionem Clericorum Regularium Theatinorum, quandiu inſtitutum propoſitum retineat quoad bona immobilia, non comprehendi in prohibitione nuper edita de rebus Regularium non alienandis.* cuius reſponſionis nulla alia fuit ratio, niſi quia ex ſua regula ſupponebantur non poſſe eiuſmodi bona retinere, vt ſignificant illa verba, *quandiu inſtitutum propoſitum retineat,* ſcilicet viuendi ex ſolis eleemoſynis, & non ex redditibus. Eadem autem eſt ratio, ſi incapacitas retinendi proueniat ex lege extrinſeca iuſta, quæ taxat bona immobilia, quæ à ſingulis Monaſteriis retineri poſſint. Nam aliqui ex auctoribus ſupracitatis loquuntur etiam de neceſſitate extrinſeca proueniente ex contractu, vel teſtamento, vt quando teſtator legauit Monaſterio fundum cum obligatione vendendi illum intra tantum tempus, vt videri poteſt apud Sanchez *vbi ſuprà dicto cap. 26. num. 30.* Idem ergo dicendum eſt in caſu noſtro.

3 Vnde obiter inferret fortaſſe aliquis, in caſu propoſito, poſſe Domum illam regularem, quæ iam habebat bona immobilia vſque ad taxam lege præſcriptam, & denuo acquiſiuit legato, vel donatione bona alia immobilia, poſſe, inquam, alienare aliqua ex iis, quæ antea habebat, vt ex pretio emat cenſus, vt dictum eſt, & retinere bona quæ vltimo loco acquiſierat: nam lex, vt ſuppono, non prohibet acquiſitionem nouam bonorum, ſed ſolam retentionem ſupra taxam præſcriptam; non ergo obligat magis lex ad alienanda hæc bona poſteriora, quàm priora, nec prohibet magis retentionem poſteriorum, quàm priorum bonorum, ſed ſolùm prohibet retentionem bonorum vltra taxam: retinendo ergo ſolùm bona taxata, ſatisfit plenè legi, & illa, quæ alienantur, ex legis neceſſitate alienantur, quæ non obligat ad hæc determinatè alienanda, ſed ea ſolùm, quibus taxa ſuperatur, quæcunque illa ſint.

4 Quod explicari poteſt exemplo Societatis Ieſu, quæ ex ſuo inſtituto à Sede Apoſtolica confirmato retinere non poteſt bona immobilia fructifera, neque etiam cenſus in Domibus profeſſis. Poteſt tamen ex eodem inſtituto quælibet Domus profeſſa retinere domum aliquam, ſeu villam ſuburbanam ad recreationem, ex qua nullos habeat redditus, nec fructus tritici, vini, aut olei, &c. Ponamus ergo, quòd Domui profeſſæ Romanæ, quæ iam habet vnam villam ſuburbanã ad recreationem, legetur alia magis opportuna: quo caſu aliquis diceret, quòd quamuis non poſſit vtramque retinere, ſed debeat retinere vnicam, poſſit tamen ex iis alienare, quam voluerit, quia ex ſuo inſtituto non magis ligatur ad hanc, quàm ad illam alienandam; ergo cùm vtriuſque domi-

nium

nium interim habeat, poteſt vnam, vel alteram, quam maluerit retinere, præſertim, cùm contingere poſſit, quòd facilius inueniat emptorem vnius, quam alterius. Hoc tamen ego intelligerem, quando vtraque eſſet æqualis valoris, vel certè illa, quam retinet, eſſet maioris valoris, quàm altera, quam alienat. Alioquin ſi prima villa valebat quatuor millia, & illa, quam acquiſiuit, & retinet, valeat ſolùm duo millia, iam cenſeretur ſponte, & nulla lege cogente alienare totum illum exceſſum rei immobilis, quem ſtante ſuo inſtituto retinere poterat, & quoad illum exceſſum non fieret alienatio ea neceſſitate legis, quæ ſola neceſſitas excuſat a petenda licentia ſacræ Congregationis ad alienandum. Ex hoc autem exemplo argui poteſt, vt dicebam, ad caſum propoſitum, in quo eadem videtur eſſe ratio, ſolúmque eſt differentia, quòd in exemplo neceſſitas fit, quaſi ab intrinſeco ex proprio inſtituto: in caſu autem propoſito neceſſitas ſit extrinſeca ex lege; quod tamen ad intentum nihil referre videtur.

5 Hoc tamen non videtur carere difficultate, quia, ſi tunc non eſſet neceſſaria licentia, ſequeretur, quòd nec eſſet neceſſaria, ſi occurrente aliquo emptore, qui deſideraret emere à Regularibus prædium illud, ipſi dicerent, nos non poſſumus alienare ſine licentia ſacræ Congregationis; poſſumus tamen alienare ea, quæ non poſſumus retinere, atque adeò, ſi haberemus iam prædium alterum, cum quo non poſſemus ſimul retinere illud prius, poſſumus tunc ſine alia licentia illud antiquum alienare. Tunc enim ſi ad hunc finem, vel hoc pacto daretur illis alterum nouum prædium, vt illud prius alienarent, hæc proculdubio eſſet implicita permutatio. Conſtat autem, eum qui vendere, & alienare non poteſt, non poſſe pariter permutare, quæ permutatio non procedit tunc ex neceſſitate, ſed ex voluntate alienandi prius prædium. Vnde ego doctrinam huius corollarij non facilè admitterem: vereor enim, ne ſacræ Congregationis mens contraria ſit.

6 Inferebam ſecundò ex eadem reſponſione, ſi lex illa præſcribens Religioſis taxam bonorum immobilium iuſta ſit, & obliget ante ſententiam, non opus eſſe, quòd interueniat iudicis decretum, vt poſſint Religioſi abſque alia licentia alienare bona immobilia quoad illum exceſſum, cùm lex ipſa obligans ſit quaſi quoddam decretum perpetuum vrgens pro alienatione facienda; ſecus eſſet, ſi lex non cenſeretur immediatè obligare, ſed poſt ſententiam, vel decretum iudicis: nam tunc antequam alienatio vrgeretur ex parte illorum, quorum intereſt, non videtur eſſe neceſſaria, atque adeò, cùm fieret abſque neceſſitate intrinſeca, requireretur licentia ſpecialis ſacræ Congregationis, à qua licentia petenda excuſantur ſolum ij, qui retinere non poſſunt, vel ex proprio inſtituto, vel ex lege iuſta talem retentionem immediatè prohibente.

7 Circa prædictam tamen declarationem ſacræ Congregationis pro Patrum Theatinorum Religione datam, aliqua aduertenda videtur. Primò enim aduerto, nonnullos eam extendere ad alienanda etiam mobilia pretioſa, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, ita vt pro his etiam alienandis non ſit neceſſaria facultas ſacræ Congregationis iis, qui bona immobilia alienare poſſunt. Pro qua ſententia affertur Ioannes Antonius Nouarius, *in ſumma Bullarum, de alienatione rerum Regularium prohibita, num. 29.* & in eandem inclinat Diana, *vbi ſupra, dicta reſolut. 6.* quia mobilia pretioſa ideo comprehenduntur ſo prohibitione alienandi, quia inter immobilia reputantur; ergo cui licet alienare immobilia licebit etiam hæc mobilia pretioſa alienare, quæ pro immobilibus computantur; & ideò hanc ſententiam approbare videtur Caſtro Palao, *tom. 2. tractat. 12. diſp. vnica, puncto 15. §. 1. num. 13.*

8 Hæc tamen explicatio mihi nunquam placuit, & video diſplicuiſſe etiam Peregrino, *in compendio priuilegiorum Clericorum regularium, verb. alienatio, in principio ſui ſcholij*, & colligi poteſt ex verbis eiuſdem declarationis ſacræ Congregationis ſupra adductis, in quibus cautè addita ſunt illi verba, *quoad bona immobilia non comprehendi*; noluit enim excludere ab omni prohibitione non alienandi, ſed ſolùm quoad immobilia, quæ ex proprio inſtituto non poterant retinere, quam eſſe legis mentem in hoc caſu docuerunt etiam Riccius, *reſolut. 53. num. 5.* & Barboſa *allegat. 95. num. 59. in fine*, apud Caſtro Palaum, *vbi ſuprà*, & ideò Doctores limitantes prohibitionem alienandi, vt non procedat in Religioſis incapacibus retinendi, loquuti ſunt cautè, dicentes eos quoad bona immobilia non obligari prædicta prohibitione. Vnde credo, Domos profeſſas Societatis nullo modo poſſe eiuſmodi bona mobilia pretioſa alienare ſine licentia ſacræ Congregationis.

9 Ratio autem videtur clara, quia lex prohibens alienationem bonorum Eccleſiaſticorum, maximè pertinentium ad Regulares, generalis eſt, & ab ea non excipiuntur prædicti Regulares incapaces retinendi bona immobilia, niſi propter rationem generalem, quòd ſcilicet obligatus ad alienandum non comprehenditur prohibitione alienandi. Hæc autem ratio procedit ſolùm in bonis immobilibus, quæ dicti Regulares retinere non poſſunt; non verò procedit in bonis mobilibus pretioſis, quæ vtique poſſunt retinere, ſicut & alij omnes Religioſi. Cùm ergo ipſi non habeant facultatem ex priuilegio ad alienandum, per quod legi derogetur, ſed habeant meram facultatem fundatam in iure, quatenus incapacitas retinendi facit, quod lex non loquatur de illis; non poteſt facultas extendi, niſi ad bona illa, quorum retinendorum ſunt incapaces, qualia non ſunt pretioſa mobilia, vt conſtat.

10 Confirmari poteſt exemplo; nam ſi teſtator relinquat Conuentui Religioſorum bona immobilia cum clauſula, vt poſſint, & debeant ea vendere ad hoc, vt ex pretio aliquid aliud faciant; poterunt vtique ea bona abſque licentia ſacræ Congregationis alienare, cùm ex teſtamento ad id ſint obligati: non tamen ideo poterunt alienare bona mobilia pretioſa eiuſdem Conuentus; quia facultas alienandi non magis extenditur, quàm neceſſitas, & hæc non eſt niſi ex teſtamento, quod ſolùm obligat ad alienanda bona illa immobilia; imo, licèt eodem teſtamento legata iis fuiſſent bona mobilia pretioſa: ſi tamen teſtator ſolùm obligauit ad vendendam domum, vel vineam, quam in eodem teſtamento iis relinquebat; non poſſent alienare bona illa mobilia, propter eandem rationem; quia neceſſitas ex teſtamento orta ſolùm erat ad alienandam domum, vel vineam: ſimiliter ergo in caſu noſtro, cùm facultas alienandi tota fundatur in neceſſitate, & obligatione, & hæc ſit ex incapacitate retinendi, quæ incapacitas ſolùm eſt in ordine ad bona immobilia, fatendum erit, facultatem alienandi non extendi ad mobilia pretioſa, ad quæ non extenditur neceſſitas retinendi.

11 Nec obſtat modus loquendi aliquorum, qui dicunt, mobilia pretioſa computari cum immobilibus quoad effectum non alienandi, ea, per hoc enim ſolùm intendunt, eandem eſſe prohibitionem alienandi vtraque; non vero quod non poſſit diſpenſari, vel etiam excuſari aliquis ad alienanda bona vnius generis, quin diſpenſetur, vel excuſetur quoad alienanda bona alterius generis: quod maximè intelligitur, quando exceptio fit expreſsè quoad vnum bonorum genus, prout facta fuit in prædicta declaratione

ſacræ

sacræ Congregationis quoad bona immobilia, eo quòd necessitas, & obligatio alienandi excusabat solùm quoad eorum alienationem.

12 Vnde aduerto secundò quoad eandem declarationem, non debere ita intelligi, vt omnia, & quæcumque bona etiam immobilia possint sine facultate sacræ Congregationis alienari ab eiusmodi Regularibus incapacibus retinendi: nã, si velint partem aliquã propriæ habitationis, & Conuentus, in quo degunt, vendere alicui vicino sæculari, non poterunt id facere sine licentia sacræ Congregationis; hanc enim alienationem non facerent ex necessitate proprij instituti, à quo non prohibentur habere domum propriam, Ecclesiam, & Conuentum, in quo habitent, sed solùm prohibentur habere alia bona immobilia, ex quorum fructibus, & redditibus viuant; quare quoad hæc sola bona alienanda, quæ retinere non possunt, intelligi debent non comprehensi in lege prohibente alienationem. Atque idem dicerem, si Domus professa Societatis, quæ iuxta suas constitutiones retinere potest, vltra domum propriæ habitationis, domum aliam ruralem, & villam ad recreationem. Si hanc, inquam, vendere vellem, & priuari commoditate illa ad recreationem permissa, indigerent enim consensu sacræ Congregationis, propter eandem rationem, cùm alienatio illa non esset ex necessitate, & obligatione proprij instituti, cui nullo modo repugnat retentio illius horti, aut villæ ad religiosam recreationem.

13 Tertiò denique, & consequenter aduerto, in iis casibus, in quibus alij Regulares indigent consensu sacræ Congregationis ad vendendum censum, & hypothecanda sua bona ad eius solutionem, indigere etiam eâdem licentia Domos professas Societatis, & Regulares alios incapaces retinendi bona immobilia; cuius contrarium supponere videtur, *loco supra citato*, Diana ex sententia Nouarij, qui in sua Theatinorum Religione dicunt, posse etiam hodie census redimibiles imponi ex consensu Præpositorum, & duarum partium vocalium. Sed certè non credo, id esse ex mente sacræ Congregationis, quæ solum declarauit, eos non comprehendi prohibitione alienandi quoad ea, quæ ex proprio instituto alienare tenentur; census autem imponere super bona, quæ retinere possunt, non est illis necessarium ex proprio instituto. Aliud esset, si censum imponerent super prædio aliquo sibi donato, quod ex proprio instituto intra paucos annos alienare debent, quia non possunt illud retinere. Nam, sicut hoc prædium possent sine alia licentia omninò alienare; ita possent grauare interim censu aliquo, quæ est quasi partialis alienatio. Super aliis verò bonis, quę retinere perpetuò possunt, non video, quomodo possit census sine licentia Congregationis imponi. Suppono enim recentioribus decretis sacræ Congregationis Vrbani VIII. iussu editis ablata fuisse Religiosis omnibus priuilegia, & facultates alienandi, & imponendi sibi quoslibet census, imò & mutuum accipiendi ad cambium, vel cum interesse, vel lucri cessantis, vel damni emergentis soluendo, quæ decreta videri possunt apud Lezanam, 1. *tom. cap.* 10. *num.* 5. & 3. Et in hoc sensu intelligo declarationem aliam sacræ Congregationis, quam ex Barbosa, *in Collectan. Bullar. verb. domus*, refert idem Lezana, *tom.* 2 *cap.* 19 *num.* 55. qua dictum est, Domos professas Societatis IESV comprehendi etiam in decretis prohibentibus alienationem rerum Ecclesiasticarum. Si quæ enim fuit talis declaratio, fortasse agebatur de mobilibus pretiosis alienandis, aut de re immobili; quæ retineri poterat, vel, (quod verius puto,) de censu aliquo redimibili imponendo, quæ omnia diximus, Domos illas professas non posse facere sine licentia sacræ Congregationis. Si autem aliquid plus sacra Congregatio intendit, eius intentioni, & declarationi standum erit.

DVBIVM X.

An fructus à donatore destinati ad emptionem bonorum immobilium possint ex eius consensu applicari ad soluenda debita eiusdem Conuentus.

1 N. Sæcularis Donauit cuidam domui regulari aliqua bona immobilia, quorum retinendorum erat capax, & imposuit inter alia hoc onus, vt fructus deberent rursus applicari ad emenda bona immobilia fructifera, donec totum capitale adscenderet ad tantam summam. Religiosi acceptarunt donationem cum illis oneribus, atque ita obseruarunt per aliquod tempus ementes bona alia fructifera ex redditibus. Post nouem verò annos, quia domus illa grauata erat ære alieno, petierunt Religiosi à donatore, vt quamuis fructus nondum ascenderant ad summam ab ipso præfixam, consentiret tamen, quòd ex fructibus subsequentibus soluerentur debita, quibus domus illa grauata erat. Donator itaque denuo in scriptis donationis præteritæ nonnulla onera abstulit, & cõsensit; vt si Generalis ita iudicaret, fructus in posterum ad soluenda debita applicarentur; qua occasione dubitatum fuit, an accedente consensu donatoris, sine alia sacræ Congregationis licentia, fructus, qui ex vi prioris donationis applicandi erant ad emptionem bonorum immobilium, applicari iam possent ad debita soluenda.

2 Videbatur, non sufficere consensum donatoris, vt applicarentur redditus ad debita soluenda, quia quamuis aliqui voluerint pecuniam non computari inter bona immobilia, vel mobilia pretiosa inalienabilia: contraria tamen sententia communis est de magna pecuniæ summa, vel de pecunia, quæ semel destinata est ad emenda bona immobilia, vt post alios, quos affert, videri potest apud Filliucium, *in Appendice tract.* 44. *cap.* 4. *num.* 25. & Lezana, 2. *tom. cap.* 19 *num.* 59. & omnes fatentur; id saltem verum esse quando destinatio illa ad emenda bona immobilia facta est ex obligatione orta ex lege, testamento, vel contractu: tunc enim illa pecunia sic destinata reputatur inter bona immobilia; vt fatetur Vasquez, *in opusculis, tract. de redditibus, cap.* 2. §. 2. *dub.* 13. *num.* 44. in nostro autem casu redditus omnes vsque ad talem summam deputati, & destinati fuerunt à donatore, & à Religiosis acceptantibus talem donationem, ad emenda bona immobilia. Quare non solùm primum capitale, sed tota illa summa conflanda ex redditibus, facta fuit inalienabilis, & computari debet inter bona immobilia. Nec iam erit in potestate donatoris eam pecuniam reddere alienabilem; considerandum enim est duplex impedimentum in illa pecunia, vt applicetur ad alios vsus. Primum est ex voluntate donatoris, qui voluit, non posse conuerti ad alios vsus, nisi ad emenda bona immobilia: & hoc quidem impedimentum potest idemmet donator auferre, quia eius est soluere, cuius fuit ligare, & obligatio per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur. Secundum tamen impedimentum oritur ex lege Ecclesiastica, qua bona immobilia Regularium (in quibus diximus computari pecuniam semel destinatam ad emenda bona immobilia,) redduntur inalienabilia, & inconuertibilia in alios vsus; quod quidem impedimentum non potest auferri à donatore, nec ab alio, nisi à Sede Apostolica: quod adeò verum est, vt quamuis testator, vel donator dicat, expressè, quòd relinquit,

relinquit, vel donat Cōuentui talem fundum ad hoc, vt possint Religiosi illum liberè alienare, nullius ad hoc petita licentia; adhuc Cōuentus fundum illum semel habitum alienare non posset sine licentia Sedis Apostolicæ, vt cum aliis obseruat idem Filliucius *vbi supra num.* 29. Ratio autem est, quòd res illa semel posita sub dominio Ecclesiæ, debet omninò participare conditiones rei Ecclesiasticæ, quas non potest testator, vel donator impedire, nisi impediendo dominium Ecclesiæ supra illam rem: vt si diceret, Relinquo talem fundum Ecclesiæ ea lege, vt eum vendat: tunc enim non dat Ecclesiæ plenum fundi dominium, cùm obliget Ecclesiam ad eum alienandum. Quando verò non obligat Ecclesiam ad alienandum, sed permittit solùm ei alienationem, iam dat Ecclesiæ plenum rei dominium, & aufert impedimentum alienandi ex parte sua, non tamen ex parte legis Ecclesiasticæ, in qua ipse non potest dispensare. Cùm autem bona illa sint iam sub pleno dominio Ecclesiæ, atque ideò bona Ecclesiastica, subduntur planè legi Ecclesiasticæ, & participant inalienabilitatem, à qua non possunt, nisi auctoritate Ecclesiæ, liberari.

3 Confirmatur, quia si donator ille post dictam donationem irreuocabilem factam, & post nouem annos voluisset bona illa, etiam quoad primum capitale, & quoad bona immobilia, quæ donauit, & iam erant facta bona ipsius Conuentus, liberare ab inalienabilitate, & consentire, vt liberè alienarentur; non sufficeret vtique hic consensus donatoris, vt accedente etiam consensu Prælatorum Ordinis, & consensu Religionis, possent alienari sine licentia sacræ Congregationis; quia iam semel facta fuerant bona Religionis inalienabilia. Eadem autem ratio videtur esse de redditibus vsque ad summam præscriptam, cùm tota illa summa donata fuerit irreuocabiliter, & ad bona immobilia, atque hoc pacto acceptata, atque adeò videntur iam pertinere ad bona Ecclesiastica immobilia, ad quę fuerat destinata: non ergo poterit magis ex consensu donatoris alienari, quàm possent bona immobilia ab eodem donatore primò donata, propter quæ videtur mihi hæc pars non solùm magis tuta, sed etiam in puncto iuris, & in rigore magis vera.

4 Non tamen auderem damnare vt omninò improbabilem, contrariam sententiam, quæ diceret posse à Religiosis conuerti subsequentes redditus ad soluenda debita ex consensu donatoris auferentis grauamen, quod in prima donatione apposuerat. Ratio autem hæc esse potest, quia redditus illi considerari possunt inalienabiles, vel ex obligatione imposita à donatore, & pacto cum ipso inito, vel ex lege Ecclesiastica, quatenus illa sunt bona religiosa subdita legibus Ecclesiæ prohibentibus alienationem. Ex primo quidem capite, nempe ex voluntate donatoris, fatemur esse inalienabilia; hoc tamen impedimentum, sicut totum fundatur in voluntate donatoris, sic eiusdem consensu, & voluntate auferri potest, cedente donatore iure suo, atque ideò ex hoc capite cessat obligatio applicandi eos redditus ad emenda bona immobilia, quia tota illa obligatio respicit donatorem, quo cedente iure suo dissoluitur.

5 Ex secundo autem capite, nempe ex legibus Ecclesiæ, non videntur redditus illi esse inalienabiles, quia lex Ecclesiæ solùm prohibet alienari mobilia pretiosa, quæ seruando seruari possunt, & bona immobilia non verò eorum fructus, & redditus; hi enim ex natura sua ordinantur ad vsum quotidianum, ad quem finem necesse est, quòd alienentur. Quamuis autem pecunia in magna summa alicui Conuentui legata, vel donata participet naturam rei immobilis, & debeat applicari ad emendam rem immobilem, vt cum aliis notat Filliucius, *dicto cap.* 4. *num.* 25. quando tamen pecunia colligitur ex fructibus, vel redditibus bonorum immobilium Ecclesiæ, non subiacet prohibitioni Ecclesiasticæ alienandi. Talis autem videtur esse pecunia ex redditibus in casu nostro: nam in rigore loquendo donator solùm donauit Conuentui prædicta ipsa, seu bona immobilia; fructus verò subsequentes non sunt obiectum, vt ita dicam, donationis, sed acquiruntur Conuentui, eo quòd sint fructus rerum suarum, & omnis res fructificat suo domino. Donator ergo præscribens, quòd fructus vsque ad talem summam applicarentur ad emptionem immobilium, non vtique id fecit tanquam disponens de fructibus, qui futuri erant sui, sed per modum grauaminis, quo grauauit Conuentum, vt teneretur fructus (qui futuri erant sub dominio ipsius Conuentus, vtpote fructus bonorum eiusdem Conuentus) applicare ad emenda bona immobilia. Si ergo fructus illi ex natura sua fiebant Conuentus eo titulo, quòd essent fructus rerum suarum, non comprehendebantur sub lege Ecclesiastica non alienandi; quæ lex solùm loquitur de bonis immobilibus, non de eorum fructibus, & redditibus. Tota ergo prohibitio alienandi oriebatur, non quidem ex lege Ecclesiastica, quæ eorum fructuum alienationem non prohibet, sed ex mero pacto oneroso inito cum donatore, quo Conuentus acceptauit donationem bonorum stabilium cum onere, & obligatione non expendendi fructus, nisi ad vsum emendi alia bona stabilia; quod grauamen cùm solùm obliget Conuentum donatori, condonante, & cedente ipso donatore, manebunt fructus omninò liberi, tam à pacto, & debito erga donatorem, quàm à prohibitione legis Ecclesiasticæ, ratione cuius nunquam alienatio fructuum impediebatur.

6 Posset tamen aliquis dicere, in casu nostro fructus non acquiri Conuentui, sed donatori, cuius mens in illo contractu ea fuisse videtur: vt, scilicet transferret in Conuentum dominium solum directum bonorum immobilium, & reseruaret sibi dominium vtile, seu vsumfructum per tot annos, quo tempore donabat eosdem fructus Conuentui, ad hoc solum, vt ex iis emerentur alia bona immobilia. Non ergo nascuntur fructus illi immediatè Conuentui, vt domino rei fructificantis, sed nascuntur donatori, qui reseruauit sibi dominium vtile, seu fructus per tot annos; qui tamen denuò illos donat Conuentui, vt ex iis emantur bona immobilia. Cùm ergo fructus, & pecunia ex iis conflata, donati sint ad bona stabilia comparanda, & hæc donatio fructuum sit acceptata à Conuentu, iam videtur summa illa manere affecta lege Ecclesiastica, & inalienabilis ad alios vsus: nam pecunia relicta, vel donata Conuentui ad emendum fundum, iam eo ipso reputatur inter bona immobilia inalienabilis.

7 Propter hæc dixi, tutius, & verius videri, quòd non possint fructus illi conuerti in alios vsus, vel in soluenda debita sine licentia sacræ Congregationis, quia mens donatoris videtur fuisse donare immediatè non solùm capitale, sed fructus etiam tot annorum, vt conuerterentur in bona stabilia: quare videtur esse quasi donatio pecuniæ numeratæ ad emenda bona stabilia, quæ pecunia sic donata & destinata non potest in alios vsus expendi. Addidi tamen, non audere me reprobare, vt improbabile, si quis diceret, sufficere in casu proposito consensum donatoris, vt fructus annorum subsequentium applicentur ad solutionem æris alieni; quia in primis posset aliquis dicere, donatorem in nostro casu non apposuisse conditionem illam circa fructus, retinendo sibi dominium vtile, & vsumfructum; sed potiùs donasse simpliciter totum capitale; & transtulisse in Conuentum dominium totum, & directum, & vtile: apposuisse tamen grauamen

men illud conuertendi fructus in bona immobilia; quod grauamen non supponit, fructus manere sub dominio donatoris, sed potius acquiri Conuentui tanquam fructus rei suæ; cum onere tamen ex pacto inito cum donatore conuertendi illos in bona immobilia, quod pactum, & grauamen ex voluntate donatoris postea auferri potest, vt dictum est.

8 Deinde, quia etiamsi ex pacto, & voluntate donatoris, tota illa summa destinata iam sit ad emenda bona immobilia: illa tamen destinatio non videtur certo sufficere ad hoc, vt censeatur legibus Ecclesiasticis comprehensa, & prohibita ne alienetur; potest enim considerari deputatio illa vel quatenus procedit à voluntate donatoris deputantis ad bona immobilia, vel quatenus procedit etiam à voluntate Conuentus acceptantis donationem ad eum effectum. Loquendo ergo de deputatione facta à donatore, ea non videtur sufficere ad obligandum ipsum donatorem, qui certè non intendit se ipsum obligare, sed donatarium, cui grauamen illud apposuit. Nec enim se obligat aliquis ad persistendum in decreto, & voluntate, quam semel habuit, emendi bona stabilia pro aliqua Religione, nisi fortè votum emisit, sed potest liberè ab ea intentione desistere.

9 Difficultas solùm potest esse ex parte Regularũ, qui acceptarunt eius summæ donationem ad eum finem, atque adeò iam ex parte sua deputasse videntur eam summam ad bona immobilia. Quare, cùm donator non possit, mutata voluntate, auferre ius, quod Regulares acquisierunt ad ea bona, & aliunde ipsi non possint mutare voluntatem, & conuertere in alios vsus pecuniam, quam deputauerunt ad bona immobilia, videtur iam ex hoc capite summa illa subdita legibus Ecclesiasticis prohibentibus alienationem. Cæterum dicere aliquis posset, nec deputationẽ prout oritur ex voluntate Regularium, inducere hanc obligationem, est enim sententia grauissimorum Doctorum non sufficere ad hunc effectum deputationem meram extrinsecam, qua Prælati, & Conuentus deputant, & reseruant aliquam suam pecuniam, ad emenda bona immobilia, ita cum aliis, quos affert, docet P. Vasquez *in opusculis, tract. de redditibus, cap.* 2. §. 2. *dub.* 13. *n.* 44 & in terminis Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 11. *disp. vnica, puncto* 15. §. 1. *num.* 5. vbi dicit, deputationem à Prælato, & Monasterio factam ad emenda bona immobilia ex aliqua pecunia, tunc solùm impedire alienationem, quando pecunia fuit à testatore ad illum effectum relicta, vel habita fuit ex pretio rei immobilis venditæ, cuius loco substitui debet res alia immobilis; vel denique, quoties pecunia in se habet intrinsecè illam obligationem. Aliæ namque destinationes, inquit, videntur accidentariæ, neque conditionem pecuniæ mutant; quo supposito, non videtur sufficere ad inducendam eam obligationem deputationem, qua Conuentus destinauerat pecuniam fructuum subsequentium ad emenda bona immobilia, cùm hæc non possit mutare conditionem fructuum, qui ex natura sua sunt consumptibiles, sine alia licentia Sedis apostolicæ.

10 Solùm posset obstare, quòd hæc destinatio non fuit omninò spontanea; sed ex obligatione, & pacto imposito ab ipso donatore, quia voluit, quòd ad hunc effectum deputaretur pecunia illorum fructuum: quo casu prædicti Doctores fatentur per destinationem reddi pecuniam inalienabilem, Ad hoc tamen dici posset, casum nostrum differre ab omnibus exemplis, quæ illi Doctores afferunt: ea enim sunt de pecunia ad eum effectum destinata ex obligatione irreuocabili, qualis est pecunia ex pretio census redimibilis extincti, vel ex re immobilis vendita, quæ quidem pecunia subrogatur loco census, vel rei immobilis, cujus pretium est, nec hoc habet ex voluntate alicuius hominis, sed ex sua natura. Idem est de pecunia à testatore relicta Conuentui, vt emat rem immobilem quæ debet in eum vsum conuerti ex voluntate testatoris, quæ voluntas reuocari non potest iam à testatore mortuo At verò in casu nostro obligatio tota est ex voluntate donatoris, qui potest suam voluntatem reuocare, & remittere obligationem, quam ipse solus imposuit: quare deinceps non erit iam pecunia ad eum effectum deputata ex obligatione, cùm obligatio ab ipso, qui obligauit, sublata fuerit, atque adeò manebit pecunia illa deputata non ex obligatione, nam Prælati, & Religio non habuerunt animum absolutè se obligandi, sed solùm sub conditione, quandiu donator, qui se obligarunt, iure suo non cederet, quod commune est in omnibus contractibus onerosis, excepto matrimonio, & Professione religiosa, & similibus: qui dissolui non possunt ex consensu contrahentium: in cæteris enim contrahentes se obligant solùm sub conditione, si ille, cui se obligant, non cessent iure suo. Non ergo videtur pecunia illa deputata ex obligatione absoluta, sed solùm sub conditione qua conditione deficiente, obligatio tota, atque adeò deputatio ex obligatione cessare videtur. Et hæc sunt quæ mihi pro vtraque parte dicenda occurrebant.

11 Hinc obiter infero, quid dicendum sit ad alium casum, qui in facti contingentia propositus fuit. Legata quippe fuit Conuentui Regularium res immobilis. Prælatus Conuentualis, & Prouincialis acceptare volebant, sed relicta libertate ad alienandum; quare non ita volebant rem illam Conuentui incorporare, vt redderetur inalienabilis, sicut alia bona immobilia eiusdem Conuentus, nec defuerunt qui probarent, posse eo animo, & cum ea limitatione acceptari. Sicut & testator, vel donator posset eam conditionem in legato, vel donatione rei immobilis addere, & obligationem alienandi imponere.

12 Dixi tamen, id fieri non posse, nec acceptari legatum rei immobilis, reseruando sibi facultatem alienandi. Ratio est clara, quia antequam alienetur res illa à Prælatis, debet acquiri Conuentui: nemo enim potest alienare rem non suam, neque transferre in emptorem dominium, quod non habet: debet ergo priùs acceptari legatum, per quam acceptationem res legata acquiritur legatario, imò posita acceptatione, retrotrahitur acquisitio rei legatæ ad tempus mortis testatoris, vt suppono. Eo autem ipso quòd Prælatus acceptat legatum, res illa manet sub dominio Ecclesiæ, & Conuentus; quare non est differentia inter rem illam denuò acquisitam, & reliqua bona Conuentus, sed omnia æquè sunt bona Conuentus: nec nomen *incorporationis*, quod attinet ad hunc effectum, explicat, vel addit aliquid supra nomen acquisitionis cùm nullus alius actus requiratur ad incorporationem præter dominij pleni acquisitionem, vt bene obseruauit Filliucius *in Appendice, disp.* 44. *n.* 34. & quamuis aliquid adderet, id quidquid sit: non requiritur ad alienationem: nam lex Ecclesiastica prohibens alienationem, loquitur vniuersaliter de omnibus Ecclesiæ bonis immobilibus, vt bene ad hoc propositum obseruauit Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 10 *disp. vnica, puncto* 15. §. 1. *num.* 9. inferens, quamuis testator non obliget ad conseruandam rem legatam: non tamen posse ab Ecclesia alienari quia per meram acceptationem fiunt bona Ecclesiæ, atque adeò comprehenduntur lege prohibente generaliter alienationem omnium bonorum Ecclesiæ; quam etiam sententiam supponere videtur Filliucius *vbi suprà dicto capite quarto num.* 29. cùm nolit posse alienari rem immobilem relictam, vel donatam Ecclesiæ, cum conditione expressa addita à donatore,

vel testatore, vt possit Ecclesia eam rem liberè alienare, quantò magis quando sine ea conditione donata, vel legata fuit?

13 Nec obstat quòd, quando testator obligauit ad rem alienandam, potest sine alia facultate alienari: tunc enim non solùm potest, sed debet alienari; quare non fuit vnquam sub pleno, & libero dominio Ecclesiæ, cùm Ecclesia non possit eam rem sibi retinere: lex verò Ecclesiastica prohibet alienari bona Ecclesiæ, hoc est, quæ ita sunt sub Ecclesiæ dominio, vt possit Ecclesia ea sibi liberè retinere, qualis est res legata, & acceptata in casu nostro. Quia tamen de obligatione emendi immobilia loco rei immobilis cum licentia alienatæ loquuti sumus: hac occasione aliquid insinuabimus de obligatione extinguendi censum, qui cum licentia sacræ Congregationis impositus est ob necessitates Regularibus occurrentes, vel etiam inuestiendi pecunias pro capitali, quod fuerat alienatum.

DVBIVM XI.

Incidens de obligatione Prælato imposita extinguendi censum, vel inuestiendi pecunias intra certum terminum.

1 SOlet quippe Sacra Congregatio, quando ob necessitates vrgentes concedit Regularibus facultatem imponendi sibi censum redimibilem, apponere in ipsa licentia præceptum, & obligationem extinguendi censum totum, vel saltem partem intra tantum tempus, prout maior, vel minor est spes extinctionis possibilis, quod idem fit, quando alienatur cum licentia res aliqua immobilis, imposito præcepto inuestiendi pecunias intra tempus determinatum.

2 Cùm ergo ex facultate Sacræ Congregationis alienata fuissent aliqua bona stabilia, eadem Congregatio imposuit præceptum Prælato eiusdem Domus religiosæ, ad quem spectabat, inuestiendi singulis annis centum aureos in bonis stabilibus, donec compensaretur alienatio facta; & hoc sub pœna suspensionis, à qua non posset absolui, nisi facto inuestimento prædicto. Cùm ergo anno præsenti nihil inuestisset Prælatus, qui diebus quinque ante finem anni cessauit ab officio, successor illius non inuênit ex fructibus anni præcedentis, nisi decem aureos; quare dubitauit, an sequenti anno deberet inuestire 200. aureos, an satisfaceret inuestiendo centum pro illo anno sequenti, qui erat primus annus suæ Prælaturæ.

3 Respondi distinguendum esse: nam vel Prælatus successor inuenit prouisiones factas ad victum, vestitum, & alia necessaria pro anno sequenti in totum, vel in partem, vel non inuenit. Si eas inuenit, falsò dicit, se non inuenisse, nisi decem aureos; nam res illæ anticipatò emptæ ad annum sequentem æquiualent pecuniæ, quæ anno sequenti ad prouisionem præsentem insumenda erat. Quare sicut teneretur inuestire pro anno præcedenti, si pecuniam inuenisset collectam ex fructibus eiusdem anni, sic tenebitur, si inuenit prouisiones ex iisdem fructibus, antecedenter factas ad annum sequentem; quia res illæ emptæ succedunt loco pecuniæ, & redditutum anni præcedentis. Si verò non inuenit eiusmodi prouisiones, videndum rursus erit, an Prædecessor ex culpa sua non obseruauerit præceptum sibi impositum: quo casu probabile mihi visum fuit, non obligari successorem ad inuestiendum pro vtroque anno, sed solùm pro anno sequēti, addita ad summum illa parua summa, quam inuenit ex redditibus anni præcedentis, & rata illorum quinque dierum, hoc enim videtur significari in illis verbis Congregationis, *Prælatus ad quem spectabit*, &c. Ad illum enim Prælatum videtur spectare inuestire centum ex pecuniis huius anni, qui est Prælatus hoc anno, qualis non est successor, qui diebus solis quinque anni huius fuit Prælatus, atque ideò ipse non videtur esse Prælatus, ad quem spectat præceptum pro hoc anno. Si tamen Prædecessor in vtilitatem Conuentus distulit inuestire, tunc videtur successor obligari etiam pro anno præcedenti, quia tenetur ad debita contracta à prædecessore in vtilitatem Conuentus, inter quæ videtur etiam computandum hoc debitum, quod oritur ex prædicto decreto Sacræ Congregationis.

DVBIVM XII.

De professione facta à Regularibus locandi fundum per plura triennia successiuè.

1 N. Donauit Domui religiosæ in Prouincia vltramontana longinqua sex mille florenos, vt ex iis Conuentus frueretur censu durante donatoris vita, & ipso mortuo, ex capitali disponerent Prælati pro ipsorum libito. Petiit etiam vt locaretur ei fundus quidam Conuentus eiusdem minori pretio per triennium reuocaretur successiuè locatio per singula triennia durante eius vita, alioquin redderentur ei 6000. floreni donati: consensit Conuentus, & per nouem annos locationis continuatæ sunt. Quæsitum est, an sit obligatio continuandi eodem minori pretio sub obligatione reddendi capitale illius census.

2 Respondi, videndum in primis esse, an donatio 6000. florenorum, & promissio locationū fuerint factæ eodem tempore, & contractu, an diuersis temporibus, prout facti narratio indicare videbatur. Nam, si donatio facta fuit primo modo, non videtur fuisse donatio absoluta, sed conditionalis, & talis, vt deficiente postea conditione, resoluatur, & debeat restitui capitale donatori quoties locatio fundi postea non reuocabitur, prout verè renouari semper potest. Nam quamuis daremus, quòd non possit se obligare Conuentus ad renouandas locationes per alia triennia ex vi constitutionis Pauli II. de quo posteà donator tamen potuit non dare capitale absolutè, sed sub conditione illa renouandi locationem, ad quam nolebat obligare Conuentum, sed solùm reseruare sibi ius repetendi suam pecuniam donatam: vnusquisque enim est dominus rei suæ, & potest illam ad tempus, vel in perpetuum, absolutè, vel sub conditione donare, præsertim cùm interim permitteret Conuentum frui redditus illius census, quibus abundè compensari videbatur diminutio pretij in locatione fundi subeunda.

3 Si verò (quod magis videtur re ipsa factum,) non fuit promissio illa locationum petita eodem tempore, vel contractu, sed tempore diuerso posteriori; dixi etiamsi Conuentus nolit continuare locationes, non debere reddere illos 6000. florenos, neque enim postea potuit se ad hoc obligare, cùm hoc esset alienare censum Conuentui iam incorporatum. Imò, quamuis donator in ipsa prima donatione dederit facultatem Conuentui disponendi de capitali pro libito post mortem donatoris, id non sufficit, vt absque Sedis Apostolicæ licentia possit alienari; potest enim donator, vel testator obligare quidem donatarium, vel legatarium ad alienandam rem donatam, vel legatam: si tamen nullam imponat obligationem, non potest facere, vt possit absqua

absque licentia Sedis Apostolicæ eam alienare, cùm res immobilis incorporata Conuentui eo ipso fiat inalienabilis. Non ergo potuit postea Conuentus obligare se ad relinquendum censum illum sibi iam incorporatum, neque ad id obseruandum tenebitur.

4 Quia verò obiter quærebatur, an Prælati incurrissent censuras, & pœnas Extrauagantis Pauli II. cùm se ad illas locationes faciendas obligarunt, dixi, verisimile satis esse, quòd eas non incurrerint. Primò, quia in constitutione Paulina exigitur dolus, & præsumptio, vt constat ex eius verbis: præsumptio autem importat temeritatem, & dolum, vt cum aliis notat in terminis huius Bullæ Filliucius *in Appendice, tract.* 44. *capite* 6. §. 1. *n.* 5. in casu autem nostro non fuit præsumptio, sed bona fides, vel ad summum ignorantia vincibilis. Secundò, quia constitutio illa prohibet solùm locationem vltra triennium: in nostro autem casu non fuit vnquam facta locatio, nisi ad vnum triennium; & quamuis se obligauerit Conuentus ad tenuandas locationes de triennio in triennium, viuente donatore; hæc tamen non fuit locatio, sed promissio locationis faciendæ, quæ quando est sola promissio personalis, qualis videtur hæc fuisse, non dat ius in re promissario, neque intelligitur comprehensa in prohibitione illa Paulina, ex sententia grauium Doctorum, quos refert, & sequitur Filliucius *dicta disputatione* 44. *capite secundo num.* 19.

5 Vnde vltimò inferebam, quidquid sit, an Conuentus possit reclamare contra promissionem illam, siue quia sit infra dimidium iusti pretij, siue ob aliud caput, & petere restitutionem in integrum Minoribus concessam: prudenter tamen facturum Generalem, si consideret, an diminutio illa pretij locationis faciendæ sit talis, vt non excedat id quod intra terminos donationis remuneratoriæ potest Conuentus prudenter donare benefactori suo bene merito, qualis fuit donator; quo posito, expediret magis bono nomini, & debitæ gratitudini, continuare locationes eodem pretio singulis annis, condonando defectum iusti pretij ad vitandas saltem lites, querelas, & offensiones, quæ sine iactura nominis religiosi excitari non possent.

DVBIVM XIII.

De alienatione facta contra formam facultatis concessæ à sacra Congregatione.

1 Petita fuit facultas à sacra Congregatione Cardinalium Interpretum sacri Concilij Tridentini, vt domus quædam Regularium posset alienare tres census ibi nominatos, dando illos in pretium pro certo fundo. Fuit autem commissa facultas Ordinario, vt præuio examine ab ipso faciendo circa euidentem, vtilitatem, &c. dispensaret. Postea verò in decreto ab Ordinario facto, positi sunt alij duo census diuersi loco duorum ex tribus propositis sacræ Congregationi, & contentis in commissione eiusdem Congregationis, sed tamen eiusdem valoris. Itaque venditori fundi dati sunt in pretium fundi tres census, quorum vnus solus continebatur in commissione sacræ Congregationis, pro aliis verò duobus subrogati sunt duo diuersi, sed eiusdem valoris. Quæsitum ergo fuit primò, an Conuentus ex hoc defectu facultatis possit allegare postea, & agere contra emptionem fundi, (quæ apparuit temporis decursu parum vtilis Conuentui,) & contra alienationem censuum. Secundò, quo remedio liberari possit Prouin-

cialis, ne forte in foro saltem externo accusetur, tanquam qui incurrerit pœnas statutas contra Regulares alienantes sine debita facultate Sedis Apostolicæ.

2 Ad primum dixi, alienationem censuum procul dubio fuisse inualidam, cùm ex dicta Extrauaganti Pauli II. quæ incipit, *Ambitiosa*, & ex decretis sacræ Congregationis iussu Vrbani VIII. editis, irritæ sint alienationes à Regularibus factæ sine licentia eiusdem Congregationis: quæ licentia defuit, cùm petita fuerit, & concessa ad alienandos alios census nominatos in indiuiduo, & eorum loco alij diuersi sint alienati, ad quorum alienationem nec fuit petita, nec concessa facultas. Nec obstat, hos census fuisse eiusdem valoris, & qualitatis cum illis aliis, quare eodem modo, & æquè facilè data fuisset licentia ad illos, sicut ad istos; hoc, inquam, non obstat, quia adhuc defuit voluntas concedendi facultatem ad horum alienationem, cùm data fuerit facultas solùm ad illorum aliorum alienationem nominatim. Nec fuit error in nomine, sed in substantia, designando censum realem pro alio diuerso. Regula autem generalis est, vt concessio facultatis non extendatur ad casum sub verbis concessionis non comprehensum, quamuis ad illum etiam casum, si peteretur, æquè facilè concessio facta fuisset; quæ regula potissimum locum habet in mandato, quale fuit in præsenti mandatum sacræ Congregationis destinatum Ordinario, cuius mandati termini strictissimè sunt obseruandi, vt cum communi Doctorum, quos affert, notat Thomas Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio, disp.* 21. *num.* 36. & colligitur ex *cap. cui de non Sacerdotali, de præbendis, lib.* 6. *& capite susceptum, de rescriptis, eodem libro*, in quibus deciditur, mandatum de conferenda alicui præbenda certi valoris, vel beneficio vacante per resignationem, non extendi ad conferendam præbendam minoris valoris, nec beneficium, quod vacaret per obitum. Aliud item simile, & magis strictum exemplum afferunt Doctores, quos refert, & sequitur idem Sanchez *ibi num.* 39. si, v. gr. rescriptum impetretur ad recuperandum debitum, quod tibi debetur ex mutuo: quod rescriptum nihil poterit conducere ad recuperandum debitum, quod non sit ex mutuo, sed ex alio contractu, quamuis æquè facilè, & faciliùs ad id concessum fuisset. Cùm ergo rescriptum, & mandatum sacræ Congregationis fuerit ad tales census alienandos, & ad facultatem pro iis ab Ordinario concedendam; non potuit validè Ordinarius extendere mandatum ad alios census alienandos, quamuis æquè facilè ad eos concessa fuisset facultas, si petita fuisset.

3 Nec etiam obstat, quòd posita facultate alienandi hos census, videatur leuis transgressio, si commutentur pro aliis æqualibus: hoc, inquam, non obstat, quia si hæc esset leuis trangressio legis, sequeretur, quòd possent hodie Prælati Regulares absque alia facultate Sedis Apostolicæ permutare fundos, vel alia bona immobilia pro aliis æqualibus, vel melioribus, quod tamen est falsum omnino, & contra omnes Doctores, qui non minùs dicunt esse prohibitam permutationem, quàm venditionem horum bonorum, quos refert, & sequitur Filliucius *in Appendice, tract. at.* 44. *capite* 2. *numero* 21. & constat expressè ex *cap. nulli, de rebus Ecclesiæ alienand. & cap.* 2. *de rerum permutatione, & ex Extrauaganti Ambitiosa.*

4 Denique nec dici potest, hanc alienationem fuisse validam saltem quoad partem, nempe quoad censum illum contentum in iis tribus, ad quos data fuerat commissio, & facultas à sacra Congregatione. Hoc, inquam, non subsistit, quia cùm tres census dati fuerint pro pretio fundi, qui indiuisibiliter per-

mutabatur pro illis tribus censibus; si non potuit permutatio valere quoad partem propter defectum licentiæ, consequens est, vt quoad nihil valere potuerit, cùm fœdus non potuerit solùm quoad sui partem Conuentui acquiri. Restat ergo quòd alienatio censuum, & totus ille contractus inualidus omninò iudicari debeat.

5 Ad secundum verò punctum de liberando Prouinciali à pœnis, & censuris ob alienationem indebitè factam, cui contractui ipsemet personaliter auctoritatem, & consensum præstitit; dixi: quamuis Prouincialis possit etiam in foro externo se excusare, dicens, se probabiliter deceptum auctoritate Ordinarij concedentis facultatem: videri enim potuit Ordinarius visa, & considerata commissione sacræ Congregationis, agnouisse adhuc in se potestatem ad id faciendum, etiam deficiente identitate censuum: adhuc tamen ad maiorem securitatem tentandum esse pro absolutione obtinenda à Sacra Pœnitentiaria, quæ habere solet in ordine ad Regulares facultatem pro vtroque foro, & absoluendi, & dispensandi, & habilitandi, & liberandi ab aliis similibus pœnis Canonicis. Peti etiam hoc ipsum potest à sacra Congregatione Concilij, & attenta errandi occasione prædicta, facilè impertabitur absolutio, & dispensatio. Denique potest idem intentari apud Datarium, vel etiam apud Secretariam Apostolicam, vt absolutio, & dispensatio habeatur per Breue Pontificium. Quoad forum verò internum, probabilis est sententia multorum, qui dicunt, pœnas inhabilitationis, & priuationis vocis actiuæ, & passiuæ non incurri ante sententiam criminis declaratoriam; quam sententiam docent cum aliis multis, quos afferunt, Thomas Sanchez *lib. 2. in Decal. c. 39. n. vlt.* & Filliucius *dicto tr. 44. cap. 6. numero 7.*

DVBIVM XIV.

De Religioso non manifestante hæreditatem sibi delatam.

1 Titius antequam fieret Religiosus, institutus fuit hæres vniuersalis à Sempronio auunculo materno; postquam verò Titius Professionem emiserat in Religione capaci successionis hæreditariæ, longo post tempore mortuus est Sempronius, nullo alio testamento condito: quia tamen testamenti facti temporis lapsu notitia communiter non habebatur, existimatus est decessisse ab intestato, atque adeò propinquiores consanguinei testamenti facti conscij hæreditatis possessionem acceperunt. Nec id Titio displicuit, qui maller hæreditatem à suis propinquis retineri, quàm ad Religionem transferri. Quæsitum fuit, an Titius dissimulare posset, & tacere, ac permittere testamenti ignorantiam, ob quam Religio, ad quam ex testamento spectabat hæreditas, eam non exigebat.

2 Suppono, esse controuersiam apud Doctores, an Religioso aliquo hærede instituto, hæreditas acquiratur immediatè ipsi, & eo mediante, & adeunte hæreditatem, acquiratur Religioni; an verò ius adeundi acquiratur immediatè Monasterio, ita vt non sit necesse, quòd Religiosus institutus adeat hæreditatem, sed Monasterium immediatè possit eam acceptare: quam quæstionem latè tractat Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 12. n. 35. & sequentibus*, & nos de hoc ipso egimus *tom. 1. de Iustitia, disp. 3. sect. 5. num. 94. & sequentibus*; & quamuis aliqui asserant non nisi mediatè acquiri Monasterio, atque adeò requiri quòd Religiosus institutus adeat hæreditatem; nos tamen cum Sanchez, & aliis multis diximus, posse Monasterium immediatè adire hæreditatem, ignorante etiam Religioso ipso suam institutionem.

3 Quia tamen primam sententiam tenent graues Doctores, eámque probabilem esse fatetur Sanchez *vbi supra num. 36.* ideò in casu nostro aliqui volebant, propinquos potuisse hæreditatem possidere, & nihil de testamento dicere, quandiu Religiosus ipse institutus non contradiceret, sine cuius voluntate hæreditas non poterat ad Monasterium deuolui. Nec etiam ipsum Religiosum obligari ad aliquid Monasterio manifestandum, sed posse tacere, quia quandiu ipse non acceptat, nullum videtur ius acquisitum Monasterio ad bona illa hæreditatia. Posset autem confirmari ex doctrina communi Doctorum, qui dicunt, posse Religiosum, cui donum offertur, illud respuere sine licentia Prælati ad respuendum, neque in hac respuatione peccare contra contra votum paupertatis, aut contra iustitiam, licèt aliquando peccare possit contra charitatem, quando sine rationabili causa impedit Monasterio lucrum, quod dono acceptato posset habere; quod docet idem Sanchez *lib. 7. cap. 19. num. 75.* & nos etiam *dicta disp. 3. sect. 8. num. 166.* cum aliis *ibidem* à me relatis. Poterit ergo etiam in casu nostro Religiosus non acceptare hæreditatem absque vlla iniuria contra Monasterium, amplectendo sententiam probabilem, quòd sine acceptatione Religiosi non possit hæreditas Monasterio acquiri.

4 Dixi tamen, Religiosum non posse Monasterio occultare suam institutionem, & hæreditatem sibi delatam. Primò, quia præterquam quòd Religiosus peccaret contra charitatem defraudando Monasterium lucro ex hæreditate obueniente, sine iusta, & rationabili causa excusante; statuendum est, in vtraque sententia suprà relata, Religiosum non posse sine licentia Prælati, adire, vel etiam repudiare hæreditatem sibi delatam, imò aditionem, vel repudiationem esse nullam, vt cum aliis aduertit Thomas Sanchez *dicto cap. 12. num. 37.* & nos etiam *dicta sect. quinta.* Vnde constat, Religiosum in casu nostro non posse sine consensu Prælati licitè, nec validè repudiare hæreditatem, quam scit sibi ex testamento delatam, præsertim cùm in iis circumstantiis eo ipso, quòd hæreditatem non adit, nec petit, censeatur illam omninò repudiare; nam hæres ab intestato, qui notitiam habet testamenti antea facti, & videat Religiosum nolle vti eo testamento, nec illud Monasterio manifestare, sed potiùs velle quòd hæreditas veniat ad hæredes ab intestato, prudentissimè iudicat, Religiosum nolle hæreditatem, sed potiùs, quantum in se est, eam repudiare, eóque titulo hæreditatem possidet. Cùm ergo repudiatio illa tota sit inualida, vt pote facta sine licentia Prælati, peccat Religiosus repudiando hæreditatem repudiatione illicita, & inualida, & quæ non solùm est contra iustitiam, sed etiam contra votum paupertatis.

5 Vnde fieri potest secunda ratio, quia hæres ab intestato peccat possidendo quasi ab intestato hæreditatem, non præcedente valida, & legitima repudiatione hæredis, quem scit testamento designatum esse; hæres enim ab intestato nullum habet ius, antequam hæredes testamentarij repudient. Huic autem peccato cooperatur ipse Religiosus dum suo silentio, & occultando testamentum, fiduciam, & animum generat in hærede ab intestato, qui alioquin hæreditatem non peteret nec caperet, si sciret testamentum manifestandum, & hæredem testamentarium velle succedere. Cooperatur ergo iniquæ vsurpationi bonorum, qua hæres ab intestato sine titulo sufficienti hæreditatem possidet.

Denique

Denique addi potest iniuria contra legatarios, fortasse enim plures alij præter hæredem aliquid ex illo testamento capere debebant, qui quandiu testamentum occultum manet, carebunt iis, quæ sibi debentur: quòd præsertim locum habebit in iis, quæ etiam hærede repudiante hæreditatem, adhuc ab hærede ab intestato solui debebent, qualia sunt legata pia in testamento relicta, imò & legata etiam non pia, quando in testamento apposita fuit clausula codicillaris, vel aliquid æquipollens, vt adductis etiam aliis casibus obseruat P. Molina *tom. 1. de iustitia, tr. 2. disp. 181.* omnes ergo legatarij in illo testamento scripti habent ius ad legata illa ab hærede etiam ab intest to accipienda, quia communiter clausula codicillaris apponi solet, & ea etiam non apposita, debentur saltem legata pia; quæ tamen omnia, non habita notitia testamenti, effectu suo carebunt. Nec Religiosus tacendo excusari poterit ab his omnibus detrimentis, si, vt consanguineis indulgeat, veritatem occultet in præiudicium Monasterij, & aliorum.

DVBIVM XV.

Vtrùm grangia Regularium gaudeat immunitate.

1 Delinquens sæcularis captus fuit à ministris curiæ sæcularis in Capella quadam, quæ erat in grangia Regularium. Reclamantio fuit à Regularibus, & coram Episcopo accusati ministri curiæ, eo quòd immunitatem Ecclesiasticam violauerint, duo tenui ex Capella illa extraxerunt; ipsi tamen excusabant factum, allegantes illum fuisse captum in villa, quæ non est locus sacer, vt docet Catdin. *in conclusionibus iuris, verb. grangia,* his verbis: *Grangia est membrum suppositum Monasterio, in quo est Oratorium ad celebrandum, sed non est locus sacer, nec fundatus de licentia Episcopi, ideò Episcopo non subest.* Quare Barbosa, & Gambacurta, quos affert, & sequitur Lezana *tom. 3. verb. immunitas Ecclesiarum, num. 3.* dicunt, domos, seu villas, quas Religiosi habent recreationis gratia, separatas ab eorum Ecclesia, non gaudere immunitate.

2 Ego tamen oppositum Episcopo consului; concessi quippe libenter, eum non esse locum sacrum, nec etiam esse Monasterium, in rigore loquendo, atque ideo de rigore iuris non gaudere immunitate; & in hoc sensu loquuti sunt prædicti auctores. Secùs tamen dicendum, si speciali priuilegio id concessum sit: quod quidem priuilegium, quia prædicti Auctores vel non viderunt, vel illius memores non fuerunt; ideò absolutè negarunt immunitatem; extat tamen eiusmodi priuilegium ab Eugenio IV. concessum Cisterciensibus, prout ex compendio Ordinis Cisterciensis refert Eman Rodericus *tom. 1. quæst. regular. q. 75. art. 2.* his verbis: *Concessit, quòd grangiæ Monasteriorum Cisterciensium, sicut Ecclesiarum atria, prauorum hominum incursu, & violentia, libera, & quieta debeant esse; ita vt nemo in eis hominem capere, spolium, aut rapinam exercere præsumat in virtute Spiritus sancti inhibendo statuit.* ex quibus verbis constat, id non fuisse concessum viuæ vocis Oraculo, sed per litteras authenticas. Nam, licèt Oraculo concedi soleant priuilegia pura, quia id sufficiebat ad securitatem conscientiæ ipsius priuilegiati; nunquam tamen eo solo Oraculo statuuntur pœnæ facientibus contra priuilegium; ad hunc enim finem id nihil deseruiret, cùm non constaret tunc de priuilegio, nisi ex testimonio priuilegiati, cui alij, de quorum præiudicio agitur, credere non tenerentur; quod potissimè locum habet in materia immunitatis, quæ nihil aliud est, nisi prohibitio ministrorum curiæ, & inhibitio eorum circa aliquas personas, vel loca: quæ inhibitio nihil operabitur, nisi legitimè, & authenticè de ea constet. Cùm ergo hoc sit speciale priuilegium Ordinis Cisterciensis, atque adeò competat illis aliis Ordinibus, qui plenissimam priuilegiorum communicationem habent cum cæteris (qualis erat Ordo religiosus, ad quem grangia illa spectabat) consequens est, vt extractio delinquentis fuerit contra immunitatem, atque ideò reus restituendus omninò esset: quod etiam in propriis terminis tenet Villalobos *in summa tom. 1. tract. 39. difficultate 5. num. 9.* vbi id probat ex eodem priuilegio Cisterciensibus concesso, & Peregrinus *de immunitate, cap. 4. numero 58.*

3 Quapropter Episcopus sacram Congregationem Romæ consuluit, quæ respondit, *si Capella illa erat in grangia, obseruandum priuilegium*; qua occasione iterum ex parte curiæ sæcularis apud Episcopum oppositum fuit, illam non esse grangiam, sed villam: quasi sub graogiæ nomine non veniant meræ villæ, sed hospitia quædam, seu paruæ domos Religiosorum, quæ sunt quasi membra Monasterij; & sub eiusdem Prælati gubernatione; quod videtur intellexisse P. Diana *6. p. tract. 5. de immunitate Ecclesiarum, resolut. 6. post medium,* quæ post litem illam in lucem prodiit,) vbi, cùm aduersùs nonnullos teneat grangias gaudere immunitate, addit hæc verba: *& grangia sunt quadam parua domus Religiosorum, quæ sunt veluti hospitia ipsorum, & membra Monasterij, qua sunt sub potestate, & iurisdictione Prælati Monasterij, cuius sunt grangia.* Quare videtur velle, quòd ibi habitent aliqui Religiosi permanenter, in quos Prælatus exerceat iurisdictionem.

4 Ego tamen dixi, *grangia* nomine intelligi villam etiam illam cum Capella, in qua Religiosi recreationis gratia adeuntes, vel ibi commorantes celebrant: quo probaui ex *cap. vltimo de censibus*, vbi Pontifex dicit, *Auctoritate præsentium inhibemus, ne quis pro eo, quod in Oratoriis, quæ in grangiis vestris habetis, interdum aliqui vestrum celebrant, procurationes, quæ ratione visitationis debentur, à vobis exigere, vel extorquere præsumat.* vbi glossa *verb. ratione visitationis,* notat, quòd in illis grangiis, licèt ibi quandoque Monachi celebrent, non consueuerunt Monachi morari, sed consueta causa colendi agros suos: & glossa marginalis addit, *in multis Hispaniæ locis, grangias vocari, quæ Latini rura appellant.* Et quidem Italica etiam lingua eandem appellationem retinet, & eiusmodi villas Religiosorum solet *grangias* vocare. Quare meritò Episcopus perstitit in defensione immunitatis sacræ Congregationis mentem sequutus, quæ prudenter addidit verbum illud, *obseruandum priuilegium,* vt significaret, immunitatem in hoc casu non esse de iure communi, sed ex priuilegio speciali; quare reus tandem ratione immunitatis restitutus fuit.

DVBIVM XVI.

De prætensa inualiditate Professionis cuiusdam Monialis ex causa metus, & postea ab eadem ratificata.

1 De hoc casu per multos annos litigatum fuit in variis tribunalibus, & vltimò in sacra Rota Romana controuersum, coram varia fuerunt, & contrariæ decisiones ob circumstantias facti pluries alteratas,

alteratas, & testes etiam diuersis temporibus aliter deponentes, de quo etiam casu, vt opinor, loquutus est Laurentius Portel. *in responsionibus moralibus, p. 3. casu 32.* qui tamen respondisse videtur ante ratificationem ab eadem Moniali factam, & casu ipso principali paulò aliter narrato. Ego itaque relicto suo loco narrationi veriori, proponam casum prout mihi propositus fuit, & subnectam, quid ipse iuxta eam facti seriem in hac controuersia senserim.

2 Fœmina quædam ingressa est Monasterium, & facta intra biennium ante Professionem iuxta decretum Tridentini renuntiatione bonorum, & iurium ad fauorem sui patris, Professionem emisit, coacta tamen, vt ipsa prætendit, metu, & minis parentis, ac protestata priùs ante imaginem Crucifixi, & coram multis aliis Monialibus, se inuitam profiteri; sed pars aduersa negat & metum, & minas, & protestationem prædictam. Postea per multos annos more Professarum actus omnes exercuit tam in electionibus Prælatarum, quàm in admittendis Nouitiis ad habitum, & Professionem, & hoc non solùm viuente patre, sed etiam eo mortuo per longum tempus. Occasione tamen cuiusdam hæreditatis, quæ ipsi obueniebat, sollicitata ab aliis consanguineis, qui ei bona per manus prædictæ Monialis sibi comparare volebant, vt dicebatur, obtenta priùs à Summo Pontifice licentia reclamandi post quinquennium, reclamauit contra valorem Professionis propter metum. Quia tamen causa in longum trahebatur: suadentibus nonnullis viris piis, & doctis, quibus res illa non videbatur scandalo carere, vt post annos 30. negaret se esse Monialem, quadam die, dum Vicarius generalis Archiepiscopi tanquam iudex à Papa ad id muneris delegatus, testes examinaret ipsemet accessit ad crates, eidèmque Vicario coram Notario, & testibus palàm edixit, ne vlterius procederetur in testium examine, quia ipsa sponte sua cedebat liti, *ac si antea*, inquit, *Monialis non fui, hodie Monialis esse volo.* Quare Vicarius ab examine testium cessauit. Consanguinei tamen, qui ex renuntiatione præcedente, bonis fruebantur, & idcircò pro valore Professionis agebant, conscij huiusmodi cessionis, noluerunt eam acceptare, nisi simul ratam haberet renuntiationem bonorum antiquam; timebant enim, ne adhuc remaneret titulus eam annullandi ob nullitatem prioris Professionis. Ipsa etiam Monialis parùm constans, paulo post iterum rediit ad litem contra valorem suæ Professionis, & contendit pro liberatione, & reditu ad sæculum.

3 Videbatur itaque res in primo statu constituta, quia cessio litis facta, cùm non fuisset ab aduersariis acceptata, non potuit habere effectum, atque ideo potuit liberè reuocari. Ratificatio etiam Professionis non videtur fuisse valida, quia Professio, vt validè fiat, debet fieri in manibus Abbatissæ, vel Prælati potentis acceptare Professionem: illa autem ratificatio non fuit facta in manu alicuius potentis eam acceptare, sed coram quodam iudice delegato, ad quem non spectabat dare, vel acceptare Professionem.

4 Dixi tamen, ratificationem illam videri fuisse omninò validam, & non relinqui amplius locum reclamandi. Ne autem quæstio nostra ad alia diffundatur, omisso totum id quod spectat ad nullitatem prætensam Professionis prioris ob metum; de quo alia quæstio erat, nam metus non probatur sufficienter, ac, etiamsi præcessisset, purgatus videbatur ex eo quòd mortuo patre, qui metum dicebatur intulisse, ipsa per multos annos perseuerauit, ingerens se in omnibus actibus propriis Professarum, quales sunt electiones Prælatæ, admissiones Nouitiarum, & alij similes, per quos actus arguitur tacita ratificatio Professionis. Sed quia non est animus de hoc articulo disputare, reducitur tota quæstio præsens ad valorem ratificationis expressæ subsequutæ, quæ videtur totam controuersiam dirimere.

5 Et in primis concedo, cessionem litis, quatenus intra suos terminos continetur, non habere suum effectum, nisi acceptetur ab aduersario; quia est contractus humanus, & sequitur naturam aliorum contractuum: quare ante aduersarij acceptationem potuit ab ipsa Moniali reuocari. Et quidem, vt hoc obiter dicam, minùs prudenter aduersarij fecerunt, dum illum actum recusarunt acceptare, eo timore ducti, ne fortè, si prior Professio censeretur inualida, declararetur etiam inualida renuntiatio, cuius virtute ipsi bona possidebant; debuissent enim aduertere, quando renunciatio fit, expletis decem mensibus nouiciatus, quamuis Professio subsequuta sit irrita ex metu; quocumque tamen tempore postea tacitè, vel expressè ratificetur Professio, renuntiationem confirmari, vt cum Eman. Roderico notauit optimè Thomas Sanchez, *lib. 7. in Decalog. cap. 5. num. 56.* quod saltem de proprietate bonorum intelligi debet, quamuis de fructibus tempore intermedio decursis possit esse controuersia, iuxta ea, quæ addit idem Sanchez, *ibi num. 62.*

6 Dixi itaque, ratificationem Professionis illis verbis contentam non indiguisse ad sui valorem acceptatione aduersarij, sed solùm consensu eiusdem Monialis volentis validè profiteri. Ratio est, quia ad valorem præcedentis Professionis, dato, quod illa ob metum fuisset inualida, solùm deerat consensus liber, quo, accedente quolibet tempore, Professio fit valida, etiamsi ratificatio non fiat cum noua solemnitate in manibus Prælatæ, vel Prælati. Nec id videtur posse negari stante doctrina Concilij Tridentini, *sess. 25. cap. 19. de Regularibus*, vbi post elapsum quinquennium à die Professionis factæ negatur audientia Regulari alleganti Professionis suæ nullitatem ob metum; quia nimirum præsumitur tacita ratificatio, & sufficiens ad valorem Professionis, etiam sine noua solemnitate, vel acceptatione Prælati, aut Capituli, quorum acceptatio iam antea præcesserat, & nondum est reuocata. Quanto ergo magis iuxta mentem Concilij sufficiet ratificatio expressa coram iudice delegato, Notario, & testibus, qualis in casu nostro reperitur?

7 Ad hoc tamen ex parte Monialis responsum fuit, supponi falsò, quòd præcesserit vnquam acceptatio, & consensus ex parte Conuentus; nam tempore primæ Professionis constabat Monialibus omnibus, vel pluribus earum, quòd Professio fiebat ex metu, qua notitia stante, non poterant Moniales habere animum accepandi eam, quam sciebant inuitam, & reluctantem venire. Primò, quia delicta non sunt præsumenda: peccarent autem Moniales grauissimè acceptando Professionem factam ex metu, & incurrerent excommunicationem impositam cooperantibus ad eiusmodi Professionem in Tridentino, *dict. sess. 25. cap. 18. de Regular.* Secundo, quia non potuit esse consensus ex parte Monialium, & voluntas obligandi se ad alendam, & tegendam eam, quæ ex parte sua non se obligabat ad obedientiam, & vitam religiosam, vt explicat Castro Palao, *tom. 3. tract. de susceptione Religiosi status, disp. 2. punct. 5. numer. 2. & seqq.*

8 Contra hanc tamen responsionem opposui, eam videri esse elusionem decreti Tridentini suprà citati approbantis ratificationem tacitam Professionis factæ ex metu sine noua solemnitate, aut consensu ex parte Prælati, vel Conuentus. Suppono, si vitium illud

illud nullitatis ex metu fuisset occultum, non requiri postea ad valorem ratificationis tacitæ, vel expressæ nouum consensum Prælati, vel monasterij, sed sufficere priorem illum consensum antea præstitum, & non reuocatum, etiamsi plurimi anni intercessissent, vt cum aliis multis, quos affert, docet Thomas Sanchez in terminis fortioribus de matrimonio ex metu facto, *lib. 2. de matrimon. disput. 2. num. 12.* & de Professione ex metu, idem Auctor *lib. 9. de matrim. disp. 37. n. 60. & 61. in Decalog. cap. 5. n. 81.* Quare difficultas solùm restat in præsenti, eo quòd prætenditur pluribus Monialibus tempore Professionis constitisse de metu, atque ideò non potuisse tunc habere consensum ex parte sua ad eam acceptandam.

9 Certùm, acceptionem illam ex parte Monasterij fuisse validam, & voluisse Moniales, quantum ex se erat, Nouitiam acceptare, si ipsa liberè, & sponte vellet profiteri, probari potest multis argumentis.

10 Primò retorquendo argumentum ab aduersariis adductum ex Tridentino *dicto cap. 18.* vbi excommunicantur, qui scienter consensum præbent Professioni ex metu faciendæ; supponit ergo Concilium, quòd cùm notitia metus incussi potest stare ex parte acceptantis voluntas acceptandi Professionem, quantum est ex se; alioquin nemo illam excommunicationem incurrere posset. Ergo si non est præsumendum, delictum Monialium non præsumendum, quòd certam notitiam de metu incusso habuerint, sed ad summum aliquæ rarum rumorem aliquem audierint. Neque enim euaderent illam Tridentini excommunicationem abstinendo solùm à consensu interno, sed ad eam incurrendam sufficeret præstare consensum externum, & auctoritatem, vt Prælatus acceptaret Professionem, quam ipsæ scirent procedere ex metu. Nam in dicto Tridentini decreto excommunicantur omnes, qui scientes eam non ingredi sponte Monasterium, quoquomodo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Non ergo euaderent peccatum, vel pœnam per solam omissionem consensus interni.

11 Secundò probatur ex regula generali, quòd in dubio semper præsumendum est pro valore actus. Cùm ergo expressè dixerint, etiam per suffragia secreta, in quibus maior libertas est, se eam acceptare, non est præsumendum, quòd voluerint solùm fingere sine vlla voluntate eam ex parte sua acceptandi.

12 Tertiò à priori, quia, etiamsi constaret illis de metu; non est dubium, quòd adhuc potuerint, si vellent, habere consensum, & voluntatē eam acceptandi validè, quantum erat ex parte sua. Erat enim voluntas efficax consentiendi ex parte sua ad hoc, vt si metus cessaret in profitente, vel si ipsa non moueretur ex metu, sed alio motiuo, Professio haberet effectum. Vnde certum videtur, quòd si post acceptationem Monialium, & antequam ventum esset ad actum Professionis metus cessasset, vel profitens, non eam ex metu, sed ex alio motiuo voluisset profiteri, Professio fuisset absque dubio valida sine noua acceptatione, vel scrutinio faciendo, nec vllus de Professionis valore dubitasset. Acceptatio ergo prior non fuit ficta, sed vera, & saltem conditionalis, vt valeret Professio, si ipsa sponte sua profiteri vellet. Cùm ergo postea sponte sua profiteri voluerit, ratificando expressè priorem Professionem non fuit necessarius nouus consensus ex parte Monasterij; suppono enim, non requiri acceptationem Professionis consequentem, sed posse validè acceptari, etiam antequam fiat Professio.

13 Quartò probatur hoc ipsum clarè exemplo matrimonij, in quo si vterque coniux falsò existimet subesse impedimentum dirimens, & adhuc contrahat, valet matrimonium, non solùm, si falsò putabat, posse esse validum, non obstante consanguinitate v. gr. sed etiam, si putasset non posse esse validum, vt ex *c. 1. de sponsalibus lib. 6.* & ex *Clementina vnica, de consanguinitate*, probat, & tenet cum multis aliis, quos affert Thomas Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 33. num. 2.* quia adhuc potuit esse consensus validus, quo voluerunt facere matrimonium quantum ipsis erat. Et saltem in foro externo, & Ecclesiæ, non esse tunc credendum contrahentibus, si dixerint, se non habuisse verum consensum, obseruat cum Cardinali & Couarruuia idem Sanchez *ibi num. 3.* Si ergo existimatio de consanguinitate, & impedimento irritante non tollit consensum validum ad matrimoniũ, & in foro externo, debet præsumi interuenisse tunc animum contrahendi, quantum in ipsis erat, quanto magis præsumere debet Ecclesia in casu nostro animum consentiendi, & acceptandi ex parte sua in Monialibus, etiamsi illis constaret de metu, cùm posset consensus ille deseruire saltem ad valorem Professionis, quoties postea cessante metu, vel mutata voluntate ipsa vellet sponte consentire?

14 Quintò probari potest hoc ipsum exemplo Confessionis sacramentalis, ad cuius valorem requiritur etiam intentio confitendi, vt constat. Et tamen quamuis pœnitens videat, se adhuc non habere dolorem sufficientem de suis peccatis, & sciat, sine dolore confessionem, & absolutionem non habere effectum gratiæ; potest adhuc habere intentionem confitendi sacramentaliter, ita vt, si post confessionem, & ante absolutionem, concipiat verum dolorem, non sit necesse postea repetere totam confessionem, quia confessio iam fuit facta cum vera intentione confitendi licèt sine sufficienti dolore. Et ita plerumque contingit in multis qui accedunt, & confitentur sine dolore sufficienti, quem postea hortante Cõfessario concipiunt. Sicut ergo potest aliquis habere intentionem confitendi seriò, & sacramentaliter, sine fictione, sciens impedimentum ad effectum Sacramenti, & absolutionis, quia vult confiteri ponendo requisita præcisè ex parte confessionis, vt si postea auferantur impedimenta alia, & accedat debitus dolor, confessio illa habeat suum effectum: sic possent Moniales, etiamsi essent consciæ metus incussi, velle ponere acceptationem, & consensum validum ex parte acceptationis, vt si postea auferretur metus, vel Nouitia vellet sponte profiteri, acceptatio haberet suum effectum, & Professio fieret valida. Et hæc intentio semper præsumitur, nec contrarium dicentibus creditur, saltem in foro externo Ecclesiæ, vt vidimus.

15 Nec obstant adducta pro parte contraria; potuerunt enim Moniales præstare consensum validum ex parte sua. Primò, quia non constabat eis certò de metu illato, & in dubio poterant velle acceptare, quantum in ipsis erat. Secundò, quia dato, quòd aliquibus constaret de metu incusso, poterant adhuc parte sua velle dare consensum, vt, si ante, vel post Professionem cessaret metus, vel mutata voluntate sponte profiteretur, valida esset Professio; quæ voluntas conditionata præsumitur ab Ecclesia in foro externo, vt vidimus, etiam in putante subesse impedimentum dirimens ad valorem matrimonij; quod multò magis procedit in casu nostro, in quo nulla ratio erat ex parte Monialium ad fingendum consensum, cùm ipsis nemo metum inijceret, nec erat, cur non dicerent, se nolle eam acceptare, quia non sponte, sed coacta veniebat. Dicentes ergo, se velle eam acceptare, censentur ex parte sua consensisse, in quantum poterant, cùm nulla esset causa fingendi, & mentiendi:

16 Quod confirmari etiam potest exemplo optimo,

quod affert Sanchez, *vbi suprà d.disp.33.num.2.* hæretici putantes ex suo priuato errore Baptismum nostrum esse cæremoniam irrisoriam: qui tamen, si vtatur debita materia, & forma, validè baptizat; potest enim adhuc habere intentionem sufficientem faciendi id, quod facit Ecclesia: imò & Iudæus potest validè baptizare, vt constat, licèt nihil prorsus credat de valore Baptismi. Vnde, si dicat, se velle validè baptizare, Baptismus præsumitur validus, quia non obstante falsa illa existimatione de inualiditate actus, potuit habere intentionem sufficientem, vt constat ex, *cap. à quodam Iudæo, de consecratione dist.* 4. & de facto ita obseruatur in Gallia, vt baptizati ab hæreticis Caluinistis non rebaptizentur, si debitam formam, & materiam adhibuerunt, vt respondit sacra Congregatio Concilij ex sententia Pontificis, quia, licèt ij hæretici putent formæ verba non habere efficaciam, sed esse solùm verba concionatoria ad instruendam plebem; præsumuntur tamen habere intentionem proferendi ea verba, vt formam efficacem, si talis sit; quanto ergo magis præsumendum est de Monialibus Religiosis, quod verba acceptationis protulerint cum voluntate sufficienti, etiamsi putassent Professionem tunc fore inualidam propter metum; præsertim cùm in casu nostro potuissent efficaciam intendere saltem ad casum possibilem, quo cessasset metus.

17 Nec etiam obstat, quòd dicebant, non præsumi delictum, atque ideò non præsumi Moniales consensisse, ne incurrerent excommunicationem Tridentini contra cooperantes ad Professionem, quæ fit ex metu. Ad hoc enim iam diximus, Moniales non potuisse euadere illam excommunicationem, etiamsi interiùs non consensissent: nam excommunicatio non imponitur iis solis, qui concurrunt ad Professionem validam, alioquin nemo eam incurreret, cùm nunquam ea Professio sit valida. Sufficit ergo cooperari ad Professionem inualidam, prout re vera Moniales cooperarentur, acceptando exteriùs, & dando suffragia, licet interiùs non consentirent nam sine illa acceptatione externa, & ficta, non posset veniri ad actum Professionis, vt constat. Sicut ergo pater cogens filiam ad Professionem, incurrit excommunicationem, quamuis ipse sciat, Professionem fore inualidam: ita Moniales, licèt idem scirent, incurrerent cooperantes exteriùs ad illam Professionem inualidam. Ex hoc ergo capite non præsumitur defectus consensus interni, qui defectus non impediret excommunicationem.

18 Nec obstat etiam, quòd dicebatur, non potuisse, nec voluisse Monasterium se obligare ex parte sua ad alendam, & regendam eam, quæ non se obligabat Religioni. Respondetur enim ex dictis, Monasterium non se obligasse absolutè ad hæc, sed sub conditione, si ipsa etiam se obligasset, & acceptando ex nunc obligationem, & professionem ipsius, quoties postea sponte, & validè fiat; in qua obligatione conditionata antecedenti nullum onus subit Monasterium, cùm semper ante Professionem validè emissam liberum maneat ad eam expellendam: quòd autem interim sub prætextu Professionis emissæ alimenta percipiat, non censetur onus graue Monasterio fruenti interim eius dote. Et probatur ab euentu, siquidem libenter eam aluit per 24. annos ante litem motam, etiamsi rumor esset de reclamatione ipsius futura contra Professionem; denique hoc onus, quodcumque esset non vitaretur magis per defectum consensus interni in acceptatione: siue enim cõsensissent interiùs, semper quandiu ipsa tacitè, vel expresse non ratificaret Professioné, & se obligaret Monasterio, maneret Monasterium liberum ad eam expellendam, cùm consensus fuisset solum conditionalis, & conditio posita nondum esset.

19 Nec Castro Palao suprà in contrarium adductus huic doctrinæ contradixit: nam licèt *num.* 2. videatur requirere in ratificatione nouam scientiam, & consensum ex parte Monasterij; postea tamen *numer.* 4. propter decretum Concilij Tridentini suprà adductum ex *sess. 25. cap. 19. de Regularibus*, vel reuocat, vel declarat, quod dixerat, & fatetur, in casu nostro non requiri scientiam, vel acceptationem nouam Monasterij, sed sufficere, quòd non contradicat, quia Religione non contradicente, Summus Pontifex, qui est supremus Prælatus Religionis, ratificationem Professionis ex metu factæ acceptat, quoties postea sponte fiat, quod etiam docuerant Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 61. in fine*, & Thomas Sanchez, *lib. 8. de matrim. disp. 37. num. 64.*

20 Nec satisfacit quod aliqui respondent, hanc doctrinam intelligi, quando antea Monasterium validè consenserat, & solùm desiderabatur consensus profitentis, quo solo casu Pontifex acceptat postea ratificationem Professi: non verò quando Monasterium à principio sciens inualiditatem futuræ Professionis, propter metum, non potuit nec voluit consentire, hæc, inquam, responsio non iuuat, iam enim vidimus scientiam de metu, etiamsi fuisset, non impedisse, quòd Moniales potuerint ex parte sua validè consentire saltem sub conditione, & debere præsumi in foro Ecclesiæ externo: ita consensisse; quare nihil deest, vt Pontifex postea acceptet spontaneam ratificationem Professionis.

21 Denique immeritò pro contraria parte adducitur P. Suarez, *tom. 3. de Relig. lib. 7. cap. 1. num.* 10. vbi petit ex parte Monasterij nouam scientiam, & consensum ad acceptandam ratificationem Professionis inualidæ, nam ibi loquitur de Professione quæ fuerat inualida ex defectu tenente se ex parte Religiosi profitentis, & ipsius Religionis, v. gr. quando defuit annus probationis. Quando verò defectus tenuit se solum ex parte profitentis, & specialiter, quando defectus fuit propter metum, expresse fatetur *num. 6. & seqq.* non requiri nouum consensum ex parte Religionis, quia prior consensus semper remanet, quandiu non reuocatur, solùm dicit requiri consensum nouum ex parte profitentis aliquo signo externo proditum; quanto magis quando fuit proditus coram iudice delegato, Notario publico, & testibus?

22 Propter hæc, qui contra validitatem ratificationis agebant, aliam viam tentarunt, contendentes, quod consensus prior à Monialibus præstitus reuocatus postea fuerat, atque ideò tempore ratificationis subsequutæ non perseuerabat ampliùs virtualiter consensus prior, quo iam deficiente, non poterat ratificatio valere, aut validitatem communicare Professioni præteritæ. Adueniente enim postea notitia metus incussi, & posita tali ac tanta mutatione circa rei statum, non præsumitur perseuerare consensus, quo Nouitiam in Capitulo acceptauerant ad Professionem, sed potiùs præsumitur reuocatus vel ante Professionem, vel certè ante ratificationem postea subsequutam, quando scilicet notitiam habuerunt coactionis, & metus incussi.

23 Contra hanc responsionem probaui iterum non potuisse in casu nostro priorem consensum præsumi reuocatum. Et in primis non videtur potuisse reuocari ante primam Professionem; & hoc, licèt concedatur, (quod tamen falsum esse dicitur,) metum fuisse incussum, & ad notitiam Monialium, seu maioris partis earum venisse, quod primò probari potest ex dictis, quia adhuc stante illa notitia, potuerunt Moniales præstare consensum ex parte sua, quo quantum erat ex se, vellent eam acceptare, si impedimentum ex parte Nouitiæ auferretur, vt *suprà* probauimus; ergo multò magis cum eadem notitia potuerunt

non

non reuocare consensum à se antea bona fide præstitum; plus enim est denuò consentire, quàm consensum non reuocare.

24 Secundò probatur, quia potissima ratio, ob quam aduersarij dicunt, debuisse, & præsumi Moniales reuocare consensum habita notitia metus, ea est, quia non præsumitur quis delinquere, & eiusmodi reuocatio consensus necessaria erat, vt vitarent excommunicationem Tridentini contra acceptantes ad Professionem interueniente metu: hæc autem ratio nihil probat, quia, vt *suprà* vidimus, desistendo interiùs à consensu priori, nullo modo vitabant excommunicationem, aut peccatum imò illud aggrauabant: nam Tridentinum eo loco non solùm excommunicat consentientes Professioni Monialis coactæ, sed etiam eos omnes, qui scientes eam non ingredi sponte Monasterium, quoquo modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Vel ergo Moniales sciebant tunc, Professionem esse coactam, vel id nesciebant. Si nesciebant, non reuocarunt consensum; si sciebant, non vitabant delictum, & censuras reuocando interiùs consensum, sed debebant fugere ab eo loco, ne præsentiam interponerent Professioni coactæ: debebant intimare Prælato reuocationem consensus, & impedire ne Professionem acciperet ipsis dissentientibus, quia dū hoc non intimabant Prælato, dabant auctoritatem actui, qui fiebat ex earum commissione, & consensu dum Nouitiam ad Professionem offerebant; quod erat grauissimum delictum, nempe offerre ad Professionem deficiente Monialium consensu, sine quo Professio fieri non potest.

25 Vnde tertiò retorquetur contra aduersarios doctrina illa; quia Moniales, dum aderant illi actui, & non monebant, nec impediebant, nec fieret, eo ipso positiuè explicabant, se consentire, & acceptare, adeò vt etiam si antea in Capitulo non acceptassent, sufficeret præsentia illa, & silentium ad explicandum suum consensum, vt docet expresè cum aliis Thomas Sanchez *lib.5.in Decalog. cap. 3. n.14.in fine*, dicens, scientiam, & patientiam potentis admittere ad Professionem, sufficere ad explicandum consensum in Professione tacita, ac etiam in expressa, si intercessit aliquis actus externus, qualis in casu nostro proculdubio interueniebat ex parte Monialium, quæ Nouitiam comitabantur, & deferebant, ac offerebant Prælato, per quæ satis expresè declarabant suum consensum: quod esset grauissimum peccatum, si re vera non consentiebant, sed potiùs priorem consensum iam reuocauerant.

26 Quartò hoc ipsum probatur ex communi Doctorum, qui dicunt, etiam in his actibus, in quibus requiritur positiuus consensus, sufficere interpretatiuum, quando aliquis videns, & potens facilè impedire, non impedit: hoc enim idem omninò est, ac si actu diceret, *consentio*. Vnde Prælatus videns subditum audire confessiones, quas sine eius licentia non potest validè audire, & non impediens, cùm facilè possit, censetur dare positiuam licentiam, vt docet Suarez *tom.4.in 3.p.disp. 26.sect.1.* & alij, quos adduxi, & idem probaui *in tom. de pœnitentia disp. 19. sect. 2. num. 13.* & plurimos congerit, & sequitur Sanchez *lib.3.de matrim.disp.35.num.26.* inde inferens, Parochum, qui videt alium Sacerdotem assistere matrimonio, quem cùm facilè possit, non impedit, eo ipso dare licentiam assistendi, quia scientia, & patientia in his, quæ sine magno incommodo possumus impedire, habetur pro consensu. Cùm ergo in casu nostro Moniales adessent, & viderent, Prælatum acceptare Professionem, quam sine earum consensu non poterat validè acceptare, & tacerent, eo ipso significabant, se consentire actu: nam ipsæ poterant facilè impedire, cùm si quis intercederet metus, non ipsis, sed soli Nouitiæ fuisset incussus. Fatendum ergo est, vel ipsas nullam habuisse tunc notitiam de metu, & inualiditate Professionis, vel certè non reuocasse consensum, cùm per præsentiam, & patientiam actu significarent Prælato, se actu præstare consensum requisitum ex parte sua ad valorem Professionis.

27 Quintò probatur, quia præsumptio orta ex actu externo significante consensum ad acceptationem Professionis, est adeò vehemens, vt, si Prælatus postea affirmet, se non habuisse consensum internum, nec voluntatem acceptandi Professionem, etiamsi id iuret, non debeat ei in foro externo credi, neque Professus debeat id credere, sed debeat se pro verè Professo habere, quia magis debet credere actui externo Prælati, quo significauit suum consensum, vt docet expresè Suarez *tom.3.de Relig. tract.7.lib 6. cap. 4. num.20.* Cùm ergo Moniales in casu nostro per præsentiam, & patientiam, & multò magis per actus positiuos, quibus Nouitiam detulerunt, & obtulerunt ad Professionem, sufficienter explicuerint suum consensum præsentem, non deberet iis credi, etiamsi post tot annos iurarent modò, se reuocasse consensum, quod tamen nulla earum causa est dicere sed, etiamsi id dixissent, non possumus in foro externo iis credere.

28 Sextò probatur retorquendo idem argumentum aduersariorum, quia sicut non sunt præsumenda delicta, ita difficiliùs præsumenda sunt plura, & grauiora delicta: si autem Moniales tunc reuocassent consensum, plura, & grauiora delicta perpetrassent postea admittendo dictam Monialem ad actus Professarum in electionibus Abbatissarum, in admissione Nouitiarum ad habitum, & Professionem, & aliis similibus, qui omnes actus fierent inualidi admittendo ad suffragium ferendum in Capitulo eam, quam publicè scirent non esse Professam, nec habere ius suffragij, iuxta communem doctrinam Canonistarum, quos refert Suarez *de censuris disp. 14. sect. 3. num. 13.* qui eam sequitur *tom.4.de Relig.tract.8.lib.2.cap... n.9.* & saltem exponerentur periculo claræ inualiditatis, si forrè numerus requisitus suffragiorum compleretur per suffragium illius personæ inhabilis; quare non possent à grauissimo peccato excusari, quoties eam ad suffragium in Capitulo ferendam admittebant, scientes se in eius Professionem non consensisse quæ delicta cùm plura, & grauiora sint, & continuata per tot annos, non sunt vllo modo præsumenda.

29 Vnde probatur septimò, præsumi potiùs, & omninò non fuisse reuocatum consensum à Monialibus, quæ post Professionem emissam perseuerarunt per tot annos, admittentes, & vocantes eam ad omnes actus Professarom. Sicut ergo actus proprij Professorum inducunt in eos exercente præsumptionem consensus in Professionem, vt constat ex *cap. vidua, de Regularibus*, & cum communi Doctorum, quos affert, probat Sanchez *lib.5.in Decalog.cap.8.num.20.* Sic admissio ad actus Professorum inducit in admittente consensum in Professionem eius, qui admittitur, cùm eadem sit ratio. Ergo à fortiori inducet præsumptionem perseuerantis consensus expressi antea præstiti, seu non reuocationis illius, quod faciliùs præsumitur, quàm nouus consensus.

30 Octauò denique probari potest argumento practicè concludente, si res hæc sincerè consideretur, & *suprà* insinuato; quia, si dicta Monialis post Professionem emissam nunquam reclamasset, nec intentasset litem, imò non obstante metu præcedente (si quis fuisset,) eo ipso tempore, quo Professionem faciebat, sponte, & non coacta Professa fuisset spiritu deuotionis commota, nemo prorsus scrupulum ei ingessisset

set circa valorem suæ Professionis, nec dixisset: Tua Professio non est valida, quia, licet non metu, sed sponte eam feceris, sed tamen Moniales in corde suo reuocauerant iam consensum propter notitiam, quam paulò ante habuerant de metu tibi incusso. Imò potiùs dixissent, Professionem fuisse validam, quippe quam mutato animo, non iam ex metu, sed sponte emiserat, & ipsam posse esse quietam, saltem dum non constaret ei expressè, quod Moniales consensum antea reuocassent, ita certe omnes tunc iudicarent, & consulerent, in quo vnusquisque conscientiam suam consulat & videat, quod tunc dixisset, si à dicta Moniali interrogatus fuisset. Ex hoc autem sequitur clarè, quod non sit fundamentum ad præsumendum, quod Moniales in corde suo reuocarent consensum alioquin etiamsi Nouitia mutato animo, sponte, & non ex metu nouisset, dicendum fuisset Professionem non fuisse validam propter defectum consensus Monialium quæ iam tunc in corde suo consensum reuocauerant: quod tamen in illo casu nemo prudens dixisset. Ergo fatendum est, non esse sufficiens fundamentum ad præsumendam reuocationem illam consensus à Monialibus in corde factam ante Professionem.

31 Restat nunc probanda pars altera, nempe neque esse fundamentum ad præsumendum, quod saltem post Professionem in manibus Prælati factam, Moniales reuocauerint suum consensum ante ratificationem eiusdem Monialis factam coram iudice delegato, Notario, & testibus, quam ratificationem ideò aduersarij contendunt, non fuisse validam, quia iam tunc non perseuerabat virtualiter consensus antea à Monialibus præstitus, sed potiùs ab eisdem reuocatus iam fuerat, quod probant primo, quia in contractibus mutuis, & onerosis, quando inter consensum vnius, & alterius contrahentis intercedit multum temporis, non censetur manere virtualiter consensus primi contrahentis, sed censetur reuocatus, vt cum aliis docet Thomas Sanchez, *lib. 2. de matrim. disp.* 32. *num.* 7. exemplum afferens in lapsu septennij, vel biennij, & tandem concludens, arbitrio prudentis iudicandum. In casu autem nostro elapsi sunt multò plures; anni ante ratificationem Professionis post consensum præstitutum à Monialibus: ergo non potuit tandiu perseuerare virtualiter. Ad hoc tamen constat responsio ex eodem Sanchez, *ibi num.* 12. *&* 14. dicente, in matrimonio, & Professione non obstare quamcumque temporis distantiam, sed semper præsumi perseuerantem consensum priorem, non solùm virtualiter, sed formaliter, & actu, cùm semper intercedant actus, quibus eum semper coniux tractat tanquam coniugem vel Religio tanquam suum Religiosum: quare ex hac temporis distantia nunquam censetur reuocatus prior consensus Monasterij.

32 Secundò tamen id probare volebant, quia licèt in aliis casibus distantia temporis non impediret perseuerantiam consensus; in hoc tamen casu debuit impedire propter notitiam, quam Moniales habuerunt de metu incusso, & de defectu consensus ex parte profitentis, quo defectu cognito, non potuit in illis perseuerare consensus antea præstitus, sed præsumuntur ab eo discessisse.

33 Sed hæc etiam ratio parum vrget: tunc enim haberet aliquam apparentiam, quando vel Moniales postea significassent suum recessum à primo consensu, vel certè non significassent positiuè suam perseuerantiam per tot actus, vocando eam ad omnes electiones, & ad omnes actus capitulares, tanquam Professam; qui actus significant satis clarè, se ex parte sua velle illam vt Professam habere, ac perseuerare in eadem voluntate. Quare tantum abest, quòd notitia illa de metu (si quæ fuit) inducat præsumptionem reuocati consensus à Monialibus, vt potiùs inducat præsumptionem maiorem consensus perseuerantis; si quidem, non obstante notitia metus incussi, volebant adhuc eam ex parte sua tanquam Professam habere, & admittere ad omnes actus, & iura Professarum, quod nihil aliud erat, quàm illas dicere, se ex parte sua permanere in eadem voluntate, & consensu antea præstito: si enim ab eo discessissent, statim eam à capitulis, & iuribus Professarum excluderent.

34 Est autem adeò vehemens, & fortior præsumptio consensus perseuerantis ex admissione ad actus Professarum, quando fit post notitiam prioris defectus, vt, etiamsi defectus non fuisset solùm ex parte vnius patientis metum, (qualis prætenditur fuisse in hoc casu,) sed etiam ex parte Conuentus propter defectum, v. gr. nouitiatus integri, vel propter aliud impedimentum irritans consensum ex parte Monasterij: si tamen postea cognito eo defectu, prosequatur Monasterium admittens ad actus Professorum, eo ipso censeatur denuò consentire, & acceptare, vt cum communi docet Thomas Sanchez, *lib.* 2. *de matrim. disp.* 35. *numer.* 45. & idem de matrimonio dicit postea, *disputat.* 36. *§. tertia conclusio*, vbi ait, eum, qui cum serua contraxit ignarus seruitutis, si postea cognito errore, eam affectu vxorio per copulam cognoscat, eo ipso absque aliis verbis consentire in verum matrimonium; quia factum illud post scientiam prioris defectus affert suum consensum præsentem: vnde fit argumentum concludens in casu nostro, quia vel Moniales Professione subsequuta, sciebant postea eius defectum, vel non sciebant. Si non sciebant; ergo perseuerat prior consensus, qui per distantiam temporis non euanuit; vt vidimus, atque adeò, accedente ratificatione ipsius Monialis, conualuit Professio. Si verò sciebant defectum prioris Professionis, & tamen perseuerauerunt admittentes eam ad actus Professarum, eo ipso multò magis significarunt consensum præsentem, vt pro comperto supponit Sanchez, *dicta disput.* 35. *num.* 45. Nec apparet, quid possint aduersarij respondere stante facto, quod pro toto illo tempore dicta Monialis admissa fuerit ad actus capitulares.

35 Quòd autem post ratificationem aliquæ Moniales scripsisse dicantur ad Pontificem, se desiderare, quòd eiiciatur tanquam non Professa, non obstat: tum, quia expressè contradicunt sibi in ipsis, quæ antea dixerant: tum etiam, quia illa scriptura dicitur facta post ratificationem eiusdem Monialis, postquam iam non poterant discedere à consensu, qui antea non reuocatus, sed continuatus per admissionem ad actus capitulares Professarum, accedente ratificatione eiusdem Monialis, habuerat iam suum effectum reualidandi Professionem.

36 Huius autem argumenti, & præsumpti consensus veritas roboratur validè ex doctrina communi *suprà* adducta ex Sanchez *lib. 2. de matrim. disput.* 33. *num.* 2. & ex *cap.* 1. *in principio*, *de sponsalibus lib.* 6. & ex *Clementina vnica*, *de consanguinitate*, nempe quando duo falsò credentes, se non posse validè contrahere matrimonium ob impedimentum dirimens, adhoc tamen illud contrahunt, matrimonium valere, si postea constet non interuenisse impedimentum, & consensum præsumi validum. Imò est adeò vehemens hæc præsumptio consensus validè præstiti, vt, quamuis postea dicant, se ob illam falsam existimationem de impedimento dirimente, non verè consensisse, non sit eis credendum in foro Ecclesiæ, vt cum aliis notat idem Sanchez, *ibi num.* 3. Cùm ergo in casu nostro Moniales tempore professionis significauerint suum consensum deferentes. Nouitiam, & offerentes ad Professionem, & postea ante ratificationem significauerint toties eundem consensum perseuerantem continuatis,

continuatis,& repetitis actibus admittendo, & reuocando eam ad actus proprios Professatum:nihil obeerit, quòd habuerint notitiam defectus, & metus incussi.Imo,etiamsi dicerent, se reuocasse consensum ante positam ratificationem, (quod tamen nec dixerunt,nec audebunt dicere,) non esset eis credendum in foro Ecclesiæ, quia præualet semper præsumptio ex facto proprio contrario, præsertim cùm neque metum, neque aliam causam habuerint ipsæ Moniales, vt fingerent consensum, quem non habebant, vel quem iam reuocauerant.

35 Hæc autem omnia dicta sunt ad maiorem abundantiam,& data hypothesi,quòd metus intercesserit, & quòd Moniales eius notitiam habuerint; quod tamen vtrumque negant ij, qui Professionis valorem tuentur.

36 Restat nunc dissoluere aliqua argumenta, quæ aduersarij postea contra supradicta cumularunt.

37 Primum est, vt probent consensum primum Monialium non potuisse postea perseuerare,quia consensus, seu acceptatio Monialium ad summum fuit conditionalis,nempe ex parte nostra acceptamus Professionem huius Nouitiæ,si valida sit. Cùm ergo non fuerit valida propter metum,euanuit acceptatio, quia voluntas conditionata,deficiente conditione euanescit,& datum sub vna conditione, sub contraria censetur ademptum. Hoc tamen argumentum nimium probaret, nimirum Professionem per metum factam nunquam posse tacitè reualidari cessante metu, etiam per quinquennium, sine noua acceptatione Monasterij;quia, si prima acceptatio euanuit deficiente conditione in prima Professione,necessaria est noua acceptatio,quod tamen,vt *suprà* vidimus,est contra Tridentinum,*sess.*25.*cap.* 19. *de Regular.* vbi habetur, quòd elapso quinquennio,absque alia acceptatione ex parte Monasterij Professio præsumitur reualidata: fatendum ergo est primam acceptationem fuisse absolutam, quà quantum est ex parte sua acceptaunt. Vel certè,si dicenda est conditionata, non adstringuitur ad illud tempus, sed dicitur acceptatio Professionis, si valida sit, quandocunque fiat, atque adeò erat acceptatio Professionis etiam postea ratificandæ.

38 Adde,non defuisse in casu nostro nouum consensum Monialium, nam quando insciæ, vel multò magis consciæ metus Nouitiæ incussi, eam postea actus Professatum vocabant,toties denuò in suo primo consensu perseuerabant.

39 Secundò arguunt,quia Professio, sicut & matrimonium,quoad sui valorem requirit executionem, & actualem traditionem, si fiat sub conditione de futuro,non perficitur adueniente conditione, siue nouo consensu de præsenti,vt docent Suarez,*tom.*3.*de Relig.tract.*7.*lib.*6.*cap.*12.*n.*12.*n.*18.& Basilius Pontius, *lib.*3.*de matrim.cap.*14. quod idem dicendum videtur de acceptatione Professionis.Cùm ergo Moniales acceptauerint sub conditione de futuro,si nempe Nouitia postea sponte validè, & sine metu ratificaret, necessarius fuit postea nouus consensus Monialium, vt acceptatio præterita sortiretur effectum.

40 Hoc etiam argumentum nimium probaret,nempe ferè nunquam Professiones validè fieri,quia ferè semper acceptatio ex parte Monasterij præcedit per aliquod tempus ante Professionem. Ergo acceptatio facta fuit sub conditione de futuro, nempe si valida Professio sequatur,atque adeò requiritur postea nouus consensus Monasterij, qui tamen communiter non exhibetur;omnes ergo debemus respondere. Et quidem ego latè respondi,& explicui, *tom.*2.*de Iustitia, & iure,disp.*22.*sect.* 14. vbi Doctores conciliaui, & ostendi,& sufficere,& requiri,adueniente postea conditione, consensum virtualiter permanentem, quatenus consensus præstitus non fuit reuocatus,ideo virtualiter perseuerat, & in virtute illius perficitur tunc contractus de præsenti, quando aduenit conditio, quod totum in casu nostro positum est:nam ostendimus,*suprà*, consensum primum Monasterij non fuisse reuocatum,sed potiùs sæpè fuisse renouatum, dum Nouitiam ad Professionem detulerunt, & eam postea semper ad actus Professatum vocabant: quare ex eo consensu virtualiter perseuerante, quando ipsa validè voluit se obligare spontaneè, perfecta est valida Professio absque vllo nouo consensu explicito ex parte Monasterij.

41 Tertiò accumulant plura motiua ad probandam inualiditatè illius ratificationis. 1.quia præcessit promissio illorum,qui interesse habebant in valore Professionis,qui promiserunt ei soluere eius debita, si Professionem ratificaret.Secundò intercessit metus grauis etiam in ipsa ratificatione: timebat enim,ne ab aduersariis lis in longum protraheretur cum magna & temporis,& expensarum iactura. Tertiò intercessit dolus, quia decepta à prædictis consanguineis, qui multa ei promiserunt, protulit verba illa: Dolus autem dans causam contractui bonæ fidei, reddit illum inualidum,& nullum. Quartò denique intercessit error,quo Monialis putauit, se hoc modo liberandam ab ære alieno,& consequuturam alimenta, nec aliter finem litis habeodum esse.

42 Ad hæc facilè respondetur,in primis promissiones etiamsi dolum continerent, non posse inualidam reddere Professionem,vel ratificationem Professionis, quia regula illa, quòd dolus dans causam contractui irritat contractus bonæ fidei, non habet locum in matrimonio,& Professione religiosa, quando dolus non versatur circa substantiam, aut in matrimonio circa conditionem seruitutis, vt cum communi probaui, *tom.*2.*de Iustit.disp.*22 *sect.*6.*n.*88.vbi rationem differentiæ reddidi inter hos duos contractus, & cæteros omnes.Adde,supponi falsum,quòd promissiones illæ dolosæ fuerint.

43 Vnde idem dicendum est de errore, quando enim is non versatur circa substantiam, non irritat Professionem;vt *loco citato* cum communi Doctorum probaui.Quod vero additur de minis,& metu incusso, præterquam quod id falsum est,vt constat ex attestatione virorum grauium, & piorum, qui internuntij tunc fuerunt,vt ei ratificationem suaderent,& negant,vllas prorsus minas interuenisse:adhuc si ipsa metum concepisset litis protrahendæ, & expensatum, id non redderet inualidam ratificationem Professionis. Suppono enim, cum communi sententia, non quemcunque metum ad id sufficere, sed metum grauem iniustè incussum, vt cum aliis probaui latè, *dicta disputatione* 22. *de Iustitia sect.*7.*num.*165.*& sequentibus*.Metus autem litis, & expensarum non erat iniustus, cùm ij, quinto Professionis valore agebant, iustam,& rationabilem causam haberent litigandi,& experiendi in iudicio circa valorem Professionis, & Concilium Tridentinum,*dicta sess.*25. *cap.* 19. *de Regularibus*, nolit eo casu Professionem irritam haberi, nisi in iudicio, & causa cognita res tota examinetur, & inualiditas probetur. Non ergo erat metus iniustè illatus,sed ex re, quam iure suo vtentes poterant litigantes exsequi.

44 Quarto arguunt ex declaratione quadam sacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridenti Interpretuio die 13.Septembris anno 1619. quam affert Barbosa,*in Collectan.Bullarum,verb.matrimonium pag.* 45.quæ censuit, *matrimonium contractum à filia per metum à matre illatum, est inualidum, etiamsi mulier metum passa per multos annos post mortem matris permanserit cum marito,& filios procreauerit.* Cùm ergo eodem modo iudicandum sit de Professione religiosa,

ac de matrimonio, pariter dicendum erit, Professionem ex metu factam nunquam fieri validam, quamuis post mortem patris, qui metum intulit, per multos annos Monialis perseuerauerit, & se actibus Professarum ingesserit.

45 Respondetur tamen facile negando paritatem quoad hoc inter matrimonium, & Professionem, nam matrimonium ex sententia sacræ Congregationis Concilij, quam semper etiam amplectitur sacra Rota, non potest post decretum Tridentini reualidari; nisi coram Parocho, & testibus, quæ solemnitas est de substantia matrimonij, quare cohabitatio quæcunque non sufficit ad purgandum vitium nullitatis præcedentis. Hoc autem in Professionis reualidatione non sequitur, vt constat ex eodem Tridentino, *dicta sess. 25. cap. 19.* vbi elapso quinquennio absque alia solemnitate præsumitur reualidata Professio per consensum legitimum, qui antea in prima Prima Professione defecerat. Non potest ergo fieri argumentum à reualidatione matrimonij ad reualidationem Professionis.

46 Quinto denique opponunt, non fuisse veram ratificationem Professionis, quando Monialis dixit: *Si antea Monalis non fueram, hodie Monialis esse volo.* nam verba illa non significant in rigore Professionem præsentem, sed voluntatem, & animum ratificandi postea Professionem; quia verbum *volo*, iunctum alteri verbo infinitiui temporis, non importat dispositionem de præsenti, sed voluntatem propensam agendi de futuro, vt ex multis notat Barbosa, *diction. 456. num* 14. & colligitur ex gloss. *in leg. serui electiones, verb possumus de legatis 1.* Quare corruit totum fundamentum illa ratificatione à nobis collocatum.

47 Respondetur, verba illa, præsertim in iis circonstantiis, in quibus de examinanda nullitate prioris Professionis agebatur, & ad hoc ipsum testes iuridicè interrogabantur, non potuisse in alio sensu intelligi, nisi in sensu reualidandæ Professionis, & in primis doctrinam illam, quod verbum *volo*, adiunctum alteri verbo infinitiui temporis, non importat dispositionem de præsenti, veram in vniuersum esse, negat gloss. *in leg. venditis, Cod. de contrahenda emptione*, quæ dicit verbis illis, *volo vendere*, *volo emere*, perfici contractum emptionis, & venditionis, & Cardio. *in cap. ex literis, de sponsalibus*, & nouissime Basilius Pontius, *lib. 2. de matrim. cap. 9. num.* 8. qui dicunt, *Volo te ducere, volo te accipere, volo tecum contrahere*, significare consensum de præsenti ad matrimoniom, nisi consuetudo, vel circumstantiæ contrarium persuaderent. Deinde alij plures, qui de prædictis verbis id negant, quando verbo *volo* iungitur verbum significans inchoationem contractus, vt, *volo ducere, volo contrahere*; fatentur tamen significare consensum de præsenti, quando adiungitur verbum significans executionem, & exercitium contractus, vt si dicat, *Volo te habere vt uxorem, volo tenere te, vel tractare te vt uxorem*; quia ad habendum, & tractandum vt coniugem, præsupponitur necessariò coniugium, ita Panorm. Ioannes Andreas, & Paludan. quos sequitur Pontius *vbi suprà num* 7. & probabile putat Sanchez, *lib. 1. de matrim. disp. 18. num.* 24. in nostro autem casu non dixit, *Volo hodie Professionem facere*, sed dixit, *Volo esse Monialis*, ad quod præsupponitur Professio; nequeenim intelligi poterat de Moniali Nouitia, cùm nunquam dubitatum fuisset, an ipsa fuisset Nouitia, sed dubium, & lis erat, an esset Monialis Professa, atque ideò verba illa, *si antea non fui Monialis, hodie volo esse Monialis*, non poterant aliud significare, nisi, *si vsque adhuc non fui Professa, iam ex nunc volo esse Professa.*

48 Denique quamuis Sanchez, *d. disp.* 18. *num.* 18. non admittat vt certum, matrimonium fieri per illa verba, *Volo te habere, te tractare vt uxorem*; idem tamen *n.* 28. fatetur, si adiungatur particula temporis præsentis, v. gr. *ex nunc volo te habere in uxorem*, matrimonium perfici: sicut *num.* 14. dixerat de illis verbis, *deinceps*, vel *ab hoc tempore habebo te in uxorem*, quibus æquiualere videntur verba illa, *hodie volo esse Monialis*, præsertim cùm posita fuerit particula illa, *hodie* ad distinctionem explicandam a tempore præterito, nam dixit, *si antea non fui*, *hodie volo esse*, quasi diceret si vsque ad hoc punctum non fui, deinceps, & in posterum, & post hac volo esse Monialis, in quibus casibus nemo negat significari satis consensum de præsenti, hæc autem omnia, vt initio monui, dicta sint iuxta seriem facti mihi propositam, in quo si res aliter se habere probetur, facilè cum aliter sentientibus, quos scio plures esse, conueniam. Video tamen sacram Rotam pro hac nostra sententia in eodem casu decreuisse in decisione facta sub Carrillo Vlixbonensis nullitatis Professionis 17. Maij 1645. quæ ad litteram integra habetur apud Dianam, *in fine sexta partis.* An verò postea Rota mutata specie facti ab ea decisione recesserit, nonscio.

DVBIVM XVII.

Quousque extendatur concessio Leonis X. facta Minoribus circa recitationem Officij mentalem.

1 INter alias concessiones Leonis X. facta Minoribus continetur quædam, cuius verba Emanuel Rodericus refert in Bullario Regularium, inter viuæ vocis Oracula eiusdem Leonis *n.* 12. *& tom. 1. q. regul. q. 42. a. 4* & eiusdem meminit Nauarrus *de oratione, & horis Canonicis cap. 19. num.* 88. & Lezana *tom* 1. *c.* 5 *num.* 31. Verba autem petitionis & concessionis hæc sunt. *Placeat Sanctitati vestræ, vt ne fratres mutuo se impediant in Officio diuino, aut aliis sint fastidiosi, quod illa, quæ in Ordinario iubentur dici secretè, sub silentio tam in horis Canonicis, quàm etiam in Missa, non teneantur proferre vocaliter, sed satisfaciunt dicendo mentaliter, aut legendo intra se per librum, quia aliqui deuotius sic dicunt, & absque impedimento, & fastidio aliorum, & eodem modo possit facere, qui dicit Officium per se solus, cum prolatio verbalis sit præcipuè, vt ab aliis intelligatur.* Hæc fuit postulatio, cui cum aliis simul propositis annuit Leo Papa, ita per suas litteras authenticas attestante Laurentio Presbytero, Cardinali Sanctorum quatuor Coronatorum die 15. Aprilis anno 1516.

2 Hanc concessionem P. Lezana, *loco citato*, dicit reuocatam esse, quia facta fuit viuæ vocis Oraculo; eiusmodi autem Oracula Religionibus facta reuocata fuerunt antea à Gregorio X V. & postea magis vniuersaliter ab Vrbano VIII. anno 1631.

3 Alij tamen contendunt, concessionem hanc factam non fuisse merum viuæ vocis Oraculum, sed interuenisse signaturam Papæ: nam in calce memorialis, in quo multæ gratiæ postulabantur, petitum etiam fuit, *vt eiusmodi gratia, & concessionis sola signatura sufficeret, & eundem effectum sortiretur, ac si litteræ sub plumbo, aut in forma Breuis expedirentur, attento quod omnia essent in foro conscientiæ tantùm*, & statim prædictus Cardinalis in suis litteris addit: *omnia præinserta modo præfato, vt fuerunt petita, à præfato Sanctissimo Domino nostro vobis concessa fuerunt, ideò in omnium, & singulorum fidem, &c.* testatur ergo Cardinalis fuisse appositam signaturam,

nam

nam eo modo petita fuerunt: Signatura autem Papæ videtur extrahere concessionem à viuæ vocis oraculo: nam vbi interuenit manus,& scriptura Papæ, non est sola vox, sed scriptura, atque ideo non videntur reuocari, quando sola viuæ vocis Oraculo reuocantur.

4 Quidquid tamen de hoc sit,dixi,prædictam concessionem parum vtilem esse,& ideò fortasse in compendio priuilegiorum Societatis Iesu non fuit apposita, nec Præpositus Generalis Societatis voluit vti communicatione priuilegiorum latissima, quam habet,vt eam Religiosis Societatis communicaret,atque ideò isti non possint ea vti,cùm non sit ipsis à Generali communicata.Et quidem merito, nam in primis non potest,nec debet ea concessio intelligi de iis,quæ Sacerdos,dum celebrat,debet secretò dicere in Missa, alioquin posset nihil Canonis proferre, præter verba consecrationis, & Orationem Dominicam; Orationes etiam quæ ad oblationem panis, & vini pertinent, posset non proferre, & alia similia, quod absurdissimum esset, nec facilè apparet, quomodo qui eiusmodi sacrificio adessent, Missam integram audirent, cùm Missa sit actio quædam externa, & tuoc magna pars Missæ externæ omitteretur, & reduceretur ad orationem mentalem, & internam Sacerdotis, quod etiam ex verbis concessionis facilè colligitur;petitur enim ea concessio *Vt ne fratres mutuò se impediant in Officio diuino, aut aliis fiant fastidiosi, quòd illa, quæ in Ordinario iubentur dici secretò sub silentio,tam in locis Canonicis, quàm in Missa, non teneantur proferre vocaliter,&c.* ex quibus verbis apparet,hoc non fuisse petitum pro ipso celebrante, sed pro fratribus,qui sunt in Choro simul psallentes, & qui si omnes proferant voce clariori, quæ debent sub secreto,& silentio dicere, possunt sese mutuò rumore illo perturbare. Celebrans autem, qui seorsim est in Altari, non potest alios impedire,aut perturbare. Atque ideò fortasse non fuit petitum pro iis, quæ in Missali iubentur secretò dici,sed quæ,in Ordinario iubentur dici secretò: nam in Missali agitur de Sacerdote ipso celebrante, & de iis, quæ ipse debet secretò vel voce eleuata dicere. In Ordinario autem, præsertim illius Ordinis,iubentur fortasse fratres aliqua recitare tempore Missæ, v. gr. dum organum pulsatur, supplere versus organo correspondentes, preces etiam aliquas, prout nunc aliquando pro necessitatibus occurrentibus dicuntur: & Confessionem,quam aliqui etiam in Choro dicunt, dum à Ministris dicitur in Altari; qua de causa in Missali etiam Romano præscribitur in rubr. de ordine genuflectendi,quòd in Choro ij,qui Prælati non sunt, dum dicitur Confessio genuflectant. quod Gauantus *ibi parte prima, titulo decimoseptimo numero quinto*,intelligit de omnibus præter Cantores, qui si tuoc cantant introitum, non possunt genuflectere. Ad hæc ergo, & similia mentaliter dicenda propter maiorem quietem deseruire poterat illa dispensatio.

5 In Officio verò, & horis Canonicis in Choro deseruire poterat ad ea solum,quæ in Breuiario iubentur secretò dici qualia sunt Oratio Dominica,salutatio Angelica, Symbolum Apostolorum, & si quæ sunt alia; reliqua iubentur clara, & eleuata voce dici. Quare ad reliqua non extenditur illa concessio, vt ex eius verbis constat. Vnde nec extra Chorum in priuata recitatione deseruire potest, nisi ad illa pauca, nam extensio facta illius concessionis ad eos, qui extra Chorum priuatim recitant, non ampliauit materiam, sed personas, vel loca. Cùm enim postulatio esset ad illa solùm, *quæ in Ordinarios iubentur dici secretò sub silentio*, & postea subdatur extensio ad recitantes extra Chorum illis verbis, *& eodem modo possit facere qui dicit Officium per se solus*; debet omninò intelligi de eâdem materia circa quam petita fuerat dispensatio pro recitantibus in Choro cum aliis,ne sese inuicem impedirent. Non video ergo, quo fundamento possit concessio illa ad totum Officium diuinum extendi, nec in eo censu videtur vnquam fuisse vsu recepta.

DVBIVM XVIII.

Vtrùm ex causa correctionis, & punitionis possit Monialis extrahi ad aliud Monasterium eiusdem Ordinis sine licentia speciali Sedis Apostolicæ.

1 DE hoc multum fuit disputatum Salamanticæ anno 1611.quo anno ego ibi eram,& disputatio pertransiit ad alias Castellæ Vniuersitates.Et quidem ferè omnes Theologi, & Iuristæ sententiæ affirmanti subscripserunt, quarum subscriptionum exemplar penes me retinui. In iis autem fuerunt Eman.Rodericus,qui citauit seipsum *tom. 1.quæst. regular.q.49.art.5.*Petrus Herrera Dominicanus, primarius Theologiæ Salmanticensis Professor, qui postea Episcopus factus fuit, Petrus etiam de Ledesma Dominicanus, Ioannes de Salas, Antonius Perez Generalis Ordinis S. Benedicti, & postea Episcopus,qui multa opera in lucem edidit, Ioannes Guttierrez,qui citauit se pro eadem sententia in quæstionibus Canonicis, Didacus Nugnus Dominicanus, Valentinus Herize Societatis Iesu, Doctor Sobrino Theologus primarius Canonicus, & postea Episcopus Vallisoletanus,Basilius Pontius,& alij 30. Theologi,& Iuristæ doctissimi,qui pro sua sententia alios citarunt,nempe Petrum Lorcam *in 1.2.tom.2.tract. de legibus disp.23.exemplo 5.tertij argumenti*,Paulum Tuschum *de visitatione lib.2.cap.16.num.42.*Ioann.Baptistam Confettium *in collatione priuilegiorum cap. 19.* Nauarrum *cons.47.de regul.num.4.& 6.*aliàs *cons.5.de statu Monachorum,& in cap.statuimus,19.quæst. 3. n. 48 commentario 4 de Regul. vers. nota quartò.* Azeuedum *lib.8.nouæ recopil.tit. 20.à num. 55 vsque ad 60.* qui quamuis non afferat Motum proprium Pij V.cùm tamen iam fuisset publicatus,non potuit illum ignorare. Eandem sententiam videtur amplecti P. Suarez *tom.4 de Relig.tractat.8.lib.1.c.4.n. 6. in fine*, vbi postquam dixit in casibus non expressis à Pio V. expectandam esse licentiam Sedis Apostolicæ, addit, *quotiescumque causa mutationis talis non fuerit,quæ vel in iure sit expressa, vt dictum est de officio Abbatissæ, vel nisi per æquiparationem rationis possit causa ad numeratas à Pio V.reduci:vt est, v. gr. quando oportet ob prauos mores Monialem aliò transferre: nam illa causa non immeritò contagioso morbo comparatur,vel scandalo communi, pro quo modo vitando Bonifacius etiam egressum concessit*, Eandem denique sententiam tenere videntur Bonacina, *in tract. de clausura quæst. 3. punct. 9.num.12.*Portel *in dub.regular.verb.Clausura Monialium n. 22.* & stando in decreto Tridentini, & Bulla Pij V.idem sentit Franciscus Pellizzarius, *tract. de Monialibus cap. 3. num. 23.* nisi obstet quædam declaratio factæ Congregationis Regularium infrà referenda.

2 Fundamenta præcipua huius sententiæ sunt. Primum,quia,quamuis Pius V.solos tres casus expresserit,in quibus Moniales cum licentia possint exire, nempe ob incendium,lepram,& epidemiam:Doctores tamen communiter dicunt, idem debere intelligi in aliis casibus,qui his tribus sint omnino similes, qualis videtur esse noster casus; nam, sicut ob periculum

periculum contagij corporalis permittitur Moniali exire ob lepram, vel epidemiam; multò magis ob periculum contagij ſpiritualis oportet, quòd moribus corrupta exeat, & corrigatur in alio loco, ne ſuo exemplo alias Moniales corrumpat.

3 Secundò quia in iure non ſolùm permittitur, ſed etiam præcipitur, quòd recepta Profeſſionem per ſimoniam eiiciatur à Monaſterio, vt in arctiori Monaſterio pœnitentiam agat, vt habetur *in capite quoniam, de ſimonia*, cui decreto non eſt derogatum in Tridentino, nec in Bulla Pij V. ſicut neque etiam ibi derogatum inuenitur Bullæ Vrbani IV. quam refert Miranda *quæſtio tertia de Monialibus, art.* 2. in qua Pontifex pro Monialibus S. Claræ approbat tranſlationem ab vno Conuentu in aliud pro eo caſu. Denique aliqui dicunt, ita reſponſum fuiſſe à Sacra Congregatione: hanc tamen reſponſionem nuſquam inuenire potui.

4 Alij tamen in caſu noſtro dicunt, requiri facultatem Sedis Apoſtolicæ ad hoc, vt Monialis correctionis cauſa transferatur ad aliud Monaſterium ita Barboſa *in Collectan. Bullar. verb. Monialium translatio, num.* 8. Tamburinus *de iure Abbatiſſarum diſp.* 21. *quæſt.* 3. *n.* 4. Zerola *in praxi Episcop.* 1. *part. verb. Moniales ad finem*, Lezana *tom.* 3. *verb. clauſura num.* 16. atque idem ſentire videtur Franciſcus Pellizzarius *loco ſuprà citato*, ſi quædem Cardinalium declaratio, quam ibi affert, authentica ſit.

5 Fundantur præcipuè in declaratione Cardinalium, quam referunt Barb. & alij, hic verbis. *Monialem nullam ſibi ſubiectam ex vno Monaſterio ad aliud tranſmittere poſſunt locorum Ordinarij, vel ſuperiores Regulares, etiam ex cauſa ſeditionis, vel incorrigibilitatis, aut criminis perpetrati.* quam declarationem Lezana dicit eſſe ſacræ Congregationis circa negotia Epiſcoporum, & Regularium. Vnde oportet eſſe duas declarationes, nam ego in deciſionibus meis manuſcriptis ſacræ Congregationes Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum (quæ eſt diuerſa Congregatio, vt conſtat,) inuenio aliam in cauſa Mediolanenſi, his verbis. *Non poteſt Epiſcopus cauſa correctionis, pœnitentiæ, vel examinis, etiam in cauſis criminalibus Moniales è Monaſterio facere exire nec minus ipſæ egredi valent.* Ita habetur in deciſionibus prædictæ Congregationis *ad ſeſſ.* 15. *cap.* 5. *de Regular.* in meo Codice antiquo, & manuſcripto.

6 Mihi placuit ſtando ſaltem in iure communi quod tunc temporis reſpondit doctiſſimus P. Franciſcus Cornejo Auguſtinianus, qui poſtea primariam Theologiæ Cathedram in Salmanticenſi Academia rexit, & denique meritiſſimè ob eminentiam doctrinæ ad Epiſcopalem Sedem aſſumptus fuit. Hic ergo auſus eſt tot tantorúmque virorum ſenſui non omninò conſentire, his verbis. *Quod quæritur de egreſſu Monialis ex cauſa iuſta correctionis, ſi id ſolum fiat ad puniendam delinquentem exilio à propria domo in pœnam delicti, non verò ob euidens periculum ſcandali, & alias peruertendi; non æſtimo tutum, quòd propria auctoritate Prælatus id faciat; daretur enim latiſſimus aditus, & facultas Prælatis Moniales ab vno in alium locum frequenter transferendi; eiſdemque Monialibus daretur occaſio delinquendi, ſpe concepta einſmodi mutationis; quæ quidem iis, quæ ſub clauſura adeò ſtricta ſunt, apparet appetibilis, & grata. Si verò interueniret ſpiritualis neceſſitas communitatis, cui delinquentis præſentia ſcandalum afferre, & occaſionem, vt reliquæ peruertantur, puto fieri poſſe non obſtante conſtitutione Pij V. in qua cùm excipiatur expreſsè caſus peſtis, & epidemiæ ob temporalem finem ſanitatis corporeæ ipſius communitatis: meritò præſumi poteſt exceptus etiam caſus noſter, in quo agitur de ſalute ſpirituali eiuſdem familiæ.* Huc vſque doctiſſimus ille Magiſter, qui prudenter diſtinxit inter egreſſum ob meram punitionem, & egreſſum ob ſcandalum, & periculum peruertendi cæteras, vt in primo caſu Prælati non poſſint egreſſum imponere, aut permittere; in ſecundo autem poſſint.

7 Qua diſtinctione poſita, poteſt vtraque ſententia aliquo modo conciliari: imò ſi auctores attentè legantur, conſtabit, non ita generaliter loquutos fuiſſe. Et in primis Thomas Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 15. *num.* 47. cautè ſententiam ſuam expreſſit; numerans enim caſus, in quibus ſufficit Prælati auctoritas ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, ſubdit, *Similiter idem eſt dicendum cauſa correctionis, eius Monialis, quando in proprio Monaſterio timore cognatorum, aut alia cauſa corrigi commodè non poteſt.* Non ergo vult, ob ſolam punitionem poſſe ad alium Conuentum transferri; ſed quando aliter puniri non poteſt; qui quidem caſus moraliter non contingit: nam cognati, vel alij, qui punitionem eo loco impediunt, multò magis impedient exilium, & abſentiam cum punitione inde ſequutura; nec puto eam cauſam approbandam à ſacra Congregatione ſaltē, vt Prælatus poſſit propria auctoritate Monialem ad alium locum transferre, & ſcio, Sanctiſſimum Dominum Noſtrum deſiderare, vt Moniales, ſi puniendæ ſunt, puniantur ibi, vbi delinquerunt; cum eadem limitatione loquitur Bonacina *dicta q. prima, puncto* 9. *numero* 13. qui alios affert, & Eman. *dicto tom.* 1. *quæſt. Regular. q.* 49. *art.* 5. Denique in hoc ſolùm ſenſu loquitur Suarez in verbis ſuprà relatis, nam tunc ſolùm approbat ad egreſſum hanc cauſam correctionis, quando *illa cauſa non immeritò contagioſo morbo comparetur, vel ſcandalo communi.* in quo caſu non videntur repugnare declarationes, & reſponſa Congregationum ſuprà adducta: nam illa prima Congregationis circa negotia Epiſcoporum ſolùm negat poſſe extrahi Monialem *cauſa incorrigibilitatis, vel criminis perpetrati*: quod eſt dicere, quòd non poſſit ob ſolam punitionem delicti commiſſi. Aliud verò eſt, quando transfertur ad vitandum ſcandalum, & contagium ſpirituale reliquarum, de quo caſu Congregatio ibi nihil dicit. Sicut nec illa alia reſponſio Congregationis Concilij Tridentini, in qua ſolùm dicitur, non poſſe extrahi *cauſa correctionis, pœnitentiæ, vel examinis*, quod nos etiam concedimus, non verò negat, quòd ad vitandum reliquarum periculum extrahi poſſit. Hæc ergo regula omnia videtur conciliare, ſi dicatur, Monialem puniendam omninò eſſe in ſuo Monaſterio, nec hoc titulo extrahendam. Si verò agatur de contagio morum vitando, quod aliter vitari non poteſt, ſiue punienda ſit; ſiue non punienda, extrahi poſſe ad aliud Monaſterium ab Epiſcopo, & eius Prælatis.

8 Dixi tamen, hanc regulam, & diſtinctionem mihi placere, *ſtando ſaltem in iure communi*, quia contra illam ſcrupulum iniicere poteſt priuilegium quoddam conceſſum ab Vrbano IV. vt refert Miranda *quæſt.* 3. *de Monialibus S. Claræ*, & Eman. Roderic. *tom.* 1. *quæſt. Regul. q.* 49. *art.* 1. Pro Monialibus S. Claræ, quæ ob aliquas cauſas ibi numeratas transferri poſſunt ab vno ad aliud Monaſterium, inter quas ponitur *cauſa correctionis.* Quamuis autem hæc omnia priuilegia reuocata ſint in prædicta conſtitutione Pij V poſtea tamen Gregorius XIII. in ſua Bulla, quæ habetur apud Roderic. *in Bullario Regular.* & eſt prima inter Bullas eiuſdem Gregorij, confirmauit, & innouauit omnia priuilegia Minorum de Obſeruantia, & Monialium S. Claræ cum clauſulis efficaciſſimis, *ex certa ſcientia, ac de Apoſtolica poteſtatis plenitudine*, vbi poſtea derogat omnibus contrariis conſtitutionibus, & in ſpecie litteris Pij V. Et quamuis addat, ſe confirmare, & innouare omnia illa

priuilegia,

priuilegia, *quatenus sint in vsu, & sacris Canonibus, & decretis sacri Concilij Tridentini non aduersentur*; in illis tamen verbis, *sacris Canonibus*, non est sermo, nisi de Canonibus eiusdem Tridentini, non de aliis, vt cum aliis, quos affert, probat Lezana, *tom. 3. verb. clausula num. 17.* innouatio autem, *ex certa scientia*, est noua concessio, & restituit priuilegia reuocata, vt docet *ibidem num. 29. & tom. 4. verb. priuilegia Regularium, numer. 23* Nec priuilegium illud videtur contrarium Concilio Tridentino, cùm potiùs *in Tridentino sess. 25. cap. 5. de Regularibus*, permittatur egressus Monialis ex causa legitima declaranda ab Episcopo. Vnde Nauarrus, *1. tom consil. lib. 3. tit. de Regularibus, consil. 48. num. 6. in editione antiqua*, fatetur planè, translationem ex causa correctionis non esse contra decretum Tridentini.

9 Sed tamen ob solam hanc Bullam Gregorij XIII. confirmantis priuilegia illius Religionis, qua videntur frui posse qui habent omnimodam communicationem priuilegiorum cum illo ordine, ego non auderem concedere eam facultatem. Nam, licèt non obstent verba illa concessionis, *quatenus sacris Canonibus, & decretis sacri Concilij Tridentini, non aduersentur*; videntur tamen obstare verba illa priora, *quatenus sint in vsu*. Difficile autem credi potest, quod tunc temporis esset in vsu facultas transferendi Moniales ob solam correctionem, cùm iam praecessisset constitutio Pij V. qui egressum Monialium ad tres solos casus reduxit, in quorum nullo, vt vidimus continetur explicitè, nec etiam per aequiualentiam, vel paritatem causa merae correctionis, & punitionis, secluso scandalo, & periculo peruersionis aliarum. Si ergo iam erat facultas illa reuocata, credibile est, quòd non erat amplius in vsu, & per consequens confirmatio, & innouatio priuilegiorum ex certa scientia, quatenus solùm essent in vsu, non videtur potuisse tunc extendi ad facultatem, de qua loquimur, & saltem praesumptio videtur esse, quòd lex fuerit acceptata, & facultas contraria non esset iam in vsu.

DVBIVM XIX.

An subditus possit, & debeat obedire Praelato, quando dubitat, an sit licitum, quod praecipitur.

1 MAgister quidam Theologiae partem negantem docuit, qui ea de causa malè audiuit, & ad superiores Praelatos delatus fuit, quasi religiosae obedientiae fundamenta labefactaret, & subditos aduersus superiores armaret, qui propriam inobedientiam excusare pro libito possent, eo praetextu, quòd dubitarent, an tuta conscientia rem praeceptam exequi possent. Et quidem occasionem dare potuit, quod Thomas Sanchez, *lib. 6. in Decalog. cap. 3. num. 3. & sequentibus*, vniuersaliter docet, subditum posse, & debere obedire, quando dubitat, an res praecepta sit licita, vel illicita, quod multis argumentis probare nititur, & pluribus exemplis illustrat. Ego tamen Magistri illius tutelam suscepi, & ostendere curaui, si quaestionis termini distinguantur, & explicentur, vix posse controuersiam remanere de vno puncto, de quo tamen quid sentiendum, & quomodo loquendum sit, postea subiiciam.

2 Vt ergo faciliora, & clariora praemittamus, & ne ad alias controuersias digrediamur, suppono primò, nos non loqui nunc, quando subditus dubitat de auctoritate legitima Praelati, nempe, an sit verus, & legitimus Praelatus, nec etiam quando du-

D. Io. Card. de Lugo Respons. mor.

bitat, an res praecepta contineatur sub eius potestate, v. gr. si cùm non possit praecipere, nisi ea, quae sunt secundùm regulam, dubitat subditus, an res praecepta sit iuxta, vel potiùs supra regulam, atque adeò excedens potestatem Praelati; hae enim sunt quaestiones diuersae, de quibus nunc non loquimur, sed solùm, quando constat illum esse Praelatum, & dubitatur tamen, an res ipsa sit licita, v. gr. si iubeatur aliquod delictum reuelare, vel carnes edere in die ieiunij & similia, quae dubitat, an licitè, & sine peccato fieri possint.

3 Suppono secundò, nec nos loqui, quando dubium est probabile, quia nimirum ex vtràque parte sunt opiniones probabiles affirmans, & negans, rem illam licitam esse, quo casu potest proculdubio subditus amplecti opinionem probabilem affirmantem, atque adeò tenetur eam amplecti, & obedire; habet enim iam tunc locum regula generalis, quòd obediendum est Praelato, quoties res praecepta potest sine peccato fieri: nunc autem potest id fieri sine peccato, cùm possit subditus saltem per principia extrinseca amplecti illam opinionem, & exsequi rem praeceptam. Hoc enim ipsum Praelatus percipit, nempe quòd amplectatur sententiam illam, quam ipse subditus iudicat probabilem: quare praecipit rem extra controuersiam licitam, nimirum quòd in ea operatione amplectatur opinionem probabilem; ita cum aliis Sanchez, *vbi supra n. 6.* & Suarez, *tom. 4. de Religione, tract. 10. lib. 4. cap. 15. num. 21.* qui addunt, etiamsi opinio dictans, esse licitum, quod praecipitur, vt minùs probabilis, si tamen probabilis sit, adhuc deberi obedientiam; quia iam tunc praecipitur id, quod subditus licitè facere potest, cùm possit licitè, communiter loquendo, amplecti opinionem probabilem, relicta probabiliori. Nunc ergo solùm loquimur de dubio, in quo non habet subditus fundamentum probabile ad indicandum licitum, quod praecipitur, licèt nec constet euidenter, speculatiuè loquendo, quòd sit illicitum.

4 Suppono tertio, ad iudicandum de statu dubio rei praeceptae, considerandos esse, & distinguendos duos status, quos habere potest. Primus est ipsius rei secundum se, & antecedenter ad praeceptum Praelati. Secundus est eiusdem rei in sensu composito cum praecepto; potest enim contingere, quod res ipsa secundum se, & antecedenter ad praeceptum sit illicita, & tamen adueniente praecepto, fiat licita, v. gr. si Religiosus ex voto priuato obligatus sit ad audiendas hodie duas Missas, & Praelatus ei imponat eadem hora aliam occupationem incompossibilem cum auditione duplicis Missae, omissio quidem duplicis Missae erat illicita secundùm se, & antecedenter ad praeceptum Praelati, quo tamen adueniente, ea omissio fit licita, & necessaria, quia melior est obedientia, quam sacrificium, nec votum obligat, nisi data opportunitate, quam non habet, dum impeditur ex obedientia. Quare, etsi Praelatus non dispenset in voto, adhuc cessat voti obligatio, quia Praelatus vtitur iure suo imponendo, & imperando rem illam, cum Praelatus non debeat attendere ad votum, quod subditus emisit, nec votum illud praeiudicet facultati, & libertati, quam Praelatus habet praecipiendi subdito, & illum in variis rebus occupandi. Quaestio ergo nostra non procedit in hoc sensu, prout aduertit etiam Suarez *vbi supra num. 22.* sed quando de re praecepta secundum se, & secluso praecepto, dubium erat, an esset licita, vel illicita, an metum praeceptum Praelati, non addens, vel tollens aliquam aliam circumstantiam, nisi quod facit, esse praeceptam, an, inquam, per hoc solùm reddatur licita, atque adeo debita ex obligatione obedientiae.

5 Suppono 4. duplex posse esse hoc solùm dubium.

Primum solet appellari speculatiuum. Secundum verò practicum. Primum versatur circa rem præceptam secundùm se, & antecedenter ad præceptum, quo dubitatur, v.gr. an possit reuelari Prælato tale delictum Subditi. Secundum verò versatur circa ipsam obedientiam, & dubitatur, an hic, & nunc licitum sit obedire Prælato in hac materia; & ideò vocatur practicum, quia opponitur vltimò iudicio practico requisito ad licitè operandum, quo iudico me hic, & nunc licitè posse obedire, quod iudicium vltimum practicum esse potest, licèt præcesserit dubium speculatiuum de re ipsa. Quare illud primum dubium possumus appellare remotum, hoc verò secundum, proximum: quia hoc secundum reperitur in ipso statu proximo ante operationem. Et quidè, si omnibus pensatis, & proposito præcepto, & attentis omnibus circumstantiis, adhuc subditus non formet iudicium saltem probabile dictans practicè, quòd possit hic, & nunc licitè obedire, sed manet etiam circa hoc vltimum merè dubium, non apparet, quomodo in hoc dubio debeat vel possit obedire; quare id meritò negat Suarez *vbi suprà, num.* 17. & ratio videtur clara, quia operari cum conscientia practica dubia nunquam est licitum, cùm eo ipso exponat se homo periculo peccandi: quare ad licitam operationem necesse est vt formetur conscientia per vltimum iudicium practicum, quo iudicetur non obstante præcedenti dubio, licitè posse hic, & nunc operari, vt docet Suarez *loco citato*, & aliis relatis latiùs ex omnium sententia Thomas Sanchez *lib.* 1. *de matrim. disp.* 41. *nu.* 6. *& in Decalog. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 2. Si ergo supponamus, subditum adhuc stante præcepto, non posse formare conscientiam, nec habere iudicium practicum, quo iudicet, se posse non obstante dubio, licitè obedire; certum erit, illum non posse in eo statu licitè obedire, quia non obediet iuxta conscientiam, cùm conscientia non dictet, posse licitè id fieri. Quæstio ergo non est de hoc dubio proximo, practico, & vltimo, sed de dubio remoto, & quasi speculatiuo, an eo non obstante, possit subditus ratione præcepti formare sibi conscientiam, & iudicium practicum, & verum dictans licitam obedientiam.

6 Suppono quintò, si non solus subditus, sed Prælatus etiam ipse dubitet, an possit licitè rem illam subdito præcipere, nec habeat vltimum iudicium practicum, quo saltem probabiliter iudicet, se posse id præcipere, non poterit Prælatus præcipere, propter eandem rationem, quia non præciperet iuxta conscientiam, cùm conscientia non dictet ei, quod possit præcipere. Tunc autem multò minùs tenebitur subditus obedire, tum ratione dubij quod habet de licita obedientia; tum etiam, quia constat ei, Prælatum sine legitima auctoritate præcipere. Sicut enim non potest Prælatus validè præcipere illicita, ita nec potest validè præcipere id, de quo dubitat, an sit licitum, & an licitè possit præcipi, cùm in hoc etiam casu abutatur sua potestate, nō solùm quoad modum extrinsecum, sed etiam quoad materiam præcepti, quæ solùm extenditur ad licita: res autem de qua dubitatur modo explicato, an sit licita, eo ipso non est licita, sed illicita, & per consequens præcipitur sine sufficienti potestate, atque ideò non affert obligationem, nec facultatem obediendi; quod ingenuè fatetur, & probat ipsemet Sanchez *dicto lib.* 6. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 21. *& lib.* 2. *de matrimonio, disp.* 41. *n.* 45. *in fine*, docens, subditum non posse licitè militare, quando certò scit Principem suum dubitare de iustitia belli. Addit verò Sanchez *dicto num.* 21. si subditus sciat, rem sibi præceptam esse licitam, & debere obedire, quamuis certò sciat, Prælatum dubitare, an sit licita: vel fortasse credere esse illicitam; quia ignorantia Prælati non tollit, quòd res illa sit materia præcepti, & Prælato debeatur. Sicut, si quis ex errore, putet rem à me possessam non esse suam, & malè petat reddi sibi tāquam suam teneor teddere illi, si sciam reuera esse suam. Hæc ille, de quibus non est necesse disputare, quia non spectant ad nostram quæstionem, vt constat.

7 His ergo suppositis, restat difficultas solùm, an quando secluso præcepto, subditus nullam habet rationem probabilem ad formandam scientiam, & iudicandum licitum id quod præcipitur, sufficiat præceptum, & auctoritas Prælati ad formandum eiusmodi iudicium, atque adeò ad exequendum id quod præcipitur in quo puncto rursus distinguendum est; neque enim potest vna regula vniuersalis tradi affirmans, vel negans: erenim frequenter sufficiet, aliquando tamen non sufficiet; frequenter enim continget, quòd præceptum ipsum afferat subdito motiuum nouum ad iudicandum licitum, quod antea non iudicabat. Primò, quia ipsa auctoritas Prælati, qui aliunde noscitur vir doctus, & probus, & qui non solet temerè præcipere, nec ignorat circumstantias rei præceptæ, potest esse magnum motiuum ad deponendum dubium, & formandam conscientiam, & iudicium probabile de honestate rei præceptæ. In quo tamen non attenditur Prælatus merè vt Prælatus sed vt vir doctus, probus, & prudens. Secundò, quia aliquando materia est talis, vt in dubio prodesse possit dispensatio Prælati, v.g. si sit dubium de causa sufficienti ad non ieiunandum, vel non recitandum Officium diuinum, in quibus casibus aliqui Prælati solent habere facultatem ad dispensandum: tunc enim Prælatus prohibens ieiunium, vel Officij recitationem, censetur in illo dubio dispensare, atque ideò subditus potest, & tenetur acquiescere. Et cum his limitationibus fatetur, subditum non posse in dubio obedire, nisi aliquid huiusmodi interueniat, per quod tollatur dubium, & formetur iudicium probabile, Suarez *vbi suprà dicto cap.* 15. *n.* 19. *& sequentibus* Vasquez *tom.* 1. *in* 1. 2. *q.* 19. *disp.* 66. *cap.* 9. *num.* 55. *& sequentibus*, Salas *in* 1. 2. *q.* 21. *tract.* 7. *disp. vnica, sect.* 17. *num.* 151. *&* 159. & alij, cum quibus nos idem diximus *tom.* 5. *de Institia, disp.* 18. *sect.* 1. *num.* 50. *& sequent bus.*

8 Possumus autem tertiò addere, ipsummet Prælati præceptum aliquando iustificare, & honestare rem, quæ aliunde non habebat de se iustam causam, vt honestè fieret; cuiusmodi fuit id, quod Beato Ioanni Damasceno imposuit eius Magister, seu Prælatus, vt ex Ioanne Patriarcha Hierosolymitano refert Surius *in vita eiusdem Damasceni*, die 6. Maij, tom. tertio: misit nempe illum in ciuitatem, vt venderet sportas, & peteret duplò maius pretium suprà iustum valorem; quod dum faceret, & operam cum irrisione perderet, à quodam, qui virum agnouit, pretium totum accepit. Certè actio illa, secluso præcepto, vix potuisset ab actione otiosa excusari, quamuis excusari posset ab iniustitia, eo quòd non esset futurus, qui ex ignorantia pretium illud solueret. Accedente tamen præcepto, erat actio honesta ordinata à Prælato ad eximiam obedientiam, & mortificationem subditi probandam. Actio etiam illa rigandi per annum quotidie lignum aridum, quam de Ioanne Monacho refert Cassianus *lib.* 4. *cap.* 54. si propria sponte fieret, esset actio onerosa; facta tamen ex obedientia fuit honestissima, & perfectissima, quam Deus miraculo comprobauit, reuirescente, & fructificante arido illo ligno. In his, & similibus casibus præceptum ipsum mutat materiam, & de actione inutili, & otiosa, reddit vtilem, & honestam, quia facere hoc ipso ex obedientia non est inutile, sed habet honestissimam causam operandi, nempe obedientiam.

9 Cæterùm

9 Cæterùm aliquando possunt hæc, & alia similia deesse, & remanere subditus adhuc dubius, an liceat exsequi rem præceptam, & tunc dicimus, non debere, nec posse obedire. Rationem à priori reddidi *in dicto loco de Iustitia, numero* 21, quia conclusio probabilis debet fieri ex aliquo nouo motiuo, ex quo probabiliter inferatur: ex hoc autem principio, *Prælatus id præcipit*, non potest semper probabiliter colligi; *ergo licitum est*. quando præsertim scirem, Prælatum solere temere, & imprudenter præcipere pro libito, quæ non licent. Debent ergo concurrere alia adminicula præter merum præceptum in genere ad inferendam illam probabilem conclusionem, sine qua non potest subditus practicum iudicium necessarium habere ad licitè operandum, quibus adminiculis Prælati auctoritas roboretur ad inferendam illam probabilem conclusionem.

10 Possumus autem hanc rationem, quam ibi indicauimus, explicare, & vrgere magis ad nostrum propositum. Et in primis, si Prælatus etiam ipse dubitet, res videtur clara, quòd non possit id subdito præcipere. Quomodo enim potest præcipere subdito id, quod ipsemet Prælatus non posset licitè operari? Cùm eiusmodi autem dubio Prælatus ipse operari non posset, propter regulam generalem, quòd nemo potest licitè operari sine iudicio practico de licita operatione: si posset autem imperare, sequeretur, quòd quando Prælatus vellet fieri aliquid, de quo dubitat, an sit licitum, tunc quia per se ipsum non potest illud licitè facere, imponeret alicui subdito, vt faceret, atque ita obtineret per subditum, quod ipse per se non poterat licitè obtinere quod quidem absurdissimum esset, vt constat. Non potest ergo concedi, quòd licèt Prælatus ipse dubitet, possit adhuc subdito id præcipere.

11 Cæterùm quamuis subdito non constet de dubio Prælati, non tamen debere, aut posse ipsum obedire, quandiu res manet ei dubia, & nisi dubium deponat, probari rursus potest, quia antecedenter ad præceptum non poterat subditus licitè cum eo dubio operari: præceptum autem non potest facere de illicito licitum; ergo nec accedente præcepto poterit. Maior, & consequentia sunt claræ: minor autem, in qua potest esse difficultas, probatur, quia vis, & obligatio præcepti oritur ex obligatione voti obedientiæ, quo subditus obligauit se ad obediendum Prælato, hoc est, ad facienda ea omnia, quæ Prælatus præcipiat: ergo ea obligatio solùm se extendit ad ea, ad quæ se poterat voto obligare. Non potest autem quis se voto obligare ad operandum in dubio: aliquin etiam sine præcepto Prælati posset aliquis licitè operari in dubio, nimirum faciendo votum de operando in dubio circa talem, vel talem materiam: quod tamen nullo modo concedi potest. Non ergo potuit subditus voto obedientiæ hanc potestatem Prælato tribuere, vt præcipiente Prælato, posset facere, quæ sibi antea illicita erant. Nam, si hoc fieri posset, sequeretur idem absurdum in subdito, quod inferebamus in Prælato: nam, si aliquid desiderares facere, quod tamen propter dubium, quod habes, facere non potes, peteres à Prælato vt tibi illud præciperet, vel promitteres alicui ex voto obedientiam, vt eo iam præcipiente, licitum tibi fieret id, quod antea illicitum erat. Fatendum ergo est, merum præceptum obedientiæ non trãsferre de illicito in licitum, nisi adueniat aliquod motiuum ad deponendum dubium, & formandum iudicium probabile circa operationem licitam.

12 Confirmatur, & explicatur primò, nam si Prælatus præcipiat, vt dubius circa factum homicidij celebrem sine metu irregularitatis, non possum obedire, quia celebrare cum dubio homicidij perpetrati est intrinsecè malum, & præceptum Prælati non potentis dispensare in ea irregularitate, non potest auferre illam malitiam. Sed antecedenter ad præceptum æquè est intrinsecè malum operari in dubio, imò malitia non orta ex iure positiuo humano, (qualis est malitia celebrationis cum dubio homicidij,) sed ex iure naturali; ergo præceptum Prælati non magis potest tollere hanc malitiam, quàm illam; neutrum enim tollere potest, nisi tollendo dubium, & subministrando motiua noua, vt iam non dubitem, sed saltem probabiliter credam rem illam, quæ præcipitur, non esse illicitam: quæ tamen motiua in casu nostræ assertionis non afferuntur, vt suppono, sed subditus manet æquè dubius de re ipsa, sicut antea.

13 Confirmatur secundò, quia, si Prælatus superior, v.gr. Prouincialis, vel Generalis aliquid tibi prohibuit, & postea Prælatus localis inferior conscius, vel ignarus illius prohibitionis id tibi facere præcipiat, proculdubio non debes, nec potes Prælato locali obedire, quia præceptum est de re, quæ antecedenter erat illicita ex prohibitione Prælati superioris. Sed non minùs in casu nostro antecedenter ad præceptum Prælati, prohibitum est præcepto naturali, & diuino supremi legislatoris operari in dubio; ergo præceptum Prælati, nisi afferat noua motiua ad deponendum dubium, non potest præiudicare præcepto supremi legislatoris, nec reddere licitum id, quod ex præcepto superiori erat illicitum.

Aliæ rationes huius assertionis in solutionibus obiectionum indicabuntur.

14 Obiiciunt enim primò, quia in dubio fauendum est possessori: Prælatus autem est in possessione præcipiendi; quare quandiu non constat, esse iniquum, quod præcipitur, non debet in dubio sua possessione priuari.

15 Respondetur in primis, Prælatum non esse in possessione præcipiendi, nisi intra limites suæ potestatis, scilicet ea, quæ licita, & honesta sunt, & in hac possessione debet conseruari, non verò in possessione præcipiendi dubia, quam possessionem nunquam habuit, si maneant dubia. Vel aliter clariùs dici potest & in idem fortasse residet,) eo ipso quòd dubium non possit superari, non esse iam dubium, quòd non sit materia præcepti: cùm enim supponatur præceptum naturale, & diuinum non operandi cum dubio de operatione, an sit, vel non sit licita, eo ipso quòd res manet dubia, manet illicita, atque adeò est clarè extra potestatem Prælati inferioris. Ponamus enim, quòd Prælatus superior, v. gratia Prouincialis, vel Generalis prohibuisset subditis, ne operarentur, nec obedirent Prælato locali in tali, vel tali materia, quando esset dubium, an esset licita, nunquid possent obligari tunc subditi à Prælato locali, vel possent ei obedire in dubio, eo prætextu, quòd Prælatus esset in possessione? imò eo titulo deberent magis obedire Generali, vel Prouinciali, qui etiam sunt in possessione, & quorum præceptum tunc clarè vrget. Cùm ergo Deus, & lex naturæ sint multò magis in possessione, & antecedenter prohibeant, ne operemur in dubio manente dubio nihil iuuat possessio Prælati inferiori, quia præuenitur subditus præcepto legislatoris superioris, quo redditur eo casu illicita operatio à Prælato imposita, atque adeò hic & nunc non negatur obedientia in dubio, sed in casu certo, quia est certa prohibitio legis diuinæ, & naturalis.

16 Vrget Sanchez *vbi suprà dicto cap. 3. n. 3.* quòd in dubio præsumptio stat pro Prælato, quòd præcipiat licentia, & subdito incumbit onus probandi, quod sit illicitum; quare non probante, præsumptio fauet præcepto Prælati.

17 Respondeo, hunc non esse casum nostræ quæstionis: nos enim loquimur; quando etiam accedente præcepto Prælati res manet in dubio, nec auctoritas, doctrina, probitas, vel prudentia Prælati sufficit ad deponendum dubium, qui casus possibilis est, nam fieri potest, quòd subditus sit multò doctior Prælato, & circumstantias omnes in facto, & in iure meliùs penetret, & quòd prudentia, ac probitate Prælatum superet; atque adeò quòd Prælati auctoritas non sufficiat ad formandum iudicium probabile de honestate actionis, quæ præcipitur. Quare assertio nostra procedit solùm ex hypothesi, quòd hic & nunc auctoritas Prælati non sit talis, vt pro ipso stet præsumptio, quòd præcipiat rem licitam: si enim præsumptio eiusmodi esset, iam res non maneret dubia, sed subditus posset, & deberet formare conscientiam, & iudicare operationem esse licitam, atque adeò deberet obedire.

18 Secundò obiiciunt, quia coniux orto postea dubio circa valorem matrimonij, non potest quidem petere debitum coniugale, potest tamen, & debet reddere alteri coniugi petenti, qui non debet in eo dubio priuari sua possessione, de quo dixi latius *tom. 1. de Iustitia, disp. 17. sect. 4. n. 87. & sequentibus*; ergo idem dicendum est in casu nostro, propter eandem rationem.

Respondeo, retorqueri posse argumentum, quia si coniugi dubitanti de valore matrimonij constaret, alterum coniugem similiter dubitare, non teneretur, nec posset ei etiam petenti reddere, quia qui cum dubio petit, sine iure petit, vt loco citato latiùs ostendi; ergo similiter si subdito constet, quòd Prælatus præcipiens dubitat de honestate, vel inhonestate rei, quam præcipit, non tenebitur, nec poterit ei obedire, nec possessio iuuabit Prælatum, sicut nec iouat coniugem dubitantem, & exigentem.

19 Est tamen differentia aliqua quoad hoc inter coniugem, & subditum dubitantem: nam subditus etiamsi putet, Prælatum bona fide præcipere, si tamen auctoritas, & ratio Prælati non habent pondus, & vim ad superandum dubium, quod subditus habet de turpitudine rei præceptæ, non potest, nec tenetur obedire; coniux verò dubitans de valore matrimonij, potest, & tenetur reddere coniugi petenti debitum, si sciat coniugem non dubitare, sed credere bona fide matrimonium esse validum. Ratio autem huius differentiæ est, quia coniux possidet corpus coniugis sibi traditum, nec potest qui bona fide possidet, spoliari, antequam probetur iniustitia, vel inualiditas tituli, alioquin ei iniuria irrogatur; dum ergo non constat de impedimento, non potest coniux dubitans negare debitum coniugi petenti, quia hoc esset eum spoliare re, quam possidet; quare reddendo debitum non operatur cum conscientia dubia, sed certa, quatenus reddit id, quod ratione possessionis debetur omnino coniungi possidenti bona fide, quandiu contrarium probari non possit. At verò in casu nostro subditus in dubio de turpitudine rei præceptæ non obediens non priuat Prælatum re, quam possidet, quia Prælatus non possidet ius ad omnes actiones subditi, sed ad actiones licitas, & honestas, qualis non est hæc, de qua dubitatur, an sit licita; & per consequens secluso præcepto est illicita, manente illo dubio, atque adeò non comprehenditur sub potestate præcipiendi, quam Prælatus possidet, quæ potestas solùm est ad ea, quæ antecedenter ad præceptum non sunt illicita, prout re vera hæc actio, quandiu de eius turpitudine dubitatur, & dubium superari non potest.

20 Sed contrà obiiciunt tertiò, quia subditus potest, & debet parere Prælato, quoties in re præcepta non apparet manifestè peccatum; ergo in eo dubio potest & debet parere. Maior constat ex modo loquendi sanctorum Patrum, quos affert Suarez, *dicto lib. 4. cap. 15. num. 18. & sequentibus*, qui dicunt faciendum esse quidquid Superior præcipit, quoties non constat, vel non est certum displicere Deo. Quando ergo solum est dubium, obediendum est, cùm non apparet manifestè peccatum, nec sit certum, quod Deo displiceat.

21 Respondetur, doctrinam horum Patrum non esse contra nostram assertionem: nam in casu nostro constat manifestè peccatum, si res adhuc cum dubio illo exequutioni mandetur; non ergo volunt fancti Patres obedientiam subditi in casu nostro, quem potiùs à regula sua omninò excludunt.

22 Obiiciunt quartò eosdem Patres, & Magistros rerum spiritualium, qui frequenter laudant, & exigunt in subditis obedientiam cæcam: non ergo debet subditus iudicare circa rem præceptam, sed id totum Prælati iudicio relinquere. Ad hoc optimè respondet Suarez, *dicto cap. 15. num. 26. & sequentibus*, obedientiam exigi cæcam, ita vt excludat prudentiam carnis, non vt excludat prudentiam spiritualem, & supernaturalem. Cùm enim sit virtus, dirigi debet à regula prudentiæ, quæ circumspicere debet, an illud opus sit contra præceptum Dei, vel alicuius Prælati superioris. Non ergo debet subditus considerare, an opus illud sit vtile, vel inutile, commodum, vel ingratum, & alia huiusmodi & in eo sensu Bernardus, & Bonauentura apud eundem Suarez exigunt obedientiam *indiscretam*, vel *insipientem*. Debet tamen considerare, an sit licitum, vel illicitum, & in hoc sensu S. Thomas, *2. 2. quæst. 104. art. 5 ad 3.* reprobat obedientiam indiscretam: esset ergo vitiosè indiscreta, & temeraria obedientia, quæ poneret opus præceptum cum dubio perseuerante, an id esset contra diuinum præceptum, vel ipsius Ecclesiæ.

23 Obiiciunt quintò, quia sola Doctorum auctoritas potest facere sententiam probabilem, cui subditus possit acquiescere: ergo multo magis id poterit auctoritas Prælati, cui se loco Dei regendum tradidit.

24 Respondetur, si in Prælato supponatur doctrina, & prudentia requisita, concedo; si sola Prælatura sine illis dotibus, nego: potest enim Prælatus errore, & passione moueri, vt imperet id, quod cum Dei lege repugnat, & dum subdito constat, non habere Prælatum motiuum aliquod probabile ad honestam rem præceptam, vel ad vincendum dubium de eiusdem rei turpitudine, non potest sola, & nuda Prælati auctoritate moueri.

25 Dices, ergo non damus plus in hoc negotio Prælato præcipienti, quàm amico, aut Theologo consulenti, si in vtroque doctrina, & prudentia, non verò auctoritas, vel potestas consideranda sunt.

26 Respondeo negando sequelam; nam amico docto possum credere, Prælato, nisi apertè constet defectus motiui, & possum, & teneor credere. Doctor priuatus etiamsi probabiliter consulat, non potest me cogere ad amplectendam eius sententiam: Prælatus, si probabile habeat motiuum, potest me præcepto, & censuris cogere, vt eius sententiam in operando amplectar; non sunt ergo pares Prælatus, & Doctor amicus.

27 Obiiciunt sextò periculum ex hac doctrina esse eludendi obedientiam eo prætextu, quòd materia sit dubia.

28 Respondetur, si subditus malitiosè prætextus quærit, non dicet, rem esse dubiam, sed esse manifestum peccatum, quo casu omnes ab obedientia excusant. Sicut ergo tunc Prælatus debet ostendere subdito errorem, & eum ad obediendum cogere; sic in casu nostro

nostra debet Prælatus motiuo proferre,(si ea habet,) quibus probabile fiat rem præceptam esse licitam, quibus adductis subditum reddit inexcusabilem, nisi acquiescat,& obediat.

DVBIVM XX.

An liceat negotiatio Religiosis ad recuperandum debitum, vel ad substituendam illam pro censu extincto.

1 DE vtroque hoc casu interrogatus sum ex parte cuiusdam Domus religiosæ,& ideo vtrumque simul propono. Primus ergo est talis: Conuentus ille religiosus habebat redditus annuos sibi à communitate illius ciuitatis soluendos, quos cum ob pecuniæ caritatem exigere, & recipere non posset, communitas obtulit loco pecuniæ facultatem extrahendi triticum ex Prouincia, quæ facultas tanti æstimabatur, quanti redditus decursi. Acceptarunt Religiosi, vt sibi eo saltem modo solueretur. Vt tamen facultas illa vtilis eis esset, oportebat triticum emere, quod virtute facultatis concessæ extraherent, & alibi cariùs venderent: alioquin facultas otiosa,& inutilis omninò remaneret. Dubitatum itaque fuit, an ad se indemnes conseruandos possent emere triticum extrahendum, quod cariori pretio alibi distraherent.

2 Dixi primò, id non licere si facultas concessa possit (prout fieri solet,) mercatoribus vendi, quo pacto pretium ipsum cederet in solutionem pecuniæ sibi debitæ; nam re vera emere triticum ad illud alibi cariùs vendendum, est propria,& vera negotiatio Religiosis prohibita. Nec obstat, quòd facultatem illam acceperint ad pecuniam sibi debitam recuperandam; hoc enim probat quidem, quòd possunt illam facultatem accipere loco pecuniæ debitæ: non tamen quòd ideò possunt per se ipsos negotiationem sibi aliunde prohibitam exercere ad fruendum facultate concessa. Sicut si concederetur à communitate Conuentui facultas habendi macellum publicum,& cum prohibitione aliorum: possent quidem Religiosi vendere illam facultatem, non tamen possent illam per se ipsos exercere. Sicut etiam, si daretur eis similis facultas faciendi chartas lusorias, possent illam vendere, non tamen per se ipsos artem illam exercere; quia vtrumque exercitium & macellarij, & faciendi einsmodi chartas propter maximam indecentiam prohibita sunt Religiosis. Cùm ergo propter indecentiam prohibita similiter inueniatur Religiosis negotiatio, dici non potest, quòd concessa illis facultate extrahendi triticum, licita sit illis negotiatio, quæ secundùm se, & propter suam indecentiam prohibita illis erat; alioquin omnis ars, vel occupatio Religiosis iure Ecclesiastico prohibita posset illis reddi licita, concessa eis à Principe sæculari facultate illam exercendi, quoties aliunde requiritur etiam Principis, vel Magistratuum sæcularium facultas ad illam exercendam, vt contingit in extractione tritici,& in macello publico & aliis multis.

3 Nec obstat id, quod dixi *tom. 2. de Iustitia, & iure, disput. 26. sect. 3. num. 53.* vbi concessi, non esse negotiationem Religiosis prohibitam, si quando pecunias ex propriis redditibus, vel fructibus habent in alio loco, cuius moneta minus valeat in loco, vbi ipsi degunt, atque adeò non possunt pecunias ad suum locum transferre sine magno detrimento, & iactura; tunc, inquam, in loco, vbi sunt pecuniæ, emunt merces aliquas, quæ ad suum locum translatæ vendi ibi possunt eodem pretio: hoc, inquam, non obstat, quia in illo casu non emunt merces, vt postea cariùs, sed eodem pretio vendant, atque ita pecuniam suam indemnem transferant. Quòd si aliquando maiori pretio eas postea vendant; id tamen non intendunt, sed emissent, etiamsi eodem pretio vendendæ essent, quia non intendunt lucrum, sed translationem faciliorem eiusdem pretij; suppolui enim ibi monetam esse eiusdem valoris in vtroque loco. At verò in casu nostro emptio tritici fit omninò ad vendendum maiori pretio, alioquin esset omninò inutilis facultas extrahendi illud, nec potest vtilis esse, nisi interueniente negotiatione Religiosis prohibita, vt dictum est.

4 Si verò non inueniatur, qui velit à Religiosis emere facultatem illam extrahendi triticum, possent Religiosi, ne facultas remaneat inutilis ad finem intentum, non emere sibi,& suo nomine triticum, sed mutuare ipsi communitati sæculari pecunias, quibus nomine eiusdem communitatis ematur triticum, & extrahatur, ac vendatur in alio loco, vt ex pretio recuperetur mutuum, & ex lucro recuperentur pecuniæ, quas communitas soluere debebat Religiosis; hoc enim modo finis intentus habetur, & Religiosi non negotiantur, sed ipsa communitas sæcularis. Quòd si communitas laica nolit suscipere in se periculum negotiationis, ne fortè pereunte tritico, maneat cum debito priori,& rursus cum nouo debito ex mutuo contracto ad emendum triticum: poterit Conuentus Regularis suscipere in se periculum illud, ita vt non remaneat tunc obligatio ex mutuo, nisi quoad partem tritici non pereuntis, in qua assecuratione non sentiunt Regulares nonnum grauamen. Si enim ipsi suo nomine triticum emerent ad extrahendum, eidem prorsus periculo subiacerent, imò maiori, cùm pereunte tritico, non solùm perderent pretium pro tritico, sed etiam creditum, quod aduersùs communitatem antea habebant, & pro quo facultatem triticum extrahendi acceperant, quæ facultas extincta iam fuerat per primum vsum, & actualem tritici extractionem; hoc autem alio modo, licèt perdant pretium tritici, quod communitati sæculari mutuarunt; retinent tamen adhuc ius antiquum ad suum creditum, pro quo in hoc casu non acceperunt facultatem extractionis, sed maluerunt mutuum nouum dare ipsi communitati, vt illa posset triticum suo nomine emere, & extrahere, atque ita lucrari ad soluendum etiam primum debitum. Monui tamen, negotiationem hanc ita nomine communitatis sæcularis peragendam esse, vt id non sit nomine tenus, re autem ipsa fiat per Religiosos ementes, extrahentes, & vendentes triticum nomine communitatis sæcularis; tunc enim Religiosi verè negotiarentur, quamuis sub nomine laicorum,& incurreretur indecentia, quam sacri canones vitare voluerunt quando negotiationem interdixerunt Ecclesiasticis personis.

DVBIVM XXI.

An qui Professionem fecit non præmissis informationibus, quas exigit Sixtus V. possit post quinquennium reclamare.

1 SCiendum est, Sixtum V. in quadam sua Bulla edita anno 1587. quæ incipit, *Cùm de omnibus*, & est 71. eiusdem in Bullario Cherubini, prohibuisse, ne maiores 16. annis reciperentur ad habitum regularem, nisi præuia informatione, quod non essent criminosi, vel ingenti ære alieno grauati, vel obnoxij reddendis ratiociniis; alioquin Professio eorum esset irrita,& sub aliis pœnis contra recipientes, quas pœ-

nas, quamuis in suo robore reliquerit Clemens VIII. in quadã proprio motu edito anno 1602. quoad inualiditatem tamen Professionis reduxit Bullam Sixti ad terminos iuris communis: de quibus Bullis, & earum moderationibus, & interpretationibus videri possunt vltra alios Suarez, *tom. 3. de Religione, lib. 5. c. 10. n. 11. & sequentibus*. Sanch. *lib. 4. in Decaleg. c. 19. n. 21.* Thesaurus *in praxi Ecclesiastica, verb. criminosis, cap. 3.* Lezana, *tom. 1. cap. 24. num. 12. & sequentibus*.

2 Hoc ergo supposito, accidit, vt quidam maior sexdecim annis in quadam Religione profiteretur, non præmissis informationibus illis, quas Bulla Sixti V. exigebat, & hoc ante annum 1602. quo Clemens VIII. abstulit Professionis inualiditatem, quam Sixtus V. induxerat; postea verò, cùm rumorem audisset de prædicta Bulla Sixti V. dixit Deò in corde suo: *Domine: ego vellem esse Religiosus*. Denique elapso quinquennio reclamare volebat contra valorem suæ Professionis: quæsitum est, an id tuta conscientia facere posset?

3 Pro parte negante occurrebant argumenta non leuia. Primum, quia multi, & graues Doctores dicunt, inualiditatem Professionis, quam Sixtus V. induxit, non habuisse locum, nisi quando Professio fiebat, omissis informationibus, quæ præmitti debuissent, & ille, qui profitebatur, re vera habebat aliquem ex defectibus ibi enumeratis, ad quorum manifestationem ordinabatur informatio; quia nimirum erat criminosus in illo genere ibi explicato, vel grauatus ingenti ære alieno, vel ratiociniis sobnoxius, &c. Si enim nihil horum habebat, dicunt omissionem informationis, licèt culpabilis fuerit, non nocuisse Professionis valori; ita sentit Eman. Roderic. *in quæst. Regular. tom. 3. q. 54. art. 5. & 6.* & satis indicant Portellus, & Vecchius, quos affert, & sequitur Diana, *3. p. tract. 2. de dubiis Regularium, resolutione 83.* & Lezana, *tom. 1. cap. 14. num. 15. & tom. 5. verb. Nouitij, num. 21.* quamuis oppositum doceat Suarez, *vbi suprà num. 20.* Supponimus autem in casu nostro, illum, de quo agitur, nullum ex impedimentis ibi assignatis habuisse.

4 Sed quidquid sit de hoc, secundò pro eadem parte argui potest, quia elapso quinquennio, reclamari non potest contra valorem Professionis, vt cum alis latè explicat Thomas Sanchez, *lib. 7. de matrimonio, disput. 37. num. 30 & sequentibus*, quia nimirum præsumitur ratificatio sufficiens ad reualidandam Professionem: in casu autem nostro intercessit plusquam quinquennium, imò & videtur interuenisse ratificatio expressa verbis illis ad Deum prolatis, quando de periculoso nullitatis audiuit: Domine ego vellem esse Religiosus.

5 Tertio denique argui potest, quia in dubio, an ratificata fuerit Professio antea inualida; præsumptio debet fieri pro ratificatione. Ideò enim stabilitum est quinquennium solùm ad reclamandum, quia Ecclesia præsumit, non potuisse toto illo tempore non interuenire aliquam ratificationem tacitam; vel expressam, vt probat idem Sanchez, *dictu disput. 37. num. 12.* Quoties autem præsumptio aliqua à iure approbatur, illi standum est in dubio; quare etiamsi in casu nostro dubium esset de valore Professionis, & de ratificatione subsequuta, in dubio præualere deber præsumptio ab ipso Concilio Tridentino approbata.

His tamen non obstantibus, dixi, verius esse, quòd Professio non fuerit valida, & quòd possit etiam nunc reclamare contra eius valorem; verior enim sententia, imò Doctores communiter fatentur, Sixtum V. irritasse Professionem eorum, qui maiores sexdecim annis reciperentur; & non præmissa informatione ibi præscripta Professionem emitterent; & hoc quamuis defectus ibi enumeratos re ipsa non haberent, vt latè probat Suarez, *loco supra citato*, & colligitur manifestè hæc Pontificis mens ex alia Bulla ab eodem edita anno sequenti, *Ad Romanum spectat*, quam integram refert Quarante in *sua summa Bullarij, verb. Monasteria, & Conuentus*, in qua Bulla idem Pontifex, declarat dubia aliqua, quæ emerserant circa præcedentem constitutionem, & *in §. quod autem*, sic loquitur: *Quod autem pertinet ad Professionem tam illegitimorum, quam eorum, qui post 16. ætatis annum expletum regularem habitum susceperunt, quia tunc demum verè & propriè Religiosi effici dicuntur, cùm Professionem emittunt, declaramus, eos qui ante prædictam nostram editam constitutionem habitum susceperunt, & post ipsius promulgationem cupiunt profiteri, non alias ad Professionem admittendos esse, quam facta inquisitione, & seruata forma in ipsa constitutione præscripta, & eorum qui post dictam promulgationem, etiam ignoranter, non habita dicta inquisitione, & non seruata forma, ad Professionem admissi fuerint, professionem nullius esse roboris, & momenti.* quæ verba licet Eman. Roderic. *loco supra adducto* explicare conetur satis tamen clara sunt, & vniuersaliter comprehendunt omnes, qui sine inquisitione profitentur, nec distinguunt inter habentes, vel non habentes re ipsa illa impedimenta, sed omnes Professiones declarat irritas fuisse, & fore, quem eundem verborum sensum agnouit planè Clemens Octauus, quando inualiditatem earum Professionum à Sixto inductam abstulit in futurum in sua constitutione edita anno 1602. quæ incipit, *In suprema*, & est 83. eiusdem *in tom. 3. Bullarij* apud Cherubinum, vbi habet hæc verba. *Constitutiones prædictas Sixti Prædecessoris quoad eam partem, per quam eorum, qui formam in eisdem constitutionibus præscriptam de cætero non seruauerint, & quoad alios etiam casus ibidem expressos, in quibus recepterum in quibuscumque etiam Mendicantium Ordinibus Professio nulla declaratur; ad terminos iuris & sacrorum canonum perinde, ac si prædicta constitutiones in illa parte edita non fuissent auctoritate Apostolica tenore præsentium reducimus.* Et certè hic fuit omnium sensus post editam secundam constitutionem Sixti supra adductam. Cum ergo ille, de quo nunc quæritur, supponatur absque inquisitione præuia Professionem emisisse post Sixti constitutiones, & antequam quoad irritationem à Clemente VIII. reuocarentur constat eius Professionem inualidam fuisse.

6 Quod autem lapsus quinquennij non addiderit valorem, probari potest. Primò quia in foro conscientiæ non debet se existimare Professum, si nunquam habuit animum positiuum ratificandi, vt cum aliis probat Thomas Sanchez, *dictu disp. 37. num. 9.* Deinde secundò, & magis efficaciter hoc ipsum probari potest, quia in hoc casu non sufficeret ad reualidationem Professionis nouus consensus ipsius Religiosi, nisi accedat nouus consensus ex parte Religionis, cuius prior acceptatio inualida fuit. Quamuis enim ad ratificationem, & reualidationem Professionis sufficiat aliquando consensus solius profitentis, vt quando fictè, vel per metum consensit; quando verò Professio fuerat inualida propter defectum se tenentem ex parte vtriusque, nempe & ex parte profitentis, & ex parte Religionis; ex vtrâque parte requiritur nouus consensus, cùm nunquam positus fuerit consensus validus ex parte Religionis, vt latè prob. t Suarez, *tom. 3. de Religione, lib. 7. cap. 1. num. 20.* & fatetur etiam Sanchez, *dicta disput. 37. num. 63.* qui in exemplum affert defectum informationis præmissæ requisitæ à Sixto V. ille enim defectus inualidat consensum tam ex parte Religionis acceptantis, quam

quàm ex parte facientis Professionem. Cùm ergo consensus ille ex parte Religionis non fuerit validus, necesse erat quòd reualidaretur ab eâdem Religione per nouam acceptationem, quæ in hoc casu non fuit: atque ideò dato etiam quòd Religiosus ipse ex parte sua ratificasset, id non sufficiebat ad validitatem Professionis.

7 Vnde ad argumenta in contrarium adducta facilè respondetur. Ad primum enim iam diximus, sententiam illam communiter reiici, nec posse benè sustineri stante declaratione eiusdem Sixti in secunda Bulla, & Clementis VIII. in suprà adducta, qui supponunt, quòd informatio requirebatur necessariò ad valorem Professionis, siue Professus haberet, siue non haberet impedimenta ibi nominata.

8 Ad secundum respondetur, lapsum quinquennij solùm impedire reclamationem, quando impedimentum cessauit, non quando perseuerat, vt terminis nostris non factæ informationis præscriptæ à Sixto V. tenet cum aliis, & probat Sanchez *dicta disp. 37. num. 34* durante enim eodem impedimento, nequam potuit validè ratificari Professio, sicut nec durante illo impedimento poterat fieri.

9 Ad tertium denique respondetur, nos non versari nunc in dubio, sed constare de inualiditate Professionis, cùm clarè probetur defectus conditionis necessariò requisitæ ad validam Professionẽ emittendam.

LIBER QVARTVS.

Continens dubia aliqua pertinentia ad Institutum Societatis Iesu.

Quia constitutiones Societatis IESV in multis differunt à iure communi aliorum Ordinum, & quia ego frequentiùs de his consultus fui, volui seorsim hæc responsa separare; quorum tamen aliqua, proportione seruata, deseruire possunt pro aliis religiosis Ordinibus.

DVBIVM I.

An qui post vota biennij è Societate dimittitur & postea iterum recipitur, indigeat nouitiatu nouo.

QVIDAM peracta solita probatione, & nouitiatu integro per biennium, iuxta Societatis constitutiones, admissus est ad vota substantialia simplicia, & ita per aliquot annos in Societate vixit. Postea tamen, antequam ad Professionem solemnem admissus esset, iustis de causis, iuxta eiusdem Societatis leges, ab ea dimissus fuit, quam dimissionem, & literas patentes, quibus continebatur, ipse acceptauit, & assumpto habitu sæculari discessit. Sed paulò pòst, nempè vix elapsis nouem horis, pœnitentiâ ductus rediit, & constantissimè petiit, ne dimitteretur, vel vt iterum reciperetur. Cogitarunt Patres, & compassione ducti post biduum illum receperunt, eique religiosas vestes restituerunt; quia verò ob moram illam breuissimam dimissio fuerat occulta, nec in Prouincia qui quoam de exitu, & reditu sciebatur, & consulendum videbatur existimationi Sacerdotis, qui per plures annos in Societate fuerat, visum fuit aliquibus, posse illum statim admitti ad vota simplicia denuò emittenda, (quæ per dimissionem soluta iam fuerant) nullo nouitiatu nouo præcedente, vt hoc pacto res tota magis occulta remaneret.

2 Fundamentum eorum, qui ita sentiebant, desumebatur ex doctrina aliquorum, qui docent, si Nouitius peracto toto anno nouitiatus, non admittatur ad Professionem, sed dimittatur, vel ipse sponte recedat, & post breuem moram redeat; & admittatur, posse statim profiteri absque nouo alio anno nouitiatus, quia iam hic per annum integrum probatus est, quod solum à Tridentino requiritur. Ita sentiunt Thomas Sanchez *lib. 5. in Decalog. c. 4. n. 34.* Thesaurus *in praxi Ecclesiastica, p. 2. verb. professio, cap. 1.* & alij, quos affert, & sequitur Lezana *tom. 4. verb. professio, n. 10.* In casu autem nostro iam præmissus fuerat nouitiatus per biennium integrum, prout in Societate requiritur: non ergo necesse erat præmittere alium nouum nouitiatum, vt iterum ad eorundem votorum, emissionem admitteretur.

3 Respondi tamen, non posse ante aliud biennium probationis exactum admitti ad vota substantialia emittenda, quibus substantialiter Religiosus constituatur, quod etiam dixit Suarez, qui vous de hoc puncto tractauit *tom. 4. de Religione, tract. 10. lib. 2. cap. 4. nu. 8.* qui dicit, ad minus ad valorem votorum subsequentium requiri vnum annum nouum probationis, quod ideò dixit, quia ipse postea addidit, biennium non esse ita essentialiter requisitum ad validitatem votorum, vt quamuis non licitè, validè tamen non possit Generalis illud contrahere ad vnum annum. Illi autem Auctores, qui pro contraria sententia adducti sunt, non loquuntur in casu nostro, sed de mero Nouitio, qui nondum per Professionem, vel vota substantialia factus est Religiosus, & quidem adhuc in eo casu doctrinam illam reprobant Suarez *tom. 3. de Religione, lib. 5. cap. 15. n. 8.* & Castro Palao *tom. 3. tract. 16 disp. 1. puncto 4. 2. §. 2. num. 10.* Sed quidquid de hoc sit, non sumus in eo casu, sed in diuerso: nam primus nouitiatus habuit iam suum effectum, & in virtute illius admissus fuit Nouitius ad statum religiosum per vota substantialia, qua acceptatione reuocata, & solutis votis per dimissionem, extinguitur prior probatio, & requiritur alia ad aliam nouam acceptationem.

4 Quæ ratio explicari potest hoc exemplo. Ponamus quòd Professus Societatis aliquis cum licentia transeat ex Societate ad alium Ordinem, in quo post annum probationis emittat Professionem, post aliquot deinde annos impetret nouam licentiam redeundi ad Societatem. Certè is, quoniam prior Professio Societatis extincta fuerat, vel commutata in secundam Professionem alterius Ordinis, indiget noua Professione, vt sit Societatis Professus, & ad eam Professionem probandus est, atque adeò præmitti debetad minus annus integer nouitiatus, iuxta regulam generalem, quòd translatus ab vno Ordine ad alium, non potest profiteri in secundo, nisi præmisso anno integro nouitiatus, vt fatentur Doctores communiter, quos affert, & sequitur Lezana *1. tom. cap. 22. num.*

num.16.& tom.4.verb.transeuntes Regulares,n.13. hic autem, de quo loquimur, transiret, & transferretur ab illo alio Ordine ad Societatem, in qua computandus esset, ac si nunquam in ea fuisset; atque adeò Professionis antiquitas computanda esset, non à prima, sed ab hac secunda Professione, quam post reditum emitteret. Sicut ergo nunc non prodesset biennium probationis olim in Societate peractum, nec excusaret à noua probatione, quando ab alio Ordine, ad quem translatus fuerat, & in quo Professionem emiserat, transfertur iterum ad Societatem: ita in casu nostro dimissus à Societate post vota biennij, & postea iterum receptus, debebit præmittere nouitiatum, antequam per vota substantialia incorporetur; ratio enim est eadem in vtroque casu: quia sicut Professio facta in secundo Ordine extinxit Professionem factam in Societate, & consequenter probationem præcedentem, ita dimissio à Societate extinguit vota, & consequenter probationem præcedentem: nec apparet cur magis extinguatur probatio præcedens, quando extinguitur Professio Societatis per Professionem alterius Ordinis, quàm quando extinguuntur vota substantialia, quibus homo constituebatur Religiosus Societatis per dimissionem legitimam, per quam ex Religioso fit non Religiosus.

5 Confirmatur primò, quia illi, qui dicunt Nouitium, qui peracto anno integro nouitiatus non vult profiteri, & exit, vel à Prælatis dimittitur, posse profiteri non repetito nouitiatu, si post breuem morulam redeat, vel recipiatur; addunt tamen, id intelligi, dummodò non sit mutata conditio personæ, vel Religionis. Ita Sanchez, & Lezana suprà citati pro illa sententia. Thesaurus verò *ibidem* adductus addit, dummodò non tantum tempus intercesserit, vt mutatio morum argui possit, quod ego iuxta mentem horum Doctorum intelligo, vt inter tempus probationis, & Professionis non fuerit ea mora, vel mutatio: cùm enim ex probatione debeat desumi iudicium ad Professionem, si post probationem mutatio fit, parum, vel nihil deseruiet probatio præcedens ad iudicium illud ferendum. Cùm ergo in casu nostro inter probationis biennium, & secundam receptionem plures effluxerint anni, in quibus magna morum mutatio facta est in Religioso, & talis, vt necesse fuerit illum dimittere, & vota dissoluere; fatendum est, etiam ex mente eorum Doctorum probationem longè ante præcedentem non sufficere ad hoc vt iterum receptus admittatur ad vota substantialia Religionis, cùm fieri non possit iudicium de moribus, & idoneitate Nouitij ex iis, quæ olim in nouitiatu gesserat, cum ab illo statu notabiliter mutatus inueniatur.

6 Confirmatur secundò ex praxi, quæ optima est legis interpres: quoties enim aliqui post vota biennij è Societate dimissi ad eandem Societatem redire desiderant, quorum ego non paucos noui, eodem prorsus modo recipiuntur, ac si nunquam in Societate fuissent, atque adeo per aliud bienniom Nouitij manent, vt iterum ad vota emittenda probentur; quia tamen Societas non obligatur lege Clementis VIII. quoad designata habenda certa loca, in quibos nouitiatus peragatur, quamuis & ipsa etiam habeat semper Domum probationis ad exercendos, & educandos Nouitios totius Prouinciæ; ideò solet illos, qui post dimissionem ad Societatem iterum redeunt, breuiori tempore in Domo probationis retinere, v.gr. per vnum annum, & postea ad studia prosequenda, vel si Sacerdotes sint, ad ministeria exercenda mittere: ita tamen vt Nouitij maneant, donec finito biennio ad vota substantialia emittenda admittantur, ad quæ ante illud tempus nunquam admissi sunt, quia Societas nunquam putauit, nouitiatum in priori ingressu factum sufficere ad hunc secundum ingressum.

7 In casu tamen nostro, quia dimissio secreta adhuc erat, & breuissimum tempus intercesserat inter dimissionem, & secundam admissionem, ego consului, quòd quamuis ille Pater deberet manere substantialiter Nouitius per biennium, vt eius tamen existimationi consuleretur, haberetur exteriùs quasi antiquus, & vt antea, donec expleto biennio coram Prælato, & testibus emitteret iterum vota; ex hac enim simulatione publica nihil incommodi sequebatur, eo quòd Societas non habet aliqua vel signa, vel exercitia, quæ sint necessariò propria Nouitiorum, vel antiquorum, & aliunde nemini præiudicabatur quoad iura antiquitatis, quia hæc solum possunt prodesse io antiquitate Professionis, quam Professionem ille Pater nondum fecerat: ex reputata autem maiori antiquitate votorum simplicium, nullum prorsus præiudicium alteri antiquiori prouenire poterat.

DVBIVM II.

De Nouitio, qui per errorem dimissus fuit, & post sex dies iterum receptus, an possit continuare biennium suæ probationis.

1 PRæcedenti dubio affine est hoc, quod errore cuiusdam Medici ortum est. Cùm enim Nouitius quidam in Societate fuisset iam in probatione per 11. menses, ita vt tres soli ad complementum biennij illi deessent, iudicatus fuit à Medico laborare morbo quodam, qui eum ad Societatem reddebat inhabilem, atque adeò Superiores eum dimiserunt. Adhibito tamen examine magis accurato, apparuit prorsus Medici error, & inuentis expers suspicionis talis morbi, & ideò post sex dies iterum fuit ad nouitiatum admissus: volebant autem, vt post tres menses ad vota admitteretur, nec illi Medici error noceret, ad quod afferebantur Sanchez *lib.5.in Decalog. cap. 4.n. 34.* & Suarez *tom.3.de Relig.lib.5.cap.15.num.10.* ipsi tamen id non dicunt: nam Sanchez loquitur de eo, qui finito nouitiatu exit, & post breuem morulam redit, quem dicit, si aliquæ adsint conditiones, non redigere nouo nouitiatu. Suarez verò neque id admittit, quamuis suam sententiam contrariam appellet solùm probabiliorem, & non omninò certam. Quando verò tempus nouitiatus non finitum, & Nouitius exit etiam per vnum diem, vel horam, dicunt, nouitiatum interrumpi, & debere de nouo inchoari, idem Suarez *ibi n.6. & 8. & tom.4.tract. 10.lib. 2. cap. 4. num. 10.* & Sanchez *vbi suprà num. 20. & 31.* & quidem quamuis aliqui voluerint, modicam interpolationem non obstare continuationi sufficienti; loquuntur tamen de interpolatione multò breuiori, quàm in casu nostro. Nam Francus *in cap. 2. verb. per annum, de tempor. ordinat. in 6.* dicit, interpolationem duorum, aut trium dierum non obstare; quam tamen obstare dicit Nauarrus apud Sanchez *dicto n. 32.* in nostro autem casu interruptio fuit per sex dies, de qua non videtur dubium, quod in omni sententia interrupit continuationem requisitam.

2 Quamuis autem præcesserit iam annus integer continuus, quem solùm petit Tridentinum & secundus annus in Societate non sit ita substantialis, vt non possit à Generali contrahi, sciendum tamen est, hanc facultatem ita esse apud Generalem, vt licèt eius vsus sit validus, non tamen sit licitus, quia prohibitus ei fuit in ordine ad vota simplicia biennij à generali *Congregatione V. can. 10. & decreto 11.* Posset ergo validè, & licitè Congregatio generalis dispensare in casu nostro, vt continuaretur biennium requisitum: posset etiam Generalis validè dispensare, non tamen licitè

licitè, quia vsus illius facultatis illi prohibitus est à Congregatione generali, cui obedire tenetur. Necesse est ergo vt biennium probationis denuò inchoetur. Nec hoc difficile erat ipsi Nouitio, quia, vt dixi, *dubio præcedenti*, ad hoc vt currat biennium probationis, non est necesse, quòd Nouitius maneat toto illo biennio in Domo probationis, sed transactis tribus illis mensibus, qui ad biennium deerant, quamuis non admittatur ad vota substantialia emittenda, sed re vera maneat Nouitius; poterit tamen mitti ad studia in Collegiis prosequenda, sicut si vota emisisset, & ibi finito nouo biennio admitteretur ad substãtialia vota emittenda, si sufficienter Religioni satisfecerit; id enim ob iustas causas fieri solet aliquando cum aliis Nouitiis, & ego ipse, qui iam 21. ætatis annum compleueram, missus fui post 18. nouitiatus menses ad Collegium studiorum causa, vt eorum curriculum citiùs absoluerem.

DVBIVM III.

De eo, qui petiit dimitti è Societate, vt hæreditatem patrui ab intestato obtineret, an poterit validè dimitti, & hæreditatem acquirere.

1 Titius nobilis quidam iuuenis in ingressu Societatis renunciauerat cum iuramento solito patri suo, & eius successoribus omnia sua bona, & iura, præsentia, & futura; ita tamen, vt si fortè ante Professionem factam è Societate exiret, renunciatio illa ex nunc haberetur pro non facta. Elapso itaque biennio vota simplicia emisit, & dum studiis more solito attenderet, post aliquot annos mortuo iam eius patre, obiit quidam patruus, nempe eius patris frater ab intestato; opulenta quadam hæreditate relicta, quæ videbatur competere Monasterio, in quo Monialis erat soror quædam defuncti, ex cuius Monialis persona Moniales hæreditatem apprehendere volebant. Id ægrè tulit, Titius, qui putabat vtilius posse bona illa applicari ad constituendum dotandúmque Seminarium scholasticorum nobilium pauperum, quo sua illa ciuitas indigebat. Videbat, hæreditatem sibi priùs deferendam fuisse propter statutum municipale illius vrbis, quo nepos ex fratre præponitur sorori in successione ab intestato; obstabat tamen renunciatio in ingressu Religionis facta, quod impedimentum, vt tolleret, petiit à Patre Generali, vt dimitteretur; credebat enim fore maius Dei obsequium, si posset in opera pia, & publicam vtilitatem omnia illa bona expendere, & administrare: sub spe autem obtinendæ dimissionis, quam litteris petierat, opposuit se Monialibus, & voluit etiam bonorum possessionem apprehendere. Iudex, ne alteri parti præiudicaret, vtramque à possessione prohibuit, & bona interim sequestrauit. Obtinuit Titius dimissionem, & iam cùm sui iuris esset, hæreditatem directè petiit tanquam defuncto proximior. Causa denique ad sacram Romanam Rotam delata, ego pro Titio consului, & pro ipso tandem iudicatum fuit. Dicam nunc breuiter quæ potissimum contra Titium opponebantur, & quomodo ad hæc responsum fuerit.

2 Primò ergo opponebant, quòd Titius vota substantialia in Societate emiserat, quibus se ex parte sua in perpetuum obligauerat, nec ab hac obligatione poterat per alium, quàm per Summum Pontificem, liberari, hoc tamen argumentum procedit ex ignorantia instituti Societatis, in qua vota illa simplicia non omninò absolutè fiunt, sed cum perpetuitate quidem ex parte vouentis; sub conditione tamen illa, *quandiu Societas me retinere voluerit*, quæ conditio implicitè continetur in verbis illis, quæ in formula votorum adduntur, scilicet, *omnia intelligendo iuxta constitutiones Societatis*, quia in eisdem constitutionibus explicatur, Societatem semper manere liberam ad dimittendum eum, si in Domino iudicauerit, eum non esse promptum huic instituto, & tunc dimissum liberum omninò manere ab obligatione votorum, quia sub hac condictione facta fuerant: quod totum auctoritate, & Bullis Pontificum confirmatum est. Quare, in rigore loquendo, quando Generalis aliquem è Societate dimittit, non dispensat cum eo in votis, nec ea irritat, sed tollit conditionem sub qua ea vota facta fuerant, & eo ipso quod Generalis non vult illum amplius in Societate retinere, cessat obligatio voti, quod nunquam pro eo casu obligauerat; ad quod sufficit subtractio materiæ, seu conditionis, qua sola durante, votum obligabat. Falluntur ergo aduersarij supponentes, eodem modo ligatos esse his votis, ac Professi ligentur sua Professione; hoc enim falsissimum est: nam, licèt vtrique ex parte sua se perpetuò obligent; Professi tamen obligant se absolutè; illi autem alij solùm sub illa conditione, *quandiu Societas me retinere voluerit*.

3 Sed contra hoc instabant secundò ex verbis, quibus Generalis in ipsa dimissione vtitur, dicens, *se eum liberare ab obligatione erga Societatem*, vbi ponderabant, Generalem non eum liberare, vel absoluere à votis, quia his adhuc manet ligatus, sed solùm ab obligatione, quam habebat erga Societatem. Hæc autem instantia manifestam inuoluit contradictionem, quia, si Titius absoluitur ab omni obligatione erga Religionem, eo ipso non manet Religiosus, cùm sit impossibile, aliquem esse Religiosum certi Ordinis, & nullam habere obligationem erga eum Ordinem, neque erga eius Prælatos. Si enim manet Religiosus huius Ordinis, manet cum voto obedientiæ; ergo debet obedientiam Prælatis. Fatendum ergo est, si absoluitur ab obligatione erga Societatem, ipsum non manere Religiosum Societatis atque adeò vota non perseuerare, quæ ex intentione vouentis obligarunt solùm in Ordine ad statum religiosum: imò quamuis daremus, vota perseuerare, (quod falsum est,) non manerent tamen vt vota religiosa, sed vt alia vota simplicia facta ex deuotione, & non constituentia statum religiosum, cum supponatur Titius liber iam ab omni obligatione erga Religionem. Quare quod ad rem nostram attinet, etiamsi votis adstrictus maneret, non minùs prætendere posset hæreditatem, cum renunciatio præterita solùm id impediat, quandiu non exierit è Societate, siue habeat, siue non habeat aliquam obligationem ex votis.

4 Tertiò opponebant quod dimissio ipsa fuit inualida, & nulla; quia quamuis Generalis possit cum causa sufficiente dimittere eum, qui nondum est Professus; sine causa tamen sufficiente non potest, nec licitè, vt docet Suarez *tom. 4. de Relig. tractat. 10. lib. 5. cap. 9. num.* 10. Nulla autem causa, aut culpa apparet in casu nostro, nisi quod Titius contra iuramentum, quo suam renunciationem confirmauerat, tentauit apprehendere possessionem hæreditatis, quam cum omnibus suis iuribus iam renunciauerat, quod quod quidem grauissimum periurij crimen magnam causam dedit, & sufficientem ex parte Societatis, vt Titium dimitteret. Sed hæc dimissio non potuit Titio prodesse, nec eum liberum reddere, quia dimissio proprij delicti obtenta non reddit liberum in conscientia ipsum dimissum, vt tradit Sanchez *lib. 6. in Decalog. capite 9. numero 66.*

5 Hoc erat potissimum argumentum, sed procedit, vt dixi, ex ignorantia instituti Societatis & in primis non desunt, qui dicant, Generalem, licèt non licitè validè,

validè tamen dimittere sine causa, quos tacito nomine refert Suarez *tom.4.de Relig. tractat. 10. lib.4.cap. 9.num. 7.* ipsa tamen, & Sanchez *loco citato* dicunt,& & nos etiam admittimus ad valorem dimissionis requiri causam rationabilem, cum limitatione tamen, quam adhibet idem Suarez *ibi num.* 19. quòd scilicet sufficiat causa, quæ non temerè, sed prudenter iudicata fuit sufficiens, licèt postea constet deceptionem interuenisse, & non fuisse talem, qualis proponebatur. Hoc tamen admisso, negamus causam in casu nostro fuisse periurium illud prætensum, quod Titius dicitur commisisse. Nec enim causa dimissionis fundari semper debet in peccatis, aut delicti illius, qui dimittitur; possunt enim occurrere aliæ causæ sufficientes, præsertim, si accedat consensus eius, qui dimittitur, vt constat ex constitutionibus Societatis *part.*2.& in examine *cap.* 7.§.2.& quidem in casu nostro causa dimittendi Titium non fuit peccatum periurij, quod nec Generalis sciebat, nec si illud sciret, iudicaret dignum tali pœna, cùm fieri potuisset, quòd Titius sine vllo peccato tentare voluisset, & prætendere possessionem hæreditatis propter ius, quod intra paucos dies habiturus erat, & iam quasi in proximo habebat, & ne alius inciperet possidere, à quo difficilè posset bona illa recuperare; quare voluit præcauere periculum proximum: sicut creditor in diem, vel sub conditione potest petere securitatem sui crediti, cuius dies, vel conditio breui ponenda est, vt ex *cap.vestras, de donat.inter virum & vxorem*, colligit in alijs Molina in casu simili *tom. secundo de Iustitia, disp.* 245. *num.* 3. Ad quod facit doctrina Baldi, Couarruuiæ, & aliorum multorum, quos affert & sequitur Thomas Sanchez *lib. 4. consil. cap 3 dub.* 29. qui dicunt spurium hæredem institutum à patre sub conditione, si à Principe legitimetur, posse interim pendente conditione, & antequam legitimetur, petere bona paterna, vt ea interim non vt dominus, sed vt curator administret, quia impleta conditione ad ipsum pertinere debent; & colligitur ex *l. si quis instituatur hæres in diem, 23.ff. de hæredibus instituendis*, vbi institutus hæres in diem incertū, vel sub conditione potest bonorum possessionem agnoscere. Cùm ergo in casu nostro Titius esset hæres sub conditione, si egrederetur è Societate, & sub ea conditione haberet ius ad ea bona, potuit absque periurio, pendente conditione, quam sciebat breui ponendam, petere bonorum possessionem, ne interim in eius præiudicium distraherentur, vel diminuerentur; non ergo fuit dimissus propter delictum periurij, quod quidem Generalem latuit, nec eum mouere potuit, imò nec tale delictum probare potuit, vt vidimus; & quidem ad maiorem abundantiam poterit id ex testimonio eiusdem Generalis constare, qui planè testabitur se ab hoc delicto motum non fuisse ad Titium dimittendum.

6 Sed dato, & non concesso, dimissum fuisse ob illud periurium, non ideò dimissio minùs valida erit: nam, etsi periurium interuenisset; non tamen fuit commissum ad eum finem, vt propter illud peccatum dimitteretur à Societate, neque ea intentio probari vnquam poterit, nec est vllo modo verisimilis. Est autem certissimum iuxta Societatis institutum, eos, qui ob culpas, & delicta dimittuntur, validè dimitti, ipsosque manere liberos a votis, quando culpas non commiserunt ad hunc finem, vt è Societate ob eas culpas dimitterentur. Imò ad hoc potissimùm data fuit Societati facultas dimittendi non Professos, vt à se reiiceret eos, qui ob suas culpas reddiri erant minùs apti ad Societatis ministeria, vt constat ex constitutionibus Societatis *p. 2.cap.1.*& in examine *c.7.§.1.* vbi expressè habetur, eos etiam, qui ob culpas commissas dimittuntur, liberos manere, & solutos à votis, his verbis: *libera tamen manebit Societas, nec tenebitur ad eos admittendos ad Professionem, nec in coadiutores formatos, si studiorum tempore malè se gererent, adeò vt Superior Societatis existimaret, Deo gratum non fore, si in eam admitterentur; & tunc ipsi etiam suis votis soluti erunt*: quod tamen in Congregatione septima generali, *decreto 21. num.4.* explicatum est, vt non debeat intelligi de iis, qui ad hunc ipsum finem delicta commiserunt, vt dimitterentur; hi enim non manent tuti in conscientia, nec liberi à votis, nisi suam malitiam, & fraudem detegant, & adhuc Societas nolit eos retinere. Cùm ergo periurium illud si quod fuisset, non esset ad hunc finem dimissionis obtinendæ commissum, vt constat, non posset dimissionis valor ex hoc capite in dubium reuocari.

7 Quod si petatur, quænam fuerit rationabilis causa Titium dimittendi? Respondebimus, in primis Generalem non teneri ad eam declarandam, sed ipse eam debet in Domino considerare, & dum dicit, se *iustis de causis* eum dimittere, præsumendum est habuisse causam sufficientem. Loquendo tamen de possibili, possumus nos per discursum inuenire, postquam Titius Generali proposuit desiderium, quod habebat, &, (vt sibi videbatur,) à Deo expendendi vtiliter bona hæreditatis opulentæ in operibus pijs, & in Reipublicæ, ac propriæ patriæ vtilitatem spiritualem potuisse Generalem prudenter iudicare Titium accensum semel desiderio illo, & spe fructus spiritualis, non facilè habiturum quietem internam in statu religioso, impedito sibi illo maiori bono, quod semel apprehenderat: atque ideò, quamuis humiliter, & sine obstinatione peteret dimissionem, & promptum se exhiberet ad remanendum, si negaretur, non tamen facilè pacem internam habiturum, sine qua non ita idoneus futurus esset Societati, nec par fructus ab eo iam in Religione sperari posset, ac esset, quem in bonum commune Reipublicæ ferre posset, si suo desiderio duci sineretur, quam prudenter iudicare potuit esse causam sufficientem ad eum dimittendum, vel alias fortasse causas, quas ipse habuit, & nobis manifestare non tenetur.

8 Vnde facilè soluitur quod quarto loco opponebāt contra dimissionis valorē supponentes, dimissum non remanere tutū, nec liberū à votis, quoties ipse petit, aut procurauit dimissionem, pro quo afferebant testimonia aliquorum Doctorum è Societate. Sed grauiter sunt decepti in intelligentia illorum Doctorum: nam illi loquuntur solùm de eo; qui fraudibus, aut iniustè extorquet dimissionem, non verò, de eo, qui simpliciter proponit causas veras, & humiliter petit dimissionem, promptum se ostendens ad remanendum, si non dimittatur. De hoc enim nemo dixit, non manere liberum à votis, imò nec peccare ita petendo, fatetur Sanchez *lib.6.in Decalog.cap. 9.num.* 70 qui contrarium dixerat de eo, qui fraudibus dimitti procurat. Vnde in Congregatione generali 7. *decreto 22. num.1.* definitum fuit, eum, qui petit dimissionem, debere veras causas Superiori proponere, & eius iudicio, ac decreto stare: quo casu, si Superior eas causas approbauerit, suo iam debito satisfecit, & postea *n 4.* additur, *eos, qui ex causis non veris, fraude, aut dolo dimissionem à Societatate obtinuerunt, aut ex causis quidem veris, & iustis, grauibusque delictis, sed ea intentione perpetratis, quò faciliùs dimissionem extorquerent, nullo modo tutos in conscientia esse, & eiusmodi facultatem in conscientia foro irritam, ac nullam prorsus esse.* vbi duo soli casus ponuntur, in quibus dimissio non sit valida. Primus est, quando causæ falsæ dolosè allegantur; secundus verò, quando delicta vera fiunt ad hoc, vt è Societate dimittatur. Quòd ergo in casu nostro Titius petierit, & procurauerit dimissionem, non reddit illam inualidam, cùm neque falsas causas adduxerit, nec delicta

licita commiserit ad hunc finem, vt dimitteretur sed potius promptum se exhiberet ab obediendum, & remanendum, si Superior non iudicaret dimittendum.

9 Quintò opponebant magis apparenter, quod quamuis Titius nunc, postquam egressus est ex Societate, sit capax successionis, non tamen debet attendi status præsens, sed tempus delatæ hæreditatis, & mortis patrui, quo tempore Titius nondum erat capax propter renunciationem factam, & quæ adhuc tunc in suo robore erat, cùm adhuc Titius esset Religiosus. Cùm ergo eo tempore non potuerit deferri Titio hæreditas, quia tunc erat incapax, debuit deferri sorori defuncti, quæ non potest perdere ius semel acquisitum; propter capacitatem postea Titio superuenientem. Hoc argumentum difficilius esset, nisi in renunciatione apposita fuisset in ipso corpore renunciationis clausula illa: *vt si Titius aliquando antè Professionem è Societate exiret, renunciatio illa intelligatur non facta*. Quæ clausula quoties ita apponitur in contractu, habet vim non quidem rescindendi contractum adueniente conditione, sed ostendendi, ab initio contractum non fuisse validum, quia posita conditione, retrotrahitur contractus inualiditas ad initium ipsius, de quo aliquid dixi *tom. 2. de Iustitia disput. 21. sect. 13. num. 205.* & latiùs Molina *tom. 2. de Iustitia disp. 377. per totam.* Quare, in rigore loquendo, valor renunciationis ex vi illius clausulæ erat semper suspensus, & valida erat, si Titius nunquam è Societate ante Professionem exiturus esset: ipso autem exeunte, apparet nunquam fuisse validam, Vnde, quando mortuus est patruus, Monialis eius soror non habebat absolutè ius ad illa bona, sed solùm sub conditione, si Titius perseueraturus erat in Societate: quæ conditio cùm ponenda non esset, apparet postea illam tunc nullum habuisse ius ab hæreditatem, quia exeunte Titio è Societate retrotrahitur conditio, & omnia reducenda sunt ad eum statum, ac si nunquam renunciatio facta esset: hoc enim est, illam intelligi debere nunquam factam. De hoc tamen, quia res spectabat ad Aduocatos Iuristas, qui optimè id probarunt, breuiter sufficiat indicasse.

10 Vltimò opponebant, ob peccatum periurij commissi debere Titium repelli à petitione hæreditatis. hoc tamen nullius est ponderis. Primò, quia negatur, Titium aliquid egisse contra iuramentum, vt suprà vidimus: & confirmari rursus potest ex proximè dictis. Si enim valor renunciationis, & iuramenti erat in suspenso sub conditione perseuerantiæ Titij in Societate, & ipse sciebat, conditionem illam non esse ponendam, sed in breui defecturam, sciebat consequenter, iuramentum non habuisse, nec habiturum vim obligandi. Secundò, quia, etiamsi commisisset peccatum periurij, in sacra tamen Rota non agitur causa criminalis de puniendo periurio, sed solùm ciuilis de iure succedendi. Tertiò denique, quia illud peccatum impertinenter omnino se haberet ad statum sæcularem, quem Titius nunc habet, quia nec propter illud dimissus fuit è Societate, vt vidimus, nec illa possessio intentata est causa iuris succedendi, quod nunc habet, sed defectus validæ renunciationis ob defectum conditionis perseuerantiæ in Societate, qua conditione deficiente, non censetur vnquam facta renunciatio, vt constat ex eius verbis. Atque ita tandem à sacra Rota in eius fauorem decisum fuit.

DVBIVM IV.

An Societas prætendere possit hæreditatem ab intestato nomine Professi, qui ante Professionem omnia sua iura cesserat Collegio cuidam Societatis.

1 PRæcedenti dubio possumus hoc aliud connectere, quod partim simile, partim dissimilem casum habet; quidam enim è Societate, antequam Professionem faceret, renuntiauit in fauorem cuiusdam Collegij Societatis omnia sua bona, & iura, præsentia, & futura, & postea Professionem emisit. Moritur postea eius quidam consanguineus ab intestato, cui quidem ipse erat omnibus proximior, sed opponentibus aliis, ipsum esse iam Professum Societatis, in qua Professi licèt sint capaces legatorum, non tamen sunt capaces succedendi in hæreditate; aliqui dicebant, id non obstare: quia quamuis ipse Professus non sit iam capax successionis hæreditariæ, Collegium tamen, cui ipse cesserat omnia sua iura præsentia, & futura, capax est legati, atque etiam hæreditatis, ideò Collegium potest, & debet succedere ob renuntiationem præcedentem, cui sententiæ fauere videtur Castro Palao *3. tom. tract. 16. disp. 1. puncto 18. in fine*, vbi dicit, si quis in Societate post vota biennij hæreditati paternæ renuntiauit in fauorem Societatis, & viuo patre Professionem, seu vota Coadiutoris formati in Societate fecit, & postea decessit pater viuente filio, Societatem succedere debere in hæreditatem paternam.

2 Respondi tamen, Collegium in casu nostro non posse succedere ab intestato prætextu renuntiationis factæ ab illo Religioso ante Professionem, quod idem antea dixeram *tom. 1. de Iustitia, disputat. 3. sect. 9. num. 192.* & expressè docet Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 9. numer. 55.* qui hoc ipsum in casu magis stricto, & difficili dixit *cap. 15. numer. 9. &* 10 vbi negat, eum, qui maioratum possidet, posse, antequam Professionem faciat in Religione incapaci eum maioratum possidendi, testamento relinquere vsumfructum illius maioratus alicui alteri, durante vita ipsius Religiosi, sed debere statim, facta Professione maioratum transire ad sequentem successorem. Quanto minus poterit testamento, vel donatione transferre hæreditates, quæ sibi post Professionem obuenire possunt, quando iam ob incapacitatem non potest ipsi hæreditas vlla deferri?

3 Ratio autem in casu nostro videtur clara, quia nemo dare, vel donare potest id, quod suum non est, nec erit; ad eum autem, qui Collegio donauit omnia sua præsentia, & futura non pertinebat tunc hæreditas consanguinei adhuc viuentis; sed nec pertinet postea, quando moritur consanguineus, propter incapacitatem, quam habet Professus Societatis, vt sit alicuius hæres: non ergo comprehensa fuit hæc hæreditas in renunciatione illa generali, in qua solùm translata fuerant bona, & iura omnia, præsentia, & futura: ius autem ad illam hæreditatem non erat præsens tempore renunciationis, vt constat, cùm viueret adhuc consanguineus illorum bonorum dominus, sed nec erat futurum, cùm postea moriente consanguineo, non posset ad Professum pertinere ius ad illam hæreditatem ob incapacitatem Professi: non potuit ergo comprehendi in illa renunciatione ius illud ad hæreditatem, quod neque erat præsens, neque futurum. Sicut, si Petrus ante Professionem renuntiasset in fauorem

Ioannis omnia, quæ post Professionem amici dabunt ipsi Petro sine consensu sui Prælati: nihil certè renuntiasset in fauorem Ioannis, quia post Professionem nihil prorsus possunt amici ei date absque consensu Prælati. Eodem modo est inutilis renuntiatio, qua ante Professionem renuntiet in fauorem alterius hæreditatem, quæ ad eum ab intestato spectabit post Professionem in Societate, quando propter incapacitatem nulla talis hæreditas ad eum spectare potest. Sicut, si ante mortem naturalem renuntiaret hæreditatem, quæ ei post mortem aduenire potest, cùm certum sit, nullam post mortem hæreditatem deferri posse. Et quidem non magis potest deferri hæreditas Professo Societatis, quàm mortuo: nihil ergo donat, qui hæreditatem sibi post Professionem in Societate deferendam donat.

4 Hinc autem facilè solui possunt ea, quæ Castro Palao in fauorem contrariæ sententiæ videtur afferre, nam, licèt ipse loquatur de hæreditate Patrum, de qua posset esse maior difficultas, quia filius etiam viuente patre videtur habere ius aliquod ad bona patris, præsertim in Castella, vbi pater non potest disponere extra filios, nisi de quinta bonorum parte: quia tamen argumenta illius Auctoris videntur vniuersaliter probare, oportebit ad singula respondere. Primò itaque probat, quia Professio, quæ est mors ciuilis, tunc æquiparatur morti naturali, quando non potest habere diuersum effectum: pro quo affert Thomam Sanchez, *lib. 7. in Decalog. cap. 3. numer. 68. & 78.* in casu autem nostro Professio in Societate potest habere diuersum effectum à morte naturali, quatenus non extinguit iura in tertium translata, sed quæ ipse Professus eo tempore habebat.

5 Respondetur, in primis Thomam Sanchez vtroque illo loco reprobare potiùs illam doctrinam, & ideo tenet, testamentum ante Professionem factum debere, (nisi aliud à testatore cautum fuerit,) statim facta Professione, & ante mortem naturalem exequutioni mandari; & rursus, si is, qui iussus fuerat restituere hæreditatem post mortem, Professionem faciat in Monasterio incapaci succedendi suis Religiosis, debere sequuta Professione, non expectata morte naturali, restitui hæreditatem fideicommissario; & vtrumque probat, quia Professio æquiparatur morti. Deinde, quamuis daremus, in iis casibus expectandam esse mortem naturalem, non posset argui ad casum nostrum; aliud enim est, quærere, an Professus debeat reputari mortuus, quoad omnes effectus, & Professio veniat nomine *mortis* in odiosis, de quo potest esse magna difficultas. Aliud verò est dicere, eum, qui cedit omnia sua bona & iura præsentia, & futura alicui Collegio, transferre etiam iura, quæ neque habet, neque habebit, neque habere poterit: quod dicimus fieri non posse.

6 Secundò arguit, quia hæreditas illa non defertur Professo Societatis, qui est incapax, sed defertur Collegio, in cuius fauorem facta fuit renuntiatio ob ius per renuntiationem acquisitum, vt ipsemet Sanchez probabit *dicto lib. 7. cap. 6. num. 2.* & quidem ob ius concessum à Professo tempore, quo validè concedere poterat.

7 Respondetur, Collegium non potuisse, vt iam diximus, ex renuntiatione acquirere aliquod ius ad hæreditatem, ad quam Professus ante Professionem nullum ius habebat, cùm non esset ei delata, nec post Professionem poterat vllum ius habere, cùm non posset ei deferri Nec doctrina illa Sanctij, quæ affertur, est ad rem: nam eo loco agit de eo, qui ante Professionem renuntiauit hæreditati parentum viuentium, cuius hæreditatis ipse post Professionem, vel Monasterium in eius persona capax erat: quo casu dicit, ad valorem renuntiationis non requiri consensum, vel renuntiationem Monasterij, quia Monasterium non potest habere ius, nisi quatenus Professus, cuius personam repræsentat, habet ius. In eo autem casu Professus nullum habebat ius, cùm per renuntiationem omne ius à se abdicarit; ergo Monasterium etiamsi renuntiationi non consenserit, nullum habebit ius ad illam hæreditatem, quod totum nos libenter admittimus, sed differt multum à casu nostro; aliud enim est date ius alteri ad hæreditatem, aliud verò abdicare à se ius ad hæreditatem. Illud prius non potest, cui hæreditas non defertur, nec deferetur, quia nemo dat quod non habet, nec donatarius potest habere plus iuris ad hæreditatem, quàm haberet is, qui dedit ius; quando verò aliquis non dat alteri ius ad hæreditatem, sed abdicat à se ius, quod habet, vel poterit vnquam habere, non intendit facere, quòd nomine suo alius sit hæres, sed solùm aufert ex parte sua impedimentum, quod aliquando posset esse, vt alius sit hæres, & permittit alium esse hæredem, si ei aliono de hæreditas competat, quod quidem Nouitius facere potest ante Professionem, etiamsi et tunc hæreditas delata non sit; quia hoc ferè non est aliud, quam obligare se, quasi sub conditione ad non acceptandam talem hæreditatem, si aliquando delata fuerit; quæ obligatio conditionalis transit ad Conuentum, qui per Professionem succeditio omnia bona, & iura illius Religiosi. Sicut enim Conuentus capax succedit per Professionem in omnia iura, & actiones professi, ita succedit in omnia debita, & obligationes, quas Professus ante Professionem habebat inter quas erat hæc obligatio conditionalis non acceptandi talem hæreditatem, si aliquando ei deferretur. Cùm ergo Conuentus capax repræsentet personam Professi, debet sustinere eius obligationes, & quia obligatus erat ad non acceptandam illam hæreditatem, hinc est, quòd adueniente casu, quo hæreditas illa deberet ab intestato, vel alio iure illi Professo deferri, debeat Conuentus ab ea abstinere ob renuntiationem præcedentem, vel debeat illam dare iis, in quorum fauorem renuntiata fuit. In Societate autem, quia ipsa non succedit Professo, nec Professus, est capax successionis hæreditariæ; eiusmodi renuntiatio solùm potest deseruire ad hæreditates, quæ deferuntur Religioso ante Professionem, vel gradum Coadiutoris formati: ante quos gradus etiam post vota biennij Religiosus est capax hæreditariæ successionis, & ideò potest ius suum renuntiare in fauorem alterius: Vode, si Nouitius, vel Scholaris etiam Societatis post vota biennij renuntiat hæreditatem parentis viuentis, in fauorem alicuius consanguinei: tunc si parens moriatur antequam renuntians sit Professus, vel Coadiutor formatus, & hæreditas ad ipsum, vel ab intestato, vel iure filiationis pertinere deberet: pertinebit ad illum, in cuius fauorem renontiata fuit. Si verò renuntians factus sit iam Professus, vel Coadiutor formatus, non pertinebit hæreditas ad illum, in cuius fauorem renuntiata fuit, nisi aliunde ad ipsum ab intestato, vel ex testamento defuncti spectaret, sed deferetur ad illos, qui vel ex testamento defuncti, vel ab intestato ei succedere debent; quia ex renuntiatione nullum ius ad hæreditatem eo tempore delatam acquirere potuerunt, vt dictum est.

8 Tertio opponitur doctrina; quam defendit cum aliis ipsemet Sanchez, *eodem lib. 7. cap. 3. num. 81:* vbi docet, si aliquis grauatus restituere post mortem hæreditatem Titio, Professionem faciat in Ordine incapaci succedendi, v. gr. in Ordine Minorum, quamuis

quamuis facta Professione debeat hæreditas tradi fideicommissario, quia Professio est mors ciuilis; si tamen ante Professionem ipse venditione, donatione, aut quouis alio contractu, ius in ea bona tempore vitæ suæ ad se pertinens in alium transtulit, hunc debere frui bonis illis, durante vita naturali Professi; quia fictio, qua Professio reputatur mors, non debet operari in præiudicium tertij, cui per translationem, vel venditionem est ius acquisitum. Imò *numero* 81. addit, idem esse dicendum, etiam si bona non essent alienata in illum tertium antea, sed tempore Professionis Professus renuntiasset expressè, vt ab hora suæ Professionis tertius ille ius hoc obtineret. Idemque docet postea *cap.* 13. *num.* 57. de eo, qui habet maioratum, & profitetur in Religione incapaci succedendi, de quo dicit posse ante Professionem testamento, venditione, vel alienatione disponere pro tempore vitę suæ in fauorem tertij, ad quem spectabunt fructus durante vita naturali Professi, & non ad successorem maioratus. Quare idem dicendum videtur in casu nostro, in quo Religiosus ante Professionem renuntiauit in fauorem Collegij.

8 Respondetur tamen, in primis eundem Sanchez non videri satis firmiter, vel consequenter in illa doctrina permansisse, vt obseruaui *tom. primo de Iustitia, disputat. tertia sect. 9. numero* 209. *& sequentibus*, nam postea *cap.* 15. *num.* 11. dicit hæredem illius Religiosi non debere frui fructibus maioratus, sed à die Professionis pertinere ad sequentem vocatum: non ergo potuit testamento transferre ius pro tempore vitæ suæ in hæredem. Deinde casus ille valdè diuersus est à nostro; quia in illo casu Professus ante Professionem disponit de re sua, quam iam habet; siquidem tunc habet verè ius retinendi hæreditatem, vel maioratum pro toto tempore vitæ suæ, quod ius transfert in alium. Quamuis autem lex voluerit, Professionem æquiparari morti, & ideò facta Professione, transeant bona ad fideicommissarium, vel successorem vocatum: multi tamen dicunt, fictionem iuris non operari in præiudicium tertij, cui iam ius sit acquisitum quos affert, & sequitur Sanchez *dicto cap.* 3. *num.* 41. Quidquid ergo sit de veritate illius doctrinæ, ea nihil deseruit ad casum nostrum, in quo nulla est iuris fictio, sed mera incapacitas, & defectus conditionis requisitæ. Nam Religiosus renuntiauit in fauorem Collegij hæreditates, quæ ipsi deferrentur: hęc autem hæreditas ab intestato ei non defertur, propter incapacitatem, quam ex vi Professionis habet ad successionem hæreditariam. Deficit ergo conditio necessaria, vt comprehensa fuerit in renunciatione præterita. Vnde constat discrimen, quòd in primo casu renunciatur ius absolutè, quod renuncians habebat in bona retinenda per totam vitam, quod ius statim absolutè acquisitum est emptori, vel donatario, & ideò volunt ij Doctores, non posse hoc ius acquisitum lædi per iuris fictionem euentus per accidens subsequentis. In nostro autem casu ius ad hæreditatem non acquiritur Collegio absolutè, sed sub conditione, si hæreditas deferatur renuncianti, qui cùm nunquam ei deferatur post Professionem, non purificatur conditio, & renuntiatio quoad illam partem manet inutilis.

9 Quia tamen res hæc adhuc dubia videbatur, volebant aliqui, quòd Generalis Societatis vteretur facultate sibi concessa declarandi dubia spectantia ad Societatis institutum, de qua fit mentio in compendio priuilegiorum Societatis *verb. Generalis* §. 5. & declararet capacitatem Collegij ad habendam illam hæreditatem, ob renunciationem præcedentem, & hoc modo maneret res hæc extra controuersiam. Ego tamen dixi, nec hanc declarationem ad Generalem pertinere, neque etiamsi pertineret, expedire, quòd id ita declararet. Prima pars colligitur ex verbis dicti priuilegij, quod quidem habetur solùm per communicationem concessionis cuiusdam factæ Generali Ordinis Prædicatorum à Iulio II. ea autem concessio non videtur deseruire pro foro externo, præsertim sæculari, sed solùm ad quietem subditorum in foro conscientiæ, vt constat ex verbis concessionis, quibus dicitur Generalem posse declarare eiusmodi dubia, *quoad serenitatem illarum conscientiarum, quæ sibi subiectæ sunt dumtaxat.*

10 Nihil ergo deseruiret ea declaratio ad persuadendum iudicibus Ecclesiasticis, vel laicis, apud quos de hac causa tractaretur. Deinde, quia hoc dubium in rigore non est circa institutum Societatis, sed circa ius commune, quia non controuertitur nunc, an Collegium Societatis sit capax iuxta constitutiones acquirendi ex bonis, & iuribus Professorum, per donationem, aut renunciationem ab ipsis ante Professionem factam; de hoc enim nemo dubitauit. Sed nunc agitur de alio puncto iuris communis, an renuntians, quando est capax hæreditatis, possit transferre ius, quod tunc non habet, ad hæreditatem sed quod haberet post Professionem, si tunc non esset redditus incapax omninò successionis hæreditariæ: quod; vt dixi, non est dubium circa institutum Societatis, sed commune omnibus renuntiantibus ante Professionem in ordine incapaci successionis, atque adeò circa omnes tractatur à Doctoribus, vt vidimus. Non ergo pertinet eius declaratio ad Generalem Societatis, quia non dubitatur de sensu constitutionum Societatis, sed de sensu legis, & iuris communis.

11 Secunda denique pars, quòd nec, etiamsi ad ipsum spectasset, expediret, Generalē id declarare in fauorem Collegij, probaui, quia posita, & approbata eiusmodi declaratione, posset satis apparenter dici, quòd tota incapacitas Professorum Societatis ad successionem hæreditariam ab intestato, & tota incapacitas ipsius Societatis ad acquirendum hæreditates, in persona Professorum erat incapacitas de solo titulo: nam de facto posset Societas frui hæreditatibus, quæ obuenirent Professis, siue ab intestato, siue ex testamento, (cùm eadem sit ratio de vtriusque) facta priùs renunciatione à Professo in fauorem Societatis omnium hæreditatum, quæ ipsi Professo post Professionem obuenirent, qua renunciatione posita, non minùs erunt capaces successiones hæreditariæ Professi Societatis, quàm Professi aliarum Religionum capacium: siquidem iam ex testamento, quàm ab intestato acquirent omnes hæreditates Societati, sicut eidem, & non sibi acquirerent, si ipsi, & Societas essent capaces, & sicut Professi aliorum Ordinum capacium acquirunt hæreditates, non quidem sibi, sed suis Ordinibus: quare daretur occasio dicendi totam hanc incapacitatem esse solùm quoadmodum, non quoad substantiam, cùm sola renuntiatio præcedens redderet eos, & Societatem capaces ad quaslibet hæreditates lucrandas; quod nihil aliud esset, quàm habere eundem effectum, mutato nomine, & per aliam viam. Scio, alios viros doctos aliter sensisse, quibus fauet, vt vidimus, Castro Palao; ego tamen dico solùm meum sensum, iudicio Aduocatorum, & Prælatorum remittens, an occurrente casu lis iustè, & prudenter intentanda, vel sustinenda sit.

* * *

DVBIVM V.

Cui acquiratur legatum relictum Professo Societatis, qui ante Professionem renunciauerat omnia sua bona.

1 NProfessus Societatis antequam Professionem faceret, renunciauit in fauorem cuiusdam Collegij Societatis omnia sua bona, & iura, præsentia, & futura; postea verò, cùm iam esset Professus, quidam eius frater reliquit ei legatum, qua occasione dubitatum fuit, an non obstante Professione, validum esset legatum, atque adeò acquirendum esset Collegio, cuius fauorem ante Professionem renunciauerat.

2 Dixi, de validitate legati nullum esse dubium, quia Professi Societatis, quamuis non possint esse hæredes ex testamento, nec ab intestato: possunt tamen esse legatarij, vt cum aliis tradit Sanchez, *lib.7. in Decalog. cap.27. numer.* 25. & nos etiam diximus *tom. 1. de Iustitia, disputat. 1. sect. 5. num.* 100. Quare, siue Professus ille ante Professionem renunciationem fecerit, siue non fecerit, manet capax legati, licèt non potuisset hæres institui. Difficilius mihi est, quòd in casu proposito pro comperto supponebatur, nimirum, si legatum validum sit pertinere ad Collegium illud, in cuius fauorem ante Professionem ipse Professus renunciauerat.

3 Hoc, inquam, mihi difficile est; nam, si Professus ille ante Professionem non renuntiasset, certissimum est, quòd legatum illud post Professionem adueniens pertineret ad domum, vel Collegium, in quo tunc habitaret, iuxta communem regulam, quòd *quidquid acq irit Monachus, Monasterio acquirit.* Et quamuis Societas non sit capax succedendi suis Professis; hoc tamen non debet intelligi, vt post Professionem non acquirat Societas per suos Professos, sed solùm, quòd per Professionem non transeant bona Professi ipso iure in Societatem, sed potiùs debeant spectare, vel ad hæredes à Professo destinatos, vel ad hæredes ab intestato, nisi ipse ante professionem in fauorem alicuius renunciasset, quomodo posset etiam renuntiare in fauorem eiusdem Societatis; & tunc Societas succederet non vigore Professionis, sed vigore renuntiationis; postquam verò Professus est, non est incapax Societas, sicut nec vlla alia Religio, acquirendi per Professum: nam si amicus det eleemosynam, vel quidquam aliud Professo, non est dubium quòd id totum acquiratur Societati, seu domui, aut Collegio, in quo habitat. Et quamuis Professus Societatis non possit esse hæres ab intestato, neque ex testamento, atque ideò, si ei hæreditas aliqua defferetur, non posset Societas illam acquirere, quia Professus non potest esse hæres, vt vidimus dubio præcedenti: est tamen capax Professus ille legati, atque ideo illud etiam acquireret Societati, & Collegio, vel domui in qua esset. Hinc autem videtur colligi, quod renuntiatio præcedens, facta in fauorem vnius Collegij, non facit, quod legatum post Professionem relictum illi Professo, non acquiratur Collegio, in quo tunc temporis commoratur, quando legatum illud legatario debet acquiri.

4 Potest autem hoc dupliciter probari. Primo à posteriori, quia, si renuntiatio præcedens extenderetur ad omnia illa bona, quæ Professo quocunque modo post Professionem aduenirent, ita vt ea omnia deberent ad Collegium illud pertinere, in cuius fauorem renuntiatio facta fuit, sequeretur quod etiamsi Professus ille in alia domo, vel Collegio permanenter habitaret; omnia tamen dona, etiam minima, quæ ab amicis ei darentur, eleemosynæ, quæ ei tribuerentur, libri, & vtensilia, & alia eiusmodi deberent acquiri ipso facto Collegio illi, in cuius fauorem renuntiauit, quæ omnia certissimum est esse contra praxim Societatis, in qua hæc omnia pertinere intelliguntur ad domum, vel Collegium, cuius subditus est Professus, perinde ac si in illius fauorem antea renuntiasset: fatendum ergo est, renuntiationem non extendi ad eiusmodi bona, quæ postea aduenirent Professo, atqua adeo nec ad illud legatum. Neque enim apparet probabilis differentia inter legatum illud, & alia bona enumerata, nam in hoc solùm differre videtur legatum à donatione inter viuos, quòd hæc fiat à viuente, & irreuocabiliter; legatum verò relinquatur à moriente, & reuocabiliter quandiu viuit. Si ergo centum aurei donati Professo ab amico, vel fratre, pertinent ad collegium illud, in quo tunc est, cur iidem centum aurei relicti eidem Professo ab amico, vel fratre moriente non pertinebunt ad idem Collegium, sed ad aliud, in cuius fauorem renuntiauit ante Professionem?

5 Vnde colligi potest secunda ratio à priori, quæ partim fundari potest in intentione renuntiantis, qui solùm videtur intendere renuntiare id, quod habet, quam intentionem ostendit clarè effectus ipse, cùm post renuntiationem adhuc Professus acquirat alia omnia quotidie alteri Collegio, sine vlla hæsitatione orta ex renuntiatione præcedente: partim etiam fundari videtur ratio, & hæc ipsa intentio in repugnantia ad renuntiandum alio modo; in rigore enim non potest quis in aliud transferre id, quod nec habet, nec ad id vllum ius habebit. Ea autem, quæ Professo post Professionem dabuntur, non habet, quando renuntiat, nec ius quidem ad rem; sed nec post Professionem illa habebit, nec vllum ius ad ea, cùm sit incapax dominij, vel iuris habendi; sed totum ius est ipsius Conuentus, vt constat. Quomodo ergo potest per renuntiationem transferre in alium tertium illa iura, quæ nec tunc habat, nec habere poterit?

6 Potest autem hoc declarari exemplo serui, cui quoad hoc videtur æquiparari Professus: nam, sicut seruus acquirit domino, ita Professus acquirit suo Monasterio: imo difficilius, & minus possibile est, quod Professus non acquirat Monasterio, quam quod seruus non omnia acquirat domino, vt multa exemplis probaui *tom. 1. de Iustitia disp. 3. sect. 3. num.* 56. *& sequentibus.* Ponamus ergo quod Titius, dum liber erat, renuntiauit omnia sua bona, præsentia, & futura, renuntiatione valida in Seium: postea vero bello captus contrahat iustam, & legitimam seruitutem. Nemo dicet quod ea, quæ Titius seruus postea acquirit, non acquirat domino, sed quod pertineant ad Seium, ob renuntiationem præcedentem, hoc certè esset in fraudem veri domini: omnes enim, quando ad bella procedunt, possent antea disponere de bonis omnibus præsentibus, & futuris, vt dominos, si fortè in seruitutem inciderent, fraudarent bonis omnibus, quæ in statu seruitutis postea acquirerent. Similiter ergo Professus non potest ante Professionem in fauorem alterius de bonis, quæ post Professionem acquiret, in præiudicium Religionis, vel Monasterij, cui postea necessario debet acquirere; nec potest dicere: Ego quidem me trado Religioni, ita tamen vt postea non acquiram Religioni, sed meis amicis. Ratio autem est, quam indicauimus, quia de iis, quæ nec sua sunt, nec erunt, nec ad ea ius habet, aut habebit, non potest disponere; vt in alium pro libito ea transferat. Bona ergo, quæ post Professionem, siue ex donatione, siue sua opera, & industria

industria acquisierit, cùm iure ipso, non ad Professum, sed ad Monasterium pertineant, non possunt pro solo libito Professi in alium transferri.

7 Nec obstat, quòd in renuntiatione posita sit clausula vniuersalis, *de omnibus bonis, & iuribus, præsentibus, & futuris.* tum quia illa verba ponuntur ex vsu Notariorum, qui in aliis renuntiationibus vniuersalibus vti solent verbis illis, & ideò etiam in renuntiatione Religiosi eadem verba apponunt ad significandam, & exaggerandam vniuersalitatem renuntiationis: tum, quia in hac etiam possunt aliquem effectum habere, si, v.gr. medio illo tempore inter renuntiationem, & Professionem aliqua bona, vel iura Religioso aduenirent, quæ virtute illorum verborum comprehensa intelligerentur in renuntiatione præcedenti; denique verba illa nihil nocere possunt, cùm eorum sensus sit conditionalis, nempe, *si aliqua bona, vel iura in futurum habebo*; quæ tamen conditio post Professionem non potest verificari, cùm Professus nullius boni, vel iuris habendi sit capax, vt dictum est.

8 Vna potest superesse difficultas ex dictis dubio præcedenti, vbi diximus, posse Professum ante Professionem renuntiare validè hæreditati futuræ, ad quam tunc nullum adhuc ius habet, itavt si post Professionem hæreditas, vel successio adueniat, Monasterium non possit nomine Professi hæreditatem illam prætendere, quæ iam renuntiata supponitur: ergo iam videtur posse Religiosus ante Professionem disponere validè de iure, quod nondum habet, sed post Professionem adueniet, atque adeò poterit validè transferre in alium ius illud, quod post Professionem ei relictum fuerit.

9 Respondetur tamen ex dictis eodem loco, renuntiationem illam ante Professionem factam posse dupliciter considerari. Primò, quatenus est abdicatio iuris post Professionem aduenturi. Secundò, quatenus est translatio illius iuris in alium. Primo modo diximus, posse renuntiari ius ad hæreditatem, vel legata futura: nam, in rigore loquendo, tunc non renuntiatur aliquid futurum, sed præsens, nempe capacitas ad illa, qua capacitate renuncians se spoliat; & quidem in gratiam alterius, cui non dat ius ad illam hæreditatem, vel legata, sed in eius gratiam aufert impedimentum reddendo se incapacem, vt eo impedimento ablato possint postea bona illa ad ipsum pertinere, vel ab intestato, vel alio modo, & ad hoc potissimum deseruire videtur illa renuntiatio. Secundo autem modo non videtur posse renuntiari ius quod nondum habetur, nec vnquam habebitur, transferendo illud in alium in præiudicium alterius, nempe Conuentus, ad quem postea ius illud spectabit; quia tunc renuntians positiuè daret alteri id, quod ipse nec habet, nec vnquam habebit. Aliter dicendum esset de renunciatione legitimæ, quam quidem licet filius actu non possideat viuente patre, habet ius ad illam, & hæc est filio debita: quare de hac non nego posse ante Professionem renuntiari à filio in fauorem alterius, cui ea nunc eam donet: sed loquimur nunc de hæreditate, vel legatis, quæ renuntianti non debentur. Hæc autem dicta sunt ad maiorem abundantiam, vt ostenderemus non posse in fauorem alterius loci pij renuntiari legata ventura, itavt post Professionem non acquirantur Conuentui, ad quem Professus pertinet, sed illi alter; quidquid enim de hoc sit, certum videtur, intentionem renuntiantis ante Professionem non extendi ad ea bona, vt praxis ipsa ostendit, cùm multi ante Professionem renuntient omnia sua bona præsentia, & futura, in fauorem alicuius consanguinei, vel loci pij; & tamen post Professionem quidquid iis ab amicis datur, siue sit pecunia, siue res aliæ magni pretij, absque controuersia, vel scrupulo ab iis accipiuntur, & acquiruntur Conuentui, ad quem Professus pertinet, qua praxi supposita, non video, cur non sit idem dicendum de legatis, quæ nihil aliud sunt, quàm donationes quædam à moriente relictæ. Post hæc autem scripta vidi Lezanam *tom. 5. parte posteriori*, vbi super Mare magnum Seruitarum *num.* 106. eandem sententiam in simili casu defendit, ob easdem ferè rationes, & affert pro ea Pasqualigum *in centuri 1 quæst. moral. quæst.* 14.

DVBIVM VI.

Quando aliquis è Societate ante Professionem relinquit legatum cuidam Collegio an Generalis possit post mortem testatoris illud acceptare.

1 QVidam è Societate post vota biennij, sed adhuc non Professus, cùm nondum renuntiationem fecisset, incidit in morbum, & morti proximus legatum reliquit cuidam Collegio Societatis, existentis intra eandem Prouinciam, sub ratihabitione Patris Generalis, hoc ei suadente Prouinciali. Quæsitum fuit, an mortuo iam testatore, possit Generalis ratum habere, & acceptare illud legatum?

2 Ratio dubitandi erat, quia idem Generalis anno 1618. & anno 1620. & aliàs suis priuatis litteris respondit, *validam quidem esse donationem ab eiusmodi personis Societatis factam Societati in genere, etiam absque consensu Superiorum: non verò si fieret alicui Collegio particulari absque approbatione Generalis: quare, si ante hanc approbationem contingat donatorem mori, deuolui bona ad hæredes ab intestato.* Videbatur ergo in casu nostro legatum illud deuolutum ad hæredes, cùm mortuus sit testator ante acceptationem, vel approbationem Generalis.

3 Dico tamen, posse Generalem ratum habere, & acceptare legatum illum etiam mortuo testatore. Pro quo suppono primò, eiusmodi Religiosos Societatis ligatos solùm votis biennij, & antequam fiant Professi, vel Coadiutores formati, posse validè testari de suis bonis: nam, quamuis non possint licitè de iis disponere, atque adeò nec etiam testari sine licentia Superioris, dispositio tamen valida erit, vt cum P. Suarez, & Sanchez dixi contra alios *to. 1. de Iustitia, disp. 3. sect. 6. n.* 116. *& sect. 4. n.* 79. vbi *n* 81. addidi, testamentum illud esse irritabile à Prælato, quandiu testator viuit, non tamen eo mortuo, quia iam tunc non subordinatur voluntas defuncti voluntati Prælati, cùm iam non sit ampliùs eius subditus.

4 Suppono secundò, hanc prohibitionem renuntiandi in fauorem alicuius loci determinati Societatis sine facultate Generalis fundari in ipsis Societatis constitutionibus: vt constat ex earum *p. 3 cap. 1 §. 9. & in margine littera H.* vbi S. Ignatius dicit, melius, & perfectius esse, si is, qui in ingressu Societatis aliquam bonorum suorum partem eidem Societati vult applicare, nullum designet locum, sed id totum arbitrio Generalis relinquat. Si tamen velit omninò locum aliquem designare, monendum esse Generalem, vt videat, an renuntiantis imperfectioni in hac parte condescendum sit. Vnde postea in Congregatione generali 1. *decreto* 53. statutum fuit, vt si renuntiatio fieret in fauorem Collegij extra suam Prouinciam (sic enim legi debet, non verò *intra Prouinciam*, vt per errorem legitur,) renuntiatio non acceptetur; si verò in fauorem Collegij certi intra Prouinciam, sit in manu Generalis probare, vel improbare eam applicationem. Denique in Congre-

gatione generali 3. *decreto* 16. additum fuit, nec etiam intra eandem Prouinciam acceptaretur, quando loca eiusdem Prouinciæ erant sub dominio diuersorum Principum, & bona essent transferenda ab vno in aliud dominium, si Principium offensio ea de causa timeretur.

5 His suppositis, probatur iam, posse P. Generalem in casu nostro acceptare legatum illud. Primò, quia nec ex constitutionibus, nec ex decretis Congregationum prohibetur acceptare, quando donatio fit intra eandem Prouinciam, & bona non sunt sub dominio diuersorum Principum, prout erat in hoc casu, in quo Collegium est intra eandem Prouinciam, & sub dominio eiusdem Principis. Epistolæ autem illæ priuatæ, quibus dicit, donationem, quæ fiat sine consensu Generalis Collegio determinato, non esse validam, imò si donator ante Generalis approbationem decedat, bona deuolui ad hæredes ab intestato, illæ, inquam, epistolæ vel fuerunt ad terrorem, ne fierent tales donationes, vel certè Generalis non ideo abdicauit à se facultatem acceptandi donationes. Quomodo enim potuit validè, & irreuocabiliter abdicare à se ius acceptandi, si abdicatio illa nec fuit intimata iis, qui habere poterant interesse, nec ab iis acceptata? Semper ergo retinent facultatem acceptandi eas donationes, quod multò magis procedit in casu nostro, in quo legatum relictum fuit cum clausula expressa ratihabitionis futuræ ipsius Generalis.

6 Secundò probatur hoc ipsum clarè, quia epistolæ illæ, seu declarationes Generalis loquuntur de solis donationibus, non de legatis, quæ multum a donationibus differunt, nec de illis Generalis cogitauit. Et quidem de legatis nemo vnquam dubitauit, quòd possint post mortem testatoris acceptari: imò non possunt ante eius mortem acceptari, cùm adhuc valida non sint. De donationibus verò est duplex sententia. Prima dicit, mortuo donatore ante acceptationem donatarij, donationem non valere. Secunda dicit, posse adhuc donatarium validè acceptare post mortem donatoris; quam vt probabiliorem amplexus sum *tom. 2 de Iustitia, disp. 23. sect. 5. n. 75.* vbi auctores vtriusque sententiæ retuli. Potuit ergo P. Generalis in illis litteris priorem sententiam amplecti, & ideo supponere, quòd mortuo donatore ante acceptationem bona deuoluebantur ad hæredes ab intestato. De legatis tamen id non dicit, nec dicere poterat, quæ in omnium sententia acceptari possunt post mortem testatoris.

7 Solùm posset obstare, quòd in nostro casu testator non potuit eo modo de suis bonis disponere iuxta Societatis constitutiones, in quibus habetur quòd Nouitius, vel ligatus votis biennij, debeant abdicare se bonis suis, & quidem irreuocabiliter, vt ex iisdem constitutionibus supponit Thomas Sanchez, *lib. 7. in Decalog. cap. 8. num. 22.* dispositio autem testamentaria non est irreuocabilis, sed reuocabilis ad nutum, vt constat; non ergo potuit per modum legati id fieri.

8 Respondetur facilè, in primis id ad summum probare, quòd non potuit licitè, non tamen quòd non potuerit validè fieri; nam, vt suprà vidimus, peccant quidem contra votum paupertatis eiusmodi non Professi disponentes de suis bonis sine debita licentia; validè tamen disponunt. Deinde in casu nostro interuenit licentia Prouincialis, & facta est dispositio dependenter ab approbatione Generalis, & sub eius ratihabitione: & quamuis Sanchez, *vbi suprà num. 23.* dicat solùm Generalem posse eiusmodi personis concedere licentiam testandi; sed tamen ipsemet fatetur, quòd in mortis periculo, quando Generalis consuli non potest, & adest iusta causa, potest Prouincialis eam licentiam concedere, imo eo absente, Superior localis. Vnde ego etiam, *tom. 1. de Iustitia, disp. 3. sect. 6. num. 116.* dixi, sufficere licentiam Prouincialis, quando testamentum fieret proximè ante Professionem, per quam statim redditur omnino irreuocabile, quam solam irreuocabilitatem intendunt constitutiones, vt Religiosus maneat sine spe recuperandi bona sua. Hæc autem omnia interuenerunt in casu nostro, erat enim testator morti proximus, nec poterat consuli Generalis; nec fieri ita commodè donatio inter viuos, quæ cùm non posset acceptari à Generali viuente donatore, maneret sub opinione eius valor. Vnde, validè & licitè potuit Prouincialis licentiam concedere, & expectare postea consensum Generalis ad acceptandum legatum.

DVBIVM VII.

Quid faciendum de eleemosyna annua relicta Domui professæ Societatis IESV.

1 N. Testator iussit, vt eius hæres singulis annis daret Domui professæ Societatis certā summam in eleemosynam, & singulis vicibus declararet, se illam summam dare solo titulo eleemosynæ, & non propter ius aliquod, quod Domus professa haberet ad illam petendam. Patres tamen nolebant illam accipere, quia videbantur sub eo titulo palliari redditus annui, quorum Domus professa incapax est. Dubitabatur, quid expediret, quia si fabrica S. Petri sciret, illud legatum pium non posse impleri, fortasse iure suo illud sibi vsurparet.

2 Dixi, in illa testatoris dispositione nihil reperiri, quod repugnet constitutionibus Societatis, vel paupertati Domus professæ; quæ quidem nullum ius ciuile, vel naturale acquirit ad illam eleemosynam accipiendam, vel petendam. Hæres tamen ex obligatione non erga Societatem, sed erga testatorem, debet illam erogare, in quo conueniunt omnes Scriptores Societatis, Suarez *tom. 4 de Religione, tract. 10. lib. 4. de votis simplicibus, cap. 9. num. 9.* & clariùs *tom. 3. lib. 8. cap. 17. num. 19.* Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 27. num. 9* Castro Palao *tom. 3. tract. 16. disp. 3. puncto 10. num. 5.* & ego idem asserui *tom 1 de Iustitia, disp. 3. sect. 5. num. 106.* dummodò hæres grauatus non sit aliquod Collegium Societatis: nam in hoc casu non posset acceptari cum illo grauamine, vt declarauit Congregatio generalis VII. *decreto* 50. Vnde *n.* 107. addidi posse etiam testatorem imponere suo hæredi sæculari, vt suo filio Professo Societatis offerat singulis annis centum aureos, non intendens dare ius vllum filio, sed solùm imponere onus hæredi.

3 Ratio est, quia, licèt quoad fratres Minores de Obseruantia dubitetur, an possint pecuniam illam annuam sic relictam accipere, quibusdam id affirmantibus, quos affert Sanchez, *dicto lib. 7 in Decalog. c. 26. num. 48.* aliis id negantibus, quos sequitur idem Sanchez, *ibi num. 49.* id prouenit ex prohibitione speciali illis facta acceptandi, nisi hæres agnoscat, se nullam habere obligationem dandi, nisi sed gratis, & libenter id dare. Societati autem hæc prohibitio non est facta, sed potiùs contrarium ex eius constitutionibus clarè colligitur. Nimirum 6 *p. c. 2. n. 2. in margine littera B.* sic dicitur: *Si aliqui ex fundatoribus domorum vel Ecclesiarum, vellet redditus aliquos ad fabrica vsum relinquere, dummodò nec dispositio eorum ad Societatem pertineat, nec sit vnde ei competat actio ad illos, (quamuis id illi curæ esset, vt is, cui tale munus commissum est, suum officium faceret,) & sic in rebus similibus non esset id à Societatis paupertate alienum.* In quibus

verbis

verbis solùm aufertur à Domo professa ius, vel actio ad illas pecunias petendas, non tamen potestas eas acceptandi, si testator iubeat hæredi eas date. Quamuis autem exemplum ponatur de redditibus relictis à fundatore Domus professæ, vel Ecclesiæ; idem tamen intelligitur de relictis ab aliis, vt constat ex illis vltimis verbis, *& sic in rebus similibus*, &c. quæ verba, vt ponderat Suarez *loco citato*, debent extendi ad alias personas testatorum: nam quod attinet ad res annuas, quæ relinqui possunt, iam omnes comprehensæ fuerant sub nomine *redditnum*; extensio ergo est ad alia, quæ à quibuscumque aliis eo modo relinqui possent, nullo dato iure ipsi Societati ad exigendum.

4 Quod rursus clarius constat ex *eodem cap. 2. §. 6.* vbi supponitur omninò libertas in testatoribus ad id faciendum. Societati autem aufertur ius ciuile ad petendum, & deinde ob ædificationem prohibentur personæ Societatis, ne inuitent testatores ad eas eleemosynas perpetuas relinquendas, sed propriæ deuotioni eis permittant. Verba constitutionis sunt hæc: *Quamuis ad bona, & sancta opera, & maximè perpetuò duratura inuitare laudabile sit; ob maiorem tamen ædificationem nullus de Societate debet, nec potest quemquam ad eleemosynas perpetuas domibus, vel Ecclesiis eiusdem Societatis relinquendas incitare: & si aliqui sponte suas illas relinquerent, nullum ius ciuile ad eas petendas in iudicio acquiratur; sed cùm ad id charitas propter Deum eos mouerit, tunc eas elargiantur.* quæ postrema verba possent aliquem mouere, vt putaret, non posse Societatem eos redditus ab hærede accipere, quando ipse hæres ex obligatione dat, sed solùm, quando sponte ex charitate, & liberè dat. Atque ideò P. Suarez respondet, verba illa non excludere obligationem in hærede, sed solùm obligationem iustitiæ erga Societatem: potest tamen charitas Dei hæredem mouere, vt satisfaciat debito suo erga testatorem. Hæc tamen explicatio duriuscula est, & sensus planus illorum verborum est, vt non intelligantur de hærede, sed de testatoribus relinquentibus illas eleemosynas, qui propriè illas elargiuntur. Constat autem hic sensus ex illa aduersatiua *sed*, nam præmiserat, non esse incitandos, aut instigandos testatores ad eas eleemosynas annuas relinquendas: quare de eisdem subdit, *sed cùm ad id charitas propter Deum eos mouerit, tunc eas elargiantur.* Hoc est, non extorqueantur, sed sinamus, vt ipsi à Deo solo moti eas sponte relinquant; qui sensus clarè ex contextu liquet, & ita ea verba intellexit Sanchez *vbi suprà num. 9.* Denique hæc fuit semper mens, sensus, & praxis Societatis, vt quoties Societas nullum ius ciuile, vel naturale habet, possit quaslibet eleemosynas recipere, etiamsi hæredes aliunde debeant illas dare.

5 Ratio à priori est, quia totum hoc non opponitur voto paupertatis, etiam illius, quæ excludit à communitate dominium bonorum stabilium, & redditunm; non enim est contra mendicitatem, quod alij Societatis eleemosynas dent singulis annis, nec quòd ipsi hoc faciant ex voto, & obligatione erga Deum, vel ex obligatione erga alium hominem, quia Domus professa adhuc manet pauper, hoc est, sine dominio, aut iure aliquo ad illas elemosynas, quòd solum ius facit diuites, non certitudo eleemosynæ accipiendæ, quantumcunque, & quomodocumque, fundata sit, etiamsi in reuelatione Dei infallibili fundetur, dummodo non fundetur in iure Societati acquisito.

6 Quod posteriori etiam constat, quia id, quod nostrum est, non potest, nobis inuitis, à nobis auferri eiusmodi autem eleemosyna posset, Societate inuita, ei negari. Nam si Petrus, v. gr. ex obligatione sola erga Ioannem deberet dare Societati eleemosynam annuam, posset sine Societatis consensu, sed ex solo consensu Ioannis, illam amplius non dare; ergo nullum ius erat in Societate, sed sola potentia passiua ad recipiendum. Quòd autem in casu nostro hæres non possit, prouenit ex eo quod testator mortuus est, quod est per accidens; nam, si testator resurgeret, posset, Societate inuita, reuocare mandatum, & de facto Summus Pontifex posset facilius commutare illam eleemosynam ex causa in aliud opus pium, quàm si esset in præiudicium tertij, cui esset ius acquisitum, quia nimirum nullum ius habet ad illam Societas, sed tota obligatio est in hærede ad exequendum mandatum testatoris. Cùm ergo hoc secundùm se hoc repugnet mendicitati, nec in constitutionibus Societatis sit specialiter prohibitum, imò videatur clarè permissum, non est, cur voluntas illa testatoris censeatur caduca, præsertim cùm adeò cautè explicuerit futuram esse semper eleemosynam, ne forte putaretur ius aliquod Societati relinquere.

7 Ad id verò, quod vlteriùs quærebatur, an, si Societas non posset, vel nollet hanc eleemosynam accipere, posset fabrica S. Petri eam petere ab hæredibus: dixi, mihi non vacare, vt facultates fabricæ examinem; si tamen illi applicantur legata omnia pia, quæ in propria specie impleri non possunt, præsumi posset, quòd fabrica exiget in casu nostro. Nec obstat, hoc non esse propriè legatum, cùm nullum transferatur ius in legatarium: nam in Bullis Clementis VII. & Pij V. & aliis non solùm nominantur *legata* sed *relicta* omnia, & hæc est verè relictum, & à testatore destinatum. Nec etiam obstat secundò, quod hæres institutus, & obligatus ad illam eleemosynam fuerit quidam Mons pietatis, qui propter patronatum regium prætenditur non subesse visitationi Ordinarij: nam sine vlla visitatione poterit fabrica ex ipso testamento, vel aliunde habere notitiam illius eleemosynæ, quæ fieri debet, & non fit, & eam petere à Monte, sicut peteret à quolibet hærede laico. Quare, si Domus professa reuera non posset illam accipere, credo, quòd ministri, & Commissarij fabricæ actionem intentarent ad illam summam habendam.

8 Si verò Domus professa posset quidem, (prout reuera potest,) capere illam eleemosynam, sed tamen ob alios respectus nollet illam accipere, remedium facilè, ne fabrica possit se ingerere, esse potest, quòd Superior Domus professæ singulis annis accipiat eleemosynam illam de manu hæredis, qui est Mons pietatis, & postea illam reddat eidem Monti ad vsus pios; quod videtur facere posse saltem de licentia Generalis, qui propter ædificationem, & iustas causas videtur posse dare summam illam, quæ non excedit 170. ducata Regni Neapolitani annua, & applicare illam ad eleemosynas. Solùm possent obstare verba testatoris, qui iubet hæredi dare illam pecuniam *ad necessitatem Patrum.* Sed hæc verba non videntur inducere necessitatem expendendi pecuniam in victu domestico, iuxta ea, quæ in simili dixi *disp. 23. de Iustitia, n. 111.* & docet Molina *tom. 1. de Iustitia, disp. 208.* & certè ea, quæ quotidie fideles dant Domui professæ in eleemosynam, dantur ad domus eiusdem necessitates, & tamen eorum pars conuertitur in elemosynas aliis pauperibus faciendas: posset ergo illa etiam pars conuerti. Alioquin, si nec hoc modo pecunia illa accipiatur à Patribus, timeri potest, ne fabrica se ingerat, & prætendat ius ad omnia, quæ de facto non expenduntur in vsus destinatos à testatore. Optimum autem, & tutissimum esset accipere illam eleemosynam, & expendere in vsus eiusdem Domus professæ, prout tutissima conscientia fieri potest.

DVBIVM VIII.

An potuerit testator obligare Collegium Societatis ad dandos Domui professæ redditus annuos per vinginti annos.

1 SVpponendum est, Collegia Societatis posse habere bona stabilia,& redditus annuos, Domos verò professas non posse, sed debere viuere ex eleemosynis,cum quo stat,quòd,vt diximus,*dubio præcedenti*,possit testator obligare suum hæredem ad dandam singulis annis certam eleemosynam Domui professæ,ad quam tamen exigendam in iudicio,vel extra, nullum ius Domus ipsa professa habeat; quia tamen aliqui testatores instituebant hæredem aliquod Collegium Societatis,& illud grauabant, & obligabant ad dandam eleemosynam annuam Domui professæ, nullum ius dando eidem domui, sed solùm imponendo obligationem Collegio, quod quidem videbatur fieri in fraudem mendicitatis, ad quam Domus professa tenetur: idcirco in Congatione Generali V I I. *decreto* 50.prohibitum fuit, ne hæreditas, vel legata relicta Collegiis cum eiusmodi onere dandi aliquid annuũ Domui professæ,vllo modo admitterentur; quodquidem iure optimo sancitum fuit; quia quando Societatis constitutiones permittunt, quòd Domus professa possit acquirere eleemosynas, quas hæres à testatore obligatus elargitur, addunt id tunc solùm fieri posse quando ad Societatem nulla actio, nec dispositio, aut dispensatio redditũum pertineat;ita enim habetur,*6.p.cap.* 2. §.2. his verbis: *Redditus nulli, ne Sacristiæ quidem, aut fabricæ applicari,haberive possint:sed neque vlla alia ratione, ita vt penes Societatem eorum sit vlla dispensatio*, &c. & in declaratione littera B.*Si aliquis ex fundatoribus domorum, vel Ecclesiarum vellet redditus aliquos ad fabricæ vsum relinquere;dummodò nec dispositio eorum ad Societatem pertineat, nec sit, vnde ei competat actio in illos*, &c. *non esset id à paupertate Societatis alienum*, in quibus locis aduerto,non solùm excludendi ab ipsa Domo professa ius,actionem,& dispositionem circa redditus,sed etiam ab ipsa Societate. Non enim dicitur, dummodò actio, vel dispositio non pertineat ad domum, sed dummodò non pertineat *ad Societatem*: in eo autem casu quamuis non pertineret ad Domum ipsam professam; pertineret tamen ad Societatem, cuius Collegium haberet dominium illorum redditũum,& obligationem disponendi de illis in illos casus:quare modus ille non posset iuxta Societatis constitutiones.

2 His ergo suppositis, vt saluis constitutionibus posset fieri, testator quandam viam inuenire volebat, nimirum relinquere certam summam, seu aliqua bona stabilia Collegio cuidam Societatis, cum hoc onere, vt ex fructibus daret Domui professæ per 20. annos certam eleemosynam annuam, quibus elapsis eisdem Domui professæ daret totum capitale, quod iam deinde non fructificaret ampliùs, sed consumeretur in necessitatibus, vel vsibus eiusdem domus; quod quidem aliquibus videbatur non esse contra constitutiones, nec contra decretum illud 50.Congregationis septimæ generalis,quo prohibetur,ne Collegia admittant legata, vel relicta cum illo onere, nam in eo casu videntur solo nomine bona illa Collegio dari: in re tamen non dari ei nisi meram administrationem, cùm totis illis 20 annis deberet omnes fructus domui dare in eleemosynam,& illis elapsis deberet ei dare ipsum capitale, vel eius pretium:nihil ergo Collegio legitur,vel relinquitur, atque adeo non intrat decretum Congregrationis,quo prohibentur Collegia eiusmodi legata,vel relicta acceptare.

3 Dixi, tamen primò,ideo modo fieri non posse,quia vel Collegium interuenit accipiendo aliquod ius super illa bona,vel nullum prorsus ius accipit. Si accipit aliquod ius,id erit clare contra decretum illud 50. Congregationis, quo prohibetur Collegium acceptare aliquod legatum, vel relictum cum onere dandi annuum aliquid Domui professæ, quæ iam tunc acciperet redditus ex obligatione Collegij, quod tenetur ex suis, vel acceptatis à se dare illos redditus;si verò Collegium nullum ius acquirit, erit clariùs contra constitutiones *loco citato*. nam ex illo legato debuit ius acquiri:si ergo non acquiritur Collegio, acquiretur Domui professæ, quæ quidem capax est legati etiam bonorum immobilium, sed non est capax redditũum, & fructuum, per longum tempus, quale proculdubio est tempus 20. annorum, vt docet Sanchez *lib.7.in Decalog. capite 26. numero 39. & capite 27.num.6. &* 12.& nos diximus *disp. 3. de Iustitia, sect.5.num.99.* non ergo potest illo modo vitari violatio constitutionum, & decretorum Societatis circa paupertatem Domus professæ.

4 Dixi tamen secundò, posse, in rigore loquendo, id alio modo saltem speculatiuè iustificari, quidquid sit, an in praxi expediat; posset enim testator,vel donator in vita sua dare, seu consignare Collegio bona illa,seu summam pecuniæ, non vt donatario, sed vt merè mandatario, cum mandato expresso ea bona administrandi,& ei in vita sua reddendi fructus:post suam verò mortem dandi fructus in eleemosynam Domui professæ per 20. annos (ipsa domo nullum ius acquirente ad fructus,) & iis annis elapsis vendendi bona,& dandi pretium eidem domui;hoc enim modo Collegium non acceptat legatum, vel donationem vllam cum onere dandi redditus Domui professæ, sed habet merum mandatum dandi eleemosynam nomine alterius: quod mandatum ad opera pia non expirat morte mandatis, vt cum Sanchez dixi *tom. 1.de Iustitia,disput.93.sect.5.num.*8. Aliunde verò Domus ipsa professa nullum ius acquirit ad redditus illis 20. annis, sed eos accipit in eleemosynam de mano donatoris per merum mandatarium: denique elapsis 20. annis non est necessaria facultas Sedis Apostolicæ ad alienanda, & vendenda ea bona, cùm Collegium nihil suum vendat,sed bona defuncti ex eius mandato.

5 Ad lites tamen, & dubia vitanda, oporteret primò,quòd huiusmodi mandatum expresè, & per publicam scripturam, daretur. Secundò,quòd donator in suo testamento alium hæredem instituat, ad quem directè pertineant repræsentare personam defuncti, & eius mandatum sustineat. Tertiò, vt explicetur mandatum duraturum etiam post mortem mandantis, atque ideò eius morte non expirare. Quartò, vt prohibeatur hæres impedire exequutionem mandati, & rationem petere à Collegio de obseruatione mandati. Quintò, vt bona consignentur in vita donatoris Collegio ad vitandas lites cum hærede. Sextò, vt explicetur, nullum prorsus ius dari Domui professæ ad fructus in illis 20.annis, sed solùm ad capitale iis elapsis. Septimò, vt explicetur etiam, Collegium esse merum mandatarium vllo iure ad bona, nec ad eorum fructus. Cum his cautelis probabile videtur, speculatiuè loquendo, id non esse contra constitutiones, vel decreta Societatis; videtur enim esse solum legatum,vel donatio in diem capitalis,nempe post 20 annos reseruante sibi interim donatore fructus, & dante mandatum ad eos expendendos quod non videtur esse aliud quam obligare hæredem ad dandos illos fructus in eleemosynam toto illo tempore, & ad deputandum Collegium tanquam Procuratorem

cum

cum mandato irreuocabili ad exequendum.

6 Dixi tamen, hoc videri probabile, *speculatiuè loquendo* nam in praxi non facilè crederetur, hoc non esse contra constitutiones, & decreta Societatis: si enim hæc via aperiretur, posset ipsemet Procurator pro tempore Domus professæ deputari à testatore, vel donatore administrator illorum bonorum, & exequutor ad dandam eleemosynam annuam ex fructibus ipsi domui per 30. vel 40. annos, & postea ad vendendum capitale, & applicandum pretium eidem domui: quod haberet speciem possidendi bona fructifera per longum tempus, & re ipsa haberet eosdem effectus. Quare, si hoc introduceretur, meritò in Congregatione generali ab ipsa Societate prohiberetur in futurum. Considerandum ergo est, an expediat etiam pro vna vice illud permittere.

DVBIVM IX.

An Collegium Societatis grauari possit à testatore ad dandos redditus annuos perpetuos Domui professæ ad fabricam Ecclesiæ à se fundatæ.

1 HOc dubium connexionem magnam habet cum dubio præcedenti, & de eo disputatum multum fuit pro vtraque parte. N. testatrix hæredem reliquit quoddam Collegium Societatis, illudque grauauit, vt daret singulis annis certam summam nobilem pro construenda Ecclesia Domus professæ, quam Ecclesia eadem testatrix fundauerat, Dubitatum fuit, an finita Ecclesiæ fabrica, quæ quidem, non nisi post multos annos absoluetur, continuari debeat solutio illa pro reparatione necessaria eiusdem fabricæ.

2 Difficultas oritur ex decreto illo 50. Congregationis generalis septimæ, citato præcedenti dubio, in quo prohibentur Collegia Societatis accipere redditus annuos donatos, vel legatos cum onere dandi, vel erogandi eorum partem annuam Domui professæ, quia id instituto, & puritati paupertatis repugnare videbatur. Non tamen defuerunt, qui acriter defenderent, debere Collegium in perpetuum Domui professæ partem illam à testatrice assignatam erogare, etiam constructa iam Ecclesia, pro eius reparatione.

3 Quod primò probabant ex P. Suarez *tom. 4. de Religione, tract.* 10. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 7. *& sequentibus*, vbi, postquam dixit Domum professam non esse capacem vllius iuris ciuilis, vel naturalis ad annuos redditus, addit, neque etiam accipi posset, licèt hæres sit grauatus à testatore ad aliquid per modum annuæ eleemosynæ dandum, nisi in solo casu in constitutionibus Societatis expresso 6. *p. cap.* 2. §. 2. in declaratione litera B. vbi ponitur exceptio his verbis: *Si aliquis ex fundatoribus domorum, vel Ecclesiarum vellet redditus aliquos ad fabricæ vsum relinquere, dummodo nec dispositio eorum ad Societatem pertineat, nec sit, vnde ei competat actio in illos (quamuis id illi curæ esset, vt is, cui tale munus commissum est, suum officium faceret,) & sic in rebus similibus, non esset id à Societatis paupertate alienum.* in quibus verbis putat Suarez duas conditiones requiri, vt hæc exceptio habeat locum nempe quòd testator, vel donator sit ipsemet fundator Ecclesiæ, vel domus, & quòd eleemosyna annua sit solùm ad fabricam, quia exceptio firmat regulam in contrarium: & quia id debebatur specialiter fundatoribus propter gratitudinem, & quia sunt veluti domini, & patroni, ad quos maximè spectat, & in quorum commodum redundat, quòd eiusmodi ædificia perpetuò conseruentur. Quamuis autem idem Suarez postea *num.* 9. probabile putet, etiam ad alios vsus præter fabricam, & ab aliis, quàm à fundatoribus posse eiusmodi eleemosynas annuas Domui professæ relinqui, nullo remanente iure, vel cura penes Societatem; ex illa tamen priori eius doctrina colligere volebant, ipsum sensisse, casum nostrum non esse contra decretum illud septimæ Congregationis. Primò, quia *numer.* 7. postquam illius decreti meminit, quo prohibentur Collegia annuos redditus cum illo onere accipere, statim addit, quamuis Syluester, & alij dicant, Conuentus mendicantes posse illos redditus accipere, quando non habent ius exigendi, & dantur illis in eleemosynam; id tamen Domos professas Societatis non posse, nisi quando redditus ad fabricam à fundatore relinquuntur. Sentit ergo, in eo casu, non esse contra decretum Congregationis cuius proximè meminerat. Secundò, quia ipse sentit, quòd propter rationes speciales fundatorum, & fabricæ, non fuit à Societate comprehensus ille casus in constitutione prohibente annuos redditus ab hærede ex obligatione erogandos Domui professæ nullum ius ad illos habenti; ergo sentit, quòd iuxta Societatis mentem non comprehenditur ille casus specialis fundatoris, & fabricæ in decretis generalibus prohibentibus eiusmodi annuos redditus eleemosynaliter accipiendos Non ergo comprehenditur in decreto septimæ Congregationis, quod generaliter loquitur, & pohibet Collegia acceptare legata cum onere dandi Domui professæ eleemosynam annuam.

4 Hoc totum argumentum ex doctrina Suarij inductum dixi infirmum esse ad intentum, quia idem Suarez *num.* 6. *&* 7. omne ius ciuile, & naturale negauerat Societati ad vllos redditus. Exceptio autem, quam addit de redditibus à fundatore ad fabricam relictis, nihil iuuat; illa enim exceptio intelligi debet cum limitationibus additis in eadem constitutione, & quas refert, & addit idem Suarez: nimirum, *dummodò nec dispositio eorum ad Societatem pertineat, nec sit, vnde ei competat actio in illos.* Quæ conditiones in nostro casu deficiunt: nam, licèt Domui professæ non competeret, nec ad ipsam pertineret dispositio; pertineret tamen ad Societatem, cuius pars est Collegium, quod habet ius ad totum legatum, cum obligatione erogandi illam partem redituum ad fabricam Ecclesiæ Domus professæ; quare ad ipsam Societatem pertineret verè, & in rigore actio, & dispositio circa redditus illos.

5 Similiter falsum est, quod dicebatur, casum specialem redituum à fundatore relictorum ad fabricam non intelligi contentum in prohibitione generali redituum, nisi expressè nominetur: idque ex mente constitutionis esse, & eiusdem Suarij; hoc, inquam, falsò supponitur. Pro quo aduertendum est, *in dicto cap.* 2. *partis* 6. constitutionum prohiberi in vniuersum Domui professæ omnes redditus etiam ad Sacristiam, vel fabricam, de quibus ibi expressè mentio fit, neque ab hac regula fieri vllam exceptionem circa redditus à fundatore relictos ad fabricam. Dubitari tamen poterat de redditibus, ad quos Societas nullum haberet ius, sed hæres haberet obligationem dandi illos per modum eleemosynæ, nullo iure remanente penes Societatem. De his autem addita est *ibidem*, non quidem exceptio, sed declaratio, quòd non comprehenduntur in illa prohibitione, apposito exemplo redituum, quos fundator iubet à suo hærede dari in eleemosynam annuam ad fabricam, non remanente iure, vel dispositione penes Societatem: & statim additur, idem debere intelligi in aliis similibus; quod totum non fuit dispensare in suprapositа prohibitione, sed declarare, quòd hi casus non comprehenduntur

prehenduntur in illa; solùm enim prohibiti fuerant redditus, ad quos Societas haberet ius ciuile, vel naturale. Nullum ergo ibi priuilegium speciale conceditur fundatoribus; aut fabricæ contra constitutionem præcedentem, sed ad tollendum omne dubium, explicatur id non esse contra paupertatem, vt obseruauit etiam Castro Palao *tom. 3. tractat. 15. disputat. 3. puncto 10. numer. 5* vbi etiam notauit, factam fuisse nominatim mentionem fundatoris, & fabricæ ad indicandum, quòd in iis, & similibus circumstantiis erat maior conuenientia ad acceptandas similes eleemosynas annuas ab hærede ex obligatione siue iure ex parte Societatis, quas fortasse in aliquibus aliis casibus non expedit accipere propter ædificationem, & maiorem paupertatis puritatem, quamuis in rigore non sint contra votum, nec contra constitutiones Societatis. Nihil ergo ex toto illo loco, neque ex Suarij doctrina colligi potest ad casum nostrum, in quo ius, & dispensatio manet penes Societatem.

6 Vnde obiter responderi potest ad secundum argumentum, quod pro debito illorum redditaum fiebat ab illis Doctoribus: quia nimirum in illo decreto septimæ Congregationis, quo prohibentur eiusmodi eleemosynę annuæ soluendæ ex obligatione à Collegiis, Domibus professis, non fit mentio de redditibus annuis relictis à fundatore ad reparandam fabricam, qui cùm sint specialiter priuilegiati ob gratitudinem debitam conseruandi fabricam, debuissent specialiter nominari; si prohibendi fuissent. Respondetur enim illos etiam redditus comprehendi sub prohibitione vniuersali omnium redditaum, nam decretum illud factum fuit ad explicandam mentem constitutionis, vt constat ex eius verbis; propositum enim fuit Congregationi, vt declararet, *an contra constitutiones, & instituti rationem esset admittere annuos perpetuos redditus Collegio alicui donatos, aut legatos, cum onere partem illorum annuè Domui professæ dandi, & erogandi. Censuit Congregatio, videri cum instituto, & peculiari paupertatis Professorum voto, nostraque paupertatis puritate pugnare. Quare nullo modo eiusmodi relictos Collegiis redditus admittendos*, &c. Hæc sunt decreti verba, ex quibus constat, factum fuisse ad declarandam constitutionem: constitutio autem prohibuerat omnes in vniuersum redditus etiam ad fabricam nominatim, si Societas ius aliquod retineret ad eos, vel eorum dispositionem; ergo Congregatio de iis omnibus, de quibus loquitur constitutio, respondet pugnare cum instituto, si non extraneus, sed Collegium aliquod Societatis obligationem habeat eos dandi, vel erogandi Domui professæ, quæ repugnantia, vt diximus, fundatur in eo, quòd eo casu ius, & dispensatio remaneret penes ipsam Societatem, quod etiam in ordine ad fabricam prohibuerat verbis expressis constitutio.

7 Simile erat tertium argumentum quod ducebant ex verbis dicti decreti Congregationis septimæ, in quibus solùm prohibentur Collegia acceptare redditus *legatos*, vel *donatos*, cum onere dandi partem eorum Domui professæ; in casu enim nostro redditus illi non venerunt ad Collegium per donationem, aut legatum, sed per hæreditatem, sub cuius appellatione nunquam legata, vel donationes veniunt, etiam in larga significatione, iuxta doctrinam Bartoli *in leg. Centurio, num. 59.* & aliorum *ibi, ff. de vulgari.* In lege autem correctoria, & odiosa, non fit extensio ad casum verbis non comprehensum, nec ex maioritate rationis, iuxta glossam receptam communiter *in Authent. quas actiones*, & Iasonis *ibi nu. 21. Cod. de sacros. Eccles.* Cùm ergo in casu præsenti annui redditus non veniant ad Collegium per legatum, vel donationem, sed titulo hæreditatis, non intelligitur comprehensus in prohibitione illius decreti Congregationis generalis septimæ.

8 Respondetur facilè, in primis, quamuis Congregatio interrogata fuerit de annuis redditibus legatis, vel donatis Collegio; *legatum* tamen, & *donatio* apposita fuisse per modum exempli. Vnde, quando ipsa Congregatio respondit ad dubium propositum, non fuit vsa nominibus *legati*, vel *donationis*, sed vocabulo vniuersali comprehendit etiam hæreditatem, & dixit nullo modo eiusmodi *relictos* Collegiis redditus admittendos; qui sensus vniuersalis constat clarissimè ex contextu: quærebatur enim, an eiusmodi obligatio Collegij dandi partem redditaum Domui professæ pugnaret cum constitutione? & responsum est pugnare. Certum est autem; constitutionem non prohibere solùm redditus ex legato, vel donatione prouenientes, sed omnes, vndecumque proueniant, ad quos Societas actionem habeat, vel quorum habeat administrationem. Non potuit ergo Congregatio iudicare, eiusmodi redditus pugnare cum constitutione, quando ex legato, vel donatione facta Collegio prouenunt, quin iudicaret, æquè pugnare cum eadem constitutione, quando proueniunt ex hæreditate Collegio relicta, cùm eadem sit vtrobique ratio, quia nimirum in vtroque casu æquè redditus illi ad Societatis bona, & ad eius dispositionem pertinerent, quæ sunt conditiones, quas constitutio in omnibus redditibus Domui professæ erogandis omninò prohibuit.

9 Quartum denique fundamentum, quod afferebant, erat, quòd decretum illud Congregationis non poterat extendi ad redditus tempore antecedenti relictos Collegiis, & acceptatos cum iis oneribus eleemosynæ annuæ dandi Domui professæ pro reparatione fabricæ, sed ad summum prohibere acceptationem in futurum. In casu autem nostro agebatur de hæreditate Collegio relicta cum eo onere multò ante decretum septimæ Congregationis, & acceptata ex consensu P. Claudij Aquauiuæ Generalis Societatis, atque adeò non videtur subiacere decreto posteriori.

10 Respondetur tamen, id quidem bene probare, si decretum illud factum fuisset per modum legis nouæ: re tamen vera non fuit noua lex, sed declaratio constitutionis, & legis antiquæ, cum qua repugnare eiusmodi redditus perpetuos Collegio relictos cum obligatione erogandi eorum partem annuam Domui professæ, declarauit Congregatio generalis septima. Si ergo declaratio vera est, fatendum erit, repugnasse etiam tempore præcedenti. Quare ex eo quòd P. Claudius acceptauit onus illud, colligitur potiùs, mentem testatricis, & P. Claudij acceptantis non fuisse, quòd illa pars redditaum danda esset in perpetuum Domui professæ pro reparatione continua fabricæ Ecclesiæ, sed quòd darentur ad fabricam, hoc est, ad fabricandam Ecclesiam, quam testatrix destinauit, & iussit in Domo professa ædificari, ad quam construendam, & fabricandam cùm magna summa requireretur, noluit fundatrix grauare suum hæredem, vt totam illam summam statim, & semel solueret, sed quòd daret illam per partes, nempe singulis annis 1500. ducatos, qui sufficiebant ad fabricam continuandam, quæ obligatio duraret, quandiu Ecclesiæ fabrica non esset absoluta. Sicut enim qui à testatore iubetur ei constituere sepulchrum, satisfacit sepulchro semel constructo, nec obligatur, si fortè post aliquod tempus corruit, iterum illud reædificare. Sic hæres grauatus ad fabricandam Ecclesiam, satisfacit eâ semel fabricatâ nec tenetur illam postea restituere, si diruta fuerit, vel semper reparare, ne corruat

11 Porro hunc solùm fuisse sensum illum illius grauaminis, confirmari adhuc potest ex summa annua relicta pro fabrica, nempe 1500. ducatorum, quæ

quidam

quidem ad ædificium prosequendum idonea erat: ad reparationem autem perpetuam erat exorbitans, & superflua, nec sine fraude, & violatione paupertatis reliquo i poterat, cùm multò minor summa ad reparationem ordinariam sufficeret. Vnde non est credibile P. Generalem Claudium in alio sensu intellexisse illa Collegij obligationem, cùm sciret optimè redditus annuos, perpetuos etiam ad fabricam reparandā, vel ad Sacristiæ expensas, quorum ius, vel dispensatio ad Societatem spectatet, non posse iuxta constitutiones acceptari. Addidi vltimò, inutilem non omninò videri totam hanc controuersiam, & disputationem de hoc puncto; remanent enim adhuc quamplures anni, vt tota fabrica ad perfectionem perducatur: qua absoluta Generalis, qui tunc erit, non facilè stabit decisioni, quæ nunc fieret, sed rem totam iuxta constitutiones examinabit; nec etiam spes vlla erat, quòd Generalis præsens, (qui tunc erat P. Mutius Vitellescus,) in eam sententiam veniret, vt declararet grauamen illud Collegio impositum erogandi perpetuò partem redditùum pro reparatione fabricæ Domus professæ, non repugnare cum instituto Societatis, & cum paupertate ipsius Domus professæ.

DVBIVM X.

In quo respondetur ad quæsita nonnulla circa fructus horti suburbani, quem habent Domus professæ Societatis.

1 SVpponendum est, Domos professas Societatis IESV non posse habere bona stabilia, aut redditus vllos, vt diximus *dub. præcedenti*; posse tamen habere dominium in communi propriæ habitationis, atque etiam villæ alicuius, vel horti suburbani, ad quem recreandi animi gratiâ Religiosi, atque etiam valetudinarij se se aliquando recipere possint, vt ex Bulla Iulij III. qua confirmauit Societatis institutum, colligit Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 27. num. 3.* & habetur expressè *in 6. parte constitutionum Societatis, cap. 2. §. 5.* vbi dicitur, non esse contra paupertatem Domus professæ, *si in vsum conualescentium, vel eorum, qui vt rebus spiritualibus vacent, se ab hominum frequentia recipiunt, locus aliquis à communi habitatione separatus, qui aëre salubriori, & aliis commodis polleret, admitteretur, & tunc huiusmodi ille sit, vt nec aliis locetur, nec fructus, qui redditum loco esse possint, habeat.* In declaratione verò eius loci, quæ est in margine littera F. explicatur, quid intelligi debeat per fructus ibi prohibitos, his verbis: *Huiusmodi essent, si vini, vel olei, vel tritici prouentum dicta possessiones ferrent, vel si fructus, & olera ex hortis venderentur, quorum nihil licebit, aut partem ipsorum ad commodum domus suæ vti possint; si tamen Societas colonum aliquem, vel secularem hominem haberet, qui hortis, vel agris, quos dicta domus habent, præesset, non esset etiam eis prohibendum, ne ad priuatam suam vtilitatem, quod videretur conuenire, ex illis faceret, dummodò tunc nec ad domos, nec ad particulares personas Societatis vtilitas interim vlla perueniret.*

2 His itaque suppositis, aliqua dubia emergebant circa fructus eiusmodi horti, seu villæ, quousque ex iis possent commoda aliqua licitè Domus professa percipere. Certum autem videtur, in primis posse Religiosos Domus professæ vesci ex oleribus, & fructibus illis, & hoc absque vlla limitatione, comprehendendo etiam vuas, olivas, & fructus etiam hyemales, seu quæ per totam hyemem conseruantur. Non tamen liceret ex vuis superfluis, aut oliuis vinum, vel oleum exprimere, quia hæc expressè prohibentur, & redituum nomine ibi comprehenduntur. Quare idem dicerem, si ex pomis sicera fieret, vel ex hordeo ceruisia, quæ loco vini in multis locis sumi solent, & videntur esse redditus contra mentem constitutionis. Non tamen crederem esse contra eam, si ex aliquibus vuis fieret *sapa*, vt cum sinape misceretur, & fieret condimentum, quod vulgò *mostarda* appellatur, sicut licitum etiam est ex floribus, herbis, vel rosis aquam odoriferam, vel medicinalem conficere, & alia huiusmodi.

3 Dubitatur primò, an etiam liceant in eodem horto legumina ad vsum Domus professæ, v. gr. ciceres, lentes, & similia. Credo, hæc non esse contra constitutionem; non enim deseruiunt, nisi ad iuscula, quæ ex iis fiunt, sicut ex caulibus, cucurbita, & aliis oleribus; quare non magis videntur ad redditus pertinere, quàm olera, dummodo non vendantur, sed domi consumantur. Non tamen crederem, posse ex cicere, vel alio legumine panem fieri in locis, vbi is panis in vsu sit, sicut diximus non posse ex pomis, aut fructibus fieri siceram, vel ceruisiam, quia constitutionis mens hæc videtur fuisse, vt nomine tritici, & vini, panis, & potus vsualis prohiberetur; qui enim hæc ex propriis habet, videtur redditus habere ad ea, quæ potissimè ad victum exiguntur.

4 Dubitatur secundò, an possit ibi aliquid hordei, vel tritici seminari, non vt tempore messis hordeum, vel triticum colligatur, sed vt in herba adhuc deseruire possint veris tempore ad pastum iumentorum, & animalium domesticorum. Credo etiam id licere, quia sicut licet plantare vineam, & vesci vuis, dummodò ex iis vinum non fiat; non video, cur non liceat ibi seminare triticum, hordeum, & similia, non vt fiat panis, sed herba pro iumentis, quę sicut possunt aliis herbis, vel graminibus, quæ in horto nascuntur, vesci, sic poterunt herbæ ex tritico, vel hordeo seminato.

5 Dubitatur tertiò, an liceat habere in eo horto gallinas, quarum oua deseruiant ad vsum eorundem Patrum? De hoc puncto scrupulosè videtur loqui P. Suarez *tom. 3. de Religione, lib. 8. cap. 7. num. 14.* vbi dicit, *parum pro nihilo reputari, & ideò non esse contra paupertatis votum in toto rigore habere domesticas aues nonnullas, dummodò sint in paruo numero, ita vt ex eis non redundent fructus, qui simpliciter possint redditus appellari, nec absolutè pro sustentatione computari, sed magis ad recreationem, vel ad summam ad occurrendum alicui necessitati repentinæ; hoc enim, nisi in aliqua speciali regula sit expressum, non videtur absolutè repugnare paupertati in communi, nec intentioni sic vouentium. Sicut etiam non repugnat Religioso profitenti paupertatem hanc, ex domestico horto fructus aliquos colligere, vel olera ad propriam vsum, quamuis cauendere non liceat: ergo similiter dicendum videtur in prædicto casu.* Hæc Suarez. Ego quidem inprimis certum puto, quòd liceat totidem in eo horto suburbano gallinas habere, & eodem modo earum oua edere, quot liceret domi habere, & sicut liceret edere earum oua: neque enim est peioris conditionis villa rustica, imò reputatur pars quædam propriæ habitationis, & hoc ipso titulo possidetur, vt valetudinarij, & alij aliquoties possint ibi commodius degere. Rursus certum videtur, vtrobique posse ali gallinas in eo numero, quo moraliter requiritur, vt successiuè pro infirmis, & aliis necessitatibus occurrentibus occidi possint, & ad eundem finem adhiberi poterit cura, vt pulli nascantur, qui ad eosdem vsus deseruiant, & vt gallinæ in numero sufficienti conseruentur.

6 Et quidem, quod attinet ad gallinas pro necessitatibus alendas, videtur à fortiori colligi ex eo, quòd licitè habetur triticum, & vinum pro toto anno, ne illa indies carius emere necesse sit: cur ergo non licebit habere gallinas necessarias pro toto anno, ne carius

catius, & deterius in dies emanent? Nec magis sunt bona immobilia gallinæ, quàm triticum, & vinum; nec Domus professa, si ex donatione, vel legato accipiat 100. gallinas, obliganda erit ad eas distribuendas, si statim consumi honestè non possint, sed poterit eas retinere, sicut triticum, aut vinum legatum.

7 Quod verò attinet ad pullos ex iis procreatos, & earum oua, videtur non esse magis contra paupertatem, quàm fructus horti percipere: imò minùs, cùm hortus sit aliquid stabile, & immobile; gallinæ vero, quarum fructus sunt pulli, & oua, computentur inter bona se mouentia, & mobilia, quæ nō sunt prohibita Domui professæ. Vnde nec videtur esse contra eandem paupertatem, si ex iisdem pullis suppleatur pro gallinis, quæ successiuè deficiunt, & comeduntur: sicut idem etiam fit in arboribus ipsius horti, quæ senescunt, & deficiunt, & earum loco aliæ vites de nouo, vel arbores plantantur.

8 Ratio à priori videtur esse, quòd Domui professæ solùm prohibentur bona stabilia, & redditus: gallinæ autem, præsertim in paruo numero, non possunt nomine bonorum stabilium comprehendi, nec earum oua, aut pulli dici possunt redditus, propriè loquendo. Quamuis enim greges armentorum, aut pecorum soleant inter bona pretiosa mobilia computari, & ideò non possint sine facultate alienari à religiosis Domibus, vt tradunt Molina, *tom. 2. de Iustitia, disput. 465. in fine*, & alij communiter; imò immobilibus æquiparantur, vel adnumerantur, vt notauit Suarez, *tom 4. de Religione, tract. 8. lib 2. cap. 27. n. 19.* id tamen est, quia greges illi ita sunt fructiferi, vt redditus proprios habeant, atque ideò non minus censentur, & dicuntur diuites, qui multa millia armentorum, quàm qui alias possessiones, aut prædia fructifera habent. Non tamen fit idem iudicium de eo, qui gallinas aliquas domi habet, licèt oua, & pullos ea occasione lucretur.

9 Ad quod etiam deseruit exemplum olerum, & fructuum, qui ex proprio horto colliguntur, & tamen quandiu non venduntur, non censentur redditus paupertati contrarij: gallinæ autem & earum pulli & oua numerari aliquo modo possunt inter fructus ipsius horti; nam sicut canes, & alia domestica animalia pascuntur micis, quæ cadunt de mensa dominorum, ita gallinæ pascuntur oleribus, & herbis ipsius horti, addito ad summum stercore stabuli proprij, & furfure remanenti ex farina, & panibus, qui ad propriæ familiæ vsum quotidie coquuntur, quare ad consumenda potius superflua, & inutilia deseruiunt, quæ hoc pacto in proprium etiam vsum conuertuntur. Vnde, (vt hoc obiter dicam;) non probarem, quòd oua, vel pulli superflui venderentur, aut eorum pars, vt ex pretio compararetur triticum, vel quidquam aliud quod ad pastum earundem gallinarum deseruiret; hoc enim videretur esse, sicut si pars olerum vel fructuum horti vendatur ad sumptus, pro eiusdem horti cultura supplendos, quod facere non licet, vt postea videbimus.

10 Hinc infero, idem cum proportione dici posse de aliquibus columbis, & quidem eo magis, quò in has minus iuris videtur habere dominus, quàm in gallinas, cum liberius possint euolare, & ad alia columbaria transire. Sicut ergo, si ipsæ sponte venirent, dum syluestres sunt, vt in domo, vel horto Societatis professæ nidificarent, possent illis pabula apponi, nec esset obligatio eas expellendi: cur non possunt ad hunc finem aliunde asportari, dum non sint in numero ita exorbitanti, vt ex pullis viderentur redditus simpliciter resultare?

11 Dubitari potest quartò de apibus, an haberi possint in eadem villa; an verò earum fructus censeantur redditus prohibiti. Credo de iis, sicut de oleribus, & aliis villæ fructibus respondendum, quòd vendi non possint, sed tamen ad vsus proprios mel, & cera etiam possint deseruire. Apes enim pascuntur floribus horti, & circumuicinis, earumque fructus multò plus videtur habere de industriali, quàm de naturali, cùm neque sint bona stabilia, neque horto affixa, sed se mouentia, & quæ in omnia loca possunt transportari, neque aliud ferè ab homine fiat, nisi præparare vas, in quod ipsæ spontè se recipiant, & ibi fauos suos operentur, vt tempore opportuno extrahi possint, sicut extraherentur, quando in arbore campestri inuenirentur.

12 Magis dubitari posset quintò, an liceat in eodem horto porcos aliquos nutrire, qui dum paruuli sunt, facili pretio comparantur, & postea paulatim crescunt, & pinguescunt, vt grandiores, ac pinguiores facti occidantur, & pro toto anno deseruiant ad vsus necessarios domesticos. In hoc etiam non puto, esse scrupulum: tum quia hæc etiam animalia ex caulibus, & fructibus superfluis horti nutriuntur: tum etiam, quia sicut licitè emi potest pretio viliori statim post vindemiam vinum, seu mustum nouum, & in doliis, ac cella vinaria commoda conseruari, vt postea tempore opportuno, quando iam factum est vinum salubre, deseruiat ad vsus domesticos totius anni: cur non poterunt similiter emi porci iuniores sex, vel octo, vt paulatim crescentes, & facti pinguiores apti fiant ad eosdem domesticos vsus? & quidem per accidens est, quod id fiat in horto rustico: posset enim fieri idem in horto domestico, vel in stabulo, vt constat, sicut & gallinæ in propria domo plerumque nutriuntur.

13 Dubitari potest secundò, an in eodem horto liceat piscinam habere, in qua pisces etiam nutriantur, & ad hunc finem mitti pisciculi minuti possint, vt grandiores facti possint in cibos domesticos capi. Respondeo, si cum debita moderatione fiat, licitum videri, non solum in villa, vel horto rustico, sed etiam in domestico, si fortè piscina etiam esset in horto, qui intra ambitum Domus professæ continetur: nam piscina hæc pertinet ad honestam quandam recreationem, ad quam hortus ille ordinatur. Nec videtur esse maior difficultas de piscibus, quàm de gallinis, imo minor, quia pisces non sunt fructuosi, sicut gallinæ, quæ oua iterum ministrant: tum etiam, quia pisces aliquando sine vlla industria in ipsa aqua generantur, & videntur esse fructus aquæ, sicut olera sunt fructus terræ: quare sicut licitè olera seminantur in horto, non apparet, cur non possint pisces in piscina seminari, (vt ita dicam,) proiiciendo illuc paruulos pisciculos qui grandiores fiant. Cùm ergo S. P. Ignatius ex fructibus horti solùm prohibuerit frumentum, vinum, & oleum, quoad alios verò solam venditionem, non videntur prohibiti quoad proprium vsum fructus piscinæ, quæ est pars quædam horti, qui habetur ad commodam recreationem.

14 Dixi tamen, id licere, *si cum debita moderatione fiat.* non enim putarem sine paupertatis præiudicio posse pisces in eo numero haberi, & nutriri, qui sufficerent ad vsus totius Quadragesimæ, & aliorum dierum, quibus carnibus vesci non licet: tum quia hoc iam esset magnam victus anni partem ex propriis fructibus habere: tum etiam, quia piscina tot piscium capax longè excederet piscinas communes, quæ ad recreationem habentur, in quibus vix inueniuntur pisces, qui ad sex, vel octo prandia familiæ numerosæ sufficiant: habere autem piscinam tantam, videretur esse in fraudem paupertatis, sicut si prætextu recreationis haberetur villa, quæ duo, vel tria milliaria contineret.

15 Vnde

15 Vnde non concederem, posse prætextu recreationis haberi à Domo professa villam, intra quam contineretur lacus magnæ piscationis; hoc enim magis ad fructus, quàm ad religiosam recreationem pertineret. Aliter dicerem si villa esset ad ripam fluminis, vel lacus, ita vt vicinitas daret commoditatem piscandi: dum tamen ius piscandi commune esset aliis, & non proprium eorum, qui essent domini illius villæ. Si enim proprium eorum esset, videretur iam possessio alia stabilis fructifera annexa villæ, & quæ, seu facultas illa piscandi, potuisset magno pretio locari. Hoc itaque totum moraliter æstimandum, & considerandum est, vt iudicetur, an sit, vel non sit contra mentem constitutionis circa paupertatem Domus professæ, & in dubio in paupertatis fauorem inclinandum est.

16 Duplex restat maior difficultas. Prima est, an si aliquo anno fructuum abundantia tanta sit, vt consumi non possint in vsus domesticos, possit pars superflua pro illa vice vendi, vt emantur fructus alij necessarij, qui vel in horto illo non sunt, vel illo anno defuerunt. Aut certè si vendi non possunt, an saltem possint cum domino villæ vicinæ permutari pro fructibus illis, quibus ille abundat, & horto Domus professæ deficiunt. Non defuerunt, qui vtrumque licitum putarent. Primum quidem, quia illi non videntur redditus, cùm non sint annui, sed emolumentum casuale vnius, vel alterius anni. Secundum verò, quia illa non est venditio, sed permutatio prudens, vt si habito multo tritico ex eleemosyna, commutaretur id, quod superest pro vino necessario.

17 Dixi tamen, neutrum licere Domui professæ Societatis Non primum, quia, si hoc concederetur, posset etiam, si anno aliquo vuæ multæ sunt, nec omnes à domesticis consumi possunt, fieri vinum; vel plura vini dolia ex iis quæ supersunt, quod tamen omninò est contra mentem Societatis: imò cùm aliquando dolium vnum vini ex vuis superfluis Procurator ex ignorantia fieri curasset, P. Mutius Vitelleschus Generalis iussit dolium totum pauperibus distribui, Ratio autem est, quia in constitutione prædicta non prohibetur venditio annua fructuum, sed permittitur possessio, seu villa fructifera ad recreationem, & vsus eorum fructuum, dum tamen non vendantur; cùm ergo venditio fructuum in vniuersum prohibeatur, nullo casu eos vendere licebit.

Quòd verò nec permutare liceat fructus superfluos pro fructibus aliis, aut oleribus necessariis, quæ fortè in eâdem villa, vel horto non habentur, probatur facilè primò ex regula generali quam statuit Molina *tom. 2. de Iustitia, disp. 396. num 7.* nempe, *quoties res aliqua vendi prohibetur, censeri etiam permutari prohibitam.* quare prohibita venditione fructuum, censetur etiam prohibita eorum permutatio pro aliis fructibus. Secundò, quia, si permutatio liceret, lex hæc omninò eluderetur; possent enim procuratores Domus professæ per duos contractus facere, quod per vnum non possent: nimirum permutando fructus illius horti pro fructibus alterius horti, & hos rursus vendere, cùm non prohibeantur vendere, nisi fructus sui horti, hoc autem manifestè esset eludere legem. Tertiò denique id colligitur ex verbis constitutionis, in cuius margine littera F. ab eodem sancto fundatore notatur, *quòd, si Societas colonum aliquem, vel sæcularem hominem haberet, qui hortis, vel agris, quos dicta Domus habent, præesset, non esset ei etiam prohibendum, ne ad priuatam suam vtilitatem, quod videretur conuenire, ex dictis fructibus faceret, dummodo tunc nec ad particulares personas Societatis vtilitas interim vlla perueniret.* Vult ergo constitutio, ne ex fructibus horti directè, vel indirectè quidquam vtilitatis ad Domum professam redundet, præter merum vsum, quo eos fructus in suorum victu consumere potest. Si autem liceret fructus superfluos permutare pro aliis, iã ex ipsis fructibus alia vtilitas perueniet ad Domum professam, præter vsum eorum in ordine ad proprium victum, vt constat, cùm deseruiret loco pretij ad obtinenda alia necessaria pro eodem victu.

18 Ex verbis tamen proximè relatis prædictæ constitutionis oritur altera, & maior difficultas, an scilicet liceat colono vineæ, qui illius culturæ præest, assignare partem eiusdem vineæ in stipendium sui laboris, & obsequij, vel partem fructuum, quos fructus ipse vendere possit: hoc dubium attigit P. Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. c. 27. num. 5.* & respondet, id non licere: tum, quia in constitutione absolutè interdicitur fructuum venditio, aut terræ illius locatio: tum etiam, quia solùm conceditur permittere cultori horti aliquam in suum commodum partem colere, aut aliquos fructus percipere, dummodo nulla inde vtilitas Domui professæ redundet: redundaret autem, si hoc esset stipendium culturæ horti, & sic expensa in eo colendo non indigeret. Addit denique, ita explicuisse, & respondisse P. Claudium Aquauiuam Generalem de hoc interrogatum die 4. Septembris anno 1589.

19 Distinguendum videtur de colono: nam, si Societas, vt se ab onere culturæ eximat, constituat colonũ, qui suis sumptibus, & vt villam propriam iam colat, & fructus sibi accipiat, retento iure habitationis, & recreationis, vt illuc possint Religiosi ad recreationem ire, vel ad manendum per aliquos dies: tunc credo, posse colonum fructus illos vendere, & tunc locum habere verba constitutionis, quæ non frustrà *colonum* nominauit, quo nomine intelligi solet ille, qui suis sumptibus, & sibi ipsi prædium colit, vt in materia de decimis loquuntur Doctores, & videri potest Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. cap. 19. num. 13. & cap. 36. num. 13.* Neque enim in hoc casu Societas locat hortum colono, à quo nihil prorsus accipit, sed permittit ei culturam, & facultatem faciendi fructus suos, & retinet sibi ius, quod antea habebat, adeundi suam villam: neque in rigore obligat colonum ad eam colendam, sed dat meram facultatem colendi, quam facultatem vtilem sibi reputat Societas, ne villa vel hortus incultus syluescat. Sicut si permitteret animalia aliena ingredi, & pasci, vt herbas inutiles tollant. Nec in hoc casu procedit responsio illa Patris Claudij; cum fructus non dentur colono loco stipendij debiti, sed detur ei gratis totum ius ad fructus, si ipse velit fructus sibi capere: quamuis hoc ipsum vtile sit villæ, ne maneat inculta: Sicut si permitteret alicui vsum equi, vel iumenti proprij, ne hæc animalia nimio otio in stabulo torpeant, & vitientur: quæ tamen animalia Domus professa locare non posset. Sic nec hortum locare potest, & tamen poterit illius vsum & fructum permittere ne incultus deterioretur.

20 Si verò Domus professa ita det colono horti fructus, vt retineat sibi non solùm vsum ad recreationem, & habitationem ruralem, sed etiam partem fructuum, qui coloni cultura indigent, hoc credo non licere: & in hoc casu puto procedere responsum illud Patris Claudij. Ratio autem est, quia hoc esset in rigore hortum locare colono pro parte fructuum; neque enim ille solùm dicitur locare, qui pro pecunia locat: nam pater ille familias, qui in Euangelio legitur vineam suam agricolis locasse, misit postea seruos, vt exigerent, non quidem pecuniã, sed fructus: quos cùm non accepisset, locauit vineam suam aliis agricolis, qui *redderent ei fructũ temporibus suis*, Matth. 21. Cùm

ergo Domus professa hortum suum locare non possit, vt habetur expressè in dicta constitutione, consequens est, vt contractus ille licitus non sit.

21 Petes, quid si Domus professa concurreret ad expensas cum ipso colono, v. gr. soluendo partem mercedis operariorum: an tunc posset pacisci de parte fructuum? Credo, neque id licere. Primò, quia quamuis hæc non sit in rigore locatio, sed contractus Societatis, in qua Domus professa afferret prædium, & partem expensarum; colonus verò affert industriam, & aliam expensarum partem: re tamen vera est, æquiualenter locatio perinde ac si locaretur colono hortus pro parte fructuum, offerendo tamen ei aliquam pecuniam, vt subleuetur à parte sumptuum, & vt possit facilius reddere tantam partem fructuum: quare sicut prohiberur locatio, prohiberi videtur Societas, quæ eadem habet inconuenientia. Secundò, quia in dicta constitutione solùm tunc conceditur, quòd permittitur colono disponere de fructibus, & eos vendere, quando inde nulla vtilitas in Domum professam redundat: in hoc autem casu magna vtilitas in Domum professam redundaret ex fructibus colono concessis, nempe excusare magnam partem sumptuum, quos facere deberet ad fructus illos habendos; quare perinde esset, ac si locaret illi dimidiam partem horti pro dimidio pecuniæ necessariæ ad soluendum operariis hortum colentibus.

22 Alius casus excogitari posset, in quo videtur esse maior difficultas, nempe si conducatur agricola, qui curam habeat, & præsit horti culturæ colendi omnino expensis Societatis: huic tamen agricolæ in partem mercedis assignetur pars ipsius horti, ex qua possit sibimet seminare, & fructus suos facere, in quo casu videtur loqui Thomas Sanchez *loco supra citato*, & respondet id non licere, quia iam ex fructibus à colono venditis redundaret commodum in Domum professam, nempe diminutio mercedis, quæ colono soluenda esset.

23 Aliunde tamen videri posset, id licere, quia Domus professa, licet non possit aliis vendere, vel locare fructus horti; potest tamen in suorum domesticorum vsum, & victum eos consumere: nomine autem *domesticorum* intelliguntur non solùm Religiosi, sed etiam famuli, & domestici: nam verba generalia sunt, quibus dicitur, vt fructibus, & oleribus, *ad commodum Domus suæ vti possint*, & ita praxis habet, vt ex iisdem fructibus, & oleribus edant famuli, quibus victus tanquam pars mercedis debetur. Cùm ergo agricola ille, seu præfectus horti, famulus sit rusticus Domus professæ, potest viuere ex fructibus, & oleribus eiusdem horti, sicut cæteri famuli domestici, atque ideò poterit ei assignari vna pars fructuum horti pro eius victu: quam partem ipse poterit vendere, sicut etiam alij famuli domestici, quibus datur victus quotidianus, possunt illum, vel eius partem postea vendere, quo casu iam videtur Domus professa expendere iure suo partem illam fructuum in victu suorum domesticorum, quidquid ipsi postea de illis fructibus faciant; neque enim ex hoc redundat aliud Domus professæ commodum, nisi illud, quod ei permittitur, nempe victus domesticorum.

24 Hoc tamen fundamentum, vt verum fatear, non videtur mihi solidum. Et in primis hoc ad summum procederet de fructibus solùm, qui compensarent fructus ab ipso agricola consumendos, si ipse ex iis comederet. Quare, si agricolæ præter victum dandum esset, vt communiter fit, stipendium etiam pecuniæ, non potest diminui hoc stipendium pecuniæ propter illam partem horti, quæ illi in suam vtilitatem colenda conceditur. Hoc enim esset non solùm in famuli victu fructus consumere, sed etiam loco mercedis pecuniæ eos dare, imò nec potest assignari illa pars fructuum pro solo victu, qui ei dari debuisset; victus enim non constat ex solis fructibus, vel oleribus, sed ex pane, carnibus, piscibus, vino, & aliis. Si ergo loco horum omnium daretur pars fructuum, iam fructus horti non consumerentur in solo vsu domestico, sed darentur in pretium panis, vini, carnium, &c. quæ emi debuissent ad victum agricolæ debitum; quod esset contra constitutionem, quæ solùm permittit, quòd fructus, & olera horti comedi possint à Religiosis domesticis, & famulis, nimirum quantum ipsi comedere possunt, non quòd famulis distribuantur in ea quantitate exorbitanti, vt inde emere possint totum victum, hoc enim esset manifestè in fraudem legis.

25 Adde, si constitutio attentè consideretur, quamuis non repugnet illi, si cultori vineæ detur de fructibus, & oleribus eius in partem victus debiti, quia fructus hi expendi possunt in vsus domesticos; hoc tamen intelligi de fructibus, & oleribus ipsis, non de spe, seu iure ad fructus, & olera. In casu autem proposito Patres non vterentur suis fructibus in victum familiæ; sed darent agricolæ ius, vt posset colere sibi partem villæ, & facere fructus suos. Est autem longè diuersum comedere fructus iam decerptos; eosque aliis domesticis distribuere, quod quidem constitutio permittit; etiamsi deseruiant ad partem victus famulis debiti. Aliud verò est loco victus debiti dare ius agricolæ seminandi, & procreandi sibi aliquos fructus; quo casu Domus professa non consumit fructus suos in suo victu, sed vendit ius seminandi, & spem fructuum pro victu, quem famulo debet: quod quidem constitutio non permittit, sed solùm consumere fructus in vsus domesticos. Nec dici potest, quòd Societas tunc vtitur iure suo dando fructus illos in victum sui famuli; in victum enim, dare quidem potest fructus suos, quos ipsa Societas prius fecit suos, hi autem fructus non sunt sui, nec vnquam fuerunt sub eius dominio, sed seminati & nati fuerunt agricolæ ipsi, & sub eius dominio non sunt ergo ex illis fructibus, quos constitutio permittit expendi in victum domesticorum, quamuis nascantur in proprio horto. Optimè ergo respondit P. Claudius, non esse deducendum in pactum cum colono, vel præfecto villæ, vt partem fundi sibi colat in stipendium pro cultura reliquæ partis.

26 Hinc à fortiori infertur, non licere vendere partem fructuum horti ad soluendam mercedem operariis, qui eundem hortum colunt, vel alias eiusdem horti expensas; omnis enim fructus venditio prohibetur in quemcunque finem fiat, alioquin liceret partem Domus professæ locare, vt ex mercede locationis soluantur expensæ annuæ, quæ fiunt in reparanda tota domo: quòd tamen nemo concedet, quia hoc esset habere redditus pro fabrica. Similiter ergo non licebit locare partem horti, aut vendere partem fructuum, vt pretium conuertatur in expensas necessarias eiusdem horti. Vnde etiam constat id quod supra indicaui, non posse vendi oua gallinarum ad expensas pro earum victu faciendas. Nam, sicut non licet Domui professæ locare equum, quem habet ad communem vsum, etiamsi locationis merces conuerteretur in victum emendum pro ipso equo, vt colligitur ex doctrina P. Suarez, *tom. 3. de Relig. lib. 8. cap. 17. num. 12.* qui locationem equi vniuersaliter dicit esse prohibitam: sic dicendum erit de fructibus, seu ouis gallinarum, nam, vt probat idem Auctor, hæc bona se mouentia non possunt aliter Domui professæ fructificare, nisi ad solos vsus eiusdem domus.

DVBIVM XI.

Vtrùm Domus professa Societatis domum sibi legatam possit vendere in solam vitam emptoris: vbi quid de venditione cum pacto retrouendendi.

1 SVppono, Domum professam posse hæredem institui, ac etiam legata ex testamento habere, quamuis legentur ei bona stabilia, vt constat ex constitutionibus, & concedunt Doctores communiter, quos retuli, & sequutus sum *tom. 1. de Iustitia, disp. 3. sect. 5. num. 99. & 100.* debet tamen Domus professa rem illam stabilem alienare quamprimùm possit, quod intelligitur, moraliter loquendo, itavt ad modicum tempus retineri possit, & fructus percipi, dum emptor commodus inueniatur, quod *modicum tempus* intelligitur communiter infra decennium, vt dixi eodem loco, & colligitur ex constitutionibus *6. p. c. 2. §. 5.* & in margine ibi littera E, & videri possunt Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 27. num. 17.* & Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 10 lib. 4. n. 16.*

2 Hoc supposito, accidit, quòd Domui professæ relicta fuerit domus quædam, quæ nec erat necessaria ad habitationem, nec ad recreationem rusticam ipsorum Professorum, atque adeò debebat alienari, & vendi, quamprimùm commodè posset. Volebant autem Patres eam vendere in vitam emptoris minori pretio itavt ipso moriente, rediret in eorum potestatem, & iterum vendi posset in vitam alterius, & sic deinceps: quæsitum itaque fuit, an hoc alienationis genere satisfieret constitutioni.

3 Dixi, proculdubio id non licere, quia reuera illa non est venditio, sed locatio in vitam conductoris accepta pensione tota simul: vel certè, si aliqua venditio interuenit, est venditio solùm dominij vtilis, seu vsusfructus per totum tempus, quo emptor vixerit, remanente dominio directo, & proprietatis penes venditorem. Hoc autem totum apertè est contra constitutionem, quæ vult, ne Domus professa habeat ius ciuile ad rem vllam stabilem, & ideò quamprimùm commodè possit, debet eam vendere, ac se omni iure ciuili exuere. In casu autem nostro Domus professa retinet ius ciuile ad domum sibi ad propriam habitationem non necessariam; dominium enim proprietatis, & directum, ius ciuile est, & illius species nobilissima: si autem contractus ille reducatur ad locationem, multò magis est contra constitutionem prohibentem Domui professæ locationem eiusmodi bonorum stabilium.

4 Dicere posset aliquis, hanc esse propriam venditionem illius domus, non enim est contra leges venditionis, quod vendatur ad tempus, prout fit, quando additur pactum retrouendendi, v. gr. reddendi domum venditam ipsi venditori, si post decennium pretium emptori reddat, vt cum aliis probaui *tom. 2. de Iustitia, disp. 26. sect. 13. §. 1.* ergo poterit etiam esse venditio, licèt mortuo emptore domus ad venditorem reditura sit.

Responderet tamen negando consequentiam, est enim magnum discrimen. Primò, quia in venditione cum pacto retrouendendi, res transit in dominium emptoris, licèt non omnino absolutum, & plenum: vnde, si intra tempus medium pereat, perit damno emptoris, non venditoris. At in casu nostro perit damno venditoris, cui non est amplius restituenda domus mortuo emptore, sed perdit dominium directum, quod in domum sibi venditor retinuerat. Secundò, quia in primo in casu venditor non potest recuperare rem venditam, nisi per nouam emptionem, & soluto pretio eam redimat à primo emptore, quod probat transiisse in dominium primi emptoris, qui tamen pacto se obligauit ad eam vendendam, si venditor illam vellet emere. At in nostro casu mortuo emptore, ipso facto, & sine vllo pretio, aut emptione, statim res vendita manet plenè in potestate Domus professæ, sicut antea: vnde probatur non fuisse alienatam omninò, alioquin non posset sine voluntate domini transire in dominium Domus professæ: si tamen volueris illam vocare venditionem, non repugnabo; dummodo solùm sit venditum dominium vtile, seu vsusfructus in vitam, quæ non est perfecta alienatio, qualem constitutio Societatis exigit, vt vidimus.

5 Hac tamen occasione dubitari vlteriùs posset, an stante dicta constitutione, posset Domus professa vendere domum illam sibi relictam, sed cum pacto retrouendendi, itavt emptor obligaretur ad eam iterum vendendam Domus professæ, quoties ipsa vellet eodē pretio, quod accepit, illam redimere. Ratio dubitandi esse potest, quia illa videtur esse perfecta venditio, & alienatio, qua res vendita transit in dominium emptoris, non solùm quoad vsum fructum, & dominium vtile, sed etiam quoad proprietatem, & dominium directum; ergo satisfit constitutioni præcipienti venditionem, & alienationem.

6 Confirmarique potest primò, quia ex illo pacto retrouendendi solùm videtur remanere in Domo professa ius quoddam ad rem illam iterum habendam titulo oneroso: non videtur autem repugnare huiusmodi ius Domui professæ; si enim aliquis promittat Domui professæ, se illi donaturum prædium post decennium, eo ipso Domus professa acquirit ius aliquod ad illud prædium, quod ius retinere potest per totum illud decennium, nec debet ius illud vendere, vel alienare; ergo similiter potest retinere ius ad recuperandam domum venditam titulo nouæ emptionis.

Confirmari potest secundò, quia, quando Domus ipsa professa vendit prædium sibi relictum, adhuc retinet postea ius ad petendam restitutionem in integrum, & rescindendam venditionem, si appareat læsam fuisse in eiusmodi contractu, quod ius per quadriennium durat, vt dixi *tom. 2. de Iustitia, disput. 22. sect. 12. num. 332.* Nec enim peioris conditionis debet quoad hoc esse Domus professa, quàm cætera loca pia, quæ hoc beneficio restitutionis gaudent. Hoc autem videtur esse ius aliquod ad rem, quod tamen sine violatione suæ constitutionis potest Domus professa retinere toto illo tempore: cur ergo similiter non poterit retinere ius ad redemptionem fundi venditi restituto pretio ex pacto in venditione apposito?

7 Ego tamen non auderem hanc licentiam, nisi pro vno fortasse casu speciali infrà assignando, Domui professæ concedere, quia re vera venditio cum pacto retrouendendi non transfert ius, & dominium plenum in emptorem, nec tunc venditor exuit se, & abdicat à se totaliter ius ad rem venditam, sed cum limitatione, & retentione alicuius iuris circa rem, quam vendit, vt obseruaui *dicto tom. 2. de Iustitia, disp. 26. num. 188. & 189.* Et quamuis dubitari possit, an ius illud, quod venditor tunc retinet, sit ius in re, & actio realis, an solùm ius ad rem, & actio personalis, *ibid.* tamen *n. 190.* dixi magis esse actionem realem, & ius in re, quod venditor sibi retinet. Sed quidquid de hoc sit, constitutio vtitur verbis generalibus, & statuit, quòd, vt in litteris Apostolicis dicitur, *non est habitura Societas ius ciuile ad rem vllam stabilem, nisi ad ipsius habitationem, & vsum esset opportuna*; hæc enim sunt eius verba *dicta 6. part. cap. 2. num. 5. littera E.*

Vnde continuò refert, *quidquid stabile illi datum fuerit teneatur eo, quamprimum potuerit, se exuere, ac vendere; vt pauperibus Societatis, vel externis, penuria subueniatur.* nimirum debet ita se exuere, vt nullum ius ciuile, non solùm in re, sed etiam *ad rem stabilem*, retineat.

Adde, non posse excogitari, ad quem finem Societas pactum illud retrouendendi, posset licitè apponere, nam vel intenderet redimere postea fundum illum, ad sibi retinendum: & hæc intentio esset illicita, cùm nunquam Domus professa posset fundum illum sibi retinere. Vel intenderet emere postea fundum illum reddito pretio, vt posset denuò illum vtiliùs, & maiori pretio vendere. Et hoc etiã non esset licitum, quia esset intentio negotiationis omnibus Religiosis prohibitæ: esset enim intẽtio emẽdi postea illũ fundum ad illum cariùs vendendum, quod est in omni rigore negotiari. Vnum ergo ex duobus inferri videtur: nam vel apponitur: pactum illud retrouendendi, retinendo ius in re, & actionem realem in fundo, qui venditur, vel solùm ius ad rem, & actionem personalem aduersùs emptorem, qui manet obligatus ad vendendum Domui professæ eundem fundum, quando idem pretium abstulerit. Primum fieri non potest, quia hoc esset retinere ius reale, & dominium radicale fundi, atque adeò non intercederet vera fundi alienatio. Sed neque secundum fieri potest, quia esset obligare emptorem ad vendendum fundum Domui professæ eodem pretio, quoties ipsa vellet illum emere ad vendendum maiori pretio, hoc est, quoties vellet illum emere ad negotiationem sibi illicitam: quod certè pactum ex ipsis terminis turpe, & illicitum apparet.

9 Vnde facilè iam responderi potest ad rationem dubitandi suprà positam; dicimus enim, non satisfieri hoc venditionis genere constitutioni: nam vel retineret ius aliquod in re, ad dominium radicale, atque adeò non perfectè, & plenè alienatur res stabilis, vel certè Societas obligat personam emptoris, vt vendat ipsi iterum, quando Societas velit emere ad meliori pretio vendendum, quæ est intentio negotiationis Religiosis omninò prohibitæ.

10 Ad primam confirmationem concedimus, non repugnare Domui professę, quòd habeat aliquando ius ad rem aliquam stabilem, vt constat ex exemplo ibi adducto, imò, cùm possit aliquandiu habere ius in re, quod est plus, non negatur illi habere ius ad rem, quod est minus, & quòd sæpè debet præcedere ad ius in re. Constitutio ergo, vt ex eius verbis constat, solùm prohibet habere ius ad rem, vel in re stabili, nisi sit necessaria ad vsum Patrum, vel cum obligatione quamprimùm commodè possint alienandi, & conuertendi pretium in proprias, vel alienas necessitates subleuandas. Sicut ergo possunt ad tempus possidere rem stabilem, cum obligatione eam quamprimùm alienandi, ita possunt habere ex promissione, vel alio titulo ius ad rem stabilem cum eadem obligatione eam alienandi, nimirum quando eam adepti fuerint: antea enim alienare non possunt, quod nondum habent. In nostro itaque casu peccant contra constitutiones, quia quando eam rem habuerunt, non eam perfectè alienarunt, vel quia obligant emptorem, vt eam Patribus iterum vendat, volentibus eam emere ad vendendam cariori pretio, quæ est negotiatio illis prohibita, vt dictum est.

11 Ad secundam denique confirmationem desumptam ex iure ad restitutionem in integrum intra quadriennium petendam, quod ius Domus professa post venditionem rei stabilis retinet, respondetur facilè, ex illo priuilegio restitutionis non sequi inconuenientia suprà adducta. Nam in primis tunc Religiosi non emunt ad vendendum in rigore, sed rescinditur prior venditio, quæ beneficio legis debilis erat, & cognita læsione rescindi potest. Nec Religiosis retinuerunt sibi aliquod ius, imò quantum est ex parte sua perfectè alienarunt, & vendiderunt: lex tamen ob fauorem loci pij non tribuit tantas vires illi contractui, sed vult, quòd, si de errore, & læsione constet intra quadriennium, venditio rescindi possit, vt res, & bona Ecclesiæ meliùs alienentur. Satisfecerunt ergo Patres suæ obligationi abdicandi à se rem immobilem: lex tamen postea concedit illis facultatem rescindendi alienationem malè factam agnito errore, quam potestatem non potuerunt Religiosi legibus auferre.

12 Dixi tamen, posse fortasse pro aliquo speciali casu concedi alienationem cum pacto retrouendẽdi; posset enim contingere, quòd res illa stabilis Domui professæ relicta, non sit et nunc necessaria ad suum vsum; sit tamen ei futura necessaria ad hunc finem post aliquot annos; vt si sit aliqua domus vicina, quam postea deberent emere ad propriam habitationem dilatandam, vel ad construendam Ecclesiam, vel si sit villa necessaria ad recreationem, quam modò non possunt colere propter nimiam paupertatem; sperant tamen quòd postea ex liberalitate, & pietate alicuius benefactoris amici poterunt eam comparare; videri posset, quòd eo casu possent ita rem illam vendere, vt emptor maneret obligatus ad eam sibi postea vendendam eodem pretio, quando ad eorumdem habitationem, vel vsum posset deseruire. Nam constitutio præcipit solùm alienare ea bona stabilia, quæ ad Patrum habitationem, & commoditatem non sunt necessaria, & hoc eo fine, vt non habeant bona fructifera, sed ex eleemosynis viuant. Videtur ergo ad finem constitutionis sufficere si res alienetur, & vendatur, ita vt nullum ius reale maneat in Societate, quamuis maneat ius, & actio personalis in emptorem, qui debeat eam eodem pretio Patribus vendere, quando ipsi eam emere velint, non quidem ad iterum maiori pretio vendendam, sed ad suos vsus. Hoc enim pacto obtinetur finis, quòd Domus professa non habeat rem stabilem, nisi ad proprios vsus necessariam. Vnde posset aliquis dicere, idem procedere, quando Domus professa ob raritatem, & exiguum numerum eleemosynarum crederetur post aliquot annos conuertenda in Collegium, quod iam capax erit bonorum stabilium: itaque posset nunc alienare prædium sibi relictum, quod nunc possidere non potest, obligando tamen emptorem obligatione solùm personali, vt si quando Domus professa fiat Collegium, & capax sit bonorum stabilium, debeat ei prædium eodem pretio restitui; tunc enim Domus professa abdicat à se omninò rem stabilem, quandiu Domus professa manet: obligat tamen emptorem, vt Collegio futuro idem prædium vendat. Cæterùm de vtroque casu nihil definio, sed iudicium, & sensum eiusdem Societatis, quando casus acciderit, consulendum puto.

13 Hac occasione quæri potest, an quando habetur pecunia aliqua, quæ ex obligatione sit inuestiendis in bonis immobilibus, satisfiat huic obligationi, si ex ipsa ematur domus, vel fundus cum pacto retrouenditionis in fauorem venditoris, quoties ipse intra tot annos æquale pretium reddiderit; videtur enim non esse emptum aliquid stabile, cùm non sit acquisitum eius dominium stabiliter, & firmiter, sed ad beneplacitum venditoris. Cæterùm respondendum est affirmatiuè, vt constat exemplo census redimibilis, cuius quidem emptione satisfaciet proculdubio Prælatus regularis, qui debet inuestire pecunias in bonis stabilibus, in quorum numero reputantur communiter census redimibiles; qui tamen emuntur cum eadem conditione, vt quoties venditor reddiderit

pretium

pretium,extinguatur census:quod etiam de domo, & fundo cum pacto retrouenditionis video concedi à Pellizzario *in manuali Regular.tract.6.cap.8.quæst.6. num.13.* Ratio autem esse potest,quia bonum stabile humano modo non debet excludere omne prorsus periculum amittendi dominium:nam feudum ex multis causis potest recedere in dominium directum, & fundi possunt alluuione deperdi, & domus possunt ruinâ,aut vetustate corruere; quæ pericula maiora sunt,quàm id,de quo nunc agimus;quando enim venditor vellet redimere domum, quam vendiderat, reddit quidem totum pretium, quo accepit, in quo eadem domus virtualiter continetur,cùm ex ipso possit domus alia, vel fundus comparari;ob quam rationem census etiam redimibiles censentur meritò bona stabilia, quod idem in casu nostro dicendum videtur.

DVBIVM XII.

De supellectile Congregationis Parthenicæ, an dissoluta Congregatione pertineant ad Collegium Societatis.

1 IN domibus,& Collegiis Societatis erigi solent aliquæ Congregationes, seu sodalitates scholasticorum,& aliorum fidelium,sub inuocatione Beatissimæ Virginis Mariæ ex litteris Apostolicis Greg. XIII. & Sixti V. in quibus sodales conueniunt frequenter ad Sacramenta suscipienda, ad orationem,& plura alia opera pietatis,quæ exercent in capella, vel aula aliqua ad hoc designata;quem finem, & ad cultum Altaris,& Missæ,vltra ornamenta sacra eiusdem Collegij,& domus, solent aliquando aliqui ex ipsis sodalibus piè donare vestes aliquas sacras,candelabra, pallia, & alia eiusmodi,quæ pro eâdem Capella deseruiunt.Quæsitum ergo fuit,an si aliqua ex his Congregationibus,vel sodalitatibus casu aliquo dissoluatur,vestes illæ sacræ, & alia ornamenta remanere debeant in Sacrario communi eiusdem domus,vel Collegij,an aliter de iis disponendum.

2 Dixi,totum hoc pendere ex volontate, & intentione donantium res illas;potuerunt enim,si vellent, nolle eas donare Societati,vel Collegio, sed solùm sodalitio,seu Congregationi, quæ fecit vnum corpus politicum:& tunc dissoluta Congregatione, res illæ non transirent in dominium domus,vel Collegij, in quo erecta fuerat ea Congregatio;sed Summus Pontifex,vel ille, ad quem pertinet disponere de rebus sacris vacantibus,deberet eas alicui,vel aliquibus locis piis applicare.Quando tamen de eiusmodi voluntate,& intentione donantium non constat,manent in dominio,& ad vsum Collegij, vel domus Societatis, in qua erecta fuerat Congregatio.& hæc præsumitur intentio eorum,qui res illas ad vsum Congregationis donarunt.

Pro quo suppono,has Congregationes erigi auctoritate Sedis Apostolicæ, & Summorum Pontificum, quorum primus fuit Greg.XIII.in Bulla data Nonis Decembr.an.1584.quæ incipit,*Omnipotentis Dei*, in qua erigitur primaria Congregatio in Ecclesia Annuntiatæ Collegij Romani,& datur facultas Præposito Generalis erigendi alias Congregationes in domibus,& Collegiis Societatis,& eas aggregandi prædictæ primariæ Congregationi cum iisdem priuilegiis, & Indulgentiis primariæ Congregationi concessis: quæ tamen omnes Congregationes subsint gubernio, visitationi,& directioni Societatis,& regulis,quas Præpositus Generalis Societatis illis præscripserit, quam facultatem confirmauit Sixtus V.in Bulla data Nonis

Ianuar ann. Incarnationis Dominicæ 1586.quę incip. *Superna dispositione*,& extendit ad hoc, vt plures etiã Congregationes in eodem Collegio,vel domo Societatis erigerentur,& primariæ Congregationi aggregarentur.Addit autem ibi Pontifex hæc verba notabilia. *Volumus autem quòd si dictæ Congregationes,aut sodalitia,vel eorum quæcumque aliquo modo eidem Societati, vel domibus,seu Collegiis aliquod impedimentum,seu præiudicium pro tempore attulerint,idem Præpositus, seu Vicarius illas,vel illa, aut eorum singulas, vel singula dissoluere possit.* Denique Clemens VIII. litteris expeditis die 30.August.ann.1602.quæ incipiunt,*Dilecte fili*,extendit has concessiones ad sodalitia etiã,& Congregationes quæ in residentiis Societatis erigerentur, quamuis non essent Collegia,vel Domus professæ.

3 Hoc ergo supposito,P.Claudius Aquauiua Societatis Generalis instructionem specialem toti Societati communem edidit de iis, quæ in erigendis, & aggregandis huiusmodi Cõgregationibus obseruãda erant, quæ instructio,seu ordinatio habetur in ordinationibus communibus impressis *c.21.*in qua *n.3* habentur hæc verba. *Nostri intelligant,atque omninò sibi persuadeant,Congregationes,quarum directio à Societate suscipitur,nullo modo bona immobilia, aut certos redditus admittere posse,cùm nec Societas, penes quam est erigendi,aggregandique facultas, capax sit eorum reddituum;nec ipsa sodalitia,quæ per se stabile, ac perpetuum quoddam corpus cõstituere nequaquam possunt,cùm eiusmodi ea esse oporteat,vt quandocunque nostri subducere se voluerint,eo ipso dissoluantur,quod ægrè fieret, si corpus vnum efficerent,certòque redditu potirẽtur. Accederet inter alia multa illud etiam incommodi, quòd si sodalitates nostræ redditus certos haberent,essent omninò,sicut & alia externorum confraternitates, visitationibus externorum obnoxia,quo vno maximè à constitutione Clementis VIII. ne comprehenderemur, immunes fuimus.* Hæc ibi P.Claudius Generalis.

5 Ex quibus verbis colligitur, intentionem Societatis in erectione, & aggregatione, & gubernio harum Congregationum eam esse, vt non faciant corpus capax acquirendi bona aliqua,quæ possint retardare earum dissolubilitatem, quoties Societati necessaria,vel vtilis visa fuerit earum dissolutio; sed sit semper coadunatio quædam multorum ad exercitia pia simul obeunda sub directione eiusdem Societatis;qua directione, & gubernatione cessante, statim dissoluatur,nec possint sodales sese cum eâdem Congregatione aliò transferre, sed in fieri, & in conseruare dependeat semper à directione, & gubernio Societatis,ad cuius Ecclesiam, vel domum sodales conueniunt,sicut,& alij fideles; cum hoc tamen discrimine,quòd his sodalibus,vt meliùs, & cum maiori quiete possint suis exercitiis vacare,præstatur, & commodatur communiter locus aliquis separatus seorsim,v.gr.aula aliqua,vel Capella interior, in qua tamen ipsi nullum prorsus ius habent,vel acquirunt. Vnde aliqui ex ipsis solent aliquando, vt Capella illa,vel Altare decentiùs ornetur, dare pallium, vel planetam,aut quid simile: quo casu intentio donantis, nisi aliud exprimatur, ea videtur esse,vt sicut in eo Altari deseruire solent ornamenta sacristiæ communis, vel alia peculiaria facta sumptibus Collegij sed minùs forrasse pretiosa, deseruiant illa ad maiorem sodalium consolationem, & vt sodales, dum conueniunt,donatoris recordentur. Quare dare videntur Collegio,vel domui, cum eo tamen onere, vt ad vsum illius Capellæ deseruiant,quando sodales conueniunt. Sicut, si aliquis ex deuotione erga Beatissimam Virginem, cuius aliqua Capella sit in Ecclesia Societatis,offerret illi planetam, vel pallium ad vsum illius Altaris; dominium quidem non acquireretur illi Capellæ, quæ non est capax

dominij,

dominij, sed ipsi Collegio, vel domoi Societatis, cum obligatione ad summum vtendi in illo Altari; atque adeo diruta fortasse illa Capella, adhuc donaria, & ornamenta remanerent sub dominio eiusdem domus, vel Collegij: ita, si quis aliquid donat Capellæ, in qua conueniunt sodales, dominium non acquiritur illi Capellæ, sed domui, vel Collegio, vt vtatur rebus illis eo loco, in quo sodales solent conuenire. Sicut etiam ad eundem finem fieri possunt, contribuentibus eleemosynam iisdem sodalibus, sedilia pulchriora in quibus sedeant, quando conueniunt, mensa, in qua suffragia numerentur, quando alios sodales recipiunt, & alia eiusmodi, quæ omnia vtensilia sunt sicut cætera bona, mobilia eiusdem domus; applicata tamen ad illum vsum ex intentione donantium. Si enim videmus fœminas nobiles Romanas construere sibi in aliqua Ecclesia scamna pretiosa, in quibus cum sua familia sedere possint commodè, quando illoc ad concionem concurrunt, & ad hunc finem proprium nomen in illis imprimi faciunt: & tamen mortua donatrice, & posteris, non minus remanent scamna illa in pleno dominio eiusdem Ecclesiæ, in cuius etiam dominio ab initio fuerant, cum obligatione tamen ad illum vsum. Et quidem, si Cappella, vel Altare, ad quod sodales conueniunt, esset in ipsa Ecclesia, nemo fortasse dubitaret; idem enim de donariis, & ornamentis illius Altaris iudicaretur, quod de rebus, oblatis cæteris Altaribus, vel Capellis. Per accidens autem est, quòd Altare, vel Capella, in qua conueniunt, sint extra ipsam Ecclesiam, hoc enim fit, vt commodiùs vacare possint suis exercitiis, & audire exhortationes priuatas, quæ illis fieri solent; atque etiam, ne detur locus fœminis se se ingerendi, quæ in eiusmodi sodalitia recipi non possunt. Nullum tamen maius ius sodales acquirere possunt in Capellam, vel Altare illud, quàm si in Ara maxima ipsius Ecclesiæ ad Communionem conuenirent.

6 Ratio denique à priori desumitur ex supradictis: nam intentio donatoris accommodari debet circumstantiis, & qualitatibus personæ loci, rerum, &c. Cùm ergo Congregatio ipsa non sit ex sua institutione corpus stabile, sed temporaneum, & dissolubile ad arbitrium Societatis, qua dimittente gubernationem, eo ipso Congregatio dissoluitur, nec potest in alio loco subsistere, vt secum deferat sua bona: non præsumitur, quòd res oblata donetur ita Congregationi, vt dissoluta Congregatione, donatio euanescat, quia res permanens iuxta suam naturam debet donari subiecto permanenti, vel saltem habenti hæredes, ad quos res donata transeat, quales hæredes Congregatio habere non potest. Intentio ergo prudens donatorum est illa, quam diximus, nempe donare domui, vel Collegio, vt deseruiant res illæ ad vsum Congregationis, quandiu Congregatio subsistit; vt hoc modo minùs grauetur domus prouidendo Capellæ de ornamentis necessariis, & ipsa etiam Capella pulchriùs, & decentiùs ornetur. Hanc denique esse praxim Societatis, vt dissoluta aliquando Congregatione, supellex maneat penes domum, vel Collegium, in quo erat, testatus est etiam mihi P. Carolus Sangrius, Assistens tunc pro Italia, & qui paulò pòst Vicarius Generalis fuit totius Societatis, & qui multas eius Prouincias rexerat, & praxim Societatis benè nouerat.

7 Hinc autem inferri rursus potest, quòd occurrente eo casu non debet supellex Congregationis extinctæ transferri ad aliam Congregationem, quæ in alia fortasse domo, vel Collegio Societatis sit. Cùm enim dominium earum rerum acquisitum semel fuerit domui, vel Collegio in quo fuerat Congregatio; non potest iis rebus priuari, vt alteri domui acquirantur, præsertim si sunt mobilia pretiosa ex iis, quæ seruando seruari possunt, nec alienari possunt sine facultate Sedis Apostolicæ. Esset enim vera alienatio translatio illa ab vna in aliam domum; sicut nec potest vllum Collegium dare alteri Collegio fundum, vel alia bona stabilia, quæ possidet. Si tamen eâdem domo, vel Collegio erectæ essent plures eiusmodi Congregationes congrueret, quòd extincta vna, applicaretur eius supellex ad vsum alterius Congregationis in eodem Collegio, vel domo existentis, imò hoc videretur necessarium, quando ex duabus Congregationibus fieret vna, vel quando sodales vnius extinctæ aggregarentur alteri Congregationi; hæc enim præsumitur intentio donantium, vt deseruirent eiusmodi ornamenta ad vsum eorum sodalium, quandiu moraliter non desinunt esse sodales in eodem loco.

DVBIVM XIII.

Vtrùm fuerit valida Professio emissa ante tempus, quod Generalis præscripserat.

1 SVppono primò, Professionem ad sui valorem requirere consensum liberum profitentis, & consensum etiam Prælati potentis Religionis nomine acceptare Professionem, vt tradunt communiter Doctores, quos affert, & sequitur Thomas Sanchez, *lib. 5 in Decalog. cap. 4. num. 62. & seqq.* Cùm enim intercedat contractus mutuus ex parte profitentis, & Religionis; necessarius est vtriusque consensus, quorum altero deficiente, Professio non subsistit, videatur Suarez, *tom. 4. de Religione tract. 10. lib. 6. cap. 5. n. 4. & 6.* vbi notat, Prælatum inferiorem à Generali non posse in Societate acceptare Professionem, nisi iuxta formam illi à Generali commissam, & præscriptam, quia non habet ad hunc actum, nisi facultatem delegatam, & non potest terminos transgredi, mandati sibi dati.

2 Suppono secundò, Generalem, quia non potest per se ipsum immediatè recipere Professiones omnium, solere, visis informationibus de qualitatibus, profectu, & doctrina subditorum, committere Prouincialibus, vt subditos nominatos in catalogo, quem ad ipsos transmittit, admittant ad Professionem, vel per se ipsos, vel per alios, quos sibi substituant; in hoc tamen iuxta decreta eiusdem Societatis seruari debet ordo, vt illi priùs Professionem emittant, qui antiquiores sunt, vel in ordine ipso, vel in studiis, ita vt etiam si simul octo, aut decem Professionem faciant; illi priores sint in Professione facienda, qui cæteros postea præcedere debent, quæ præcedentia deseruit, non solùm, vt in Comitiis priores sedeant, & loquantur, sed etiam vt veniant ad Comitia prouincialia, ad quæ non conueniunt nisi antiquiores Professi vsque ad certum numerum: quare contingit, ex illis, qui simul Professionem fecerunt, vnum venire, altero non veniente ad comitia, eo quòd hic post illum Professionem pronunciauit.

3 His suppositis, accidit, quòd Generalis catalogum Prouinciali apud Indiam miserit eorum, quos in sua Prouincia ad Professionem admittere debebat: quorum vnum, quia in Societate iunior erat, dixit, vt post alios antiquiores profiteretur. Vnde Prouincialis, quia ij in variis locis tunc degebant, singulis præscripsit Professionis faciendæ diem, atque ita dies distribuit, vt singuli pro sua antiquitate in Professione facienda præcederent. Superior tamen illius loci, vbi iunior ille reperiebatur, habita opportunitate nescio cuius solemnitatis, vel concursus, parum id

referre

referre putans, si diem sibi à Prouinciali præscriptam præueniret, profiteri illum iussit ante diem præfixam, atque inter Missarum solemnia publicè ab eo Professionem acceptauit. Dubitatum ergo fuit in primis de valore Professionis: deinde, an deberet loco, & iure præcedere eos, qui ante ipsum profiteri in aliis Collegiis debuerant, & re ipsa diebus sequentibus professi sunt.

4 Respondi, valorem huius Professionis videri mihi dubium; pendet enim ex intentione Generalis, & Prouincialis, quorum quilibet habere potuit intentionem, non acceptandi Professionem, nec committendi facultatem ad eam acceptandam, nisi tali tempore: & hoc propter magna inconuenientia, quæ sequerentur, si Professio ante illud tempus fieret, & propter querelas perpetuas futuras seniorum, qui exclusi essent à iuniore illos excludente, & præcedente. Quamuis autem ordo seruandus inter professuros non videatur circumstantia substantialis, sed accidentalis, ex alio tamen capite, cùm in Societate non sit tempus determinatum ad Professionem faciendam, sed pertineat ad Generalem singulis tempus determinare, ante quod tempus Professio non est valida, quia fieret ante debitum tempus, sicut si in aliis Ordinibus religiosis fieret ante finitum annum integrum nouitiatus, & Generalis in casu nostro designauerit tempus illud, nempe post Professiones aliorum seniorum; videtur facta Professio ante debitum tempus, quod debet esse tempus à Generali designatum, qui videtur esse defectus substantialis. Scio equidem, quando anno 161?, Prouincialis Castellæ petiit per litteras à P. Generali facultatem admittendi me ad Professionem solemnem: datam quidem illi fuisse hanc facultatem, sed cum ea limitatione, vt quia iunior eram in Societate multis aliis, qui ob fetius absoluta studia non profitebantur, differretur mea Professio vsque ad annum à data illarum litterarum: quod temporis spacium Prouincialis religiosè, & exactè obseruauit, nec nisi die sequenti post annum expletum, professus sum, vt nullum omninò dubium de actus valore relinqueretur.

5 Aliunde tamen certum etiam est, potuisse ordinem illum inter seniores, & iuniores non præscribi à Generali tanquam substantialem, & necessariam ad valorem Professionis, sed solùm commisisse Prouinciali, vt contentos illos ad Professionem admitteret, quæ erat substantia commissionis: deinde iniunxisse, vt in Professione admittenda seruaretur debitus ordo secundùm maiorem, vel minorem antiquitatem eorum, qui professuri erant; in quo ordine, si deficeretur, violaretur præceptum, seu ordinatio ipsius Generalis, non tamen læderetur valor Professionis. Porrò hanc fuisse Generalis mentem, suaderi posset, quia non satis prudenter videretur agere Generalis, si valorem Professionis voluisset dependere à circunstantia adeò extrinseca, qualis est ordo inter eos, qui profitentur, & in qua sine vlla culpa multi defectus, & errores contingere possunt; potest enim contingere, aut quando in eodem loco plures simul Professionem emittunt, vnus per errorem post alium genuflectat, quem tamen iuxta ordinem debuisset præcedere. Deinde, quando in locis diuersis emittunt Professionem, & ideò monentur, vt seniores tali die, iuniores verò die sequenti profiteantur, contingere potest, vt litteræ ad locum seniorum casu aliquo non veniant tempestiuè, atque eâ de causa iuniores ante seniores profiteantur. In quibus, & aliis similibus casibus, non est credibile, quòd Generalis velit Professionem iuniorum eo ordine non seruato factam, irritam esse. Præsumendum ergo est, ordinem illum iniungi solùm ex præcepto, non vt necessarium ad substantiam Professionum.

6 Hæc autem, vt verum fatear, magis conducere possent ad præsumendam intentionem Generalis, quòd non posuerit pro substantia ad valorem Professionis ordinem seruandum inter professuros; quàm ad hoc ipsum præsumendum de Prouinciali, qui sanè non præcipit Rectori illius loci ordinem seruandum inter Professos, sed potiùs ad seruandum hunc ordinem sibi à Generali præscriptum, commisit illi Rectori, vt loco sui admitteret Professionem talis Patris eo loco commorantis tali die, & non antea. Quare videtur circumstantia temporis inclusa in corpore ipsius mandati, cuius mandati terminos ipse mandatarius excedere non poterat. Nam, sicut Procurator constitutus ad contrahendum matrimonium nomine alterius cum tali fœmina tali die, & non antea, non contraheret validè, si ante diem assignatum vellet contrahere, vt colligitur ex doctrina communi, quam tradit Thomas Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 11. num. 17.* sic mandatum acceptandi Professionem talis Patris tali die, & non antea, videtur coarctare mandatarium, ne possit ante diem illam validè Professionem acceptare.

7 Itaque propter hæc, & alia, quæ considerari possent censui explorandam esse mentem Generalis, & Prouincialis, & videndum, an ita præscripserint ordinem, & tempus, vt eo etiam non seruato, voluerint Professionem valere; quòd si de ipsorum mente non constiterit, iudicari poterit, Professionem, licèt ab initio non voluerit, voluisse tamen adueniente tempore à Generali, & Prouinciali præfixo, ab eóque puncto antiquitatem illius Professi computandam esse. Ratio est, quia facta Professione inualida ob defectum potestatis in acceptante, potest postea illam acceptare is, qui auctoritatem legitimam acceptandi habet, si tamen voluntas Professi moraliter perseuerat, nec fuit iam per contrariam voluntatem mutata; atque ex eo acceptationis legitimæ tempore incipit Professio præterita valorem completum habere: dum tamen Professio antea accepta fuerit nomine legitimi Prælati potentis eam acceptare, vt cum communi Doctorum, quos affert, docet Th. Sanchez *lib. 5. in Decalog. cap. 4. num.* 80. Ratio autem est, quia nemo quidem ratum habere potest, quod eius nomine non est gestum: id tamen, quod eius nomine gestum est, ratum habere postea potest, & tunc locum habet regula iuris, ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari, ex *reg. ratihabitationem, de regulis iuris lib. 6.* Hæc autem omnia in nostro casu concurrunt, in quo Prælatus inferior acceptauit Professionem nomine Generalis, à quo putabat se mandatum, & commissionem habere: quare Generalis postea conscius factus, poterit eam acceptationem ratam habere. Cùm enim ad Professionem validam duo requirantur, nempe promissio ex parte Professi, & acceptatio ex parte Prælati nomine Religionis acceptantis, & obligantis ipsam Religionem, & iam præcesserit promissio ex parte Professi; solùm desideratur acceptatio legitima ex parte Prælati, qua adueniente, completur valor Professionis, si medio illo tempore voluntas Professi mutata non fuit. Valor tamen Professionis non potest incipere, nisi ab eo tempore, quo acceptatur, quia antea verè ille nondum erat Professus, atque adeò, si medio illo tempore matrimonium contraxisset, validum esset, vt notauit idem Sanchez *loco citato*, quod intelligi debet, nisi adesset aliud impedimentum irritans valorem matrimonij, quale in Societate præstant vota simplicia post biennij nouitiatum emissa. Debet ergo antiquitas Professionis in casu nostro computari à tempore ratihabitionis, & acceptationis subsequentis, quia ante illam nunquam fuit Professus, nisi inchoatiuè, nec potest Generalis concedere illi antiquitatem temporis antecedentis in præiudi-

cium eorum, quibus fuerat ius acquisitum, eo quòd tempore intermedio Professionem fecissent.

8 Dixi tamen, hanc Generalis acceptationem in casu nostro præsumi posse ex eo tempore, quod ipse præscripserat ad Professionem illam acceptandam, quia hoc modo, & hanc intentionem habendo poterunt Generalis, & Prouincialis omnia inconuenientia vitare, ne ex vno capite Professio exponeretur periculo inualiditatis, & ne ex alio capite iunior ob Professionem anticipatam præcederet postea seniores, & iis præiudicium vllum afferretur. Ad hæc, inquam, vitanda potuerunt velle, quòd Professio fieret debito tempore: si autem ex errore anticiparetur, nolle eam acceptare, nisi post Professiones illorum antiquorum, seu non nisi post tempus à se præscriptum. Suppono enim, non esse contra valorem Professionis, si nunc fiat, & acceptetur; ita tamen, vt non incipiat valere, nisi crastina die, vt latè probaui *in tomo de pœnitentia disp.* 13. *sect.* 5. præsumi *nu.* 118. Cùm ergo hoc modo intentionis potuerint omnia inconuenientia vitari, præsumi potest quòd Generalis & Prouincialis, si voluerunt Professionem non esse validam ante tempus ab ipsis præscriptum; voluerunt tamen, quod inciperet valere à tempore illo, atque adeo ab illo tempore eam acceptare. Requiritur tamen, vt dixi, quòd Professus post Professionem à se factam vsque ad illud tempus, in quo Prælatus legitimus eam acceptat, non mutauerit voluntatem, sed perseueret moraliter in eadem voluntate profitendi, quia tempore intermedio adhuc non erat Professus, sed poterat resilire, sicut & Prælatus poterat eam non acceptare. Alioquin, si Professus iam esset ligatus, & Prælatus esset adhuc liber ad acceptandum, & non acceptandum, contractus claudicaret cum maxima inæqualitate. Ratio autem, cur consensus in matrimonium, vel Professionem præstitus in diem sub conditione de futuro possit validè reuocari semper ante aduentum diei, vel conditionis, quamuis in aliis contractibus reuocari non valeat, assignata, & declarata à nobis est latè, *in loco supracitato de Pœnitentia*, vbi videri potest.

DVBIVM XIV.

An fuerit valida Professio facta in manibus Episcopi sæcularis ex commissione Prouincialis.

1 GEneralis Societatis more solito scripserat Prouinciali, vt Patrem N. ad Professionem admitteret. Cùm autem ob maiorem actus solemnitatem, & honoris gratia, magna Nobilium pars in templo interesset, ac inter alios Episcopus loci, Prouincialis honorem hunc Episcopo detulit, vt ipse Professionem acceptaret nomine Generalis, prout factum est: Re autem rescita Romæ, dubitatum fuit de valore talis Professionis.

2 Suppono, posse Generalem validè committere alteri etiam sæculari, vt eius nomine acceptet Professionem alicuius è Societate, quod quidem commune est aliis Prælatis, ad quos spectat Professiones in suo ordine acceptare, vt supponit Thomas Sanchez: *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 77. Suarez, *tom.* 3. *de Religione lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 5. & alii communiter, & videtur etiam supponi in ipsis constitutionibus Societatis, *part.* 5. *c.* 1. §. 2. *littera B.* in margine; hoc enim commune est omnibus, qui ordinariam potestatem habent ad aliquem actum, vt eam possint alteri delegare: quod multò magis locum habet in acceptatione Professionis, in qua ille alius videtur se habere tanquam merus Procurator ad Professionem acceptandam, & ad obligandam Religionem ipsi Professo; quare stante commissione sufficienti, non poterit de valore Professionis ex hac parte dubitari.

3 In Societate tamen est peculiaris difficultas propter verba constitutionis *loco citato*; ibi enim postquam dictum fuerat, facultatem admittendi in corpus Societatis eos, qui admittendi erunt, penes eius caput esse, additur. *Sed quia Præpositus generalis tam variis locis interesse, non potest, alij de Societate eam partem huius facultatis, quæ ad totius corporis huius bonum facere videbitur, poterit communicare.* & in magine littera B. declaratur magis hæc communicatio his verbis. *Alij, quibus ordinariè magis, & absolutè communicabitur, Præpositi Prouinciales erunt; quibusdam tamen Præpositis localibus, vel Rectoribus, & aliis visitatoribus, aut personis insignibus, poterit Præpositus generalis hanc auctoritatem communicare; imo & alicui, qui de Societate non esset, aliquo in casu, vt Episcopo alicui, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ; cùm nullus ex Professis eiusdem Societatis eo in loco, vbi aliquis ita est admittendus, inueniretur.* Vbi ergo aliqui Professi Societatis inueniuntur, prout in casu nostro inueniebantur & Professi, & Prælati Societatis, non potuit ea facultas Episcopo sæculari committi.

4 Respondere aliquis posset, in prædicto loco constitutionum sermonem non esse de acceptatione Professionis iussu Generalis faciendæ, sed de facultate admittendi aliquem ad Professionem inconsulto Generali, quæ facultas rarò, & cum magna cautela communicanda est. Potest autem hæc interpretatio suaderi, primò, quia eiusmodi facultas est, quæ communicari solebat aliquibus Superioribus insignibus à S. Ignatio. Secundo, quia *in 9. part. earundem constitutionum.* §. 1. magis explicatur eadem facultas, & eius communicatio; dicitur enim, Generalem posse per se, & per alios admittere ad probationem, ad Professionem, &c. & statim *littera A.* in declaratione explicatur, qualiter aliis communicare possit hanc facultatem, his verbis: *cùm vnum, vel plures ad Professionem per alios admiserit, priùs nominatim de eis certiorem fieri, & de eorum dotibus ipsi satisfactum esse oportebit: vel hoc munus admittendi pro suo arbitratu, (iuxta id quod in 5. part. dicitur,) alicui perinde, ac sibi ipsi confidat, peculiariter committat.* & in margine citatur ex 5. *part.* locus ille, de cuius verborum sensu nunc agimus, & rursus citatur caput secundum eiusdem quintæ partis §. 1. *littera A.* vbi expressè agitur de communicatione facultatis ad dandam Professionem inconsulto Generali. Vnde videtur, quòd etiam *in dicto cap.* 1. de hac eadem facultate sermo sit, quam quidem S. Ignatius noluit communicari externis etiam Episcopis in locis, vbi sint aliqui Societatis Professi; non verò de facultate acceptandi Professionem illius, cui nominatim Generalis iniungit, vt Professionem emittat.

5 Tertiò denique hoc ipsum confirmari potest à simili, quia quando agitur de cõmunicatione facultatis ad dimittendum ex Societate, non intelligitur de facultate exequendi dimissionem, quam Generalis mandat pro aliquo particulari nominatim, sed de facultate dimittendi inconsulto Generali, vt constat ex *part.* 2. *constit. c.* 1. §. 2. *per totum,* in textu, & in declarationibus, vbi traditur, quando, & quibus possit eiusmodi facultas communicari: ergo quando agitur de communicatione facultatis admittendi ad Professionem, eodem modo debet intelligi de facultate admittendi inconsulto Generali, non de acceptanda Professione alicuius, cui nominatim Generalis Professionem emittendam mandauit, cùm contrariorum eadem sit ratio: atque adeò ex illo loco 5. *partis* non habetur prohibitio communicandi Episcopo facultatem acceptandi

acceptandi Professionem, sed ad summum quòd non detur ei facultas admittendi ad Professionem inconsulto Generali, & hoc in locis, in quibus alij Societatis Professi inueniuntur.

7 Hæc tamen interpretatio, vt verum fatear, difficultate non caret. Primò, quia ille etiam, qui consulto, & iubente Generali, Professionem admittit alicuius, dicitur simpliciter, & absolutè *admittere Professionem, & admittere ad Professionem* vt constat ex iisdem constitutionibus, *p. 5. c. 3. §. 2.* in textu, & in declaratione *littera A.* Cùm ergo *in dicto cap.* 1. dicitur non esse Episcopo loci communicandam facultatem admittendi Professionem, vbi aliquis ex Societatis Professis adest, intelligi debet de admissione etiam ad Professionem consulto Generali: & quidem iuxta subiectam materiam videtur ita intelligendum; quia agitur ibi de facultate, quam aliquando expedit Episcopo, vel aliis sæcularibus communicare. Nunquam autem accidit casus, nec futurum credo, in quo alicui sæculari detur facultas, vt pro suo arbitrio admittat ad Professionem in Societate, quos ipse voluerit, ignorante, & inconsulto Generali, & aliis Prælatis Societatis de persona admittẽda, & eius qualitatibus. Non est ergo ibi sermo de hac sola facultate, sed de facultate in genere, prout præscindit ab admissione ad Professionem consulto, vel inconsulto Generali: quam facultatem S. Ignatius dicit committi posse Episcopo, vel personæ graui, &c. non quidem vniuersalem, sed limitatam, nempe *aliquo in casu*, & cùm nullus ex Societatis Professis eo loco reperitur. Vnde constat, facultatem hanc tunc non communicari ad acceptandam Professionem eorum, quos voluerit, sed pro casu aliquo particulari, atque adeò ad Professionem personæ particularis ab ipso Generali approbatæ.

8 Potest autem secundò hic sensus confirmari ex verbis, quibus ibi hic casus circumscribitur, ex quibus colligitur agi de casu particulari, in quo constat iam Generali de idoneitate personæ, quæ ad Professionem admittitur, & quia non reperitur eo loco Professus vllus Societatis, qui Professionem acceptet, committi potest acceptatio Episcopo loci, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ. Verba S. Ignatij sunt: *Imo & alicui, qui de Societate non esset, aliquo in casu, & Episcopo alicui, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ; cùm nullus ex Professis eiusdem Societatis eo in loco, vbi aliquis ita est admittendus, inueniretur.* Supponitur ergo iam decretam esse admissionem illius, vt significant verba illa, *vbi aliquis ita est admittendus*, atque adeò iam Generalem examinasse merita personæ, vt eam Professionem solemnem admittat.

9 Propter hæc posset aliquis secundò, & magis verisimiliter respondere, in illo *cap. 1. partis 5.* præscribi quidem Generali ordinem, quem seruare debet in communicatione facultatis, & in deleganda acceptatione Professionis, non tamen reddi inualidam facultatem aliter concessam, vel Professionem sic factam; nullum enim est verbum irritans; quare cùm de iure communi Generales possint aliis delegare, vel committere id, quod iure ordinario ipsis competit, quæ facultas non inuenitur cum irritatione ablata Generali Societatis, non est cur neganda sit ei potestas committendi Episcopo, vt suo nomine Professionem alicuius acceptet, præsertim cùm Professio, sicut potest per procuratorem fieri, vt cum communi fatetur Suarez *tom. 3. de Religione, lib. 6. cap.* 12. *n.* 11. ita etiam possit per Procuratorem acceptari, cum sit contractus mutuus, & æquè possit ex parte vtriusque contrahentis substitui Procurator: cur ergo non poterit à Generali constitui Episcopus quasi Procurator ad acceptandam eius nomine Professionem?

10 Confirmarique potest, quia quamuis in eodem loco constitutionis mentio fiat de solis Prouincialibus, Visitatoribus, & quibusdam Præpositis localibus, & Rectoribus, aut personis insignibus, quibus hæc facultas communicetur: vsus tamen obtinuit, vt in absentia Prouincialis, cuilibet Superiori locali, atque eo impedito, aliis subditis committatur acceptatio Professionis, licèt non sint personæ insignes: nec vllus vnquam de harum Professionum valore dubitauit. Denique multa in iisdem constitutionibus passim reperiuntur ad instructionem, & directionem Generalis, & aliorum Superiorum scripta, quæ tamen quia non habent clausulam irritantem, non reddunt inualidos actus aliter factos, quod multis exemplis comprobari potest.

11 Hæc quidem responsio ostendit, potuisse Generalem validè acceptationem Professionis Episcopo committere, etiamsi eo loco Societatis Professi inuenirentur: non tamen ostendit, Prouincialem, cui Generalis commiserat Professionem illam intimare, & acceptare, potuisse loco sui Episcopum ad id muneris validè substituere; est enim regula vniuersalis, quòd Procurator ad Professionem constitutus non potest alium sibi substituere, nisi id ei specialiter in mandato concedatur, vt cum communi docet Thomas Sanchez, *lib. 5. in Decalog. cap. 3. num.* 8. qui hoc idem de Procuratore ad matrimonium dixerat, *lib. 2. de matr. disp.* 11. *num.* 5. & de Procuratore ad Professionem Suarez, *dicto lib. 6. cap.* 11. *n.* 5. Quamuis autem de facto Prouincialis, cui Generalis mittit Catalogum eorum, qui Professionem in sua Prouincia facturi sunt, soleat quando absens, vel impeditus est, nec per se ipsum potest Professionem acceptare, id muneris aliis Superioribus localibus subdelegare, in quorum domibus, vel Collegiis professuri repetiuntur: id tamen non fit sine consensu Generalis, qui sane nouit optimè, Prouincialem non acceptare immediatè per se ipsum Professiones omnium subditorum, atque adeò censetur illi imponere, vt vel per se, vel ipso impedito, per alios faciat, vt Professiones ab illis personis fiant: in hoc tamen mandato non videtur includi facultas id exsequendi per extraneos, & sæculares, & eos sibi substituendi. Primò, quia, cùm eiusmodi vsus in Societate non sit, non possumus talem intentionem Generalis interpretari, vt velit concedere Prouinciali facultatem substituendi sibi sæculares, etiamsi Prouincialis non sit impeditus, nec desint alij Professi Societatis, quibus id committi possit. Secundò, quia, cùm ipsa constitutio contrarium Generali præscribat, ne scilicet Episcopum substituat, nisi in casu necessitatis; difficilè credi potest, quod Generalis substituat sibi Prouinciales cum facultate substituendi sæculares, etiam sine vlla necessitate. Illa ergo commissio Prouinciali facta interpretanda videtur iuxta vsum Societatis; atque ideò, cum mandatarius, qui non habet potestatem à se, sed solùm à mandante, non possit mandati terminos excedere, non videtur potuisse Prouincialis Episcopum sæcularem sibi substituere sine vlla prorsus necessitate.

12 Hæc itaque reddunt mihi dubium valorem illius Professionis, & acceptationis, nisi de Generalis mente constare possit, quod noluerit arctare Prouincialem, sed potius dederit ei liberam potestatem substituendi sibi quos vellet. Ex dictis ergo dubio præcedenti remedium facile erit, quod Generalis acceptet Professionem illam inualidè factam ex defectu potestatis in recipiente: per quam acceptationem Professio incipit esse valida, si Professi voluntas tempore intermedio non fuit mutata, sed eadem moraliter perseuerat, vt ibi diximus; quod remedium probat, & consulit Thomas Sanchez *lib. 5. in Decalog. cap. 4.*

*cap.4.num.*80. quoties Professio à non habente potestatem admissa fuit, nomine habentis potestatem, prout in casu nostro factum fuit.

13 Hoc tamen remedium in hoc casu non approbat P. Suarez *dicto lib.6.cap.11.n.6. & 7.* quia non videtur sufficere, quòd Generalis approbet Professionē, & illam acceptet, nisi hæc ipsa acceptatio constet ipsi Professo. Cùm enim Generalis per suam acceptationem consentiat, & obliget se Professo nomine Religionis, nec sufficiat consensus internus ad pariendam obligationem, sed debeat hic consensus esse externus, & manifestari alteri contrahenti; oportebit, hanc Generalis acceptationem, & consensum manifestari Professo: & tunc, si Professus dissentiat, Professio adhuc non valebit; si verò consentiat, iam hæc erit noua ratificatio non solùm ex parte Generalis, sed etiam ex parte Professi, quâ posita, non est dubium, quòd incipiat valere Professio.

14 Hoc argumentum negari non potest, quin probabile sit, quia, vt latè probauimus *tom.2. de Iustitia, disp. 21. sect. 3. n. 29. & sequentibus*, in contractibus onerosis, qualis est Professio, necesse est, vt voluntas, & acceptatio cuiusque ex contrahentibus nota sit alteri contrahenti: quod tamen ibidem diximus, regulariter verum esse; habere autem aliquas exceptiones, & ideò responderi potest, hanc esse vnam ex iis exceptionibus. Acceptatio enim subsequens Patris Generalis non est mera acceptatio, sed approbatio, & ratihabitio illius, quod eius nomine gestum fuerat. Constat autem, eam esse vim ratihabitionis, vt mandato æquiparetur: quare facta semel Professione, & acceptata ab Episcopo nomine Generalis, & sequuta postea ratihabitatione, qua Generalis ratum habet, quod eius nomine gestum fuerat; perinde erit, ac si ex eius mandato factum fuisset, quamuis valor nō antea, sed nunc subsistere incipiat. Sicut ergo præcedente legitimo mandato Generalis, non esset necesse, quòd Professus haberet postea notitiam de noua acceptatione Generalis; sic subsequuta ratihabitione, qua Generalis ratum habet, quod suo nomine gestum fuerat, & quæ ratihabitio mandato æquiparatur, iuxta regulam iuris vulgarem, non erit necessaria notitia noua in Professo de hac subsequenti acceptatione Generalis; quod potuit esse fundamentum eorum Doctorum, quos refert, & sequitur Sanchez *loco citato*, dicentium, Professionē inualidam ob defectum potestatis in acceptante, fieri validam subsequuta acceptatione legitimi Prælati, si Professus adhuc in priori voluntate moraliter perseueret.

15 Post hæc autem scripta vidi in nouissima Congregatione octaua generali *decreto* 34. hoc dubium propositum fuisse & re discussa, responsum fuisse his verbis. *Iudicauit Congregatio, nullius esse valoris ob defectum potestatis in admittente: quia facultas Prouincialis delegata ex Generalium intentione, non semel eorundem responsis expressa non extenditur ad hunc casum.* quod quidem est iuxta doctrinam superiùs traditam.

DVBIVM XV.

An habitus religiosus assumptus sit semper impedimentum essentiale ad ingressum in Societatem.

1 SVppono, inter impedimenta, quæ ingressum, vota, & Professionem in Societate IESV impediunt, & irritant, vnum esse. *si habitum susceperit alicuius Religionis fratrum, vel Clericorum, vitam aliquandiu in obedientia cum eis agendo, siue emissa, siue non emissa Professione vel eremitam cum vestibus Monachalibus fuisse.* quod autem hoc sit impedimentum irritans ingressum, & omnia subsequentia, probat latè P. Suarez *tom. 4. de Religione, tract. 10. lib.2.cap.1 .num.18.& & sequentibus*, Sanchez *lib.5 in Decalog. cap. 4. num.* 60. Castro Palao *tom.3.tract.16. disp.1. puncto* 8 §.1.n. 2. & ita declaratum fuit ab eadem Societate *in Congregatione Generali septima, decreto* 42.

2 Hoc supposito, contigit, vt postquam aliquis in Societate per aliquot annos vixerat, notum, & comprobatum fuerit, ipsum ante Societatis ingressum habitum alterius Religionis ab eius Prælatis accepisse, & per quatuor, vel quinque horas ibidem mansisse; postea tamen dimisso habitu, & mutato consilio ad propriam domum rediisse. Vnde ingressus subsequens in Societatem, & vota ibi emissa existimabantur nullum habuisse valorem ob incapacitatem subiecti ex impedimento essentiali præcedenti.

3 Respondi tamen, eo casu non præcessisse impedimentum irritans, quod reddit inualidum ingressum subsequentem, & vota in Societate emissa. Pro quo aduerte, in duobus potissimùm locis mentionem fieri à S. Ignatio huiusmodi impedimenti. Primus est in examine *cap.* 2. §.3 vbi inter casus, quibus nemo potest in Societatem admitti, ponitur tertio loco, si fuerit Religiosus, vel Eremita cum habitu Monachali, his verbis. *Tertius est habitum sumpsisse alicuius Religionis fratrum, vel Clericorum vitam aliquandiu in obedientia cum eis agendo, siue emissa, siue non emissa Professione, vel Eremitam cum vestibus Monachalibus fuisse.* Secundus locus est *in constitut. 1.p. c.* 3.§.5. vbi inter primaria impedimenta ponitur, *assumpsisse Religionis habitum vel Eremitam cum vestitu Monachali fuisse.* in quo secundo loco additur ab eodem S. Ignatio declaratio in margine *littera E.* his verbis. *Non solum si Professionem emisisset, sed si vel vnum diem habitum Religionis gestasset, admitti propter rationes in examine dictas, non potest.*

4 Ex his ergo verbis constare videtur, momentaneam habitus sumptionem, & dimissionem non sufficere ad inducendum eiusmodi impedimentum. Nam in primo loco exigitur, *vitam aliquandiu in obedientia cum eis egisse*; & quidem de eo, qui per vnicum momentum habitum induit, non verificatur, quòd habitu sumpto vitam *aliquandiu* in obedientia cum aliis egerit, Si enim verba illa non significarent moram aliquam ibi factam post habitum assumptum, frustrà fuissent addita, cùm sufficeret dixisse, *habitum assumpsisse*; quod tamen solùm non sufficit, sed requiritur & habitum assumpsisse, & vitam aliquandiu cum aliis in obedientia egisse. Quare in secundo loco, quamuis verba illa non repetantur, sed solùm dicatur *assumpsisse habitum*, refert tamen S. Ignatius ad illum primum locum examinis, in quo id explicatum fuerat. Nam idcircò illo *cap.* 3. §.7. post enumerata omnia quinque impedimenta, addit, *vt in examine fusius tractatur*, quæ verba non debent, nec possunt referri ad quintum impedimentum solùm, de quo non fuerat fusiùs in examine dictum, sed debent referri ad omnia impedimenta, de quorum aliquibus dixerat fusiùs in examine.

5 Quia tamen dictio illa *aliquandiu*, exposita manebat interpretationibus, & non deesset fortasse, qui ad illius verificationem plurium dierum moram exigeret, ideò non ad ampliandum, sed ad restringendum illius sensum, addidit in declaratione supra adducta, sufficere, *si vel vnum diem habitum Religionis gestasset.* cùm enim dictio *aliquandiu*, excludat omnino momentaneam habitus assumptionem, & exigat moram temporis, qua sub obedientia vitam egerit religiosam; restabat omninò declarandum, quale, vel quantum tempus illud esse debeat, vt impediat,

&

& irritet ingressum subsequentem in Societatem: ad hoc ergo declaratio ab eodem S. Ignatio addita est, & quidem satis stricta, sufficere nimirum moram vnius diei: ex qua declaratione manifestum videtur, non sufficere ad huoc effectum moram quatuor, vel quinque horarum, quæ partem vnius diei quartam non attingunt, præsertim, cùm versemur in odiosis, atque adeò legem non debeamus strictiùs declarare, quàm sit ab ipso legislatore declarata, quando eius rigorem, & obligationem magis voluit exaggerare; quam meam in hoc puncto sententiam confirmauit mihi postea magis auctoritas Patris Natalis, qui fuit S. Ignatio in euulgandis constitutionibus minister, & comes fidelissimus, & mentem sancti Fundatoris omnium optimè callebat: hic ergo tantus vir in scholiis, quæ adhuc manuscripta conseruantur in Domo professa Societatis Romana, apertè negat, moram illam adeò breuem impedimentum esse ad Societatis ingressum.

6 Scio, aliquem post professionem in Societate egisse in iudicio de eius nullitate, eo prætextu, quòd antea ad horam alterius Ordinis habitum assumpserat. Sed certè Societas non probauit, nec confessa fuit Professionis nullitatem, sed vt se ab inuito, & litigante expediret, P. Mutius Vitillescus, tunc nouus Generalis, litteris publicis eum à Societate expulit; quibus quidem expulsionis litteris ipse contendebat se non indigere, quippe qui nunquam validè professus fuisset. Sed Societas sibi satis consuluisse putauit, eum, quamuis Professus esset, iustis de causis expellendo: ipse de reliquo suæ conscientiæ consuleret, & videret, an merus sæcularis, an verus Religiosus expulsus esset. Petiit quidem postea ille à Nuncio Apostolico declarari merus sæcularis, atque ideò capax beneficiorum sæcularium: id tamen sine iudicio contradictorio factum fuit, nolente Societate se rursus in eam litem ingerere, quippe quæ iam hominis curam abiecerat. Quod totum reuocare volui in memoriam, ne fortè posteri eo exemplo decipiantur, & credant, Societatem agnouisse, moram illam adeò breuem sufficere ad hoc impedimentum irritans, de quo loquuti sumus.

DVBIVM XVI.

De homicidio non probato, an sufficiat ad dimittendum nondum Professum in Societate.

1 INter impedimenta essentialia, & irritantia ingressum Societatis, vota, & Professionem, ponitur homicidium, vt constat ex locis adductis dubio præcedenti. Nam in examine *c. 2. §. 2.* assignatur hoc impedimentum sub illis verbis, *homicidium aliquo tempore perpetrasse:* sub quibus etiam verbis apponitur *in constit. p. 1. cap. 3. §. 4.* vbi in margine *littera* C. additur declaratio ab eodem S. Ignatio, his verbis: *quod ad homicidij impedimentum attinet, nulla (vt nec in aliis) declaratio adhibetur. Num autem sit homicidium, necne, si dubitaretur, discernant Præpositi generales; nec se faciles in huiusmodi dubiis exhibeant. Qui cum deliberatione homicidium perpetrari iussisset, si effectus est consequutus, quamuis manu sua non occiderit, inter homicidas erit existimandus.* Hæc ibi.

2 Contigit ergo non ita pridem, vt scholaris quidam in Societate post nouitiatum, & vota biennij emissa, superioribus manifestaret, quod cùm 14. vel 15. annorum esset, & in flumine cum sodalibus nataret, puerum ex iis ob acceptam iniuriam inter natandum summerserat, & suffocauerat. Quæsitum itaque fuit, an credendum ei esset, & dimittendus tanquam inualidè receptus, & quid faciendum in eiusmodi casibus, cùm sine probatione fingi possint ad relinquendum statum religiosum prætextu impedimenti essentialis. Denique, an possit Societas ante dimissionem punire eos, qui in ingressu, & nouitiatu malitiosè impedimenta tacuerunt, vt per actis studiis exirent.

3 Respondi ad primum, examinandum, & interrogandum esse diligenter de circumstantiis actionis, an puerum summerserit volendo directè, vel indirectè eius mortem, an sine eiusmodi voluntate etiam indirecta, vt constare possit, an fuerit verum homicidium: impedimentum enim soli vero homicidio alligatur. Quòd si ex confessione ipsius constiterit, fuisse verum homicidiũ, consului omninò dimittendum è Societate, non quidem declarando, illum non fuisse validè admissum, sed quomodo solent alij non Professi iustis de causis dimitti. Ratio est, quia, quamuis non defuerint, qui velint, homicidium occultum non esse impedimentum essentiale in Societate, sed solùm publicum, & notorium, quam sententiam probabilem dicit Castro Palao *tom. 3. tract. 16. disp. 1. puncto 8. § 7. n. 16. & 17.* omninò tamen puto, non minùs impedimentum oriri ex homicidio occulto, vt latè, & optimè probauit P. Suarez *tom. 4. de Religione, tract. 10. lib. 2. cap. 1. num. 2.* nam constitutio generaliter loquitur de homicidio, non distinguens inter publicum, & occultum. Sicut ergo irregularitas ex vtroque contrahitur, eo quòd lex Ecclesiastica generaliter loquatur, eodem modo Societatis constitutio de vtroque debet intelligi.

5 Quamuis tamen homicidium occultum irritet ingressum Societatis, & idcircò qui illud de se fatetur, non debeat admitti, postquam tamen ingressus est, & votis biennij ligatus fuit, non videtur ei credendum, si tunc se dicat fuisse homicidam, atque ideò non emisisse validè vota religiosa; vt in simili probat Thomas Sanchez *lib. 9. de matrim. disp. 37. num. 14.* de Religioso dicente, & iurante se fictè professum esse, vel se intra quinquennium nunquam ratificasse Professionem inualidam, cui Prælatus credere non potest, nisi attentis circumstantiis prudentissimus quisque iudicare posset, id moraliter certum esse. Et quidem si sufficeret testimonium Religiosi ipsius fatentis, se olim homicidium perpetrasse, plures sibi id crimen imputarent, vt à Prælatis dimitterentur: quare sicut coniugi post celebratum matrimonium non est credendum dicenti, se contraxisse cum impedimento irritanti, nisi illud sufficienter probet; sic nec Religioso post contractum spirituale vinculum per vota religiosa credi potest testanti de suo precedenti impedimento, nisi id probet. Ideo ergo dixi, in casu nostro non posse hunc è Societate, declarando, ipsum nunquam fuisse Religiosum, quia ad hanc declarationem exhibendam non sufficit ipsius confessio de impedimento præcedenti.

5 Addidi tamen, Generalem Societatis prudenter facturum, ex meo consilio, si eum ex Societate dimitteret, non declarando nullitatem votorum emissorum, sed eo modo, quo iustis de causis solet alios non Professos dimittere iuxta facultates, & constitutiones Societatis. Ratio videtur clara, quia vel ille re vera homicidium affectum perpetrauit, vel non. Si perpetrauit, nunquam fuit verè Societatis Religiosus, atque adeò meritò eiicitur, qui Societatis Religiosus nunquam fuit. Nec iniquè fit cum eo, aut conqueri iure potest, eo quòd non declaretur simul inualiditas votorum; hoc enim sibi debet imputare, qui non probat sufficienter impedimentũ essentiale homicidij perpetrati: quo non probato expedit ei saltem pro foro externo habere litteras Generalis dimittentis eum è Societate,

Societate, sine quibus posset facilè in foro externo tanquam Apostata iudicari, & puniri. Aliunde verò parum ei referr, quod validè, & inualidè vota emiserit; siquidem qui è Societate ante Professionem solemnem dimittuntur, non contrahunt sicut Professi expulsi ab aliis ordinibus suspensionem aliquam, nec incapaces sunt cuiuslibet beneficij sæcolaris, imò nec palmarum & supremarum dignitatum. Benè itaque cum eo agitur, si more solito dimittatur, sicut alij non Professi dimittuntur, etiamsi ob homicidium verè perpetratum Religiosus non fuerit.

6 Si verò falsò sibi homicidium imputauit, adhuc prudenter Generalis illum dimittit, & abdicat à Societate, constat enim, quàm sit à religiosa vocatione alienos, & quam parum Societati idoneus, qui non veretur fingere, & imputare sibi falsum homicidium, vt fraudibus saltem, & dolosè religiosæ vitæ iugum excutiat. Prudenter ergo, & sine vllo prorsus leuitatis periculo Generalis dimittit illum, qui si verax est, nunquam fuit Religiosus, si mendax, non est vllo modo Societati aptus. Oportet tamen illum diligenter admonere, vt sciat, si falsò sibi homicidium imponit, non manere se tutum in conscientia, nec dimissionem esse validam, quam per dolum, & fraudem impetrauit, vt expresse fuit decisum in Congregatione generali septima, *decreto* 22. *num.* 4. vbi definitum est, *eos, qui e causis non veris, fraude, ac dolo dimissionem à Societate obtinuerunt; aut ex causis quidem veris, & iustis, grauibúsque delictis; sed ea intentione perpetratis, quo facilius dimissionem extorquerent, nullo modo tutos in conscientia esse: & eiusmodi facultatem in conscientiæ foro irritam, ac nullam prorsus esse: eosque in eodem foro omnibus subiacere Apostatarum censuris, ac pœnis.* Debet ergo ipse, postquam dimissus fuit, si forte mentitus fuerat, fateri Societati suum mendacium, & tunc quidem Generalis prudenter faciet ratificando priorem dimissionem, quia grauissima illa, & calumniosa deceptio probat clare, eum non esse aptum Societati; nisi fortè talia forent pœnitentiæ argumenta, & adeò præclaræ dotes, ac indoles alioquin bona, vt sperari posset Societati vtilis, quia fortasse ex vehementi aliqua, & accidentali tentatione magis, quam ex deprauatis motibus, aut habituali irreligiositate mendacium illud meditatus fuisset.

7 Hinc ergo apparet, idem in aliis similibus casibus cum debita proportione faciendum esse. Si enim, qui eiusmodi impedimenta substantialia post vota biennij emissa, manifestat, Professus non sit, regulariter videtur dimittendus à Generali, vel à Superiore habente dimittendi potestatem; datis ei litteris dimissionis, sicut dari solent aliis non Professis, & absoluendo eum à votis emissis, præmissa tamen, vt dixi, monitione oretenus, vt sciat, se non manere tutum in conscientia, si fortè mentitus fuit. Dixi tamen, *regulariter* id expedire: quia possent adeo præclara talenta in eiusmodi persona reperiri; v. gr. si appareret eum ardenter desiderare in Societate remanere, soloque scrupulo conscientiæ coactum impedimentum manifestasse, vt non sit imprudentia rem occultam retinere, & petere secretò dispensationem, & facultatem à Summo Pontifice, vt non obstante impedimento, possit in Societate retineri. Imò id futurum ex mente S. Ignatij colligi potest ex duobus locis supra citatis. Nam in examine *cap.* 1. §. 7. postquam posita sunt quinque impedimenta irritantia, additur ab eodem S. Ignatio declaratio in margine, *littera D.* his verbis: *Cæterum, si in eo dona aliqua Dei illustrioria cernerentur, ille qui examinandi munere fungitur, antequam eum admittat, rem cum superiore conferat.* Ad quem autem finem dimissio differatur, explicat postea in constitutionibus 1. *p. cap.* 3. vbi postquam enumerata sunt eadem impedimenta, additur declaratio in margine *littera G.* his verbis. *In omnibus his impedimentis expedit, vt nec Generalis Præpositus, nec Societas vniuersa dispensare possit: quandoquidem in vniuersum ita Societati conuenit, vt in huiusmodi non dispensetur. Sed si cerneretur aliquod ex his impedimentis in homine, qui talibus Dei donis ornatus esset, vt pro certo haberetur, Societatem ad Dei, & Domini nostri obsequium eius opera admodum iuuari posse, si ille Summo Pontifici, vel eius Nuncio, vel Summo Pœnitentiario supplicaret sibi concedi, vt in Societatem non obstantibus constitutionibus admitti posset, Præposito Generali non repugnante; posset idem Præpositus consensum ad eum admittendum præstare. Dum tamen ostium non multis, imo nulli, qui raris (vt dictum) dotibus non sit præditus, aperiatur.* Cùm ergo ex mente S. Ignatij ante ipsum ingressum possit aliquando dispensatio peti pro aliquo ob eximia talenta, faciliùs id fieri poterit, postquam iam aliquis Societati per vota religiosa incorporatus apparet, & pro Religioso existimatus est, si præclara talenta habuerit, ne cum scandalo, & nota dimittatur.

Turpiùs enim *eiicitur, quàm non admittitur hospes.* Præsertim si bona fide, & sine culpa impedimentum in ingressu celauit: atque adeò maturiùs considerandum est, an expediat tunc eiicere, & dimittere volentem, & desiderantem in Societate manere. Quòd si iudicetur dispensatio petenda, oportebit eam etiam petere ad repetenda vota post aliquot paucos dies moriatur: qua obtenta, secretò coram aliquibus testibus denuò in Societatem admittetur, & coram iisdem postea vota emittere, & vtrumque scriptura confirmetur, cui & superior, & testes, & ipsemet receptus subscribant, & dispensationem obtentam agnoscant, quæ etiam conseruari debet, vt quamuis res secreta maneat, si quando tamen impedimentum manifestum fiat, vel ipsemet forte leuitate ductus illud in publico manifestet, & reclamet contra valorem suorum votorum, vel Professionis, Societas habeat probationem legitimam ad eum conuincendum.

8 Si verò ille, qui impedimentum præcedens Prælato manifestat, sit iam Professus, non facilè ei credi debet, aut potest, cùm de Professione constet, & de impedimento non constet, nisi ex eius testimonio. Cùm ergo Societas non possit Professum expellere, nisi in raro aliquo casu, præsertim post decretum Vrbani VIII. facilius posset Generalis consentire, vt dispensatio obtineretur ad eum retinendum, si talenta haberet bona, & ex corde desideraret in Societate manere. Alioquin suadendum ei esset, vt ad alium Ordinem religiosum transiret, data ei ad hoc facultate, quatenus opus esset ab ipso Generali, qui iuxta Societatis priuilegia eam concedere potest. Si verò nolit manere Religiosus, sed ad sæculum redire, causa peragenda, & examinanda erit, prout de iure similes causæ nullitatis Professionis examinari solent, & quandiu impedimentum non probatur, præsumptio pro valore Professionis præualebit.

9 Restat vltimum punctum, an possit Societas punire illum, qui impedimentum irritans celauit, & mala fide in Societate permansit? Ad quod dixi, me non inuenire fundamentum sufficiens ad asserendum, quod Societas habeat hanc potestatem, cùm iurisdictio coactiua exerceri non possit in non subditos: hi autem eiusmodi impedimentis ligati nec sunt, nec vnquam fuerunt re ipsa subditi Societatis, nec Religiosi, nequidem Nouitij, sed meri sæculares, quorum delicta non subduntur Prælatis Regularibus. Quare ipsamet Societas videtur agnouisse hunc iurisdictionis defectum in Congregatione 7. generali *decreto* 43. in hæc verba, *Ad illud verò quod*

petebant

petebatur, consultum ne censeret Congregatio à Summo Pontifice petere, vt omnis cognitio indaganda veritatis in celatis in Societatis ingressu impedimentis, malitia nimirum, an ignorantia id contigisset, penes solam Societatem resideret, atque punitio etiam illorum, qui studio illa celassent, pro delicti huius, atque aliorum in Societate commissorum quantitate, ad eandem solam pertineret: censuit Congregatio ad tollendas difficultates omnes, quæ à variis moueri possint, vtrumque à sua Sanctitate petendum. Cum his tamen stat, quòd licèt non per modum punitionis, per modum tamen debitæ restitutionis possit obligari, qui malitiosè tacuit impedimentum irritans, ad resarciendas expensas, quas Societas interim fecit cum illo in nouitiatu, & in studiis litterarum, dum eum quasi proprium alumnum aluit, ad quas expensas resarciendas ipsemet in conscientia tenetur, qui culpabilem causam damni dedit, atque adeò in foro etiam externo ad eam restitutionem poterit obligari, si mala fides probari possit. Sin minus, oneranda saltem erit eius conscientia, vt suo debito satisfacere curet.

10 Solùm posset obstare, quòd inter casus reseruatos, à quibus in Societate Confessarius ordinarius sine speciali Superioris licentia absoluere non potest, vnum est, *impedimentum excludens à Societate, reticuisse in examine, vel in eo mentitum esse, vnde graue aliquod incommodum oriri possit*, vt habetur in Congregatione quinta generali *decreto* 51. Supponitur ergo aliqua iurisdictio in illum, cùm reseruatio ad iurisdictionem pertineat, nec possit Prælatus reseruare peccata non subditorum.

11 Ad hoc tamen responderi posset, in ea reseruatione duas esse partes. Altera spectat ad mendacium, vnde graue incommodum oriri possit: & in hoc nulla est difficultas, quia mendacium hoc, celando aliquid, Societati quidem perniciosum, sed non irritans ingressum, vel vota religiosa, non facit, quòd ille non sit verè Religiosus, & subditus, & cuius peccata reseruari possint, sicut alia subditorum peccata. Altera pars est de reticente impedimentum, & quidem si impedimentum non erat irritans, sed vnum ex impedimentis secundariis, quæ non irritant; eadem est ratio, cùm illud etiam peccatum sit Religiosi, & subditi, cuius aliqua peccata reseruari possunt à Congregatione generali, prout de facto reseruata sunt. Si verò impedimentum erat ex quinque primariis, & irritantibus ingressum, non video quomodo possit cum toto rigore reseruari, sed solùm impropriè, & secundùm quid, quatenus potest Societas non dare iurisdictionem Confessariis Societatis ad absoluendum ab illo peccato. Cùm enim Confessarij Societatis habeant in Sacramento Pœnitentiæ iurisdictionem à Summo Pontifice communicatam mediis Prælatis Societatis; poterunt Prælati communicare hanc iurisdictionem limitatam, ita vt non communicetur in ordine ad tale peccatum, vt supponit Castro Palao *tom. 3. tractat. 16. disputat. 1. puncto 10. num. 9.* vbi tamen non bene adducitur P. Suarez pro ea sententia, nam in illo loco, nempe *tom. 4. de Religione, tractat. 8. lib. 2. cap. 17 num. 13.* fatetur quidem, quando omnes Religiosi accipiunt per influxum Generalis iurisdictionem ad audiendas confessiones, prout in Societate fit, posse Generalem nolle communicare suis subditis facultatem ad audiendas confessiones Nouitiorum, & tunc non posse validè eas audire. Non tamen dicit id, quod Castro Palao dixit, nempe posse Generalem data licentia ad audiendam confessionem Nouitij, limitare illam iurisdictionem quoad peccata, communicando iurisdictionem ad aliqua peccata Nouitij, & non communicando quoad alia. Imò contrarium expressè docuit idem Suarez postea *tractatu* 10. *lib. 9. cap. 1. num. 6.* vbi fatetur, Generalem posse communicare suis subditis iurisdictionem, quæ ex Bullis Pontificum promanat, cum limitatione quoad personas pœnitentium, v. gr. ad confessiones virorum, & non ad confessiones fœminarum; non tamen posse licitè apponere limitationem quoad peccata pœnitentium, quorum peccata non potest propriè sibi reseruare, nisi fortè illa peccata sint iam aliunde reseruata Pontifici, prout ibi explicat latiùs idem Suarez, qui nunquam dixit, posse Generalem Societatis reseruare peccata Nouitiorum, nisi impropriè, quatenus potest non communicare suis subditis iurisdictionem ad audiendas eorum confessiones. Quidquid tamen de hoc sit, sufficit ad nostrum propositum quòd alij auctores non apponentes illam distinctionem videantur significare, posse Generalem Societatis Confessariis suis subditis limitare iurisdictionem in ordine ad confessiones audiendas non subditorum vtroque modo, nimirum & quoad personas, & quoad peccata; quorum sententiam fortasse amplexa fuit Societas, quando reseruauit peccatum reticentis impedimentum essentiale in examine; si illud etiam peccatum comprehendit in illa reseruatione, & non peccata sola reticendi, vel mentiendi circa impedimenta non essentialia, quæ quidem peccata omnino, & præcipuè reseruare potuit, vt dixi: illud autem aliud non nisi minùs præcipuè & reseruatione diminuta auferendo ad summum Confessariis Societatis iurisdictionem ad illam absolutionem; certum enim videtur, quòd habens eiusmodi impedimentum essentiale, manet merus sæcularis; atque ideo nullo modo fit à Prælatis Societatis punibilis, etiam propter illud peccatum, cùm non sit eorum subditus: quare Societas non potest propria auctoritate illum punire, sed quando legitimè constat de impedimento, illum dimittere tanquam qui non fuit vnquam Religiosus, & petere, si velit, debitam punitionem illius delicti à iudice competenti. Posset etiam petere apud eundem iudicem restitutionem pro expensis factis in alimentis talis Religiosi putatiui, si probari possit ipsum mala fide in Societatem ingressum, & in illa perseuerasse, & nisi suis laboribus & ministeriis præstitis ipsi Societati sufficientes compensasset valorem sumptuum, & expensarum. Si autem mala fides probari non possit, relinquendum id erit conscientiæ propriæ, onerando illam, & proposita ei obligatione quam habet. Rarò tamen ad hoc deueniendum erit; quia vel non fuit mala fides, vel obsequia præstita compensabunt expensas, vel expediet id totum condonare. Id denique præ oculis omnino habendum, vt quandiu de impedimento substantiali præcedenti dubitatur, nullo modo admittatur ad Ordines recipiendos, cùm nec Prælati Societatis possint dimissorias ad Ordines concedere, nisi sit verus Religiosus, vt constat.

DVBIVM XVII.

De homicidio quodam casuali facto in defensionem, an fuerit impedimentum ad ingressum Societatis.

1 Dixi dubio præcedenti in principio, homicidium etiam occultum esse vnum ex quinque impedimentis substantialibus irritantibus ingressum vota, & Professiones in Societate. Contingit ergo, vt aliquis post ingressum in Societatem manifestauerit, se cùm in sæculo miles esset, rixatum fuisse cum nonnullis commilitonibus, & cùm ipse alium ex illis verbis contumeliosis, affecisset, impatiens ille iniuriæ scoplettum, quod in manu tenebat, in eum direxit, vt eum occideret: sed præuenit, qui contumeliam intulerat, & suo scopletto inuasorem occidit: dubitatur, an censendus esset impedimento essentiali laborare, ne Societatem ingrederetur, nec deerant viri docti, qui affirmarent admittendum, & in Societate retinendum esse.

2 Ego tamen consului, nec ad vota, nec ad Professiones admittendum. Et quidem fateor, occisionem factam in meram defensionem, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, non esse impedimentum essentiale in Societate, quia hoc impedimentum semper designatur nomine *homicidij*, vt ex verbis relatis dubio præcedenti constat. Quo quidem nomine non comprehenditur occisio iusta, sed illa solùm, quæ contrahit malitiam grauem contra iustitiam: quare iudex legitimè damnans reum ad mortem, non dicitur homicida, nec contrahit irregularitatem homicidij, sed aliam leuiorem, & faciliùs dispensabilem, quæ appellatur *ex defectu lenitatis*, quæ non affert impedimentum irritanss in Societate, vt docent Suarez *tom. 4 de Religione, tractat. 10. lib. 2. cap. 1. numer. 7.* & Castro Palao *tom. 3. tract. 16. disput 1. puncto 6. §1. num. 10.* Difficultas ergo est primò, an omne homicidium, etiam casuale, sit tamen impedimentum irritans. Secundò, an in casu nostro occisio fuerit peccaminosa contra iustitiam, an verò licita ob propriam defensionem.

3 Et quidem, quoad primum Castro Palao *loco proximè citato*, tractat eam quæstionem, & docet *numer. 13.* homicidium casuale etiam culpabile non esse impedimentum in Societate. Sed hæc sententia in primis non fauet casui nostro; quia ille Auctor, prout ipsemet explicat, nomine *homicidij casualis* intelligit illud solum, quod non fuit intentum ab occidente, sed præter eius intentionem, quamuis non sine eius graui culpa sequutum est: quare fatetur incurri impedimentum ad Societatem, quando aliquis in rixa repentina occidit, si reuera tunc habuit voluntatem, & intentionem occidendi, quod sufficit ad casum nostrum; in quo occisor habuit proculdubio voluntatem, & intentionem occidendi. Deinde sententia illa etiam de homicidio casuali culpabili non est vera, vt docet Suarez *dicto cap. 1. num. 9.* qui bene respondet ad argumenta contraria. Ratio autem est, quòd voluntas directa, & indirecta regulariter non refundunt malitiam specie diuersam: quare non minùs dicitur reus amissionis Missæ in die festo, qui vult dormire præuidens, quòd se exponit periculo morali non audiendi Missam; sicut etiam, qui bibit cum morali periculo ebrietatis, dicitur propriè peccare peccato ebrietatis illa sequuta, quamuis non velit directè, vel expressè se inebriare, imò vellet potiùs bibere, & non inebriari, & sic de aliis. Similiter ergo peccabit peccato homicidij qui vult percutere cum periculo morali occidendi, quamuis non velit directè, & expressè occidere, atque ideo tenebitur sequuta occisione ad restitutionem, sicut tenetur homicida: cùm ergo omnis homicida excludatur omnino ab ingressu Societatis, excluderetur etiam qui absque voluntate directa, sed solùm indirecta peccaminosa occidit.

4 Restat ergo secunda dubij pars, an in casu nostro excusari potuerit ille, de quo agitur à peccato homicidij ex titulo iustæ defensionis, & inculpatæ tutelæ; quæ est quæstio magis facti, quàm iuris. Posset autem in eius fauorem afferri doctrina eorum, qui dicunt, eum, qui contumeliis, vel iniuriis alium prouocauit, si tamen ab ipso ad necem inuadatur, posse licitè se defendere, & inuasorem occidere, vt tradunt Bañes, Molina, Salonius, Nauarra, & alij, quos affert & sequitur Diana *part. 3. tr. 4. de homicidio, resolutione tertia.* vnde adulter, qui à marito deprehensus fugere non potest, si aliter non potest mortem vitare, potest maritum interficere, vt tradit idem Diana *ibi*, & alij, quos ergo attuli *tom. 1. de Iustitia, disp. 10, section. 3. num. 101.* In casu ergo nostro, quamuis miles occasionem dederit verbis contumeliosis, postea tamen inuasus ius habuit se tuendi & occidendi eum, qui iamiam ad ipsum occidendum paratus erat.

5 In casu tamen nostro difficilè doctrina illa locum habere potest, quia iuxta narrationem facti prius aduersarius contumeliis lacessitus scopletti clauem strinxit, vt ignem conciperet, & tunc hic alius strinxit clauem sui scopletti ad eundem effectum: quo quidem tempore inutilis erat illa defensio, per quam ictum aduersarij non poterat effugere, sed solùm repercutere; melius ergo erat tunc vel fugere, vel ictum declinare, si poterat, præsertim cùm licèt in aliis casibus miles inuasus non teneatur fugere, sed possit se defendere occidendo, quando aliter non potest ab inuasore eripi: quando tamen ipse iniustam causam inuasionis dedit, debeat fugere, nec possit licitè occidere inuasorem, si detur fugæ locus, quia ipse iniustè inuasorem in eas angustias coniecit; quare debet eam indemnem reddere, vt docent Suarez *disputatione 46. de censuris, sect. 1. numer. 10. &* 12. & alij, quos attuli, & approbaui *dicta disputatione 10. numer. 168.* deinde, & à priori ostendi potest difficultas, quia negari non potest, quòd occisio in casu nostro fuerit culpabilis in causa, prolatis temerè verbis contumeliosis in militem iracundum, & armatum, in quibus circumstantiis præuideri potuit, & debuit periculum occidendi illum, si vellet se vindicare, prout ferè certò timeri poterat, quod sufficit, vt qui causā culpabilem iniustè dedit, reus sit homicidij postea consequuti; quod benè probat Suarez *vbi suprà n. 10.* & alij, quos affert Diana *4. part. tr. 2. de irregul. resol. 2.* qui dicunt, tunc etiam contrahere irregularitatem. Pro quo notandum est, posse contingere, quòd aliquis, quando actu occidit, licitè occidat, quia, v.gr. potest licitè se defendere, vel ob aliam causam, ne tamen illa actio in causa sua habuerit malitiam, & quidem malitiam, homicidij. Sic enim, qui se inebriat præuidens periculum occidendi in ebrietate, peccat quidem, & contrahit malitiam homicidij, quando se inebriat, quamuis postea in ebrietate non peccet quando actu occidit, quia iam tunc occisio necessariò consequitur ex causa antea posita. Sic ergo, qui verbis contumeliosis irritat aduersarium iracundum, & armatum præuidens, quòd ille irruet ad vindictam, & idcirco necessarium fore illum occidere, potest non peccare tunc, quando postea actu occidit se defendendo: tunc tamen peccauit, quando causam iniustè apposuit,

ex

ex qua ad illam necessitatem occidendi redigeretur; & quidem tunc contraxit malitiam non solùm contumeliæ, sed etiam homicidij quia iniustè posuit causam, & necessitatem ad occisionem sequentem. Sicut, qui proiicit Breuiarium in mare non peccat postea, quando non recitat, si iam recitare non potest: peccauit tamen contra præceptum recitandi, quando Breuiarium proiiciens reduxit ad eiusmodi necessitatem non recitandi. Peccauit ergo in casu nostro contra præceptum non occidendi, qui in iustis contumeliis posuit causam, ex qua præuidebatur postea necessitas occidendi, vt se defenderet a volente vindictam accipere ob illatas contumelias: atque adeò sequuto postea effectu, & occasione, etiamsi iam tunc esset actu licita, & necessaria, censebitur homicida malitia extrinseca proueniente ex causa culpabili, in qua præcessit malitia homicidij præuisi.

6 Nec mirum videri debet, quòd eadem actio in se ipsa sit licita, & honesta; & tamen in sua causa sit vitiosa, atque adeò ratione suæ causæ afferat aliquam obligationem, vel impedimentum nouum. Ad quod deseruire potest, exemplum, quod adduxi *tom. 1. de Iustitia, disput. 16. sect. 7. num. 178. & sequentibus*, de fure, qui, si non potest aliter succurrere proximo indigenti, nisi ex re, vel pecunia furtiua, quam apud se habet; potest, & aliquando tenetur ex ea subuenire proximo, & contrahit obligationem eam postea domino restituendi, quia sua iniuria causa fuit, vt res in eo loco, & circumstantiis reperiretur, in quo proximo indigenti dari deberet, quod damnum dominus non sensisset, si furtum non præcederet, ex quo furto obligatio nascitur satisfaciendi domino pro damnis omnibus, quæ domino ea causa proueniunt. Ecce fur licitè, & aliquando ex obligatione dat rem illam indigenti; & tamen contrahit obligationem soluendi pretium domino, eo quòd malitia præcedentis causæ inficit extrinsecè totum effectum consequentem.

7 Hæc ad minus reddunt casum nostrum dubium, in quo dubio consului, non esse admittendum occisorem in Societatem: quia sanctus Ignatius *in constit. 1. p. cap. 3. §. 4.* in margine *littera C.* declarat suam mentem his verbis: *Quod ad homicidij impedimentum attinet, nulla, (vt nec in aliis,) declaratio adhibetur. Num autem sit homicidium, nec ne, si dubitaretur, discernant Præpositi generales, nec se faciles in huiusmodi dubiis exhibeant.* in re ergo adeò dubia non oportet Generalem illum ab homicidij impedimento liberum declarare, præsertim cùm circumstantiæ tales fuerint, vt vix poterit moraliter ab homicidij culpa excusari.

DVBIVM XVIII.

An Professio non lecta ex scripto, sed memoriter recitata, valida sit.

1 Difficultas oritur ex verbis constitutionis Societatis: *parte 5. cap. 3. §. 2.* vbi ponitur ritus emittendi Professionem solemnem, nempe quòd celebrante Missam eo, qui Professionem acceptat, post suam communionem, & antequam communionem professuro tribuat, *voce alta votum suum scriptum, (quod aliquot ante dies considerauerit oportet) leget, cuius formula hæc est: Ego N.* &c. Postea verò in margine *littera A.* S. Ignatius id declarat his verbis: *Particularia, quæ hîc, & inferius attingitur, docent quidem, & cùm fieri potest, obseruanda sunt: non tamen vt necessaria. Fieri enim posset, vt Sacerdos non esset, vel Missam celebrare non posset, qui ex ordinatione Præpositi Generalis Professionem admittit: illud autem essentiale est, vt publicè votum legatur coram iis de Societate, & externis, qui adfuerint, atque vt tanquam solemne & emittatur & admittatur.* in quibus verbis videtur inter essentialia numerari, quod Professio legatur. Vnde P. Suarez *tom. 3. de Religione, lib. 6. de professione, c. 11. num. 3.* dubitauit de valore talis Professionis, quam dicit non carere scrupulo nullitatis, si aliter fiat, quam in eo loco præscribitur, quod etiam videtur supponere Castro Palao, *tom. 3. tract. 16. disp. 2. puncto 1. num. 1. & 10.*

2 Dixi tamen, Professionem illam fuisse validam; quod etiam re magis considerata videtur tandem concessisse idem Suarez, *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. de Professione Societatis, cap. 5. num. 10.* Postquam enim de substantialibus requisitis ad valorem Professionis egerat *num. 1. & sequentibus*, incipit tractare *à num. 7.* de accidentalibus, seu pertinentibus ad quandam illius actionis solemnitatem, inter quæ *num. 10.* constituit tertio loco quòd Professio ex scripto legatur: & ibi in margine notatur, & dicitur *tertia solemnitas etiam non de essentia*, quem secundum locum Suarij, Castro Palao *vbi supra*, qui cùm pro contraria sententia attulit, videtur vel non vidisse, vel certe non meminisse.

3 Probari autem potest, quia incredibile est, quòd si aliquis Sacerdos post vota biennij emissa per 15. vel 20. annos in Societate laudabiliter vixit, & omnino probatus, & approbatus ad Professionem solemnem fuit, & paulò ante cæcus factus fuerit, ea solùm de causa inhabilis ad Professionem reddatur, ac debeat per totam vitam sine Professione perseuerare, ideo, quia eam non potest ex scripto legere, quamuis possit æquè bene memoriter, vel alio suggerente recitare. Hoc certe impedimentum, si essentiale esset ad Professionem in Societate, debuisset inter alia impedimenta essentialia numerari, cùm certum sit, de iure communi vel in aliis Religionibus id essentialiter non requiri, vt fatentur Suarez, & Castro Palao *locis citatis suprà*.

4 Adde, non leuem occasionem dari scrupulis, si id de substantia esset, vt formidare multi possunt de valore suæ professionis. Quid enim, si dum Professionem legebat, & ad verba substantialia vota exprimentia peruenit, casu oculos aliò conuertit, & tamen verba prosequutus est, quæ iam antea mente tenebat? Nunquid ideo Professio irrita erit, quia oculi linguam indiuidua, ac perpetua assistentia non sunt comitati: id quidem de sanctissimo, & prudentissimo legislatore præsumi non potest. Debet ergo verbum *legat*, in latiori significatione vsurpari, vt idem sit, ac *recitet*: sicut communiter dicitur Sacerdos legere Missam de feria, vel de tali Sancto, hoc est, recitare: continget enim Sacerdotem maiori ex parte, vel ferè totam illam Missam mente tenere. Sic etiam Magister dicitur in schola legere, & ideo appellatur Lector, licèt doctrinam suam non ex scripto, sed memoriter, vel ex mente auditoribus tradat. Vnde in Dictionario Calepini vsu obseruatur in verbo *lego*, deductum esse à Græco nomine λέξις quod est *dictio*, & quidem, λέγω apud Grecos idem est, quod *dico* apud latinos: quare non impropriè legere dicitur, qui formulam recitat, siue ex scripto, siue ex mente. Hunc autem fuisse S. Ignatij sensum, nec voluisse alligare valorem Professionis ad solam recitationem ex scripto oculis tunc perlustrato, constare videtur ex *cap. 4. examinis §. 41. in fine*, vbi quòd in illo alio loco dicitur, *votũ legatur*; ibi dicitur, *vota solemnia emittant*. vtrumque nimirum pro eodẽ vsurpando. Quamuis autem legislator desiderauerit, & nominauerit lectionẽ ex scripto, ne in re tanti momẽti ob memoriæ lapsus erretur, aliquod omittẽdo nõ est tamen putandum, hanc etiam circumstantiam esse

essentialem, quando in æquiualenti id totum habetur fidelis, & integra recitatione posita: nam mutatio etiam in forma Sacramentorum non præiudicat valori, si apponuntur verba æquiualentia: vt constat in consecratione calicis, quæ validè fit, siue dicatur, *hic est sanguis meus*, siue dicatur, *hic est Calix sanguinis mei*, siue dicatur, *hic Calix nouum Testamentum est in meo sanguine*, &c. Quamuis certum sit, Christum vno modo solùm verba protulisse, & idem fatendum est de verbis formulæ Professionis à S. Ignatio propositæ: nam, si non eadem, sed æquipollentia proferantur, vtique Professio erit valida, vt si non dicat, *Promitto perpetuam paupertatem*, &c. sed dicat, *Votum facio paupertatis*, &c. hæc enim est regula generalis, vt quæcumque etiam pro forma præscripta sunt, sufficiat in æquipollenti poni. Cùm ergo legere Professionem ex scripto, vel eam fideliter recitare, habendo præsertim scriptutam in manibus, omnino æquipolleant, non est, cui ea de causa Professio in dubium reuocetur, quòd Professus non eam legerit ex scripto, sed memoriter recitauit, habendo eandem in manibus scriptam.

DUBIUM XIX.

An concedi debeat secundum examen ei, qui in primo non fuit approbatus ad Professionem.

1 QVi in Societate admittendus est ad Professionem solemnem quatuor votorum, supponendus est antea examini, in quo quatuor examinatores designati debent cum iuramento testificari, an habeat doctrinam ad eum gradum requisitam, hoc est, quæ sufficiat ad publicè docendam Philosophiam, & Theologiam in iis locis, in quibus est idoneorum auditorum, ac disputantium concursus. Solent autem aliquando ij, qui in examine minus apti reperiuntur, petere, vt iterum examinentur, & non, nisi rarò, & ob peculiares circumstantias id exigentes, solet à Generali concedi, quod proculdubio facere ipse potest, vt colligitur ex verbis S. Ignatij, *in const. parte 5. cap. 2. §. 2.* vbi post præscriptam formam examinis faciendi, addit hæc verba: *Quòd si doctrina ea præditi esse, quæ satis sit, non inuenientur, conducibilius erit, vt donec eam consequantur, expectent; vt illos etiam expectare oportebit, qui in abnegatione sui ipsorum, & virtutibus Religioso dignis, testimonium quod par esset nondum omnino haberent*, vbi constat, sicut ad spiritualis profectus defectum supplendum tempus prorogari conceditur à Generali, ita concedi ad supplendum defectum doctrinæ. Vnde in ordinationibus Generalium *cap.* 18. quod est de promouendis ad gradus *num.* 1. *in fine* monentur Prouinciales, vt in fine quarti anni Theologiæ singuli examinentur, & statim examinatorum iudicia ad Generalem mittantur. *Hæc enim notitia* (inquit) *plurimum postea iuuabit, cùm de cuiusque gradu statuendum erit, & si is, qui examinatur, non plenè satisfecerit, commodius videbit Præpositus Generalis, an vlterius progrediendum sit in litteris, iuxta eandem constitutionem*, alludit nimirum ad locum constitutionis suprà citatum.

2 Hinc tamen orta est dubitatio, & quæsitum, cùm constitutio æque concedat, & statuat, prorogandum tempus ad profectum in spiritu, vel in doctrina comparandum, qui deesse inuenitur, cur in praxi non ita fiat, sed ad defectum spiritus supplendum, tempus quidem vlteriùs, & vlterius prorogari soleat; ad doctrinam verò supplendam non, nisi rarissimè, prorogentur, aut secundum examen concedatur. Vnde *in septima Congregatione generali, decreto* 32. commendatur Præposito Generali, vt ad secundum examen non admittat, nisi rariùs, & cùm dubium aliquod de aptitudine intercesserit.

3 Respondi, Generalem quidem æqualem ad vtrumque potestatem habere: de facto tamen non æquè ad vtrumque eam vsurpare; sed defectu reperto circa spiritualem profectum, differri solere Professionem, & interim admoneri subditus circa defectus in eo animaduersos, vt emendetur, & tempore sequenti morum emendatione satisfaciat: quando verò defectus circa doctrinam examinatorum iudicio reperitur, iubetur assumere alium gradum inferiorem, nimirum vel Professi trium votorum, vel Coadiutoris formati spiritualis, ad quos gradus sufficit doctrina minor, nec solet, nisi rarissime, prorogari tempus, vel secundum examen concedi. Rationes autem huius diuersitatis in praxi multæ sunt, quæ illam iustificant. Prima esse potest, quia faciliùs sperari potest mutatio, & melioratio quoad mores, quàm quoad doctrinam: potest enim subditus de suis moralibus defectibus, quos antea fortasse non cognoscebat, vel non tanti faciebat, admonitus, mores suos corrigere, & breui tempore in melius mutari, cùm id totum ab eius sola voluntate cum Dei gratia, quæ nemini deest, dependeat: & ita experientia comprobatur, intra annum, vel biennium, reddi eiusmodi homines aptos ad Professionem: quoad doctrinam verò, non, nisi rarò, sperari potest eiusmodi mutatio in melius, sed communiter timeri potest in peius; solent enim examinari in fine quarti anni cursus theologici, postquam septennium Philosophiæ, & Theologiæ studiis, ac frequentibus disputationibus attenderunt, atque adeò magis promptas habent scholasticas species, quæ tempore subsequenti, succedentibus aliis occupationibus, & ministeriis, ac cessantibus scholasticis exercitiis, mirum est quantum emoriantur vel consopiantur. Prudenter ergo iudicatur, eum, qui in ipso adhuc scholastico puluere inuenitur minus aptus ad scholasticam palæstram, non eo pollere ingenio, vt aptus postea sit futurus ad eas facultates publicè in solemni Gymnasio cum satisfactione tradendas: ideò iudicium de eo statim absque alia prorogatione ferri solet; quia tamen à fine studiorum, & facto examine solet communiter quadriennium ad minus transire, antequam sit tempus emittendi Professionem, vel suscipiendi alium gradum inferiorem; si tempore illo appareret doctrina talis, qualis antea non apparebat, (quæ certe tanto tempore occultari non potest, si reuerà sit,) Generalis concedet, vt repetito examine iterum iudicium fiat; quæ tamen mutatio, quia rarissime accidit, ideò rarissime secundum examen conceditur.

4 Secunda ratio eiusdem diuersitatis in praxi esse potest, quia quando defectus quoad mores apparet prorogatio temporis, videtur esse, quasi ex ipsa rei natura necessaria, quæ necessitas non est, quando defectus est ex parte doctrinæ: tunc enim potest assignari ei alius gradus inferior, ad quem tanta doctrina necessaria non sit; & fieri potest vel Professus trium votorum, vel Coadiutor spiritualis, vt iam non sit amplius in probatione, sicut sunt alij omnes, qui Professi, vel Coadiutores formati non sunt. Si verò defectus sit in moribus, debet necessariò, (si manet in Societate, & defectus tales non sint, vt indicetur ob eos è Societate dimittendus,) debet, inquam, manere adhuc in probatione. Neque enim cum iis defectibus moralibus debet fieri Professus trium votorum, vel Coadiutor formatus, donec debita emendatione satisfaciat. Necesse ergo omnino est, quod

tempus

tempus protogetur ad correctionem experiendam, cùm non possit, durante eo defectu, in vllo alio gradu inferiori incorporari, sicut potest cum solo defectu doctrinæ. Non est ergo mirum, si Generalis, (ad quem solùm prærogationis concessio spectat, vt constat ex *dicto cap. 18. ordinationum*,) frequenter prætoget tempus, vt postea de moribus iudicium nouum fiat, non verò, nisi rarissimè, id protoget ad nouum iudicium circa doctrinam faciendum.

DVBIVM XX.

Quid dicendum de suffragio examinatoris dicenti illum vix, aut ægrè posse docere.

1 SVppono ex dubio præcedenti, ante Professionem quatuor votorum in Societate debere præcedere examen circa doctrinam professuri, & quatuor examinatores debere sub iuramento secreti, & veritatis dicendæ, testificari, an sit aptus ad docendam Philosophiam, & Theologiam cum satisfactione. Poterat autem Generalis ante octauam Congregationem Generalem, stante approbatione duorum examinatorum, admittere ad Professionem: quid verò mutarum sit per octauam Congregationem, postea dicemus. Hoc supposito, quæsitum fuit, quid sentiendum, aut quomodo interpretanda essent suffragia aliquorum examinatorum, quæ ad Generalem mittebantur, sub his verbis, *Iuro, & testor, Patrem N. ægrè posse docere Philosophiam, & Theologiam*, vel *vix posse*, vel *vtcunque posse*; an hæc suffragia sint pro examinato, vel contra ipsum, vel dubia.

2 Dixi, primò reprehendendum examinatorem, qui in suo suffragio non obseruat verba formulæ transmissæ ad Prouincias mense Iulio anno 1613. vt sine vlla perplexitate responderent, & cogendum, vt iuxta eam formulam respondeat, an possit cum satisfactione docere.

3 Dixi secundò, si examinator dixisset, *posse ægrè, vix, vtcumque cum satisfactione docere*; suffragium videò esse pro examinato, & in eius approbationem, quia hæ omnes dictiones non negant potentiam, sed determinant infimum gradum, & minimum potentiæ; sic enim dicitur, *iustus vix saluabitur*, & solemus dicere, *hæc opinio est vtcunque probabilis*; per quæ verba admittimus illam intra terminos probabilitatis, nam, vt Grammatici obseruant, *vix* idem est, ac *cum difficultate, & labore*: qui ergo vix potest, potest quidem, sed cum labore & difficultate. Sic etiam *vtcumque* idem est, ac *quocumque modo*. Si ergo aliquomodo potest cum satisfactione docere, iam simpliciter, & absolutè potest. Denique idem est de aduerbio *ægrè*, quod nihil aliud denotat, quàm difficultatem magnam. Sic Cæsar 1. *Bell. Gall. ægerrimè confecerant, vt flumen transirent*. Transierant tamen, sed cum magna difficultate. Hæc ergo omnia non negant potentiam docendi cum satisfactione, sed significant difficultatem, & debilitatem potentiæ.

4 Dixi tertiò, si examinatoris iudicium non potest iterum exquiri, vt vel sensum sui suffragij explicet, vel absolutè, & clarè sententiam proferat, posset quidem P. Generalis prudenter tanquam reprobatum iudicare eum, de quo agitur. Si enim ex quatuor examinatoribus duo clarè illum reprobant, vnus verò, vel alij duo non sine obscuritate, & ambiguitate approbant, plus habet intensiuè, (vt ita dicam,) de reprobatione, quàm de approbatione, cùm, si non à pluribus, plus tamen à duobus reprobetur, quam approbetur

D. Io. Card. Lugo de Respons. mor.

ab aliis duobus: nulla ergo ei fit iniuria, si magis iudicetur reprobatus, quàm approbatus.

5 Dixi quartò, si non potest examinator consuli, vt se se explicet, vel clariùs loquatur, probabile videtur, quòd loquendo de iure antiquo posset P. Generalis ad Professionem illum, de quo agitur, promouere: maximè si habeat talenta ad gubernandum, vel concionandum, quamuis non eximia in eo gradu, quo à Congregatione 7. *decreto* 33. exiguntur. Ratio est, quia qui simpliciter & absolutè docere potest, censetur posse cum satisfactione docere: qui enim non potest id cum satisfactione præstare, non dicitur simpliciter, & absolutè posse: nam sine satisfactione, & cum vituperio omnes possunt docere. Quamuis ergo examinator non explicuerit, quod posset cum satisfactione docere; prout explicare debuisset iuxta formulam: dicendo tamen; posse ægrè, vix, vel vtcumque docere, sensus videtur esse, quod posset ægrè, vix, vel vtcunque cum satisfactione docere: de hac enim potentia agebatur, & interrogabatur, & in eodem sensu respondere præsumitur. Confirmatique potest, quia certum est, examinatorem vidisse, & considerasse decretum illud septimæ Congregationis, in quo iudicium examinatorum inquiri præcipitur circa hoc solum punctum, an possit cum satisfactione docere: quare, dum in exequutionem illius decreti respondet, & dicit, posse ægrè, vel vtcumque docere, præsumitur respondere in sensu illius decreti, de potentia scilicet docendi cum satisfactione. Alioquin omnino extra propositum, & ad petita respondisset.

6 Dixi tamen, id de iure antiquo fieri potuisse: postea enim nouissime aliqua mutata video in hac vltima & octaua Congregatione generali *decreto* 37. vbi inter alia aufertur arbitrium, in paritate votorum, & vt approbatus censeatur, exigitur quòd ex quatuor examinatoribus tres saltem per suffragia clara, & minime dubia eum approbauerint. Quare, si hoc tempore casus noster contingeret, proculdubio ille omnino reprobatus censetur, nec posset ad Professionem quatuor votorum promoueri, nisi eximia & præclara talenta haberet ad gubernandum, vel concionandum arbitrio Generalis, cùm supponatur habuisse duo suffragia contraria, & ex approbantibus vnum non fuisse omnino clarum, sed cum aliqua obscuritate, & formidine.

DVBIVM XXI.

An sit valida Professio in Societate facta ante solitam ætatem, & an iura antiquitatis debeantur à die Professionis computari, an verò à die ætatis completæ.

1 SVppono, non solere aliquem, nisi rarò ex dispensatione Generalis ob specialissimas causas, admitti ad Professionem quatuor votorum, nisi post 33. ætatis annum completum; quamuis enim S. Ignatius solùm exigat 25. annum completum, & ex causa velit Generalem posse dispensare in huius ætatis defectu, vt constat ex *1. parte constit. cap. 2. §. 12. & cap. 3. §. 15. in margine littera K.* Praxis tamen à multis annis est, vt non, nisi post 33. annum expletum, ad eam Professionem admittantur, quam praxim P. Claudius Generalis, & eius successor P. Mutius obseruarunt, nisi cum speciales circumstantiæ id tempus anteuerti in aliquo raro casu suaderent.

2 Contigit ergo, aliquem ex errore ante eam ætatem ad Professionem quatuor votorum promoueri, existimante P. Mutio Generali, illum iam ætatis

annum excessisse, siue quia professurus de hoc non interrogatus tacuit, siue quia interrogatus tergiuersatione defectum dissimulauit. Re itaque postea cognita, dubitatum fuit primò, an Professio valida. Secundò, an deberentur ei iura antiquitatis Professorum à die factæ Professionis, an solùm à die debitæ ætatis completæ.

3 Ad primum dixi, Professiones proculdubio fuisse validas. Primò, quia non defuit consensus requisitus tam ex parte profitentis, quàm ex parte acceptantis Professionem: error autem, quem Generalis habuit circa ætatem, non irritat Professionem, quia nec fuit error circa personam, nec circa substantiam, sed circa quoddam accidens extrinsecum, quod scilicet nec in matrimonio, ita nec in Professione religiosa irritat valorem actus: æquiparantur enim quoad hoc matrimonium, & Professio, vt latè probat Thomas Sanchez *lib. 10. de matrimonio disput. 9. num. 20.* & multis relatis idem de omnibus impedimentis non irritantibus etiam per dolum negatis, idem probat *lib. 5. in Decalog. cap. 4. num. 57.*

4 Secundò hoc ipsum probatur, quia multò magis requiritur ætas 25. annorum ad Sacerdotium, quàm ætas 33. annorum ad professionem in Societate, cùm illa requiratur à Concilio Tridentino, hæc verò solùm sit ex voluntate Generalis, qui, quamuis id faciat sine aliqua lege vniuersali, non tamen solet ante aliquam ætatem ad Professionem admittere: & tamen, quamuis ordinandus Episcopum decipiat, & fingat, se habere ætatem, quam non habet, Ordo validè suscipitur. Atque idem est, quamuis aliquis fingat, se iam esse Diaconum, cùm non sit, & Episcopus deceptus conferat Sacerdotium, quod quidem validè accipitur ergo à fortiori valebit Professio, etiamsi de errore, quo Professus mentitus est circa ætatem, quam nondum habebat.

5 Tertiò probatur, quia magis necessariò requiritur in Societate puritas sanguinis non infecti, quàm ætas 43. annorum ad Professionem, vt constat ex quinta Congregatione generali *decreto* 52. & tamen, si aliquis dolum cum ea macula Societatem ingrediatur, quamuis quocumque tempore ante Professionem solemnem defectus detegitur, dimittendus sit; si tamen detegatur post Professionem, dimitti non potest, vt constat ex verbis eiusdem decreti; quia nimirum supponitur adhuc validè Professus: à fortiori ergo idem dicendum est de decipiente circa ætatem ad Professionem, quæ nulla Societatis lege præscribitur, nisi viginti quinque annorum, & hæc dispensabilis à Generali, cùm tamen defectus puritatis sanguinis sit omnino indispensabilis, à Generali, vt habetur *dicto decreto* 52. & iterum *decreto* 53.

6 Vltimò probari hoc ipsum potest, quia ille, qui in examine tacet, vel negat impedimentum aliquod excludens à Societate; quod tamen non sit ex illis quinque, quæ sunt essentialia, & irritant Professionem, posset quidem postea à Societate expelli, dummodo Professionem non emiserit; secus post emissam Professionem, vt docet idem Sanchez *dicto cap. 4. vbi suprà*; Professionis ergo valor dependet à carentia impedimenti cuiuslibet, nisi sit ex illis quinque determinatis. Hoc autem, quod circa valorem illius Professionis anno 1641. responderam, approbauit postea Congregatio octaua generalis *decreto* 36. *anno* 1646. declarans, ex eo defectu Professionem non reddi irritam, quamuis vsum non admittendi ante eam ætatem ad Professionem laudauerit, & P. Generali in futurum commendauerit.

7 Ad secundum dubium de antiquitate illius Professi, à quo tempore computanda esset, dixi, computandam à die factæ Professionis: quod videtur tacitè approbasse dicta Congregatio generalis octaua, quæ dum validam esse Professionem decernit, & nihil addit de suspendendo initio antiquitatis ad diem ætatis impletæ, eo ipso tacitè vult, non aliter ac cæteros Professos, censendum esse, quam doctrinam in simili tradit Thomas Sanchez *lib. 5. in Decalog. cap. 4 numero 16.* vbi dicit, Monialem, quæ ante finem nouitiatus in articulo mortis Professionem facit, iuxta priuilegium à Pio V. concessum, ita esse reputandam verè Professam, vt si ante finem anni nouitiatus moriatur, non succedant ei venientes ab intestato, sed Monasterium, sicut omnibus aliis Professis; quia, quamuis per accidens ante tempus debitum profiteatur, verè tamen Professa manet, nec indiget, si conualuerit, alia Professione, sed fruitur omnibus Professionis priuilegiis. Gaudebit ergo iure antiquitatis à die factæ Professionis, & non à fine anni nouitiatus, atque adeò, (quidquid sit de veritate illius exempli, quod sacra Congregatio Concilij non recipit,) in casu tamen nostro, in quo vera solemnis Professio emissa est; debet computari antiquitas à die factæ professionis, cum sit verè, & validè professus, & per consequens frui debeat omnibus iuribus, quæ Professionem consequuntur. Nec enim constitutiones vocantes Professos Societatis ad Congregationes, & habilitantes eos ad aliqua munera, ad quæ non Professi habiles non sunt, quidquam aliud requirunt, nisi quòd sint Professi, vel quòd à longiori tempore Professi sint, quod totum in casu nostro verificatur.

8 Confirmarique potest, quia, si fortè per errorem substantialem in Professione commissum, vel propter dolum, aut malitiam illius, qui Professionem acceptaturus erat, Professio fieret ab aliquo inualidè eo tempore, quo de iure debebat fieri, vel dilata fuisset per fraudem ad alium diem, vel mensem; antiquitas Professionis non curreret à die, quo inualidè facta fuit, vel à die, qua fieri debebat, sed à die, qua postea de facto validè facta fuit; antea enim non erat verè Professus: quare non potest esse Professus senior aliis, qui iam tunc erant verè Professi; cùm ergo contrariorum eadem sit ratio, dicendum erit; antiquitatem currere à die Professionis factæ, quamuis ante tempus debitum per errorem, vel malitiam anticipata fuerit: quia iam tunc est verè Professus, quando alii Professi adhuc non sunt, atque ideo præcedit Professio eius tempore Professiones aliorum, quod est esse antiquiorem Professione.

9 Obiiciet aliquis, eo saltem casu, quo Professus dolosè Superiores decepit, fingens ætatem triginta-trium annorum, quam non habebat, debere ex iustitia priuare se ipsum iure antiquitatis; qui enim per vim, vel dolum aliis præiudicat, debet ex iustitia reddere eos indemnes, & resarcire damna, quæ iis iniustè intulit: hic autem dolo suo præiudicium intulit aliis, qui ætatem habentes debuissent ante illum profiteri; debet ergo ex iustitia renuntiare, & cedere in eorum fauorem iure suæ antiquitatis, vt eos reddat indemnes à damno, quod ipsius culpa patiuntur.

10 Respondetur tamen, ipsum nec debere, nec posse renuntiare, aut cedere iure antiquitatis, & functionibus, quæ ipsam iuxta constitutionem consequi debent; ea enim non sunt concessa personæ, sed statui, cui persona priuata præiudicare non potest. Quando enim constitutio præcipit, v. g. vt antiquiores Professi ad Congregationes Prouinciales veniant, & suffragium habeant; huic iuri non potest Professus particularis renuntiare, quia non est datum in fauorem Professi, sed in fauorem Societatis. Atque ita definitum fuit in sexta Congregatione generali *decreto* 35. *numero secundo* his verbis: *Professos omnes quatuor votorum adesse Congregationi oportere, qui iuxta Canones conuenire debent propter Societatis bonum; quare*

non

non est hoc libera illorum voluntati relinquendum, cùm Societatis intersit, atque expediat illos adesse. Potest enim quisque iuri suo cedere, si venire nolit; at non iuri Societatis, quæ illius opera indiget in Congregatione. quod idem est de aliis functionibus, quæ antiquioribus Professis in Societate destinantur, quibus Professus Societatis renunciare non potest, quidquid sit in aliis Religionibus.

DVBIVM XXII.

Quæ verba sufficiant ad peccatum reseruatum contra votum obedientiæ: & quid, quando non dicuntur ipsi Superiori immediate, sed per alium.

1 SVppono, inter peccata reseruata in Societate vnum esse *inobedientiam expressam, qua quis asserit, se nolle parere*, vt habetur in Congregatione quinta generali *decreto* 51. Postea verò in Congregatione generali 7. *decreto* 45. declaratum est, esse reseruatum, si quis fratrum diceret Ministro aliquid iubenti, licèt non præcepto, *nolo facere*; quod quidem iam antea declarauerat P. Claudius Generalis: quomodo autem illud sit peccatum mortale inobedientiæ, præsertim cùm Minister nec præcipiat, nec præcipere possit in virtute sanctæ Obedientiæ, explicui latiùs *in tomo de Pœnitentia disp. 20. sect. 4. a num. 48.*

2 Hoc supposito dubitatum fuit. Primò, quid sentiendum de aliqua verborum formulis, vt cùm Prælato aliquid iubenti subditus aliis verbis respondet, v.gr. dicendo: *che m' hà da commandare V.R* item: *che ho io da fare con V.R.* item, *che mi curo io di V.R.* item, *Non la riconosce in questo per mio Superiore.* item: *Hò altro da fare adesso.* item, *lo vada à commandare ad altri.* item: *La mi lasci in pace.* Quid, inquam, sentiendum de subdito his, & similibus verbis respondente, quando cum contemptu dicuntur, & voluntatem non parendi significant. Secundò dubitatum est, quid dicendum, quando Superior per internuntium aliquid subdito iubet, & subditus internuntio respondet, *nolo facere*. An in his casibus censeatur admissum peccatum cum reseruatione, an verò sine illa.

3 Ad primum dubium dixi, casum reseruatum inobedientiæ in Societate esse quando subditus dicit, se nolle parere, & quidem, meo iudicio, idem erit, si dicat, se nolle facere quòd iubetur quia nolle id facere, est omninò nolle parere, cùm parere nihil aliud sit, quàm exsequi quod iubetur; verba itaque, & formulæ respondendi suprà relatæ, tunc erunt peccata reseruata, quando in his circumstantiis significant sufficienter voluntatem non parendi. Quòd enim id dicatur his vel illis verbis, parum refert, si re vera idem significetur, vt videtur in quæsito supponi. Secus verò dicendum erit, quando in his circumstantiis eam voluntatem non omnino significant, prout reuera aliquando non significabunt, sed solum repugnantiam, & tergiuersationem, Nam qui dicit, *Ho altro di fare adesso*, magis videtur significare impotentiam, ob quam se excusat: & quamuis hæc friuola excusatio impotentiæ aliquando coram Deo æstimetur voluntas non obediendi, sed tamen coram hominibus non est idem dicere, *non possum*, ac dicere, *nolo*: nec æquè grauiter contemnitur Prælatus ab excusante se ob impotentiam, ac à resistente, & proterué nolente. Idem est de illis verbis: *vadat, & iubeat aliis*, vel de illis: *relinquat me in pace*; possunt enim significare solam petitionem, qua videtur subditus conscius suæ debilitatis velle præuenire, vt Prælatus non pergat, & vrgeat exponens cum periculo prorumpendi in verba inobedientiæ; Item verba illa, *Non la riconosce in questo per mio superiore*: possunt significare dubium de potestate Superioris ad præcipiendum saltem in tali materia. quod dubium aliquando potest fundamentum habere, & quamuis fundamentum non sit solidum, sed prætextus forrasse; ipsa tamen verba de se non videntur exprimere semper voluntatem non parendi in sensu composito, vt ita dicam, sed in sensu diuiso, quatenus non interuenit iussio Superioris legitimi, atque adeò non important semper eundem contemptum obedientię, quę important illa verba, *nolo parere*, quæ ideò reseruata fuerunt ob specialem grauitatem contemptus magis expressi. Totum ergo hoc pendet ex circumstantiis, ex quarum consideratione colligi potest; an hic, & nunc & verba illa æquiualeant illis, *nolo parere*, quoad significandam voluntatem non parendi.

4 Ad secundum quæsitum de illo, qui internuntio à Superiore misso respondet, *nolo facere*, an incurrat casum reseruatum? respondi, distinguendum esse. Nam potest id respondere subditus internuntio vt internuntio, hoc est, respondendo eius intimationi: & tunc credo, regulariter esse peccatum reseruatum; quia perinde est, ac si ipsi Superiori id diceret: nam sicut Superior non immediatè ei loquitur, sed mediatè per alium, & tamen propriè dicitur iubere; qui enim mediatè, & per alium tibi loquitur, & mandat. propriè tibi loquitur, & mandat: ita respondens subditus internuntio, respondet, & loquitur mediatè, & per alium Superiori, atque ideò propriè loquitur, & respondet Superiori, & ei dicit, se nolle parere. Dixi tamen, *regulariter* esse reseruatum, quia aliquando potest ea de causa non contrahi culpa mortalis, & consequenter nulla reseruatio. Suppono enim, Superiorem non præcipere in virtute sanctæ Obedientiæ, sed per simplicem ordinationem: quo casu omittere ipsam rem præceptam non esset peccatum mortale, propter contemptum, & irreuerentiam grauem, quam verba illa continent contra obedientiam, & contra personam Superioris, vt Superior est, vt latiùs ex Patribus & Doctoribus probaui *loco citato de pœnitentia*. Potest ergo contingere, vt hæc irreuerentia grauis, & contemptus desit magna ex parte, ex eo quòd subditus non coram ipso Superiore, sed in eius absentia ea verba proferat, quæ ipso præsente proferre non auderet, quia tunc longè maior audacia, & imprudentia appareret, & grauiorem indignationis causam Superiori præberet. Væ enim Superioribus, & subditis, si illi audirent omnia, quæ hi contra ipsos absentes dicere audent. Posset ergo aliquando ex hoc capite adeò minui irreuerentia, & contemptus, vt non attingeret culpam mortalem, ac per consequens non esset peccatum reseruatum.

5 Quando verò verba illa à subdito dicerentur internuntio, non vt internuntio, nec vt mandato respondeat, sed vt amico, cui subditus manifestat, se nolle exsequi quod Superior sine præcepto obedientiæ iniungit, non video, vnde sit peccatum reseruatū. Potest enim subditus sine peccato graui rem illam non facere, cùm absque vllo præcepto obedientiæ imponatur. Potest etiam hunc suum animum amico manifestare, & id passim fit absque vllo scrupulo peccati mortalis Sicut etiam aliquis potest amico dicere se nolle abstinere à carnibus in die ieiunij, neque ea de causa incurrit nouum peccatum mortale secluso scandalo, & occasione peccandi, quam amico aliquando dabit. Faciliùs ergo poterit subditus amico dicere se non facturum quod Superior absque pręcepto graui iubet. Quòd si hoc potest alteri amico dicere, cur non & ipsi internuntio, non vt internuntio: & vt responsum deferat, sed vt amico priuato, cui suum animum notum faciat? Fateor tamen, frequentiùs, &

commoniter verba illa censeri dicta internuntio vt internuntio, & quasi respondendo mandato ex parte Superioris intimato, atque adeò commuoiret continebunt malitiam grauem inobedientiæ teseruatæ, nisi cesset malitia grauis ex eo quod in absentia Superioris proferantur, vt paulò ante explicatum est.

DVBIVM XXIII.

An possit Generalis Societatis dimittere aliquem sub conditione reincidendi in obligationem votorum, si ad talem locum redierit.

1 SErmo est de non Professo, sed ligato votis emissis in fine nouitiatus, quem post aliquot annos Generalis è Societate dimittit ob delicta, vel culpas aliquas; quia tamen expediebat, ne vnquam ad locum delicti rediret cum scandalo, sed potiùs in longinqua prouincia degeret, dubitatum fuit, an possit sub ea conditione expressè dimitti, vt nunquam ad talem locum redeat, alioquin eo ipso censeretur votis suis non solutus, sed ligatus, sicut antequam dimitteretur Non tamen quærebatur, an posset Generalis ante dimissionem iudicialiter, & formato legitimo processu procedere ad sententiam, quapropter delicta eum condemnaret ad exilium perpetuum ab eo loco: quæ sententia non solùm illum obligaret ante dimissionem à Societate, (de quo dubitari non potest, cùm maneat subditus ipsius Generalis.) sed etiam videretur post dimissionem manere ligatus eâdem sententiâ, cùm fuisset prolata à legitimo iudice; sicut si fuisset ab eodem Generali excommunicatus ante dimissionem, & postea dimitteretur è Societate, adhuc maneret excommunicatus. Ad quod facere potest id, quod in casu difficiliori docet Bonacina, quem affert, & sequitur Diana, *part. 3. tract. 1. resolut. 34.* nempe, postquam Nouitius egressus est è Religione, & rediit ad sæculum, posse puniri iudicialiter à Prælato Regulari ob delicta commissa, quando erat adhuc Nouitius, etiam ante egressum è Religione non fuisset accusatus, aut denuntiatus de illis delictis, quod etiam docet Lezana, *tom. 3. verb. Clericus, num. 22. & tom. 4. verb. Prælatus Regularis, num. 9.* qui alios affertur. A fortiori ergo poterit Prælatus sua sententia ligare Nouitium, antequam è nouitiatu egrediatur, cùm tunc sit eius legitimus iudex: & idem à fortiori dicendum erit de Religioso Societatis non Professo, qui tamen iam est verus Religiosus & ligatus votis substantialibus religiosis: huoc enim Generalis Societatis ante dimissionem poterit tanquam eius legitimus iudex qualibet sententia ob delicta in Societate commissa punire, & sicut posset ad triremes, sic etiam ad exilium perpetuum condemnate illum poterit.

2 Dubium itaque non procedebat in hoc sensu: sed an in ipsamet dimissione è Societate posset Generalis imponere, ne ad talem locū vnquam rediret; alioquin illo redeunte, dimissionis valor cesset, & votorum oblitio tei. ·iscat. Ad quod respōdi breuiter, id nullo modo fieri posse: non possunt enim vota religiosa quoad suum valorem manere in suspenso dependenter à futura conditione. Nam, quamuis posset aliquis emittere Professionem sub conditione de futuro, ita vt adueniente conditione, incipiat valere Professio, quæ ante aduentum conditionis nondum erat valida, imò poterat reuocari consensus, itavt, quamuis postea poneretur conditio, Professio non subsisteret, vt latius probaui *tom. 2. de Iustitia, & iure, disp. 21. sect. 14. num. 368. & disp. 14. de Pœnitentia, sect. 5.* non tamen posset hoc dependere à sola voluntate alterius, prout dependeret in casu nostro à sola voluntate Prælati. Ratio autem est clara: quia illo tempore intermedio, antequam dimissus redeat ad locum prohibitum, vt ille est adhuc Religiosus, vel est sæcularis. Si est sæcularis, non potest iterum fieri de nouo Religiosus, sine eius consensu, quem etiam antea præstitisset sub conditione; potest tamen semper valide consensum reuocare, quo ante impletam conditionem reuocato, non potest fieri validè de nouo Religiosus. Adde, quòd, si rediens ad locum prohibitum fieret de nouo Religiosus, fieret quidem Nouitius: neque enim potest sæcularis transire à statu sæculari ad statum religiosum, nisi per nouitiatum, & quidem in Societate debetet manere Nouitius per integrum biennium, quo probaretur à Religione, & ipse etiam Religionem probaret; nec potest Generalis in hoc biennio dispensare, nec ipse Nouitius potest cedere huic iuri, & tēpori probationis. Denique, si illo tempore intermedio, antequam redeat ad locum prohibitum, non est Religiosus, poterit validè ducere vxorem, si non habeat Ordinē sacrum, atque adeò, etiam si redeat ad locum prohibitum, non fiet Religiosus, cùm hoc sit impedimentum irritans in Societate; sicut, si eo tempore, etiam intermedio homicidium perpetrasset. Si verò dicas, ipsum manere adhuc Religiosum toto illo tempore intermedio; falsò ergo supponitur dimissus è Societate, manet enim propriè Religiosus Societatis, & subditus eius Prælatis, sicut antea, & ita manebit vsque ad mortem, cùm non possit ante mortem verificari, quòd nunquam ad locum prohibitum redierit, Repugnat ergo omninò, quòd verè dimittatur è Societate, & tamen reincidat in vota, & in statum religiosum, si vnquam postea rediret ad locum sibi prohibitum.

3 Dices posse statum manere in suspenso aliquo modo toto illo tempore, itavt, si dimissus nunquam rediturus sit ad eum locum, verè fuerit ab initio dimissus, & sæcularis; si verò rediturus sit aliquando, nunquam fuerit ab initio dimissus, & liber à votis, sed semper mansisset Religiosus. Hoc tamen intelligi non potest, quia, quamuis in vltimis voluntatibus introducta fuerit Mutiana cautio, vt si legantur centum v.g. Titio sub conditione negatiua, quæ ante mortem impleri non potest, vt puta, si nunquam ascenderit Capitolium; tunc, inquam, dentur statim centum, præstita cautione, vt si vnquam Capitolium ascendat, restituantur hæredi: id tamen ad contractus inter viuos non extenditur, sed expectanda est mors, vt tunc, si nunquam ascendit, soluantur 100. sub ea conditione promissa, vt dixi *tom. 2. de Iust. disp. 22. sect. 13. n. 375.* Quare in casu nostro, si iuxta regulas aliarum contractuum inter viuos conditio esset interpretanda, sensus esset, vt si vsque ad mortem abstinuisset à redeundo in locum prohibitum, tunc, & non antea, à votis absolutus censeretur: quod ridiculum esset, cùm iam votorum solutione non indigeret, quæ mors ipsa omnino solueret, durante autem vita, votis semper ligatus mansisset, pendente adhuc conditione, sub qua à votis soluebatur. Si verò velis, quod in hoc casu obseruanda sit regula vltimarum voluntatum, tunc manere debetet ex nunc votis solutus, præstita cautione, vt si conditionem vnquam violaret, in votorum obligationem reincideret: quod tamen probauimus fieri non posse, quia semel factus sæcularis, non potest iterum fieri Religiosus sine noua admissione, & probatione per biennnij nouitiatum in Societate præscriptum, & quia posset medio illo tempore matrimonium contrahere, vel aliud impedimentum incurrere, quo inhabilis redderetur ad votorum obligationem validè contrahendam.

DVBIVM

DVBIVM XXIV.

De formula Congregationis Prouincialis non obseruata, an reddiderit inualidam electionem subsequutam.

1 SVppono, in singulis Societatis Prouinciis intra Europam cogendam esse singulis triennijs Congregationem Prouincialem, ad quam vocandi sunt Præpositi omnes, Rectores locales, & insuper Professi quatuor votorum antiquiores vsque ad numerum 40. ex omnibus congregatis complendum. Si qui autem ex iis, qui vocandi sunt essent impediti, debet Prouincialis ante tempus Congregationis decernere, de impedimentis, an sit legitima, ad quod decretum vocati debent Consultores Prouincialis, & alij omnes qui suffragium in eadem Congregatione habituri sunt, & præsentes fuerint tunc in eo loco; quorum omnium suffragiis de impedimentis allegatis decernitur pro maiori parte suffragiorum, an sint acceptanda, vel reiicienda, vt habetur in formula Congregationis Prouincialis approbata à Congregatione quarta generali, vbi *c. 3. n. 7.* hæc omnia expressè traduntur.

2 Contigit ergo, vt Prouincialis ante diem, & tempus Congregationis Prouincialis decernere volens de impedimentis adductis ab aliquibus, qui se excusabant, vocaret solos suos Consultores ordinarios, & non alios omnes præsentes, qui suffragij in futura Congregatione habituri erant, sine quorum, & cum solis Consultorum suffragiis impedimenta aliquorum accepeata sunt vt legitima. Postea verò subsequuta fuit suo tempore Congregatio Prouincialis, & celebrata more solito electio vnius Procuratoris, qui nomine Prouinciæ Romam mittitur ad informandũ Generalem de rebus suæ Prouinciæ, & ad decernendum cum aliis Procuratoribus aliarum Prouinciarum, an conuocanda sit Congregatio generalis. Nec enim in Congregatione Prouinciali eligitur Prælatus vllus, nec leges vllæ statuuntur, sed solũ eligitur Procurator ad prædictum finem. Dubitatum ergo fuit de valore electionis, & Congregationis Prouincialis ob absentias eorum, qui suffragium aliunde in ea habebant, & quorum excusationes acceptatæ fuerant priùs à Prouinciali, & eius Consultoribus, non vocatis aliis, qui interesse debuerant ad iudicium ferendum de impedimentis, an essent legitima.

3 Respondi, electionem subsequentem, & Congregationem Prouincialem validam fuisse, non obstante defectu illo præcedenti. Primò, quia Congregatio Prouincialis, vbi primum congregatur; in prima sessione supplere solet omnes defectus præcedentes, & habet auctoritatem eos supplendi, si congregati excedant duas tertias partes congregandorum, vt constat ex formula Congregationis Prouincialis *cap. 4. §. 17.* Quod multò magis procedere videtur de defectu inculpabiliter commisso, qualis proculdubio fuit hic defectus, qui ortum fortasse habuit ex errore Typographi in editione Romana anni 1616. vbi in formula Congregationis Prouincialis *d. c. 3. §. 10.* habetur: *de quorum impedimentis ante Congregationem, quo ei loco, & tempore opportunius videbitur, iudicabit ad plura suffragia Prouincialis cum suis Consultoribus, qui in Cõgregatione ius suffragij habent*, cùm legi debuisset: *cum suis Consultoribus, qui aderunt, & cæteris omnibus præsentibus, qui in Cõgregatione ius suffragij habent*; sic enim habetur in Congregatione quarta Generali, ex qua formula illa desumpta est. Quare non mirum, si Prouincialis deceptus fuit, qui formulam Romæ typis editã legit, & sequutus fuit. Hoc autem multò clarius remanet, si Prouincialis (prout verisimile est fecisse,) in prima sessione retulit Congregationi non solùm impedimenta absentium, sed etiam quomodo Consultores de illis iudicauerint; iam enim tunc Congregatio ignorare non posset, Consultores solós vocatos fuisse ad iudicium illud, atque adeò eadem Congregatio approbat impedimenta, (quod solum sufficeret,) & supplet etiam defectum commissum in non vocandis aliis qui vocari debuissent ad iudicium illud ferendũ.

4 Secundò, idem probari potest, quia etiamsi impedimenta absentium non fuerint legitimè approbata ante initium Congregationis, ob defectum eorum, ad quos approbatio spectabat, & qui ad id vocari debuerant: postquam tamen aduenit dies Congregationi inchoandæ præfixus, & adsunt duæ tertiæ partes congregandorum, Congregatio legitimè inchoatur: illi autem duo, vel tres, qui ordine Professionis subsequuntur, & intrant loco absentium, legitimè etiam intrant. Nam, quidquid sit, an impedimenta fuissent legitima: tunc tamen legitima iam sunt, præsertim ipsa electionis die, in qua nõ possunt iã illi ex lõginquo venire, vt adsint electioni. Quare locum habet iam tunc id, quod in eadem formula Congregationis Prouincialis *c. 3. §. 11. & 11.* dicitur, quòd si quis, etiam inchoata Congregatione, legitimè impeditus sit, ne electioni adesse possit, subrogetur alius, nempe is, qui ordine Professionis proximus est, ex iis, qui in eo loco sunt, vt die præfixa electioni possint interuenire. In nostro ergo casu certum est, quòd die ipsa electionis iam tunc venire non poterant ij, qui se antè excusauerant, & longè aberant. Iam ergo tunc ius suffragij omnino spectabat ad eos, qui proximiores erant ordine Professionis. Sicut si pridie ante electionem aliquis in itinere ægrotasset, & peruenire non posset, pertinere proculdubio ius suffragij ad proximiorem ordine Professionis: sic ergo in casu nostro vocati quidem fuerunt ij, ad quos pertinebat, si ipsi se excusarũt; excusatio non fuit approbata à legitimis iudicibus, qui casu fortuito vocati non fuerunt. Re tamen vera, vndecumque id prouenerit, iam illi sunt omnino impediti die ipsa electionis, nec tempestiuè vocari possunt. Debet ergo de illis iudicari, sicut de alio quocumque naturaliter impedito, & subintrare debent loco illorum alij proximiores, ad quos iam tunc legitimè omnino ius suffragij deuoluitur.

5 Denique addidi, quòd ad tollendum omne dubium, vel scrupulum, posset postea Romæ in Congregatione omnium Procuratorum, qui ex omnibus Prouinciis mittuntur, referri defectus hic illius Congregationis Prouincialis, vt in illa Congregatione Procuratorum suppleatur. Nam sicut Congregatio Prouincialis supplere potest, vt diximus, defectus, si qui fortè præcesserunt: ita Congregatio subsequens omnium Procuratorum ab omnibus Congregationibus Prouincialibus electorum, quando primùm Romæ conueniunt, potest in prima sessione decernere de defectibus, si qui fuerunt in Congregationibus Prouincialibus, vt habetur in formula Congregationis Procuratorum *cap. 1. §. 4.* quod tamen ad maiorem securitatem, & ad tollendum omnino scrupulum, vel dubium, dictum sit.

DVBIVM XXV.

An incurrat pœnas ambitus, qui ambit pro persona incerta.

1 ANtequam discedamus à Congregatione Prouinciali, respondere possumus breuiter ad hoc dubium. Pro quo sciendum est, prohiberi grauissimè in Societate, ne quis in Congregatione Prouinciali

procuret

procuret electionem sui, vel alterius, aut eam impediat, vt habetur *in formula Congregationis Prouincialis c. 4. §. 22. & seqq.* his verbis: *Illud precipuè cauendum est, ne vllus per se, vel per alium, ne indirectè quidem, se, vel alium eligi, vel non eligi suadeat; etiam cum de deputatorum, ac Secretary electione agitur: sed fiant electiones sincerè, & candidè ex iis, quæ Spiritus sanctus dignabitur suggerere, & ex informationibus cognita fuerint. Hoc verò, quod de iis, dicitur, qui ambitiosè agunt, & per se, vel per alios directè, vel indirectè suadent, vt se, vel certum aliquem eligant, vel excludant; ita extenditur, vt à die indictæ Congregationis, vsque ad electionem intelligatur, &c. Si quis autem (quod auertat Deus) ad sui, vel alterius electionem, vel exclusionem ambitiosè agere deprehensus fuerit, idque sufficienter probabitur, actiua, vel passiua, vel vtraque voce priuetur in Congregatione tantum, & aliis pœnis (si id merebitur) subiciatur iuxta delicti grauitatem, & probationis certitudinem.* Quo supposito, dubitatum fuit, an easdem pœnas incurreret, qui non procurauit electionem personæ certæ, vel eam impediuit, sed personarum incertarum, v. gr. ambitiosè suadendo electoribus, ne aliquis ex Rectoribus eligeretur, sed potiùs ex iis, qui Rectores non erant.

2 Respondi id ex circunstantiis pendere. Poterant enim circumstantiæ tales esse, vt per illum modum generalem loquendi, & suadendi significaretur sufficienter animus includendi, vel excludendi aliquam certam personam, de cuius electione ageretur, v. gr. si cùm timeres eligendum Titium, qui Rector est, tu, ne deprehendaris reus, nolis eum nominatim excludere, sed petas in genere, ac suadeas, ne eligatur aliquis Rectorum (ex quorum numero Titius est,) quod quidem eo animo à te fieri omnes interpretentur, vt Titium excludas: hoc quidem est saltem indirectè Titium ambitiosè excludere. Similiter, si extra Rectores vnus Seius esset, qui eligi posset, & quem tu eligi desideras, atque ideo suadeas ambitiosè, vt eligatur aliquis extra numerum Rectorum, quod facilè intelligitur à te eo fine peti, vt Seius eligatur: hoc etiam est ambitiosè procurare, vt eligatur Seius. Cùm ergo sub illis pœnis prohibeatur non solùm directa, sed etiam indirecta ambitio pro aliquo certo eligendo, vel excludendo, fatendum est, in prædicto casu pœnas incurri ob indirectam saltem procurationem, vel exclusionem, siquidem in verbis relatis ambientes etiam *indirectè* eisdem pœnis subiiciuntur.

3 Pro quo recolenda sunt, quæ in simili de indirecta ambitione Prælaturæ docet Th. Sanch. *lib. 6. in Decal. c. 18. n. 20. & 24.* & nos latè explicuimus, & probauimus *tom. de Iust. & iure, disp. 36. sect. 9. n. 135. & seqq.* vbi diximus, quando prohibetur aliquid fieri etiam *indirectè*, operationem, indirectam, prout distinguitur à directa, esse, quando verba, vel actio non tendit directè, & immediatè ad talem personam, v. gr. sed ad alios: in iis tamen circunstantiis, quæ ostendunt, & significant, id fieri ex fine, & intentione agendi circa talem personam, vt multis exemplis adductis explicui *loco citato*. Ex qua doctrina idem videtur in casu nostro dicendum, si circunstantiæ tales sint, vt qui procurat exclusionem omnium Rectorum, intelligatur id facere ex fine excludendi Titium: tunc enim quamuis verba non exprimant, nec significent Titium, sed genus commune Rectorum, & ideo non censeatur directè excludere Titium: circumstantiæ tamen ostendunt, intentionem esse excludendi indirectè, & per circuitum Titium, dum excluduntur omnes Rectores ex fine excludendi solum Titium, quæ est exclusio indirecta prohibita certæ, & determinatæ personæ.

4 Si autem circunstantiæ non sint tales, vt significent animum excludendi Titium, vel quia reuera non erat specialis ab illo auersio, sed in genere à Rectoribus in communi, vel certè, quia etsi propter Titium fieret exclusio, ea tamen intentio occulta erat, nec poterat signo illo deprehendi? tunc non credo incurri pœnas, nec hunc actum prohibitum esse verbis illius; verba enim legis suprà relata expressè loquuntur de iis, qui *per se, vel per alios directè, vel indirectè suadent, vt se, vel certum aliquem eligant, vel excludant*. quod non verificatur in casu nostro; qui enim suadet, ne eligatur vllus Rector, non suadet, vt certus aliquis eligatur, vel excludatur, sed vt excludatur generalis Rectorum, quæ exclusio licèt aliunde possit esse vitiosa, & perniciosa; non tamen prohibetur illis verbis. Vnde, quando legislator vult illam etiam comprehendere, exprimit eam aliis verbis, prout fecit Gregorius XV. *in sua Bulla de electione Summi Pontificis, in §. de pactionibus, promissionibus*, &c. vbi prohibentur ciusmodi obligationes, pactiones, conuentiones, &c. *tam respectu inclusionis, quàm exclusionis, tam vnius personæ, quam plurium, aut certi generis, veluti creaturarum, aut huiusmodi*, &c. quod etiam in eadem Societate factum est, quando agitur de electione Generalis facienda, vt habetur in formula Congregationis generalis *cap. 1. §. 21.* vbi excommunicantur, qui *egerint, aut tractauerint, vel litteras, aut fauorem Prælatorum, Principum; aut aliorum procurauerit, ad quamuis nationem, vel particularem personam promouendam ad generalatum, vel excludendam.* Quare cùm in formula Congregationis Prouincialis eiusmodi extensio omissa fuerit, & solùm de inclusione, vel exclusione certæ personæ sermo sit, constat, non sine causa id fieri, sed quia in electione leuiori non putabatur necessarius tantus rigor, quatenus in electione grauiori Præpositi Generalis.

5 Addidi tamen vltimò, si ex verbis illis suadentibus exclusionem Rectorum non omnino constare possit euidenter animus excludendi, vt includendi personam certam, & determinatam; probetur tamen semiplenè, vel oriatur vehemens suspicio de tali animo: quamuis non possit tunc procedi ad pœnam ordinariam, quæ imponi non potest, nisi delicto plenè probato: pro delicto tamen semipleno probato posse reum puniri pœna extraordinaria minori, & arbitraria, pro qualitate delicti, & probationum, vt expressè habetur in instructione de modo procedendi iudicialiter confecto pro Superioribus Societatis *c. 5. ante finem*, & nos cum aliis probauimus *tom. 2. de Iustitia, & iure, disp. 37. sect. 12. num. 145. seqq.*

DVBIVM XXVI.

Vtrùm Professus legitimè carceratus, sit ad Congregationem Prouincialem vocandus, vel possit in ea eligi.

1 Ratio dubitandi est, quia Prouincialis Societatis non posset impedire, nec occupare aliquem ex iis, qui habent ius suffragij in Congregatione Prouinciali, ita vt ad illam venire non possit, vt habetur expressè *in formula Congregationis Prouincialis cap. 3. n. 13.* quod prudentissimè statutum est, ne detur Prouinciali facultas excludendi indirectè eos, qui fortasse in Congregatione eius sententiæ non assentientur. Non poterit ergo sub prætextu carcerationis impediri, qui aliunde ius suffragij in Congregatione habeter.

2 In contrarium verò esse videtur regula generalis, quam aliqui tradunt, quod Religiosi carcerati, eo ipso, voce actiua, & passiua priuantur, quam regulam supponere

supponere videtur Eman. Roder. *tom. 2. quæst. Regul. quæst. 3. art. 6. in principio*: ergo eo ipso, quòd Professus aliquis Societatis carceratus esset, careret suffragij iure in Congregatione Prouinciali, atque adeò ad illam vocandus non erit. Hoc tamen argumentum (vt verum fatear,) non videtur satis solidum: neque enim regulam illam ita generalem inuenio, nec Eman. Roder. *loco citato*, illam generaliter tradit, imò indicat satis apertè, non esse generaliter veram. Verba illius Auctoris hæc sunt: *Respondeo dicendo, quòd licet in Religionibus sit pœna delicti, cùm incarcerati priuentur voce actiua, & passiua, prout infrà in quæstione de correctione fratrum quoad carcerem dicetur; possunt iudices Regularium*, &c. Locus autem, ad quem se remittit, est *quæst.* 17. vbi *art.* 4. probat, Religiosum non esse carcerandum sine præcedenti informatione summaria delictorum, propter infamiam, quam carceratio infert. Reddit autem rationem his verbis: *quod in captura Monachorum magis patet, cùm vltra clericatus gradum sint Religiosi, quo incarcerati habitu Monachali priuantur ipso iure, secundum statuta aliquarum Religionum, voce actiua, & passiua spoliantur, ideóque summaria informatio præcedere debet.* Vbi clarè fatetur, id non procedere de iure communi, sed secundum statuta particularia aliquarum Religionum. Sicut nec commune est omnibus Religionibus, quod carcerati habitu religioso spolientur; nec in Societate, si quando ad carcerationem in casu rarissimo peruenitur, habitu communi religioso spoliantur, imò nec in loco carceri destinato, sed in cubiculo recluduntur. Quare de hoc carceris genere idem Auctor *eod. art. 4. ante finem*, fatetur apertè, non afferre secum priuationem vocis actiuæ, & passiuæ; sic enim ait; *Et si verisimiliter fuga Rei timeatur, licet concedant Doctores communiter, Clericum posse deprehendi, cùm sæpe numero perpensa qualitate criminis, & delinquentis, & attentis circumstantiis plurimum circa capturam Presbyterorum deferendum sit iudicis arbitrio: ego verò circa capturam Monachorum non plurimum illis deferrem, sine magna præuia consultatione, cùm iudices regulares de more Religionum possint Monachos delinquentes recludere in aliqua secura cellula, Domo pœnitentiæ vocata, in qua licet recludantur, & detineantur, non tamen habitu regulari exuuntur, nec voce actiua, & passiua priuantur.* Vides, hunc auctorem apertè negare priuationem vocis actiuæ, & passiuæ, quoties Religiosus retento habitu recluditur solùm ad custodiam in cellula aliqua secura; qui modus solus in Societate obseruatur, si quando in casu rarissimo necessitas vrget ad Religiosum aliquem recludendum.

3 Vnde infero, si reclusus esset in eâdem domo, vel Collegio, in quo fit Congregatio Prouincialis, debere illum habere suffragium actiuum in electionibus, sicut illud habent infirmi, à quibus, etiamsi non sint præsentes in Congregatione, si tamen ægrotent in eâdem domo, exquiruntur suffragia, vt habetur *in formula Congregationis Prouincialis c. 5. §. 30.* prout etiam exquiruntur à Cardinalibus ægrotantibus intra conclaue ad electionem Summi Pontificis: cùm enim in Societate non priuetur voce actiua, & passiua ratione præcisæ carcerationis; non est, cur eius suffragium non sic exquirendum, quod multo magis procedit, si habet totam domum, vel Collegium pro carcere: tunc enim ad ipsum etiam locum Congregationis venire potest, & debet, cùm nullum habeat impedimentum physicum, vel legale. Si autem reclusus est in aliquo cubiculo, debet ab eo suffragium ad electiones exquiri, sicut exquiritur ab infirmis.

4 Difficultas est, quando aliquis legitimè carceratus est in alia domo, vel Collegio diuerso, siue id sit in eadem ciuitate, vel in alia: & siue reclusus sit intra aliquod cubiculum, siue habeat domum, vel Collegium pro carcere. Et quidem eo casu, si carceratio legitima sit, puto, quòd non sit carceratus ad Congregationem vocandus, sed habendus sit pro legitimè impedito; quia Prælatus vtitur iure suo, detinendo eum in carcere, nec debet eum ad hunc finem liberare; sicut, non obstante Ecclesiæ præcepto, non tenetur dare illi semper licentiam exeundi ad audiendam Missam in die festiuo.

5 Solùm posset obstare id, quod habetur in eâdem formula Congregationis Prouincialis *c. 3. §. 13.* vbi dicitur, Prouincialem non posse impedire aliquem, qui ius ad Congregationem haberet, ita vt non possit ad Congregationem venire. Hoc tamen non videtur obstare, Primò, quia ibi solus Prouincialis prohibetur, ne impediat eos, qui iure suo debent ad Congregationem venire: posset autem Professus ille carceratus existere non à Prouinciali, sed à Generali, vel Visitatore, cum quibus prohibitio illa non loquitur. Secundò, quia ibi solùm agitur de iis, qui antea impediti non essent, vt constat ex verbis illis formulæ: *nullo tamen modo potest, aut debet quemquam impedire, qui antea impeditus non esset, & ius ad Congregationem haberet.* Quare, si ante indictam Congregationem iam ille carceratus fuisset à Prouinciali, nihil fieret contra illud decretum. Tertiò, quia ibi solùm videtur agi de impedimento per occupationem, aut missionem in alium locum, ex quo venire non posset ad Congregationem, nam apponitur exemplum, ne Professum illum manere iubeat in aliquo Collegio loco Rectoris ad Congregationem venientis. Quare non videtur sermo ibi esse de impedimento canonico. Quid enim, si Professus ille legitimè denuntiatus, vel inquisitus, & conuictus damnandus esset ad priuationem vocis actiuæ, & passiuæ? deberet ne Prouincialis abstinere interim à iusta sententia proferenda, ne impediret reum à suffragio in futura Congregatione? Quid, si damnandus esset ad exilium, vel etiam ad triremes? Quid, si Rector alicuius Collegij non Professus deberet è Societate dimitti, deberet ne Prouincialis alioquin potestatem dimittendi habens, eum retinere, donec Congregatio facta esset, ne eum à suffragio ferendo impediret: Hæc certè absurdissima essent, nec de hoc impedimenti genere videtur decretum illud intelligendum quod idem de carceratione dicendum videtur. Quid enim, si Professus eo tempore homicidium patrasset, aut fugam, & Apostasiam meditaretur? Nonne posset & deberet carcerari? An verò facultas ei concedenda esset, non obstante carceratione, iter agendi, vt iret ad locum Congregationis? Nemo hoc dicet; quare ille omnino vt legitimè impeditus iudicandus est.

6 Dicet aliquis, hoc modo dari viam, qua Prouincialis indirectè possit suffragia ad futuram Congregationem pro suo arbitrio disponere, carcerando nimirum eos variis prætextibus, quorum suffragia sibi non placerent. Respondetur, grauiora timeri posse damna, si possent Professi eo tempore impunè delinquere absque metu carcerationis, vel punitionis. Adde periculo illi occurri sufficienter posse: nam ante Congregationem, vt supra vidimus, Prouincialis cum Consultoribus, & omnibus, qui præsentes sunt; & suffragium habent in futura Congregatione, iudicant & decernunt ad plura suffragia de impedimentis eorum, qui alioquin ad Congregationem vocandi essent: quare tunc examinari poterit, an carceratio iusta sit, an solùm quæsito colore facta ad impedimentum apponendum; non ergo poterit solus Prouincialis hac via Professum impedire, cùm tot aliorum iudicia ad causæ approbationem requirantur, apud quos reus poterit, si velit, de Prouincialis dolo, vel malitia legitimè conqueri.

7 Hinc autem infero. Primò, carcerationem in prædicto

dicto casu non solùm impedire per accidens, vt diximus, à suffragio actiuo, sed etiam impedire posse per accidens à suffragio passiuo, ne Professus ille eligatur in Procuratorem, vel electorem ad futuram Congregationem Romæ habendam: non quidem directè, quia carceratio in Societate, vt suprà vidimus, non affert priuationem vocis passiuæ, sed indirectè, quatenus reddit eum legitimè impeditum, ne possit iter arripere, vt Romam petat.

8 Infero secundò, non pertinere ad Congregationem Prouincialem examinare de iustitia carcerationis, & an Professus sit legitimè impeditus, vt nõ possit ad Congregationem venire, si ante ipsam Congregationem inchoatam Prouincialis cum suis Consultoribus, & aliis, qui tunc eo loco adsunt ex iis, qui ius suffragij habent in Congregatione Prouinciali futura. Ad maiorem suffragiorum partem approbarunt impedimentum tanquam legitimum, formula enim Congregationis Prouincialis non committit eidem Congregationis examen, aut iudicium de legitimitate impedimentorum, nisi quando Prouincialis cum suis Consultoribus, & aliis prædictis ante diem Congregationis de impedimentis non iudicarunt, vt constat ex eadem formula *cap. 5. n. 10. & 13.* vbi prohibetur expressè Congregationi iudicium Prouincialis, & aliorum dictorum antea factum reuocare, vel in nouum examen reducere.

DVBIVM XXVII.

Vtrùm Prouinciales Societatis in India debeant, an possint venire ad Congregationem generalem.

1 Sciendum est, toto tempore præcedenti nunquam Prouinciales ex vtraque India, tam Occidentali, quàm Orientali, vocatos fuisse, nec venisse ad vllam Congregationem generalem, nec de hoc fuisse vnquam dubitatum; cùm enim in Societate non esset tempus certum, & determinatum celebrandi Congregationes generales, sed fierent, vel mortuo Generali ad eligendum successorem, vel quando Generali cum Assistentibus, & Procuratoribus, qui singulis trienniis Romæ ex Prouinciis conueniunt, videbatur conuocanda Congregatio generalis, non poterant Prouinciales Indiarum vocari, cùm non possent tempestiuè venire; nec etiam ipsi poterant venire non vocati, cùm non possent scire, an esset, vel non esset cogenda Congregatio generalis. Dubium tamen exortum est occasione Breuis Sanctissimi D. N. Innocentij X. qui anno 1645. iustis de causis præcepit, vt deinceps nono semper anno post vltimam cogeretur Generalis Congregatio in Societate; hoc enim decreto posito, cessare videtur ratio contraria, cùm possint, & opportunè, vocari Prouinciales Indiæ, & ipsi etiam non vocati possint venire, vt tempore illo anni noni Romæ adsint, quo tempore certum iam est, Congregationem generalem cogendam esse.

2 Possunt ergo, & debent nunc in singulis Indiarum Prouinciis eligi in Congregatione Prouinciali duo Patres Professi, qui simul cum Prouinciali veniant, & suffragium habeant in Congregatione generali, sicut fit in reliquis Societatis Prouinciis, quæ sunt per vniuersam Europam.

3 Dixi tamen, etiam nunc post decretum illud Pontificium non debere, nec posse venire Prouinciales Indiarum cum duobus sociis Professis ad Congregationem generalem, sed quoad ipsos retinendum omnino esse morem antiquum. Quod tribus potissimùm rationibus probari potest. Prima, & à priori sit, quia ad hoc, vt venire possent, & ius suffragij in Congregatione generali habere, oporteret, quòd habuissent aliquando ex aliquo iure communi, vel speciali ius illud suffragij in Congregatione generali, quod ius antea impeditum fuisset, nunc verò ablato iam impedimento reuiuisceret: nemo enim ius suffragij in electione habere potest, nisi ex lege aliqua ius illud tribuente. Nulla autem lex generalis, vel specialis est, quæ ius illud suffragij in Congregatione generali Prouincialibus Indiæ, & eorum sociis in Societate tribuerit. Nec enim lex aliqua, aut constitutio Societatis tribuit hoc ius omnibus Prouinciis, vel omnibus Prouincialibus Societatis in vniuersum, sed solis Prouinciis, & Prouincialibus Europæ nominatim, quod in primis constat ex *constitut. part. secunda c. 3.* cuius capitis titulus est, *Qui debeant congregari,* vbi §. 1. loquendo de iis, qui non sunt conuocandi, additur exceptio eorum, qui in India sunt, his verbis: *Non itaque infirmi, ac valetudinarij, nec qui in regionibus remotissimis agunt, vt in Indiis, &c.* Non ergo habent ius aliquod ex vi cõstitutionis, in qua S. Ignatius non solùm eos non includit, sed positiuè excludit.

4 Hoc idem manifestè constat ex formula Congregationis Prouincialis *cap. 1. in fine,* vbi enumeratis casibus, in quibus Congregationes Prouinciales fieri debent, siue vt eligantur ij, qui ad Congregationem generalem ire debent, siue vt eligatur Procurator singulis trienniis ex Prouinciis singulis Romam mittendus; subditur exceptio Indiarum Prouinciarum his verbis: *Hæc verò omnia in solis Europæ Prouinciis locum habere intelligenda sunt. Nam cæteræ extra Europam, neque more aliarum ad electionem Generalis conuenire possunt, neque tertio quoque anno Procuratores mittere tenentur.* Constat ergo, quoties de conuocandis ad Congregationem generalem agitur, non solùm verbis generalibus non includi Prouinciales Indiæ, sed semper specialiter, & positiuè excludi: ex nulla ergo lege vel generali, vel speciali, habent in Societate ius ad Congregationem generalem. Quare si posito nouissimo decreto Pontificio indicaretur expediens, quòd illis etiam daretur ius suffragij in Congregatione generali, oporteret priùs lege aliqua, vel decreto Congregationis ius hoc illis concedere, cùm illud antea non habuerint, nec possit reuiuiscere ius, quod nunquam habuerunt, etiamsi impedimentum cessasset.

5 Re tamen vera impedimentum non cessauit, & hæc potest esse secunda ratio principalis, & probari potest, quia etiam stante decreto nouissimo Sanctissimi, non possunt scire Prouinciales Indiarum tempus futuræ Congregationis generalis, vt possint ex illis remotissimis regionibus ad illam venire. Quamuis enim Pontifex iusserit, vt Congregatio generalis nunquam differatur vltra nouem annos ab vltima Congregatione computandos; non tamen prohibuit, ne ante illum terminum celebretur, prout contingere sæpè poterit, quod antea fiat. Primò, si tempore intermedio Generalis moriatur, quod quidem cõmuniter ita eueniet; neque enim nisi rarò continget eius mors ipso anno octauo, vt possit anno nono electio fieri. Secundò, si Procuratores Prouinciarum, qui singulis trienniis Romæ conueniunt, simul cum Generali, & Assistentibus iudicent, Congregationem cogendam anno 6. vel 7. vel ante annum nonũ. Tertiò si idem Generalis cum Assistentibus ob causas emergentes Congregationem indixerint ante nonum annom, in quibus, & similibus casibus, si Prouinciales Indiarum huius anticipationis ignari velint ex India anno septimo, vel octauo proficisci, vt anno nono Congregationi generali intersint, inuenient iam factam Congregationem, à qua cenpurandi erunt alij nouem anni ad subsequentem, atque adeò se operam, & expensas

pensas sine vllo fructu perdidisse: non possunt ergo ex suis Prouinciis exire, nisi sciant certò, Congregationem generalem non fuisse anticipatam, quod quidem impossibile est illos scire tempestiuè, vt possint ad certam Congregationem venire.

6 Confirmatur, quia, quamuis tempus Congregationis generalis non anticipetur, potest tamen contingere, quòd protrahatur: occurrunt enim sæpè impedimenta ex bellis inter Principes Christianos, ex peste, & aliis similibus accidentibus, quæ commercium perturbant, & itinera omnino impediunt, & experti sumus annis præteritis, non tarò Capitula generalia aliorum Ordinum, etiam quæ ad electionem generalis conuocanda erant, fuisse per aliquot annos ob similes causas dilata. Et in Societate ipsa Congregatio etiam triennalis Procuratorum Prouinciarum dilata fuit in annum sequentem. Hæc autem impedimenta præuidere non possunt Prouinciales Indiarum, atque ideo ex hoc etiam capite ignorare debent tempus futuræ Congregationis generalis. Imò (vt hoc obiter dicam) ob hanc eandem rationem stante etiam dicto decreto Sanctissimi D. N. Innocentij X. non credo posse Prouinciales Europæ conuocare ad Congregationem Prouincialem pro eligendis iis, qui mittendi sunt ad Congregationem generalem anno nono, nisi moniti sint & conuocati à Patre generali, quia cùm ob varias causas differri possit generalis Congregatio, approbante illas Summo Pontifice, non possunt ipsi certò scire, quòd te ipsa tempore à lege præfixo celebranda sit Congregatio. Quantò minus Prouinciales Indiarum conuocare possunt Congregationem Prouincialem pro eisdem sociis eligendis, in tanta rerum incertitudine, & in tali, ac tanta locorum distantia?

7 Tertia & vltima ratio esse potest, quia quando S. Ignatius in loco citato constituit, exclusit Prouinciales Indiarum, ne vocarentur ad Congregationem generalem ob locorum distantiam non attendit solùm, quòd non possent post conuocationem expectari ob loci distantiam, nec id expressit, sed credendum est, quòd attendit etiam ad hoc, quòd si ex Indiarum Prouinciis venturi essent Prouincialis, & duo alij Professi, qui communiter eligi solent ex Rectoribus præcipuorum Collegiorum, necesse esset, quòd ab omnibus illis Prouinciis abessent Prouinciales, & duo alij præcipui Patres ex singulis per tres, vel plores fortasse annos, quod sine maximo illarum Prouinciarum dispendio fieri non posset; imò illi toto sui triennij tempore absentes, nec sua munera exercentes, fuissent Prouinciales, vel Rectores solùm titulares, cùm suas Prouincias, vel Collegia regere nunquam potuissent, quæ ratio, & quidem grauissima nunc etiam æquè vrget, atque adeò non est verùm, quòd nunc cessauerit ratio ob quam exclusi fuerunt à Congregationibus generalibus. Concludo itaque, etiam post decretum illud Innocentij, non debere, nec posse more Prouinciarum Europæ, ex Prouinciis Indiarum conuocari ante vetitre Prouinciales cum duobus sociis ad Congregationem generalem, nec expedire, quòd in posterum aliquid circa hoc innouetur, quia nunquam ius habuerunt in communi, vel in particulari, vt ad Congregationem venirent, neq, si illod vnquam habuissent, cessauit causa, ob quam fuit vsque adhuc impeditum; sed hodie etiam maiori ex parte eædem rationes vrgent. Sufficit ergo, quòd eo modo, quo possunt, concurrant Prouinciæ Indiarum ad Congregationem generalem, nempe modo statuto in formula Congregationis Prouincialis *cap. 5. §. 40.* nimirum vt Procurator, qui à Prouincia singulis trienniis, vel sexenniis electus Romam mittitur, eo ipso possit interuenire cum suffragio non solùm in Congregatione Procuratorum, si eo tempore fieri contigerit, sed etiam quando Procurator Professus fuerit quatuor votorum, & cum hac potestate à sua Prouincia electus fuerit, possit cum iure suffragij, etiam ad electionem Generalis concurrere in Congregatione generali, si antequam ad suam Prouinciam reuertatur, quacumque ex causa fieri contigerit, vt ibi magis explicatur, quo pacto non remaneut omnino exclusæ Prouinciæ illæ à Congregatione generali, imò in hac octaua Congregatione Procuratores ex sex, vel septem Indiarum Prouinciis, si benè memini, reperti sunt.

DVBIVM XXVIII.

An Præpositus, vel Rector possit eligere sibi Confessarium, à quo absoluatur à reseruatis.

1 Hoc dubium propositum mihi fuit anno 1642. contendebant enim aliqui, Superiores locales Societatis habere hanc facultatem quod in primis probari poterat ex doctrina generali, quam attulit latè *in tom. de Pænit. disp. 20. sect. 5. n. 57. & sequentibus*, quòd scilicet Prælatus potest sibimet applicare facultates, quas potest suis subditis concedere. Si ergo Prælatus localis Societatis potest per se, vel per aliū Confessarium absoluere suo subditos à peccatis reseruatis; poterit ipse etiam absolui per Confessarium à se ad hoc deputatum, ne ipse solus deterioris conditionis maneat, & excludatur à communi beneficio, quo omnes eius subditi frui possunt.

2 In contrarium autem est vsus in Societate seruatus, vt Superiores locales, si forrè (quod absit) in aliquod peccatum reseruatum inciderent, debeant vel per se, vel per alium recurrere ad Prouincialem: Prouincialis verò ad Generalem: quod fieri omnino debere declarauit P. Claudius Aquauiua Generalis, vt habetur in ordinationibus Generalium *c. 5. §. 6.* his verbis: *Idem autem quoad obligationem se sistendi, seruandum est confessariis Rectorum, & aliorum Superiorum localium, quando ij (quod Deus auertat) in aliquem casum reseruatum inciderent, & non esset præsens Prouincialis, cui talia reseruantur. Idem quoque ipsorum Prouincialium Confessariis, cùm præsens non esset is, qui ad eum finem à Generali esset destinatus.* Vnde P. Suarez, *tom. 4. de Relig. tr. 8. lib. 2. c. 19. n. 17. & 18.* supponit, Prouinciales debere recurrere ad Generalem, vel ad illum, quem Generalis ad hunc finem designauerit.

3 Hæc tamen doctrina nonnullis difficilis visa est, quia Congregatio quinta generalis *decreto 51.* vbi catalogum instituit casuum reseruatorum, eos omnes reseruauit Superiori locali domus, vel Collegij, cuius solius licentia ibi exigitur, vt absolutio impendi possit, quare nunquam videtur necessaria licentia Prouincialis, vel Generalis. Quamuis autem P. Cladius in dicta Instructione dixerit, ad absolutionem Rectorum localium, vel Prouincialium requiri facultatem Prouincialis, vel Generalis respectiuè: illa tamen instructio non repetitur confirmata ab vlla Congregatione generali: imò in Congregatione generali septima *decreto 81.* declaratur, ordinationes Generalium anteriores nullam habere vim à Congregatione generali, sed solùm quantam à Generali, poruerunt accipere. Certum autem est, ex decreto Clementis VIII. nullum Superiorem regularem, nec ipsum Generalem posse reseruare aliqood peccatum, nisi id fiat in Capitulo Prouinciali pro tota Prouincia, vel in Capitulo generali pro toto Ordine. Si ergo Congregatio generalis non magis peccata in Societate reseruauit, quàm vt Superioris localis facultas ad absolutionem exigeretur: non potuit P. Claudius strictiorem reseruationem facere pro Rectorum, & Prouincialium

uincialium peccatis, ita vt ad horum absolutiones necessaria sit facultas Prouincialis, vel Generalis; hoc enim esset reseruationem nouam, & maiorem illorum peccatorum inducere, quàm Congregatio generalis non imposuerat.

4 Respondi tamen tunc, rem hanc difficilem esse, & quæ declarationem aliquam in Congregatione generali futura exigeret; interim verò expedire omnino, quòd Prouinciales designarent singulis superioribus localibus Confessarium aliquem in suis domibus, vel Collegiis, & Generalis designaret Prouinciali eius socium, ad quem occurrente casu, posset & ipsi Prouinciales, & Superiores locales respectiuè recurrere pro absolutione à reseruatis, si (quod absit) indigerent quod quidem Generalis respectu Prouincialium plerumque facere solebat, & supponere videtur P. Claudius Generalis *loco citato*; declarat enim obligationem Prouincialis in eo casu, *cùm præsens non esset is, qui ad eum finem à Generali esset destinatus*. Supponit ergo, aliquem destinari debuisse, quod est etiam maximè iuxta mentem Clementis VIII. qui in decreto de casibus reseruatis satis significat, quòd singuli Regulares debent habere aliquem, ad quem recurrant pro absolutione à reseruatis præter Superiorem, ad quem etiam recurrere possint, si velint.

5 Non tamen ausus fui approbare, quòd Superiores Societatis possent propria auctoritate facere se absolure à suo Confessario à reseruatis, nisi ad hoc esset ab eorum Superiore respectiuè designatus; id enim est contra praxim, & sensum Societatis, quæ ita semper reseruationem casuum intellexit, vt ipsos etiam Superiores comprehenderet, quem sensum benè nouerat P. Claudius Generalis, quando id pro comperto supposuit, non quidem faciendo nouam reseruationem, quam ipse, vt vidimus, facere non poterat: sed declarando mentem quintæ Congregationis generalis, cui ipse interfuerat, & præfuerat, & in qua casuum reseruatio facta, & promulgata fuerat.

6 Porrò eam fuisse Congregationis mentem probari, & colligi potest, non solum ex communi sensu, sed etiam, quia reseruatio illorum peccatorum facta fuit, vt in grauioribus morbis spiritualibus, meliùs, & tutiùs possent subditi curari à suis Superioribus, ad quos per se, vel per alios debent pro absolutione obtinenda recurrere, Hoc autem remedium adhibendum erat omnibus, qui intra Societatem Superiorem habent, prout illum de facto habent Rectores, & Superiores locales, & ipsimet Prouinciales: qui omnes, non minus, quàm eorum subditi, debent iuxta Societatis regulas singuli suis Superioribus propriam conscientiam manifestare, vt ab iis in via spirituali dirigi possint. Quare multò magis debent in grauioribus necessitatibus spiritualibus, & in grauioribus tentationibus ad eosdem recurrere; vt ab iis opportuna remedia possint accipere. Sicut ergo nunquam Societas eximit Superiores locales, vel Prouinciales à debito manifestandi suam conscientiam suis Superioribus, imò Rectores eam manifestare debent Prouinciali, quando Collegium illud visitat, & Prouincialis Visitatori Prouinciæ, si adsit, vel ipsi Generali, si ibi adesset: non videtur verisimile, quòd eosdem voluerit eximere ab obligatione recurrendi ad suos Superiores, in grauioribus tentationibus, & necessitatibus spiritualibus, in quibus maiora, & grauiora remedia requiruntur.

7 Confirmarique rursus hic idem Societatis sensus potest, quia non soli Superiores locales, & Prouinciales carent in Societate Superiore locali, sed alij etiam: nam in primis socij eiusdem Prouincialis nulli Superiori locali propriè subiacent, cùm sint in perpetuo motu, vt Prouincialem in Prouinciæ visitatione comitentur. Rursus ille, quem Prouincialis vocauit à Collegio, in quo erat, illuc non reuersurum, eo ipso, quòd discedit ab illo Collegio, iam non est subditus illius Rectoris, sed neque vllius alterius, quia Prouincialis nondum statuit de loco, ad quem esset illum missurus. Certè si illo medio tempore, dum Prouincialis deliberat, incidat in casum reseruatum, absolui non potest de licentia solius Rectoris illius loci, in quo per solā hebdomadam commemoratur, sine onere comparendi postea coram suo Superiore, vt habetur *in dicto c. 6. de casibus reseruatis* §. 6. & aliunde fortasse per annum non applicabitur alicui Collegio, quia ire debet interim ad suam patriam, vel ad Missionem in loco, in quo non sit Collegium; hos ergo omnes, & alios similes, qui Superiorem localem non habent, Congregatio certè non voluit eximere à casuum reseruatione. Debent ergo data occasione, per se, vel per alium ad Prouincialem recurrere, qui solus est communis Superior immediatus. Idem ergo voluit Congregatio quod facerent Rectores, qui alium Superiorem immediatum non habent, nisi Prouincialem.

8 Quando ergo Congregatio quinta Generalis reseruauit casus illos, ita vt nemo sine speciali licentia Superioris localis posset ab illis absolui, noluit ipsum Superiorem localem à reseruatione eximere: sed fuit potiùs quædam benigna concessio pro subditis. Aliquando enim ita reseruantur aliqua Regularium peccata, vt debeant ad Prouincialem pro absolutione recurrere, nec possit Superior localis ab illis absoluere, vt habetur in regula S. Francisci *cap. 7.* vbi sic dicitur: *Si quis fratrum, instigante inimico, mortaliter peccauerit: pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres, vt recurrantur ad solos Ministros Prouinciales, teneantur prædicti fratres ad eos recurrere, quanto citius potuerint sine mora.* & quidem in statutis illius Ordinis multa peccata reseruantur Prouinciali, vt testatur P. Suarez *tom. 4 de Relig. tract. 10. lib. 8. cap. 5. num 6.* Noluit ergo Societas tantum onus subditis imponere, sed concessit benignè recursum ad Superiorem immediatum. Loquitur ergo de subditis solis illius Superioris, non de illis, qui non habent Superiorem localem, quales sunt Rectoris, Socij Prouincialis, & alij supra enumerati, quos non intendit Congregatio excipere à reseruatione casuum communi pro omnibus Societatis personis.

6 Hæc vt dixi, responderam anno 1642. Postea verò anno 1645. Congregatio generalis octaua conuocata ad electionem noui Præpositi Generalis, eodem dubio in consultationem adducto, in eandem ferè sententiam respondit decreto 25. vbi supposita vt vera reseruatione, & obligatione recurrendi pro reseruatis in ipsis Rectoribus, & Prouincialibus, cogitatum fuit de remedio adhibendo his verbis: *Quod in ordinationibus dicitur, idem esse seruandum Confessariis Superiorum localium, si quando, (quod Deus auertat,) in aliquem casum reseruatum inciderent: videri magnum onus, nec satis eiusmodi Superioribus esse prouisum, aut sigillo; si Prouinciali se sistere teneantur, siue per se, siue per alium, & fortasse magis expedire, vt hoc onus differatur in tempus, quo Superior loco mouebitur. His in consultationem adductis, diuque agitatis, magis placuit Congregationi liberam potestatem absoluendi Superiores locales à reseruatis committi à Prouinciali vni ex Confessariis Collegij, aut domus, quem ipse designauerit. Id quoque, quod eodem loco dicitur, idem seruandum esse Confessariis Prouincialium, cùm præsens non esset is, qui ad eundem finem à Generali esset destinatus, vix videri in praxim reduci posse sine periculo violandi sigillum; aut sine maximo onere Prouincialis si Generali, per se, vel per alium, sistere se teneatur, ideòque tutius fore facultatem absoluendi Prouincialem à reseruatis, socio ipsius absolutè concedere. Quidem Deputatorum iudicium Congregatio sua auctoritate sancinit.*

Vnde

Vode res hæc extra omuem controuersiam iam remanet, cùm Congregatio generalis tacitè comprehenderit Prouiociales, & Superiores locales in casuum reseruatiooe, iisque omnibus sufficienter de remedio prouiderit.

DVBIVM XXIX.

Circa sensum regulæ prohibentis omnibus Societatis personis officia exequutoris testamenti, & Procuratoris.

1 IN parte 6. constitut. Societatis c. 3. §. 7 sic babetur. *Vt plenius possit Societas rebus spiritualibus iuxta suum Institutum vacare, quoad eius fieri poterit, à negotiis sæcularibus abstineat, (qualia sunt testamentariorum, vel executorum, vel Procuratorū, rerum ciuilium, aut id genus officia,) nec ea vllis precibus adducti, obeunda suscipiant, vel in illis se occupari sinant.* In declaratione autem io margioe *littera D.* additur. *Hoc obseruetur, quoad eius fieri poterit: Superiori tamen ad casum aliquem necessitatis, vel maioris momenti, ad finem diuini seruitij præfixum, facultas dispensandi ad tempus relinquitur. Hic autem Superior, Præpositus Generalis erit, vel quia ab eo facultatem ad hoc acceperit.* Circa sensum itaque huius constitutionis dubia aliquot proposita mihi fuerunt, pro quorum solutione, suppono in primis, in dicta constitutione tria potissimùm Societatis personis prohiberi. Primum est suscipere ea officia ad comparendum in iudicio, vel io ordine ad lites. Secundum est suscipere ea officia etiam ad actus extraiudiciales. Tertiū est occupari io iis rebus, & negotiis sæcularibus. De primo non est dubium, cùm id de iure etiam communi sit prohibitum Religiosis, nisi de licentia Prælati, & cum certis conditionibus, de qoo latè Thomas Sanchez *lib. 6. in Decalog. c. 11. & cap. 13.* Lezana *tom. 4. verb. Procuratores Regularium, num. 2. & verb. testamentum, num. 3.* De secundo etiam constare videtur, quia munus Procuratoris, etiam ad actus extraiudiciales, prohibitum est Religiosis, vt cum aliis docet idem Sanchez *ibi num. 38. & 41.* Denique tertium constat ex verbis illis constitutionis, *vel in se occupari sinant*; & *in parte 9. cap. 6. §. 4.* in illis verbis, *negotiis sæcularibus implicari non debere.*

2 Hoc supposito, Primum dubium erat, an sioe instrumento, vel scriptura procuratioois & mandati, vel executoris testamenti, possint Societatis personæ facere ea, quæ iure talis procurationis iuridicæ non possent, vt compare in iudicio, & similia. Respondi, si compareant in iudicio, ad toendas partes alicoius, iam hoc videretur etiam officium Aduocati, quod aliunde Religiosis omnibus prohibitum est iure communi, vt dixi *tom. 2. de Iustit. disp. 41. sect. 1. num. primo & 3.* Si verò compareant ob alium finem, aut si exerceant alia sine titulo iuridico Procuratoris, executoris, &c. erit solùm contra regulam prohibeotem, ne iis negociis se occopari sinant.

3 Secundum dubium erit, an liceat saltem habere curam faciendi per alios functiones Procuratoris, executoris, &c. Responde, si hoc fiat substituendo in virtute mandati legitimi sibi dati ad substituendum, fieri non posse; quia substitutio ipsa est actus iuridicus, qoi oon fit, nisi ab eo, qui procorationem suscepit: quare qui oon potest esse Procurator, non potest alterum in alieoa causa substituere, cùm ad hoc debeat ipse prius esse Procorarot, vt docet Sanchez *dicto cap. 13. num. 12.* Si verò Religiosus Societatis noo substituat iuridicè, sed habeat solùm curam dirigendi; id solùm erit contra regulam prohibentem, ne Societatis personæ curam suscipiant huiusmodi negotiorum.

4 Tertium dubium erat, an regula prohibeat procorationem, & executionem etiam extraiudicialem: Respondi, officium executionis testamenti, si verum titulum iuridicum habeat, esse prohibitum de iure commuoi omnibus Religiosis sine liceotia Prælati, vt ex *cap. 2. de testam. lib. 6. & Clement. vnica, eodem tit.* probat Thomas Sanchez *lib. 6. in Decalog. cap. 11.* & ego dixi *tom. 2. de Iustit. disp. 24. sect. 16. num. 325.* & rursus in Societate id ipsum prohiberi peculiariter ex regula suprà adducta, quæ addit, eiusmodi licentiam à solo Generali posse coocedi; de Procuratoris verò munere iam dixi etiam extraiudicialiter esse prohibitum.

5 Quartum dubium erat, ad quas ex iis functiooibus licentiam dare possit Generalis Socistatis? Respondi, ad eas noo posse, quæ absolutè prohibitæ sunt Religiosis de iure communi. v. gr. vt Religiosus sit Procuratot in causis non concessis: ad alias verò, in quibus requiritur solùm licentia Prælati, vt fiaot, posse quidem à Generali licentiam concedi: v. gr. vt sit executor testamenti; item vt sit Procurator etiam in iudicio in vtilitatem Societatis: item in aliis casibus, quos enumerat Thomas Sanchez *dicto cap. 13. n. 16. & sequenetb.*

6 Quintum dubiom erat, in qoibus casibus, & ad quæ ex prædictis non sufficiat licentia Prælati localis in Societate? Respondi, in primis videri necessariam licentiam Generalis, vt aliquis acceptet moous executoris testamentarij propter grauitatem materiæ, & magnam distractionem, quam secum affert. Item vt aliquis sit Procuratot in iudicio. Item vt Procuratot extraiudicialis ad negotia, quæ loogum tempus, & magnam occupationem exiguot. Ad meram verò directionem, & curam extrinsecam breuem, & non magoæ occupationis, credo sufficere licentiam Prouiocialis, vel Rectoris, aut Præpositi localis; imò idem credo esse de procuratione extraiudiciali ad actum traoseuntem, & breuem, vt ad recipiendum, vel soluendum debitum pro amico absenti, ad acceptandum beneficium, & similia: quod (ni fallor) praxis ipsa testatur; quia in his leuioribus difficile recurri posset semper ad Geoeralem. Colligi autem videtor ex verbis ipsis regulæ, *à negotiis sæcularibus abstineant, & p. 9. constitut. cap 6. negotiis sæcularibus implicari non debent.* nam, vt notauit Nigronius *in regulas communes, regula 41. num. 2.* nomine *negotij* intelligitur id, *quod multum temporis, laboris, ac molestiarum requirit, vt expediatur.* Vnde Nauarrus, & alij apud Sanchez *dicto cap. 13. num. 33.* dicunt, non esse contra prohibitionem Ecclesiæ, si clericus aduocaret, quando modica esset occupatio, hanc tamen actiooem aduocandi credo propter materiæ grauitatem non licere io Societate sioe licentia Generalis, etiam in casibus iure permissis.

7 Sextum dubium erat, quale peccatum sit facere absque licentia prædicta negotia? Respondi, si sermo sit de iis, quæ iure communi prohibentur absolutè Religiosis, esse peccatum graue ex genere suo, vt docet Sanchez *vbi suprà, cap. 11. num. 18.* Aliqui tamen, quos affert *cap. 13. n. 33.* putant leuitatem materiæ esse, si in vnica causa id faciat; si verò loquamur de iis, quæ solùm prohibeotur per regulam Societatis, & non de iure commoni, in iis sola regulæ violatio interueniet. Difficultas est de iis, quæ iure communi prohibentur, fieri à Religioso sine licentia Prælati, vt esse executorem testameoti, & similia, de quibus Sanchez *dicto cap. 11. num. 16. & cap. 13. num. 10.* docet esse peccatum mortale, si io Societate fierent sioe liceotia Generalis, vel cum sola liceotia Rectoris, vel Prouincialis; quia in Societate oemo, præter

Generalem, potest dare eiusmodi licentiam, nisi Generalis id specialiter alicui Superiori concedat. Ego tamen *in 2 tom de Iust. & iure, dicta disp. 24. loco supra citato*, dixi, futurum quidem id contra regulam, non tamen contra legem Ecclesiæ, quæ solùm prohibet, ne fiat sine licentia Prælati saltem immediati. Regula autem prohibet specialiter personis Societatis ea officia, & reseruat Generalis potestatem dispensandi in hac constitutione; non quidem dispensandi in iure communi: in hoc enim non dispensat, sed obseruat illud, quando dat licentiam; quia ius commune prohibet solùm, ne id fiat sine licentia Prælati: in Societate autem Generalis dispensat in prohibitione, vt significatur verbis illis constitutionis suprà adductis, *Superiori*, nempe Generali soli, *facultas dispensandi relinquitur*. Tota ergo dispensatio Generalis est circa solam regulam, non circa legem Ecclesiasticam, quæ id non prohibet, sed exigit licentiam Prælati: regula autem Societatis non obligat sub peccato. Videantur quæ dixi latiùs *loco citato*, ad hoc ipsum comprobandum.

8 Septimum dubium erat, an prohibitio huius regulæ procedat, quando causæ pertinent ad eos, quorum interesse redundat aliquo modo in ipsam Societatem. Respondi, aliquos id asserere; sed tamen Thomas Sanchez, *dicto cap. 13. num. 17.* cum aliis multis, meritò id concedit licitum, si magna interueniat Collegij indigentia, vel magnum damnum sentiret Societas non annuendo votis, & precibus amici vtilissimi. Semper tamen requiritur licentia Superioris; ad actus quidem iudiciales licentia Præpositi Generalis, ad extraiudiciales verò aliquando eiusdem Generalis, aliquando Superioris inferioris, iuxta regulas suprà positas.

9 Octauum dubium erat, an hæc prohibitio procedat in negotiis etiam pertinentibus ad causas pias? Respondi, prohibitionem de iure communi, quoad ea, quæ prohibet, procedere etiam eo casu, vt fatetur Sanchez, *dicto cap. 13. num.* 11. nisi sit pro miserabilibus personis præsidio destitutis tuendis, vt docet idem Auctor *num.* 13. quo tamen casu requiritur etiam licentia Prælati, iuxta doctrinam traditam. Loquendo autem de prohibitione procedente ex regula Societatis, hæc clarè comprehendit etiam negotia, & causas pias, vt constat ex eius verbis, *part. 9. constit. cap. 6. §. 4. eos, qui de Societate sunt negotiis sæcularibus, licèt pia alioqui essent, implicari non debere.* Vbi tamen in margine *littera B.* facultas datur Generali in hoc dispensandi.

10 Nonum dubium erat, an prohibitio procedat in causis propriorum parentum, vel aliorum, quorum causæ videri possint propriæ? Respondi, omnino procedere, nisi personæ illæ, miserabiles sint vt proximè diximus: & ita cum communi respondet Sanchez, *dicto c. 13. n. 14.* & quidem ad hoc potissimum vitandum facta est prohibitio Ecclesiastica, & regula etiam Societatis; est enim maximè indecorum, & religiosæ disciplinæ perniciosum, quòd Societatis Religiosi his consanguineorum negotiis, & curis sine clarissima, & vrgenti necessitate implicentur.

DVBIVM XXX.

An possit Generalis Societatis applicare Missas suorum subditorum, loco illarum, quas Collegium aliquod ex testamento debebat.

1 Collegium quoddam Societatis fuit hæres cum onere designandi Capellanos amouibiles, per quos fiant tot sacra singulis hebdomadis pro anima testatoris. Prætermissa fuit hæc cura per obliuionem, vel inconsiderantiam vno anno. Quæsitum fuit, an posset licitè hic defectus suppleri, applicante Generali tot Missas suorum subditorum; quod facilè, & subitò ipse præstare poterat, nam singuli Societatis Sacerdotes singulis hebdomadis Missam vnam offerunt pro intentione Præpositi Generalis, quas omnes Missas ipse Generalis applicat secundùm necessitates occurrentes, prout iudicat expedire.

2 Difficultas tota oritur ex peculiari instituto Societatis, quæ iuxta proprias constitutiones non potest stipendium vllum accipere pro Missarum celebratione, vt expressè habetur in examine *c. 1.* & in constitutionibus, *p. 6. c. 7. §. 3. & c. 15. in fine, & p. 6. c. 2. §. 7.* cum declaratione, *littera G, & p. 10. §. 5.* & explicat latè Suarez, *tom. 4. de Relig. tr. 10. lib. 4. de votis Societatis, c. 7. n. 8. & seqq.* Thom. Sanch. *lib. 7. in Decalog. c. 28. per totum*, & nos aliquid diximus *disp. 21. de Euchar. sect. 1. n. 15.* & quidem nec ipse Generalis potest in hoc dispensare, vt habetur in Congregatione Generali quinta *can. 1.* & obseruat Sanchez, *vbi suprà, n. 1. & 7.*

3 In casu tamen proposito aliqui dixerunt, posse id fieri, quibus fauere videbatur id, quod dixit Sanchez, *dicto c p. 28. n. 18.* nempe posse Sacerdotes Societatis facere Sacra gratis, quæ in testamento facienda relicta sunt etiamsi testator iuberet eleemosynam consuetam dari, & similiter Sacra, ad quæ Capellani ratione Capellaniarum tenentur quotannis facienda ob annuos redditus illis cum eo onere relictos, quamuis hæredes, & Cappellani illi, & loca pia pecunias illas in hoc expendendas sibi retineant. Rationem autem reddit, quia hæredes illi, Capellani, & loca pia non acquirunt dominium illius pecuniæ ratione horum Sacrorum, sed ratione tituli hæreditatij, legatarij, aut Capellaniæ, & solùm virtute eorum Sacrorum eximuntur onere illis titulis annexo faciendi ea Sacra, & sic merè gratis ea fiunt, quamuis per accidens alij eximantur obligatione pecunias expendendi, vt illa fiant.

4 Confirmat autem Sanchez hanc doctrinam, quia Religiosi Societatis possunt concionari, quamuis concionibus illis sit destinata eleemosyna à testatoribus, vel ab aliis, qui festa aliqua cum concione habenda instituerunt; dummodo Religiosi stipendium illud non capiant, quod passim in Societate fit. Idem ergo dicendum est de sacris, cùm non minùs interdictum sit pro concionibus, quàm pro Sacris stipendium accipere Nec obstat, testatorem iussisse dari stipendium, siue solitum, siue solito maius, pro illis concionibus, aut Sacris, quia re vera, prima, & per se testatoris intentio est, vt Sacra illa, vel conciones fiant, & accessoria, & per accidens est iussio retributionis stipendij, siue ordinarij, siue maioris. Quare inuento gratis facienti Sacra, vel conciones, eximuntur ab ea eleemosyna danda tanquam accessoria, & onere iniuncto principali obligationi. Huc vsque Sanchez ex sua, & aliorum sententia: ex quibus idem videbatur dicendum in casu nostro, in quo Collegium est hæres, vel legatarius cum onere dandi eleemosynam pro Missis celebrandis, quæ si aliunde celebrentur, iam Collegium per accidens manebit liberum ab onere dandi stipendium pro Missis, nec illud stipendium retinebit pro Missis, sed titulo hæreditatis, vel legati, cui onus illud adiunctum fuerat.

5 Pro eàdem doctrina afferri etiam posset Castro Palao, *tom 3. tract. 16. disp. 3. punct. 11. num. 7. & 8.* vbi, cùm supponat, Religiosos Societatis peccare contra votum paupertatis, & non solùm contra regulam, si stipendium pro Missis accipiant; fatetur tamen, non esse contra votum, si se ad Missas obligent eo pacto, vt stipendium suo consanguineo detur: vel si Tiro

Sacerdoti,

Sacerdoti, qui stipendio accepto ad Missas offerendas obligatus est, Religiosus Societatis Missas totidem offerat, vt Titium ab ea obligatione liberet, & Titius possit sibi stipendium acceptum retinere. contendit enim prædictus Auctor, hoc solùm in Societate prohiberi, si eius Sacerdotes stipendium sibi accipiant pro Missis, quas celebrant. Cùm ergo in nostro casu non accipiatur stipendium pro Missis, sed legatum, vel hæreditas, cùm obligatione faciendi Missas celebrari, non fit contra votum paupertatis, vel contra prædictam Societatis regulam.

6 Cæterùm his non obstantibus in casu proposito dixi, id esse contra Societatis constitutionem, atque adeò nullo modo introducendum, vel permittendum; quod primò potest à posteriori probari, quia si id facere liceret pro præteritis, non apparet, cur non posset etiam fieri pro futuris quare possent singulis annis distribui Missæ illæ inter Sacerdotes Societatis eiusdem Collegij, omissis Sacerdotibus secularibus, qui illas stipendio accepto celebrarent; semper enim haberet locum eadem ratio, & dici posset, quòd pecunia illa non retinetur pro stipendio, sed titulo hæreditatis, vel legati: oneri autem Missarum adiuncto, & debito satisfit per Missas à personis Societatis celebratis, & Collegium indirectè liberatur ab onere dandi stipendium Sacerdotibus secularibus. Vnde consequenter posset Societas acceptare in suis Ecclesiis Capellanias, & legata cum eiusmodi oneribus Missarum, quibus postea satisfaceret per suos Sacerdotes, & retineret sibi fructus, vel legata integra, quod quidē apertè esset in fraudem constitutionum, & meritò diceretur Societas decipere per simulationem, & hypocrisim, dum dicit, se gratis exercere functiones spirituales, ac sine vllo stipendio; cùm tamen re vera indirectè perciperet æquale stipendium pro singulis functionibus, & parum referret, quòd testator iniungeret Missas celebrandas à Religiosis Societatis, vel ab externis, si tamen personæ Societatis possunt suis Missis eiusmodi oneribus satisfacere, hac enim via non minores redditus haberet Societas ex suis Missis, quam alij Regulares ex stipendio quotidiano, vel ex Capellaniis in eorum Ecclesiis fundatis, & anniuersariis ab iisdem Religiosis celebrandis, quæ omnia apertissimè sunt contra mentem S. Ignatij, & redderent ferè inutilem eius constitutionem.

7 Secundò ergo, & à priori ratio reddi potest, quia quidquid sit de veritate exemplorum, ex Sanchez, & Castro Palao suprà adductorum, in casu tamen proposito, Societas non celebraret gratis Missas illas, sed ipsamet Societas lucraretur sibi illas Missas celebrando. Supponitur enim Collegium habere obligationem adhibendi Capellanos amouibiles, qui singulis hebdomadis tot Missas celebrent, eisque stipendia soluendi hanc obligationem, quæ quidem pretio æstimabilis est, redimit Collegium celebrando totidem Missas per suos Religiosos: lucratur ergo celebrando illas Missas quanti æstimari potest redemptio illius obligationis: & hoc quidem non prouenit aliis externis per accidens, vt dicebatur in illis exemplis; sed Societas ipsa sibi hoc lucrum acquirit, quæ eadem obligationem, & onus illud antea patiebatur. Nam antea Societas non dicebatur in rigore habere in suis bonis fructus integros illius legati, vel hæreditatis, sed id solùm, quod superetat solutis stipendiis Capellanorum: id enim solùm dicimur in bonis nostris habere, iuxta vulgarem iuris regulam, quod deductis debitis habemus; celebratis verò totidem Missis per suos Religiosos Collegium habet sibi integros fructus hæreditatis, vel legati: fit ergo locupletius illa Missarum celebratione, quàm esset ante illam. Hoc autem repugnat omnino Societatis constitutioni, quæ vult vt Missæ gratis omnino celebrentur: sic enim habetur *in part. 6. cap. 2. §. 7.* sub his verbis: *Omnes, qui sub obedientia sunt Societatis, meminerint, se gratis dare debere, quæ gratis acceperunt.* & *part. 10. §. 3.* excludit etiam redditus eo titulo habendos: *Nullos* (inquit) *redditus, vel possessiones, vel stipendia pro verbi Dei prædicatione, aut lectione, aut Missis, aut administratione Sacramentorum, aut demum rebus quibuslibet spiritualibus admittendo.* Si autem in casu nostro liceret Missis propriis oneri præcepto satisfacere, admitterentur proculdubio redditus pro Missarum celebratione, saltem sub disiunctione: quia obligatio à testatore imposita, & à Collegio cum legato annuo suscepta, deberet ita explicari, vt teneretur Societas, vel per alienos Sacerdotes, vel saltem per proprios tot Missas singulis hebdomadis celebrare: quod quidem pactum disiunctiuum æquiualet conditionato, hoc est, ad celebrandas Missas illas per proprios Sacerdotes, si non vtatur operâ externorū. Quare posita conditione non vocandi Sacerdotes externos, remanet obligatio absoluta celebrandi per proprios ob redditus annuos perceptos. Quamuis autem sola intercederet obligatio conditionata, certum est, illum, cui aliquis contractus prohibetur, non posse illum etiam sub conditione celebrare, vt constat in matrimonio, & in alienatione bonorum Ecclesiasticorum, & aliis. Si ergo Societas non potest accipere redditus cum obligatione celebrandi Missas per suos Sacerdotes, nec poterit eam obligationem suscipere etiam sub conditione, si externos non vocauerit.

8 Vnde iam constat ad exempla in contrarium adducta: nam, quidquid sit de eorum veritate, differentia est clara; nam in illis Societas, vel eius Sacerdotes nihil accipiunt pro Missarum celebratione, atque adeò gratis celebrant. In nostro autem casu Societas percipit emolumentum, & retinet fructus legati integros, ac se liberat onere soluendi stipendia; quod totum lucratur ob Missas à suis Sacerdotibus celebratas. Vnde retorqueri potest, quia ipsemet Sanchez *dicto c. 28. n. 23 & 25.* tunc solùm concedit, posse aliquem Sacerdotem Societatis suis, vel aliorum Sacerdotum eiusdem Societatis Missis satisfacere obligationi, quam ex stipendiis antea acceptis contraxit, quando non potest aliter satisfacere soluendo stipēdia externis Sacerdotibus. Secus si possit aliis stipendia erogare, prout in casu nostro poterat Collegium solutis stipendiis alios Sacerdotes vocare. Imò illo *num.* 18. vbi pro contraria sententia afferebatur, quatenus dicit, posse Sacerdotes Societatis facere sacra gratis, quæ in testamento facienda relicta sunt, etiamsi hæredes, vel Capellani lucrum inde reportent retinendo sibi pecunias, quas in ea stipendia deberent expendere: addidit tamen limitationem hanc, *dummodo Religiosi hi nullum stipendium pro his sacris recipiant, nec paciscantur, vt aliis detur.* Si ergo ipsimet Religiosi Societatis lucrum, & emolumentum ex Missis celebratis sentiunt, prout re vera sentiunt in casu nostro, non intellexit vnquam ille Auctor, quòd possint propriis Missis se ab illo onere liberare.

DVBIVM XXXI.

Vtrùm possit Generalis Societatis acceptare legatum rei immobilis alicui Collegio relictum cum animo alienandi.

1 Dixi, *alicui Collegio relictum*, quia, si relictum fuisset Domui professæ, quæ non est capax retinendi redditus, & bona immobilia, non posset acceptare legatum illud, nisi cum animo alienandi,

cùm ex proprio instituto obligetur ad alienandum, quamprimum commodè possit, vt vidimus in superioribus. Dubium ergo procedit, quando legatum relinquitur alicui Collegio, quod quidem reddens annuos perpetuos, & bona immobilia possidere potest; quia tamen bona illa immobilia vtilius venderentur, quàm retinerentur, dubitatum fuit, an posset Generalis acceptare legatum, sed ea limitatione addita, vt posset liberè rem illam alienare sine facultate Sedis Apostolicæ, ne cogeretur postea facultatem petere, de cuius impetratione poterat dubitari.

2 Videbatur aliquibus, posse id fieri, quia sine Generalis consensu non potest acceptari hoc legatum: ipse autem potest suam acceptationem limitare, & acceptare, vel sine, vel cum aliqua limitatione. Sicut testator posset legare Collegio fundum, vel domum, addita libertate, vel etiam obligatione alienandi, quo casu Collegium posset, vel etiam deberet, rem illam immobilem sine alia licentia alienare.

3 Dixi tamen primò, mihi non apparere, cur sit necessaria acceptatio solius Generalis, aut cur non posset Prouincialis, vel Superior localis acceptare legatum, quod sine vllo onere relinquitur, sicut possunt acceptare eleemosynas, cuiuscumque summæ sint, & donationes à sæcularibus factas, cùm legatum ferè non differat à donatione, nisi quatenus non sortitur efficaciam, & effectum, nisi post mortem testatoris.

4 Dixi secundò, potuisse quidem testatorem obligare ad alienandam rem legatam, quo casu non esset necessaria facultas Sedis Apostolicæ ad alienandum, cùm ad id faciendum præcedat obligatio, vt cum aliis dixi *suprà lib. 3. dub. 9.* Secus tamen dicendum esset, si testator non obligauit, sed dedit facultatem vendendi, & alienandi rem legatam: tunc enim necessaria esset noua licentia Sedis Apostolicæ ad alienandum, vt cum aliis obseruauit in his terminis Fillincius *in Appendice tract. 44. c. 4. n. 29.* Ratio autem est, quia testatoris licentia non dispensat in lege Ecclesiastica non alienandi, nec facit, quòd domus legata v. gr. non sit in pleno dominio Collegij, sicut sunt alia bona habita titulo emptionis. Cùm ergo prohibitio Ecclesiæ comprehendat bona omnia, quæ sunt in dominio Ecclesiarum, non minùs comprehendit domum illam legato acquisitam. Quæ ratio non procedit, quando testator ipse obligat ad alienandum: tunc enim res illa non ponitur sub pleno, & libero dominio Ecclesiæ, sed cum limitatione, & grauamine alienationis futuræ: sicut si relicta fuisset grauata censu vitalitio, vel perpetuo. Potest ergo alienari postea, quia alienatur, non tam ab ipso Collegio, quàm à testatore, qui iussit alienari. Quando verò testator non obligat, sed dat licentiam alienandi, nihil diminuit de pleno domus dominio Collegio acquirendo, ille enim est plenè dominus, qui potest rem prohibito retinere, vel distrahere: quam potestatem legatarius tunc habet, cùm testator ex parte sua concesserit facultatem ad retinendum, vel alienandum. Non ergo magis potest sine facultate Sedis Apostolicæ alienari, quàm res aliæ immobiles, quæ sunt in pleno dominio Collegij. Alioquin, si licentia testatoris ad alienandum sufficeret, possent etiam alienari sine alia licentia bona cætera immobilia, quæ Collegium emptionis titulo possidet. Nam venditores etiam, quando ea bona vendiderunt, & tradiderunt Collegio, dederunt ei quantum est ex parte sua, facultatem retinendi, vel alienandi postea bona illa; nec maiorem facultatem dat testator, quàm venditor, cùm vterque & possit, & velit æqualem facultatem legatario, aut emptori concedere.

5 Vnde dixi tertiò, in casu nostro non posse Generalem, vel Societatem alienare rem illam immobilem legato acquisitam sine noua licentia Sedis Apostolicæ. Ratio autem est, quia non potest à Societate alienari, nisi priùs sit sub dominio Societatis; nemo enim vendere potest id, quod suum non est. Debet ergo priùs Societas acceptare legatum, atque adeò acquirere dominium rei legatæ, vt postea possit dominium illud in alium transferre. Eo autem ipso, quòd bona illa sint semel in dominio Societatis, comprehenduntur, & afficiuntur lege Ecclesiastica, prohibente alienationem bonorum omnium immobilium Ecclesiæ. Requiritur ergo licentia Sedis Apostolicæ, sicut ad alia bona immobilia alienanda, nam licentia sola testatoris non sufficit, vt vidimus, si testator voluit, quòd plenè, & absque vllo onere, acquirerentur Ecclesiæ, prout de facto voluit, dum non obligauit ad alienandum, sed hoc totum reliquit in Societatis arbitrio: nam licentia illa testatoris, sistendo intra limites meræ licentiæ, aufert solùm impedimentum, quod esse poterat ex parte ipsius; potuisset enim testator, si voluisset, obligare Societatem ad non alienandum quo casu non sufficeret ad alienandum licentia ordinaria Sedis Apostolicæ, sed oporteret specialiter derogare voluntati, & prohibitioni testatoris, quod difficiliùs, & non nisi ob vrgentissimas causas fieri & concedi solet à Summo Pontifice, qui difficillimè mouetur ad derogandum voluntati expressæ testatoris. Huic ergo difficultati occurrere voluit testator, protestans, se, quantum erat ex parte sua, non prohibere, sed permittere Religiosis alienare bona illa, si id vtile ab ipsis iudicaretur. Semper tamen subintelligitur consensus eius, qui consentire de iure debet, qualis est consensus Sedis Apostolicæ ad alienanda bona immobilia locorum regularium.

6 Confirmari denique, & explicari potest, quia si testator expressisset, se legare Collegio Societatis domum suam magni valoris cum facultate, vt possent Religiosi, quandocumque vellent, illam domum gratis donare, cui ipsis placeret: nemo dicet, quòd post decem annos possent licitè profuso libito domū illam gratis donare cuidam consanguineo Prouincialis, vel Rectoris, hoc enim esset contra votum paupertatis, cui opponuntur sumptus, & donationes superfluæ, & excessiuæ, qualis illa esset. Peccarent etiam contra iustitiam dilapidando bona Collegij, quorum ipsi non sunt domini liberi, sed administratores, & quasi vsufructuarij. Quare licentia data à testatore interpretanda esset ita solùm, vt talis donatio non inferret iniuriam ipsi testatori non tamen, vt fieri posset sine peccato contra religiosam paupertatem, vel contra iustitiam, in quibus testator dispensare nō poterat, licèt posset subtrahere materiam peccati obligando Religiosos ad donandum post decennium; quo casu licitè, & necessariò donarent domum, quia ex iustitia ad donandum tenebantur. Similiter ergo in casu nostro licentia testatoris ad alienandum interpretanda est in eodem sensu, cùm ipse tam non posset dispensare in lege Ecclesiastica non alienandi, quàm in paupertate religiosa, vel in obligatione iustitiæ, licèt posset, vt diximus, subtrahere materiam peccati, obligando Religiosos ad alienandum domum legatam.

DVBIVM XXXII.

Quid faciendum sit de pecunia donata, & legata ad fundationem Collegij, quando Episcopus non consentit fundationi.

1 Titius, qui voto se obligauerat ad expendendam certam summam in erectione alicuius operis pij, vt voto satisfaceret, donauit inter viuos viginti

viginti millia aureorum ad fundandum vnum Collegium Societatis in regione quadam suæ ciuitatis, cùm iam Societas in alia eiusdem vrbis regione Collegium aliud haberet. Addidit autem, si noui Collegij erectio executioni non mandaretur, velle se donationem, & cessionem illam bonorum esse irritam, reseruareque sibi dispositionem illorum bonorum; interim donator moritur, & testamento suo grauauit hæredes aliis legaria pia, atque etiam ad tradenda bona illa ad fundationem noui Collegij. Mortuo Titio, dum de fundatione noui Collegij agitur, Episcopus loci sese opponit, & negat consensum ad nouam fundationem requisitum ex decretis Pontificiis, quæ habentur apud Lezanam, *tom. 1. c. 1. n. 54. & seqq. & tom. 4. verb. Monasteria regularium.* Cùm ergo diutius insisteretur in procurando Episcopi consensu, & res in longum abiret, dubitatum fuit primò, an Generalis Societatis posset virtute suorum priuilegiorum commutare voluntatem testatoris, ita vt legatum cederet in augmentum antiqui Collegij. Secundò, an censeretur iam defecisse conditio posita à testatore erectionis noui Collegij; an verò ampliùs adhuc expectandum esset, vt iterum tentaretur de erectione procuranda. Tertiò, an deficiente conditione nouæ fundationis, maneret liber hæres ab eo legato soluendo. Quartò, quis, & quomodo disponere deberet de illo legato.

2 Ad primum quæsitum aliqui volebant, posse Generalem commutationem illam facere ex priuilegio concesso minoribus, quod habetur *in compendio priuilegiorum Societatis verb. commutatio. §. 4.* Sed reuera priuilegia, quorum ibi fit mentio, fuerunt viuæ vocis Oracula, vt constat ex *compendio Minorum, verb. commutatio, §. 1.* & ex Roderic. *in Bullario Regularium in Oraculis Sixti IV. n. 1.* & in Oraculis Leonis X. *n. 68.* & quamuis vtraque illa concessio dicatur haberi per Bullam Bonifacij IX. facta Patribus Dominicanis, quam Bullam dicunt referri in priuilegiis eorundem Patrum authenticatis, quæ asseruantur in Conuentu Patrum Prædicatorum Eborensi in Lusitania, Romæ tamen Bulla illa, vel priuilegium Bonifacij inueniri non potuit: vnde meritò de tali facultate dubitat Lezana, *tom. 2. c. 18. n. 94. & tom. 2. c. 19. n. 47.* Et quidem, quamuis priuilegia illa extarent, & permanerent, parùm deseruirent ad casum præsentem: in illis enim additur limitatio, dummodo id fiat sine scandalo eorum, ad quos solutio talium legatorum pertinet, quod in præsenti casu vitari non posset, imò statim ab hærede impugnaretur commutatio illa, cùm prætendat, deficiente fundatione Collegij, se liberum manere à solutione legati, vt videbimus. Quare Generalis alioquin alienus omnino à commutatione voluntatis testatoris nullo modo sese ingeret, nec vsurparet sibi potestatem adeò dubiam, & quæ in foro externo nunquam approbaretur.

3 Ad secundum ergo quæsitum dixi, non videri adhuc verificatum sufficienter defectum conditionis, sed adhuc aliquid amplius ad hoc requiri, vt legatum censeatur caducum; quare ex hoc capite hæres non potest prætendere retentionem legati. Quod probari potest.

4 Primò, quia tempus assignandum ad hunc effectum debet esse porportionatum operi, quod à testatore iubetur: multum autem temporis requiritur ad facilitandam, & obtinendam licentiam Episcopi, & aliorum ad fundationem noui loci religiosi.

5 Secundò, quia videtur necessariò requiri, vt præcedat non solùm monitio, sed etiam sententia Iudicis declarans conditionis tempus præteriisse, vt in simili de hærede non exequente iussa testatoris, docent Gregor. Lopez, Couarr. Marienzo, Nauarra, & alij, quos refert, & sequitur Thomas Sanchez, *lib. 4. consil. cap. 1. dub. 56. n. 3. & 8.*

6 Tertiò, quia testator solùm dixit, cessante erectione Collegij, donationem irritandam: non videtur autem cessare erectio, quamdiu de ea agitur, & intentatur, & nondum apparuit, an Collegium erigendum sit, vel non.

7 Quartò denique, quia etiamsi elapsum esset tempus, non ideo legatum cederet hæredi, sed deuolueretur ad Episcopum, ad quem spectaret commutare in aliud opus pium, vt statim dicemus.

8 Ad tertium ergo dubium dixi, etiamsi constaret erectionem noui Collegij fieri non posse, atque adeò defecisse omnino conditionem legati; adhuc illud non cedere hæredi, sed conuertendum esse in alios vsus pios.

9 Primò, quia hæc est regula generalis in legatis piis, vt quoties non possunt in eâdem specie impleri, conuertantur in alium vsum pium, vt docent communiter Doctores, quos afferunt, & sequuntur Thomas Sanchez, *lib. 4. consil. cap. 2. dub. 4.* & alij, cum quibus idem probaui, *tom. 2. de Inst. disp. 24. sect. 13. n. 305.* & colligitur ex Trid. *sess. 25. c. 8. de reformat.* & ratio est; quia iam testator in bonum animæ suæ voluit hæredem tota ea summa priuari; quare adueniente illa impossibilitate, censetur testator adhuc magis amare bonum animæ suæ, quàm hæredem. Quamuis autem ab hac communi regula excipi soleat, quando testator expressit, vt adueniente impossibilitate conditionis exsequendæ, legatum redeat ad hæredem, vt cum aliis fatetur Sanchez *dicto dub. 4. n. 6.* id tamen in nostro casu non expressit in testamento, sed in prima donatione, & assignatione bonorum, voluit, si Collegium non erigeretur, donationem illam irritam esse, sibique reseruauit bonorum illorum liberam dispositionem: in testamento autem postea non apposuit in fauorem hæredis similem clausulam, nec illi reseruauit dispositionem illorum bonorum, sed absolutè hæredem grauauit ad ea bona consignanda, sicut ad cætera legata pia. Reseruatio itaque illa non deseruit hæredi, sed soli donatori viuenti; post eius verò mortem potiùs retorquetur contra hæredem, quia, si donator dispositionem eorum bonorum reseruauit sibi; ergo nunc expendenda sunt ea bona, non iuxta hæredis voluntatem, sed iuxta præsumptam voluntatem testatoris, qui in iis casibus, vt diximus, semper præsumitur magis amare animam suam, quàm hæredem, nisi contrarium expresserit.

10 Secundò, & clariùs hoc ipsum probatur; quia hoc non fuit vtcumque legatum pium, sed ad soluendam summam illam debitam ex voto, quo se obligauerat testator ad eam summam expendendam in aliquo opere pio in genere: quare, si in hoc opere expendi non potest, debet expendi in alio opere pio, vt satisfiat voto; quoties enim de voto facto constat, (prout in casu posito constabat ex confessione testatoris,) hæres cogi potest, & debet ad illud soluendum, vt cum communi docet Sanchez, *lib. 4. in Decalog. c. 15. num. 21. & seqq.* qui cum aliis obseruat *num. 28.* id verum esse, etiamsi testator nihil iniunxisset hæredi, imò, licèt eum expressè absolueret à tali obligatione; quia, sicut non potest eum absoluere ab obligatione soluendi alia debita realia, sic nec à solutione debiti ex voto reali. Cùm ergo in casu nostro testator deberet ex voto summam illam expendere in aliquo opere pio, ad id etiam tenebitur hæres, qui eius personam repræsentat, etiamsi testator id non expressisset.

11 Restat solùm quartum quæsitum, quis, & quomodo de illo legato disponere possit, & debeat. Ad quod dixi primò, non solùm Summum Pontificem, sed etiam Episcopum posse de illo legato in aliud opus pium disponere, quando fieri non posset Collegij erectio. Requiritur tamen iuxta aliquorum senten-

tiam consensus hæredis, & legatarij circa electionem operis pij, quos refert Sanchez *lib. 4. consil. c. 2. dub. 5.* Alij verius solum exigunt consensum Episcopi, & exequutorum testamenti, vt Molina *tom. 1. de Iust. disp. 149.* Si autem partes non concordent, arbitrio iudicis concordandæ sunt, vt notat Sanchez *ibi.* Vide quæ dixi *disput. 24. de Iustit. sect. 13. num. 306. &* 307. vbi cum veriori sententia dixi, non posse Episcopum ad libitum eligere opus pium, sed debere illud eligere quod magis accedit ad voluntatem testatoris, vt colligitur ex *l. legatum ff. de vsu, & vsufruct. legato*, vbi gloss. idem obseruat, & ex Trident. *vbi supra d. cto c.* 8. vbi dicitur debere conuerti in alium vsum pium, qui primæ constitutioni proximior sit. Ratio autem est clara, quia de iure naturæ est, vt voluntas testatoris impleatur eo modo, quo potest, si ergo non potest in propria specie, debet impleri in causa magis simili, quæ magis accedat ad mentem testatoris. Cùm ergo mens testatoris fuerit, vt fieret Collegium Societatis in tali loco illius ciuitatis, si in eo loco fieri non potest, fieri debet in alio eiusdem vrbis loco, vel certè Collegium aliud contiguum Collegio antiquo, vel si nec hoc fieri possit, debet accrescere Collegio antiquo indigenti, vt ibi alantur plures operarij, qui ad illam aliam ciuitatis regionem excurrere possint ad ministeria sua spiritualia ibi exercenda: vt cum alijs notat Sanchez *dicto cap. 5. dub. 7. num.* 4 dicens, si testator fieri iubeat Monasterium nouum in aliqua ciuitate, in qua sunt alia, quæ indigent reparatione, & non est, vnde subueniatur, posse auctoritate Episcopi conuerti in eorum vtilitatem, quod saltem in casu nostro locum habebit, quando id, quod testator voluit, mandati non potest exequutioni.

DVBIVM XXXIII.

An conuictores Seminarij reputentur vt familiares Societatis in ordine ad recipienda Sacramenta.

1 SVpponitur, Societatem, sicut & plures alios Ordines religiosus, habere nonnulla priuilegia pro suis familiaribus, inter quæ vnum est, quòd possit familiaribus suis, saltem intra Collegiorum, seu domorum septa commorantibus, ministrare Ecclesiastica Sacramenta, quoties opportunum fuerit: vt constat ex *compend. priuilegiorum Societatis, verb familiares §. 1.* & habetur per communicationem concessionis factæ Monachis S. Benedicti à Martino V. per Bullam, vt refertur *in compendio Minorum, verb. familiares*, & idem concessit per Bullam Carmelitanis Alexander IV. vt refert Lezana *tom. 2. cap. 15. n. 4.* & idem concessit eisdem Sixtus IV. vt habet idem Lezana *ibi num. 9.* in quo aliæ aliorum Pontificum similes concessiones videri possunt. Vnde aliquis fortasse dicet, conuictores seminariorum posse virtute horum priuilegiorum accipere Extremam-vnctionem, & communionem tam Paschalem, quàm in articulo mortis per modum viatici à Patribus Societatis, qui Seminarij curam habent, & cum quibus habitant. Aliquando enim omnes cohabitantes, & commensales nomine *familiarium* intelligi solent, vt refert Eman. Roder. *tom 1. quæst. regul. q. 67. art. 1. in fine*, & Suarez *tom 4. de Relig. tractat. 10. lib. 9. c. 4. n. 14.* ipse tamen aduertit, in prædictis, & similibus indultis intelligi solùm famulos inseruientes, & intra septa Monasterij habitantes, vt declarauit Concil. Trident. *sess. 24. c. 11. de reformat.* Conuictores autem illi non inseruiunt Patribus, sed potiùs ipsi inseruitur in spiritualibus, & temporalibus. Magister posset dubitari de famulis Seminarij, præsertim de illis, qui non inseruiunt immediatè solis conuictoribus, sed communi seruitio Seminario, vt coquus, & qui curam habet triclinarij, & similes, qui videntur famuli etiam ipsorum Patrum, quamuis non solùm illis inseruiant, sed etiam conuictoribus: verùm nec de iis caret difficultate, quòd dicto priuilegio fruantur, vt mox videbimus.

2 Magis ergo apparenter fundari posset facultas illa in alio priuilegio, quod alij Auctores moderni referunt concessum ab Eugenio IV. fratribus Minoribus obseruantibus, *vt eorum Prælati possint omnes, & singulos fratres Professos, Conuersos, Nouitios, nec non donatos, seu oblatos, præsentes, & futuros, & quoscumque pro tempore familiares, seruitores, officiales, & continuè commensales Conuentuum, Domorum, seu Eremitoriorum ab omnibus peccatis etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, &c. absoluere, eisque Eucharistiæ Sacramentum, & Extremæ-Vnctionis, & alia Ecclesiastica Sacramenta ministrare toties, quoties necessarium fuerit:* quod refertur apud Mirandam *tom. 1. quæst. 49. art. 1.* & ab alijs Recentioribus; qui tamen debuissent aduertere, in primis concessionem illam Eugenij IV. fuisse per viuæ vocis oraculum, quod refertur integrum *in Bullar. regular.* Eman. Roder, & est vnum inter Oracula Eugenij IV. atque ideò post reuocationem factam à Gregorio XV. & Vrbano VIII. non subsistere. Deinde nomine *commensalium*, ibi non intelligi eos, qui vtcumque in eâdem mensa comedunt de mensa, seu expensis Regularium, qui ideo dicuntur eorum *commensales*, quia participant de eorum mensa, vt explicat Eman. Roder. *1. tom. quæst. regular. dicta quæst 67. art. 1.* & colligi potest ex *cap. vlt de verb. signif. lib. 6.* vbi nominantur commensales, qui continuò expensis domini sui viuunt.

3 Adhuc tamen extat priuilegium aliud concessum Monachis Benedictinis Hispanis peculiari diplomate, cuius concessio quamuis referatur tanquam viuæ vocis oraculo facta *in compendio Minorum, verb Vnctio extrema*; sed re vera facta fuit per litteras à Nicolao Franco Nuncio cum potestate Legati à latere in regnis Castellæ, & Legionis, & refertur ad literam apud Eman. Roder. *in Bullario regular. sub titulo Bulla*, quæ est 42. ibi inter Bullas Sixti IV. vbi *num. 4.* conceditur illis Monachis ministrare Extremam Vnctionem absque alia Parochi, vel Episcopi licentia, iis; qui intra septa Monasteriorum suorum infirmati fuerint. Cùm ergo facultas hæc per cõmunicationem competat Societati, & nominatim referatur in compendio priuilegiorum Societatis, *verb. Extrema Vnctio*, videtur, quòd virtute illius possint conuictoribus Sacramenta ministrari etiam in mortis articulo de licentia Superiorum Societatis.

4 Sed in primis in hoc indulto non fit mentio de Eucharistia, sed de sola Extrema Vnctio: neque in eiusmodi indultis fieri potest extensio ad alia præter contenta in concessione, licèt in illis eadem ratio militet, quia intentio Pontificis determinatur ad ea, quæ concedit. Quare non video, quomodo virtute huius indulti possit dari viaticum, & multo minùs Communio in Paschate, quæ à Parocho solo, vel de eius licentia accipi debet.

5 Posset fortasse responderi, vtrumque Sacramentum concedi in alio indultu concesso a Pio V. Clericis Regularibus, qui vulgò *Theati ni*, appellantur, quod habetur in Bulla incipiente, *Ad immarcescibilẽ*, & est 32. inter Bullas Pij V *in 2. tom. Bullarij* communis Laertij Cherubini, in qua §. 17. conceditur illis Patribus, *vt Eucharistiæ etiam pro viatico, ac etiam constitutionis in articulo mortis, ac Extremæ-Vnctionis cæteris Clericis, & fratribus Congregationis huiusmodi, ac etiam Mercenarijs famulis, operarijs, & seruis eo-*

rundem

rundem Congregationis, ac quibusuis hospitibus etiam sæcularibus, & extraneis, quos in locis, vel habitationibus Congregationis huiusmodi tunc reperiri contigerit, etiam Diæcesanorum, & Sacerdotum Curatorum quorumcumque, etiam in quorum ciuitatibus, & Diæcesibus, ac Ecclesiarum Parochis respectiuè, Ecclesiæ, & loca ipsorum Congregationis nunc, & pro tempore fuerint, aut alterum, quorumcumque licentia minimè requisita, nec obtenta; & in easum, quo non daretur spatium petendi talem licentiam propter repentinam necessitatem, etiam quibuscumque aliis personis, quæ in huiusmodi necessitate intra Ecclesias, Collegia, domos, & habitationes Congregationis reperiri contigerit, ac extra illa aliis quibuscumque infirmis, etiam in mortis articulo constitutis, vbique in causa necessitatis supradictæ, etiam nulla ad hoc per eos petita, nec eis concessa licentia cuiusuis Sacerdotis curati, Pænitentiæ Sacramenta Ecclesiastica ministrare possint. Verùm neque hoc indultum videtur extendi ad conuictores, cùm solùm loquatur de famolis, & hospitibus: nec enim in rigore conuictores dici possunt *hospites*, nam hospes commoratur tranſeunter in domo aliena: conuictores autem sunt in Seminario permanenter, vt in domo propria, cùm Seminariorum non minùs sit domus Seminaristarum, quàm Patrum eorum curam habentium. Et quidem in verbis relatis videtur distinctio fieri inter hospites, & alios; siquidem post datam licentiam pro hospitibus absque limitatione, extenditur licentia pro *quibuscunque aliis personis*, quas in prædictis locis reperiri contigerit; cum limitatione tamen ad causam necessitatis, & quo peti non possit licentia à proprio Parocho: non ergo intelliguntur *hospitum* nomine omnes, qui in prædictis locis reperiuntur.

3 Ego in hoc casu distinguerem circa Seminaria, hęc enim aliquando ita fieri possunt, vt Patres Societatis habeant domum, vel Collegium proprium, in quo postea educationis gratia iuuenes aliquos recipiant, quos litteris, & bonis moribus instruant, concurrentibus eorum parentibus ad filiorum expensas, quod quidem non esset alienum ab instituto Societatis, sed proprium illius, vt notauit Suar. *d. lib. 9. c. 4. n. 16.* & constat ex *4. p. constit. Societatis c. 5. §. 3. in constitutionibus littera B, & cap. 9. littera A.* Porrò domum illam ad Societatem pertinere, & non ad conuictores, constabit ex eo, quòd si conuictores discesserint, & alij non succedant, adhuc Patres Societatis manebunt in eâdem domo, vt in Collegio proprio, in quo exteros quasi in hospitio ad tempus recipiebant. Aliter verò contingere potest, vt locus ille non pertineat directè, & immediatè ad Societatem, sed erectus sit primariò in Seminarium, vel ex testamento, vel opera Episcoporum, iuxta decretum Conc. Trid. vt iuuenes aliquot ibi educentur, quorum cura demandetur Patribus Societatis, qui ad hunc finem illuc transferuntur, & ibi degunt; non tamen acquirit Societas dominium illius loci; imò potest aliquando Episcopus iustis de causis Societatem ab illa cura liberare, & aliis vel religiosis, vel sæcularibus eam committere, nisi in fundatione fortè testator aliter disposuisset. Hoc sanè modo Romæ Seminarium Cleri Romani commissum est curæ, & regimini Patrum Societatis, sicut etiam Collegia, & Seminaria Germanicum, Anglicum Scoticum, Maronitarum & Græcorum: in quibus omnibus Societas non degit tanquam dominium habens illorum locorum, sed gubernationem, & curam ex commissione Summi Pontificis: quare, si ea cura Societati auferretur, loca illa manerent pro iisdem Seminaristis, ad quæ directè & immediatè pertinent, non ad Societatem; sicut & aliquando curam Collegij Græci dimisit Societas, & discessit ab eo loco, succedentibus aliis, qui illud gubernarent, quamuis postea iubente Gregor. XV. redierit. Sic etiam curam Collegij de propaganda fide habuerunt per aliquot annos Patres Theatini, qui anno præterito à loco discesserunt, succedentibus Rectoribus, & Magistris sæcularibus.

4 Hac ergo distinctione supposita, dicerem, si conuictores, vel alumni sint prioris generis, posse illis ægrotantibus Extremam Vnctionem ministrari de consensu Superiorum Societatis; tunc enim locum videtur habere priuilegium suprà relatum Benedictinis concessum, vt fatetur Suar. *dicto n. 16.* quia illi te veræ ægrotant intra septa Collegij, vel domus Societatis: de Viatico autem dubitatem, & consulerem, vt facultas ab Ordinario, vel Parocho peteretur, quia facultas ista à Pio V. Patribus Theatinis concessa de solis hospitibus loquitur, vt vidimus: conuictores autem in rigore non appellantur hospites, sed inquilini; & ipse Suar. *d. num. 16.* condistinguit illos ab hospitibus, dicens, facultatem illam dandi Vnctionem Extremam iis, qui intra septa Monasterij infirmantur, deseruire posse non solùm pro famulis, sed etiam quando contingat aliquem sæcularem ibi ægrotare, *vel occasione hospitij, vel si contingat aliquos sæculares intra Monasterium, vel Collegium studij causa, vel per aliam similem occasionem diutius commorari* quos noluit Suarez sub *hospitum* nomine intelligere.

5 Si verò conuictores sint posterioris generis, itavt non tam ipsi in domo Patrum Societatis, quàm Patres in eorum domo sint; non credo posse tutò illis ministrare Viaticum, & Extremam Vnctionem sine generali, vel speciali licentia Ordinarij, vel Parochi: atque ita obseruari audio in Seminario Romano, vbi pro communione Paschali etiam petitur facultas, vt in ipso Seminario fiat. Ratio autem ex dictis videtur esse, quia illi reuera non sunt intra septa Collegij Societatis, sed Patres sunt intra domum ipsorum. Nec credo in eo Seminario clausuram religiosam rigorosè obligare, itavt fœminæ ingredientes censuram incurrant; quamuis enim communiter ob decentiam non admittantur, aliquoties tamen vidi, dum aliqua spiritualis tragœdia recitaretur, admissas fuisse plures plures nobiles Matronas etiam in aulam superiorem; imò, quamuis in Collegiis Germanico, Anglorum, Græcorum, & Maronitarum in Vrbe sint etiam Ecclesiæ; Religiosi tamen Societatis ibi degentes, quando moriuntur, non ibi sepeliuntur, quia non reputantur Ecclesiæ Societatis, sed deferuntur ad Ecclesiam Collegij Romani: & quidem Collegij Germanici alumni impetrarunt à Patre Generali, vt cadaner Patris Bernardini Castorij, Rectoris illius Collegij, ob præclara illius erga ipsos merita, apud eorum Ecclesiam remaneret, quæ est Ecclesia celebris in Vrbe, & Parochialis, atque adeò habet semper Parochum sæcularem, qui Parochianis Sacramenta ministret. Quare non est sine restrictione accipiendum, quod quidam recentior Auctor nuper generaliter scripsit, Ecclesias horum Seminariorum esse Ecclesias Societatis, & gaudere omnibus indulgentiis concessis visitantibus Ecclesias Societatis, id enim ad summum locum habere potest in iis Collegiis, quæ vel Societas erexit vel fundatores ipsi pro Societate erexerunt, vt Societas dominium loci illius haberet, & itavt deficientibus alumnis, adhuc locus ille penes Societatem maneat, vt suprà dictum est. Secus verò dicendum erit de Ecclesiis illis, in quibus Societas, tanquam in alienis ministrat, quales sunt, quas Romæ dari diximus.

9 Addo denique, etiamsi Ecclesiæ, & domus illæ sint propriè domus, & Ecclesiæ Societatis, & ideo conuictoribus, vel alumnis ibi ægrotantibus possit à Patribus Societatis Extrema Vnctio ministrari, ex facultate suprà relata, Monachis Benedictinis non concessa: non

non video tamen, qua facultate possit illis viaticum, vel commonio Paschalis dari, sine licentia Parochi, vel Ordinarij, cùm illi non sint famuli, nec hospites, pro quibus solis eiusmodi priuilegia concessa fuisse vidimus.

DVBIVM XXXIV.

Quousque possint Magistri Societatis tradere in scholis materias iuris Canonici.

1 SVpppono, Religiosis prohibitum esse sub excommunicatione audire in scholis lectiones iuris ciuilis, ex *cap. fin. ne Clerici, vel Monachi*, & videri possunt Sanchez, *lib. 6. in Decalog. cap.* 8. *num.* 9. & Lezana, *tom.* 1. *cap.* 9. *num.* 3. quoad ius vero Canonicum nulla est prohibitio; sed possunt Religiosi æquè ac sæculares eiusmodi studio attendere, quippe quod est merè Ecclesiasticum, Ecclesiasticas personas magnopere decet.

2 In Societate tamen restringitur facultas hæc quoad Præceptores, quibus non permittitur in scholis omnia tradere, quæ in iure Canonico continentur. Nam *in constitut. part. 4. cap.* 12. §. 1. inter illa, quæ Præceptores tractare debent in scholis, dicitur: *ac etiam expositiua, quæ ad hunc finem nobis præfixum conueniunt, (non attingendo tamen eam partem canonum, quæ foro contentioso inseruit) pertractabunt*, præmiserat enim, finem harum lectionum esse *proximos ad cognitionem, & amorem Dei, & salutem suarum animarum iuuare.* quò etiam alludere videtur constitutio eadem, *part. 4. cap.* 14. *littera C.* vbi dicitur assumendam esse materiam *ex aliqua parte iuris Canonici*, quasi non omnes partes, sed aliquas solùm explanare deceat. Hoc ergo supposito, dubitatum fuit, quæ, & quales materiæ, aut partes iuris Canonici à Magistris Societatis in scholis discipulis tradendæ, & explanandæ sint.

3 Respondi mentem constitutionis esse, vt Societatis Magistri, sicut ipsi Aduocati esse non possunt, ita nec in scholis formare debeant Aduocatos, vel iudices in iis, quæ eorum propria sunt, qualia sunt omnia, quæ ad forum contentiosum spectant, sed potiùs docere curent ea solùm, quæ ad forum internum pertinent, & quæ necessaria sunt Parochis, Confessariis, & illis, quibus incumbit conscientias instruere, & informare. Seligendæ ergo sunt in iure Canonico materiæ illæ, quæ ad hunc finem deseruiunt, & è contra reiiciendæ sunt, quæ pertinent ad forum contentiosum. Vt tamen magis in particulari scire possint prædicti Magistri materias, quæ ad ipsos pertinent, distinxi illas omnes in tres classes. In prima classe constitui possunt materiæ spectantes ad forum conscientiæ, atque adeò ad scholas Societatis iuxta ipsius constitutiones. Hæ autem sunt de Sacramentis in genere, & in specie, de Sacramentalibus, de consecratione Ecclesiæ, de ordinandis, & Ordinum collatione, de vsu pallij, de Apostatis, de censuris in communi, & in particulari, de irregularitate, de Ecclesiis, & Capellis, de celebratione Missarum, de sponsalibus, & matrimonio, & de eius impedimentis, vt de consanguinitate, affinitate, &c. de residentiâ Prælatorum, & de clerico non residenti, de pœnis omnibus spiritualibus pro foro conscientiæ, de constitutionibus legibus, & consuetudine, de decimis, de diuortiis, de feriis, de homicidio, & immunitate Ecclesiarum, de infidelibus, de hæreticis, & schismaticis, & de delictis clericorum, de ieiunio, de Pœnitentiis, & remissionibus, de rebus Ecclesiæ non alienandis, de Regularibus, de conuersione coniugatorum, de reliquiis, & veneratione Sanctorum, de Simonia, de sacrilegiis, de translatione Episcopi, de voto, de vita, & honestate clericorum, de vsuris, de furtis, de iuramento, de priuilegiis. Hæc omnia ex professo possunt in prædictis scholis applicari.

4 Secunda classis esse potest earum materiarum iuris Canonici, quæ quia forum contentiosum spectant, non debent à prædictis Magistris tractari, sed ad summum obiter, & quatenus ad forum conscientiæ possunt conducere, attingi. Eiusmodi autem esse possunt de foro competenti, de accusationibus, de appellationibus, de arbitris, de calumniatoribus, de causa possessionis, de collusione, de crimine falsi, de dilationibus, de dolo, & contumacia, de exceptionibus, de missione in possessionem, de feudis, de fide instrumentorum, de electionibus, de institutionibus, de iurepatronatus, de in integrum restitutione, de iudiciis, de libelli oblatione, de litis contestatione, de mutuis petitionibus, de noui operis nunciatione, de officio iudicis ordinarij, & delegati, & vicarij, & aliorum, de quorum officiis in iure Canonico tractatur, de ordine cognitionum, de plus petitionibus, de postulando, de præsumptionibus, de probationibus, de iuramento calumniæ, de procuratoribus, de purgatione canonica, de regulis iuris, de verborum significatione magna ex parte, de rescriptis, de restitutione spoliatorum, de sequestratione, de supplenda negligentia Prælatorum, de syndico, & actore, de testibus, de ordine in lite seruando, nempe vt lite non contestata, &c. & vt lite pendente, &c. de successione ab intestato, de transactione, de testamentis, de Parochis.

5 Tertia denique classis potest esse mixta, in qua constituuntur materiæ aliquæ, quæ possunt ex professo tractari quoad aliquam earum partem, quæ forum conscientiæ concernit, non verò quoad magnam etiam earum partem, quæ spectat ad forum contentiosum. Eiusmodi esse possunt de mutuo, de donationibus, de emptione, & venditione, de beneficiis, de pactis, de iniuriis, de fideiussione, de pignoribus, & aliis contractibus, de præscriptione, de renunciatione, de dolo, & metu, & similia, quæ mixta sunt, & ad vtrumque forum pertinere possunt.

6 Hæc autem diuisio intelligenda est de doctrina, vt dixi, in scholis tradenda, de quibus solis constitutio illa Societatis loquitur, nam extra scholas possunt quidem Patres Societatis de iis omnibus agere; sic enim Thomas Sanchez, Ludouicus Molina, & alij Societatis Doctores in suis libris ex professo agunt de materiis etiam secundæ classis, quia librorum materia latius patet, quàm scholarum, de quibus solùm scholis loquitur prædicta constitutio. Sicut etiam non prohiberetur aliquis ex Societate libros edere de materiis iuris ciuilis, vel medicinæ, si eas facultates benè calleret, quamuis in schola non posset eas docere, vt expressè prohibetur *in d. part. 4. constit. cap.* 12. §. 4. Sic etiam contingit aliquos ex Societate libros edere de floribus, de agricultura, & similibus, quæ tamen in Societatis scholis tradi non consueuerunt.

DVBIVM XXXV.

De suffragio dubio in Congregatione Prouinciali.

1 SIngulis trienniis in Societate fit Congregatio Prouincialis in qualibet Prouincia, in qua eligitur Professus aliquis, qui vt Procurator eius Prouinciæ Romam ire debet, tum ad informandum plenè Generalem

talem de stato totios Prouinciæ, tum vt cum ipso Generali & Assistentibus, & cum Procuratoribus aliarum prouinciarum, qui simul die præscripta conuenire debent, decernatur per suffragia secreta, an sit cogenda Congregatio generalis. Antea tamen in ipsâ Congregatione Prouinciali de hoc ipso agitur, & per suffragia publica decernitur, an petenda sit Congregatio generalis: quæ quidem petitio oon habet vim decisiuam, sed qoasi consultiuam, vt singulæ Prouinciæ aperiant suam mentem circa hoc punctum: in quo postea, vt disi, Generalis, & Assisteotes, & Procuratores Prouinciarum habent votum decisiuum per suffragia secreta, & statur maiori parti circa cogendam, vel oon cogendam Congregationem generalem.

2 Hoc supposito, contigit, vt in qoadam Congregatione Prouinciali, dum de hoc articulo ageretur vnus ex Congregatis suam sententiam explicuerit, his verbis: *Ego quidem per principia intrinseca iudico, cogendam Congregationem generalem: quia tamen in contrarium proposita sunt plures rationes, remitto me iudicio Patris Procuratoris electi, qui Romæ, visis, & auditis omnibus, iudicabit, quod magis expediat.* Hoc itaque suffragio tanquã pro neutra parte decernente, oon computato, apparuit maior vocalium pars censere, non esse Congregationem generalem cogendam: atque ita in actis notatum fuit. Sed antequam sessio dissolueretur, aliqui obmurmurare cœperunt, dicentes, non esse benè computata suffragia, nam circa illam dubiam senteotiam debebat eius auctor interrogari, vt mentem, & sensum suum declararet. Si eoim ipse diceret, se magis sentire cum petentibus Congregationem generalem, iam non esset maior pars nolentium, quàm volentium Congregationem, sed vel minor, vel æqualis. Fine tameo sessioni per Prouincialem imposito, omoes discesserunt, sed postera die aliqui reclamarunt clarè, & petierunt, vt sensus suffragij dubij ab eius auctore exquireretur: quorum petitioni Congregatio consensit, & Pater ille declarauit, se cum illis sentire, qui Congregationem generalem petebant. Dubitatum ergo fuit, quæ, & qualis æstimanda sit legitima illius Congregationis mens, an pro cogeoda, an pro noo cogenda Congregatione geoerali?

3 Pro vtraque parte rationes erant non contemnendæ; quòd eoim Congregatio illa peteret Congregationem Prouincialem, probari potest primò, quia quando verba sunt dubia, sensus ab eorum potissimùm Auctore petendus est: ipse autem hoc casu explicuit, se cum illis sentire, qui Coogregationem generalem petebant; debuit ergo interpretatio verborum dubiorum acceptari. Secundò, quia debuit saltem, antequam aliquid statueretur, peti ab ipso auctore sensus suorum verborum, præsertim cùm aliqui ante finem sessionis obmurmurarent, & velleot id fieri ante finem sessionis. Tertiò, quia die sequenti hoc ipsum aliquibus clarè protestantibus, Coogregatio censuit, ita faciendum prout factom est: quare videtur auctoritate eiusdem Congregationis firmatum fuisse defectum præcedentis decreti, ob quem retractari debebat, & implicitè videtur retractatum, cùm interrogatus de senso suorum verborum Pater ille suam sententiam pro parte affirmatiua clarè explicuerit. Congregatio enim Prouiocialis videtur habere potestatem declarandi dubia, quæ coocurrunt, vt colligitur ex formula Congregationis Proniocialis *cap*.4.§.17. Quare, si aliquid dubij erat circa illa verba, & vel circa eorum auctorem ioterrogandum, potuit Congregatio de hoc dubio legitimè iudicare, & eius iudicio standum omniaò erat.

4 Cæterùm pro contraria etiam parte non leuia erant argumenta, ob quæ primum decretum sustineri debebat, nec poterat die sequeoti mutari, vel alterari. Primò, quia falsò videtur supponi, sensum illorum verborum fuisse dubium, & indiguisse interpretatione posteriori; sensus enim clarus videtur nempe, si ego sola motiua intrinseca haberem, iudicarem cogi debere Congregationem generalem. Nunc tamen, quia alias rationes audiui, nihil volo ex me iudicare, sed id totum remitto iudicio Procuratoris, qui Romæ meliùs iudicare poterit. quorum verborum sensus clarissimus est, & ex illis constat, Patrem illum non iudicasse absolutè; cogendam Congregationem, sed dixisse solùm, se id fuisse iudicaturum, si motiua sola intrinseca haberet, qua conditione deficiente, prout de facto deficiebat, cùm alia motiua audisset, noluit pro alterutra parte iudicare, sed remisit se iudicio à Procuratore Romæ facieodo: quare suffragium illud pro neutra parte debebat computari, nec eius interpretatio exquirenda erat, cùm satis de sensu Auctoris constaret.

5 Secundò, quia non obstat, quòd Auctor postera die aliter suam mentem explicuerit: tum, quia magis standum est verbis, quæ quando clara sunt, non possunt aliter ab Auctore explicari in præiudicium prioris suffragij: alioquin nulla electio, aut decretum maneret firmum, sed semper suffragatores potuissent postea declarare mentem suam in alio sensu: tum etiam, quia declaratio illa facta fuit post tempus legitimum: nam decretum factum die præcedenti, noo poterat die subsequenti alterari, vt constat ex formula Congregationis Prouincialis *cap.6. num.* 49. vbi sic dicitur: *Rerum tractandarum determinationes ad plura suffragia simpliciter definiantur: quæ nullo modo secreta esse debebunt, siue de negotiis aliis agatur, siue quæratur, cogenda ne sit Congregatio, nec neob multa, eaque grauia incommoda, quæ præter nouitatem sequerentur. Neque in eis intercessio permittatur, vt citiùs expediri possint, cùm præsertim de eo tantùm agendum sit, num proponenda videantur Congregationi, aut Præposito generali, & quænam sit de iis plurium sententia: licet autem cuique aliis auditis mutare sententiam, antequam res omninò concludatur. Porrò quæ transigentur in actione vna, in sequenti à Secretario legantur, vt Congregatio intelligat, fiat ne omnia rectè excepta, & explicata, an non.* Ex quibus verbis constat, non licere variare sententiam, nisi eadem die, & antequam res concludatur, cuius duplex ratio ibi insinuatur: nempe vt citiùs res expediatur, & quia tota illa tractatio non est decisiua, sed solùm consultioa, & vt constet Generali Præposito, vel Congregationi generali, quis sit sensus vt ioplurimum Societatis.

6 Vnde probari potest tertiò hæc pars, qoia, etiamsi suffragium illum fuisset dubiom, adhuc ad finem Congregationis illius non erat necesse quærere sollicitè ab Auctore eius ioterpretationem. Cùm enim tota illa discussio tenderet solùm ad instruendum Generalem, & Procuratores Romæ congregandos de sententiis in Congregationibus prouiocialibus prolatis; id totum præstari abundè poterat absque aliâ interpretatione eorum verborum; poterat enim referri, quomodo, & quibus verbis Pater ille suam sententiam dixerat, & quid etiam alij dixissent: quod satis erat ad simplicem relationem, & iostructionem offerendam, quibus habitis Generalis, & Procuratores interpretari, & iudicare poterant, quo loco sententia illa habenda esset, & an maior, vel minor pars sensisset, cogendam esse Congregationem generalem, & Congregatio Prouincialis suo debito satisfecisset, narrando ad litteram, & referendo verba singulorum. Neque enim, vt dixi, ad Coogregationem Prouincialem spectat de hoc puncto decernere,

cernere, sed referre fideliter, quid singuli patres interrogati de re illa respondetint.

7 Nec obstat, quod postera die aliqui Patres intercesserint, vt Pater ille interrogaretur de sensu sui suffragij. Vocatur autem ibi *intercessio*, quando aliqui se se opponunt decreto maioris partis, & petunt vt iterum de eadem re sententiæ exquirantur. Respondetur enim eiusmodi intercessiones, licèt in Congregatione generali admittantur, intra triduum, vna, vel in aliquo casu duæ, vt habetur in formula Congregationis generalis *cap.7.§.73.* in Congregatione tamen Prouinciali nulla prorsus intercessio admittenda esset, vt constat ex verbis formulæ suprà relatis.

Nec etiam obstat, quòd in eadem sessione, antequam ab eo loco recederetur, aliqui reclamasse dicuntur, petentes, vt sensus suffragij ab eius Auctore peteretur; illa enim non potuit dici reclamatio, quippe quam nec Prouincialis, nec Secretarius Congregationis, nec maior eius pars audiuit: sed fuit potiùs obmurmuratio, qua aliqui cum suis vicinis tacita querela susurrabant: Neque reclamare dicitur, qué maior pars non percipit. Imò, etiãsi maior pars audisset, eo tamen ipso quòd tacuit, videtur tacitè querelam illam reiecisse, & indicasse, non oportere Auctorem interrogare de sensu, qui in verbis ipsis clarus apparebat. Aliud esset, si Auctor ipse reclamasset, tunc enim agere posset de nullitate, eo quòd non fuisset exauditus, cùm durante adhoc eadem sessione, potuisset licitè, & validè sententiam mutare, vt constat ex verbis formulæ suprà relatis.

8 Nec denique obstat, quòd die sequenti proposito dubio, Patres decreuerint, interrogandum esse Auctorem suffragij de sua mente, & iuxta illam iudicandum. Responderi enim potest, Patres fortasse non potuisse die sequenti id facere, quia decretum vna die factum non potest die sequenti ob intercessionem rescindi, vt ex formula suprà vidimus. Neque etiam potuerunt per modum declarationis procedere auctoritate Congregationi concessa ad declaranda dubia, quæ occurrunt; sciendum enim est, eiusmodi facultatem non esse generalem, sed limitatam, vt constat ea eadem formula Congregationis Prouincialis *cap.4.§.17.* vbi ea facultas Congregationi Prouinciali conceditur, his verbis: *Possunt enim Patres legitimè congregati (si modò duas tertias partes excedant,) ad præsentem praxim dubia omnia terminare; quorum explicatio Congregationi perficienda opportuna videbitur; quoties ea ex constitutionibus, decretisve, aut Generalium responsis colligi non poterit* quæ conditiones deficere videbantur in caso præsenti: nam ex decretis, & formulis habebatur, non posse sententiam in vna actione dictam die sequenti alterari. Deinde, si quid ibi dubij remanebat, explicatio certè illius dubij non erat necessaria ad Congregationem perficiendam. Cùm enim in ordine ad conuocandam Congregationem generalem non habeat Congregatio prouincialis votum definitiuum, vt vidimus, sed solùm consultiuum, vt proponat Præposito generali, & Procuratoribus Romæ congregandis sensum Congregationis prouincialis, & rationes vtrimque productas, id totum poterat optimè fieri non interrogato denuò auctore suffragij; poterat enim referri, tot Patres iudicasse cogendam Congregationem, tot verò iudicasse non cogendam: ac demum vnum talibus verbis sententiam dixisse, ac se demum remisisse sententiæ à Procuratore Prouinciæ ex informationibus Romæ habitis ibi proferendæ, quo pacto integrè, & fideliter referebatur quidquid à Patribus in eo puncto dictum, factumve fuerat, & Congregatio Prouincialis suo muneri abundè satisfaciebat. Non ergo necessaria erat explicatio illius dubij ad Congregationem Prouincialem conficiendam, atque adeò non erat ex iis dubiis, ad quorum explicationem potestatem habet Congregatio Prouincialis.

9 Hæ itaque rationes pro vtraque parte erant: cùm verò de re iam præterita ageretur, & de qua parum referebat scire, ac tìtè peracta esset, cùm ad finem Congregationis prouincialis satis esset scire, quid, & quomodo factum sit, qualecumque illud fuerit: dixi videri mihi magis iuxta formulam futurum fuisse, si res prout facta fuerat in prima sessione, reducta fuisset in acta, & verba suffragij, de quibus postea dubitatum fuit. Nec dandam fuisse liberam facultatem auctori suffragij explicandi die sequenti suum suffragium, cùm eo ipso esset periculum mutandi sententiam, (quod die sequenti non permittitur;) quando verò iam interpretari permissus est suam mentem, non debuisse interpretationem illam pro suffragio legitimo, & certo computari, nec iuxta illam numeranda esse suffragia petentium Congregationem generalem, quasi iam maior pars, addito illo suffragio id sentiret: sed narrandum solùm fuisse in actis, quid postera die contigisset, & quomodo Pater ille suam sententiam explicuerit; hoc enim sufficiebat, & requirebatur, vt postea Romæ Congregatio Procuratorum scire posset, quid de sensu illius Congregationis prouincialis æstimandum esset, cùm hæc sola notitia ad meram informationem Præpositi generalis, & Procuratorum requiratur, absque eo quòd Congregatio prouincialis se ingereret in decernendo, an Pater ille potuisset validè die sequenti suam sententiam interpretari in alio sensu ab eo, in quo die præcedenti acceptata fuerat.

DVBIVM XXXVI.

An possit Professus Societatis sine præcepto Summi Pontificis assistere loco Ordinary in Tribunali sancti Officij.

1 Svppono, omnes Professos Societatis post factam Professionem solemnem, emittere in loco separato aliqua vota simplicia, quorum vnum est, nunquam se curaturos, prætensuros ve extra Societatem prælationem aliquam, vel dignitatem, nec consensuros in sui electionem, quantum in ipsis fuerit, nisi coactos obedientia eius, qui eis præcipere potest sub pœna peccati. Suppono item, Inquisitorem non posse sine Episcopo, vel eius vicem gerente procedere, ad sententiam condemnatiuam, vel ad torturam, sed debere Episcopum requirere, & cum eo processum communicare, vt vel ipse Episcopus interueniat, vel alium loco sui mittat, quem saltem per octo dies expectare debet, post quos dies potest Inquisitor solus procedere, vt tradunt communiter Doctores, quos congerit, & sequitur Carena *tract. de officio sanctæ Inquisitionis part 1. tit.4. §.5. per totum.* Ad quod munus solebant aliqui Episcopi in locis, in quibus non resident, & vbi resident Inquisitores, delegare suas vices alicui Patri Societatis, qui Episcopi loco interueniat in eiusmodi causarum expeditione. Vnde dubitatum fuit, an Professus Societatis possit eiusmodi delegationem acceptare sine præcepto potentis ad id sub peccato obligare.

2 In hoc puncto duo possunt dubitari. Primum est, an votum non procurandi, nec acceptandi, extendatur etiam ad eiusmodi officia, seu delegationes. Secundum verò est, an ad hæc officia acceptanda requiratur præceptum Pontificis, an verò sufficiat præceptum Præpositi generalis, vel alicuius alterius. Quoad primum dubium, ego in eam partem semper propendeo, quòd prædictum votum comprehendat etiam

eiusmodi officia. Ratio est, quia verba voti generalia sunt non procurandi, nec acceptandi dignitatem vllam, vel Prælationem extra Societatem sine præcepto obligante sub peccato. Nomine autem *Prælationis* intellegi videntur munera omnia, quæ secum afferunt iurisdictionem spiritualem, & Ecclesiasticam in foro externo, vt explicant Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. cap. 7. num. 13.* & Castro Palao *tom. 3. tract. 16. disp. 5. punct. 6. num. 3.* vbi inter Prælationes in voto comprehensas numerat Vicariatum Episcopi. Imò Suarez *vbi suprà num. 15.* putant sub nomine *Prælationis* intra Societatem, quam eius Professi ex voto peculiari procurare non possunt comprehendi etiam munus electorum, qui ad hoc eliguntur, vt in Congregatione generali, eligere possint Præpositum generalem; quia ij iam videntur deputari ad aliquam iurisdictionem exercendam in ipsa Congregatione generali atque ideò faciet contra votum, qui procuraret fieri vnum ex prædictis electoribus. A fortiori ergo idem diceret de eo, qui procurat habere vices Episcopi in Tribunali sacri Officij. Ratio autem esse videtur, quia munus illud affert secum iurisdictionem non solùm pro vno, vel alio actu transeunti, sed permanentem, & habitualem pro vniuersitate causarum ad illud Tribunal spectantium, atque adeò videtur esse species aliqua Prælaturæ, cùm tamen nulla sine præcepto cogente possit ab eiusmodi Professis procurari, vel acceptari.

3 Denique quoad hoc non videtur remanere dubium post declarationem factam à felic. record. Vrbano VIII. qui speciali decreto facto die 25. Ianuarij anno 1632. declarauit, & decreuit in dicto voto Professorum Societatis, nomine *dignitatis*, seu *Prælationis extra Societatem*, comprehendi dignitates, seu Prælationes sæculares, *& quæcumque officia, quorum officiales iurisdictionem Ecclesiasticam, vel laicalem, de iure, vsu, vel consuetudine habent, seu quomodolibet extra ipsam Societatem exercent.* Porrò dubitari non potest, quod Vicarius Episcopi ad causas sancti Officij iurisdictionem habeat, & exerceat ecclesiasticam, pertinentem ad forum externum in illo Tribunali, atque adeò quòd nomine *dignitatis*, seu *Prælationis* iuxta declarationem illam Vrbani debeat intelligi.

4 Restat ergo secundum punctum, quis possit hoc præceptum Professo Societatis imponere, vt illud munus acceptet. Posset enim in primis aliquis contendere posse Generalem Præpositum id præcipere, quia, quamuis ipse non possit Professo præcipere acceptationem Episcopatus, Cardinalatus, vel alterius similis Prælaturæ, vt vidimus *lib. præcedenti dubio 4.* id tamen ideò non potest, quia per eiusmodi acceptationem Professus eo ipso extrahitur, & eximitur ab obedientia Præpositi generalis: quare non potest subdito præcipere, vt id acceptet, hoc enim esset præcipere subdito, ne sit subditus. In casu autem nostro officium illud non extrahit subditum ab obedientia Societatis, sed remanet adhuc subiectus regulæ, & disciplinæ regulari, ac suorum Prælatorum correctioni, cùm nec ipsimet Inquisitores exempti maneant à suis Prælatis, sed ab iis corrigi possint, saltem in iis, quæ non pertinent ad sua officia, & quando pœna non impediret, vel retardaret sui officij executionem, vt tradunt communiter Doctores, quos affert, & sequitur Diana *part. 4. tract. 8. resolut. 53.* quod magis habet locum in casu nostro, in quo Professus deputatus ab Episcopo, vt sui loco assistat in Tribunali S. Officij, manet sub eâdem disciplina regulari, & non minùs liberè à Prælatis Regularibus regitur, & corrigitur, quàm alij omnes Religiosi eiusdem domus, vel Collegij, non ergo apparet, cur Prælatus Regularis non possit subdito præcipere, vt eiusmodi munus acceptet, sicut potest ei præcipere, vt Confessarius sit, vel Concionator alicuius Principis, vel Prælati.

5 Supposita tamen resolutione puncti præcedentis, consequenter dicendum videtur, nullum Prælatum Societatis, neque etiam ipsum Generalem posse id præcipere. Ratio autem est, quia votum obedientiæ Regularis solùm obligat ad obediendum in iis, quæ sunt iuxta regulam: vnde Sanchez *lib. 6. in Decalog. cap. 2. numer. 49.* probat, non posse Prælatum regularem præcipere subdito, vt acceptet Episcopatum, quia Episcopatus non est secundùm regulam, nec pertinet ad statum, aut bonum Religionis, sed ad bonum commune Ecclesiæ, & *num. 50.* addit ob eandem causam, non posse illi præcipere, vt Parochi munus exerceat, nisi sit beneficium regulare eiusdem Religionis. quod etiam ob eandem rationem docet Castro Palao *tomo tertio tractatu 16. disputatione 4. puncto quinto numero tertio.* vbi alios refert. Prædictum autem officium nec est secundùm regulam, nec pertinet ad statum Societatis, sed ad bonum commune Ecclesiæ, & in rigore est pars officij Vicariatus Generalis Episcopi; quare, sicut non pertinet ad Prælatos Regulares imponere suis subditis, vt sint Vicarij Episcoporum, ita nec possunt illis præcipere, vt sint eorum Vicarij in ordine ad causas Tribunalis sancti Officij ob easdem rationes.

6 Maior posset esse difficultas, an Inquisitores ipsi possint præcipere Religioso Societatis, vt eiusmodi delegationem, & officium acceptet, & exerceat, quando ab Episcopo nominatur, id enim probari posset primò ex doctrina generali, quòd Inquisitores possunt cogere ad acceptandum officium Consultoris in Sancto Officio, vt constat ex *cap. vt commissi, §. aduocandi, de hæreticis in 6.* & tenent Doctores communiter, quos affert, & sequitur Carena *tract. de officio Inquisitionis part. 1. tit. 6. §. 1. n. 1.*

7 Secundò magis specialiter posset idem probari ex iure speciali ipsius Societatis, quæ, cùm haberet à Summis Pontificibus priuilegium exemptionis, vt non possent Religiosi Societatis obligari ad acceptanda officia Sanctæ Inquisitionis, vel exercitium etiam in aliorum defectum, absque expresso sui Superioris consensu, ac etiam mandato, vt habetur *in compendio priuilegiorum Societatis, verb. exemptio. §. 3.* ipsa tamen Societas *in quinta Congregatione generali, decreto 21.* ad instantiam Philippi II. Regis Catholici huic exemptioni renuntiauit, & sese obedientiæ Tribunalis Sancti Officij, quoad hæc in Hispaniæ Regnis omninò submisit, vbi non fuit sermo de solis Officiis, Consultorum, aut Qualificatorum, sed *de quouis munere, officio, vel exercitio*; quare videtur Societas agnouisse potestatem Inquisitorum ad cogendum præcepto suos Religiosos, vt hæc munera acceptarent.

8 Aliunde tamen videtur, non potuisse prædictum officium ex præcepto Inquisitorum acceptari. Primò, quia in *dicto capite vt commissi*, sermo solùm est de munere Consultorum, de quibus etiam, & de Qualificatoribus agebatur, quando Societas in quinta Congregatione exemptioni suæ renuntiauit. Querelæ namque omnes Inquisitorum, de quibus ibi mentio fit, erant solùm circa officia Consultorum, & Qualificatorum, quos Inquisitores eligere volebant liberè ex Societate, sicut ex aliis Religionibus: quam libertatem concessit eis Societas in prædicto decreto, nec videtur tunc cogitatum fuisse de officiis Inquisitorum, aut habentibus iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, quæ Societatis mens colligi potest primò ex decreto subsequenti 28. in quo,

ne ex cessione illa exemptionis iam facta daretur ambitionis occasio, prohibitum fuit sub excommunicatione, ne vllus ex Societate officia Consultoris vel Qualificatoris in Inquisitionibus Hispanis ambiret, vel procuraret; de illis ergo solis officiis cogitauerat, quando subiecit se Inquisitoribus in acceptandis officiis illius Tribunalis. Secundò, quia priuilegium, cui cessit Societas, erat, ne cogerentur acceptare ex officio, sine consensu, ac mandato Superiorum: Superiores autem Societatis non poterant subditos cogere præcepto ad acceptanda officia habentia iurisdictionem Ecclesiasticam, quia hæc comprehenduntur nomine *Prælationis extra Societatem*, vt vidimus; ergo tam in ipsa exemptione, quàm in illius cessione non erat sermo de officiis habentibus iurisdictionem, quale est illud, de quo agimus, sed de aliis merè ministerialibus.

9 Ex alio etiam capite cessio illa non videtur potuisse comprehendere hoc officium; quia cessio illa solùm fuit in gratiam Inquisitorum, vt ex contextu patet, & vt Hispani Inquisitores possent liberè vti opera Religiosorum Societatis; debet ergo intelligi circa officia, quæ ab ipsis Inquisitoribus imponuntur, ab eis dependent: quale non est munus interueniendi Tribunali loco Episcopi; hoc enim munus non dependet ab Inquisitoribus, nec ab iis imponitur, sed à solo Episcopo, qui pro suo libito eligit aliquem Vicarium loco sui, cui suas vices delegat: non renuntiauit ergo Societas quoad hoc officium, suam exemptionem, atque adeò non potest ab Episcopi præcepto aliquis ex Societate obligari ad hoc munus acceptandum: quare cùm aliunde Prælati Regulares non possint hoc præcipere, vt vidimus, restat quòd solus Summus Pontifex id possit præcipere.

10 Sed, quidquid de his sit, sublata est iam omnis difficultas, & omne dubium in hoc puncto, stante proprio motu, seu decreto felic. record. Vrbani VIII. edito 26. Februarij anno 1643. vbi ad tollenda omnia dubia declarauit, & decreuit, Religiosos illos, qui iuxta suas constitutiones peculiare votum emittunt non procurandi, nec acceptandi dignitatem aliquam, seu Prælationem extra Religionem, nisi coacti sint, vel adstricti præcepto eius, qui sibi præcipere potest; hoc, inquam, non posse acceptare dignitatem, vel Prælationem eiusmodi ex præcepto cuiuscumque Prælati, vel Superioris, quicumque ille sit, nisi solius Summi Pontificis, vbi omnes alij etiam Legati à latere, & quacumque nota digni excluduntur à potestate id præcipiendi, vel dispensandi in eo voto. Vnde etiamsi Episcopi; vel Inquisitores potuissent hoc munus alicui ex Societate imponere, & præcepto cogere ad acceptandum; nunc tamen proculdubio non possunt, cùm ex vno capite Pontifex ibi sibi vni, & suis successoribus reseruauerit facultatem cogendi præcepto ad quamlibet Prælationem extra suum Ordinem Religiosos, qui ex suo instituto eiusmodi vota emittunt, non acceptandi Prælationes extra suum Ordinem: & ex alio capite idem Pontifex alio Breui, vt suprà vidimus, declarauerit, nomine *Prælationis* in eiusmodi votis intelligi quæcumque officia, quorum officiales de iure, vel consuetudine habent, vel exercent iurisdictionem aliquam Ecclesiasticam, vel laicalem, qualem Ecclesiasticam iurisdictionem etiam in foro externo habent, & exercent, qui loco Episcopi interueniunt Tribunali Sanctæ Inquisitionis.

DVBIVM XXXVII.

Quid iudicandum sit de Professo Societatis fugitiuo.

1 PRofessus quidam Societatis, cùm suo Prouinciali non obediret, timuit, ne fortasse ea de causa in suo cubiculo carceraretur, & fuga arrepta, habitu tamen retento, per plures dies non comparuit, animo tamen redeundi, cùm primùm nouus Prouincialis succederet. Multa ergo in hoc casu, qui in Societate insolitus erat, quæsita sunt.

2 Primò, quærebatur, an censendus esset Apostata? Respondi, non deesse; qui id concedant. Nam in primis, quando non retinetur habitus, etiamsi sit animus redeundi, si tamen sit animus absentiæ longæ, reputari Apostasiam, docent aliqui, quos affert, & sequitur Suarez, *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. capit. 1. numer.* 21. qui *num.* 24. addit, idem procedere, licèt Religiosus fugitiuus non dimittat habitum, quod etiam repetit *cap. 2. num.* 14. pro qua sententia afferuntur etiam Antoninus, Tabiena, & Armilla, quamuis non omninò clarè loquantur apud Castro Palaum *tomo 3. tract. 16. disp. 4. punct. 16. num.* 3. Addit autem Suarez, *dicto cap.* 1. *num.* 35. longitudinem temporis sufficientem ad Apostasiam iudicari debere arbitrio prudentis; sufficere tamen animum ab initio illius longæ moræ, quamuis postea à Prælatis deprehensus, vel mutato consilio, redeat breui ad obedientiam regularem.

3 Communis tamen sententia ad veram, & propriam Apostasiam requirit habitùs dimissionem cum animo non redeundi, ita tradunt communiter Doctores, quos congerunt, & sequuntur Sanchez, *lib. 6. in Decalog. cap.* 8. *num.* 2 Castro Palao *vbi suprà num.* 2. *&* 4. & Lezana *tom.* 1. *cap.* 16. *num.* 7. Cùm ergo hæc sententia ad minùs sit probabilissima, non debemus in casu nostro Professum illum tanquam Apostatam damnare; potuit enim se communi ferè omnium sententia defendere, iuxta quam absoluendus potiùs est à pœnis Apostasiæ.

4 Secundò itaque quæsitum fuit, an saltem ob fugam incurrerit aliquam excommunicationem? Respondi, de iure communi excommunicationem impositam esse Religioso fugitiuo, dimisso habitu, non verò si habitum retineat, vt ex Bullis Pauli IV. & Pij IV. probant Doctores, & videri possunt Suarez, *vbi suprà dicto cap.* 2. *à num.* 10. & Sanchez, *vbi suprà num.* 1. De iure autem speciali Societatis nulla reperitur excommunicatio lata contra fugitiuos, si non sint Apostatæ: imò aduertit idem Sanchez *ibi num.* 7. in Societate non dari propriè habitus dimissionem, cùm Societas non habeat habitum sibi proprium, in nostro autem casu neque hunc qualitercunque proprium, seu vsitatum Societas habitum fugitiuus dimisit, quare nullam ex hoc capite excommunicationem incurrit.

5 Tertiò quæsitum fuit, quibus pœnis ob fugam puniri posset? Respondi, pœnis arbitrariis, attenta qualitate personæ, delicti, & aliis circumstantiis, vt colligi potest ex Tridentino, *sess.* 25. *cap.* 4. *de Regularibus*, vbi eiusmodi Regulares fugitiui ab Ordinario, seu Episcopo puniri præcipitur, non determinando pœnam imponendam. Potest ergo puniri carcere, ieiuniis, & aliis pœnitentiis ad tempus, pro maiori, vel minori culpa, quam in hoc casu contraxisse reperietur.

6 Quartò

6 Quartò quæsitum fuit de aliis ex Societate, si qui fortè deprehendantur, cooperati ad illius fugam, vel saltem non impediuisse cùm ex officio tenerentur impedire: an ij incurrerint pœnas contentas in compendio priuilegiorum Societatis *verb. Apostata, paragrapho 3. & 4.* Respondi pœnas ibi contentas imponi cooperantibus Apostatæ, vel saltem recedenti à Societate, vt fatetur Castro Palao *vbi suprà puncto* 18. *num.* 7. Qui tamen amplectetetur sententiam Suarij *supra* adductam, consequenter deberet dicere, quod, si fuga durauit longo tempore vel ab initio fuit animus differendi reditum per longum tempus, quorum quodlibet in illa sententia sufficit ad incurrendas pœnas Apostasiæ; cooperantes etiam incurrerint pœnas in dictis locis impositas illis, qui cooperantur Apostatis, vel recedentibus à Societate.

7 Vltimò quæsitum fuit, quo peccati genere peccauerint eiusmodi cooperantes: an non solum contra iustitiam, quatenus Societatis in suos subditos ius læserunt; sed etiam contra Religionem, sicut & ipse fugitiuus peccauit etiam contra Religionem, & quibus pœnis puniendi sint. Respondi, peccasse quidem grauissimè, & quidem in multorum sententia peccato iniustitiæ contra iura Societatis, vt docet Suarez *vbi suprà cap* 3. *num.* 3. Castro Palao *d. puncto* 18. & alij, quos retuli *tom. primo de Iustitia disp. 9. sect. 3. num.* 42. vbi tamen probabilius esse dixi cum aliis, non esse peccatum iniustitiæ, quando non intercedit vis, vel fraus ex parte cooperantis, atque ideò in ipso non esse obligationem restituendi pro damnis aliis subsequutis Religioni. Peccant tamen cooperantes illi peccato grauissimè contra Religionem, contra quam directè peccat ipse Professus fugitiuus, alij autem cooperantes peccant indirectè. Quare peccatum cooperantium non videtur esse eiusdem speciei cum peccato ipsius fugitiui, quia regulariter in aliis materiis præter materiam iustitiæ, malitia consulentis, vel cooperantis non est eiusdem speciei, sed indirectè opponitur eidem virtuti, contra quam principalis peccat directè. Quod latiùs explicui, & probaui *disp. 16. de Pœnitentia, sect. 4. num.* 156. *& seq.* Vnde possunt eiusmodi cooperatores cum proportione puniri pœnis, & pœnitentiis debitis; leuioribus quidem, quàm ipse fugitiuus, sed grauibus, iuxta delicti qualitatem, & attentis circumstantiis, & excusationibus, quas fortasse afferre possunt ad excusandum, vel diminuendum suum peccatum.

DVBIVM XXXVIII.

Continens quæsita aliqua circa iudices Conseruatores Societatis.

1 SVpponendum est, potestatem, & iurisdictionem iudicum Conseruatorum, quos Regulares eligebant, & facultatem eorundem Regularium ad eos eligendos, multò ampliorem antea fuisse, quàm hodie sit post constitutionem Gregorij XV. editam anno 1621. quæ habetur *in 4. tom. Bullarij communis,* & est nona inter Bullas eiusdem Pontificis. Quare in hac materia standum omninò est decretis in prædicta Bulla contentis, & declarationibus sacræ Congregationis Cardinalium Tridentini Interpretum postea emanantis quas congerit Lezana *tom.* 1. *c.* 10. per quæ decreta, & declarationes imminuta magna ex parte sunt priuilegia tum aliarum Religionum, tum etiam, quæ Societas amplissima habebat ex Bulla Gregorij XIII. & quæ enumerantur in compendio priuilegiorum Societatis, *verb. Conseruator.* Post prædictam verò Bullam Gregorij XV. Conseruatores in primis eligi non possunt, nisi sint in dignitate Ecclesiastica constitui, vel Personatum obtinentes, vel Ecclesiæ Cathedralis Canonici; sed neque hæc deficiunt, nisi sint in Conciliis Prouincialibus, aut Diœcesanis designati, vt eligi possint: in quibus Synodis debent plures personæ ad hoc munus designari, ex quibus, si aliquis interim obierit, designare debet interim Ordinarius loci cum consilio Capituli alium eius loco vsque ad futuram Synodum. Quod etiam locum habere, quando aliquis illorum per longum tempus abfit, atque ita responsũ fuisse à S. Congreg. docet cum aliis Lezana *vbi sup. num* 56. deinde Regulares debuerunt intra Italiam infra duos menses, extra Italiam verò infra sex menses à die publicationis dictæ Bullæ in Vrbe inchoandos, eligere sibi Conseruatores, & eiusmodi electionis documentum penes acta Curiæ Ordinariorum dimittere, alioquin poterunt corã Ordinariis conueniri. Conseruatorem verò semel electum non possunt durante quinquennio amouere, nisi ex causa legitima à Sede Apostolica, vel ab Ordinario approbanda. Postea tamen responsum esse à S. Congregatione, vel Religiosi, qui intra tempus designatum non deputarunt Conseruatores, possint quandocunque eis libuerit, eos eligere, refert ex Barb. *in Collect. Bullary, verb. Regulares,* 1. Lez. *vbi sup. n.* 58.

2 Addit Gregorius, non posse Regulares vt actores trahere alios coram suo Conseruatore. Nec posse Conseruatores procedere contra quoscumque extra ciuitatem, aut Diœcesim, in quibus fuerint deputati. Controuersia autem orta inter Conseruatorem, & Ordinarium super iurisdictione, in causa non procedendum, donec per arbitros in forma iuris electos fuerit super iurisdictionis competentia iudicatum. Denique additæ sunt pœnæ contra inobedientes aut excedentes limites in hac Bulla præscriptos.

3 Hinc ergo orta sunt aliquot dubia. Primò quærebatur, an hodie possint Conseruatores cognoscere de aliis causis præter casum manifestæ iniuriæ, & violentiæ. Ratio dubitandi oriebatur ex constitutione Bonifacij VIII. quæ habetur *in cap. finali, de officio & potestate iudicis delegati in* 6. vbi dicitur, eiusmodi Conseruatores dati ad manifestas iniurias arcendas, iuxta cuius constitutionis terminos, & non aliter, Congregatio Concilij Tridentini respondit, posse procedere Conseruatores, cuius decisionem postea adducemus. Vnde Lezana *vbi suprà num.* 61. pro comperto supponit, hodie post constitutionem Greg. XV. Conseruatores Regularium non posse procedere siue in ciuilibus; siue in criminalibus, siue quando Regulares sunt Rei, siue quando sunt Actores, nisi in manifestis iniuriis, & violentiis: atque adeò antequam procedere incipiat, oportere, quòd appareat, iniuriam, seu violentiam fuisse manifestam, & notoriam: vbicumque enim iurisdictio committitur alicui respectu certæ qualitatis, debet ei ante omnia de qualitate illa constare. Si tamen Conseruator dubitet de illa *notory* qualitate, vel de ea clarè non appareat, poterit ante omnia summariè examinare, an violentiam, seu iniuria notoria sit, & super eam probationes assumere ad fundandam suam iurisdictionem, itavt si inueniant eam notoriam, procedat, aliàs se incompetentem pronuntiet. Hæc Lezana *ibi.*

4 Cæterùm, quidquid sit de mente huius Auctoris, omninò videtur dicendum, quando Regulares non sunt actores, sed rei, posse, & debere conueniri ipsos coram suo iudice Conseruatore, non solùm in criminalibus, sed etiam in causis ciuilibus, & debitis pecuniariis: prout alij Doctores supponunt, & notat P. Thesaurus *in praxi ecclesiastica parte* 2. *verb. Conseruatores, c. primo n.* 3. dicens, in hoc etiã punctum limitata fuisse priuilegia Regularium à Gregorio XV. Nam Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 5. *de reformatione,*

reformatione, dum prohibuit, ne aliquis apud suum iudicem Conseruatorem in causis ciuilibus alios vt actor traheret, exclusit expressè ab ea prohibitione loca religiosa, relinquens illis sua priuilegia, quæcumque essent, integra, quæ tamen hac in parte abstulit Gregorius in dicto decreto, statuens, ne Regulares, quando sunt actores, possint alios ad suum iudicem Conseruatorem trahere. Constat autem ex verbis ipsis, quòd quando non sunt actores, sed rei, possint, imò & debeant coram suo iudice Conseruatore conueniri in omnibus causis. Verba enim decreti Gregorij sunt hæc. *Ad hæc statuit Sanctitas sua, vt coram ipsis Conseruatoribus Regulares, ac personæ suprascriptæ conueniri quidem, aut trahi debeant, sed alios conuenire, aut trahere non possint, ita vt memorati Conseruatores in causis, in quibus Regulares, & alij* (scilicet quorum Conseruatores sunt) *actores fuerint, nullam prorsus iurisdictionem habeant, sed in iis tantùm, in quibus rei extiterint.* vbi vniuersaliter Conseruatori datur iurisdictio ad omnes causas, in quibus Regulares tanquam rei conueniuntur.

5 Hoc autem efficaciter confirmari potest, quia manifestè constat, Gregorium discrimen assignasse inter causas in quibus Religiosi sunt actores, & illas, in quibus sunt rei. Certum est autem, quòd etiam quando sunt actores, possunt coram suo conseruatore se tueri contra inferentes manifestas, aut notorias iniurias, & violentias. Ita enim respondit & declarauit sacra Congregatio anno 1624. vt habetur post dictam constitutionem Gregorij *in dicto 3. tomo Bullarij*, his verbis: *in constitutione de Conseruatoribus edita à S. memoria Gregorio XV. inter cætera statutum est, vt coram Conseruatoribus Regulares conueniri quidem, aut trahi debeant, sed alios conuenire, aut trahere non possint*, &c. *Dubitatur nunc, an per hæc verba sublata sit facultas, quam habent Conseruatores defendendi Regulares, & alios à manifestis iniuriis, & violentiis, quæ illis de facto inferuntur, dum à suis possessionibus deiiciuntur, & propriis bonis vti, & frui impediuntur Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum censuit, eiusmodi verbis minimè sublatam fuisse facultatem, quam habent Conseruatores defendendi Regulares à manifestis iniuriis, ac violentiis; dummodo obseruent formam præscriptam constitutionibus Innocentij IV. & Bonifacij VIII. relatis* in cap. 1. & finali, de off. delegati in 6. Si ergo Gregorius XV. non prohibuit, quin Regulares possint coram suo Conseruatore tanquam actores ad iudicium trahere alios in manifestis iniuriis, & violentiis, & tamen voluit, quòd non possint vt actores conuenire alios coram eodem Conseruatore in eo causarum genere, in quo possunt, & debent coram eo conuenire, vt rei; consequens est, vt etiam extra manifestas iniurias, & in omnibus causis possint coram eo vt rei conueniri, quo argumento conuictus idem Lezana paulò antè, nempe *numero 61.* id clarè concessit, etiam in causis ciuilibus, quoties Regulares sunt rei; nec video quomodo *num. sequenti* id potuerit negare, nisi ex Typographi errore addita sint ibi verba illa, *quando Regulares sunt rei*; quæ videntur opponi iis, quæ *num. præcedenti* rectè docuerat: imò idem auctor *tom. 3. verb. causa iudicialis, num.* 4. expressè fatetur, posse Regulares, quando sunt rei, conueniri in causis ciuilibus coram suo Conseruatore, prout ex Pauli V. & Gregorij XV. declarationibus apertè colligitur.

6 Secundò ergo quærebatur, an hodie Ordinarius, coram quo ex constitutione illa Gregorij XV. conueniri possunt Regulares, qui non elegerunt debito tempore Conseruatorem, habeat iurisdictionem in Regulares in omnibus causis ciuilibus; & quidem qui dicebant, iudicem Conseruatorem hodie non posse cognoscere de ciuilibus etiam, quando Regulares sunt rei, nisi in manifestis iniuriis, & violentiis, consequenter dicere debebant; & aliqui dixerunt, Ordinarium non posse de ciuilibus cognoscere, nisi in iisdem iniuriis manifestis, & violentiis; quia Ordinarius hodie subrogatur in locum Conseruatoris: subrogatum autem sapit naturam, & conditiones eius, in cuius locum subrogatur, vt constat ex allegatis per Euerardum *in loco, A vi subrogationis* 122. Quare, cùm Conseruator nunc non habeat iurisdictionem in omnibus causis, sed tantùm in manifestis iniuriis, & violentiis, consequens est, quòd Ordinarius, qui in eius locum subrogatur, maiorem iurisdictionem non habeat.

7 Cæterùm, cùm diximus, Conseruatores hodie habere iurisdictionem in omnibus causis etiam ciuilibus, quoties Regulares sunt rei; consequenter dicendum est, eandem iurisdictionem competere Ordinario, quando non fuit Conseruator electus, cùm Ordinarius in locum Conseruatoris subrogetur. Imò hinc potest rursus confirmari, & probari, quod diximus, iudicem Conseruatorem habere hanc iurisdictionem ad causas etiam ciuiles, quando Regulares sunt rei; quia nimirum Ordinarius, qui in locum Conseruatoris subrogatur, iurisdictionem hanc habet etiam quando non agitur de manifestis iniuriis, & violentiis, quod videtur manifestè colligi ex verbis Gregorij XV. in prædicta constitutione. §. 7. vbi dicitur. *Alioquin eo termino elapso, quandiu Conseruatores secundùm formam præsentis constitutionis non elegerint, coram iisdem ordinariis conueniantur.* & §. 4. contra transgressores addita fuerat pœna carendi Conseruatore ad annum. *Careat*, inquit, *Conseruatore ad annum, ita vt illorum causæ interea coram locorum Ordinariis duntaxat cognosci, ac diffiniri debeant*, quæ verba manifestè vniuersalia sunt & ad omnes causas etiam ciuiles extenduntur.

8 Nec obstat supradictis textus *in cap.* 1. *& in cap. fin. de officio, & potestate iudicis delegati in 6.* in quibus dicitur, non posse iudicem Conseruatorem cognoscere, quoties opus est iudiciali indagine, sed solùm de manifestis iniuriis, & violentiis. Nam ibi sermo est de Conseruatoribus datis sine speciali clausula, & facultate cognoscendi de omnibus causis, qualem clausulam ex speciali priuilegio habent ferè omnes Regulares, præsertim Mendicantes; quare in illis non habet locum illa restrictio, vt notauit *glossa* 1. *in dicto cap.* 1. his verbis: *Sed quid, si iniuria non sit manifesta, sed requirit plenam causæ cognitionem, vtrùm Conseruator possit se impedire? Respondeo, quòd non, sed pro hoc est recurrendum ad Ordinarium. Et ista vera sunt, nisi in priuilegiis istorum Religiosorum, vel aliorum, quibus dati sunt Conseruatores, aliud diceretur, videlicet, vt possent cognoscere de iniuriis, & aliis causis, etiamsi requirerent iudicialem indaginem. Et communiter in priuilegiis apponitur illa clausula.* quod etiam adductis priuilegiorum verbis probat cum aliis quos affert, Lezana *tom. 2. cap. 10. num. 23. & 24.* Quare hodie stare debemus, vt dixi, declarationibus, & constitutionibus solùm, ac restrictionibus modernorum Pontificum, quos *suprà* adduximus.

9 Tertiò, & magis specialiter quærebatur, an possit coram iudice Conseruatore. Societatis conueniri scholaris eiusdem Societatis, qui post vota biennij retinet adhuc dominium suorum bonorum, super quibus intentatur ei lis è secularibus. Ratio dubitandi erat, quia illa non sunt bona Societatis, sed illius personæ priuatæ, quare non videtur Conseruator datus ad illa bona tuenda.

10 Dixi tamen, posse proculdubio Conseruatorē Domus, vel Collegij Societ. in quo Religiosus ille degit, cognoscere de eâ causa, quando Religiosus est reus, vel

vel in manifesta iniuria, & violentia, etiamsi Religiosus non sit reus, sed actor, quod videtur manifestè constare, ex verbis Bullæ Greg. XIII. data anno 1572. quæ incipit, *Æquum reputamus*, & habetur in Bullario eiusdem Societatis, in qua iudices Conseruatores ab eadem Societate eligendi deputantur ad causas Societatis, *& singulorum illius personarum*. Quamuis ergo bona, de quibus controuertitur, non sint bona Societatis, sufficit tamen quòd persona, quæ conuenitur, sit propria persona Societatis, vt ad eam extendatur iurisdictio iudicis Conseruatoris; ideò enim fortasse postea in eadem Bulla iniongitur prædictis Conseruatoribus impedire molestias, & grauamina inferri circa bona, & res ad dictam Societatem *communiter, vel diuisim* spectantes: hoc est, vel ad corpus Societatis, vel ad singola eius membra. Cùm ergo hæc bona sint sub dominio vnius membri, & personæ Societatis, debent esse sub tutela iudicis Conseruatoris.

11 Confirmatique potest primò satis efficaciter, quia in eadem Bulla extenditur iurisdictio iudicis Conseruatoris non solùm ad causas Societatis, & singularum eius personarum, sed etiam ad causas familiarium eiusdem Societatis clericali charactere insignitorum. Certum autem est, quòd bona familiarium eiusmodi, super quibus lites possent consurgere, non essent bona Societatis quanto ergo magis spectabit causa ad iudicem Conseruatorem, quando agitur de bonis cuiusdam Religiosi Societatis, quę aliquo modo pertinent ad Societatem, cùm non possit Religiosus de illis bonis disponere sine licentia Prælatorum Societatis, propter votum paupertatis religiosæ, quo sopponitur adstrictus?

12 Confirmari potest secondò, quia quamuis concedamus, bona illa non esse bona Societatis: Conseruator tamen non solùm datur ad tuenda bona Societatis, sed etiam ad tuendas eius personas, & priuilegia, vt constat ex verbis præfatæ Bullæ. Vnum autem ex præcipuis Societatis priuilegiis est exemptio, qua Societas, & singulæ eius personæ, & earum bona eximuntur in primis à iurisdictione Ordinariorum, vt constat ex Bulla Pauli III. data 15. Kal. Nou. anno 1549. & incipit, *Licet debitum*. Quod etiam nominatim confirmauit de iis, qui emiserunt vota simplicia post biennij nouitiatum, in Bulla illa, quæ incipit, *Ascendente Domino*, data 8. Kal. Iun. anno 1584. vbi eos ab omnium aliorum iudicum iurisdictione exemptos esse declarat. Hoc ergo præcipuum Societatis priuilegium manifestè læderetur, si Religiosus ille ratione suorum bonorum conueniretur coram iudice non suo, cùm reus semper conueniri debeat coram suo iudice, non coram eo, à cuius iurisdictione non dependet. Pertinet ergo ad iudicem Conseruatorem inhibere quemcunque alium iudicem, qui sese vellet ingerere, saltem eo titulo, ne priuilegia, & exemptiones Societatis per contrariam iurisdictionis vsurpationem manifestè lædentur.

13 Confirmatur tertiò, quia minus pertinet ad Religionem Nouitius, & eius bona, quàm Religiosus Societatis expleto nouitiatu ligatus votis religiosis, & eius bona: & tamen Nouitius, & eius bona, gaudent omnimoda exemptione, vt cum aliis docet Lezana *tomo primo, capite vigesimoquarto, numero quarto*, & multis relatis Diana *prima parte tractat. de immunitat. Eccles. resolut.* (iuxta primam editionem,) 40. quare, licet illa non sint bona Religionis, non tamen possunt ex illis exigi gabellæ, quia eorum dominus gaudet exéptione religiosa. Minus ergo poterit trahi ad forum iudicis sæcularis Religiosus non Nouitius, sed Religioni iam incorporatus per religiosa; debet enim conueniri coram suo iudice, cuius forum sortitur ob exemptionem religiosam, quàm omninò participat.

14 Hac ergo occasione quartò deinde quærebatur, an possit eo casu Religiosus eligere sibi specialem iudicem Conseruatorem diuersum ab eo, qui est iudex Conseruator illius Collegij, in quo ipse degit. Ratio dubitandi sumi poterat ex verbis Bullæ Greg. VIII. suprà relatæ; in qua conceditur facultas Societ. & *singulis illius personis* eligendi sibi iudicem Conseruatorem, &c. Dixi tamen, hodie id fieri non posse, sed debere recurri ad iudicem Conseruatorem Colleg. aut Domus, ad quā pertinet Religiosus. Nam, quidquid sit de iure antiquo, Greg. XV. in relata constitutione, & abrogatis omnibus priuilegiis, præscriptis formam nouam, sine qua Conseruator non sit legitimus. Inter alias autem conditiones vna est, quòd vnus ex iudicibus Synod. in Synodo nominatis eligantur à Regularibus, vtrique à Conuentu ipso; nā additur, huius electionem debere statim penes acta Curiæ Ordinariorū legitimo documento exhiberi, & dimitti, nec variari intra quinquennium sine legitima causa à Sede Apost. vel ab Ordinario approbanda. Non ergo potest alius eligi ad speciale causam vnius particularis personæ; ille enim, qui electus fuit à Conuentu, videtur electus, & deputatus ad causas omnes intra illam Diœcesim agitandas, vt colligitur ex decreto S. Congregationis Concilij, vel declaratione, quam refert Barbosa *in Collect. Bull. verb. Conseruator*, vbi habetur, debere Regulares eligere Conseruatores, in singulis Diœcesibus, in quibus Monasteria, Conuentus, seu Domos regulares habent. Adde, iuxta eandem constitutionem Gregorij XV. debere Regulares, quoties rei sunt, conueniri coram huiusmodi Conseruatore sic electo: ille ergo est iudex vniuersalis ad omnes eorum causas, nec potest ab alio impediri. Denique hanc esse mentem Sedis Apostolicæ, colligi potest ex Bulla Clementis VII. quam refert Casarubius, *in compend. priuileg. Mendicant. verb. Procuratores fratrum*, Eman. Roder. *tomo tertio quæst. regular. quæst.* 39. *art.* 4. & Lezana *dicto tomo* a *capite* 10. *n.* 66. in qua Pontifex concedit Procuratori, & Syndico fratrum Minorum, vt non possint conueniri, nisi coram iudice Conseruatore eorundem fratrum, quem vocat Conseruatorem domus illius, cuius fuerint Procuratores, vel Syndici. Supponit ergo, Conseruatores non debere esse plores pro numero illorum, qui conseruantur, sed eundem pro tota Domo, vel Conuentu, coram quo debeant omnes, & singuli iudicialiter conueniri.

15 Quærebatur quintò, an prædictus Religiosus Societatis possit cogere actorem, vt eum potiùs conueniat coram Conseruatore, an verò ipse actor possit pro libito adstringere Religiosum, vt coram alio iudice respondeat.

16 Dixi, electionem semper esse penes actorem, qui incipit litem, atque ideò potest agere coram quocunque iudice, qui tamen sit iudex competens ipsius rei. in nostro ergo casu potest actor litem mouere Religioso in primis coram eius Prælato Regulari, qui proculdubio est eius iudex legitimus, vel coram Legato à latere, vel Nuntio Apostolico (si habeat iurisdictionem supra exemptos) vel coram iudice Conseruatore illius Collegij, vel domus, ad quem Religiosus ille spectat, vel denique potest petere ab Auditore Cameræ Apostolicæ iudicem specialem ad cognoscendum de illa causa.

17 Quærebatur sextò, in quo loco possit actor agere contra illum Religiosus, an vbi est ipse Religiosus an vbi sunt bona stabilia, quæ petuntur. Dixi regulam generalem esse, quòd actor agere possit in altero ex illis locis, vbi actor voluerit, vt post alios obseruat

Baptista Fragosus *de regimine Reipublicæ Christianæ p.1.lib.4.disp.10 §.1.n.107.* In casu tamen nostro videtur fallere, nec posse recurri ad Prælatum Regularem, vel ad Conseruatorem illius loci, in quo sunt bona; non quidem ad Prælatum, quia ille non est Prælatus illius Religiosi, nec vllam in eum habet potestatem, cùm non magis eius subdatur illi Prælato, quàm Prælato, alterius Religionis. Nec etiam habet iurisdictionem ratione territorij, in quo sunt bona, cùm Prælatus regularis non habeat territorium, sed solùm sit Superior domus, vel Collegij, & Prælatus illarum personarum: non ergo apparet, vnde habeat titulum ad illam causam cognoscendam, & iudicandam. Sed neque ad iudicem Conseruatorem illius loci, in quo sunt bona, pertinere potest iudicium; quia in Bulla relata Gregorij XV. prohibetur, vt vidimus, ne iudex Conseruator possit citare, aut trahere ad suum forum eos, qui sunt extra Diœcesim, in qua deputatus est Conseruator. Frustra ergo recurreret ad ipsum contra Religiosum alibi commorantem, quem ille iudex Conseruator non posset ad respondendum citare, aut compellere. Alia ergo remedia accipienda sunt, recurrendo ad Prouincialem proprium illius Religiosi, vel ad Legatum, aut Nuntium (si possit indicare de exemptis, vel ad iudicem delegatum ab Auditore Cameræ Apostolicæ, vt diximus.

DVBIVM XXXIX.

An Prouincialis Societatis, & Rector Seminariorum possint benedicere sacra ornamenta.

1 Societas, quamuis viuæ vocis Oraculo habuerit facultatem aliquam quoad hoc; nihil tamen habet sibi specialiter concessum per litteras, sed solùm per communicationem priuilegiorum aliarum Religionum potest frui facultatibus illis concessis. Inueniuntur autem plures concessiones illis per litteras Apostolicas factæ: & præcipua est, quæ habetur in Bulla Leonis X. edita die 3. Februarij anno 1514. quam affert Eman. Rodet. *in Bullario Regularium*, & est ibi Bulla 6. eiusdem Leonis, in qua conceditur Generali, Prouincialibus, Custodibus, & Guardinis fratrum minorum, vt possint benedicere ornamenta, & paramenta, & alia quæcumque ad diuinum cultum necessaria, in quibus chrisma non interuenit, pro vsu proprio tantum. Cùm qua moderatione Societas hac facultate vtitur, vt constat ex compendio priuilegiorum Societatis *verb. benedicere*, quamuis ibi prædictis Bulla non referatur, quia fortasse à Collectore visa non fuerat. Circa vsum ergo huius facultatis quæsitum fuit; an non solùm Præpositi locales, & Rectores Collegiorum Societatis benedicere possent eiusmodi ornamenta, sed etiam Prouinciales, atque etiam Rectores Seminariorum, in quibus sæcolares alumni sub cura, & regimine Societatis educantur, quale est Seminarium Romanum, Collegium Germanicum, Anglicum, Græcum, & alia similia. Ratio autem dubitandi est, quia in prædicto compendio priuilegiorum Societatis non fieri videtur meotio de illis, sed de Generali, & de Præpositis, ac Rectoribus localibus Societatis, quales non videntur esse Rectores Seminariorum, qui quidem non videntur esse Superiores Societatis, sed secularium, qui ibi reguntur, & educantur: & ideirco in Congregationibus Prouincialibus, in quibus Præpositi omnes, & Rectores congregantur; Rectores tamen Seminariorum non conueniunt, vt habetur *in quinta Congregatione Generali, decreto* 81. *& in* 6. *Congregatione, decreto* 25.§.1. vbi aduerte, hos Rectores Seminariorum condistingui *in decreto* 81. ab alijs, *qui Societatis domicilia administrant*: hi autem non dicuntur Societatis domicilia administrare, sed *Seminariorum curam habere.*

2 Duplex poterat esse in hoc puncto difficultas. Prima an poterit Generalis eiusmodi facultatem benedicendi vestes sacras communicare Prouincialibus, & Rectoribus Seminariorum. Secunda, an de facto eam illis communicasse censeatur. Circa primam partem dixi, probabile mihi esse, priuilegia, quibus Societas per communicationem fruitur, has etiam personas extendi. Et quidem, quod attinet ad Prouinciale, res videtur esse extra controuersiam; quia Bulla Leonis X. suprà adducta, loquitur expresse de Prouincialibus fratrum Minorum: & *in compendio priuilegiorum Societatis, verb. benedicere*, post §.tertio, P. Generalis communicat illam facultatem omnibus Præpositis domorum, ac Rectoribus, & alijs Superioribus, quibus Prouinciales communicandam duxerint. A fortiori ergo Prouinciales eam facultatem habent, cùm possint ipsi eam alijs communicare. Præsertim, cùm & ipsi sint Præpositi singularum domorum illius Prouinciæ, ita enim appellantur Præpositi Prouinciales; quare nihil prorsus competit Præposito, vel Rectori locali in sua domo, vel Collegio, quod non competat multò magis Prouinciali in eadem domo, vel Collegio, & in singulis alijs suæ Prouinciæ.

3 Difficilius videri posset, quod attinet ad Rectores Seminariorum: sed tamen si simul cum Conuictoribus, vel Seminaristis sæcularibus, subditos habeant aliquos ex Societatis, videntur posse in dicta facultate comprehendi nomine *Rectorum*, atque ita olim interrogatus respondit P. Ioannes de Salas. Ratio autem esse potest, quia, quando eiusmodi Rectores habent sub se subditos ex Societate, quos gubernant, sicut alij omnes Rectores, & ipsi nulli alij Præposito, aut Rectori locali subduntur, sed soli Prouinciali immediatè (de huiusmodi enim Rectoribus loquimur, qui soli Prouinciali immediatè subiacent,) iis, inquam, nihil videtur deesse, vt in toto rigore sint viri Superiores, & Rectores, ac Prælati Regulares Societatis. Non sunt quidem Prælati Regulares respectu Conuictorum, & subditorum secularium, quos habent; quia, Prælatus Regularis habet relationem necessariam ad subditos Regulares: sed tamen respectu subditorum Regularium, quos habet, non video cur non sit verus Prælatus Regularis, cùm in eos habeat iurisdictionem ordinariam permanentem, & circa illos possit, & exerceat, quidquid possunt, & exercent circa suos subditos alij Prælati Regulares, & nulli alteri Prælato locali subdatur, sed soli Prouinciali.

4 Nec obstat, quòd maior pars subditorum sint sæculares: sufficit enim, quod sint etiam alij Religiosi, qui eum suo Rectore possint facere Collegium constans ex ministris, & officialibus religiosis quales vltra Rectorem sunt Minister, Subminister, Consultores, Admonitor, Confessarij Religiosorum, & omnes, qui in aliis Collegiis reperiuntur. Regula namque generalis est, quòd vtile per inutile non vitiatur, & communitas Religiosa non perdit suam naturam ex eo, quòd habeat sibi adiunctam aliam communitatem sæcularem. Nec Moniales desinunt habere verum Monasterium regulare, quamuis habeant intra suam clausuram puellas multas sæculares ad educationem, quas eadem Abbatissa gubernat. Imò olim Monachi pueros multos sæculares ad similem educationem secum habebant, nec ideò minus censebatur Monasterium regulare, sub Abbate proprio Regulari. Similiter ergo in eiusmodi Seminariis, vbi sunt plures ex Societate, reperitur verum Collegium regulare, constans

constans ex Rectore, & Religiosis Societatis, quamuis idem sit Rector secularium, cum quibus componit aliam communitatem sæcularem.

5 Magis videtur posse obstare, quòd domus, seu locus ille non sit verè locus Societatis, nec ad eius dominium pertineat, sed ad communitatem illam secularem, ad quam vocantur Religiosi Societatis quasi hospites; & administratores, possuntque ex causis expelli, & vocari eorum loco alij Religiosi, vel seculares, qui curam loci, & alumnorum habeant, & non semel ita factum est, dimissis, & iterum reuocatis Patribus Societatis: non est ergo Collegium Societatis, sed seculare, in quo Religiosi ob iustas causas hospitantur. Vnde diximus suprà *dub.* 35. Ecclesias illorum Seminariorum non esse propriè Ecclesias Societatis, nequein iis locis prohibitum esse ingressum fœminarum, sicut in domibus Regularium, quia non tam alumni illi sunt in domo Societatis, quam Religiosi Societatis in domo alumnorum, vt eorum curam habeant.

6 Propter hæc itaque fatendum videtur, loca illa non esse, in toto rigore, & strictè loquendo, Collegia Societatis, quando nimirum Religiosi Societatis, vocati solùm sunt ad curam loci, & alumnorum habendam, & dominium manet penes communitatem alumnorum, quod confirmari potest ex verbis constitutionum Societatis *p.* 4. *cap.* 2. §. 3. & Congregationis quartæ Generalis *decreto* 23. & 27. vbi prohibetur Generalis dissoluere, vel relinquere Collegia semel acceptata, nisi accedat consensus Societatis in Congregatione generali, vel, si vrgeat necessitas, saltem per suffragia Prouincialium, & Assistentium, & duorum antiquissimorum Professorum ex singulis Prouinciis Europæ. Et tamen certum est, posse saltem Generalem relinquere Seminarium, cuius curam Societas susceperat, & iubere, vt Societatis Patres abeo recedant. Non ergo comprehenduntur eiusmodi Seminaria nomine Collegiorum, quando interpretatio stricta facienda est; quia tamen nunc non versamur in odiosis, sed in materia fauorabili, qualis est facultas benedicendi vestes sacras, probabile videtur, quòd nomine *Superiorum localium* comprehendantur Rectores horum Seminariorum, qui respectu subditorum Regulariū sunt veri Prælati Regulares locales, atque ideo videntur comprehendi in facultate concessa omnibus Prælatis localibus benedicendi ea ornamenta sacra; sunt enim veri Superiores locales affixi tali loco, & exercentes eandem & plenam iurisdictionem in suos subditos Regulares, quam exercent alij omnes Præpositi, & Rectores domorum, & Collegiorum Societatis.

7 Nec obstat facilior dissolubilitas huiusmodi Collegiorum, aut quòd illa non sit domus propria Societatis, sed alumnorum secularium, quia id etiam ferè reperitur in Pœnitentiariæ S. Petri in Vrbe, & Lauretana, in quibus Sacerdotes Societatis habitant in domibus deputatis Pœnitentiariis illarum Ecclesiarum, quandiu Societas illarum curam ex commissione Sedis Apostolicæ exercet; & posset Generalis iustis de causis curam illam dimittere, & petere à Summo Pontifice, vt alios Pœnitentiarios seculares, vel Regulares introduceret. Imò Societas in iis locis non habet Ecclesiam propriam, sed sicut in Ecclesia S. Petri, vel Lauretana confessiones audiunt, ita ibidem Pœnitentiarij celebrant. Et tamen, quandiu ibi sunt, habent suum Rectorem, & sub eius obedientia viuunt, sicut in cæteris Collegiis; nec vllus dubitauit, an Rector ille possit benedicere vestes sacras, sicut alij Rectores, à quibus quoad vsum omnium facultatum nullo modo differt: differt quidem Rector Pœnitentiariæ à Rectoribus Seminariorum, quòd hi habent etiam subditos seculares, quos illa non habet, sed solos Regulares: & ideò fortasse Rector Pœnitentiariæ locum habet in Congregatione Prouinciali cum aliis Rectoribus, quod non conceditur Rectoribus Seminariorum, quia Rector Pœnitentiariæ per se, & primariò constituitur Superior Regularium; Rectores verò Seminariorum ex primaria intentione videntur deputati ad regendos subditos sæculares: & per accidens habet subditos religiosos, quorum opera indiget ad regimen secularium. Hoc tamen discrimen videtur esse extrinsecum, & pertinens ad causam finalem: intrinsecè verò non minùs est Superior ordinarius suorum subditorum Regularium, quàm sit Rector Pœnitentiariæ, & aliquando plures habebit subditos Religiosos Rector alicuius Seminarij, quàm Rector Pœnitentiariæ. Vnde quamuis *in Congregatione generali quinta, decreto* 81. exclusi fuerint Rectores Seminariorum à Congregatione Prouinciali, ne nimium cresceret numerus congregandorum: *in Congregatione tamen quarta in formula Congregationis Prouincialis, cap.* 3. §. 5. admissi fuerant, quoties Rectores illi immediatè Prouinciali subessent, & nouem è Societate in Seminario communiter habitarent: quia in iis casibus nihil videbantur à cæteris Rectoribus differre.

8 Magis obstare posset differentia alia suprà insinuata, quatenus Pœnitentiarij, & eorum Rector videntur magis esse in domo, seu loco Societatis, quia, licèt domus illa non sit verè sub dominio Societatis, sicut sunt alia loca, & Collegia, sed solùm Patres habitent ibi ex concessione Sedis Apostolicæ, quandiu munus Pœnitentiariæ exercent; ad tamen sufficit, vt pro tunc domus illa Societatis dicatur. nam, sicut dicitur domus mea, quam ego ex conductione habito, licet non sit mea quoad dominium proprietatis: ita potest dici domus Societatis, quam Societas ex concessione Sedis Apostolicæ habitat, parum enim refert, quod ex mercede, & pretio annuo, vel quòd gratis habitet Societas, vt eius domus interim dicatur. In Seminariis autem non ita propriè dicuntur loca illa loca Societatis, quia licet Rector & alij Religiosi Societatis ibi habitent, etiam ex concessione Sedis Apostolicæ, vel eorum ad quos ea loca pertinent, quandiu Societas conuictorum, vel Alumnorum curam gerit: non sunt tamen ipsi partes Societatis primarij, inquilini; vt ita dicam, illorum locorum, sed ipsi alumni, in quorum gratiam constructum est; Patres verò inducuntur quasi principales officiales Alumnorum: quare magis dicitur locus ille domus Alumnorum, quàm Societatis; & ideò etiam minùs strictè obligat ibi, vt suprà dixi, clausura regularis, ne ingredi possint fœminæ, quàm in domo Pœnitentiariæ, quæ propriè est domus Regularis. Vnde fatendum est, Rectorem Pœnitentiariæ magis propriè esse Rectorem Societatis, quàm Rectorem Seminarij, quia ille est Prælatus localis in loco Societatis, quod in toto rigore non habet Rector Seminarij.

9 Cæterùm, quamuis quoad locum sit differentia; quoad communitatem tamen religiosam, quam vterque Rector gubernat, nulla videtur esse differentia: quare, cùm Rector magis sit Rector subditorum, quàm loci, non videtur Rector Seminarij excludendus à nomine Rectoris, & Prælati localis Societatis. Nam Prælatus localis non solùm est, qui habet ius in locum, sed etiam qui in certo loco determinato habet ius in personas degentes, ibi, cùm vtroque modo verum sit, testrictam esse eius iurisdictionē ad certum locum. Adde, licèt Locus ipse non sit ita propriè locus Societ. sicut alia Collegia, vel sicut domus Pœnitentiariæ: in aliquo tamen sensu posse dici locum Societ. & Societatē habere ius aliquod in locū ipsum, non quidem dominium, vt constat, sed vsum, & habitationem quoad proprias ex concessione

dominí, à quo vocantur Patres, vt habeant curam illius loci, & vt ibi habitent, ac per consequens habent ex voluntate domini ius ibi habitandi, non soli, sed cum alumnis; quæ concessio proculdubio dat Patribus aliquod ius, non quidem contra Sedem Apostolicam, sed contra alios omnes, & contra ipsos Alumnos, a quibus non possunt sine manifesta iniuria expelli, quia id fieret contra ius acquisitum ex concessione potentis tale ius concedere: quod multò magis procedit in Seminariis illis, in quibus Societas curam, & regimen immediatum habet ex testamento fundatoris, vt in Seminario Hibernorum Romæ erecto, vel ex Bullis Summorum Pontificum, qui in perpetuum curam illorum locorum à Sede Apostolica erectorum Societati commiserunt. Ex huiusmodi enim testamentis, vel Bullis Pontificiis non leue ius Societas comparat ad loca illa regenda, & habitanda, & meritò censetur fixum, & stabile, quod ex testamento, vel Bulla Pontificia firmatum est; atque ideò in catalogo, qui aliquando typis vulgari solet, Prouinciarum, & Collegiorum Societatis, non minùs eiusmodi Collegia, & Seminaria enumerantur, quàm cætera omnia: non ergo immeritò Collegia Societatis dici possunt, & eorum Rectores in materia fauorabili, qualis est ista, possunt intelligi sub nomine Rectorum localium Societatis.

10 Vnde facilè iam responderi potest ad id, quod secundo loco proponebantur, an Præpositus Generalis habuerit intentionem communicandi hanc facultatem Rectoribus Seminariorum: quamnis enim priuilegia à Sede Apostolica concessa ad eos etiam Rectores extenderetur, id satis non erat, si Generalis illis hanc facultatem non communicaret, à quo vno debent facultates, & priuilegia omnia singulis Societatis personis positiuè communicari, vt licitè, & validè illis prodesse possint. Intentio ergo Generalis colligenda erit ex verbis, quibus eam facultatem communicat in compendio priuilegiorum Societatis, verb. *Benedicere*, vbi postquam *in* §. 4. dictum fuerat posse in Societate omnes Præpositos domorum, & Rectores ea ornamenta benedicere, additur postea nomine Præpositi Generalis: *Hæc facultas conceditur omnibus in ea comprehensis, & aliis Superioribus, quibus Prouinciales communicandam duxerint*, in quibus verbis videtur Generalis requirere ad minùs iudicium Prouincialis, vt alij Superiores præter Præpositos, & Rectores Collegiorum ea facultate vti possint. Non apparet autem, qui sint *alij Superiores*, nisi Rectores Seminariorum: nam, licèt in singulis domibus, & Collegiis, præter Præpositum, & Rectorem, sit etiam minister, qui est quasi instrumentum Præpositi, vel Rectoris, & in aliis Ordinibus appellari solet Subprior, vel Vicarius, & in Societate censetur Superior, quamuis non possit præcipere in virtute sanctæ Obedientiæ: hi tamen Ministri non possunt in casu nostro intelligi nomine aliorum Superiorum, quia hæc facultas benedicendi ornamenta non competit Societati, vt diximus, nisi ex communicatione priuilegiorum aliorum Ordinum. Nullibi autem reperitur concessa hæc facultas aliis Ordinibus pro Subprioribus, vel Vicariis Prælati localis: non potest ergo communicari Ministris in Societate, nisi quando ob absentiam, vel mortem Rectoris, Minister remaneret Vicerector, & haberet plenè gubernium totius Collegij; quo casu non indiget peculiari communicatione, qua Prouincialis ei communicet facultatem hanc benedicendi. Nam in prooemio dicti compendij priuilegiorum Societatis expressè declaratur, omnes facultates concessas Præpositis, vel Rectoribus, intelligi concessas eiusmodi Vicepræpositis, vel Vicerectoribus, quando nullus alius est Præpositus, vel Rector, vel adeò longè abest, vt pro rei exigentia non satis commodè consuli possit. Restat ergo, quòd nomine *aliorum Superiorum*, quibus non nisi de consensu Prouincialis, hæc facultas communicari censetur, intelligi debeant Superiores, seu Rectores horum Seminariorum, quibus non nisi per manus, & nutum Prouincialium hæc facultas communicatur.

11 Mihi ergo certum videtur, voluisse Generalem Rectoribus Seminariorum eiusmodi communicare hanc facultatem, interueniente saltem consensu Prouincialis, hoc enim ad minus prædicta communicationis verba probare videntur; quare optimè facient eiusmodi Rectores, si petant hanc communicationem à suis Prouincialibus, & sciu, aliquos eorum Romæ illam a Generali petere: idque magis tutum erit, vt ambiguitas prædictorum verborum omninò tollatur. Probabile tamen videtur, quòd intentio Patris Generalis absolutè feratur ad eiusmodi Rectores sine necessitate noui consensus obtinendi à Prouinciali; quia in fauorabilius, qualis est communicatio facultatis, & vbi aliunde non colligitur eorum exclusio, ipsi intelligi videntur nomine *Rectorum*, atque ita ab omnibus appellantur Rectores. Nec obstant verba illa, quibus Generalis dicit posse communicari eandem facultatem *aliis Superioribus*, quibus Prouinciales communicandam duxerint, quia verba illa possunt commodè intelligi de Superioribus Residentiarum, quæ non sunt Collegia, sed loca aliqua, in quibus aliqui è Societate sub vno Superiore habitant, vt ibi Societatis ministeria exerceant interim, dum opportunitas erigendi Collegium speratur, hi non appellantur Rectores, sed Superiores talis, vel talis residentiæ.

12 Porro hanc esse interpretationem, & sensum illorum verborum, probari potest ex verbis aliis præfationis appositæ ante illud compendium priuilegiorum Societatis, vbi pro intelligentia omnium priuilegiorum, & facultatum subsequentium, explicatur, & declaratur qui sint intelligendi nomine *Superiorum*, quando postea Generalis dicitur aliquam facultatem communicare Superioribus; declaratio autem est hæc: *Denique nomine Prouincialium, Præpositorum, & Rectorum, quorum non rarò in compendio fit mentio, subintelligendi quoque sunt Viceprouinciales, Vicepræpositi, ac Vicerectores, quando nimirum nullus est Prouincialis, Præpositus, aut Rector, vel adeò longe abest, vt pro rei exigentia consuli non satis commodè possit: qui omnes etiam nomine Superiorum in hoc compendio significantur. Nam reliquis residentiarum, & missionum Superioribus, eorum Superiores, à quibus vel mittuntur, vel sub quorum cura, & directione viuunt, eas ex sibi concessis facultates iuxta constitutiones communicare poterunt, quas pro ratione locorum, temporum, & personarum communicandas iudicauerint.* In quibus verbis obseruo, duas solùm classes Superiorum in Societate distingui quoad vsum priuilegiorum, & facultatum. In prima sunt Prouinciales, Præpositi, Rectores, Viceprouinciales, Vicepræpositi, & Vicerectores, & hi omnes intelliguntur nomine *Superiorum*, quoties communicatur aliqua facultas omnibus Superioribus. In secunda classe ponuntur soli Superiores residentiarum, & missionum: & his debent communicari facultates à suis Superioribus immediatis. Quando ergo postea in casu nostro communicatur absolutè facultas benedicendi ornamenta omnibus Præpositis, & Rectoribus, & deinde dicitur quod Prouincialis poterit decernere, an sit aliis Superioribus communicanda; ij soli debent ibi intelligi nomine *aliorum Superiorum*, qui suprà in præfatione nominati, fuerant distincti à Præpositis, & Rectoribus, nimirum Superiores residentiarum, & missionum, solùm sub conditione, si prouincialis communicandam iudicaret. Dixi tamen, intentionem hanc habuisse *quantum de se erat*; quia

fortasse aliqui erunt Superiores residentiæ, vel missionis, quibus iuxta Societatis priuilegia suprà adducta, ea facultas communicari non possit, eo quòd non habent conditiones requisitas, vt possint absolutè censeri Prælati locales. v. gr. si missio fiat ad tempus in aliquo loco, vel si duo, vel tres è Societate habitent etiam permanenter in aliquo, vt curam habeât bonorum temporalium, quæ ibi sunt, & pertinent ad aliquod Collegium principale: tunc enim qui ibi Superior appellaretur, non esset Prælatus localis regularis simpliciter, & absolutè, sed esset quasi minister Rectoris Collegij principalis, ad quod bona illa spectant. Non video autem priuilegium alicuius Religionis datum per Bullam, ex vi cuius possint eiusmodi Superiores subordinati, & qui non sunt absolutè Prælati locales, benedicere vestes sacras. Et hęc de hia sufficiat tetigisse.

DVBIVM XL.

An possit erigi Congregatio sodalium B. Virginis in loco, qui non sit sub dominio Societatis.

1 SVppono, ex Bullis Gregorij XIII. Sixti V. & Clementis VIII. quæ habentur in Bullario Societatis, posse erigi in omnibus domibus, Collegiis, & residentiis Societatis, sodalitates, vel Congregationes scholarium, vel quorumcumque aliorum, qui iuxta regulas à Generali præscriptas, ibi conueniunt ad frequentiam Sacramentorum, & alias pias exercitationes obeundas: quæ omnes Congregationes aggregantur Congregationi primariæ erectæ in Collegio Romano Societatis, & eo ipso fruuntur omnibus gratiis, & indulgentiis eidem primariæ Congregationi concessis.

Hoc supposito, quæsitum fuit, verùm ad hoc, vt Congregatio, seu sodalitas aliqua B. Virginis alicubi à Patribus Societatis erigenda primariæ Congregationi aggregari, eiusque indulgentiia, ac gratiis frui possit, requiratur quòd sodales conueniant, & sua spiritualia exercitia consueta peragant in loco, qui propriè ad Societatem pertineat; an verò sufficiat, si locus ille Societati quoad vsum suorum ministeriorum, ac functionum à vero eius domino concessus sit.

2 Hoc vltimum sufficere, probari videbatur. Primò ex mente Gregorij XIII. & Sixti V. qui, licèt in prædictis suis bullis concedentes erectionem, & aggregationem aliarum Congregationum, vtantur illis verbis, *in quibuscumque Collegiis, domibus Ecclesiis Societatis IESV*: non tamen videntur voluisse verba illa vsurpare in eo rigore, vt complecterentur solas domos, Ecclesias, &c. quæ verè, & quoad proprietatem, seu dominium sint eiusdem Societatis, sed potiùs vt complecterentur etiam eas, quæ saltem quoad vsum suarum functionum sunt eiusdem Societatis ex liberali accommodatione, & concessione verorum dominorum; partim, quia concessio hæc erigendi, & propagandi Congregationes est fauorabilis, atque adeò extendenda, quantum sine verborum violentia extendi potèst. Partim etiam, quia Societas plerumque in aliquibus locis per plures annos commoratur, suasque exercet functiones, (inter quas non est postrema harum Congregationum institutio,) antequam habeat propriam domum, vel saltem Ecclesiam, seu Capellam, vel Oratorium. Non videtur autem credibile, dictos Pontifices tantopere laudantes in suis Bullis eiusmodi Congregationes, earumque spiritualia exercitia, & animarum fructus, voluisse fideles in illis locis priuare hoc fructu cum spirituali eorum iactura.

3 Secundò probatur, quia ad tollendum hunc scrupulum, seu hanc verborum ambiguitatem, Clemens VIII. in sua Bulla data die 30. Augusti anno 1602. quando facultatem à Gregorio XIII. & Sixto concessam extendere voluit etiam ad residentias, videtur de industria mutasse verba: nec enim dixit eiusmodi Congregationes *erigendas in domibus, Collegiis*, &c. prout eius Prædecessores dixerunt, sed dixit erigendas *apud residentias, domos, Collegia, Ecclesias Societatis*; &c imò dixit *apud quascumque residentias Presbyterorum Societatis*; qui tamen plerumque residentiam habere solent sine Ecclesia propria, & degunt in domo alienâ; quare ad eum etiam locum, & casum facultas illa extensa omninò videtur, ne falsa sit locutio illa vniuersalis Clementis, *apud quascumque residentias* posse erigi eiusmodi Congregationes.

4 Tertiò probatur, quia ex aliquorum sententiâ Indulgentiæ Ecclesiis Societatis concessæ locum etiam habent, & obtineri possunt in eo Templo, quo Societas proprias Ecclesias adhuc carens, ita ad suas functiones in eo exercendas vti potest, & solet, vt communiter ab omnibus ibi haberi, dicique soleat templum Societatis. Poterit ergo ibidem erigi sodalitas sub regimine Societatis, quæ primariæ Congregationi Romanæ aggregetur, & eiusdem indulgentiis, & gratiis fruatur.

5 Denique vsus videtur huic sententiæ fauere, nam in primis de facto in variis Conuictoriis, & Collegiis, seu Seminariis alumnorum secularium Societatis curæ commissis proprietate, & dominio loci ad alios, & non ad Societatem pertinente, Congregatione eiusmodi multæ sunt erectæ, & primariæ Congregationi aggregatæ, nec dubium fuit de earum erectionum valore, & quòd sodales gratiis, ac Indulgentiis primariæ Congregationis fruantur; quod idem dici potest de aliis non paucis Congregationibus, quæ, licet in Collegiis erectæ videantur, earum tamen sodales ad sua exercitia conueniunt extra Collegia in Sacellis, vel Oratoriis vsui sodalitatis ad suas functiones concessis, dominio ad alios spectante: quæ tamen Congregationes non minus solent primariæ Congregationi Romanæ aggregari, & eiusdem gratiis, ac indulgentiis potiri, nec de iis vnquam dubitatum.

6 Pro contraria tamen sententia, & contra legitimum valorem huiusmodi sodalitatum videbantur esse in primis verba Summorum Pontificum in prædictis Bullis, in quibus solùm conceditur facultas erigendi eiusmodi sodalitates in Collegiis, Ecclesiis, domibus, & residentiis Societatis, seu apud ea loca, in qua voce nullum videtur inesse Mysterium, cùm ipse Clemens VIII. referens concessionem à Gregorio, & Sixto factam, vtatur ea voce *apud*, quamuis illi non dixissent *apud*, sed *in Ecclesiis, Collegiis*, &c. Quare non videtur aliud intendisse Clemens, dicens, *apud Collegia*, &c. quàm quòd eius Prædecessores intenderant, dicentes *in Collegiis*, &c. Accedebant deinde responsa Præpositorum Generalium Societatis. Nam P. Claudius Aquauiua in litteris datis anno 1584. ad Prouinciam Neapolitanam, & anno 1600. ad Prouinciam Austriæ, respondit, *Congregationum, quæ sunt extra domum, vel Collegium, non esse suscipiendam aliam curam; quàm vt habendis exhortationibus; priuatisque colloquiis sodales ad pia opera excitentur.* Similiter anno 1610. die 7. Augusti Prouinciæ Poloniæ respondit: *Congregatio haberi non potest in domo vicinâ nostra, quia Congregationes haberi debent in domibus nostris, nec aggregatio ad primariam dabitur, nisi cùm locus idoneus domi nostra paratus fuerit.* Item P. Mutius Vitelleschus Generalis, litteris suis datis 10. Iulij

anno

anno 1621. ad Prouinciam Flandriæ respondit: *Congregationes extra domicilia Societatis institui, aut instituta ad nostras aggregari non possunt.* Item 19. Augusti anno 1631. Germaniæ superiori respondit, *Oratorium Congregationis non potest alibi ædificari, quàm in fundo Societatis: si enim ita seiunctum sit, vt pars Collegij censeri nequeat, non poterunt, qui in illo sunt, frui indulgentiis.* Denique idem 3. Martij anno 1640. Prouinciæ Poloniæ respondit: *Congregationes domi nostræ non erecta, nec à Societate administrari, nec aggregari iis, quas administramus, nec harum priuilegiis, ac indulgentiis donari possunt.*

7 Vides rationes pro vtraque parte. Ego quidem die 26. Iulij anno 1642. cùm iterum apud eundem P. Motium de hoc quæreretur, ita respondi. Seclusis responsis Patrum Generalium, hæc mihi dicenda videntur, iuxta quæ fortasse eorum responsorum sensus intelligi posset. Primum, non ita debere locum, vbi erigitur Congregatio, & fiunt eius exercitia, esse, sub dominio proprietatis Societatis, vt non sufficiat esse sub iure Societatis saltem quoad vsum liberum, v.gr. si Collegium, vel residentia nondum habeat domum propriam, & ideo Patres habitent in domo conducta prout habitarunt aliquandiu Patres Collegij Ianuensis, & Seminarium Romanum, in quibus locis Congregationes scholarium, vel conuictorum erigi potuerunt, quia illa dicuntur verè loca Societatis. Sicut etiam dicitur verè, & in rigore palatium, & domus Cardinalis, & fruitur omnibus priuilegiis, quæ Cardinalium Palatiis competunt, domus, vbi Cardinalis permanenter habitat, licèt sit conducta; quia durante conductionis tempore quoad vsum liberum fit sua, atque ita ab omnibus appellatur, & existimatur.

8 Vnde secundò dicendum videtur, idem esse sentiendum, licèt absque pretio concedatur vsus liber illius loci, cum eodem iure, & facultate libera, ac si esset domus conducta; quòd enim soluatur, vel non soluatur pretium, est per accidens, & parùm refert, si effectus est idem, & Patres habent idem ius ad liberum vsum illius loci, perinde ac si essent domini proprietatis.

9 Tertiò, quamuis Ecclesia, vel Oratorium, in quo exercentur ministeria, non esset locus coniunctus reliquæ Patrum, habitationi: si tamen locus ille esset ipsorum Patrum, vel quoad proprietatem, vel saltem quoad vsum liberum, altero ex duobus modis supradictis, idem videtur dicendum. Nam alicubi Templum est separatum à reliqua Patrum habitatione interiecta via publica, & tamen censetur, & appellatur Ecclesia Societatis. Et quidem Collegium Græcorum Romæ diuiditur à sua Ecclesia, nec à Collegio, nisi per viam publicam, quæ interiacet, aditi poterat ad Ecclesiam, ad quam tamen nunc datur aditus internus per arcum, seu pontem paucis ab hinc annis supra viam publicam constructum, & tamen semper Ecclesia illa erat, & censebatur Ecclesia propria illius Collegij, cuius curam habebant, & habent Patres Societatis.

10 Dixi tamen, hæc intelligi debere, quando Societas habeat vsum liberum illius loci, siue id sit ex conductione, siue ex concessione domini. Vnde non idem dicerem, quando administratio illius loci non sit plene penes Societatem, v. gr. si Parochi, vel Canonici permittant Patribus Societatis sua ministeria in eorum Ecclesia exercere, manentibus interim in ea ipsis Parochis vel Canonicis, vt in Ecclesia sua. Tunc enim Patres Societatis non sunt ibi vt domini, sed vt hospites in domo aliena: administratio verò, & cura illius remaneret apud Parochos, vel Canonicos. Sic de facto Patres Societatis Pœnitentiarij celebrant & audiunt confessiones in Ecclesia S. Petri Vaticana, & in Ecclesia Lauretana, quæ tamen non censentur Ecclesiæ Societatis, nec in illis erigi possent eiusmodi sodalitates, seu Congregationes: idemque dicendum esset, si Patres hospitio reciperentur apud aliquem secularem, dum quærunt locum proprium; illa enim domus nō esset locus sacer, nec gauderet immunitate, atque adeo non esset locus Societatis, nec in eo possent erigi Congregationes. Imò idem fortasse dicendum esset, si iisdem Patribus domus aliqua precariò solùm concederetur, vt in ea soli habitarent: si tamen nec ad tempus ius aliquod irreuocabile haberent, sed semper possent à domino prolibito expelli, quia nec ad vsum videretur ille esse locus Societatis, cùm nullum ius Societas acquisiuisset ad ibi permanendum. Debet ergo esse locus Societatis saltem quoad vsum, cuius administrationem ipsi soli habeant cum iure ibi manendi, & cæteros expellendi, sicut habet, qui vtitur domo sibi conducta: ita tunc ad dubitationem propositam respondi.

DVBIVM XLI.

De Professo Societatis transeunte ad alium Ordinem, & inde postea ad Clericos Regulares Sancti Ioannis Hierosolymitani.

1 N Professus Societatis cum facultate Præpositi Generalis transiit ad Ordinem Sanctissimæ Trinitatis redemptionis Captiuorum: quam licentiam prædictus Generalis ex iustis causis dare potuit ex facultate sibi concessa à Gregorio XIII. litteris datis die 22. Septembris anno 1582. quæ Bulla habetur in Bullario eiusdem Societatis, & incipit, *Cum aliàs.* Postquam verò in illo Ordine Professionem emisit, voluit inde transire ad Ordinem Clericorum Regularium S. Ioannis. Quæsitum est, an id posset facere sine nouo consensu Præpositi Generalis Societatis.

2 Videbatur autem necessarius ille consensus, idque colligi ex verbis alterius priuilegij, quo Societas per communicationem fruitur, & habetur in compendio priuilegiorum Societatis verb. *Apostata*, §. 10. vbi dicitur, quòd *si post licentiam obtentam ad aliam Religionem transeundi, ex ea post Professionem emissam recesserint, & ad seculum redierint, vel ad aliam laxiorem transierint, contra ipsos, vt contra alios Apostatas, procedere possunt Societatis Superiores.* Fuit autem hoc priuilegium concessum Ordini Minorum à Iulio II. per Bullam, quæ habetur in Bullario Regularium apud Eman. Rodericum, & est 26. illius Pontificis, vbi §. 17. illud priuilegium continetur, qui videbatur esse casus nostræ quæstionis.

3 Respondi, duo quæri posse in hoc casu. Primum est, an Generalis Societatis possit licentiam illam concedere. Secundum est, an, licèt non possit concedere licentiam, possit tamen transitum illum impedire: ita vt licentia à Summo Pontifice ad eum transitum obtenta censenda sit subreptitia, quandiu non explicatur, Professum illum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis fuisse antea Professum Societatis, à qua nec immediatè nec mediatè transire poterat ad Ordinem laxiorem. Et quidem, quod attinet ad primum, non credo, posse Præpositum Generalem Societatis licentiam illam eo casu concedere. Primò, quia iam Professus ille non est ampliùs eius subditus, sed alterius Ordinis, ad quem antea transierat, & in quo Professionem iam emiserat. Neque enim priuilegium, & facultas Generali concessa, vt dare possit Professis licentiam transeundi ad Ordinem laxiorem, intelligi debet, ni-

si respectu Professorum suorum subditorum, de quibus solis loquitur Gregorius XIII. in Bulla suprà relata. Neque etiam Iulius II. concessit Prælatis Minimorum potestatem dandi hanc licentiam suis Professis transeundi ad Ordinem laxiorem, sed solùm dedit potestatem puniendi vt Apostatas eos, qui cum debita licentia transissent ex suo Ordine ad alium, & ex hoc postea transissent ad laxiorem. Ad quam quidem punitionem exercēdam necessaria fuit specialis concessio Summi Pontificis: nam in rigore iuris nec hoc possent facere Prælati Ordinis Minorum, cùm iam illi non essent eorum subditi, postquam cum debita licentia Professionem in alio Ordine emiserant. Concessit tamen Pontifex quòd in hoc casu possent eos vt Apostatas punire: non tamen concessit, quòd possent illis dare licentiam transeundi ad Ordinem laxiorem. Quare Societas nec ex propriis priuilegiis nec per communicationem aliorum habet hanc potestatem, vt iis, qui iam non sunt subditi Societatis, possit dare facultatem transeundi ad Ordinem laxiorem.

4 Secundò, & clariùs hoc ipsum probatur, quia licentia etiam à Summo Pontifice concessa alicui Mendicanti transeundi ad aliam Religionem etiam laxiorem, siue Mendicantium, siue non Mendicantium non sufficit; vt possit transire ad Ordines militares, & hospitalarios, vt cum aliis tradit Eman. Rodericus *tom.3.quæst. regular. q.* 51. *art.* 12. vbi refert, ita responsum fuisse à sacra Congregatione: ergo similiter potestas concessa Generali Societatis, vt possit dare Professis licentiam transeundi ad aliam Religionem laxiorem, non extenditur ad licentiam transeundi ad Ordinem militarem, vel hospitalarium, cùm eodem modo debeat intelligi facultas transeundi, & facultas dandi licentiam transeundi. Atque ita in terminis respondit sacra Congregatio Patri Claudio Generali Societatis, non posse ipsum virtute sui priuilegij dare licentiam Professo Societatis transeundi ad Ordinem Sancti Ioannis Hierosolymitani; Imò Sanctissimus D. N. Innocentius X. sæpè interpellatus, eiusmodi licentiam cuidam Professo Societatis, me præsente sæpè constantissimè negauit. Restat ergo, quod attinet ad primum quæsitum, Generalem Societatis non potuisse in casu nostro dare licentiam ad illum transitum: tum, quia ille iam non erat eius subditus: tum quia, licèt subditus esset, non poterat concedere transitum ad talem Religionem. Ad summum ergo poterat præstare ex parte sua consensum, vt, si Summus Pontifex iudicaret licentiam concedendam, ipse non censeretur Societatis nomine contradicere.

5 Difficultas ergo manet quoad secundum quæsitum, an potuerit Generalis Societatis impedire transitum illum ob ius, quod Societas habet virtute præfati priuilegij, ne Professus ad alium ordinem translatus possit inde postea ad alium Ordinem laxiorem transire. Et quidem certum est, non obstante illo priuilegio, posse Summum Pontificem, si velit, & adsit causa iusta, concedere illum, secundum transitum etiam inuita Societate: neque de hoc vllum dubium esse potest. Solùm potest dubitari, an ad valorem huius dispensationis, & ne sit subreptitia, debuerit narrari Summo Pontifici, quòd ille fuerit antea Professus Societatis, atque ideò impedimentum aliud habeat ad transitum in Religionem laxiorem; videtur enim debuisse referri priuilegium prædictum, quo diximus frui Societatem, ne eius Professi, qui cum facultate debita transeunt ad alium Ordinem, possint ex illo postea ad alium laxiorem transire.

6 Vtrùm P. Suarez *tom.4. de Religione, tractat.* 8. *lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 31. & 32. cùm mentionem huius priuilegij Societatis fecisset, & concessisset communicari virtute illius nouam, & extraordinariam potestatem supra personam illius, qui iam non est ampliùs subditus Societatis, sed alteriùs Ordinis, ad quem transierat, & in quo Professus fuerat: idque meritò concedi, ne fortè prior transitus ex Societate fiat cum fraude, eo quòd ex secunda Religione facilior sit transitus ad aliam laxiorem: addit tamen, non habere locum hoc priuilegium, nec Prælatos Societatis posse procedere contra illum Professum, nisi quando postea ille ad tertium Ordinem laxiorem transtulit se sine dispensatione; secus, si haec obtinuit, etiamsi à Prælatis Societatis consensum non petijsset, quem consensum ipse Suarez non reputat necessarium, vt dispensatio subreptitia non sit. Nec enim eiusmodi necessitas ex verbis, aut tenore priuilegij colligi potest, quæ interpretatio mihi etiam satis probabilis videtur, & magis conformis verbis priuilegij, quæ loquuntur solùm de iis, *qui post licentiam obtentam ad aliam Religionem transeundi, ex ea post Professionem emissam recesserint, & ad sæculum redierint, vel ad aliam laxiorem transierint.* vbi eodem modo loquitur de transitu ad laxiorem, & de reditu ad sæculum; qui tamen reditus supponitur proculdubio fieri sine dispensatione debita; quare vide sermo esse de simili transito ad laxiorem sine dispensatione necessaria.

7 Magis tamen potest ex alio capite dubitari de valore huius dispensationis, nisi saltem Pontifici narretur, Oratorem iam antea ex dispensatione transisse ex Societate IESV ad aliam Religionem, quæ necessitas fundari videtur in regula illa generali, quòd in secunda dispensatione obtinenda facienda est mentio primæ dispensationis obtentæ, ne secunda censeatur subreptitia, quam regulam veram esse, quando saltem ex vtraque dispensatione simul sumpta dispensatio circa eamdem materiam fit maior, atque adeò exigit maiorem causam, vt concedi possit, docent ij, quos affert, & sequuntur Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio, disputat.* 22. Basilius Legionensis *de matrimonio, lib.* 8. *cap.* 17. Castro Palao *tom.* 1. *tract.* 3. *disput.* 6. *punct.* 6. §. 4. *num.* 5. & alij communiter. Et quidem in casu nostro id maximè locum habere videtur, cùm agatur de dispensatione voti solemnis facti in Professione, quæ Professio licèt maneat quoad substantiam vitæ religiosæ; dispensatur tamen magna ex parte quoad obseruantiam, cùm re vera per vtramque illam dispensationem simul sumptam reuocatur obligatio obseruantiæ debitæ in Societate ad obseruantiam, quam potest habere clericus regularis Ordinis S. Ioannis, qui manet ex parte domi suæ in sæculo degit. Quamuis ergo potuerit subesse causa, vt Professio Societatis commutata sit in Professionem alterius Ordinis mēdicantis, non ita tamen facilè suberit causa, vt eadem Professio Societatis commutetur in Professionem solam, & obseruantiam illius Ordinis S. Ioannis; quare ne sit subreptitia posterior dispensatio, videtur necessariò facienda Pontifici mentio prioris, vt sciat id totum, in quo dispensatur prima Professio facta in Societate.

8 Video posse in contrarium afferri sententiam multorum, qui dicunt, quando votum reseruatum, v. gr. castitatis, vel Religionis commutatum est à Summo Pontifice in alia opera pia, vt ieiunia, vel orationes, &c. obligationem ad hæc alia opera non esse reseruatam, atque adeò posse ab alio inferiori commutari, vel etiam ex causa posse in iis ex parte dispensari: quod docent Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio disp.* 8. *num.* 20. & *lib.* 4. *in Decalog. cap.* 40. *num.* 46. Suarez *lib.* 6. *de voto cap.* 20. *num.* 25. Basilius Legionensis *lib.* 8 *de matrim. cap.* 8. §. 2. *nu.* 14. Lessius, & alij, quos affert, & sequitur Castro Palao *tom.* 3. *tract.* 15. *disput. secunda punct.* 11 *num. quinto* quia nimirum reseruatio

prioris

prioris voti iam est ablata, & perinde est, ac si opera illa pia subrogata deberentur ex voto peculiari ad ipsa terminato, quod quidem non esset reseruatum. Similiter ergo in casu nostro, cùm Professio Societatis iam sit legitimè extincta, & commutata in Professionem secundæ Religionis, iudicandum erit de hac secunda Professione, ac si ipsa fuisset prima, nec debet difficilior reddi eius dispensatio, aut commutatio ex eo, quòd fuerit subrogata in locum alterius Professionis præcedentis.

9 Cæterùm doctrinam illam, (vt verum fatear,) quamuis ego etiam probabilem existimem, puto tamen sano modo esse intelligendam, quem modum eius auctores non negant, sed fortasse illum supponunt; neque enim ij auctores dicunt, satisfacere eum, cuius votum castitatis commutatum fuit in ieiunia, & orationes, v.gr. si postea solùm dicat, Ego ex voto debeo ieiunia, & orationes, & petat huius voti commutationem, vel dispensationem, imò credo, mala fide procedere, si hoc solùm dicat, & non explicet, quòd hæc debeat propter votum castitatis, quod in illa opera pia commutatum fuit, vt hoc modo possit Confessarius iudicare, an subsit causa talis, quæ sufficeret ab initio, vt votum castitatis reduceretur ad hæc pauciora opera, in quæ nunc vult totum debitum reduci. Fateor, & concedo, posse inferiorem commutare, & dispensare cum causa super materia non reseruata, in quam votum reseruatum commutatum fuit à Summo Pontifice. Credo tamen, debere ad hanc secundam commutationem, vel dispensationem narrari ei, qui dispensaturus, vel commutaturus est, quomodo materia illa, & eius debitum oriatur ex obligatione voti antea commutati. Alioquin enim eluderetur paulatim, & successiuè obligatio prioris voti, quod supponimus ex causa fuisse partim dispensatum, & partim commutatum in aliam materiam. Si autem hæc alia materia postea commutaretur ex causa in aliam minorem, & rursus hæc postea in aliam minorem, & sic deinceps, nunquam facta mentione præcedentium commutationum; reduceretur aliquando votum castitatis, vel Religionis ad materiam minimam, & omnino improportionatam, v.gr. ad tria, vel quatuor ieiunia pro vna vice, quod esset omninò eludere obligationem primi voti; neque eiusmodi intentio præsumi potest de mente dispensantis, vel commutantis. Neque id dicunt auctores illius sententiæ, sed solùm quòd possit inferior dispensare, vel commutare materiam subrogatam à Superiore, quæ quidem non retinet reseruationem prioris voti. Id tamen intelligitur suppositis terminis habilibus, & narratis narrandis, ita vt commutanti, vel dispensanti narretur id, quod oportet, vt sciat, quantum relaxetur de prima obligatione. Constat autem hæc esse illorum auctorum mens ex variis exemplis, quæ afferunt aliàs agentes de necessitate explicandi primam dispensationem obtentam, quando impetratur. Secunda dispensatio. v.gr. quando obtinuisti dispensationem ad percipiendos fructus, & non residentium per quinquennium; quo elapso, petis dispensationem ad aliud quinquennium. Debet tunc manifestari prior dispensatio; quia causa quæ sufficit ad dispensandum per quinquennium, non sufficit ad dispensandum per decennium. Idem ergo dicendum erit in casu nostro; quia causa, quæ sufficit ad commutandam secundam Professionem in tertiam laxiorem, non sufficeret fortasse ad commutandam primam in hanc tertiam; oportebit ergo Pontifici narrare dispensationem priorem obtentam, cuius taciturnitas posset merito ingerere scrupulum, & dubium de subreptione. Non tamen oportet requirere ad hunc secundum transitum licentiam, aut consensum Generalis Societatis, sed sufficit dicere Pontifici, quòd olim cum debita facultate post Professionem in Societate factam transiit ad hunc alium Ordinem, ex quo nunc vellet transire ad Clericos Regulares sancti Ioannis Hierosolymitani ob talem, vel talem causam, de cuius causæ sufficientia ipse Summus Pontifex iudicabit.

DVBIVM XLII.

Vtrùm Generalis Societatis possit subdelegare Prouinciali facultatem concedi licentiam ad legendos libros prohibitos.

1 SVppono, à felic. record. Vrbano VIII. ablatas esse omnes facultates antea concessas quibuslibet personis ad retinendos, aut legendos libros prohibitos. Vnde Generalis Societatis, qui antea ex suis priuilegiis poterat suis subditis eam licentiam concedere, obtinuit de nouo facultatem ad plures libros, quorum Catalogum exhibuit, quam licentiam obtinuit pro se, & pro *Patribus sibi bene visis*, ad tempus tamen limitatum, quo transacto oportet licentiam illam renouare, & cum certis aliis conditionibus, quæ in rescripto continentur.

2 Hoc supposito, dubitatum fuit, an possit Generalis hanc nouam facultatem communicare alicui Prouinciali, vt sine recursu ad Generalem possit ipse Prouincialis Patribus sibi bene visis suæ Prouinciæ concedere licentiam ad legendos libros in eiusmodi catalogo contentos.

3 Respondi, in primis fortasse Generalem non posse communicare Prouinciali facultatem, qualem ipse habet, quia quamuis delegatus supremi Principis, qualis videtur esse Generalis in hoc casu, possit causam subdelegare, vt multis relatis probat Thomas Sanchez, *lib. 3. de matrim. disp.* 31. *num.* 1. 10. & 31. dubitari tamen potest in primis, an hæc facultas concessa sit Generali immediatè à Summo Pontifice, an verò a Congregatione Cardinalium, quorum nomine aliquæ eiusmodi facultates concedi solent. Deinde obstare videntur verba illa, *Patribus sibi bene visis*, in quibus videtur requiri industria personæ; vt Generalis ipse iudicet de qualitate personarum, & postea licentiam illis communicet.

4 Addidi tamen, posse Generalem, non quidem fortasse, vt dixi, communicare Prouinciali potestatem dandi licentiam, sed dare nomine suo immediatè eam licentiam illis, quos Prouincialis dixerit, & designauerit idoneos, quod probari potest in primis, quia verbis illis, *Patribus sibi benè visis*, sufficienter videtur satisfieri, si Generalis ea Prouincialis testimonio credat, & sciat illos tales esse idoneos, vt possint eam licentiam accipere. Hoc autem Generalis facit, quando communicat talem licentiam iis, quos Prouincialis iudicauerit idoneos: nimirum committit Prouinciali examen extraiudiciale de idoneitate, & iis, qui idonei reperiantur, & quos eo ipso Generalis iudicat idoneos, communicat ex nunc eiusmodi licentiam. Ad quod deseruire potest id, quod in simili fere casu notauit Thomas Sanchez, *lib. 3. de matrimonio disp.* 16. *num.* 6. vbi supponit, ex concessione Pij V. posse Religiosos in India Occidentali assistere matrimonio Indorum in locis, in quibus Parochi munus exercent, & in locis, per quæ transeunt, si in iis sine proprio Parocho habitant: debere tamen hos Religiosos deputari ad hoc munus à suis Prælatis in Capitulis Prouincialibus. Addit verò Sanchez, non requiri, quod Religiosi personaliter præsententur, vel nominatim designentur à Capitulo, sed sufficere, quòd Capitulum Prouinciale decernat,

vt

vt omnes fratres, quos designauerit Prouincialis, vel Prior, vel Vicarius, &c. ex nunc sint designati ab ipso Capitulo Prouinciali, quia hoc non est delegare potestatem assignandi fratres, & conferendi illis facultatem ministrandi Sacramenta: sed re vera ipsum Capitulum assignat, & dat prædictam licentiam, quod idem repetit & confirmat postea *disp.* 3 *t. n.* 18. vbi dicit, delegatum, licèt non possit subdelegare, atque ideò, Parochus delegatus ad vniuersitatem causarum non possit subdelegare facultatem iterum delegandi, nec possit dicere alteri Sacerdoti: Ergo do tibi facultatem, vt possis alteri Sacerdoti dare licentiam assistendi matrimonio; posse tamen dicere, ego ex nunc do licentiam assistendi matrimonio Sacerdoti, quem tu designaueris, quia nimirum tunc delegatus non facit gradum, nec ipse censetur delegare, vel dare iurisdictionem, sed solùm designat personam, cui Parochus immediatè concedit eam licentiam. Hoc autem ipsum diximus fieri posse in casu nostro, in quo Generalis non debet dare Prouinciali facultatem, qua ipse possit concedere subditis licentiam ad libros prohibitos, sed ipse Generalis debet eam licentiam immediatè communicare illis personis, quas Prouincialis iudicauerit, & designauerit vt idoneas: nec tunc Prouincialis faciet gradum, sed designat merè personam, coi Generalis immediatè licentiam communicari censetur.

5 Vnde obiter inferre aliquis posset, mortuo Generali, non posse ampliùs Prouincialem designare personas, quibus ea licentia communicetur: nam, licèt regulariter facultates, & licentiæ concessæ à Generali non expirent eius morte, donec à successore reuocentur, atque ideò ij, quibus viuente Generali ea licentia communicata fuerat, possint Generali mortuo eâdem facultate vti. Prouinciali tamen non fuerat delegata potestas dandi eas licentias; sed fuerat commissa mera designatio personarum, quibus toties, quoties Generalis ipse immediatè censebatur licentiam communicare. Cùm ergo Generalis mortuus non possit ampliùs eas licentias communicare; frustrà Prouincia is designabit deinceps personas, quibus iam Generalis non potest ampliùs licentiam communicare.

6 Verùm hæc illatio, vt verum fatear, nimis scrupulosa videtur; hinc enim fieret, quòd subditi à Prouinciali designati non possent tuta conscientia vti illa licentia donec certificarentur de vita Generalis dotante tunc, quando ipsi à Prouinciali designati fuerant. Quid enim, si Generalis iam senio confectus Prouinciali apud Indos commoranti id per litteras commisit datas ante biennium, quo elapso non facilè creditur Generalis adhuc viuere? Deberet ergo subditus abstinere ab vsu licentiæ, donec constet, quòd Generalis viuebat tempore designationis à Prouinciali factæ. Adde, exemplum illud, quo ex Thoma Sanchez vsi sumus, contrarium probare: nam Capitulum Prouinciale, in quo Prouinciali, vel Priori committitur designatio Religiosorum, re vera non existit, quando postea Prælati illi Religiosos designant. Imò, quando Capitulum dissoluitur, tunc moritur, & adhuc postea Religiosi à Prouinciali designati, censetur deputari ab ipso Capitulo, vt vidimus. Fatendum ergo est, accedente postea designatione à Prouinciali facta, certificari deputationem illius personæ factam antea à Capitulo, quando deputauit Religiosos postea à suis Prælatis designandos. quem sensum videtur apertè significasse idem Sanch. *dicta disp.* 31 *n.* 18. dicens, Parochum delegatum posse rursus delegare, dicendo, *ex nunc ego de facultate assistendi matrimonio Sacerdoti, quem tu designaueris.* quam formulam postea approbari dicit, apud Paulum *in c. si cui, de officio delegati, in* 6. & apud Dominicum

D. Io. Card. De Lugo Respons. mor.

ibidem in fine. Debet ergo delegans *ex nunc* dare licentiam, vel potestatem personæ postea designandæ: atque ita censetur facere Generalis communicando ex nunc eam licentiam personis postea à Prouinciali designandis, & hoc modo nihil obstat mors Generalis subsequuta, cùm ipse adhuc viuens licentiam hanc ex tunc huic personæ, quæ postea designatur, communicare voluerit.

DVBIVM XLIII.

De Professione data ex errore commisso à Secretario, qui litteras Generalis scripsit.

1 CVm Pater N. in examine doctrinæ ad Professionem quatuor votorum in Societate præmittendo examinatoribus non satisfecisset, atque ideò non fuisset ab illis ad eiusmodi Professionem approbatus, nec postea Romæ à Patribus Assistentibus, sed potiùs numeratus, & sepositus in eo numero, qui ad Professionem solemnem promoueri non debebant: ex errore tamen Secretarij, seu scriptoris litterarum, appositus fuit cum aliis ad Professionem promouendis in litteris Generalis ad Prouincialem, quibus litteris idem Generalis, errore non obseruato, subscripsit: quibus acceptis, Prouincialis eum cum aliis ad Professionem admisit; cùm tamen, vt *supra dub.* 13. diximus, in Societate nemo, nisi solus Generalis, vel de ipsius licentia, possit validè Professionem solemnem acceptare.

2 Duo poterant in hoc casu dubitari. Primum, an Professio fuerit valida. Secundum, an, dato, quòd à principio non fuisset valida, possit Generalis postea validè, & licitè eam ratam habere. Incipiendo autem ab hoc secundo, dixi, posse validè, & licitè ratam haberi à Generali, quandiu Professus ille voluntatem profitendi non reuocauit. Defectus enim doctrinæ in examine deprehensus non obstat, cùm non sit impedimentum essentiale, sed est defectus cuiusdam requisiti, quod à constitutionibus Societatis exigitur, in quibus Generalis ex iusta causa potest interdum dispensare; cùm in ipso resideat tota, & plena auctoritas, & facultas, qualis, & quanta residet in tota Societate, quoties non est ei specialiter prohibitum, prout in aliquibus expressè prohibetur dispensaretta docent Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 2. *de ingressu in Societatem, cap.* 4. *n.* 10. & Thomas Sanchez *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 20. *post medium*; & colligitur ex ipsis constitutionibus *part.* 9. *cap.* 3. §. 1. & 8. vbi expressè dicitur, ad Generalem pertinere dispensare in constitutionibus, vbi dispensatione opus est, habita ratione personarum, locorum, temporum, & aliarum circumstantiarum, quod munus præstabit finem earundem constitutionum intuendo, qui alius non est, quàm maius Dei obsequium, & bonum subditorum. *Idque tam de experimentis eorum, qui in probationibus versantur, quàm de aliis rebus, in quibus eam fuisse mentem eorum, qui constitutiones considerunt ad gloriam Dei iudicabitur, dictum sit.* Ita habetur *dicto* § 8. vbi in declaratione *littera D.* additur. *Et intelligendum est, dispensare posse, vbi eam esse mentem constitutionum, vt dictum est, consideratis circumstantiis particularibus, & non aliter in Domino iudicant.* Certum autem est, quòd Societas posset in hoc defectu dispensare, prout de facto dispensauit generaliter cum habentibus ostium linguarum Indicarum, & cum viris eminentibus in litteris humanioribus, quamuis vtrique careant gradu illo doctrinæ theologicæ, qui in constitutionibus ad Professionē quatuor votorum requiritur. Ergo Generalis in casu particulari

P dispensare

dispensare poterit, occurrente necessitate, vel ratione, ob quam id necessarium iudicetur ad bonum subditorum. Quæ autem, aut qualis tanto magis vrgens desiderari potest, quam necessitas casus præsentis, in quo ex epistola eiusdem Generalis data est Professio publicè, & de qua ad minus dubitari potest, an fuerit valida, nec sine magna turbatione potest hoc dubium manifestari, & examinari? Porrò Generalem posse ratam habere, & acceptare Professionem ab alio suo nomine inualidè acceptam, dummodo Professus in eadem voluntate perseueret, probaui cum communi Doctorum *dicto dubio* 13.

3 Maior difficultas esse potest, quoad primum dubium suprà indicatum, an Professio illa fuerit valida; potuit enim in rigore Generalis, validè acceptare Professionem, non obstante defectu doctrinæ ab examinatoribus deprehenso. Nam æquè exigitur in constitutionibus probitas morum, ac requiritur doctrina ad Professionem. Certum autem est, validam fore Professionem, quam Generalis acciperet ab homine improbo, siue ignoranter, siue scienter id faceret: idem ergo erit si admittat ad Professionem hominem indoctum.

4 Tota ergo difficultas est, an Generalis habuerit intentionem & voluntatem acceptandi Professionem huius Patris, quem examinatores reprobauerant. Et quidem, si Generalis aliunde cognoscebat illum Patrem, & antequam subscriberet litteras, in quibus eius nomen simul cum aliis professuris continebatur, eas legit, & tamen subscripsit, quamuis id fecerit, vel oblitus reprobationis, vel deceptus ab aliis, & putans, illum fuisse approbatum; credo fuisse validam Professionem, quia non fuit error, & deceptio circa personam, sed solùm circa qualitatem doctrinæ. Hoc autem est proprium matrimonij, & Professionis Religiosæ, vt error solus circa substantiam, & circa personam irritet actum; non verò error circa qualitatem, excepta conditione seruili ignorata, quæ irritat matrimonium, vt cum aliis probat latè Sanch. *lib. 7. de matr. disp.* 18. *n.* 18. *& seqq. lib.* 10. *disp.* 9. *n.* 20. Ratio autem est, quia habet Generalis voluntatem vltimã absolutam circa personam determinatã, prout talis est in indiuiduo. Et quamuis ea voluntas procedat ex errore, quo putauit, examinatores eam approbasse; ille tamen error versatur circa solam qualitatem. Videatur idem Sanch. *lib.* 5. *in Decalog. c.* 4. *n.* 57. Exemplum autem optimum esse potest in Episcopo conferente Sacerdotium Titio, quem falsò ei dicunt, fuisse ab examinatoribus approbatum. Certè Titius Ordinem validè recipit; quia Episcopus habet intentionem, & voluntatem vltimã eum ordinandi, quæ voluntas oritur quidem ex errore, sed ex errore, qui non versatur circa substantiam, sed circa qualitatem, qui non sufficit ad irritandum eiusmodi actum, quamuis relinquat Titium obnoxium pœnis, & censuris in iure latis contra surreptitiè sacros Ordines suscipientes.

5 Rursus, si Generalis non cognoscebat aliunde illam personam, sed commisit Assistentibus, vt examinarent informationes, & alia necessaria pro promouendis, & Assistentes visis informationibus, hunc Patrem ob defectum doctrinæ excluserunt, quem tamen Secretarius ex errore inclusit in epistola, quã sine lectã, siue non lectam, Generalis subscripsit; præsumptio videtur esse quòd habuerit voluntatem sufficientem circa Professionem illorum omnium, nisi constet de voluntate contraria. Duplex enim voluntas potuit esse in Generali subscribente. Prima esset: *Volo quòd promoueantur ad Professionem illi, quos Assistentes approbarunt*; & hæc voluntas non includeret illum, quia ipse non fuerat ab Assistentibus approbatus. Secunda voluntas esse potuit: *Volo vt promoueantur omnes hic scripti, quia hi sunt approbati ab Assistentibus*; & eiusmodi voluntas includit hunc, quia erat ibi scriptus, licèt procedat ex errore qualitatis, scilicet, quòd fuit ab Assistentibus approbatus. Videtur autem in dubio præsumi hæc secunda voluntas, nisi constet fuisse solam primam quia Generalis subscribens, ostendit se sufficienter informatum circa qualitatem eorum, qui ibi scripti sunt, atque adeò se velle eorum promotionem, quia informatus est de illorum qualitatibus. Et quidem in rigore iam est sufficienter informatus, cùm sufficiat Secretarium testari, illos omnes approbatos fuisse ab Assistentibus, vt Generalis censeatur esse sufficienter informatus de qualitatibus eorum, qui ibi continentur. Sicut Episcopus non aliter est informatus de idoneitate illorum, quibus confert sacros Ordines, nisi quatenus Secretarius testatur, eos omnes fuisse ab examinatoribus, & à Vicario Generali approbatos.

6 Denique, si Generalis ipse affuit consultationi præcedenti, & ipsemet exclusit à Professione illum Patrem N. ob insufficientiam doctrinæ ab examinatoribus testificatam, & postea vel non legit epistolam, vel eã lectã, quia non cognoscebat aliunde personam, putauit hunc esse vnum ex inclusis, & non ex antea exclusis: tunc error videtur esse circa personam, atque adeò deesse voluntatem sufficientem, quia videtur alligasse intentionem ad illos, quos ipse destinauerat, & quos in mente habebat, ex quorum numero putauit hunc esse, cùm non sit. Sicut si Petrus volens contrahere matrimonium per Procuratorem cum Maria, cuius qualitates examinauerat, subscriberet mandatum Procuratori mittendum, in quo loco Mariæ scripta esset alia, proculdubio matrimonium cum illa non esset validum ob defectum intentionis, quia Petrus ad solam intentionem præsumitur ordinasse.

7 Tota ergo hæc difficultas circa valorem primæ Professionis videtur solùm deseruire in casu nostro ad decernendum, an debeat computari antiquitas à die factæ olim Professionis; an verò à die, quo a Generali ratificatur: quoad reliqua enim res ponitur in tuto ratificata Professione à Generali, dum Professus supponitur in eâdem voluntate perseuerare. Quare, si Generalis non nouerat aliunde personam, & ipse non affuit consultationi, sed commisit Assistentibus, vt viderent informationes, nec constat de voluntate contraria, qua alligauerit intentionem ad eos solos, quos Assistentes approbauerint; præsumi potest in dubio voluntas promouendi eos, qui scripti erant in epistola, quam subscripsit iuxta supradicta, atque adeò poterit relinqui cũ sua antiquitate à die factæ Professionis, quamuis maiorem cautelam ratificetur postea Professio à Generali. Si verò Generalis affuit consultationi, & ob defectum doctrinæ exclusit à Professione illum Patrem N. præsumi potest defectus intentionis sufficientis ad valorem Professionis, atque adeò moneri debet Professus, vt non computet antiquitatem, nisi à die ratificatæ Professionis. Quare, (quod non facilè continget,) eueniret, quòd intuitu Professionis prioris, vocetur ad Congregationem in præiudicium alterius Professi, qui Professionem fecit medio illo tempore ante ratificationem, excuset se aliquo prætextu, & moneat secretò Prouincialem de suo impedimento vt sub alia specie declaret illum esse legitimè impeditum, iuxta regulam, quam tradit Thomas Sanchez *lib. 7. de matrim. disp.* 17. *n.* 68. Ratificationem denique dixi fieri debere à Generali coram testibus, vt sit acceptatio externa, & possit eam probari, ad quem finem oportet quòd maneat in scriptis, & expediet eam ipsi Professo intimari, & ab eodem recognosci, ne vllo vnquam tempore velit fortasse reclamare de nullitate prioris Professionis.

DVBIVM

DVBIVM XLIV.

An testator excludens Professum ab aliquo legato, censeatur excludere eum, qui emisit vota simplicia in Societate.

1 TEstator in suo testamento reliquerat summam magnam pecuniæ, vt eius reditus distribuerentur semper inter ipsius posteros æquali portione per singula capita, ita vt omnes, & singuli æquè participarent plus, vel minus pro minori, vel maiori eorum numero: ab hac autem participatione exclusit eos, qui essent Religiosi Professi. Cùm ergo vnus ea iis Societatem Iesu ingressus esset, & post biennij nouitiatum vota simplicia Societatis emisisset, prætendebant cæteri consanguinei non posse ipsum ampliùs in prædicta distributione locum habere, sed eius portionem debere cæteris accrescere, quippe qui Religiosus esset votis ligatus, quæ non minùs constituunt in vero statu religioso, quàm vota solemnia aliarum Religionum: atque adeò quoad hunc effectum comprehensum intelligi sub exclusione Religiosorum Professorum, sicut etiam quoad incapacitatem contrahendi validè matrimonium, & ad alios similes.

2 Dici tamen, procul dubio Religiosum illum, quaodiu manet in eo statu, & Professionem solemnem adhuc non facit, participare debere ex distributione illorum redituum, & qua verbis testatoris exclusus non est, excluduntur enim soli Religiosi Professi: & certum est, hunc nondum esse Professum, sed esse in via adhuc, & quasi in probatione ad Professionem, in quo statu quamuis sit ligatus votis simplicibus, quibus vota Summi Pontifices communicarunt plures effectus Professionis solemnis, quos expresse & nominatim declararunt, quibus postea Gregor. XIII. addidit etiam inhabilitatem ad matrimonium validè contrahendum; iidem tamen Pontifices in suis Bullis expressè declararunt, eiusmodi Religiosos, durante eo statu, nondum esse Professos, vt expressè habetur in Bulla Iulij III. quæ incipit, *Exposcit debitum*, edita anno 1550. & in Bulla Gregorij XIII. quæ incipit, *Quanto fructuosius* aliis, quæ habentur in Bullario eiusdem Societatis. Nominatim verò quoad capacitatem redituum, imò & dominium bonorum temporalium retinendum, & successionem hæreditariam, vel legatorum acquisitionem, non esse Professis adæquandos, sed ab iis omninò distinguendos, decernunt iidem Pontifices, & tradunt communiter Doctores Societatis, & caeterni, & nouissimè firmauit Rota *in quadam Bononiensi successionis de Zanis, sub Bicchio anno* 1541. nec de hoc puncto dubitari potest.

3 Difficultas solùm esse poterat, an in casu nostro, exclusi Professis cuiuscumque Ordinis à participatione illorum redituum, deberet per ampliationem extendi nomen *Professi* ad eos, qui votis simplicibus Societatis ligantur, quæ sunt verè vota substantialia religiosa, quamuis in rigore non sint Professi. Dixi tamen, non debere eiusmodi ampliationem admitti, quia, licèt eiusmodi Religiosi in fauoralibus, & priuilegiis, & in odiosis etiam quoad aliquos effectus à Sede Apostolica expressos, æquiparentur Professis; id tamen non procedit in odiosis non expressis, & multò minùs in exclusione à bonis temporalibus, in ordine ad quæ Summi Pontifices decreuerunt, & declararunt semper, quòd debeant omninò à Professis contradistingui. Hanc autem eandem regulam debere in casu nostro obseruari: constabit manifestè comparando casum, & clausulam huius testamenti cum aliis casibus, & clausulis similibus, in quibus agitur vniuersaliter de Professis; & tamen ad eiusmodi Societatis Religiosos, qui votis simplicibus eligantur, non extenduntur.

4 Primum ergo exemplum esse potest ex *cap. beneficiorum, de Regularibus in 6.* vbi traditur beneficia, quæ Nouitius habebat, vacare ipso iure, sequuta Professione. Et tamen in Societate, nisi ipsemet beneficium resignet, non censetur vacare beneficium emissis votis simplicibus post biennij nouitiatũ, vt declaratum fuit in prima Congregatione generali Societatis *can.* 1. & quamuis postea *in Congregatione quinta Generali can.* 5. iussum fuerit, vt beneficia resignent, antequam vota simplicia emittant; si tamen de facto ea non resignent, nullo modo vocabunt ante Professionem, vt fatetur Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. capite 4. numero* 7. Sicut ergo exclusis Religiosis Professis à beneficio retinendo, non intelligitur exclusus Religiosus Societatis, quandiu Professionem solemnem non fecit, ita exclusis Religiosis Professis à participandis redditibus annuis legatis, non debet intelligi exclusus Religiosus Societatis, qui votis solùm simplicibus ligatur; eadem enim ratio in vtroque casu procedit.

5 Secundum exemplum esse potest ex communi regula, quæ tradit, pensiones Ecclesiasticas, quas Nouitius habebat, extingui Professione religiosa, vt docent Doctores communiter, quos affert, & sequitur Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap.* 29. *num.* 8. & tamen Religiosi Societatis post emissa eiusmodi vota simplicia, & post biennij nouitiatum, adhuc retinent pensionea Ecclesiasticas, quas in sæculo habebant, donec Professionem solemnem faciant, vt docet idem Sanchez *ibi numero* 10. & est praxis frequentissima in Societate, nec vllus difficultatem præfert in iis soluendis, & ego ipse vsque ad meam solemnem Professionem per multos annos recepi ab Archiepiscopis Hispalensibus pensionem annuam absque vlla specie difficultatis, qui videbant sola Professione extingui pensiones. Idem ergo dicendum erit de legato annuo sæculari, à quo soli Religiosi Professi excluduntur, cùm eadem sit ratio, & eadem sint verba in vtroque casu, quibus Professi excluduntur.

6 Tertium exemplum esse potest ex *cap. cùm simus, de Regularibus*, & ex *§. si quis autem. vers. si verò filios, Authent. de Monachis*, ex quibus Doctores communiter colligunt, post Professionem patris statim deberi legitimam filiis, vt multis relatis probat Sanchez *dicto lib. 7. in Decalog. cap.* 10. *numero tertio* & tamen non debetur filiis ea legitima, quando Pater sola vota simplicia post biennij nouitiatum in Societate emisit, vt docet idem Sanchez *ibi n. 6.* quia hæc vota non veniunt nomine Professionis religiosæ.

7 Quartum exemplum esse potest ex vsufructu, quem Nouitius habebat in fundo alterius, qui vsusfructus eo ipso extinguitur, & consolidatur cum proprietate statim ac vsufructuarius profitetur in Religione succedendi incapaci, qualis est ordo Minorum, & Societas IESV, vt cum communi Doctorum docet idem Sanchez *dicto lib. 7. cap.* 13. *num.* 53. & tamen non extinguitur vsusfructus, sed perseuerat, quando vsufructuarius emisit sola vota illa simplicia post nouitiatum, donec postea faciat Professionem solemnem, vt fatetur idem Sanchez *ibidem*, & P. Molina *tom. 1. de iustitia, disp. 9. columna antepenultima*, & alij.

8 Quintum exemplum esse potest de iure nominandi ad emphyteusim, vel de iure reuocandi nominationem antea factam, quæ iura extinguuntur per quamcumque Professionem religiosam, vt docent Molina *tom. 3. de Iustitia, disp. 482. colum. penultima*,

& Thom. Sanchez *dicto lib. 7. in Decalog. c. 14. n. 16.* & tamen non extinguuntur per dicta vota simplicia in Societate, quandiu non fit Professio solemnis; vt supponit Molina *ibi* initio disputationis, & Sanchez *dicto cap. 14. num. 14.*

9 Sextum denique exemplum esse potest de iure renunciandi officium publicum, quod Nouitius habebat in Republica, quod ius extinguitur per Professionem, nec potest Professus amplius illud renunciare, & resignare in fauorem alterius, sed officium ipso iure vacat, vt docet idem Sanchez *ibid. dicto c. 14. n. 21.* & tamen per vota illa simplicia post biennij nouitiatū non extinguitur, nec amittitur illud ius in Societate, sed potest Religiosus iis votis ligatus, & antequam Professionem emittat, validè renunciare, & resignare officium illud in fauorem alterius, vt docet idem Sanchez *ibi num. 21.*

10 Ex quibus omnibus exemplis constat manifestè, nomine Professionis in eiusmodi prohibitionibus, aut exclusionibus, præsertim quando agitur de bonis temporalibus, non intelligi vota simplicia Societatis, atque adeò testatorem excludentem postea suos Professos à participatione illius legati annui, non exclusisse emittentem sola vota simplicia Societatis, quandiu Professus non est, sicut in exemplis relatis leges excludentes ab aliquo iure Religiosos omnes Professos, non intelliguntur excludere Religiosos Societatis ligatos votis simplicibus, quandiu Professi non sunt: nec enim excogitari potest ratio aliqua diuersa in hoc casu ab aliis suprà adductis.

11 Possunt autem hæc amplius confirmari ex iis, quæ tradit Nauarrus *consil. 6. de statu Monachorum.*

DVBIVM XLV.

An sine facultate Sedis Apostolicæ possit Societas ei, quem dimittit, reddere bona immobilia, quæ antea ab ipso per renunciationem acceperat.

1 QVidam Societatem ingressus postea debito tempore abdicauit se bonis suis, & ex eis aliqua Societati donauit, donatione, inquam, irreuocabili. Post multos verò annos à bono proposito deficiens, & religiosam disciplinam non curans, è Societate, ipsomet petente, dimissus est. Repetere autem volebat bona, quæ Societati donauerat, cùm donationes omnes factæ intuitu ingressus in Religionem irritæ sint non sequuta Professione, iuxta decretum Concilij Trident. *sess. 25. c. 16. de Regularibus:* Societas autem opponebat, decretum illud Tridentini locum non habere in Nouitiis, aut Religiosis Societatis, quæ nominatim in eodem decreto excepta fuit verbis illis subsequentibus. *Per hæc tamen sancta Synodus non intendit aliquid innouare, aut prohibere, quin Religio Clericorum Iesu iuxta pium illorum institutum à Sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possit.* Vnde Societatem eo in decreto non comprehendi, docent multi, quos affert, & sequitur Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 1. numero 34. & sequentibus, & cap. 5. num. 9.* & latè probat Suarez *tom. 4. de Religione tr. 8. lib. 5. cap. 14. num. 22. & tractat. 10. lib. 4. cap. 4. num. 19.* P. Molina *tom. 1. de Iustitia, disp. 139.* Castro Palao *to. 3. tract. 16. disputat. 1. punct. 15. n. 6.* & alij communiter, atque id ita declarasse Patrem Generalem Societatis IESV anno 1584. nimirum donationes illas non habere conditionem implicitam perseuerantiæ in Societate, testatur Sanchez *vbi suprà, dicto c. 1. n. 34.* & colligi potest ex constitutionibus Societatis, vbi in examine *cap. 4. §. 1.* dicitur, hanc renunciationem bonorum fieri debere, *à se omnem fiduciam submouendo eadem vllo tēpore recuperandi*, quod vtique non fieret, si renuntians retineret ius ea bona recuperandi, quoties iustis de causis à Societate dimitteretur, imò hæc spes posset nonnullis occasionem suggerere vacillandi in sua vocatione. Vide alias rationes apud prædictos Auctores.

2 Quia tamen litis exitus dubius erat, & ne bona Societatis existimatio periclitaretur, voluerunt cum donatore transigere, eique partem cedere bonorum immobilium, quæ Societati donauerat. Dubitatum ergo fuit, an Societas posset reddere donatori bona illa immobilia sine facultate Sedis Apostolicæ, quæ de iure requiritur ad quamlibet alienationem bonorum immobilium, vel mobilium pretiosorum.

3 Aliqui in ea fuerunt sententia, vt non esset necessaria in hoc casu facultas Sedis Apostolicæ. Primum fundamentum erat; quia cessio illa fiebat iuxta mentem constitutionum Societatis: nam in examine *cap. 4. §. 4.* in declaratione *littera B.* dicitur: *si acciderer, hunc a Societate dimitti, & Societati quid dedisset, ei restitui debet iuxta declarationem tertij capitis secundæ partis* in illo autem *cap. 3. littera B.* sic dicitur: *ea, quæ ipsius esse constet, difficilè non est statuere, vt secum ferat. Verùm in iis, quæ vel expendisset, vel dedisset Societati, vel alioqui, si accidisset, vt ficto animo in domo, vel Collegio ipsum habitasset, prudentiæ Superioris dimittentis relinquetur, vt habita ratione tum æquitatis, tum ædificationis, statuat, num illi aliquid amplius, quàm quod inuenitur, de rebus ipsius dari debeat, necne, & si amplius, quantum.* quod idem fuisse de mente Societatis *in Congregatione quinta generali*, constat ex *decreto 8.* vbi proposito hoc dubio, & petita interpretatione illius loci constitutionum, *Congregatio censuit, praxim Patris Præpositi arbitrio relinquendam.* Ex quibus locis constare videtur, Societatem non ita acceptare firmiter eiusmodi donationem, vt non habeat animum reddendi totum, vel partem donatori si dimittatur ex Societate: quod & communis praxis testatur; semper enim bona reddūtur, magna saltem ex parte, & sæpe omnia, iis, qui ante Professionem dimittuntur. Non ergo facta fuerunt inalienabilia, cùm Societas retinuerit sibi facultatem reddendi ea donatario, atque adeò non acceptauit firmiter eorum dominium.

4 Confirmatur, quia ideò Domus professa Societatis potest sine licentia Sedis Apostolicæ vendere bona immobilia sibi à testatore relicta (saltem de iure communi, nisi, prout aliqui referunt, necessitatem licentiæ etiam in hoc casu imposuerit sacra Cardinalium Congregatio,) quia nimirum iuxta constitutiones Societatis Domus professa debet eiusmodi bona alienare: idem ergo erit in casu nostro, cùm iuxta ipsius Societatis institutum retinenda non fiat hæc bona, sed saltem ex parte reddenda.

5 Secundum fundamentum erat, quia aliquando contingere necessarium esse omnium bonorum restitutionem: vt si donator ob infirmitatem contractam redderetur omninò ineptus ad vitam religiosam; & ideò consentiens ipse permitteretur ad sæculum redire, vt curari possit, vel si ob indigentiam suorum parentum dimittatur liber à votis religiosis, vt eis subueniat. In quibus, & similibus casibus impium videretur bona omnia retinere donatore dimisso: non ergo acceptantur illa bona ab initio, nisi retenta potestate restituendi illa, quando expedierit.

6 Tertium fundamentum erat, quia inter alias rationes, ob quas scholares Societatis possunt post votum simplex paupertatis retinere dominium suorum bonorum ad tempus; vna est, vt magis libera maneret Societas ad eos dimittendos, quando expediret.

expediret, vt testatur etiam Gregorios XIII. in Bulla, quæ iocipit, *Ascendente Domino*. Hæc autem Societatis intentio magna ex parte fraudaretur, si oon posset illis, quando eos dimittit, teddere eorum booa Societati donata; cogeretur enim Societas eos cum suis defectibus tolerare, ne diceretur, quod boois suis spoliatos temittit eos, & quòd fortasse eo animo eos acceptat, vt bona tetioeat, & personas reiiciat: quæ nota tanti ponderis esset, vt cogeretur Societas cum magno religiosæ disciplinæ dispendio homines inutiles, & noxios retinere, si booa ab iis dooata teddere non posset. Fateodum ergo est, quòd Societas oon aliter eiusmodi donationes acceptat, nisi retenta sibi libertate eas rescindendi in totum, vel in partem, quoties donatorem dimittendum iudicauerit.

7 Denique huic sententiæ non parum fauere videtur P. Suarez, *dicto tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 14. num. 23.* vbi postquam latè probauit donationem hanc ex parte donatotis esse absolutam, & itteuocabilem, atque adeò Societatem non obligari ad eam rescindendam, etiamsi donatorem dimittat; statim addit: *Quamuis autem Religio ex iustitia non teneatur hac bona reddere in huiusmodi casibus, ex quadam aquitate, & ad tollendam omnem occasionem offensionis, potest licitè vel omnia, vel aliquam eorum partem priori domino reddere, vel pretium eorum, quia hac non censetur alienatio simpliciter bonorum Religionis, sed quadam iusta dispensatio necessaria ad conseruandam libertatem, quam talis Religio profitetur, ad dimittendas personas, qua sibi non congruunt: imò ex praxi & consuetudine instituto consentanea videntur hac bona à principio acceptari à Religione cum hac potestate, & libertate, dimittendi etiam illa simul cum persona, si fuerit expediens ad finem Societatis, & ad communem ædificationem. In hac tamen aquitate facienda obseruare etiam necesse est, ne nimirum grauetur Religio, qua per multos annos alit personam, qua postea litteris, & aliis donis instructa dimittitur, & nihilominus integra vult recipere bona, qua donauerat, quod non potest, non esse graue onus Religionis. Cauendum etiam est, ne facilitas in hac parte generet in subditis certam spem recuperandi bona in simili euentu: nam posset hac esse occasio licenter viuendi, vt suprà dicebamus. Denique pracauendum est etiam, ne hoc sit tam frequens, & tali modo fiat, vt inducatur consuetudo obligationem inducens.* Hæc P. Suarez, in quibus videtur sigoificare, quamuis Societas non teneatur ad reddenda bona, posse tamen ea reddere, quin propter hæc dicator booa Religionis alienare.

8 Vnde non videtur obstare, quòd dooatio facta fuerit absoluta, & ittenocabilis, qoia, quamuis fuerit talis ex parte donatoris, potuit Societas non acceptare omniod absolutè, sed sub conditione, nisi dooator ante Professionem dimittatur; quo casu reseruat sibi facultatem non acceptandi in totum, vel ex parte. Nec etiam videtur esse decretum Vrbani VIII. editum in sacra Congregatione Concilij die 7. Septembris anno 1624. in quo prohibita fuit Religiosis omnis alienatio, reuocatis priuilegiis, & facultatibus, si quas habebant ad alienaodum. Dici enim potest, Societatem in hac alienatione non fuisse vsam vllo priuilegio, sed ex ipsamet forma soi instituti solitam fuisse reddere bona, vel integra, vel partem iis, qui dimittuntur. Hæc ferè afferebant, qui sentiebaot, non esse necessariam facultatem Sedis Apostolicæ in hac bonorum restitutione.

9 Ego tamen dixi, rem hanc non carere difficultate, nec videri mihi solida argumenta suprà adducta, si ad debitam examinis trutinam reducantur. Nec enim apparet quomodo possint stare simul hæc duo, quòd donator oullum prorsus ius retioeat in bonis illis, nec possit vllo casu ea repetere; & tamen Societas debeat, vel possit ea reddere sine facultate Sedis Apostolicæ. Nam, si donator abdicauit omninò è se totum ius ad illa bona, & omnem prorsus spem ea recuperandi: totum ergo illud ius transit in Societatem, atque adeò booa illa sunt sob pleoo dominio Societatis. Quid enim est aliud esse plenè dominum huios fuodi, nisi posse illum retinere, & de illo disponere sine vllius iniuria? Potest autem Societas sine vlla donatoris iniuria retioere sibi semper booa illa. Alioquin, si id non posset facere sine dooatoris iniuria, quando illum dimittit; iam ergo donator retioet ius aliquod ad bona illa recuperanda, si dimittatur: cuius cootrarium supponunt constitutiones Societatis, & Auctores suprà adducti, qui voluot, donatorem oullum prorsus ius ad illa bona retinere: nec potest fieri ioiuria à Societate contra donatorem, si in donatore oon sit ius aliquod, cùm iniuria habeat respectum essentialem ad ius alterius. Potest ergo Societas retinere sibi semper ea bona absque vllius iniuria, & per coosequens est omninò, & plenè domina illorum bonorum, atque adeò non poterit illa alienare sine facultate Sedis Apostolicæ; lex enim generalis est, qua prohibeotur Religiosi alienare quæcumque bona sua immobilia, quorum nempe dominium sit penes Religionem.

10 Coofirmatur, & explicatur ampliùs hæc ratio; quia non potest Societas velle acquirere bona illa, cum facultate tamen alienandi ea auctoritate propria hoc enim esset velle duo cootraria, nempe, quòd bona illa sint sua, & quòd lex Ecclesiastica loquens de omnibus bonis suis non loquatur de illis; quod quidem Societas facere ooo potest: oeque enim emere potest sibi fuodum aliquem, vel domum, retinendo sibi facultatem illam auctoritate propria alienandi, quando voloerit. Potest quidem id fieri ex vi contractus, quando, v. gr. Petrus venderet Societati domum cum pacto, vt possit ab ipso venditore redimi, quia tunc in venditore maneret adhuc ius ad redimendam domum, nec Societas haberet plenum omninò, & liberum dominium illius. In casu autem nostro sopponitur, nullum prorsus ius remanere in donatore; quare bona illa sunt sub pleno, & absoluto dominio Societatis, quæ sine vllius iniuria potest illa sibi retinere: non potest ergo cum hoc perfecto, & pleno dominio retinere Societas facultatem alienaodi ea bona sine facultate Sedis Apostolicæ.

11 Coofirmatur secundò, quia adhuc adueniente casu quo dimittatur donator, non debet Societas etiam iuxta mentem constitutionis reddere omnia bona, sed vel omnia, vel partem, vel nihil, prout in Domino iudicauerit magis expedire. Constat ergo, quòd ab ioitio constituta sunt omnia sub dominio pleno Societatis si enim cōstitota esseot solum sub conditione perseuerantiæ donatoris, deficiente conditione, non posset Societas etiam partem retinere, cùm nulla eorum pars esset sub eios dominio absolutè, sed solùm sub conditione. Repugnat ergo velle retinere partem bonorum, supponendo donationem fuisse firmam, & iodependentem à perseuerantia donatoris in Societate, & simul velle teddere partem propria auctoritate, eo prætextu, quod donatio non fuerit omnino firma, sed dependeos à futura conditione quoad sui valorem, & firmitatem irreuocabilem.

12 Nec satisfacit dicere, donationem fuisse firmam, & irreuocabilem ex parte donatoris, non tamen fuisse acceptatam absolutè ex parte Societatis, sed sub conditione, si donator postea non dimittatur, hoc, inquam, noo satisfacit, quia in primis, vt modo dicebamus, si donatio non erat firma ex parte Societatis, eo quod Societas eam noo acceptauerat absolutè,

sed solùm sub conditione, ergo non potest Societas partem bonorum retinere, quia deficiente conditione deficit acceptatio, atque adeo deficit valor donationis. Vnde impugnari potest secundò illa responsio, quia, si toto illo tempore donatio nondum erat acceptata absolutè, sed solùm sub conditione; ergo toto illo tempore manebat adhuc ius in donatore ad reuocandam donationem saltem pro casu, quo è Societate dimitteretur. Suppono enim cum communi Doctorum, quos retuli *tom. 3. de Iustitia disputatione 23. sectione 3.* antequam donatarius acceptet donationem, semper posse donationem illam reuocare. Si ergo Societas nondum acceptauerat donationem pro casu, quo donator ex illa dimitteretur, poterat semper donator donationem reuocare pro illo casu. Quare biduo antequam è Societate dimittatur, poterit dicere Ego nolo illa bona Societati donare, si ab ea dimittatur, quæ reuocatio valida erit; cùm nondum donatio sit à Societate acceptata pro illo casu: posse autem donatorem hoc facere, non videtur esse de mente illorum Auctorum, nec iuxta constitutiones ipsius Societatis, quæ volunt donatorem abdicasse à se omne ius & omnem spem recuperandi. Frustra autem hoc desiderat, si ipsa non acceptante donationem absolutè, sed solùm sub conditione, non minus remanet in donante ius ad reuocandum donationem, & recuperanda sua bona, quàm si ipsemet expressè in donatione dixisset, *Dono mea bona Societati, si in illa permansero; secus si ab ea exiero.* Fatendum ergo est Societatem non acceptare donationem sub conditione, sed absolutè, & statim fieri dominam bonorum illorum, quamuis, vt postea dicam, habeat simul animum reddendi omnia vel partem, si dimisso postea donatore, id expedire videbitur; non enim repugnat hæc intentio cum acceptatione absoluta, & cum absoluto dominio bonorum.

13 Dicet fortasse aliquis, Societatem ab initio acceptare donationem non quidem sub conditione, si donator perseuerauerit, sed sub alia conditione, nempe, si Societati postea visum fuerit donationem reiicere; quod est propriè acceptare reseruata sibi facultate recedendi ab acceptatione in totum vel in parte; sed reuera hoc est ludere vocibus: nam conditio illa non impedit plenam, & absolutam acquisitionem dominij, atque adeo quòd bona illa iam sint absolutè bona Societatis, & per consequens non possint alienari sine facultate Sedis Apostolicæ; conditio enim illa, etiamsi exprimeretur, non redderet acceptationem conditionatam, vt constat quando Petrus donat Ioanni domum, & Ioannes acceptat, certè Ioannes retinet facultatem reddendi postea, si voluerit, eandem domum Petro: & quamuis Ioannes id exprimeret, & diceret, *Accepto domum, sed reseruo mihi facultatem reddendi eam tibi, si voluero*; certè non redderet acceptationem conditionatam, nec aliquid exprimeret, quod non inesset in ipsa natura acceptationis, cum sit de ratione domini posse distrahere pro libito rem suam, nisi lege impediatur. Sicut ergo Ioannes in eo casu esset perfectè dominus illius domus; ita Societas manebit absolutè domina bonorum illorum, quamuis reseruet sibi facultatem bona illa reddendi donatori, quæ facultas nō impedit absolutam acquisitionem dominij. Cùm ergo Societas intendat acceptare, & quod in donatore nullum maneat ius ad repetenda illa bona, & aliunde habeat animum restituendi omnia, vel partem, si expedierit, restat explicandum, quo sensu animum illum habere possit, itavt non præiudicet valori acceptationis, nec reddat illam conditionatam, itavt possit adhuc à donatore reuocari, ob defectum acceptationis sufficientis: hinc enim pendere videtur responsio ad ea, quæ in contrarium afferebantur.

24 Primum ergo argumentum desumptum ex verbis constitutionum, & Congregationum Societatis probat sufficienter, Societatis mentem hanc esse, vt, regulariter loquendo, vel omnia, vel pars bonorum acceptorum donatori restituantur, si dimittatur; nullo tamen iure apud donatorem interim remanente ad ea repetenda, cùm totum id relinquatur prudentiæ Superiorum, quorum arbitrium frustrà requireretur, si donator posset iure suo illa bona repetere. Nulla ergo relinquitur obligatio ex iustitia, sed significatur congruitas magna, & decentia, vt restituantur. Per hoc tamen nullo modo excluduntur quæ necessaria sunt ad eam restitutionem faciendam: nec mirum esse debet, quod non fiat ibi mentio de facultate à Sede Apostolica petenda ad reddenda bona illa; neque enim semper necessaria est ea facultas, quando nimirum dimittendus donauerat vel pecuniam, vel res immobiles, de quibus potissimùm videtur sermo esse in illis locis, supponuntur enim aliqua esse consumpta, pro quibus æquiualenter aliquid satisfacere aliquando expediet. Quando verò donata fuissent bona immobilia, non dicitur ibi quòd potest Societas ea reddere propria auctoritate, sed quòd in aliquibus casibus expediet ea in totum, vel in partem reddere: suppositis nempe terminis habilibus, & obtenta facultate necessaria, quam quidem ante decretum Vrbani VIII. poterat dare Generalis Societatis, postea verò Sedes Apostolica ob iustas causas eam sibi reseruauit. Hic autem sensus ex ipsa materia, da qua agitur, colligi potest; ponamus enim quòd aliquis donauit Societati bona immobilia ad fundandum Collegium nouum, quod iam ex illis bonis erectum fuit; postea verò Prouincialis iustas ob causas eum è Societate dimittit, prout in dicta secunda parte constitutionum c. 1. supponitur, posse Prouincialem aliquando inconsulto Generali, aliquos dimittere. Peto ergo, num Prouincialis sine alia facultate possit bona illa dimisso restituere, & Collegium fundatum dissoluere? nam *in dicto cap. 3.* prudentiæ Superioris dimittentis (quicumque ille sit, relinquitur, num bona donata restituenda sint ei, qui dimittitur. Quis autem dicat, posse Prouincialem solum Collegium illud dissoluere consulto Generali, cùm *in 4. p. constitut. cap. 2.* negetur ipsi Generali eiusmodi potestas dissoluendi Collegium sine consensu Societatis, vel in Congregatione generali præstito, vel saltem per litteras requisito. Sicut ergo, quando ibi relinquitur prudentiæ Prouincialis dimittendus, num bona donata Societati restituenda sint dimisso, subintelligi debet, quòd petatur etiam facultas a Generali, quando bona talia fuerint, vt non possint sine eius facultate alienari: ita quando dicitur expedire, quòd omnia, vel quoad partem restituantur, subintelligi debet, quòd si talia sint bona, quæ sine facultate Sedis Apostolicæ reddi non possunt, ab ea petatur, & obtineatur facultas necessaria. Societas itaque acceptat absolutè illa bona, & acquirit plenum, & absolutum eorum dominium; sed simul habet animum reddendi omnia, vel aliqua donatori, si eum, ante Professionem dimiserit: hic enim animus, si nulla intercedat obligatio, aut promissio, non impedit perfectā, & absolutā dominij acquisitionē, vt constat quando ego emo librum; cum animo donandi illū postea Petro: quo casu non minùs emptione sio absolutè, & perfectè dominus libri quàm si eum animum non haberem. Hoc autem constitutiones Societatis significant, nēpe quamuis nulla sit obligatio reddendi bona donatori; expedire tamen aliquando illa, vel illorum partem reddere. Quomodo autem restitutio illa facienda sit non explicant, sed supponunt fieri debere modo legitimo, itaut propter bonorum paruitatem sufficiat Rectoris, vel Præpositi localis consensus, nō

requiratur

requiratur alius: secus si propter bonorum qualitatem, vel quantitatem requiratur consensus Prouincialis, vel Generalis. Quod idem erit intelligendum, quando propter bonorum qualitatem necessarius erit consensus Sedis Apostolicæ, necessitas enim legitimi consensus requisiti nullo modo excluditur in prædictis locis constitutionum.

15 Vnde ad confirmationem constat differentia: nam Domnus professa iuxta constitutiones non potest retinere bona immobilia sibi legata, atque ideò non mirum, quòd non indigeat facultate ad ea alienanda, cùm ob suam incapacitatem retinere non possit. At verò in casu nostro Societas in rigore iuris potest ea bona sibi semel donata retinere: si autem aliquãdo expedit, quòd ea restituat, id quidem deseruiet ad iustificandam causam, vt facultas concedatur, non verò, vt id fine debita facultate fiat.

16 Ad secundum argumentum respondeti potest, non debere nos nunc examinare singulos casus in particulari, qui euenire possunt. Sufficit regulam generalem assignare, quòd si circumstantiæ sint tales, vt Societas non solùm possit, sed debeat reddere bona donatori, poterit, imò debebit reddere, neque ad id indigebit facultate Sedis Apostolicæ. Si autem circumstantiæ sint tales, vt non debeat, possit tamen, & quidem expediat reddere, hæc erit causa sufficiens, vt facultas concedatur à Sede Apostolica, à qua tamen peti debebit, sicut & peti debet quando alienatio cedit in euidentem vtilitatem Religiosis, & in aliis casibus similibus.

17 Ad tertium dici potest, requiri quidem ad perfectam Societatis libertatem in dimittendis dyscolis, quòd possit eis reddere bona ab aliis accepta in totum, vel in partem: ad eandem tamen libertatem requiri etiam, quòd Societas non teneatur, bona illa reddere, ne fortè metu restitutionis necessariò faciendæ dissimulentur, & tolerentur nimis donatoris, vitia, & ne ipsimet donatores certi de bonorum recuperatione faciliùs relaxentur in disciplina regulari, & dimissionem è Societate procurent, Satis ergo prouidetur illi priori periculo, si maneat in arbitrio Societatis, reddere omnia, vel partem bonorum, prout circumstantiæ diuersæ exigunt, quo casu tota illa ratio, & congruitas iustificat facultatem, quæ petenda està Sede Apostolica, sicut in similibus casibus ob bonum etiam Societatis nomen conseruandum peti, & obtineri solet.

18 Denique eodem modo interpretandum videtur, quod ex P. Suarez afferebatur, qui non est mirum quòd restitutionem hanc bonorum dixerit non esse alienationem illicitam, sed prudentem dispensationem; quia solùm videtur voluisse, non esse intrinsecè malam, nec dissipationem, sed prudentem distributionem, nec enim tempore illo, quo P. Suarez id dixit, prohibita erat iure humano, cùm posset Generalis Societatis in iis casibus alienare bona immobilia. Nos autem loquimur de iure nouo, quo eiusmodi facultates abrogatæ sunt decreto Vrbani VIII. qui non solùm prohibuit, ne alienationes fierent prætextu priuilegiorum, sed in vniuersum omnes alienationes de nouo prohibuit, quacumque causa fierent, & Sedis Apostolicæ consensum necessarium esse voluit. Quare, stante hoc strictissimo decreto, difficilè mihi est, quòd sine eiusmodi Apostolicæ Sedis consensu possit Generalis propria auctoritate bona immobilia semel Societati irreuocabiliter donata donatori restituere, & iam si id fiat per transactionem ad vitandas lites, cùm transactio in eiusmodi bonis immobilibus enumeretur communiter à Doctoribus inter alienationes, quæ prohibitæ sunt circa bona ecclesiastica, vt aliis relatis, obseruat Filliucius *in Appendice tract. 44. cap. 2. n. 15.*

DVBIVM XLVI.

An ille, qui est iam plenè emendatus, possit in Societate denuntiari Prælato, vt Patri.

1 SVppono, in Societate posse ex peculiari eius regula deferri ad Superiores, non vt iudices, sed vt Patres, omnes defectus subditorum cum debito amore, & charitate, vt ipsi pro paterna diligentia possint debito modo consulere bono ipsius delati, & bono etiam Societatis, ad quod maiori cum libertate exsequendum omnibus in ingressu Societatis proponitur distinctè hac regula, & interrogantur, an ei consentiant, & quatenus opus sit, cedant iure, quod habere possent, ne deferantur eorum defectus ad Superiores, nisi præmissa antea fraterna correctione: quod tamen non intelligitur de iis, quæ vel sub sigillo confessionis, vel etiam consilij petendi causa subditus alicui, aperuit, vt latè hæc omnia explicata fuerunt in Congregatione sexta generali *decreto 52.* & eiusdem in Societate praxim latè, & doctè defendit Thomas Sanchez *lib. 6. in Decalog. cap. 18. num. 50. & seqq.* & alij, quos affert latè, & ex professo totam hanc controuersiam tractans P. Petrus Hurtado *disp. 163. de charit. sect. 5.* quam in plures diuidit subsectiones, qui videri possunt.

2 Hoc supposito, dubitatum fuit, an hæc ampla, & generalis facultas tanta sit, vt etiamsi subditus sit perfectè emendatus, possit qui eius peccatum, aut defectum nouit, Prælato eum deferre vt Patri, non præmissa fraterna correptione: imò enim fraterna correptio in hoc casu inutilis, & superflua esset; si enim frater supponitur iam omnino emendatus, frustrà corripitur, vt emendetur, cùm iam finis correptionis habeatur fine correptione. Aliunde verò vtile videtur, quòd Prælatus sciat defectum, aut peccatum præteritum subditi, vt emendatio firmior, & magis diuturna sit, & vt Prælatus paterna cura amoueat occasiones, & impediat periculum elapsus. Quare, cùm cessio iuris fuerit vniuersalis, & solùm excipiatur casus sigilli sacramentalis, & notitiæ datæ ad petendum consilium; videtur etiam in cessione illa iuris inclusus casus fratris emendati, in quo etiam contentus fuit, vt eius defectus ad maiorem in Spiritu profectum Prælato vt Patri manifestari possent.

3 Dixi tamen, in primis casum esse rarissimum, in quo notitia Prælati non speretur vtilis futura ad maiorem securitatem emendationis, vel ad bonum commune Religionis, vt ex multis coniecturis probant Suarez *dicto cap. 9. num. 11. & cap. 10. num. 12.* & Hurtado *vbi suprà §. 71. & seqq.* vbi benè aduertit, posse contingere, quòd subditus sit emendatus, & doleat de suo lapsu, quantum sufficit; vt possit in Sacramento Pœnitentiæ absolui, & iustificari, & tamen id non possumus prudenter timere reincidentiam, si noua occurrat occasio, quotidie enim proponimus, & citò in proposito deficimus. Ad hoc autem, & ad boni propositi perseuerantiam, & constantiam multum deseruit notitia Prælati, qui occasiones auertet, & suis monitionibus secretis maiori rigore, & auctoritate subditum continebit, præsertim, cùm certi generis peccata eius sit conditionis, vt si semel admittantur, difficilè eorum radices possint omnino extirpari, & verendum communiter sit, ne vel pœnitentia ficta sit ad consopiendum zelum fratris, cuius denuntiatio timetur; vel certè, si vera sit, non sit futura constans, nisi adhibitis remediis efficacioribus, quę Prælatus sua paterna cura meliùs, & faciliùs adhibere potest. Est ergo casus ra-

tissimus in Societate, quo aliquis non possit Prælato vt patri deferre subditi defectus, si Prælatus talis sit, vt credatur ea notitia non nisi debito modo vsurus, ad finem solùm paternæ gubernationis cum debito amore & charitate procurandum.

4 Demus tamen, de facto casum occurrere, in quo frater, qui errauit, sit omnino, & perfectè emendatus, nec timor iam sit futuræ reincidentiæ, nec ad hunc finem secutius obtinendum necessariam esse Prælati notitiam, nec ad alios fines procurandi commune bonum Religionis, vel aliquid simile. Data ergo ea hypothesi, dixi; si non posse etiam in Societate subditi crimen deferri ad Prælatum etiam vt patrem, quod est maximè iuxta sensum eiusdem Societatis, vnde eius Doctores id expressè docuerunt, Thomas Sanchez *dicto cap.18.num.49.& 60.* Suarez *dicto lib. 10. cap.8.num.11.& cap.9.n.8.* & clarius *num. 17.* vbi dicit, considerandum esse in particulari, an cesset omnino ratio delationis immediatæ ad Prælatum. *Cessare autem poterit, (inquit,) si in aliquo casu particulari contingat, vt pensatis omnibus circumstantiis, prudenter iudicetur, notitiam Superioris nec necessariam, nec vtiliorem futuram esse ad emendationem fratris, securitatem Religionis, & alios fines honestos, qui per talē denuntiationem intendi possunt (quod quia rarissimum erit, ideo à lege, seu regula non curatur) nam tunc abstinendum est à tali denuntiatione, si lapsus sit occultus, & nullum offendiculum aliis præbuerit, nec in futurum timeatur. Tunc enim vrget ratio illa charitatis, vt subueniatur proximo in maioribus bonis cum minimo, vel nullo incommodo in bonis inferioris Ordinis, si fieri possit.* Hæc Suarez, qui postea addit, peccatum denunciantis in tali casu esse ex genere suo mortale: in indiuiduo tamen posse facilè esse solùm veniale; quia bona intentio, qua fit denuntiatio, quamuis imprudenter fiat, purgabit tamen, & minuet magna ex parte culpam detractionis. Idem sentit Castro Palao *to.1.disp.4.de charit. punct.12.n.4.* Hurtado *dicta disp.161.§. 221. & seqq.* & alij.

5 Ratio autem est, quia charitas semper obligat ad subueniendum proximo cum minimo eius damno: si ergo totum damnum, & periculum fratris lapsi, & ipsius etiam communitatis, vitari potest absque vllo detrimento famæ, etiam apud Prælatum, charitas videtur obligare ad non adhibendum remedium illud difficilius, ex quo nullus maior fructus in his circumstantiis sperari potest. Nec obstat cessio iuris, & licentia antea ab ipso subdito concessa, vt omnes eius defectus possint Prælato vt patri manifestari; quia, quidquid sit, an licentia illa, & cessio extendatur ad hunc etiam casum, in quo delatio criminis inutilis iudicatur; obligatio tamen charitatis semper videtur remanere, quæ dictat, ne aliis faciamus, quæ nobis fieri nollemus: quare etiamsi ob cessionem præcedentem ea manifestatio non esset contra iustitiam, (de quo adhuc dubitari posset,) adhuc esset contra charitatem, quæ semper obligat ad impediendum proximi detrimentum, quoties sine incommodo potest impediri.

6 Dices, hanc etiam obligationem sublatam esse per cessionem præcedentem, per quam videtur cessare non solùm obligatio iustitiæ, sed etiam charitatis. Nam, sicut ipsemet poterat ad maiorem suam humiliationem dicere Prælato sua peccata præterita; ita potest velle, quòd alius ea Prælato dicat, qua voluntate posita, non videtur esse contra charitatem ea Prælato dicere; charitas enim non obligat, vt conserues famam fratris apud Prælatum, quando ipsemet non vult quòd conseruetur, quia præceptum præstandi aliis quod nobis volumus, non habet locum in hoc casu. Imò tunc facies, quod tibi fieri velles: nam, licèt semper velis, ne te renuente fama tua lædatur apud Prælatum; non tamen vis, quòd te consentiente, & volente, id non fiat: non ergo obligat charitas ad vitandum illud qualecumque detrimentum famæ tui fratris apud Prælatum, quando frater ipse consentit, & vult illud detrimentum pati ad suum maius bonum spirituale obtinendum, quod videtur significare P.Suarez *dicto lib.10.cap.9.num.6.* dum loquens de hac renuntiatione iuris, quæ fit in Societate, subdit: *non minoris virtutis est consensus præstitus Religioni, quàm qui inter ipsos priuatos Religiosos propria authoritate præstaretur, ad mutandam materiam, vt iam non sit contra charitatem, hoc est, contra bonum temporale famæ, sed potius pro charitate, hoc est, pro bono melioris correctionis prædicta manifestatio.*

7 Hoc tamen non videtur omnino satisfacere: nam quoad hoc propositum, non videtur esse eadem ratio de obligatione iustitiæ, & de obligatione charitatis: nam iustitia solùm respicit ius alienum, ne lædatur, & quidem, posita renuntiatione iuris, nullum remanet ius, quod lædatur: nec ille, qui semel omnino renuntiauit suum ius, potest hanc cessionem reuocare, vt repetat ius, quod habebat, & quod a se omnino abdicauit. Sufficit ergo renuntiatio illa semel posita, & à Religione acceptata ad vitandam postea malitiam contra iustitiam in tali manifestatione, si tamen intentio renuntiantis, vt suprà dicebamus, extendebat se ad hunc etiam casum ratum, & extraordinarium, de quo nunc agimus. Charitas verò non respicit ius proximi, sed præcisè id, quod tibi velles fieri. Si ergo velles, ne tibi inuito fama læderetur, hoc debes proximo præstare Nec obstat, quòd frater tuus olim consenserit manifestationi delicti, quia si iam hodie non consentit, sed potiùs displicet ei, grauiter hæc famæ læsio iam nunc inuitus patitur hoc damnum, & desiderat subleuari. Sicut si quis iratus, vel etiam bono spiritu ductus diuitias suas dissipauit, & postea facti pœnitens paupertate oppressus auxilium à te petat, charitas ei subueniendum dictat, quia iam nunc malum illud inuitus patitur, io quo statu tu etiam velles tibi ab aliis subueniri. Cessio ergo, & renuntiatio præcedens non tollit motiuum charitatis præsens, quoties iam nunc proximus malum illud graue inuitus patitur, in qua circumstantia tu etiam velles ab aliis subleuari.

8 Nec huic regulæ aduersatur doctrina illa Patris Suarij suprà relata: nam, si attentè legatur, non loquitur ibi de obligatione charitatis erga alios, sed erga se ipsum. Præmiserat enim paulò antè, renuntiationem iuris, ad propriam famam ex fine melioris correctionis licitā esse, *sine quo fine talis renūciatio absoluta prodiga foret, atque adeò contra propriam charitatem.* In hoc ergo sensu subdit statim, hunc consensum præstitum ob finem melioris correctionis non esse contra charitatem, nempe contra charitatem propriam erga se ipsum, de qua sermo erat, & contra quam esset prodigere propriam famam sine causa. Immò inde retorqueri potest argumentum pro nostra doctrina, si enim P.Suarez docet, ipsummet subditum peccare contra charitatem, si renonciet ius ad famam sine causa maioris boni; ergo multò magis putabit, peccare contra charitatem quemlibet aliom, qui sine tali causa prodigat, & lædat fratris famam, cuius non est ita dominus de cuius fama agitur. Nec de mente Suarij in hoc puncto dubitari potest, quam ipse clarè expressit in aliis pluribus locis, quæ suprà retulimus: & hæc de hoc puncto sufficiant; casus enim est rarissimus, & ferè solùm locum habere potest in peccatis valde antiquis, in quibus, vt benè ponderat Hurtado *dicta disp. 161.num 224.* inutile omnino, & illicitum esset manifestare nunc Prælato peccata senis octogenarij, quia in adolescentia commisit, & diuturna pœnitentia deleuit, & quorum apud homines memoria non est: quamuis

quamuis ipsemet posset ad suam maiorem humilitatem ea omnia Prælato manifestare.

DVBIVM XLVII.

An consulens homicidium, ipso sequuto, sit inhabilis ad ingrediendam Societatem.

1 SVppono, vnum ex impedimentis substantialibus ad ingrediendam Societatem esse *homicidium aliquod perpetrasse*, vt habetur *in examine*, *cap.* 2. §. 2. *& in constitut. part.* 1. *cap.* 3. §. 4. & quidem hoc impedimentum tale esse, vt Professio subsequuta valida non sit, declaratum fuit *in Congregatione generali* 7. *decreto* 41. quo supposito, quærebatur, an idem impedimentum haberet, qui non occidit propria manu, sed homicidium consuluit, ex quo consilio homicidium sequutum fuit.

2 Pro parte affirmatiua videtur esse in primis, quòd in dictis constitutionibus *dicto cap.* 3. in declaratione marginali, (quæ eandem auctoritatem habet, ac ipse textus,) *littera C.* dicitur: *Qui cum deliberatione homicidium perpetrari iussisset, si effectus est consequutus, quamuis manu sua non occiderit, inter homicidas erit existimandus.* Vnde apparet *homicidium* ibi non accipi in stricta significatione, sed in latiori; alioquin non posset comprehendere mandantes. Si ergo mandantes comprehendit, poterit etiam consulentes comprehendere. Deinde probari potest ex doctrina generali Sylvestri, Rosellæ, & aliorum, quos affert Thomas Sanchez, *lib.* 3. *de matrim. disp.* 49. *num.* 1. qui dicunt, excommunicationem, & pœnam latam in facientes comprehendere etiam mandantes, quod idem de consulente dicendum videtur, cùm vterque concurrat solùm vt causa moralis.

3 Respondi tamen, in rigore loquendo, mihi probabilius videri, quòd eiusmodi impedimentum non afficiat consulentem, quam sententiam postea inueni amplexum etiam fuisse Castrum Palao *tom.* 3. *tract.* 16. *de essentia, & requisitis status religiosi, disp.* 1. *punct.* 8. §. 1. *num.* 18. Et probari potest eo fundamento contrario; quia communissima sententia est, censuram, aut pœnam latam aduersus facientes non comprehendere mandantes, & consulentes, nisi exprimantur, vt multis relatis probat idem Sanchez, *dicta disp.* 49. *num.* 2. *& lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *num.* 44. vbi ponderat, irregularitatem homicidæ impositam non comprehensuram consulentem, nisi fuisset in iure etiam expressa ea extensio: vnde postea infert consulentem homicidium non esse reputandum irregularem, quando dubitatur, an occisio sequuta fuerit, quia licèt homicida in dubio facti censeatur irregularis; textus tamen id statuentes loquuntur solùm de homicida, quo nomine in pœnalibus, & odiosis non intelligitur consulens homicidium. Quare is solùm reputabitur irregularis, quando constat occisionem sequutam fuisse, & dubitatur, an consilium influxerit ad homicidium: quia tunc præsumptio est contra consulentem, nisi contrarium probetur: secus verò erit, quando dubium est, an homicidium sequutum fuerit, quod in casu simili docet idem Sanchez, *lib.* 2. *consil. cap.* 3. *dub.* 104. *num.* 6. *&* 30. vbi dicit, censuras à iure impositas simoniacis non incurri à consulentibus, vel mediantibus, nisi quando expressè ad eos in ipsa lege extendantur, quod de omnibus pœnis latæ sententiæ probat P. Thesaurus *in praxi Ecclesiastica, part.* 1. *cap.* 10. Idem ergo videtur dicendum in casu nostro de inhabilitate ad Societatem, quæ odiosa est, & ideo sub nomine *homicidium perpetrantis*, non debet intelligi consulens, qui in rigore non perpetrauit homicidium, sed consuluit, quamuis impropriè, & tropicè dicatur occidisse, quod verbum etiam ipsum *perpetrandi homicidium*, quo impedimentum statuitur, maximè significat: nam *perpetrare*, vt Latinæ linguæ Magistri docent, non est vtcumque facere, sed perficere & ad finem vsque actionem perducere; quæ non conuenit consulenti, sed exsequenti: nam consulens incipit remotè, quod exsequens postea ad finem perducit.

4 Nec obstat, quòd mandans homicidium eodem ibi impedimento teneri dicatur, imò hic nostra doctrina magis roboratur; quia enim Legislator volebat etiam mandantem homicidium, ipso postea subsequuto, ab ingressu Societatis excludere, ideo expressè impedimentum hoc ad mandantem extendit; quia, nisi id explicaret, non excludebatur verbis præcedentibus de homicidium perpetrante. Potuisset autem ad consulentem etiam extendere; & tunc id etiam de consulente explicaret, quod non fecit, nec vsus est verbo aliquo generali, quo omnes cooperantes includeret, sed solùm illum nominauit, qui animo deliberato homicidium mandasset, quia nimirum ille videtur auctor principalis, & magis culpabilis, cuius nomine, & auctoritate alios postea operatur, cùm homicidium exsequitur. Consulens autem multò minùs influit, vt constat ex iis, quæ dixi, *tom.* 1. *de Iustit. disp.* 19. *sect.* 4. *n.* 124. *& seqq.* vbi cum communi sententia probaui, mandatorem teneri primo loco ad restitutionem etiam ante ipsum exsequentem consulentem verò non teneri, nisi in defectum restitutionis factæ ab ipso, cui consilium dedit, & qui primo loco tenetur ante consulentem, quia nimirum mandans est causa principalis, cuius nomine mandatarius operatur, vt instrumentum illius: consulens verò est causa accessoria, nec eius nomine operatur, qui consilium accepit, nec vllo modo est instrumentum consulentis, sed causa principalis. Non ergo mirum est, quòd S. Ignatius vlera homicidam proprium, voluerit etiam à Societatis ingressu excludere mandantem, quem solùm expressit, non verò consulentem, aut alios similes, imò ex expressione solius mandatoris magis probatur, quod alij non comprehendantur iuxta regulam vulgatem, quod exceptio firmat regulam in contrarium.

5 Vnde, etiamsi daremus, statutum odiosum extendi posse ad casus similes non expressos, quod falsum est, vt in pœnis latæ sententiæ probat Thesaurus *dicta part.* 1. *cap* 9 & in omnibus legibus odiosis probant alij, quos affert, & sequitur Lezana *tom.* 4. *verb. leges Regularium, num.* 41. in nostro tamen casu id non procederet, cùm casus in lege expressus de mandante non sit similis, sed valde dissimilis consulenti, respectu cuius exsequens non est causa instrumentalis, sed principalis, & principalior, itavt consulens non teneatur ad damna, nisi in defectum exsequentis, cùm tamen mandans, vt vidimus, teneatur primo loco, etiam ante ipsum exsequentem: quare prohibitio facta mandatori non potest vllo modo ob paritatem rationis extendi ad consulentem. Porrò legem hanc non esse fauorabilem, sed potiùs odiosam, atque ideo non largè, sed strictè interpretandam, constat ex iis, quæ post longam discussionem statuit Suarez, *lib.* 5. *de legib. cap.* 2. *num.* 15. vbi, quamuis ipse in toto illo capite magis propendeat ad reputandam in dubio quamlibet legem fauorabilem, quàm odiosam; fatetur tamen, legem illam odiosam esse censendam, quæ irritat factum aliquod, quod prohibet directè vel indirectè, & quæ exorbitans est à iure communi: quæ omnes conditiones reperiuntur in lege ista, quæ non solùm prohibet homicidæ ingressum in Societatem, sed etiam illum irritat, in quo recedit à iure communi,

quo

quo tales non prohibentur ab ingressu Religionis, nisi ad summum in certo casu in Bulla Sixti V. & rursus irritat factum, quod iure communi non irritatur; imò irritationes in casu peculiari à Sixto V. inductas abstulit Clemens VIII. & reduxit ad terminos iuris communis. Ex qua constitutione Sixti V. argumentum efficax desumi potest ad probandum, hanc legem Societatis esse odiosam, & strictè interpretandam; sicut enim lex Societatis inhabiles reddit homicidas ad eam ingrediendam: ita Sixtus V. inhabiles reddidit ad Professionem regularem criminosos, & ære alieno oppressos in certis casibus ibi expressis. Et quamuis illa inhabilitas videretur cedere in bonum status religiosi, ne ab eiusmodi personis occuparetur, sicut lex Societatis videtur cedere in eius bonum: nihilominus Doctores communiter iudicarunt, constitutionem illam Sixti V. reputandam esse legem odiosam, atque ideo strictè interpretandam, vt cum aliis supponit Thomas Sanchez, *lib. 4. in Decal. cap. 19. num. 23.* idem ergo dicendum erit de lege Societatis, per quam inhabiles redduntur homicidæ ad eam ingrediendam; debere, inquam, odiosam existimari, atque ideo non latè, sed strictè esse interpretandam.

DVBIVM XLVIII.

Vtrùm priuilegia Societati concessa pro iis, qui mittuntur ad Indiam, competant iis, qui vel in India nascuntur, vel ibi Societatem ingrediuntur.

1 MVlta sunt in Societate priuilegia à Summis Pontificibus concessa pro iis, qui ad Indiam à Præposito Generali mittunt, quibus in illis solùm regionibus vti possunt; quia tamen non omnes Sacerdotes, qui Societatis ministeria in India exercent, mittuntur ex Europa, sed aliqui ibi in Societatem recipiuntur, qui antea ob alios fines illuc ex Europa transierant in statu seculari; aliqui etiam ibidem nati sunt ex parentibus Hispanis, qui iam ibi domicilium habebant, & quidem hi origine Hispani sunt, sed patria, & domicilio Indi; ideo dubitatum fuit, an huiusmodi Sacerdotes vti possint prædictis priuilegiis, cùm ipsi non fuerint à Præposito generali ad Indiam missi, & priuilegia iis solis concessa videantur, qui ad Indiam mittuntur à Præposito generali.

2 Dixi tamen, omnes eos Sacerdotes Societatis, qui in India sunt, gaudere proculdubio eisdem priuilegiis; de illis enim omnibus sufficienter verificatur, quòd ad salutem animarum illarum mittuntur; duplex quippe missio intelligi potest, altera localis, qua aliquis corporaliter ab vno loco in alium ex mittentis imperio proficiscitur: altera spiritualis, seu moralis, qua mittentis iussu aliquis destinatur ad munus aliquod circa aliquos exercendum, ad quod non requiritur mutatio loci, sed officij. Et in hoc sensu accipitur communiter *missionis* nomen; quando de Ministris Ecclesiæ sermo est; in hoc enim sensu de Prædicatoribus Euangelij dixit Paulus Apostolus *ad Rom. 10. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Et tamen non omnes Apostoli profecti sunt in alium locum, vt prædicarent: nam Iacobus Apostolus Hierosolymorum Episcopus creatos, ibidem permansit, vt Euangelium prædicaret vsque ad mortem, ad quod munus missus dicitur sine vlla loci mutatione. Vnde *Ierem. 14.* pro eodem accipitur, *mitti*, & *destinari*, dum de falsis prophetis dicitur, *non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos.* Sufficit ergo præcipi alicui, quod aliquid alteri dicat, vt possit dici ad eum missus; imo & ipsæ diuinæ personæ dicuntur in toto rigore mitti ad nos sine vlla loci motatione: neque enim Spiritus Sanctus locum mutauit quando die Pentecostes missus fuit ad Apostolos, in quibus ex totius Trinitatis decreto aliquid peculiariter debebat operari, illósque instruere, & specialiter in prædicatione dirigere. Possunt ergo in rigore dici, mitti à suis Prælatis ad salutem Indorum illi etiam, qui antea ibi erant, quando præcepto Prælati ad hoc munus denuo designantur, & deputantur.

3 Confirmari potest primò, quia idem videtur esse de nomine *Legati*, & de nomine *Missi*; nam Legatus est Nuntius honorificus vnius Principis ad alium, vnde communiter ij, qui mittuntur à Summo Pontifice, si non sint Cardinales, vocantur Nuntij; si verò sint Cardinales, vocantur Legati: quare semper respectum inuoluunt ad mittentem illos. Et tamen aliquando Legati deputantur illi ipsi, qui iam alia de causa in eodem loco commorabantur. Sic Romæ videmus Oratorem ordinarium Imperatoris per aliquod Pontificem esse Dynastis Romanis, qui ad hoc munus à Cæsare deputantur. Sic etiam aliqui sunt Legati ipsius Pontificis, qui appellantur Legati nati, & ad quos successione perpetua transit Legationis munus cum aliqua dignitate, quam in ea Prouincia obtinent. Sed & ad tempus soliti sunt Pontifices Summi Legatum suum deputare aliquem Antistitem illius eiusdem Prouinciæ, cui tale munus meritò fidere possint. Similiter ergo poterunt Missionarium deputare aliquem, qui iam ibidem reperitur; & ita, vt credo, praxis habet, vt sacra Congregatio de propaganda fide deputet aliquem Missionarium suum in Prouinciis Infidelium, & Hæreticorum, qui antea piè, ac fructuosè ibidem animarum saluti, & fidei propagationi attendebat. Incipit tamen vocari *Missionarius*, & frui priuilegiis, & facultatibus Missionariis concessis, eo ipso quòd in Missionarium deputatur: tunc enim incipit mitti à Sede Apostolica, quamuis nullum iter eius iussu susceperit. Esse autem Missionarium, & esse Missum idem omnino esse videntur, vt ex ipsis terminis constat.

4 Confirmari potest secundò alio exemplo indulgentiarum, quæ concedi solent confluentibus in festo aliquo ad aliquam Ecclesiam; si enim aliquis ad eam Ecclesiam alia occasione iens, vel fortè ob debita, vel delicta commissa illùc confugisset; potest adhuc in eadem Ecclesia indulgentiam lucrari, vt observauit Ludouicus à Cruce in Bullam Cruciatæ *disp. 1. cap. 8 dub. 13. num. 3.* & ante eum Nugnus *in 3. p. tom. 1. tract. de Bulla §. 10.* quia nimirum ire ad Ecclesiam exigitur solùm præsuppositiuè, vt in ea possit orare, quod solùm formaliter desideratur. Sic etiam facultates & priuilegia conceduntur Ministris Euangelij, qui salutem animarum in India procurant, quia tamen communiter hi solent ab Europa mitti, ideo sub ea appellatione nominantur: si tamen itinere non indigeant, quia iam in India reperiuntur, sufficiet deputatio ad eundem finem; parum enim curat Pontifex, an nauigatione, vel natiuitate ibi sint, dummodo à Præposito generali ad eadem ministeria ibi exercenda applicentur, & deputentur. Praxis denique perpetua, quæ est optima legum interpres, in hoc sensu semper eiusmodi concessiones, & priuilegia intellexit; quare non videtur scrupulus hac occasione denuo iniiciendus.

DVBIVM

DVBIVM XLIX.

An possint Professionem in Societate emissuri examinari ante finem studiorum.

1 IN Societatis constitutionibus variæ conditiones requiruntur,vt quis ad Professionem solemnem quatuor votorum admittatur; quarum vna est,vt quadrienoio Theologiæ studeat,& à quatuor deputatis examinatoribus rigoroso examine probetur, & inueniatur in Philosophia,& Theologia profecisse, vt constat ex *p. 5.constit.c.2.§.2.* quem profectum Congregationes generales 7.& 8.eum debere esse declararunt,vt possit eiusmodi facultates com satisfactione docere,idque examinatores iuramento adhibito testari debere. Ab hoc tamen examine subeundo excipiuntur,qui pro dignitate, & cum satisfactione audientium has facultates professi sunt, aut profitentur: vel qui actum generalem manè, & vespere in Theologia habuerint,si iis Patribus,qui Prouincialis iudicio disputationibus interesse debuerint, satisfecerint,vt habetur io ordinationibus Generalium auctoritate 7. Congregationis contractis *c.* 18. *part.* 3. §.6.

2 Hoc supposito,dubitatum,& quæsitom fuit, an ille,qui non quarto Theologici cursus anno (vt fieri solet,)sed tertio anno actum habuit generalem Theologiæ manè,& vespere, & iudicibus deputatis satisfecit cogendus sit postea sequenti anno examen subire.Ratio autem dubitandi esse poterat, quia prius examen non videbatur legitimum,vtpote non factum tempore legitimo;debet enim fieri,vt appareat quantum profecisset quadriennio Theologici cursus,quod tunc apparere non poterat, cùm nondum triennium elapsum esset. Et confirmari potest primò ex verbis constitutionis loco suprà citato, vbi sic dicitur: *Et quamuis aliqui breuiori tempore non minorem progressum,quàm alij longiori,facere possent; nihilominus, vt communis aliqua mensura statuatur, spatium aliquod temporis præscribetur; & hoc erit quadriennium integrum post Artium liberalium,& Philosophiæ studia, in Theologia expleuisse.Vt ergo ad Professionem quis admittatur:in ea facultate hoc tempore se exercuisse, & quidem ad gloriam Dei satis in ea profecisse conuenit; & in profectus huiusmodi testimonium quisque ante Professionem assertiones Logicæ,Philosophiæ, & Theologiæ scholasticæ tuebitur,*&c.Et ibidem in declaratione *littera B.*dicitur,*hanc mensuram studij quatuor annorum in sacra Theologia,(præter litterarum humaniorum, & Artium studia,& examinationem dictam, vt quem profectum in ea doctrina fecerint, videri possit,)vt plurimum obseruandam*, &c. excepto casu speciali voo, vel altero, qui ibi subiicitur: ex quibus colligi videtur necessitas examinis in fine quadriennij.

3 Quod rursus secundò confirmari potest ex verbis Congregationis generalis septimæ *decreto* 33. §. 3. vbi sic statuitur: *Nemo verò ad quatuor votorum Professionem admittatur,nisi qui sub finem anni quarti deprehensus fuerit tantum eruditionis habere, quantum necessum foret ad Philosophiam,ac Theologiam cum satisfactione docendam, nisi forsan ad gubernandum, vel ad concionandum,illustria talenta haberet,idque iudicio Patris nostri.Examen verò,quod sub finem anni quarti instituitur, sit vt minimum horarum in vnoquoque duarum,in quo varia è primis Philosophiæ, & Theologiæ capitibus percurrantur.* in quibus verbis examen doctrinę videtur omnino requiri sub finem quadriennij.

4 Dixi tamen,omnino sufficere examen factum, vel actum generalem Theologiæ habitum anno tertio. Non dico,non requiri quadriennium integrum cursus theologici;hoc enim constitutio suprà adducta videtur expressè exigere:sed solùm dico, examen anticipatum prodesse posse, & sufficere, quod verba ipsa septimæ Congregationis suprà relata videntur significare;non enim petunt,quòd in fine quarti anni examinetur professurus,sed quòd nemo ad Professionem promoueatur,*nisi qui sub finem anni quarti deprehensus fuerit tantum eruditionis habere,quantum necessum foret ad Philosophiam,ac Theologiam cum satisfactione docendam.* Qui autem tertio anno publico examine ostendit,se eum gradum eruditionis habere, is proculdubio sub finem quarti anni noscetur talem eruditionem habere;permanet enim adhuc apud omnes notitia examinis,& approbationis prætertæ. Verificatur ergo de illo in toto rigore, quod in fine quarti anni deprehenditur, talem habere eruditionem, qualis ad Professorum gradum requiritur.

5 Quod rursus confirmari potest verbis illis sequentibus: *Examen verò, quod sub finem anni quarti instituitur,sit vt minimum horarum in vnoquoque duarum,*&c.vbi non dicitur,*Examen, quod tunc institui debet:sed quod tunc instituitur.* quia oimirum tunc, & non antea fieri solet: quibus verbis solùm refertur consuetudo, non imponitur necessitas temporis illius, itavt, si alio tempore fiat, validum non sit.

6 Porrò non imponi hanc temporis præfixi necessitatem,probari adhuc potest,quia si hoc esset,sequeretur,non sufficere ad Professionem examen, si non sub finem quarti anni,sed biennio post fieret. Non enim minùs,sed magis distat finis bienoij sequentis à fine quarti anni,quàm annos tertius Theologiæ. Si ergo necessariò alligaretur examen ad finem quarti anni Theologiæ, non magis validum esset examen biennio pòst factum,quàm anno præcedenti. Consequens autem est manifestè falsum,vt praxis ostendit in multis, qui post duos, vel plures annos à fine cursus Theologici examinentur, quam vltimi examinis, & iudicij dilationem permittere videtur constitutio ipsa suprà allegata,vbi post necessitatem examinis præscriptam subditur, *Quòd si doctrina ea præditi esse,quæ satis sit,non inuenientur,conducibilius erit;vt donec eam consequantur,expectent,* &c. Possunt ergo postea iterum examinari,vt iudicium vltimum de illorum sufficientia ferri possit.

7 Ratio denique optima,& à priori esse potest,quia examen hoc ad id solùm adhibetur,vt Societati constet.de doctrinæ sufficientia illius, qui Professionem emissurus est.Ad hunc autem finem nonminùs, sed magis conducit examen tertio anno factum;qui enim tertio anno inuentus est aptus ad docendam Philosophiam,& Theologiam cum satisfactione, moltò aptior erit sub finem quarti anni: frustrà ergo iterum examinabitur,vt de hac aptitudine Societati constare possit.

8 Accedit regula generalis,quòd terminus alicui in eius fauorem præfixus non obligat illum ad non anticipandum, imò debitor potest semper anticipare, quando terminus in eius fauorem positus fuit, vt cum communi Doctorum dixi *tom.1.de Iust. disp.* 20. *sect.*9 *n.*117.Certum autem est,tempus illud sub finem quadriennij in fauorem examinandi statutum fuisse; duplex quippe fauor in ea temporis determinatione resultat ei,qui examinandus est. Primus est, ne cogi possit antea examinari, quando nondum comparauerat eam doctrinæ sufficientiam, nec tantum poterat profectum in illis facultatibus facere. Secundus fauor est, ne cogi possit ad differendum postea diu

diu examen, quod in magnum eius præiudiciũ sæpius cadetet, vt explicatur 10 ordinationibus Generalium dict. c. 48 de promouendis, p. 1. §. 3. bis verbis: *Quoniam verò si examen de sufficientia litterarum ad id tempus differretur, quo quis ad gradus promouendus proponitur, minus commode succederet (contingeret enim eos, qui examinandi tunc essent, ante aliquot annos studia absoluisse, & in variis Societatis ministeriis occupatos, ac distractos fuisse, ac proinde scholasticas res, vel certè subtiliores non ita in promptu habere: vnde non possent fortè ita satisfacere, vt satisfecissent, si statim absolutis studiis fuissent examinati.) Propterea animaduertendum deinceps erit, vt examẽ iuxta instructionem à nobis missam, fiat postquam quisque studia absoluerit, antequam ad tertium probationis annum mittatur, iuxta constitut.* &c. Constat ergo vndequaque in fauorem eius, qui examinatur, tempus illud designatum fuisse, ne anticipatio, vel dilatio ipsi noceat, si examini subiiciatur, vel nondum sufficienter edoctus, vel eorum, quæ olim didicerat, oblitus. Non potest ergo reiici vt minus validum examen, quod quis sponte ante terminũ subit, cùm terminus in eius gratiam designatus fuerit. Ex quibus constat iam responsio ad rationem dubitandi in contrarium adducta, negamus enim, in constitutione, vel in Congregatione generali, necessitatem illius temporis impositam fuisse, nisi quatenus cedit in fauorem eius, qui examinatur, ne cogi possit ante illud tempus examinari, dum nondum forsan doctrinam sufficientem comparauit, atque adeò exponeretur reprobationis periculo. Si autem anticipato examine dignus comprobatus fuit, iam sufficienter etiam sub finem quadriennij Societati constat ex vi examinis anni præcedentis, eum habere doctrinam, vt ad Professionem quatuor votorum promoueatur: quam solam notitiam sub finem quadriennij Congregatio generalis septima postulauit, vt suprà obseruatum fuit.

DVBIVM L.

Vtrum Legatus à latere possit vti priuilegiis Societatis circa personas eiusdem Societatis, sicut possunt Prælati Societatis.

1 Svppono, quamuis Regulares ratione suæ exemptionis non subdantur Nuntiis, aut aliis Legatis simplicibus; Legatis tamen à latere subiici, siue ex iure communi, vt aliqui volunt, siue ex specialibus clausulis, quæ in ipsa delegatione inseri solent, in quibus id specialiter exprimitur, vt cum aliis, quos affertunt, obseruant Thomas Sanchez, *lib. 6. consil. cap. 9. dub. 1. n. 14. & seqq.* & P. Pellizarius, *in Manuali Regul. tom. 2. tract. 8. c. 6. sect. 1. q. 1.* Hinc ergo dubitatum fuit, an eiusmodi Legatus à latere possit circa Religiosos Societatis ea omnia exercere, quæ Prælati eiusdem Societatis circa suos subditos respectiuè exercere possunt.

2 Respondi breuiter, ea, quæ Prælati Societatis circa suos subditos exercere possunt, esse in duplici differentia; alia enim sunt, quæ ad meram, & solam iurisdictionem spectant, qualem haberent etiam Episcopi respectu Regularium, si non fuissent ab eorum iurisdictione exempti. Alia verò sunt, quæ competunt Prælatis, vel ratione voti obedientiæ, vel ratione priuilegiorum speciali ipsis à Sede Apostolica concessorum. Illa ergo sola quæ pertinent ad primam classem, sunt quæ ad summum competere possunt Legato à latere. Secus vero dicendum videtur de iis, quæ ad secundam classem spectant: nam in primis Legatus à latere non videtur posse ratione voti obedientiæ religiosè quidquam Religiosis præcipere; ij enim non fecerunt votum obediendi, nisi Prælatis regularibus, quibus sese tradiderunt. Potest quidem Summus Pontifex præcipere Regularibus etiam ratione voti obedientiæ regularis, quod sicut fit Generali religionis, ita etiam fit Papæ, qui est supremus Generalis omnium, vt cum P. Suarez, *t. 3. de Relig. lib. 10. c. 11. n. 10.* Sanch. Lex. & aliis notat idẽ Pelliz. *in dict. Manuali, t. 1. tr. 4. c. 4. sect. 4. q. 4.* Cæteris verò extra Religionem non tenetur Religiosus ex voto obedientiæ religiosæ obedire, quia eo voto solùm intendit se obligare ad Prælatis regularibus obediendum, vt constat ex eius formula, qua dicit, *Promitto Deo, & tibi,* (hoc est, Generali, vel eius locum tenenti,) *obedientiam,* &c. vt notat idem Pelliz. *ibid. q. 6.* qui addit *q. 9.* nec etiam Religiosos non exemptos teneri ex voto obedientiæ religiosæ obedire Episcopis, vel Ordinariis, de quibus posset esse maior controuersia. Hinc autem à fortiori fit, Religiosos exemptos in iis, in quibus de facto subiiciuntur Episc. vel Legatis, non subiici, vt obediant iis ratione voti, sed ratione iurisd. quam in eos habent. Quamuis ergo Prælatus regularis possit subditis præcipere ratione iurisd. & ratione voti, Legatus tamen non potest illis præcipere, nisi ratione iurisdictionis.

3 Alia etiam sunt, vt dixi, quæ Prælatus regularis potest exercere circa suos subditos ex priuilegiis specialibus eiusmodi Prælatis concessis, v. g. in Societate, de qua loquimur, potest Generalis per se, vel per alios dispensare ex causa cum suis subditis circa præcepta ieiunij, recitationis Officij tempore infirmitatis, celebrandi ante auroram, vel post meridiem, & aliis similibus. Imò omnia priuilegia Societati concessa censentur semper ex declaratione Gregor. XIII. concessa immediatè ipsi Generali, & eo mediante cæteris, itavt nullo ex iis priuilegiis possit gaudere aliquis ex Societate, nisi ei à Generali communicetur. Hæc ergo dicimus, nõ posse à Legato etiam à latere fieri, nec ipsum posse alicui ex Societate communicare eiusdem Societatis priuilegia, vel virtute talium priuilegiorum cum eo dispensare, vel aliquid simile exercere. Ratio autem videtur clara; quia hæc priuilegia soli Generali concessa sunt, & quibus ipse communicauerit, nec vllibi Legato concessa inueniuntur, sed sola, & mera iurisdictio: non potest ergo Legatus communicare, aut exercere priuilegia vltra tenorem concessionis eorumdem priuilegiorum.

4 Possumus autem hoc ipsum exemplo declarare, & comprobare; sunt enim aliqui Ordines regulares, in quibus Abbates ex priuilegio vti possunt baculo, & mitra, & exercere Pontificales aliquas functiones, imò & conferre Ordines minores suis subditis. Quis autem dicat, Legatum Pontificis, cui ex peculiari commissione illi religiosi subiicerentur posse eo ipso, etiamsi nec Episcopus, nec Cardinalis esset, vti baculo, & mitra, & exercere Pontificalia, sicut possunt Abbates, & Prælati illius Ordinis? Similiter in Societate possunt Prouinciales in actu visitationis indulgentiam plenariam concedere suis subditis, quam certe Legatus concedere non posset. Ratio autem est, quia hæc sunt priuilegia concessa peculiariter illis Prælatis regularibus: quæ ratio procedit æquè de aliis omnibus priuilegiis, & facultatibus, quæ solis Religiosis concessæ reperiuntur. Non ergo potest Legatus ea omnia, quæ Prælati regulares ratione suorum priuilegiorum exercere possunt.

5 Addere possumus alia multa, quæ Prælati regulares facere possunt, quæ non potest facere Legatus etiam à latere; hic enim non potest admittere aliquem ad habitum religiosum, vel ad Professionem; vt cum aliis, quos affert, notat Peliz. *tom. 1. tr. 3. c. 3. n. 5* quia hi non sunt propriè actus Iurisdictionis: nec Prælatus procedit vt iudex, sed potiùs tanquam acceptans, vel contrahens:

contrahens: Legatus autem solùm est iudex quoad forum contentiosum. Vnde ob eãdem ratione Legatus nõ potest disponere de bonis Regulariũ, nec ea obligare per contractum in casibus etiam, in quibus Prælati, & Capitulum possunt id facere. Similiter Prælati, & alij vocales habent suffragium in Capitulo ad electiones, & alia, quæ ibi fiunt; quod tamen suffragium Legatus non habet quamuis Capitulo adesset, quia nimirum hæc, & similia iura competunt Prælatis, & Religiosis, quatenus sunt pars intrinseca illius corporis, & Ordinis religiosi, cuius Legatus non est pars, sed Superior, & iudex extrinsecus pro certis casibus. Idem ergo dicendum erit de priuilegiis, quæ soli Religioni, & eius Prælatis intrinsecis concessa sunt, non verò iis, qui extra Religionem sunt, quamuis aliquam superioritatem, & iurisdictionem in eam exerceant.

LIBER QVINTVS,

Continens dubia circa Beneficiarios, & personas Ecclesiasticas.

DVBIVM I.

De donatione facta ab Episcopo Regulari ægrotante in fauorem sui nepotis.

NEPISCOPVS Regularis senex 70. annorum grauiter ægrotans, ex qua infirmitate mortuus est, aliquot diebus, imò & mensibus ante suam mortem nepoti suo, in cuius tunc domo ægrotabat, & qui tam de ipso Episcopi parentibus, erat optime meritus, iteratis vicibus dixit: *Voi siete patrone di tutto quello, che mi trouo: mi rincresce che è poco*, subiungens, se habere aliquam pecuniæ summam. Postea octauo ante obitum die datæ fuerunt Episcopo litteræ cambij, quas statim tradidit suo nepoti exigendas, prout cum effectu summam illam aureorum 120. exegit, quam cùm ministri Cameræ Apostolicæ, mortuo Episcopo, ab illo exigerent, ipse se defendit probans, & docens, se totam illam pecuniam in beneficium eiusdem Prælati expendisse. Denique biduo, vel triduo ante mortem Episcopi, dictus nepos ab eius scrinio ex pecuniis, quæ ibi reperiebantur accepit scuta circiter mille nullo facto de hoc verbo cum Episcopo, cuius reliquas pecunias, & bona mobilia, ipso mortuo spolij nomine acceperũt Cameræ Apostolicæ ministri: qui etiam monitorium publicarunt, & postea etiam excommunicationem contra eos, qui detinerent aliquid ex defuncti Episcopi bonis, & eos, qui detinentes non reuelarent.

2 Quæsitum fuit primò, an nepos Episcopi potuerit tuta conscientia pecunias illas accipere, & retinere? Secundò, an si fortè non potuit, sufficeret compositionem obtinere in foro conscientiæ per sacram Pœnitentiariam? Et quidem ad hoc secundum facilè responsum est, id fieri non posse, quia in eiusmodi compositione sacra Pœnitentiaria non apponit manus, vt testatur Filliucius, (qui & ipse Pœnitentiarius erat,) *in Appendice, tract. 43. de spoliis, cap. 8. n. 13.* Sed compositio cum Camera Apostolica facienda est, siue pro foro externo, siue pro foro conscientiæ, tacito nomine debitoris.

3 Tota difficultas est circa primum punctum. Quòd enim pecunia illa pertinuerit ad Cameram Apostolicam, nec potuerit nepos Episcopi eam sibi vsurpare, & retinere, probari videtur primò, quia verba illa Episcopi dicta sæpiùs nepoti *Voi siete patrone di tutto quello, che mi trouo.* &c. vel non significant donationem præsentem, vel certe non significant donationẽ inter viuos, sed solùm donationem causa mortis: neque enim videtur credibile, voluisse Episcopum ita se abdicare bonis omnibus, vt si conualuisset, non posset ea sibi vsurpare: solùm ergo intendebat, quòd ipso mortuo, nepos sibi ea acciperet. Hoc autem Episcopus validè non poterat facere; qui enim testamentum non potest facere, nec donare etiam potest causa mortis; certum est autem Episcopum testari non potuisse sine indulto Summi Pontificis, quod ipse non habebat, quod multò magis locum habet in Episcopo Regulari, qui licèt habeat liberam administrationem suorum reddituum, non tamen habet eorum dominium iuxta communiorem sententiam; nec potest de illis in morte disponere, cùm eiusmodi dispositio post mortem interdicta sit omnibus Regularibus, etiamsi sint Episcopi, vt cum communi sententia probat Thomas Sanchez *lib. 6. in Decalog. cap. 6. n. 10. & seqq.* tenuit Rota in recent. posth. & apud Farinac. *tom. 2. decis. 548. num. 2.*

4 Accedit, quòd, etiamsi daremus, verbis illis significari donationem inter viuos, illa tamen non videtur potuisse subsistere quoad pecunias exactas, biduo vel triduo ante mortem donatoris ex litteris cambij, nam donatio præcedens solùm fuit de bonis, quæ tunc habebat donator, non de bonis, quæ postea habiturus erat: nec postea, proximus morti poterat iterum donare, cùm necesse sit supra uiuere 20. dies ad valorem donationis, vt cum aliis docet Filliucius *dicto tract. 43. cap. 8. num. 9.* Quamuis autem Diana *1. parte, tract. de Legib. resolut.* (iuxta primam editionem 43. cum Ioanne Valerio, quem affert, dicat, hanc supra uiuentiam 20. dierum non esse necessariam in foro conscientiæ, si donatio verè, & irreuocabiliter fiat: in nostro tamen casu nulla eiusmodi donatio apparet pecuniæ posterioris, sed sola commissio ad exigendam illam cum mandato ab Episcopo subscripto.

5 Pro contraria tamen parte, & quòd nepos potuerit tuta conscientia accipere, & retinere illos 1000. aureos, non obstante excommunicatione à Collectore Cameræ publicata, afferebantur aliqua non exigui ponderis fundamenta. Et in primis ponderabatur, Episcopum exiguos fructus Ecclesiasticos habuisse, qui non perueniebant ad 400. scuta annua, vltra quæ habebat stipendium à quodam Episcopo magno, cui quasi suffraganeus deseruiebat, (non tenebatur ad residentiam in proprio Episcopatu,) quod stipendium præsumitur reseruasse, & vixisse redditibus Ecclesiasticis Certum enim est, posse Episcopum viuere de fructibus Ecclesiasticis, & liberè disponere de bonis quasi patrimonialibus, inter quæ computatur stipendium, quod accipit pro labore personali, etiamsi detur ad compensandum laborem positum in functionibus Ecclesiasticis. De huiusmodi autem bonis potest liberè in vita, vel in morte, disponere, vt tradunt communiter Doctores, quos retuli, & sequutus sum *tom. 1. de Iustitia. disp. 4. sect. 1. num. 23. & sequentibus.* quod multò magis locum habere debebat in casu nostro, in quo bona illa data sunt consanguineo, de ipso Episcopo optimè merito, & quidem consanguineo indigenti, & habẽti multos filios, & vnam neptem

nubilem, quam honestè non poterat in matrimonio collocare, quam doctrinam locum habere etiam, quando Episcopus vixit de bonis suis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, posseque postea tantumdem sibi compensare ex fructibus Ecclesiasticis, quos reseruarat, docent communiter grauissimi Doctores, quorum sententiam amplexus sum *dicta disput. 4. sect. 3. n. 44. & sequentibus.*

6 Hæc tamen, vt verum fatear, probarent ad summum posse pecuniam illam à nepote retineri, si constaret de animo faciendæ donationis irreuocabilis inter viuos; si enim fuit donatio causa mortis, hæc non magis fieri potest ab Episcopo regulari de bonis quasi patrimonialibus, quàm de acquisitis ex fructibus Ecclesiæ, sicut nec potest ab eo fieri testamentum de vllis bonis etiam ad causas pias, vt ex communi Doctorum sententia cum Thoma Sanchez suprà retulimus. Tota ergo difficultas dubij præsentis reducitur ad hoc punctum, an ex illis verbis Episcopi, *tutto quello, che mi trouo, è vostro: mi rincresce, che è poco*, colligatur donatio inter viuos eorum bonorum, quæ tunc habebat.

7 Dixi itaque, probabile satis esse, quòd verba illa contineant donationem factam nepoti, quod primò probari potest ex regula generali, quòd verba in dubio accipienda sunt in suo proprio sensu, & significatione, vt cum aliis docet Thomas Sanchez *lib. 1. de matrim. disputat. 18. num. 8.* illa autem verba æquipollent omnino his, *Ego dono tibi id, quod domi meum inuenitur, & vellem, vt plura inuenirentur.* Secundò quia quando non constat de animo proferentis, vtendum est præsumptionibus, quibus in vtroque foro standum esse, probat benè idem Sanchez *lib. 7. de matr. disp. 37. num. 12.* præsumptiones autem omnes in casu nostro videntur esse in fauorem donationis. Quamuis enim donatio regulariter in dubio non præsumatur, ex *l. cùm de indebito, ff. de probationibus*, ex causa tamen remunerationis, & quando merita præcesserunt, præsumitur donatio, ex *l. si verò non remunerandi paragrapho inde Papinianus, ff. mandati.* Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. vol. 2. lib. 13. tit. 15. in princip.* Menoch. *de arbitrar. iudicum, casu 66.* Supponitur autem; præcessisse eximia merita ex parte nepotis, in cuius domo Episcopus habitabat, & ex parte etiam parentum illius, qui multa in Episcopi fauorem fecerunt. Quamuis etiam Bald. quem affert Mantica *loco suprà allegato, dicto lib. 13. tit. 17. num. 19.* dicat, non præsumi Prælatum donare pecunias consanguineo, sed mutuare: idem tamen Mantica addit, id non procedere, quando consanguineus est pauper, & exemplum affert, vt si filiam habebat nubilem, quam aliter matrimonio honestè collocare non poterat, quæ omnia in casu nostro concurrebant: habebat enim nepos plures nepotes, quos alere debebat, & non poterat, nec matrimonio collocare neptem nubilem, ad cuius dotem illi 1000. aurei deseruire debebant: præsumptio ergo saltem in foro conscientiæ est, quòd verba illa ab Episcopo dicta significauerint animum donationis perfectæ.

8 Porrò donationem illam factam fuisse inter viuos & irreuocabiliter, probari potest secundò hac ratione non parum efficaci, quia nimirum in dubio delicta non sunt præsumenda: quare cùm Episcopus, præsertim Regularis, non posset licitè donare causa mortis, nec id præsumatur ignorasse hic Episcopus, qui erat vir doctus, præsumendus erat donasse modo licito, qui solus erat donandi inter viuos. Vnde Filliucius *in Appendice, tract. 41. cap. 8. num. 15.* proposito nostro casu in eisdem terminis, sic respondit: *Quæro decimo quartò, an quibus aliquid à beneficiario donatum est in vltima infirmitate, & dubium est, an causa mortis donauerit, tuti sint in conscientia. Respondeo, si donans mortuus non est infra 20. dies à donatione, donatarius tutus est in conscientia, quia in dubio melior est conditio possidentis; nec debet in donante præsumi delictum, nimirum, quod voluerit donare tantùm causa mortis, (quod facere non poterat,) nisi illa apertè constet: si autem intra 10. dies mortuus est, tenetur restituere, quia prohibitus est eo tempore donare.* Hæc Filliucius, qui alios affert. Confirmari autem potest ex alia doctrina communi, quòd scilicet in dubio, an aliqua fuerit donatio inter viuos, vel solùm causa mortis, interpretatio esse debet pro valore actus, ita vt si vno solùm ex iis modis valida esse potuit, eo modo facta intelligatur, vt probat Menochius *de præsumptionib. lib. 6. præsumption. 4. n. 12.* quem sequitur Naldus *in summa verb. donatio, num. 7* & alij. In casu autem nostro Episcopus certè donare non poterat validè, nec licitè causa mortis, cùm testari non posset; poterat verò validè, & licitè donare inter viuos: eo igitur modo, & non alio interpretanda est eius donatio. Vnde in foro consciẽtiæ nepos tutus esse videtur retinendo illos 1000. aureos, quos sibi accepit, cùm supponatur Episcopus superuixisse multò plusquam 20. dies, atque ideo non obstante excommunicatione prolata contra retinentes Episcopi bona, poterit pecuniam illam sibi retinere: nisi fortè sciat, Episcopum, si superuixisset, pecuniam illam esse repetiturum; hoc enim esset argumentum intentionis non donandi irreuocabiliter, quo casu cessarent præsumptiones aliæ fauorabiles suprà adductæ.

9 Difficultas restare posset de illis 120. scutia, quæ ex mandato Episcopi cum litteris cambij exegit octauo ante obitum Episcopi die, quæ summa non videtur comprehensa in donatione præcedenti, nec constat de donatione subsequenti, sed de mandato ad exigendum; nec Episcopus superuixit 20. diebus. Nepos tamen defendit se à Collectore Cameræ, probans, se summam illam expendisse in Episcopi obsequium: quod si ita se habuit, salua res est; sin minus, adhuc sunt, qui dicant posse retinere, cùm Collectores Cameræ acceperint pecunias ferè totidem relictas in illo scrinio, vnde nepos acceperat 100. scuta: acceperunt etiam bona mobilia apud Episcopum inuenta, quæ omnia ratione præcedentis donationis spectabant ad nepotem, qui ea de causa posset sibi compensare ex pecunia illa denuo exacta, cùm aliter non posset illa, quæ ad se verè spectabant, recuperare; id tamen difficultate non caret.

DVBIVM II.

De vnione duarum Ecclesiarum parochialium, an potuerit fieri ab Episcopo post decretum Concilij Tridentini sess. 24. cap. 13.

1 IN quodam oppido erant duæ Ecclesiæ parochiales, & quidem ita tenues, vt neutrius Parochus haberet portionem sufficientem ad congruam sustentationem. Episcopus ergo voluit vnam supprimere, & omnium subditorum curam vni ex iis Parochis committere: fructus tamen, & redditus Parochi supprimendi nolebat applicare Parocho superstiti, cui oues vtriusque Parochiæ committebat; sed volebat fructus illos applicare aliis beneficiis simplicibus, vel aliis Sacerdotibus inseruientibus in illa Parochia non suppressa, quibus tamen animarum cura non incumbebat, sed ad summum seruitium Ecclesiæ, cùm Sacramentorum ministratio ad solum Parochum spectaret. Quæsitum est, an id Episcopus facere posset?

2 Ratio dobitandi esse poterat, quia Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 5. *de reformat.* nnn solùm non restrinxit, sed videtur ampliasse potestatem Episcopi in vnionibus beneficiorum, dicens: *Possint Episcopi etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, iuxta formam iuris, sine tamen praiudicio obtinentium, facere vniones perpetuas quarumcumque Ecclesiarum parochialium, & baptismalium, & aliorum beneficiatorum curatorum, vel non curatorum cum curatis propter eorum paupertatem, & in cæteris casibus à iure permissis etiamsi dicta Ecclesia, vel dicta beneficia essent generaliter vel specialiter reseruata, aut qualitercumque affecta.* Quamuis autem, postea *sess.* 24. *c.* 13. *de reformat.* prohibeatur, ne Ecclesiæ parochiales vniantur præbendis aut beneficiis, simplicibus: in hoc tamen casu Ecclesia parochialis non vnitur beneficio simplici. sed supprimitur, & vnitur alteri Ecclesiæ parochiali, vt idem Parochus curam habeat vtriusque parochiæ, & ex duplici Ecclesia parochiali fiat vna sola.

3 Dixi tamen, id Episcopum facere non posse, quia decretum Tridentini *dicta sess.* 24. *c.* 13. *de reform.* videtur obstare, verba Concilij hæc sunt: *Ecclesiæ parochiales Monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis, seu dignitatibus, siue Prabendis Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiata, siue aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militiisque non vniantur*, &c. Ex qoibus verbis omnes post Tridentinum negant, posse Episcopum vnire beneficium curatum alicui beneficio non curato, de quo latè Thom. Sanch. *lib.* 7. *in Decalog. c.* 29. *n.* 178. *& seqq.* præsertim *n.* 184. & alij omnes recentiores. Non potest ergo Episcopus supprimere vnum beneficium curatum, nisi vt redditus illius addat alteri beneficio curato indigenti; quod tamen in casu nostro facere non vult, sed suppresso vno Parocho, alteri Parocho, addit oues suppressi, redditus verò vnit beneficiis simplicibus, relicto Parocho cum maiori onere, & cura, & sine congrua sustentatione, quo nihil magis alienum esse potest à mente Tridentini.

4 Dici solùm posset, in hoc casu obseruari quidem verba Tridentini, quatenus Ecclesia parochialis, quæ supprimitur, vnitur Ecclesiæ parochiali remanenti, cui subduntur omnes parochiani Parochæ suppressæ, & ex dnobus Parochiis fit vnus Parochus, ex duabus Parochiis fit vna Parochia. Sed hoc re vera est eludere decretum Concilij, cuius mens est, quòd fructus beneficij parochialis non vniantur alicui beneficio simplici. Certè Concilium non prohibuit, ne oues vnius Parochiæ, & earum cura vnirentur beneficio simplici; hoc enim omnino repugnabat, quod fieret. Nam eo ipso, quòd omnium cura vniretur beneficio simplici, iam beneficium illud mutaret naturam, & non esset ampliùs beneficium simplex, sed curatum. Potissima ergo Concilij intentio fuit impedire, ne fructus destinati habenti curam animarum transferrentur per eiusmodi vniones ad alios, quibus non inerat animarum cura, ex quo sequebatur, quòd cura animarum despiceretur, & difficile inuenirentur Sacerdotes idonei, qui animarum curam debito modo haberent, translatis Parochiæ prouentibus ad alias personas, quibus animarum cura non inerat. Vnde inter decisiones sacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, quæ in Codice manuscripto apud me habentur, hæc etiam inuenitur pro Ecclesia Lancianensi: *Non solùm vnio Parochialium est prohibita, sed etiam aliqua pars fructuum earum vniri non potest.* Si Congregatio partem fructuum parochialis Ecclesiæ dicit non posse vniri beneficio non curato, quanto minùs iudicabit posse omnes fructus vniri beneficio simplici, commissis ouibus Parochi suppressi alteri Parocho non habenti congruam sustentationem?

5 Dices, in casu nostro Ecclesiam parochialem suppressam vniri, non solùm quoad curam animarum, sed etiam quoad fructus, alteri Ecclesiæ parochiali: nam fructus Parochiæ suppressæ applicabantur alteri Ecclesiæ parochiali remanenti, vt beneficia simplicia, quæ in ea sunt, pinguiora remaneant, vel vt noui clerici assumantur, qui ad cultum diuinum in Ecclesia deseruiant: iam ergo seruatur totum, quod Concilium voluit, nempe quòd Ecclesia parochialis non vniatur, nec etiam quoad fructus, nisi alteri Ecclesiæ parochiali.

6 Verùm hoc etiam effugium est apertè contra mentem Concilij Tridentini, cuius intentio fuit prohibere vnionem Ecclesiæ parochialis non solùm materialem, vt ita dicam, sed etiam, & multò magis, formalem cum beneficio non curato. Nam licèt in casu nostro beneficium parochiale veniatur moraliter cum alia Ecclesia parochiali: quoad fructus tamen non vnitur formaliter cum Ecclesia parochiali, sed cum beneficiis simplicibus: nam fructus Parochiæ suppressæ non applicantur alteri Ecclesiæ remanenti, quatenus Parochialis est, sed quatenus habet beneficia simplicia, & alios clericos nullam habentes curam animarum; ipsi verò Parocho habenti animarum curam nulli fructus applicantur, atque adeò nec ipsi Ecclesiæ formaliter, quatenus Parochialis est, quæ vnio materialis ad Ecclesiam solùm, quæ specificatiuè, & materialiter est aliunde Parochialis, non sufficit ad intentionem Concilij, quæ proculdobio fuit prouidendi, vt boni & idonei Parochi reperirentur, qui curam animarum exercerent.

7 Porrò hanc fuisse Concilij mentem, colligi potest primò ex ipsius verbis: neque enim Concilium dixit, ne parochiales Ecclesiæ vnirentur Ecclesiis non parochialibus, sed dixit, non posse vniri *beneficiis simplicibus*. non ergo sufficit, quòd fructus beneficij parochialis vniantur Ecclesiæ alteri parochiali, si tamen applicantur, & vniuntur beneficiis simplicibus Ecclesiæ parochialis, quod est expressè prohibitum à Concilio nolente, quòd vniantur vllis beneficiis simplicibus. Secundò colligitur, hoc ipsum ex eodem Concilio *ibidem*, explicante, non posse fieri hanc vnionem cum *prabendis, siue dignitatibus Ecclesiæ Cathedralis.* quo casu vnio dici posset fieri cum Ecclesia parochiali, cùm ipsamet Ecclesia Cathedralis sit etiam communiter loquendo, Ecclesia, parochialis, vnde dici posset, quòd Ecclesia parochialis vnitur cum alia Ecclesia parochiali; & tamen Concilium illam etiam vnionem expressè reprobat: ergo vult, quòd fructus Ecclesiæ parochialis non possint ab Episcopo applicari, nisi beneficium etiam parochiale, ita vt deseruiant ad alendum Parochum illum, cui oues Parochi suppressi committuntur. Non ergo potest Episcopus propria auctoritate suppressionem & vnionem fructuum hìc narratam facere, sine licentia Sedis Apostolicæ, apud quam rationes, si quæ sunt, ad id faciendum, proponi debent vt ibi examinentur, & cognita earum iustificatione, licentia concedatur. Quam tamen, ni fallor, difficilè impetrabunt, dum Parochis, cui nouum onus accrescit, nullum sentit emolumentum, & aliunde supponitur non habere congruam sustentationem.

DVBIVM III.

An sine læsione Ecclesiasticæ immunitatis potuerint Clerici cogi ad soluendum, quod in vtilitatem ipsorum etiam expensum fuerat.

1 CVm militum copiæ per territorium cuiusdam Principis transirent, ibique aliquandiu vellent

commorari idque, sibi licere dicerent ob directum dominium, quod suo Principi io eo loco competebat; Princeps timuit prudenter damna, & detrimenta grauissima subsequutura, si milites ibi moram aliquam traherent, arborum cæsiones, prædiorum vastationes, armentorum, ac pecorum strages, quæ vt opportunè impediret, transitum, & commorationem exercitus pecunia voluit redimere, oblatis centum mille aureis, vt illac non transirent, quam Summam communitas ciuitatis exsoluit. Postea verò, vt datam pecuniam recuperet, actum fuit de imponenda gabella soluenda in molendinis ex singulis tritici mensuris, quæ moluntur. Reclamarunt Ecclesiastici, quòd, salua eorum immunitate, non possent ad eam contributionem compelli. Laici tamen sese opponebant, dicentes agi de expensis factis in vtilitatem ipsorum Ecclesiasticorum, quorum prædia eidem iacturæ subiacuissent, si milites fuissent ad commorandum admissi, quod experientia comprobabat vicinorum statuum, in quibus ab eodem exercitu ibi commorante non minus Ecclesiasticorum, quàm laicorum prædia detrimentum sustinuerant. Non debere ergo Ecclesiasticos totum onus, & expensas redemptæ vexationis in laicos solos refundere, vt ipsi alienis expensis res suas in tuto haberent.

2 In hoc ergo casu, posse Ecclesiasticos compelli, aliqui absolutè dicebant, quia, quamuis hi non debeant contribuere ad ea, quæ mediatè, & consequenter cedunt in eorum vtilitatem, immediate verò, & directè sunt in vtilitatem publicam communitatis, cuius Ecclesiastici sunt partes, vt quando agitur de reparandis mœnibus, pontibus, fontibus, viis publicis, & his similibus, vt docet communis sententia, quam multis relatis probaui, & amplexus sum, *tom. 2. de Iustit. disp. 36. sect. 8. num.* 123. ad ea tamen, quæ directè, & immediatè concernunt vtilitatem ipsorum Clericorum, debere contribuere ipsos Clericos, de quorum interesse agitur, docent Molina, Syluester, & alij innumeri, quos afferunt, & sequuntur Thomas Sanchez, *lib. 2. consil. cap. 4. dub. 55. num. 5. & 7.* & Diana *1. part. tr. 2. res.* 40. & 132. In casu autem nostro damnum vitandum spectabat directè, & immediatè ad ipsos etiam Ecclesiasticos, quorum prædia damnis ab exercitu inferendis non minus erant obnoxia, quam prædia laicorum.

3 In contrarium tamen vrgent facultates petitæ, & concessæ in his casibus à Summis Pontificibus modernis, vt pro illa vice soluerent etiam Ecclesiastici; & quidem non absolutè, sed cum limitatione, nempe si priùs fiat discussio bonorum laicorum, & constet illa non sufficere, vt laici soli soluere possint. Sic enim Clemens VIII concessit, vt pro reparatione facienda contra fluuium Arnum, qui agros vicinos Clericorum, & laicorum vastabat, posset Nuncius Apostolicus Florentiæ existens cogere Clericos ad contribuendum, si tamen discussione bonorum facta, constaret ipsi Nuncio laicorum bona non sufficere. Et postea Vrbanus VIII. concessit, quòd Clerici Panormitani contribuerent ad expensas factas tempore pestis; mandauit tamen Archiepiscopo Panormitano, vt examinaret prius, an verùm esset, quod narratum fuerat de impotentia laicorum ad eam contributionem sine Ecclesiasticorum concursu. Vnde colligi videtur, non esse mentem Summi Pontificis, quòd etiam in iis casibus Ecclesiastici soluant, nisi in defectum facultatum laicorum.

4 Ego in casu proposito dixi, in primis verum esse in genere loquendo, doctrinam illam in necessitatibus, quæ non mediatè, & consequenter, sed immediatè, & directè tangunt Ecclesiasticos, posse salua immunitate, ipsos contribuere pro parte sua, atque ideo posse ipsos antecedenter ad hanc contributionem pacto sese obligare. Nam, sicut potest Clericus, qui domum communem habet cum laico, contribuere ad eius reparationem, ne corruat: ita, si Clerici agros habent in territorio communi, in quo sunt etiam agri laicorum, possunt cum laicis concurrere ad aduertendum flumen, quod agros illos inundat, & vastat: neque hoc est tributum, sed contributio ad expensas communes, sicut si concurrerent ad expensas pro lite circa hæreditatem communem, vel ad quid simile, vt latius dixi *tom. 2. de Iustit. disp. 36. sect. 8. num.* 129. vbi notaui, debere tunc præcedere consensum omnium illorum, quorum interest, & quorum causa agitur; id enim, quòd omnes tangit, ab omnibus debet approbari: nec possunt inuiti cogi ad consentiendum, quia id iam esset tributum, & requireretur consensus Superioris, qui eo casu est solus Summus Pontifex, qui reseruauit hanc tributorum impositionem, vt constat ex *cap. aduersus, de immunitate Ecclesiarum*, & dixi in eodem loco *num.* 127. Quare Papa tunc potest quidem cogere Clericos, etiamsi laicorum facultates sufficiant: posset tamen eam licentiam non dare, nisi constet de laicorum impotentia ad eas expensas faciendas, quam tamen conditionem fortasse Pontifex non adderet, si peteretur solùm facultas obligandi eos Clericos, qui interesse immediatum habent in illis communibus expensis, sed eos sua auctoritate obligaret, vt pro rata sui interesse contribuerent. Verum in illis exemplis adductis, vt hoc obiter aduertam, petebatur à Clemente VIII. & ab Vrbano VIII. facultas ad tributum generale, quod ab omnibus Ecclesiasticis soluendum erat. Neque enim omnes habebant agros inundationibus expositos, & tamen ab omnibus contributio petebatur. Sicut & à toto clero Panormitano exigebatur contributio pro expensis factis tempore pestis; quæ quidem expensæ magis videbantur esse ex illarum genere, quæ tendunt immediatè, & directè in bonum communitatis, mediatè verò, & consequenter in bonum Clericorum, quatenus ipsi sunt pars illius communitatis, atque adeò Clerici in rigore non debebant ad eos sumptus contribuere, sicut nec ad reparationem mœnium, pontium, viarum, & similia. Meritò ergo Pontifices in vtroque casu apposuerunt conditionem illam de discussione præmittenda, vt constaret de insufficientia facultatum laicorum, quia in neutro casu debebant soluere illi, à quibus solutio petebatur.

5 Hinc ergo ad casum nostrum præsentem deueniendo, certum videtur, non posse sine facultate Summi Pontificis imponi gabellam illam super molendinis. Primò, quia gabella soluenda erat ab omnibus Ecclesiasticis; cùm tamen non omnes, sed pauci habuerint interesse immediatum in redemptione, & expensis factis, ne milites castrametarentur in illo territorio; cùm non omnes Ecclesiastici haberent prædia ibi, & possessiones, quæ pati possent detrimenta ab exercitu ibi commorante. Secundò, quia ad eas expensas faciendas, non fuerat habitus, nec petitus consensus Clericorum omnium, imò nec eorum, qui poterant habere interesse, & quibus militum transitus immediate nocere poterat: quare non poterant inuiti cogi ad eos sumptus faciendos, nisi à suo legitimo Superiore, qui in hoc casu est solus Papa, vt vidimus. Tertiò, quia non satis constat, hunc casum fuisse ex iis, in quibus contributio tendit immediatè, & directè in vtilitatem Clericorum: neque ad hoc videtur sufficere, quòd certum moraliter sit, si milites transirent aliquorum Clericorum possessiones passuras fuisse detrimenta, si tamen

non

non sciatur, quæ, & quorum possessiones illæ fuissent; quando enim dicimus, aliquas expensas cedere solùm mediatè in vtilitatem Clericorum, non negamus, quòd Clerici immediatè in se ipsis, & in suis bonis sentiant illud commodum: nam refecto ponte, vel via publica, certum est, Clericos aliquos transeuntes per pontem, vel bibituros ex fonte, commodum aliquod immediatè percepturos solùm: ergo significare volumus, quòd vtilitas illa immediatè respiciat communitatem; mediante verò ratione communium ciuium, respiciat etiam hos, & illos in particulari, & in confuso, quatenus continentur sub illa ratione generica, & communi quam solam immediate respicit vtilitas, quæ intenditur, sic intenditur salus ciuium, qui ægrotabunt, quando communitas dato stipendio conducit Medicum, & quamuis aliqui etiam Clerici ægrotantes gaudeant illo beneficio, non tamen debent soluere gabellam fortè impositam ad soluendum stipendium Medico destinatum, quia nimirum finis immediatè intentus est salus ciuium in communi, nec attenditur ad hos, vel illos in particulari, nec sciri potest, qui, & quales sint postea ægrotaturi, & Medici operâ fruituri. Sic ergo in casu nostro finis immediatè intentus in erogatione pecuniæ non fuit liberatio Ecclesiasticorum, sed ciuium, quorum prædia detrimentum passura essent, quicumque illi sint: nec enim scitur, quorum, & qualia prædia vastanda, vel deterioranda essent, cùm id ex multis circumstantiis dependeat. Non ergo ordinantur immediatè illæ expensæ ad Clericorum vtilitatem, sed mediatè, quatenus illi etiam continentur sub ratione communi ciuium habentium possessiones, quorum indemnitati in genere consulere voluit ipsa communitas, præuidens in confuso aliquos ciues passuros detrimentum, si exercitus illic commoraretur. Debet ergo omnino facultas exigi à Summo Pontifice, vt Ecclesiastici cogi possint ad contributionem pro expensis factis in publicam vtilitatem laicorum, & Ecclesiasticorum.

6 Addidi verò, casu, quo Summus Pontifex obliget Ecclesiasticos ad contributionem illam, vel gabellam soluendam, non posse illos vi coercitiua compelli à iudice, vel Magistratu laico ad soluendum, sed si aliqui non soluant, recurrendum esse ad Superiores Ecclesiasticos, qui eos compellat; laici enim nullam in Clericos exercere possunt iurisdictionem: quare, sicut in aliis creditis conuenire eos debent coram iudice Ecclesiastico, ita in hoc debito gabellæ soluendæ coram eodem iudice Ecclesiastico conueniri debent, vt cum communi Doctorum, quos retuli, contra nonnullos id negantes, dixi, *dicta sect.* 8. *n.* 131.

7 Putabant aliqui, posse Principem eo casu reseruare sibi distributionem aquæ necessariæ pro molendinis, & singulis molitoribus vendere portionem aquæ necessariæ, & hoc modo colligere pecuniam necessariam ad resarciendas illas expensas, nihil à Clericis, vel laicis, quorum frumenta moluntur, exigendo, sed solùm à molitoribus pro pretio aquæ. Vel certè vendere singulis molentibus facultatem molendini; & in vtroque casu ipsi postea maiori pretio frumenta molant, vt resarciant sibi pretium pro aqua, vel pro molendini facultate solutum: dummodo tamen in vtroque casu non cogantur Clerici in illis molendinis molere suum triticum, sed possint liberè sibi de alia molitura prouidere, vel curare, vt suum frumentum alibi molatur. Hæc tamen omnia, vt verum fatear, fierent in fraudem legis Ecclesiasticæ, quæ censuris punit facientes, non solùm directè, sed etiam *indirectè*, contra immunitatem Ecclesiasticam. Quid enim est facere indirectè, nisi id, quod non potest directè, & immediatè à Clericis exigi, extorquere indirectè, & quærere vias reflexas, vt tandem Clerici non minus contribuant; quam ipsi laici? vide quæ dixi, *dict. disp.* 36. *sect.* 9. *n.* 136. *& seqq.* vbi latè explicui, quando verificetur læsio immunitatis indirecta, & quando in Principe, vel Magistratu laico præsomatur lex facta ex animo extorquendi indirectè à Clericis, quod directè soluere cogi non poterant; & inuenies, regulas ibi ad hoc positas verificari ad litteram in casu nostro.

DVBIVM IV.

An possit quis habere animum resignandi beneficium, dum procurat adhuc expeditionem Bullæ.

1 TItius in habitu seculari obtinuit à Summo Pontifice facultatem habendi aliquas pensiones Ecclesiasticas in quocumque habitu, atque etiam in statu matrimonij. Postea antequam haberet pensiones, mutato consilio, assumpsit habitum Ecclesiasticum, & cum animo permanendi in eo statu obtinuit præbendam, & aliqua beneficia, & supplicatione signata, & registrata, ante expeditionem Bullæ mutauit iterum animum, & habuit intentionem reassumendi habitum secularem, atque adeò resignandi beneficia, & præbendam reseruata sibi pensione, quam vigore primæ concessionis poterat in statu seculari habere. Quæsiuit, an cum hoc animo posset procedere ad expeditionem litterarum prædictæ præbendæ, & beneficiorum.

2 Et quidem nulla esset dubitatio in hoc puncto, si vera esset doctrina, quam tradunt Lessius *lib.* 1. *de Iustit. cap.* 34. *dub.* 26. & Thomas Sanch. *lib.* 7. *de matrim. disput.* 45. *num.* 16. qui dicunt, non esse peccatum mortale accipere beneficium simplex non habens annexam obligationem Ordinis sacri, etiam cum animo dimittendi illud post aliquod tempus, & ducendi vxorem: nisi fortè præbenda data in casu nostro erat ex iis, quæ afferunt obligationem suscipiendi Ordinis sacri. Hæc tamen doctrina reiicitur communiter à scriptoribus modernis, qui viderunt, & ponderarunt Bullam Pauli IV. editam anno 1557. quæ incipit, *Inter cæteras*, & est 12. in 5. tomo Bullarij Cherubini, in qua Pontifex prohibet, ne quis in Romana Curia beneficium vllum accipiat cum intentione illud resignandi, & vltra alias pœnas, reddit irritam acceptationem talis beneficij. Quare, cùm beneficium, seu præbenda in casu nostro in Romana Curia conferatur, locum habebit Bulla prædicta, siue beneficium habeat, siue non habeat curam animarum, vel obligationem annexam Ordinis sacri suscipiendi, vt obseruauit Filliucius, qui Romæ scripsit, *in Appendice tract.* 41. *cap.* 5. *num.* 43. & meritò credit, Auctores illos non vidisse hanc Bullam, cuius obseruantia adeò in Vrbe procuratur, vt à singulis beneficia quælibet accipientibus exigatur iuramentum, quòd ea non accipiant animo dimittendi, vt testatur idem Filliucius *ibi*, & testes sunt omnes, qui in Romana Curia versantur.

3 In casu ergo proposito respondi distinguendo. Vel enim Titius fecerat iam solitum iuramentum, quòd non haberet animum resignandi, & postea ante expeditionem Bullæ animum mutauit: vel iuramentum adhuc emittendum est. Et quidem in hoc secundo casu non video, quomodo possit licitè iurare, se non habere animum resignandi, cùm re vera nunc, quando iurat, eum animum habeat. Nec enim petitur ab ipso, an antea acceperit cum animo non resignandi, sed an nunc talem animum habeat, an verò animum resignandi. Si ergo Bulla non

expediretur, nisi præmisso eo iuramento, quod iam ob animum mutatum emittere non potest, manet illi consequenter, & per accidens impedita, & illicita Bullæ expeditio.

4 Si verò iuramentum illud factum iam fuerat ante animi mutationem, & supplicatio tunc etiam signata fuerat, & registrata, non in forma *Dignum*, seu commissoria, sed in forma *Gratiosa*, cuius effectus non dependeat adhuc ab examine, & approbatione futura; probabile mihi est, quòd possit licitè Bullam expedire etiam post propositi mutationem, quia etiam ante Bullæ expeditionem præbendæ, & beneficia sunt iam ipsius, & habet non solùm ius ad rem, sed in re, quamuis pro foro externo litterarum expeditio necessaria sit vt latè probat Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio disput.* 29. & in propriis terminis Filliucius *dicto tract.* 41. *cap.* 3. *quæst. quinto num.* 91. qui cum aliis, quos affert, aduertit, non sufficere signaturam solam sine registratione; quia, quamuis per signaturam gratia videatur iam perfecta, non est tamen ius perfectè acquisitum, vt constat experientia, cùm sæpe post signaturam, antequam registretur, soleat lacerari, & conferri alteri ad libitum Papæ sine iniuria primi supplicantis, quod sanè non fieret, si iam esset illi ius acquisitum. Cùm autem hoc ius acquisitum censeatur post registrationem, fatendum est, quòd iam tunc accepit, & habet beneficium, & per consequens verum erit, quòd illud accepit sine animo resignandi, quamuis postea ante Bullæ expeditionem propositum mutauerit. Aduertit autem idem Filliucius *ibi* cum Garzia 4. *part cap.* 1. *num.* 28. Cancellariam non censere translatum esse ius in re beneficiaria, nisi litteris expeditis, hoc tamen procedere pro foro externo. Denique aduertunt, doctrinam traditam locum habere tunc solum, vt dixi, quando supplicatio est signata in forma *Gratiosa*, non verò quando est in forma *Dignum*, seu commissoria: tunc enim non fit prouisio, sed mandatum de prouidendo, atque ideo non est acquisitum ius in re, sed ad rem quatenus supplicans habet iam ius, vt ei tale beneficium conferatur. Quãdo verò signatur supplicatio in forma *Gratiosa*, & registratur, acquiritur ius in re, & cum semel acceperit beneficium sine animo resignandi, potest citrà expeditionem Bullæ, quæ est testificatio gratiæ iam antea factæ, quamuis iam nunc habeat propositum resignandi cum pensione, quam iuxta indultum antea obtentum retinere potest in habitu seculari.

DVBIVM V.

An debeat recitare Officium diuinum, qui cum titulo colorato accepit possessionem beneficij, non tamen pacificam, sed litigiosam.

1 SVpponimus communem, & probabilem multorum sententiam, qui dicunt, beneficiarium non teneri ad recitandum Officium à die, qua beneficium ei collatum est, & ab ipso acceptatum, sed à die obtentæ possessionis, dummodo per ipsum non stet, ne possessionem consequatur, sed bona fide illam habere conetur. Ita multis relatis Bonacina *de horis canonicis disput.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 5. *num.* 2. à quo afferuntur Parisius, Azorius, Lessius, Filliucius, Naldus, Suarez, Molfesius, Rodriquez Menochius, Caietanus, Pluliarchus, quibus adde Gaoantum *in rubricas Breuiarij sect.* 1. *cap.* 4. *num.* 5. qui testatur de praxi, & consuetudine Romanæ Curiæ, & alios plures, quos affert, & sequitur Diana *part.* 2. *tract. un. de horis canonicis resolut.* 21. nempe Henriquez, Vegam, & Malderum. Dubium ergo est, an sufficiat possessio capta ad hanc obligationem, si tamen litigiosa sit.

2 In eo casu obligari docet Bonacina *vbi suprà punct.* 4. *num.* 16. saltem quando pacificè cœpit possidere, quod etiam docet Thomas Sanchez *lib.* 2. *consil. c.* 2. *dub.* 76. *num.* 9. & 10. iuncto *num.* 7. nisi quando fructus omnes sequestrantur, quia beneficium nullum habet seruitium, & aliunde non est verisimile pro ipso fetendam esse sententiam, sed lis est in æquilibrio; in hoc enim casu negat eam obligationem. P. verò Suarez 2. *tom. de Relig. tract.* 4. *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 10. indicat, ad hanc obligationem sufficere titulum, & possessionem, quamuis sit litigiosa. Dicit enim, quòd si ex duobus litigantibus super beneficio vnus solus illud possideat, *ille solus tenetur pro tunc recitare, quia tenetur ad totam administrationem beneficij, & quia necesse est, vt habeat saltem titulum coloratum, & actu fruatur beneficiorum possessionis, & actualis ministerij, & ob illum exteriorem titulum, vt sic dicam, seu speciem veri tituli: ergo non est, cur pro eo tempore alter obligetur, quia omnino est ab administratione remotus, & quia non oportet vt hoc peculiare onus duobus imponatur.* Castro Palao *tom* 2. *tract.* 7. *disp.* 2. *punct.* 1. §. *secundo num.* 24. dicit obligari ad recitandum, esto possessionem beneficij litigiosam habeat, si lite non obstante beneficium ministret, & speret morali certitudine sibi esse fructus applicandos, saltem securitos debitos.

3 Alij tamen expressè addunt, non obligari beneficiarium ad recitandum Officium ante adeptam pacificam possessionem, nisi per ipsum stet, quòd possessio non capiatur, ita loquitur expressè Bonacina *loco citato*, Diana *dicta resolut.* 21. Filliucius *tom.* 2. *tract.* 23. *cap.* 5. *num.* 139. docens, neminem habere perfectè beneficium nisi habeat eius pacificam possessionem. Idem supponere videtur P. Suarez *vbi suprà*, *dicto c.* 19. *num.* 7. vbi contra Nauarrum probat solum titulum sine possessione non obligare ad recitandum Officium, quod probat, *quia in iure non censetur quis perfectè, & quasi consummatè habere beneficium, donec pacificam eius possessionem habeat, vel saltem per illum stet, quominus habeat.* Denique pro eadem sententia Thomas Sanchez *dicto lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 76. *num.* 2. affert Paludanum, Palacios, & Dominicum Sotum, quos dicit in eo sensu loquutos, vt non sufficiat capta possessio quando non est pacifica.

4 Aliqui media via procedunt, & dicunt, quando non obstante possessione, possessor non percipit fructus, quia propter litem sequestrantur, possessorem non teneri quidem ad Officium recitandum, quia non debet obligari ad onus certum propter incertam mercedem, cùm propter litem dubium sit, an postea fructus illius temporis sint ipsi applicandi. Cæterùm, si postea vincat litem, non potest recipere fructus correspondentes toti illi tempori, quo non recitauit, & ideò non fecit fructus suos, sed debet eos dare illis, ad quos spectant fructus beneficiarij non recitantis, nisi fortè velit postea vti Bulla compositionis in iis locis, in quibus vsus illius Bullæ est. Ita docuit P. Ioannes de Salas *in manuscriptis*, *tract. de oratione, & horis canonicis dub.* 41. qui addit primò, posse ex fructibus deducere expensas litis. Secundò, posse fortasse vti Bulla compositionis, quamuis eius intuitu emiserit recitationem Officij, quia Bulla excludens ab eius vsu eum, qui ob spem Bullæ accipiendæ omittit recitationem, videtur loqui de omittente culpabiliter, & illicitè recitationem: hic autem omisit absque peccato. Tertiò denique addit, doctrinam hanc non habere locum in eo, qui certò sciret, se victurum in lite sine magno incommodo: hic enim teneretur proculdubio sub peccato recitare, siue vellet postea fructus suos facere litigando, siue

non

non vellet, quia tunc per eum staret, si non perciperet.

5 Hic tamen modus dicendi singularis est, & non videtur satis consequenter procedere. Primò, quia si ille non peccauit non recitando toto illo tempore; non apparet vnde oriatur postea obligatio restituendi fructus; hæc enim obligatio imposita est in pœna omissæ recitationis. Quare si aliquis, qui re vera tenetur recitare, bona fide omisisset recitationem, quia aliquis, cui credere poterat, dixit illi, quòd non habebat obligationem recitandi, postea cognito errore, non deberet fructus perceptos restituere, sed haberet se sicut qui obliuione inuincibili omisit aliquo die recitationem Officij. Cùm ergo in casu nostro inculpabiliter omissa sit recitatio toto tempore litis, non potest esse obligatio, finita lite, restituendi fructus temporis præcedentis.

6 Secundò, quia obligatio saltem restituendi fructus ob recitationem omissam inducta à Pio V. non incipit nisi post sex menses. Si ergo lis durauit solis sex mensibus, non est obligatio saltem ex Bulla Pij V. ad restituendos illos fructus, etiamsi culpabiliter fuisset omissa recitatio, quidquid sit de obligatione alia iuris naturalis, si quæ sit de restituenda aliqua parte pro non impleta obligatione satisfaciendi proprio muneri. Tertiò denique, quia vel tempore litis ille erat verè, & completè beneficiatius, vel non erat: si erat, non debet ab onere recitandi excusari; si verò non erat, non est, cur postea debeat restituere fructus, si non recitauerat, cùm præceptum recitandi non obliget, nisi beneficiatios, vel habentes Ordinem sacrum. Nec deest illi titulus percipiendi fructus temporis præcedentis, sicut capta possessione accipit etiam beneficiatius fructus à die collationis, quo tempore ante adeptam possessionem supponimus cum communiori sententia non fuisse obligationem recitandi, nisi per beneficiatium stetit; ne acciperet possessionem.

7 Hac ergo singulari sententia omissa, duplex potest responsio reddi ad dubium propositum, vtraque probabilis. Prima esse potest, quòd possessio capta cum titulo sufficiat ad inducendam obligationem recitandi Officium diuinum, etiamsi possessio non sit pacifica, sed litibus adhuc supposita. Hanc doctrinam videtur supponere P. Suarez *d. cap. 19. num. 10.* in verbis suprà relatis, & eandem à fortiori tenent, qui dicunt, sufficere solum titulum sine vlla possessione. Ec quidem, speculatiuè loquendo, videtur satis apparenter hoc posse probari ab exemplo aliorum onerum beneficij, quæ omnia subire quidem debet beneficiatius, quandiu beneficium possidet, etiamsi alius contra eum litiget. Vnde si beneficium sit habens curam animarum, tenebitur eam exercere, & ministrare Sacramenta: si sit Canonicatus, debet residere, & choro interesse: si sit Capellania, debet Missas in loco assignato celebrare, & sic de aliis. Cùm ergo vnum ex oneribus beneficij sit recitatio diuini Officij, non est cur ab hoc solo onere excusetur, & non ab aliis propter litem suborttam: ratio autem à priori esse potest, quia eo ipso quòd non obstante lite vult adhuc possidere, & pro beneficiario se gerere, vult suscipere onera beneficio annexa, & exercere munera beneficiatij propter spem pacificæ possessionis futuræ; & fructuum percipiendorum; si fortè nunc propter litem sequestrantur; quam spem tanti æstimat, vt prudenter velit suscipere nunc onera beneficij, ne perdat possessionem, quæ multum confert ad victoriam litis obtinendam. Meritò ergo obligatur ad recitationem Officij ille, qui sponte vult suscipere onera omnia beneficij litigiosi, quorum onerum vnum est recitatio Officij diuini.

8 Quod rursus confirmari potest, quia si accipiens possessionem litigiosam non debet recitare Officium, eo quòd ob litem non sit certus de fructibus recipiendis; aut retinendis nó video, cur debeat recitare Officiú ille, qui ab initio pacificè ingressus est possessioné beneficij; quod per annum, vel bienniú pacificè possidet, & postea ei intentatur lis super eodem beneficio: nam re vera hic etiam, suborta lite, non recipit fructus, si sequestrantur, vel certè debet postea eos restituere collitiganti, si ei applicentur fructus à die litis contestatæ. Consequens autẽ videtur contra praxim; nemo enim, qui pacificè possidet beneficium, aut præbendam, inficiat se liberum ab Officij recitatione statim ac aliquis nouam ei litem intentat super eodem beneficio, sed potiùs sicut perseuerat exercens alia omnia munera, & iura beneficiatij, donec beneficio priuetur, & à possessione expellatur, ita perseuerat in recitatione Officij diuini; idé ergo dicendum videtur, quãuis lis ab initio mota fuerit, & ideò possessio fuerit ab initio litigiosa, si tamen verè possidet, & exercet reliqua munera beneficiatij, cùm ratio sit eadem in vtroque casu. Itaque stando in ratione, & speculatiuè loquendo, hæc pars videtur satis probabilis.

Quia tamen in praxi durum fortasse aliquibus videbitur obligare ad certum onus recitandi Officij ob spem incertam fructuum, de quibus adhuc lite pendente dubitari potest, ad quem debeant pertinere; ideò potest esse secunda responsio distinguendo de possessore. Aliquando enim ita possidet beneficium vt tamen propter litem pendentem omnes beneficij fructus sequestrentur, vt postea applicentur ei, qui litem vicerit, nec interim ex obuentionibus, aut aliis manualibus seruitiis aliquod emolumentum possessori proueniat, sed solùm habeat spem fructuum sibi applicandorum, qualem ex dubia, & ancipiti lite habere potest. Aliquando verò vel spem illam habet moraliter certam, vel saltem interim percipit emolumentum ex obuentionibus, vel aliquo alio modo occasione beneficij, quod possidet. In primo ergo casu liberari potest ab onere recitandi Officij, quandiu status ille rerum perseuerat, nec per eum stat, quòd non declaretur: in secundo autem casu non videntur ab onere recitandi liberandus. Ita expressè concludit Thomas Sanchez *dicto lib. 2. consil. cap. 2. dub. 76.* præsertim *num. 9. & 19.* & probari videtur rationibus alterum sententiarum; quia durum videtur propter spem dubiam imponere onus certum, & obligare ad recitationem eum, qui non habet titulum certum ad accipiendum stipendium sui laboris. Si ergo pro tunc nullum habet emolumentum ex obuentionibus, aut manualibus, vel alio titulo, nec in futurum habet spem certam recipiendi fructus præsentes, vel saltem futuros ob certam spem vincendi litem, non est facilè obligandus ad onus certum præsens recitationis Officij; secus verò dicendum videtur, quando nunc percipit aliqua emolumenta ex obuentionibus, vel stipendiis manualibus sui laboris, quæ non perciperet nisi titulo beneficij; hæc enim obligant ad recitandum diuinum Officium; idémque est, quando spes est moraliter certa de victoria litis, quia tunc æquiualet possessioni pacificæ, moraliter loquendo, & debet subire eadem onera.

9 Contra hanc tamen doctrinam videtur statim stare argumentum adductum pro priori resolutione, seu responsione, quia possessio beneficij etiam litigiosi sufficit, vt possessor obligetur ad reliqua onera beneficij, quæ videtur velle subire, eo ipso quòd vult possidere illud, & gerere se vt beneficiatium; ergo sufficiet etiam, vt obligetur ad recitandum Officium quod est vnum ex oneribus beneficij.

10 Responderi potest negando consequentiam; quia obligatio recitandi Officium diuinum imposita est solùm ab Ecclesia beneficiatiis, vt cum aliis pro-

 bat

bat Suarez *dicto lib.4.cap.*18.*n.*15. Ecclesia autem solos beneficiarios obligat; ille verò, qui nondum pacificè possidet, non censetur completè, & perfectè beneficiarius, vt dixit Suarez *dicto cap.* 19 *n.*7. Quare, quamuis velit possidere, non tamen censetur velle sibi imponere pro tunc hoc onus, quod Ecclesia non imposuit, nisi perfectis, & completis beneficiariis. Aliud est de aliis oneribus, quæ ab intrinseco adhærent ipsi beneficiario, nec possunt ab ipso separari: ad hæc enim videtur velle se obligare possessor beneficij eo ipso, quòd vult, non obstante lite, possidere, & inhærere beneficio, & beneficiarij locum occupare.

11 Adhuc tamen remanere videtur difficultas ex secunda parte huius posterioris resolutionis; videtur enim sequi, quòd nec teneatur recitare possessor durante lite, etiam si obuentiones, & alia manualis seruitij emolumenta accipiat, quia si adhuc non est completè, & perfectè beneficiarius, non apparet, vnde habeat propter illa emolumenta obligationem recitandi, quæ illis solis ab Ecclesia imposita est, qui sunt perfectè, & completè beneficiarij, qualis iste non est ante adeptam pacificam beneficij possessionem. Vel ergo hic non erit obligatus, vel ille etiam obligari debet.

4 Ad hoc etiam responderi potest negando sequelam; debet enim possessor recitare durante lite, si percipit obuentiones, vel alia emolumenta: quam quidem obligationem non dicimus prouenire ex eo quòd tunc sit perfectè, & consummatè, beneficiarius; sufficit enim ad hanc obligationem inducendam, quòd pro tunc possideat beneficium illud quasi in commendam, donec adueniente sententia declaretur, ad quem pertineat verus titulus. Etenim Doctores communiter supponunt, illum obligari ad recitandum diuinum Officium, qui fructus accipit beneficij, quod habet in commendam, & hoc non solùm quando commenda esset perpetua, sed etiam quando esset amouibilis, & ad beneplacitum, si tamen integrè commendatur quoad totam administrationem, & seruitium, vt aliis multis relatis docent Suarez *dicto lib.4.cap.*22. *n.*14. Bonacina *dicta disp.*1.*de horis Canonicis quæst.* 2.*punct.*4. *num.* 1. quia, licèt ille non sit beneficiarius, nec possit ordinari ad titulum illius commendæ non perpetuæ; subrogatur tamen loco beneficiarij cum tota eius obligatione. Ob eandem ergo rationem possessor in casu nostro, quamuis ob litem non sit perfectè, & consummatè beneficiarius; subrogatur tamen, & occupat locum beneficiarij quoad totam administrationem, atque adeò subire vult omnes obligationes beneficiarij multo magis, quàm si beneficium haberet in commendam non perpetuam, sed amouibiliter, cùm in casu nostro adsit titulus, ratione cuius prætenditur inamouibilitas à possessione habita; meritò, ergo, dũ percipit emolumenta aliqua, obligatur ad recitandum, sicut obligatur Commendatarius amouibilis ob administrationem integram sibi commendatam; quando verò, sequestratis fructibus, nihil percipit etiam ex obuentionibus, vel manualibus seruitiis, non debet obligari ad recitandum ob solam possessionem litigiosam, quia etiamsi esset omninò, & perfectè beneficiarius, non obligaretur, si fructibus iniustè priuatur, & creditur nunquam recuperandos, vt cum aliis docet Bonacina *dicta disput.*1. *de horis Canonicis quæst.* 2. *punct.* 4. *n.* 25. & quamuis beneficiarius ille teneretur recitare ob spem fructuum futurorum; non tamen idem dicendum videtur in casu nostro, in quo possessor non obligatur præcisè vt beneficiarius, cùm non sit perfectè; & omninò talis, dum cum litigio possidet; quare non debet obligari sicut alij perfecti beneficiarij, qui ob solam spem fructuum futurorum debent recitare, eo quòd verè, & in omni rigore sunt beneficiarij, & lex obligat generaliter omnes beneficiarios ad recitandum, quia lege non comprehẽditur directè possessor in casu nostro, sed solùm indirectè, quatenus volens possidere cum litigio, vult subrogari, durante lite, loco beneficiarij, & eius onera sustinere. Ex hac autem voluntaria subrogatione id solùm probatur, nempe velle obligari etiam ad recitandum eo modo, quo obligaretur pacificus, & perfectus beneficiarius, qui tunc solùm obligatur ad recitandum, quando vel percipit emolumenta aliqua præsentia, vel saltem habet spem aliquam fructuum, vel emolumentorum futurorum fundatam in titulo beneficij certo, & securo: quorum neutrum habet possessor in casu nostro cùm nulla percipiat emolumenta præsenti, vt supponimus, nec habeat spem fructuum futurorum fundatam in titulo beneficij præsenti certo, & securo, sed in titulo incerto, & litigioso. Subrogatio ergo in locum beneficiarij perfecti non debet operari, quòd obligetur ad recitandum pro eo casu, pro quo nec lex Ecclesiastica eum obligat, nec ipsi beneficiarij certi, & perfecti obligantur: quæ sufficiunt, vt probabilitatem illius responsionis ostendamus.

13 Posset tamen vltimò aliquis opponere, quòd rationes à nobis adductæ, si quid probant, videntur æquè procedere, siue lis mota fuerit ante obtentam possessionem, siue postea: nam in vtroque casu æquè continget, sequestrari omnes fructus, & non remanere vlla emolumenta ex obuentionibus, aut seruitiis manualibus; quare in vtroque casu non debet reputari perfectè, & consummatè beneficiarius pro eo tempore, quo perseuerat lis, & fructuum sequestratio. Et tamen Doctores videntur aliquando distinguere quoad obligationem recitandi inter eum, qui accepit possessionem litigiosam ab initio, & illum, qui ab initio possedit pacificè beneficium, & postquam per annum, vel biennium fuit in possessione pacifica, incipit perturbari aliqua lite super eodem beneficio.

14 Ego ingenuè fateor, me nullam inuenire differentiam inter vtrumque casum: nec tamen auderem doctrinam traditam extendere ad eum etiam, qui antea pacificè possederat, & postea noua lite perturbatur, nisi inuenissem id ab aliis etiam concedi, prout expressè concedit Thomas Sanchez *dicto lib.*2. *consil. cap.*2. *dub.*76.*num.*10. his verbis: *quando lis aduenit post possessionem adeptam, & beneficium nullum habet seruitium, vt si est præstimonium, & sic fructus omnes sequestrantur, nulla parte possessori relicta, iudicandum est an hic teneatur recitare, sicut, quando lis aduenit ante possessionem, iuxta dicta in secunda, & tertia conclusione, & videtur de mente Auctorum quos ibi citauimus.* Dixerat autem in secunda conclusione teneri beneficiarium recitare, quando verisimile est pro ipso ferendam sententiam: in tertia autem conclusione dixerat non teneri recitare, quando non est verisimile pro ipso beneficiario, qui habet collationem, ferendam esse sententiam, sed lis sit in æquilibrio constituta, quia probabiliter est dubius, & in æquilibrio, an beneficium sit suum, & fructibus eius sit priuatus, & in dubio, an percipiet commodum non est ad onus adstringendus. Hæc Sanchez *ibi*, qui cùm postea idem sentiat, quando lis aduenit post obtentam possessionem claré sentit, non esse obligandum, quando est in dubio, & æquilibrio, an sententia pro ipso ferenda. Eodem modo loqui videtur Petrus Ledesma *tract.* 9 *capite quarto conclus.*6.*differ.*10. dicens possessorem beneficij non obligari ad horas Canonicas, dum fructus sequestri nomine depositi sunt, & lis est super proprietate, quem Bonac. *vbi supr. dicto punct.*4.*n.* 26. fatetur in ea sententia esse, quam tamen ipse impugnat;

gnat;& contendit possessorem debere recitare. Hæc sufficiat indicasse, neque enim velim aliquid absolutè asserere circa extensionem huius doctrinæ ad eum, qui iam pacificè possidebat, & postea contra ipsum lis intentatur super proprietate eiusdem beneficij, quia fortasse inuenietur maior ratio, vt perseueret in hoc obligatio recitandi, quæ iam inceperat, & video Doctores communiter supponere hanc obligationem in eo casu, à quibus non est facilè recedendum.

DVBIVM VI.

Vtrùm beneficiarius non habens Ordinem sacrum, peccet grauiter non recitando Officium diuinum, cum animo tamen restituendi fructus.

1 RAtio dubitandi erat, quia cùm obligatio recitandi Officium fundetur in eo, quod beneficiarius accipiat fructus beneficij in stipendium, & mercedem sui laboris, beneficium enim datur propter Officiũ, & ideò peccat contra iustitiã accipiendo fructus;& non satisfaciendo debito sui Officij, consequens videbatur, quòd cessaret culpa, & iniustitia eo ipso quòd beneficiarius nihil prorsus vult sibi accipere ex fructibus, aut emolumentis beneficij, sed eos vult integrè expendere in fabrica eiusdem beneficij, vel in vsus pauperum, ad quod solum obligat Pius V. in sua Bulla contra beneficiarios non recitantes Officium.

2 Respondi, certum mihi esse, quòd animus restituendi omnes fructus non impedit peccatum graue omittentis recitationem Officij diuini: nam independenter ab obligatione restituendi fructus, est præceptum Ecclesiæ obligans beneficiarium ad recitandum Officium, cui præcepto, quod iam antea stabat, accessit aliud præceptum Leonis X. in Concilio Lateranensi, & Pij V. in sua Bulla obligans ad restituendos fructus pro rata Officij omissi. Quamuis ergo beneficiarius nolens retinere fructus beneficij correspondentes illi diei, quo non recitat, non peccet contra secundum præceptum restituendi fructus; non tamen liberatur à transgressione culpabili prioris præcepti, quod obligat antecedenter ad recitandum Officium: quod quidem multis argumentis probari potest.

3 Primò, quia primis sex mensibus ab adepta possessione beneficij, quamuis non sit obligatio ab Ecclesia imposita restituendi fructus ob non recitatum diuinum Officium, (quidquid sit de obligatione iuris naturalis, si quæ est,) habet tamen beneficiarius sub peccato graui obligationem recitandi Officium etiam pro illo primo semestri, vt declarauit Pius V. *in prædicta Bulla*: ergo obligatio recitandi Officium non dependet ab obligatione restituendi fructus, siquidem sine hac obligatione inuenitur illa. Non ergo minùs perseuerabit eadem obligatio recitandi toto tempore sequenti independenter ab obligatione restituendi fructus.

4 Secundò, quia ille etiam, qui per accidens non percipit fructus beneficij, atque adeò omittens recitationem Officij non tenetur illos restituere, adhuc tenetur ad recitandum Officium, vt constat in eo, qui habet Canonicatum, cuius fructus non percipit, quia non residet, qui tamen debet recitare, vt cum communi docet Suarez *tom. 2 de Religione lib. 4 de horis Canonicis, cap.* 10. *num.* 12. Item in eo, qui acceptat beneficium cum onere soluendi omnes fructus pro pensione ei, qui in eius fauorem resignauit tale beneficium; qui certè non debet quidquam restituere, si non recitat, cùm nullos fructus percipiat: & tamen obligatur ad recitandum, vt docet idem Suarez *dicto c.* 10. *n.* 2. quod etiam in aliis exemplis inuenitur, quæ clarè ostendunt, obligationem recitandi non pendere ab obligatione restituendi, cùm sine hac adhuc perseueret.

5 Tertiò probari potest, quia quamuis beneficiarius non percipiat fructus hoc anno, adhuc obligatur ad recitandum propter spem percipiendi fructus annorum subsequentium, quæ spes est pretio æstimabilis, & cum titulo, & possessione beneficij sufficit, vt obliget ad recitandum Officium, vt docet idem Suarez *d. cap.* 10. *num.* 10. *&* 11. quod multò magis habet locum in casu nostro, in quo beneficiarius non solùm habet ius ad fructus anni sequentis, sed etiam ad fructus præsentes, quos potest percipere, si vult, & per eum solùm stat, si eos non percipit, quia non vult.

6 Quartò, quia videtur, si res attentè consideretur, inuolui repugnantiam, dum excusatur ab onere recitandi si habet animum restituendi fructus; lex enim Ecclesiastica obligans non recitantem ad restituendos fructus, est lex pœnalis, atque adeò obligat eum solum, qui culpabiliter, & illicitè omittit recitationem Officij, non verò eum, qui sine peccato illud omisit, vndecumque proueniat, quòd non interuenerit peccatum in omissione Officij diuini, vt cum communi docet idem Suarez *dicto lib. 4. cap.* 10. *num.* 16. & Thomas Sanchez *lib. 1. consil. cap. 2. dub.* 86. *num.* 1. Ratio autem est, quia restitutio fructuum imposita est ab Ecclesia in pœnam peccati commissi: si ergo absque peccato omissa est recitatio, non apparet, quo titulo Ecclesia obliget de facto ad restitutionem, cùm solùm expresserit pro titulo culpam commissam, vt ex verbis legis ponderat benè Suar. *loco citato.* Videtur ergo inuolui repugnantia, dum dicitur, non peccare beneficiarium non recitando, si habeat animum restituendi fructus, quia si absque culpa omittit recitare Officium, non est, vnde postea habeat obligationem restituendi fructus, qui non debent restitui, nisi in pœnam recitationis culpabiliter, & cum peccato omissæ.

7 Quintò probari potest hoc ipsum à posteriori, & ab absurdo, quod ex illa licentia sequeretur; si enim beneficiarius satisfaceret in conscientia, cum intentione expendendi fructus beneficij, iuxta præscriptum Pij V. & cum eo animo posset licitè non recitare, posset accipere beneficium pingue, vt ex fructibus aleret fratres, vel dotaret sorores indigentes, vt iuxta statum suum honestè nuberent, atque ita prouidere sufficienter per multos annos toti suæ familiæ, & cognationi sine onere recitandi Officium: nam Pius V. solum obligat non recitantem ad restituendos fructus, vel ad fabricam beneficij, vel ad vsus pauperum; & quidem pauperum nomine comprehendi possunt eius consanguinei, si verè indigent, vt omnes fatentur. Satisfaceret ergo huic debito expendendo fructus omnes in alimentis suorum fratrum, vel in dotibus sororum indigentium, & nihil sibi accipiendo, sed viuendo, interim ex suis bonis patrimonialibus. Consequens autem apparet ex se satis absurdum, & contra omnium fidelium, & piorum mentem. Fatendum ergo est, Ecclesiam non relinquere beneficiario talem opinionem, sed determinatè imponere illi onus recitandi, & vlteriùs in pœnam peccati imponere illud aliud onus restitutionis faciendæ.

8 Vnde sextò addere possumus aliud non minus absurdum; si enim ipse beneficiarius aliunde pauper sit, nec habeat, vnde viuere possit, nisi ex fructibus beneficij, quibus sufficienter alitur, posset licitè nunquam recitare Officium & retinere semper sibi fructus

ctus omnes beneficij quibus indiget ad propriam sustentationem. Quando enim Pius V. obligat non recitantes, vt expendant fructus perceptos in vsus pauperum, concedunt Doctores, ipsummet beneficiarium, si pauper sit, posse sibi applicare fructus illos, sicut posset applicare aliis pauperibus, & ita satisfacere præcepto Pontificis, cùm non debeat ipse peioris esse conditionis, quàm alij pauperes, vt aliis citatis fatetur expressè Thomas Sanchez, *dicto cap. 1. dub. 87. num. 3.* Si ergo habet animum sibi eos fructus applicandi vt pauperi, iam habet animum satisfaciendi omnino obligationi sibi à Pio V. impositæ, atque adeò cum hoc solo animo poterit licitè nunquam recitare Officium, & viuere de eius fructibus. Quis autem non videat, quàm longè hoc absit à mente Ecclesiæ, & Pontificis, vt Clericus pauper obtinens beneficium congruum ad suam sustentationem, non illud accipiat cum onere recitandi Officium diuinum, sed satisfacere hoc solùm, quòd velit ex fructibus beneficij sustentari?

9 Septimò denique ratio à priori esse videtur, quòd beneficia omnia instituta sunt ad seruitium aliquod Ecclesiæ præstandum, vt omnes supponunt, & ad minus ad seruitium illud, quod in recitatione Officij diuini exhibetur. Vnde qui beneficium retineret, quamuis fructus sibi non acciperet, sed daret omninò pauperibus, si tamen non recitaret, fraudaret Ecclesiam fine primario intento in erectione beneficij, quod in magnum Ecclesiæ detrimentum resultaret, occupato inutiliter loco alterius, qui Ecclesiæ deseruire deberet. Sicut, si habens beneficium parochiale vellet fructus omnes pauperibus erogare; non ideò, dum beneficium retinet, posset curam animarum abiicere, quia beneficium illud ad tale seruitium institutum est, & affert secum obligationem intrinsecam, & affixam personæ Parochi, vt obsequium Ecclesiæ debitum non prætermittat, ad quod se obligauit eo ipso, quod acceptauit beneficium. Similiter ergo quodlibet aliud beneficium, saltem nisi tenuitas nimia fructuum excuset, affert secum obligationem intrinsecam, & affixam personæ beneficiarij, vt inseruiant Ecclesiæ saltem in recitatione diuini Officij, quo seruitio illicitè fraudat Ecclesiam, quoties sine legitimo impedimento Officium non recitat, quamuis non semper ad restituendos fructus teneatur, nisi post primum semestre, & quando illos percipit. Nullo ergo modo reputari potest probabile, prout non nemini fortasse videbatur, quod possit absque culpa Officium non recitare beneficiarius, qui habet animum non percipiendi sibi fructus, sed eos vel fabricæ, vel pauperibus applicandi.

DVBIVM VII.

Vtrùm Officia aliquorum Sanctorum, quæ in quadam ciuitate recitari solebant, & diu omissa, ac interrupta fuerunt, possint sine noua Sedis Apostolicæ licentia iterum recitari.

1 DEsiderabat Clerus cuiusdam ciuitatis in Italia satis nobilis repetere vsum, qui ibi antea fuerat, recitandi Officia propria de aliquibus suis Sanctis, & solùm dubitabant, an id liceret, postquam diu fuerat interrupta recitatio illorum Officiorum; quare per non vsum timebant ne perditum iam fuisset ius, seu priuilegium, si quod habuerant ad illa Officia recitanda. Respondi, difficultatem apud me non fundari in mera interruptione præterita, nam, si re vera celebratio natalium illorum Sanctorum, & recitatio Officiorum propriorum facta fuerat aliquando cum facultate, & approbatione Sedis Apostolicæ, interruptio sola, vel non vsus, non poterat impedire reditum ad eadem festa, & Officia celebranda, & recitanda. Ratio autem desumitur ex doctrina generali, quam cum aliis late tradit, & probat Suarez, *de legibus lib. 8. cap. 34.* & alij, quos affert, & sequitur Castr. Palau, *tom. 1. tract. 3. disp. 4. punct. 18. n. 3. & punct. 19. n. 1.* qui dicunt, priuilegia, quæ non sunt in aliorum præiudicium, non perdi per merum non vsum, nec etiam per actus contrarios: nisi interueniat renuntiatio acceptata à concedente priuilegium, vel ab eo, ad quem spectat acceptatio renuntiationis. Cùm ergo in casu nostro nulla interueniat renuntiatio, & multo minus acceptatio Sedis Apostolicæ, non potest interruptio illa inducere amissionem facultatis à Sede Apostolica semel concessæ; hoc enim priuilegium, seu hæc facultas ex iis certè erat, quæ in nullius detrimentum vergunt, sed solùm in commodum illorum, quibus conceditur.

2 Difficultas ergo tota est in eo, an hæc facultas concessa præsumatur à Sede Apostolica, & an subsistere nunc possit, si ab alio, quam à Sede Apostolica emanauerit. Et quidem, si vera esset doctrina, quam tradit Eman. Roderic. *in quæstionibus Regular. tom. 1. quæst. 41. art. 21.* res esset ferè extra controuersiam, docet enim hic auctor, posse in Religionibus recitari Officia propria Sanctorum illius Ordinis, etiamsi hæc Officia non sint à Sede Apostolica approbata, dummodo digna sint vt approbentur, vel Religio eis vtatur animo ea à Sede Apostolica confirmandi; quam doctrinam ex parte videtur approbare Laym. *lib. 4. cap. 5. num. 6.* dicens placere sibi hanc Roderici doctrinam, *si lectiones de Sanctis omni suspicione falsi carentes, antehac in Ecclesia recitari consueta fuerant: secus si lectiones de Sanctis nouiter introducantur.* Hoc autem, quod de Religionibus dicitur, à fortiori procedit de Officiis ab Episcopo pro sua Ecclesia approbatis, cum maior sit ad hoc Episcopi auctoritas in sua Ecclesia, quam Prælati Regularis in suo Ordine. Et fundamentum Roderici non minus in Episcopo approbante procedit, fundat enim suam doctrinam in verbis Rubricæ primæ Breuiarij *de officio duplici num. 1.* vbi dicitur Officium etiam duplex fieri in festis Sanctorum, *qui apud quasdam Ecclesias, Religiones, vel Congregationes consueuerunt solemniter celebrari cum Officiis propriis à Sede Apostolica approbatis, aut eiusdem Sedis auctoritate receptis, vel recipiendis, (seruata tamen forma huius Breuiarij,) alioquin de communi, etiamsi prædicta, festa in hoc Kalendario non sint descripta.* In qua rubrica dictus Auctor verba illa, *vel recipiendis*, ita intellexit, vt ante approbationem à Sede Apostolica possint Officia illa recitari, si tamen adsit animus faciendi illa à Sede Apostolica approbari, quia rubrica non requirit approbationem præteritam, sed vel præteritam, vel saltem futuram. Et quidem eodem modo loquitur rubrica de Ecclesiis, ac de Religionibus; quare quod potest quoad hoc prælatus Regularis pro suo Ordine, poterit proculdubio Episcopus pro sua Ecclesia.

3 Sed in hoc grauiter lapsus est Rodericus, nec intellexit sensum verborum illorum, *vel recipiendis*, qui clarissimus est; voluit enim Pius V. cuius auctoritate rubrica illa facta est comprehendere Officia propria, non solùm quæ iam tunc recitabantur, sed etiam futura, & noua, quæ successu temporis poterant accrescere, & in vtrisque Officiis propriis voluit, quod haberent approbationem Sedis Apostolicæ, quæ vel antea ea approbasset, vel post ea prærio examine approbatura esset. Vnde ex verbis eiusdem rubricæ omnes colligunt, non posse introduci Officium proprium nouum, nisi antea Sedes Apostolica illud approbet. Quinimò, etiamsi lectiones illæ antea

antea recitarentur, post illam tamen Bullam Pij V. necessariam esse Sedis Apostolicæ approbationem, vt retineantur, colligitur clarè ex relatis verbis rubricæ, & notauit Gauantus *in rubricas Breuiarij sect. 2. capite 2. num. 23.* & ita de facto Ecclesiæ, & Religiones adduxerunt Officia propria, quæ habebant, & successiuè afferunt, quæ de nouo introducunt, vt examinentur, & approbentur à sacra rituum Congregatione; in quo sensu sacra rituum Congregatio die 8. Aprilis anno 1628. decreuit id, quod postea in nouo Breuiario appositum est. *Non potuisse post Bullam Pij V. de Breuiario Romano, neque posse locorum Ordinarios, tam seculares, quam Regulares, adde Kalendariis, etiam propriis, Sanctorum Officia, nisi ea dumtaxat, quæ Breuiarij Romani rubricis, vel sacra rituum Congregationis, seu Sedis Apostolicæ licentia concedantur.* ex quibus verbis constat non potuisse Officia illa post Bullam Pij. V. introduci cum sola Episcopi approbatione.

4 Dubium ergo solùm esse potest, an, si solita fuissent recitari cum approbatione, & consensu Episcopi ante Bullam Pij V. possent recitari etiam post illam, sine noua approbatione Sedis Apostolicæ; id enim apertè concedere videtur Layman in verbis relatis, *quando lectiones sint omni suspicione falsi carentes, & antea in Ecclesia recitari consueta fuerant.* quæ verba ex ipso refert, & approbat Antonius de Quintaduenas *tom. 2. singularium tract. 8. singulari 1. n. 6.* ipse tamen ita intelligit prædicta verba, vt Layman loquatur solùm de Officiis propriis, quæ iam semel à Sede Apostolica approbata fuerunt pro alio loco, quam approbationem dicit sufficere, vt in alia etiam Ecclesia, vel loco, in quo fit Officium de eodem Sancto possint eædem lectiones recitari: qui tamen sensus, quidquid sit de illius veritate, longè distat à sensu Layman, qui clarè loquitur de Officiis nunquam à Sede Apostolica approbatis, sed solitis recitari ante Bullam Pij V. & omni falsi suspicione carentibus.

5 Sed re vera, & attentis verbis Bullæ Pij V. dicendum videtur, post illam non potuisse retineri, & continuari Officia propria peculiarium Ecclesiarum, vel Ordinum, quæ non fuissent à Sede Apostolica approbata, vt probat Gauantus *dicto cap. 2. num. 23.* quia Pontifex expressè prohibet, ne quidquam addatur, vel tollatur suo Breuiario: illæ autem lectiones nondum approbatæ à Sede Apostolica adderentur contra præceptum Pontificis, cuius ea potissimum fuit intentio, vt tolleretur varietas, & diuersitas variarum Ecclesiarum, & vbique ab omnibus idem Officium recitaretur. Vnde, quando in rubricis mentionem fecit celebritatis aliquorum festorum propriorum in singulis Ecclesiis, cautè additum est, Officia propria tunc posse in illis recitari, quando Officia illa approbata inuenirentur, vel postea approbabuntur, à Sede Apostolica, vt suprà vidimus ex verbis rubricæ. Ex quibus desumi potest argumentum pro hac conclusione firmissimum, nam ibi solùm permittuntur Officia propria à Sede Apostolica recepta, vel recipienda, vbi duplex approbatio distinguitur, altera de præterito, altera de futuro. Sicut ergo pro Officiis propriis de nouo introducendis requiritur approbatio Sedis Apostolicæ futura, quæ significatur per illa verba, *vel recipiendis:* ita pro Officiis propriis recitari antea solitis requiritur approbatio eiusdem Sedis præterita, quæ significatur per illa verba, *ex eiusdem Sedis auctoritate receptis.* Alioquin non debuissent fieri mentio approbationis de præterito, quæ solùm exigi poterat pro Officiis antiquis, & iam antea recitari solitis: nam pro Officiis nouis, & de nouo introducendis, certum est, requiri approbationem futuram, & nouam. Cùm ergo ibi pro Officiis propriis requiratur approbatio Sedis Apostolicæ disiunctiuè, vel præterita, vel futura, manifestè intelligitur sermonem ibi fieri, non solùm de Officiis de nouo introducendis, quibus necessaria est approbatio de futuro, sed etiam de Officiis antiquioribus, & iam antea recitari solitis, quibus solis prodesse poterat approbatio Sedis Apostolicæ præterita: quare in vtrisque approbatio necessaria est, nec possunt Officia illa antea recitata retineri, si à solo Episcopo, & non à Sede Apostolica approbata fuerant.

6 Obiici possunt verba earumdem rubricarum, in quibus permitti videntur festa, quæ in aliquibus locis, vel Ecclesiis consueuerunt celebrari, licèt non inueniantur in Romano Kalendario, vt *in dicta rubrica 1. n. 1. & rubr. 2. n. primo* & alibi: sufficit ergo vsus præteritus ad retinenda eiusmodi Officia, & festa.

7 Ad hoc respondet Gauantus *dicto c. 2. num. 27.* rubricas illas non esse intelligendas de omnibus festis propriis, sed de illis solis, quæ solita erant solemniter celebrari. Sed de hoc certè non satisfacit, quia *in dicta rubr.* 2. agitur de festis etiam propriis, quæ ritu solùm semiduplici celebrantur, quæ certè non est solemnitas propriè dicta.

8 Faciliùs fortasse, & clariùs responderi potest distinguendo inter facta propria, & Officia propria: quare admittere possumus, & concedere, Pium V. permisisse quòd celebrarentur in singulis Ecclesiis, & Ordinibus festa propriorum Sanctorum, quæ apud illos celebrari solebant: non tamen concessisse, quòd in eorum festis recitarentur Officia propria, quæ à Sede Apostolica non essent approbata, vel approbanda; atque ideò quando de illis Officiis propriis mentionem fecit, statim addidit conditionem illa approbationis Sedis Apostolicæ, quam conditionem non addidit, quando de celebrandis festis propriorum Sanctorum in multis rubricis sermo incidit: quia tamen experientia docuit abusum, & inconuenientiam ex multiplicatione Sanctorum propriorum, de quibus in singulis Ecclesiis, vel locis festum celebrabatur, ideò hæc etiam facultas obligata, & restricta est decreto speciali Congregationis Rituum iussu Vrbani VIII. edito die 8. Aprilis anno 1628. & in nouissimo Breuiario recognito adiuncto, his verbis *Item vetuit, & prohibuit celebrari per totam ciuitatem, vel Diœcesim, etiam de cuiuscumque Ordinarij auctoritate festum cum Officio, eo quòd in loco adsit Ecclesia parochialis, vel Regularis, vel Abbatialis, aut aliqua reliquia, sed tantùm in ipsius Sancti Ecclesia titulari, seu vbi asseruatur corpus, aut insignis reliquia, & non alibi Insignes autem reliquias declarauit, esse caput, brachium, crus, aut illam partem corporis, in qua passus est Martyr; modò sit integra, & non parua, & legitimè ab Ordinariis approbata. De sanctis Episcopis locorum, Martyribus, ciuibus, & aliis festis, de quibus in Kalendario Romano, seu rubricis Breuiarij nihil habetur, vti etiam de Beatis nondum canonizatis, nihil propria auctoritate constituatur, sed omninò consulatur sacra Rituum Congregatio.* Post cuius decreti promulgationem omnes ferè Italiæ Ecclesias licentiam petiisse nouam ad suos proprios Sanctos celebrandos à sacra Rituum Congregatione testatur Gauantus *dicto cap. 2. num. 29.* Ex quibus quærebatur, non posse nunc repeti, & recitari, nec de illis Sanctis Officium proprium, vel etiam commune fieri sine noua facultate Sedis Apostolicæ, vel sacræ Congregationis Rituum, nisi eiusmodi facultas iam antea obtenta fuisset, quando illa Officia recitabantur, & eorum Sanctorum festa celebrabantur.

9 Solùm ergo restare potest nunc dubium, cùm modò constare non possit, an præcessisset tunc eiusmodi facultas Sedis Apostolicæ, quando recitabantur Officia illorum Sanctorum, an hic dubio præsumenda sit Sedis Apostolicæ approbatio, & licentia fuisse.

fuisse, quando olim olim ea Officia recitari solebant. Ad quod breuiter dico, non præsumi sufficienter eiusmodi licentiam, nisi probetur. Ad quod in primis afferri posset regula illa generalis, quod licentia, cùm sit actus positiuus, non præsumitur, non creditur, nisi probetur, vt probat Thomas Sanchez de licentia Parochi, vt alius Sacerdos matrimonio assistat *lib. 3. de matrim. disp. 37. per totam, & num. 5.* concludit, si Superior agat contra licentiam, & neget illam, incumbere onus probandi ei, qui assistit matrimonio, vel ipsis contrahentibus. In hoc autem casu est & alia magna præsumptio, vt credi potiùs debeat, non præcessisse talem licentiam, nimirum non solebant frequenter olim peti tales licentiæ à Sede Apostolica, & quia interruptio subsequuta in Officiis illis recitandis, magnum argumentum est, quod quando Congregatio Rituum incepit adstringere in hoc negotio, & coarctare Ordinarios, ne sibi eam auctoritatem assumerent, ea de causa Officia illa propria, & festa omissa sunt, quia nulla Sedis Apostolicæ facultate approbata, vel subnixa reperiebantur. Quare, si præsumptionibus standum esset, præsumptio magis videtur suadere, quòd facultas Sedis Apostolicæ non præcesserit, atque adeò, vt iterum Officia, & festa illa in vsum renocentur, petenda necessario videtur facultas, & approbatio à Sede Apostolica, vel à sacra Rituum Congregatione.

DVBIVM VIII.

Vtrum qui per errorem recitauit hodie Officium crastinum, debeat cras recitare Officium hodiernum, vel iterum recitare crastinum.

1 SVppono, Officium vtriusque diei fuisse æquale, vel ferè æquale, ne locus sit alteri dubio, an hodie cognito errore, debeat supplere, vel recitando Officium hodiernum, vel aliquam eius partem ad ponendam æqualitatem; de hoc enim non quærebatur, sed solùm quale Officium debeat cras recitare, an hodiernum, quod omisit, an iterum idem Officium crastinum quod iam hodie recitauerat.

2 Ad hoc dubium multis abhinc annis respondi, debere cras recitari Officium diei crastinæ, quamuis hodie per errorem idem recitatum sit: quod etiam sentit Villalobos *1. p. tractat. 22. numero 3.* Ratio autem esse potest, primò, quia singulis diebus est præceptum Ecclesiæ recitandi Officium illius diei, si ergo hodie per errorem recitasti aliud Officium, non ideò excusaris à præcepto crastino: quod nondum incepit obligare, & quod cras obligas determinate ad tale Officium.

3 Secundò, quia si per errorem hodie ieiunasti, putans hodie esse vigiliam S. Petri, v. gr. quæ erit cras, non ideo excusaris à ieiunio crastino: & è contra, si vigilia sit hodie, & tu per errorem putes esse cras, non obligaris cras ad ieiunandum. Similiter, si putans hodie esse Dominicam, cùm sit Sabbatum, audisti Missam, & abstinuisti ab operibus seruilibus, non ideò excusaris cras ab audienda Missa, & abstinendo ab opere seruili, & sic in aliis. Quorum ratio est, quod Ecclesia non præcipit ieiunare semel in anno in honorem S. Petri, nec audire Missam semel in hebdomada, vel in ea obseruare vnum diem festum, &c. Sed præcipit determinatè tali die ieiunare, & tali die audire Missam, & abstinere ab operibus seruilibus. Eodem autem modo præcipit tali die determinatè recitare tale Officium; quare, si per errorem alia die illud recitasti, nondum satisfecisti præcepto Ecclesiæ, quod nondum inceperat obligare, atque adeo adueniente sua die, debes illud Officium iterum recitare.

4 Post hoc vero responsum à me datum, prodiit tomus primus singularium Patris Antonij de Quintanaduenas, qui *tract. 8. de recitatione horarum, singulari 6.* quamuis verius putet, omisso per errorem festo duplici, vel semiduplici hodierno, non posse de eo alia die sequenti recitari; probabile tamen contrarium existimat. Primo, quia inerare videtur regula de translatione festorum, quando dies propria est impedita: nam, sicut impeditur dies propria alio duplici maiore, vel Dominica, aut alio Officio magis priuilegiato; ita impeditur obliuione, quæ maximum impedimentum inducit: debet ergo festum illud transferri in aliam diem non impeditam. Secundo, quia ignoranti non currit tempus; ergo cùm primum peruenit ad tuam notitiam, quod fieri debebat Officium de tali festo, perinde est, ac si non pertransisset eius dies. Tertio denique, quia nemo iure suo absque culpa priuandus est. Habent autem ius & Sanctus ille, & ipse recitans, vt de illo festo semel in anno recitetur: nec intercessit culpa ipsius Sancti, aut recitantis, quia obliuio fuit inculpabilis; ergo nec Sanctus suo iure priuari debet, cùm præsertim nulla sit rubrica, quæ ad id cogat, sed potiùs rubrica de translatione festorum contrarium suadeat.

5 Doctrina hæc nimis singularis mihi videtur, & merito ab eius Auctore posita est *in tomo singularium titulo inscripto.* Tota autem innixa est fundamento omnino falso, ex rubrica de translatione festorum, quam Auctor aliter concepit, ac reuera sit. Supponit enim festum duplex, aut semiduplex transferri semper debere, *cum proprius dies est impeditus.* quæ regula ita vniuersalis non inuenitur in Breuiario, sed sub terminis satis expressis, & particularibus, nempe tranferri debere tunc solùm, quando occurrit in Dominicis Aduentus, & Dominicis à Septuagesima, vsque ad Dominicam in Albis, & in certis aliis diebus ibi enumeratis; vt constat ex *rubr. 10.* quæ est de translatione festorum, in qua singillatim ponuntur omnes casus, in quibus solis Officium alicuius Sancti tranferri possit, & debeat extra suum diem; quibus certè non ponitur, quando recitans per obliuionem errauit in Officio recitando. Non fauet ergo, sed apertè repugnat rubrica menti huius Auctoris.

6 Ratio verò illa, quòd Sanctus videatur habere ius, vt semel in anno cultus Officij ei tribuatur, multò debilior est. Et quidem, si aliquid probaret, concluderet etiam, quod si recitans per errorem feria 6. Hebdomadæ maioris omisit Officium illius diei, & in Paschate agnosceret suum errorem, deberet, aut posset post Octauam Paschæ, prima die non impedita; recitare Officium feriæ 6. Hebdomadæ maioris, quo certè nihil absurdius dici, aut fieri posset. Sequela vero probari videtur, quia maius ius habet Passio Domini, vt de ea semel in anno Officium solemniter fiat, quàm passio vllius Sancti. Cum ergo anno illo, nullo alio die talis persona recitauerit illud Officium, quia propria dies impedita fuit propter obliuionem, vel errorem; oportebit, quòd recitatio illius Officij adeò solemnis transferatur in diem aliam non impeditam.

7 Adde, posse etiam contingere, vt sine errore, vel obliuione impediatur recitatio Officij de Sancto, propter morbum eo die occurrentem, qui non minùs impedit, quàm error, vel obliuio. Si ergo sufficit, diem illam esse impeditam quocumque genere impedimenti, vt transferri debeat, vel possit Officium illud in aliam diem non impeditam; poterit ægrotus, cessante morbo, recitare de festis omnibus successiuè, quorum Officia omisit morbi causa, quod absurdissimum

absurdissimum esset. Fatendum ergo est, translationem Officij tunc solùm fieri debere, quando solùm dies propria impeditur Officio Dominicæ, vel festi magis priuilegiati, prout in rubricis Breuiarij expressè traditur, in quibus de impedimentis alterius generis nulla prorsus mentio habetur.

8 Respondet ad hoc exemplum ægroti ille Auctor *num.* 4. eo casu ægrotum non teneri ad recitandum die illo, atque ideò obligationem, vel ius ad recitandum de illo Sancto non perseuerare: nec adfuit error, aut obliuio, ob cuius impedimentum condiiur ita translatio; hoc tamen satisfacere non potest, quia remanet eadem difficultas: si enim rubrica concedit translationem festi in aliam diem, quando dies propria impedita fuit, & hoc intelligi potest de impedimento obliuionis, cur non de impedimento morbi? Ratio ergo vniuersalis reddi debet; quæ non potest esse alia nisi quòd rubrica non loquitur vniuersaliter de omni impedimento, sed solum quando impeditur Officio Dominicæ, vel festi, aut feriæ priuilegiatæ tunc occurrentis.

9 Confirmari potest, & explicari, quia vel obligatio recitandi de tali Sancto erat alligata illi diei, & tunc transacto illo die cessat obligatio, nec postea reponendum est illud Officium. Vel obligatio illa taliter erat alligata illi diei, vt obliget etiam pro toto anno, quamuis illa die non fuerit ei satisfactum, prout dici solet de communione in Paschate, cuius præceptum obligat quidem ad Communionem in Paschate, vel intra illos quindecim dies, ita tamen vt si vel culpabiliter vel inculpabiliter omissa sit, non ideò cesset obligatio, sed debeat quamprimùm eo anno sumi Communio. Si ergo talis sit obligatio recitandi Officium de tali Sancto, redit argumentum suprà factum; quia siue Communio Paschalis omissa sit ob errorem, vel obliuionem, siue etiam ob infirmitatem, vel impotentiam, vel quodlibet aliud impedimentum, debet tamen intra eundem annum quamprimùm accipi: nam præceptum taliter obligat ad circumstantiam temporis Pascalis, vt præterea obliget ad substantiam Communionis intra annum. Similiter ergo, si præceptum recitandi Officium de hoc Sancto taliter alligatur ad circumstantiam huius diei, vt etiam postea maneat obligans quoad substantiam intra eumdem annum, manebit vtique obligatio, siue per obliuionem, siue per morbum, aut alium impedimentum omissa fuerit recitatio in sua die.

10 Imò, si consequenter loquendum sit, idem dici deberet, quando non per obliuionem, sed scienter omissa fuit recitatio; si enim Sanctus ille habet ius, vt semel in anno cultus Officij ei deferatur, sicut non debet eo iure priuari per te, ob errorē, vel obliuionem recitantis ita non debet sine sua culpa ob solam culpam recitantis suo iure, & cultu priuari, sed alia die non impedita debebit de ipso Officium recitari, atque ideò qui per mensem culpabiliter Officium non recitauit, debebit, vel poterit mense sequenti recitare de duplicibus, vel semiduplicibus, quorum omisit officia; neque enim apparet, cur minus in vno casu, quàm in alio fieri possit, vel debeat ea translatio, cùm non minùs impedita fuerit dies propria, quando cum culpa, quàm quando sine culpa Officium fuit omissum in propria die.

11 Ratio denique est, quia ritus diuini Officij recitandi non debet esse priuatus, & proprius singulis personis, sed publicus, & communis toti communitati vel Ecclesiæ, ad quam pertinet hic recitans: atque adeò singuli debent semper Officium illud recitare, quod recitatur à tota communitate in illo loco, vel Ecclesia, ad quam spectant. Si ergo alij Canonici, v. g. vel Monachi recitent hodie de feria, & tu velis de Sancto ante triduum à te omisso recitare, vel debebis duo Officia recitare, alterum priuatim, alterum in Choro cum aliis, (ad quod certè rubrica nulla obligat,) vel debes cum cæteris in Choro non canere, quod non est minus absurdum. Nec satisfacit Auctor ille *num.* 6. dicens, posse te tunc amplecti contrariam sententiam, & recitare de Officio currenti, hoc, inquam, non satisfacit; quia nos non quærimus, quid possis facere per principia extrinseca, sed quid præscribat faciendum eo casu rubrica Breuiarij Romani, à cuius verbis, & mente dicimus esse omnino alienum transferre Officium ex solo sive errore omissum. Si enim ea translatio esset iuxta rubricam, præciperet eo ipso rubrica, quòd illa die non recitaret Officium quod recitat eius Ecclesia, sed aliud diuersum, quod euidens est contrarium esse rubricæ intentioni quæ semper intendit vniformitatem Officij, nec permittit variationem, nisi ad summum pro festis propriis alicuius Ecclesiæ, vel communitatis.

12 Nec etiam permittit, vt vidimus, translationem Officij in aliam diem, nisi solùm quando dies propria impeditur Officio magis priuilegiato, qui est casus vnicus in rubrica translationis expressus. Vnde neque est ad rem quod dicebatur, *ignoranti tempus non currere*; id enim habet locum in iis, quæ non alligantur certo diei, prout est Officium talis Sancti. Sicut nec est ad rem, quòd nemo iure suo sine culpa priuandus est; supponit enim falsum, quòd scilicet recitans, vel ipse Sanctus habeant ius ad Officium indefinitè pro toto anno; nusquam enim hoc ius concessum est, sed solùm pro tali die, nisi in casu ab eâdem rubrica expresso, quo propter aliud officium dignius occurrens, præcipitur translatio in talem diem determinatam, & non in aliam. Sicut ergo putans ex errore hodie esse feriam sextam, cùm sit feria quinta, & ideo abstinens hodie à carnibus, debet cras etiam ab eisdem abstinere, nec potest allegare quod sine culpa non debet priuari iure suo edendi carnes diebus quinque in hebdomada: nam reuera non habebat tale ius, sed edendi carnes talibus diebus determinatis, ita prorsus in casu nostro dicendum est, non priuari sine culpa iure suo, sed ob impotentiam ex errore, vel obliuione, non potuisse vti iure suo, quo illa solùm die vti poterat.

13 Ex dictis autem infertur decisio alterius similis dubij, an qui ex errore hodie recitauit Officium de festo crastino, cras debeat repetere idem Officium, an verò recitare cras de festo hodierno. In quo dubio idem Quintaduenas *dicto tract.* 8. *singulari* 10. *num.* 2. & 3. dicit, adueniente postea die crastina propria illius Sancti, non esse de illo iterum recitandum, cùm iam debitum Officium ei anticipata solutione exhibitum sit; sed die illa recitandum Officium, vel de Sancto duplici, vel semiduplici, cuius fortè Officium hodie recitari debuisset, vel (si hodie non occurrebat tale Officium,) recitari debebit de feria, vel Sancto simplici occurrenti die crastina.

14 Hæc tamen sententia non est minus singularis, quàm præcedens, & oppositum docuit Villalobos *loco suprà allegato*, & proculdubio videtur esse iuxta mentem Pij V. qui singulis diebus alligauit suum Officium proprium, nec permisit variationem, aut translationem à parte antea, nec à parte post: & singulis diebus incipit obligare præceptum Officij illius diei, quod antea non obligabat, atque adeò non potuit huic præcepto heri satisfieri: nec præceptum est recitandi semel in anno de tali Sancto, sed recitandi tali die determinatè. Quare applicari possunt exempla suprà adducta ex ieiunio, & Missa: nam, si ex errore heri ieiunasti, putans esse vigiliam S. Petri, quæ est hodie, non ideò excusaris à ieiunio hodierno: item, si hodie audisti Missam, & seruasti festum,

putans ex errore hodie esse festum S. Laurentij, quod erit cras, non ideò excusaris ab obseruatione festi crastina, & tuæ ignorantiæ debes imputare, quòd bis ieiunes, vel obserues festum; quia nimirum hæc præcepta non obligant indeterminatè pro semel in anno, sed determinatè pro tali die sola: idem ergo dicendum est de recitatione Officij, in quo eadem est ratio, vt vidimus.

15 Ad hoc etiam applicari possunt absurda similia, quæ sequerentur. Si enim aliquis ex errore anticipauit Officium Hebdomadæ maioris, quod recitauit tota hebdomada Passionis præcedenti; postea cognito errore in ipsa Hebdomada maiori deberet recitare de festis Sanctorum, quorum Officia emiserat hebdomada præcedenti. Item, si per errorem recitauit Officium Natiuitatis Domini ante eius diem, deberet in ipsa die recitare Officium de feria. Imò, cùm iuxta rubricas Missalis debeat Missa concordare cum Officio, deberet in die Natalis dicere Missam de feria; & cùm omnes possint illa die tres Missas celebrare, posset etiam Sacerdos ille tres Missas de feria dicere: quæ omnia absurda ex illa sententia consequuntur. Nec minora sunt, quæ auctor ipse consequenter concedit; cùm enim *singulari* 9. *n.* 6. admisisse, idem procedere, quando error communis fuisset toti Choro, & communitati; deberet enim postea die prima non impedita recitare Officium Sancti, quod per errorem omissum fuerat propria die, nisi scandalum sequeretur: postea *singulari* 10. *num.* 4. idem dicit in Choro obseruandum casu, quo per errorem anticipatum fuisset Officium alicuius festi, vt cessante scandalo, adueniente die propria, in Choro non fiat Officium de illo festo, sed de feria: quare, si doctrina illa vera esset, anticipato per errorem Officio Natiuitatis, vel Resurrectionis Dominicæ, deberet etiam in Choro cessante scandalo, Officiom de feria in iis festiuitatibus celebrari, ne bonis soluatur Officium eidem festiuitati, quod maximum inconueniens reputat ille Auctor, sed certè dubitent hæc alia grauiora existimari, prout reuera sunt, & à mente rubricarum valdè aliena.

16 Maior difficultas esset in dubio alio, de quo etiam olim consultus fueram; nimirum quid facere debeat, qui per errorem incipit recitare de feria, v. gr. immemor festi occurrentis, vel è contra, & parte Officij illius diei recitata, agnoscit errorem; an tunc debeat prosequi recitando quod superest, de Sancto occurrente, an verò iuxta Officium, quod ex errore iam partim recitauerat. Ad quod dubium idem Quintanaduenas *dicto singulari* 10. *num.* 4. respondet, si solùm Vesperæ cum Completorio recitatæ sunt, non oportet eas repetere, sed solùm addere commemorationem illius Sancti, de quo debet sequenti die recitari, & prosequi Officium de ipso, quod idem dicendum putat, si Matutinum etiam cum Laudibus recitauit. *& si forsan non deerit* (inquit) *qui iuxta sententiam relatam dicat, tunc prosequendum esse inceptum Officium, & Missam de illo celebrandam: nam maior pars debet trahere ad se minorem, vt constans est Doctorum axioma. Sed quoad celebrationem Missæ attinet, inspiciatur, ne in Ecclesia adsit scandalum, vel sit magnæ solemnitatis dies,* &c. Sed vlteriùs progreditur Caramuel in Regulam S. Benedicti *disp.* 110. *num.* 1403. quem affert, & non improbat P. Diana *part.* 7. *tr.* 11. *miscell.* 11. qui supponit, vnicum esse præceptum omnium horarum, quæ recitantur singulis diebus, & inde infert, peccare mortaliter, qui legit horas aliquas de Dominica, & reliquas de Sancto, quia non legit Officium diuinum, sed duo semiofficia, quæ non possunt ita connecti, vt vnum Officium diuinum constituant; quia ex aliquot horis de Dominica, & aliis de feria, si coniungantur, non exsurget Officium diuinum approbatum à Sede Apostolica. Hæc ille: qui consequenter dicere debet in dubio nostro, eum qui incipit cum errore recitare Officium, v. gr. de feria, vel de alio Sancto, debere vel repetere horas quas dixit, vel prosequi idem Officium, quia ex illa parte, & alia parte Officij Sancto verè occurrenti non potest componi vnum Officium canonicum approbatum.

17 Sed, vt ab vltimo incipiamus, non credo esse obligationem prosequendi Officium ex errore inceptum. Et quidem, si argumentum huius Actoris aliquid concluderet, probaret vtique, esse obligationem iterum recitandi horas illas iuxta Officium eo die occurrens; fundatur enim in hoc, quòd non sunt plura præcepta, sed vnicum de toto Officio illius diei præceptum ergo illud non est de Officio in genere, sed de tali Officio, quod huic diei in Breuiario assignatur: si ergo recitatur aliud Officiũ, non impletur illud præceptum. Si autem respondeas, impleri quoad substantiam Officij, quamuis non quoad circumstantiam accidentalem talis Officij: ex hoc ipso solui potest argumentum, vt non probet intentum illius Auctoris. Sicut enim in illo præcepto consideras substantiam, & circumstantiam rei præceptæ, & dicis, satisfieri quoad substantiam, recitato quolibet Officio saltem moraliter æquali: ita dicam ego, ex illis duabus partibus Officij diuersi resultare vnum Officium vnitate substantiali, quamuis non vnum vnitate accidentali: quare satisfactum est præcepto recitando vnum Officium substantialiter, quamuis non habeat vnitatem accidentalem resultantem ex eo quòd omnes horæ fiant de Officio eiusdem Sancti, vel feriæ, quæ vnitas est circumstantia accidentalis non pertinens ad substantiam, sicut quòd Officium sit de tali Sancto, non pertinet per se ad substantiam, sed ad circumstantiam accidentalem rei præceptæ.

18 Aliunde verò, quòd illa diuersitas partium intra idem Officium non sit contra substantiam, nec impediat Officium esse vnum, probari potest. Primò, quia Officium alicuius Sancti non minorem respectum habet ad primas, vesperas, quàm ad secundas; vnde quando die sequenti non potest fieri Officium de Sancto simplici propter vigiliam, aut feriam priuilegiatam occurrentem; die etiam præcedenti vesperæ non dicuntur de illo Sancto, sed de feria, ne maneant primæ vesperæ sine toto Officio consequenti. Et tamen, si aliquis per errorem non recitauit heri vesperas festi hodierni, potest, agnito errore, & debet hodie recitare de festo hodierno; quia correspondentia illa ad vesperas hesternas non est substantialis.

19 Secundò, quia intra eandem diem sæpè Officium vsque ad nonam recitatur de vno Sancto, & à vesperis recitatur de alio: imò intra easdem vesperas dimidia pars dicitur de vno festo, & altera pars à Capitulo dicitur de alio festo diuerso, & aliquando ritus ipse diuiditur, vt in Vigilia Natalis domini, in qua Matutinum dicitur feriale, & Laudes dicuntur ritu festi duplicis. Si ergo Ecclesia ipsa in vno Officio inducit eiusmodi diuisiones, & diuersitates, non erit contra substantiam Officij vnius, si agnito errore, ab horis minoribus, & deinceps recitetur de festo occurrenti, quamuis Matutinum cum Laudibus dictum fuerit de feria.

20 Tertiò hoc ipsum clariùs ostendi potest in priuata etiam vnius recitatione, hoc ipsum posse, & debere aliquando obseruari. Pone enim, te recitato Matutino hodierno de feria, accipere post auroram beneficium alicuius Ecclesię, cuius Sancti titularis festiuitas fit hodie: certè ab illa hora, qua possessionem accepisti, debes recitare de Sancto illo, vt duplici

primæ

primæ classis, & cum Octaua. Conflatur ergo vnum Officium ex Matutino feriali, & reliquis horis ritu festi duplicis: quod tamen Officium nusquam inuenietur in Breuiario ita conflatum. Alioquin non satisfecisses hodie præcepto, si hodie non recitasti vnum aliquod Officium. Sicut ergo tunc potes, & debes vnire Matutinum feriale cum horis aliis, & Vesperis de Sancto titulari, imò non potuisses dicere Matutinum de illo Sancto, quia illa hora nondum eras beneficiarius illius tituli; sed ab ea hora debes variare Officium, in qua aduenit obligatio recitandi de Sancto: ita in casu nostro ea hora, qua innotescit tibi obligatio recitandi. De festo hodierno, quod antea ignorabas, debes incipere recitare aliud Officium, ex quo, & ex horis anterioribus resultare potest vnum Officium, quod non sit minùs vnum, quàm sit in casu beneficiarij accipientis possessionem sui beneficij ante horam primam, vel tertiam. Hoc autem frequenter contingere potest, & mihi olim sæpè contingit venienti primò manè in locum; in quo fiebat Octaua dedicationis Ecclesiæ propriæ: quamuis enim pridie sero dixissem Matutinum feriale, die sequenti recitabam de Octaua, quia iam tunc debebam sequi ritum illius loci, in quo manere debebam. Nec mirum, quòd ex illis diuersis partibus Officij Romani resultare possit vnum Officium sufficiens ad satisfaciendum Præcepto, quando ex partibus rituum multò magis diuersorum posset id fieri. Pone enim, quòd Sacerdos aliquis post dictum Matutinum ritu Romani Breuiarij, fiat Monachus Benedictinus, vel Carthusianus, qui ab illa hora debet recitare iuxta ritum Breuiarij, suæ Religionis, qui est multò diuersus à ritu Romano. De illa satisfacie præcepto per Officium conflatum ex Matutino Romano, & ex aliis horis ritus Monastico, ex quibus partibus adeò diuersis conflatur vnum Officium sufficiens ad satisfaciendum præcepto. Quid, si fieret Monachus S. Basilij, qui Monachi in Italia recitant ritu Græco? Quid, si Sacerdos ex ritu Græco cum licentia, (quæ sæpè conceditur,) transiret ad ritum Latinum certè in iis casibus ex Matutino Latino, & horis Græcis, vel è contra fieret vnum Officium sufficiens ad satisfaciendum præcepto: quid ergo mirum, si ex Matutino feriali, & horis festiuis, cognito errore post Matutinum, fieri possit vnum Officium sufficiens ad satisfaciendum præcepto?

21 Vnde infero, in casu nostro eum, qui in præcedentibus horis errauit, non solùm posse, sed debere, quando agnoscit errorem, reliquas horas recitare iuxta Officium ea die currens, vt se in iis saltem partibus Officij conformet toti Ecclesiæ, vel illi communitati, cuius est pars, & obseruet præceptum Officij hodierni in ea saltem parte, in qua potest. Quamuis enim non sint plura præcepta, sed vnum de toto Officio hoius diei recitando: quando tamen præceptum est de re diuidua, & non potest tota impleri, sed pars, debet ea pars impleri, si sit maior pars, vel si, quamuis sit pars minor, certò tamen constat, quæ pars sit, quam regulam optimè explicat, & probat Thomas Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap. 19. num. 9.* vbi exemplum affert eius, qui ob carentiam Breuiarij non potest recitare totum Officium, potest tamen recitare aliquam, vel aliquas horas, vel memoria retinet, vel ex diurno potest legere, quo casu dicit, teneri ad eas horas, vel etiamsi vna sola esset, recitandum; quia circa illam partem rei præceptæ non est impedimentum. Idem autem contingit in casu nostro; quando enim agnoscitur lex quæ antea ignorabatur, potest adhuc obseruari quoad partem, & constat de parte illa: non debet ergo continuari error male inchoatus, sed corrigi, vt si non in totum, obseruetur tamen lex, quantum fieri potest.

D. Io. Card. de Lugo Respons. mor.

DVBIVM IX.

De numero Missarum in beneficij erectione assignando.

1 TEstator dixit: *Volo vt extrahantur ex mea hæreditate sex millia scuta, & ex iis fundetur beneficium ad celebrandas tot Missas in anno in perpetuum in Ecclesia N. pro anima meæ matris.* Cùm ergo erigendum iam esset beneficium, dubitatum fuit, ad quot Missas obligandus sit beneficiarius, cùm testator earum numerum non designauerit.

2 Tota difficultas oritur ex verbis illis, *celebrandas tot Missas in anno.* nam illud *tot*, potest referri vel ad summam 6000. scutorum, ita vt velit testator tot Missas celebrari, quot correspondent fructibus illius summæ pecuniæ. Vel potest referri ad beneficium fundandum, itaut velit tot Missas in anno celebrari, quot habens illud beneficium celebrare poterit. Et quidem, quoties agitur de interpretandis verbis dubiis testatoris, vtendum est coniecturis ex circumstantiis personæ, loci, temporis, & aliis ad indagandam mentem, & intentionem testatoris, quæ præualere debet, etiamsi aliquando verba videantur aliud sonare, vt videri potest in exemplis, quæ adduxi, *tomo secundo de Iustitia, & iure, disputatione vigesimaquarta de testamentis, sectione nona & decima.*

3 Dixi ergo, inuestigandum in primis esse diligenter ex circumstantiis, an testator loquutus fuerit de vero, & rigoroso *beneficio*, an solùm voluerit fundari eos redditus perpetuos in tali Ecclesia, vt in ea Missæ correspondentes fructibus quot annis celebrentur: nam re vera in vulgari modo loquendi beneficium institutum cum solo onere Missarum pro anima alicuius, quamuis in rigore iuris sit beneficium Ecclesiasticum; non tamen solet vocari vulgariter *beneficium*, sed *Capellania*, & qui illam habet, non appellatur communiter *beneficiarius*, sed *Capellanus*; quare dubitari potest, an de vera Capellania testator loquutus fuerit, an verò de beneficio non personali, sed reali, vt ita dicam, hoc est, affixo, & applicato tali Ecclesiæ, vt Ecclesia illa ex fructibus faciat celebrare tot Missas: si enim hæc fuisset testatoris mens, proculdubio fructus omnes, deductis expensis, deberent in Missas ibidem celebrandas erogari.

4 Rursus, si coniecturæ sensum prædictum non suadeant, sed verba intelligenda sint beneficio vni personæ certæ conferendo; inuestigandum adhuc erit per coniecturas ex circumstantiis prædictis, quale voluerit esse munus illius beneficiarij; audiui enim, esse in vsu beneficia aliqua, & beneficiarios, qui ius solum habent recipiendi redditus sui beneficij ad hoc solùm instituti, vt curam habeant distribuendi pecunias illas Sacerdotibus, quibus velint, & curandi, vt Missæ celebrentur correspondentes illis fructibus. Si ergo hoc beneficiorum genus sit in vsu in illis partibus, credibile fit, hanc solam fuisse mentem testatoris, quando ex tali summa voluit fundari beneficium, vt tot Missæ semper celebrentur; constructio enim illorum verborum magis plana, & sincera est, vt illud *tot*, referatur ad fructus illius capitalis 6000. scutorum, quæ fuerant ad hoc assignata. Videndum autem tunc erit, qualis sit vsus in eiusmodi beneficiis, an scilicet beneficiarius habeat solùm ius eligendi Sacerdotes celebraturos, & distribuendi illis stipendia, & fortasse applicandi sibi partem, si ipse etiam Missarum partem

celebrare voluerit: an verò vltra hæc habere etiam soleat patroni aliquam fructuum pro stipendio curæ,& laboris in administratione, & receptione fructuum,& in procurando, vt tot Missæ semper celebrentur; si enim vsus communis hoc habeat in iis locis, meritò præsumi potest testator beneficium cum iis conditionibus iuxta vsum suæ patriæ instituere voluisse.

5 Denique, si nihil horum omnium ex coniecturis, & circumstantiis colligi possit, verba in dubio accipienda sunt in sensu proprio, vt voluerit testator ex summa illa erigi,& fundari Cappellaniam, seu beneficium proprium conferendum per collationem canonicam alicui cum onere tot Missarum. Tunc autem videtur beneficiarius, seu Capellanus in ipsa beneficij erectione grauandus ad Missam quotidianam pro anima matris testatoris, quod ad minus eius verba significare debent, dum petit *tot Missas in anno*, hoc est, tot, quot vnus beneficiarius in anno dicere potest; neque enim in hoc sensu potest mitiùs ad aliud referri illud *tot*, nisi ad capacitatem vnius beneficiarij, qui iubebatur institui Nec videtur credibile, ad pauciores Missas voluisse eum obligare, cui cum illo solùm onere relinquebat fructus sex mille scutorum, qui fortasse ad 300. scuta annua in illis partibus adscendere possent: qui certè fructus longe maiores sunt, quàm qui Canonicis Cathedralium communiter dantur pro assidua chori assistentia, & aliis pluribus oneribus Canonicatui annexis.

6 Addi potest primò, sensum,& affectum testatoris erga beneficiarium constituendum colligi posse, si fortè in ipso testamento designata sit persona, cui primo loco beneficium illud sit conferendum, & hæc sit consanguinea testatoris vel illi peculiariter coniuncta; hinc enim ad minus constabit, testatorem de vero,& proprio beneficio cogitasse, nec voluisse plures Missas exigere, quàm quæ ab eodem beneficiario celebrari possent. Ad hoc etiam proderit, si saltem designauit Patronum, ad quem beneficiarij nominatio, & præsentatio successiuè pertineat; hoc enim probat etiam, quòd non solùm de redditibus, sed etiam de persona vnius beneficiarij perpetuò diligentia cogitauerit.

7 Secundò videndum erit, an beneficiario alia onera, præter Missarum celebrationem, imponantur. Si enim in ea fortasse Ecclesia sint alij beneficiarij, qui choro,& Missarum solemnium officiis inseruire debeant, testator præsumitur voluisse, vt ad meliorem Ecclesiæ cultum,& officiorum diuinorum beneficium nouum erigatur, & hic beneficiarius teneatur etiam ad illas Missas pro anima suæ matris celebrandas; quo casu præsumitur testator contentus fuisse Missis illis quæ ab eo celebrari poterant, quem tamen aliis beneficiariorum oneribus ad cultum Ecclesiæ grauabat.

8 Tertiò, etiamsi ad Missas singulis diebus à testatore obligetur, esse tamen sententiam aliquorum Doctorum, qui dicunt, non esse id ita metaphysicè intelligendum, vt non possit Sacerdos obligatus à testatore ad celebrandum quotidie, semel saltem in hebdomada, deuotionis, & reuerentiæ gratiâ à celebratione abstinere, vt cum Nauarro 1. *part. consil. lib.* 3. *tit. de Prabendis, consil.* 7. aliàs 6. tenent alij communiter, quos refert,& sequitur Diana 2. *part. tract. de celebratione Missarum, resolut.* 18. *&* *part.* 5. *tract.* 13. *miscell. res.* 51. ij tamen aduertunt, id intelligi quando obligatio dirigitur ad Capellanum ipsum, dicendo, v. g. *qui debeat quotidie celebrare*, &c. secus verò, si dirigatur ad ipsam celebrationem in tali loco, dicendo, v. gr. *Volo, vt in tali Ecclesia celebretur quotidie Missa*, &c. tunc enim dicunt, Capellanum ea die, qua ipse non celebrat, debere alium pro se substituere. Quare in casu nostro dubitari posset, quia verba testatoris ambigua sunt, dum dicit, *Volo, vt fundetur beneficium ad celebrandas tot Missas in anno in perpetuum in Ecclesia N.* &c. in quibus verbis non videtur dirigi obligatio directè ad beneficiarium, sed ad Missarum celebrationem in tali loco. Adhuc tamen ea obligatio non videtur clara, quia verba in nostro casu sunt satis similia verbis relatis à Nauarro *vbi suprà*, quibus testator *reliquit bona reddentia* 830 *solidos annuos pro vna Capellania, ad dicendas Missas*, non expresso earum numero & tamen Nauarrus eo casu iudicauit, posse Capellanum abstinere à celebrando semel in hebdomada deuotionis, aut maioris reuerentiæ causâ, argumento desumpto ex *c. significatum, de prebendis*. Idem autem videtur posse dici in casu nostro, in quo testator non expressit Missarum numerum: & quamuis dixerit, *ad celebrandas tot Missas*, &c. id tamen videtur posse commodè explicari, tot Missas, quot idem beneficiarius moraliter,& reuerenter celebrare poterit. Nec expressit, vt quotidie in ea Ecclesia celebraretur, sed verba illa magis videntur dirigi ad ipsum beneficiarium, dum iussit, beneficium fundari ad celebrandas tot Missas in anno in tali Ecclesia: hoc est, vt beneficiarius celebret in tali Ecclesia tot Missas in anno. Non ergo video clarè, cur ab ea facultate aliis concessa abstinendi semel à Missa in hebdomada debeat excludi.

9 Denique aduertendum erit, posse beneficiarium nominandum in casu nostro Missas illas, si voluerit, non per se ipsum, sed per alios celebrare, quia quoties testator, vel fundator non obligat expressè Capellanum, vt celebret per semetipsum,& non per alios, non debet ad id obligari, vt constat ex responso sacræ Congregationis Concilij Tridentini, quod affert Gonzalez, *super regulam octauam Cancellariæ, gloss.* 5. *in principio, num.* 84 his verbis: *Item Episcopus non potest compellere obtinentem Capellaniam, vt ipsemet celebret, licèt in eius fundatione disponatur, quod Capellanus celebrat: nam istis oneribus Missarum rectè per substitutum satisfit.* quæ etiam declaratio habetur in declarationibus impressis *sess.* 14. *cap.* 12. *circa finem*, & iuxta eam idem resoluunt quamplures, quos afferunt, & sequuntur Bonacina, *de Sacramentis, disp.* 4. *q. vlt. punct.* 7. §. 1. *n.* 1. & Diana *p.* 2. *tract. de celebrat. Missarum, res.* 18. Quare in casu nostro, quo testator contrarium non expressit, poterit procul dubio beneficiarius Missas debitas celebrare per alios Sacerdotes, quibus dare debet, non quantum ipsi beneficiario correspondere pro singulis Missis ex fructibus beneficij, sed solùm stipendium dari solitum Missas celebrantibus. Quamuis enim decreto sacræ Congregationis Concilij edito iussu Vrbani VIII, anno 1625. prohibitum sit, ne Sacerdos stipendio pro Missa celebranda accepto, possit alij Sacerdoti stipendij parte data, Missam dicendam ei committere, sed debeat totum stipendium, quod accepit, eidem dare, nulla sibi parte retenta: id tamen locum non habet in casu nostro, vt eadem sacra Congregatio respondit anno sequenti, dicens, decretum illud non intelligi de beneficiario, qui potest per alium celebrare, sed sufficere quòd ei det eleemosynam congruam, nisi in fondatione ipsius beneficij aliter cautum fuisset. Quod idem procedere in Capellano, qui per alium satisfaciat oneri Missarum diximus *tom. de Eucharistia, disput.* 21. *sect.* 2. *num.* 30. Siue ergo dicendus sit beneficiarius, siue Capellanus, in casu nostro ille, cui Missarum onus testator imposuit, poterit huic oneri per alios satisfacere, quibus consuetam solùm eleemosynam pro singulis Missis dare teneatur.

DVBIVM X.

De obligatione illius, qui apertis litteris alienis, nouit vacationem præbendæ, quam impetrari curarit pro quodam suo amico.

1 PEtrus in Hispania consignauit fasciculum litterarum Paulo, qui ibi curam habebat expediendi tabellarios publicos, qui Hispanicè apellatur *Correo mayor*, Italicè *Mastro delle Poste*, illius ciuitatis, eique commendauit, vt litteras illas Romam transmitteret ad Ioannem ibi commorantem, qui litteris illis certior fiebat de vacatione cuiusdam Præbendæ, cuius annui fructus erant 1500. vel 2000. ducatorum. Paulus, vt maiori diligentia remexsequeretur, fasciculum illum per nuntium, seu tabellarium extraordinarium, qui illac transibat, misit Romam ad Antonium suum amicum Romæ commorantem, eumque rogauit, vt statim litteras illas Ioanni traderet, quia continebant nuntium Præbendæ vacantis. Antonius, acceptis litteris, non dedit eas Ioanni, cui mittebantur, sed vocato Francisco suo amico, rem illi communicauit, & communi consilio Franciscus simul cum eodem Antonio fasciculum, & litteras, quæ Ioanni mittebantur, aperuit, & cognita qualitate Præbendæ vacantis, eam adhibito fauore cuiusdam Cardinalis, cui inseruiebat, sibi impetrauit. Postea verò, nullo tamen præcedente antea pacto, dedit Antoninio 100. scuta pro se, & 50. pro Petro, à quibus notitiam vacantis Præbendæ habuerat. Quærebatur, an Antonius teneatur aliquid restituere Ioanni, qui tunc alteri Cardinali inseruiebat, & postea duos Episcopatus successiuè obtinuit.

2 Supponebatur in primis, Paulum non habuisse ex officio obligationem mittendi litteras illas Romam per nuntium extraordinarium, sed fuisse satis, si mitteret suo tempore per tabellarium ordinarium. Deinde Antonium nesciisse, qua obligatione, vel conditione Paulus accepisset litteras illas mittendas Romam ad Ioannem. Suspicatur tamen, aliquid significatum Paulo de remuneratione pro diligentia adhibenda in mittendis litteris. Certum est, Paulum acceptis postea illis 50. scutis, nihil Antonino scripsisse de obligatione, quam habuisset circa diligentiam faciendam in fauorem Ioannis.

3 Theologi Hispani Salamanticæ, & Vallisoleti consulti de obligatione Antonij, diuisi fuerunt in contrarias sententias. Quia vero diuersitas hæc oriebatur ex diuersa intelligentia doctrinæ cujusdam, quam olim tradideram *tom. 1. de Iustitia, & iure, disp. 18. sect. 5. n.* 104. Maior tamen pars liberabat eum ab obligatione restituendi: ideo coactus sum, vt sensum meum declararem, & explicarem, quomodo doctrina illa ad casum præsentem posset, aut deberet applicari.

4 Dixi ergo in primis, me eo loco solùm dixisse contra nonnullos ibi à me relatos, esse obligationem restituendi pro damno ex illa iniusta litterarum apertione verè consequuto. Videndum ergo est, an in casu nostro damnum sit Ioanni consequutum ex eo, quòd eius litteræ apertæ sunt, an ex alia causa, potuissent enim litteræ, retineri ab Antonio non apertè. Vnde videndum est, an esset obligatio ex iustitia dandi eas litteras Ioanni, nam damnum non fuit totum solùm ex apertione litterarum, sed ex eo etiam quòd non sint redditæ Ioanni, ad quem dirigebantur.

5 In Paulo ergo, cui litteræ consignatæ sunt, obligatio erat iustitiæ eas ad Ioannem transmittendi; quia tenebatur ex officio publico ad hoc constituto, vt litteræ ad varia loca transmittantur. Quamuis verò non teneretur ex officio ad litteras transmittendas per nuntium extraordinarium; supposito tamen, quòd elegit eam viam, debebat procurare, quòd cum effectu darentur Ioanni. Hoc autem iam ipse videtur præstitisse, curauit enim, & petiit ab Antonio, cui fidebat, vt daret quamprimum Ioanni fasciculum illum litterarum, & quamuis hunc finem non obtinuerit; non fuit ex culpa ipsius Pauli, qui prudenter operatus fuerat, & curauerat, vt quamprimum litteræ ad Ioannis manus peruenirent. Paulus ergo liber videtur esse ab omni onere restituendi.

6 Difficultas est de Antonio, qui litteras retinuit, & dedit Francisco aperiendas, vt sibi Præbendam impetraret. Distinguere autem rursus possumus, nam si Antonius Minister erat Pauli, vel eius Procurator, aut ei fide data promiserat distribuere fideliter litteras, quas ad ipsum destinaret; videtur non potuisse sine iniustitia retinere Ioannis litteras, atque adeò teneri ad restitutionem pro damno subsequuto, cùm iam quasi ex officio teneretur ad litteras reddendas, sicut ipse Paulus, cui se obtulerat ministrum, & exequutorem hac in parte ipsius obligationis. Sicut illi famuli, quibus in domo tabellarij dantur litteræ distribuendæ per Vrbem singulis ciuibus, tenentur etiam ex iustitia, illas fideliter distribuere, nec possunt eas sibi retinere, quia participant obligationem iustitiæ, quam habet eorum dominus, cujus ministri ea in parte sunt.

7 Si verò Antonius neque erat Procurator, nec minister Pauli, nec ei se fide data obstrinxerat ad litteras distribuendas, quas ipsi mitteret; non facilè apparet, cur obligaretur ex iustitia ad reddendas litteras Ioanni; durum enim est obligare te ex iustitia ad distribendas litteras, quas amicus tibi pro aliis mittit: imò sæpè litteræ illæ negliguntur ab eo qui eas cum suis accepit. Sola ergo vrbanitas, & amicitia poscit, vt litteræ illæ aliis dentur: aliquando etiam charitas obligabit, quando magnum damnum proximo immineret, nisi redderentur, sed peccatum contra charitatem non obligat ad restitutionem, vt constat.

8 Peccauit tamen Antonius contra iustitiam litteras Ioannis aperiendo; quia litterarum alienarum apertio continet grauem iniuriam contra iustitiam, vt cum communi Doctorum diximus *tom. 1. de Iustitia, disput.* 14. *sect.* 9. *num.* 148. quamuis ergo posset Antonius litteras Ioanni non dare absque iniustitia; non tamen poterat sine iniustitia eas aperire, & legere. Quare cùm ex læsione grauiter iniusta consequatur semper obligatio restituendi pro toto damno ex illa consequuto ei, qui iniuriam passus est, vt probaui *eodem tom. 1. de Iustitia, disputat.* 8. *sect.* 5. consequens est, vt Antonius restituere teneatur Ioanni pro toto damno, quod ob litteras eius apertas passus est. Non dico, pro damno, quod ob litteras ei non redditas passus est, quia fortasse Antonius non tenebatur, vt vidimus, ex iustitia ad reddendas litteras: quia tamen tenebatur ex iustitia ad non eas aperiendas, debebit restituere Ioanni pro damno toto, quod ob litteras eius apertas passus est. Difficultas ergo tota erit in decernendo, an damnum consequutum verè sit Ioanni ex apertione litterarum & quanti damnum illud æstimari debeat, quæ quæstio, magis facti esse videtur, quàm iuris.

9 Duo ergo potissimum consideranda sunt. Primum, an apertio litterarum causa fuerit quod Ioannes non habuerit illam Præbendam. Secundum vero, quanti damnum illud æstimandum sit. Quod ergo ad primum spectat, ex circumstantiis loci,

temporis, personarum, & aliis indagandum est, an, si litteræ non fuissent apertæ, sed tamen non fuissent Ioanni traditæ, Ioannes impetrasset adhuc sibi illam Præbendã, habita nimirũ interim aliunde notitia eiusdem vacantis. Si enim aliunde non potuisset impetrare, signum est, quòd apertio litterarum non fuit causa quòd non impetraret, siquidem, etiamsi non fuissent apertæ, non eas accepisset, neque impetrasset: quare si Antonius decreuisset non reddere litteras illas Ioanni, & hoc independenter, & antequam cogitaret de illis aperiendis, ita vt apertio litterarum non fuerit causa illas retinendi, nec quòd Ioannes non haberet Præbendam, quia nec tunc, nec postea illam habiturus erat etiam litteris non apertis, non apparet, vnde oriatur obligatio restituendi, supposito quòd Antoninus non debebat ex officio, vel promissione litteras dare iis, ad quos in eius fasciculo mittebantur. Si autem apertio litterarum impediuit Ioannem ab obtinenda præbenda, vel quia apertio litterarum fuit causa quòd illi litteræ tempestiuè non darentur, siue quia, nisi fuissent apertæ, & ex illa notitia Franciscus eam sibi impetrasset, habuisset postea Ioannes aliunde notitiam Præbendæ illius vacantis, & eam sibi potuisset impetrare, Antoninus tenebatur ad restituendum Ioanni pro damno ex litterarum apertione consequuto plus, vel minus pro maiori, vel minori spe, quæ esse poterat, vt Ioannes litteris non apertis, damnum illud passus non fuisset.

10 Quoad secundum verò, nempe ad taxandum, id, quod restitui debet casu, quo Antonious restituere teneatur, pendet id omninò ex variis circumstantiis, quæ arbitrio prudentis ponderandæ sunt. Ponderare enim oportet, quantum probabilitatis haberet, quòd litteris illis non apertis posset Ioannes Præbendam illam impetrare, siue quia tunc litteræ ei redditæ fuissent, quarum non reddendarum, causa fuit earum apertio, siue quia aliunde notitiam vacantis Præbendæ opportunè habuisset, si à Francisco per furtiuam illam notitiam non fuisset præuentus, & pro maiori vel minori gradu probabilitatis, & spei eiusmodi plus, minusve deberet ei Antonius restituere. Considerandum etiam est, quando tempore Præbenda illa fruiturus fuisset ante adeptum primum Episcopatum, quem habuit, iuxta ea, quæ in simili dixi *disput.* 11 *de Iustitia, sect.* 2 *num.* 39. Item, an potuisset obtinere retentionem Præbendæ saltem pro aliquo tempore simul cum Episcopatu. Item, an occasione Præbendæ habitæ, meliorem, & pinguiorem Episcopatum, vel in meliori loco obtinere potuisset à Rege, ad quem tunc spectabat nominare successorem in Præbenda, & an ipse habens talem Præbendam in Hispania, acceptasset Episcopatum illum in India, quæ omnia, & alia similia pertinent ad factum, nec à me sciri possunt. Quare tutius, & facilius esset in eo casu, quòd Antonius per interpositam personam conueniret cum Ioanne, oblata ei rationabili aliqua summa, & petens ad cautelam remissionem totius damni; hoc enim modo cum maiori satisfactione, & quiete res tota componetur, & tolletur radix scrupulorum in hac materia.

* * *

DVBIVM XI.

De obligatione Prælati, aut Beneficiary Ecclesiastici ad dandam eleemosynam.

1 PRopositum mihi fuit à quodam Theologiæ Magistro hoc dubium. Cùm sit doctrina P. Vasquez, & aliorum, quos affert P. Diana *p.* 2. *tract.* 16. *resolut.* 28. nomine congruæ sustentationis intelligi, non solum quæ requiruntur ad conseruationem status præsentis, sed etiam ea, quæ sunt necessaria ad acquirendum statum meliorem, quia ascensus ad superiorem statum pertinet ad necessitatem, & conuenientiam status, vnde aliqui inferunt non obligari ad eleemosynam ex bonis requisitis ad meliorem statum acquirendum; quærebatur à me primò, an hæc doctrina sit vera. Secundò, an procedat solùm de statu immediato meliori, an etiam de quolibet mediato: nam, si in hoc secundo sensu intelligatur, nunquam esset obligatio dandi eleemosynam, quia omnis pecunia, quantumcumque copiosa, requiritur ad statum maiorem possibilem acquirendum. Tertiò, an id intelligatur etiam de meliori statu Ecclesiastico, ita vt beneficiatus possit in congrua sustentatione computare ea, quibus indiget ad maiorem dignitatem Ecclesiasticam, vel altiorem statum acquirendum, etsamsi non sine necessaria ad conseruationem status.

2 Respondi, supponi falsum: nam Auctores illi non loquuntur de beneficiato, sed de laico diuite, de quo quærunt, an obligationem habeat dandi eleemosynam ex iis, quibus indiget ad acquirendum altiorem statum. Imò expresè dicunt, id non habere locum in personis Ecclesiasticis, vt videri potest in locis ibi citatis. in quibus tamen aduertere oportet, P. Vasquez non agere de hoc *in tract. de restitutione*, in quo citatur è Patre Diana, sed *in tractatu de eleemosyna*; sicut nec etiam Malderus tractat. de hoc *q.* 17. in qua ab eodem Diana allegatur, sed *q.* 32. ij autem expresè excludunt ab ea doctrina personas Ecclesiasticas, quas negant posse vltra congruã sustentationẽ status præsentis, reseruare ex fructibus Ecclesiasticis ad acquirendum statum meliorem. Quare corruunt alia duo quæsita; neque enim ad meliorem statum immediatum acquirendum reseruare possunt, multò minus ad mediatum: nec ad meliorem statum sæcularem, nec etiam ad meliorem statum Ecclesiasticum comparandum.

3 Hac tamen occasione iterum quæsitum est, an posset aliquis ex fructibus Ecclesiasticis reseruare ad emendum Clericatum, vel Auditoratum Cameræ Apostolicæ, vel ad hoc, vt postea ad Cardinalatum promotus habeat sumptus necessarios ad eam dignitatem sustinendam.

4 Respondi, ex doctrina præcedenti sequi, quòd non possit reseruare ad emendum Clericatum, vel Auditoratum Cameræ, quia hoc esset reseruare ad acquirendum statum altiorem, quod tamen Doctores suprà adducti expresè negant posse ex fructibus beneficiorum fieri: nam P. Vasquez *dicto tractatu de eleemosyna*, P. Vasquez *dicto tractatu de eleemosyna, cap.* 4. *dub. vltimo, num.* 14. dicit differre Ecclesiasticos à laicis, *quod laici possunt de bonis patrimonialibus seruare ad statum suum, vel consanguineorum mutandum, & tunc illud non dicitur superfluum. Vnde vix in secularibus inuenies, etiam in Regibus, superfluum statui. At Episcopi, & aly Ecclesiastici non possunt ex bonis beneficij statum mutare altiorem sibi, vel consanguineis, vel amicis,*

21

vt benè docuit Corduba,quia ista bona non sunt data, nisi ad congruam sustentationem. Eodem modo loquitur Nauarrus *in summa cap.24.num.6.* vbi cùm dixisset,secularem posse ex superfluis reseruare ad statum altiorem obtinendum, quod etiam dixerat *cap. 23. num.74.* statim subdit:*Dixi secularem, quia Ecclesiastici non possunt in tot fines, ac illi,pecunias coaceruare,vt infrà sequenti capite attingetur.* Sic etiam loquitur Maldetus 2. 2.*dicta quæst.32.art.6.dub.* 4. vbi loquens de obligatione dandi eleemosynam ex superfluo,sic ait:*Quòd verò dicatur, rarius contingere, vt quis habeat eiusmodi superfluum:esto simpliciter loquendo verum sit,nobis tamen sufficit aliquando ita contingere,præsertim in Ecclesiasticis,qui potius debent pauperes iuuare,quàm augere statum,vel consanguineos,& amicos ditare.* Ratio autem est clara, & in primis ab absurdo;quia,si hoc concederetur, nullà maneret obligatio Ecclesiasticis expendendi superflua in vsus pios; quis enim est, qui non adspiret,vel adspirare possit ad statum altiorem, vel secularem, vel Ecclesiasticum? Deinde de Auditoratu, vel Clericato Cameræ emendo patum ioquar; quæ enim necessitas, vel vtilitas Ecclesiæ apparet in iis expensis? Quasi, si tu non tibi hæc munera emas,desfuturi sint alij multi,& fortasse meliores,& digniores, qui eiusmodi officia administrent. Hæc sanè non sunt, nisi velamenta auaritiæ,vel etiam ambitionis,ne fructus Ecclesiasticorum beneficiorum in pios vsus expendantur, ad quos ex sua natura; & conditione destinati reperiuntur.

3 Magis apparenter fortasse excusare posset motiuum illud aliud reseruandi ad expensas in Cardinalatu faciendas: si tamen circumstantiæ aliquæ concurrant,quæ id possint iustificare. Prima sit, quòd Cardinalatus aliunde acceptandus sit, itavt pecunias non reseruetur,vt Cardinalatum acceptari possit; hoc enim esset reseruare pecunias ad comparandum statum altiorem,quod diximus Ecclesiastico non licere,sed itavt reseruetur, vt habeantur necessarij sumptus faciendi in Cardinalatu,qui aliunde acceptandos est. Secunda sit, quòd probabile sit,defuturos sumptus necessarios,quando Cardinalatus aduenit, nec esse spem soluendi debita,quæ tunc ad primos illos sumptus faciendos contrahere oportebit: si enim spes sit soluendi postea illa debita,non indiget hac pecunia,vt sibi tunc subueniat. Tertia denique, & potissima cōditio est,quòd necessitas hæc probabiliter,& de proximo timeatur, Alioquin quilibet Prælatus posset ab adolescentia reseruare, & thesaurizare ex redditibus Ecclesiasticis superfluis statui,vt aliquādo fiat Cardinalis,habeat sumptus necessarios ad eam dignitatem sustinendam:quod certè in foro Dei approbandum non credo, & apud pios,& prudentes omnes scandalum generaret.

DVBIVM XII.

An Religiosus factus Episcopus maneat adhuc Religiosus, & cum voto paupertatis, & an acquirat dominium fructuum sui Episcopatus.

1 Dixi,duas esse quæstiones diuersas.Prima, an Religiosus factus Episcopus maneat adhuc Religiosus,an verò absoluatur omninò à votis Religiosis etiam substantialibus, & reducatur ad statum secularem.Secunda est,an acquirat dominium bonorum,seu redditnum sui Episcopatus,sicut alij Episcopi in sententia magis communi acquirunt, an verò solum vsum cum licentia administrandi,& expendendi eiusmodi bona; quæ sunt quæstiones valdè diuersæ,vt videbimus.

2 Et quidem quoad primam quæstionem,nulla videretur esse dubitandi ratio, nisi aliqui recentiores dubium indicassent, inter quos Petrus Hurtado de Mendoza *in tract.de charit.disp.160.sect.1. subsect. 3.* quamuis ea professo solùm tractet secundam quæstionem de dominio redditnum;obiter tamen *num.61. & 64.* significat apertè, Monachum factum Episcopum non manere Religiosum, quoad essentiam Religiosi,sed quoad aliqua accidentia,qualis est retentio sui habitus & similia:*relinquitur enim*,inquit,*illis habitus,tum in honorem sui Ordinis, tum vt ipse Episcopus meminerit non oportere ad luxam diffluere, qui Religionem fuit tandiu professus.*

3 Alij tamen vno ore fatentur, Episcopum illum manere adhuc Religiosum non solùm quoad accidentia, sed magis quoad substantiam: imò id non tractant quasi ex professo, sed supponunt tanquam omnino certum,& indubitatum, & postea ad alias quæstiones consequentes descendunt, in quibus variæ sunt Doctorum sententiæ,nunquam tamen apud illos fuit controuersia, an Episcopus ille esset Religiosus,vel merus secularis. Vnde P. Suarez *tom. 4. de Religione tractat.8.lib.3.cap.16.num.* 4. cum S. Thoma 2.2.*quæst.185.art.9.*& aliis dicit,*certum esse Religiosum,cùm fit Episcopus, non amittere substantialem statum Religiosi.* Eodem modo tanquam de re omnino certa,loquuntur alij omnes Theologi,& Canonistæ, quos latè congerit Thomas Sanchez *lib.9.in Decalog. cap.6.num.2* dicens,*Absque dubio tenendum,Religiosum creatum Episcopum in primis non absolui à voto castitatis,nec etiam à voto obedientia.sed hoc quodammodo limitari,quia ab obedientia Prælatorum Regularium.* quod probat,*quia hic manet verus Religiosus, vt fatentur omnes*,imò P.Vasquez,quem Hurtado inducere conatur pro sua sententia,expressè fatetur 1.2. *quæst. 96.art.4.disp.195.cap.8.num.91.ad finem*, manere Religiosum, nec liberari à voto obedientiæ respectu Summi Pontificis.Idem dicunt Lessius, Layman, & alij,quos affert,& sequitur Castro Palao *tom. 4. tract. 16.disp.4.punct.20.n.1.* supponens pro certo, manere verum Religiosum,& inde probans, manere obstrictum voto obedientiæ,& nouissimè Franciscus Pellizarius *in manuali Regularium tom.1.tr.3.c. 5. sect. 1. n.15.* Denique Lezana *tom.1.c.17.n.1.* eandem conclusionem vt certam, & vt basim aliarum quæstionum supponit,nec videtur de hoc puncto Doctores vnquam dubitasse.

4 Ratio autem à priori est clara,quia vota religiosa substantialia perpetua fuerunt ex natura sua,& potest manere eorum vinculum radicale, licèt eorum materia in multis deficiat ratione status: id tamen est per accidens, sicut vinculum matrimonij consummati manet,licèt postea coniuges fiant Religiosi, vel licèt postea adueniat impotentia,qua iis reddatur impossibilis copula Cardinalis. A fortiori manebit vinculum religiosæ Professionis,quamuis postea deficiat materia ad exequenda vota. Et quidem de voto castitatis non est dubium,cùm maneat tota eius materia, & magis obligetur Religiosus Episcopus ad illud votum obseruandum. Obedientiæ autem votum manet, & potest impleri respectu Summi Pontificis, cui Episcopus Religiosus debet obedire etiam ex voto suæ Professionis in iis, quæ Papa ei præcipit secundùm regulam. Nec refert, quòd non debeat obedire aliis Prælatis Regularibus, hoc enim est per accidens,quia non est tunc eorum subditus,sicut nec Generalis perpetuus Ordinis Prædicatorum, vel Societatis IESV potest obedire ampliùs vlli Prælato Ordinario Regulari, sed soli Summo Pontifici, & tamen permanet Religiosus adstrictus vinculo voti obedientiæ.

tiæ. De voto autem paupertatis postea explicabimus, quomodo adhuc maneat, non solùm quoad vinculum radicale, sed etiam quoad exequutionem saltem partialem. Non ergo dissoluitur ex natura rei vinculum Professionis religiosæ per dignitatem Episcopalem. Sed nec dici potest, quòd dissoluatur per dispensationem Summi Pontificis assumentis eum ad Episcopatum. Quamuis enim concedam, posse Summum Pontificem ex causa dispensare etiam in votis solemnibus; id tamen non potest, nisi ex causis grauissimis: vnde rarissimè, & grauissima causa solet dispensare cum habente Ordinem sacrum, vt ducat vxorem: quales certè causæ non exiguntur, vt Religiosus fiat Episcopus, sed passim fiunt eàdem facultate, qua Clerici seculares, & absque Ecclesiæ necessitate. Non ergo intercedit dispensatio voti solemnis: alioquin Papa difficiliùs, & rariùs id faceret, cùm sciat dispensationem voti sine causa sufficienti concessam esse non solùm illicitam, sed omnino inualidam. Papa itaque non dispensat cum Episcopo Religioso in voto obedientiæ, v. gr. sed sicut Generalis eximens subditum ab obedientia sui Prouinciali, vel Prælati localis, non dispensat cum eo in voto obedientiæ, sed aufert partem materiæ, faciens quòd Prouincialis & Prælatus localis non sint eius Superiores, vnde votum, quod solum est obedientia Superioribus, non obligat iam ad illis obediendum: ita Summus Pontifex non dispensat cum Religioso Episcopo in voto obedientiæ: sed facit, quòd Prælati regulares non sint eius Superiores; & ideo cessat obligatio illis obediendi, quamdiu Superiores non sunt; manet tamen obligatio obediendi Summo Pontifici, qui est supremus Generalis, & Prælatus eiusdem Religionis, & cui primo loco promissa fuit obedientia per votum Professionis religiosæ. Ex nullo ergo capite dissoluitur vinculum Professionis per assumptionem ad Episcopatum.

5 A posteriori verò multipliciter hoc ipsum probari potest. Et in primis non est leuis coniectura, quæ desumitur ex obligatione retinendi habitum Religionis saltem quoad colorem: imò ante Clementem VIII. retineri debebat etiam quoad formam, & paulò antè, nempe ante Gregorium XIV. nec ipsi quidem Cardinales regulares ex Monachis, vel fratribus mendicantibus assumpti poterant vti bireto rubro, sed nigro: dicere autem, hoc solùm fieri, vt memores sint status antiqui, non est credibile, nec hoc aliud esset, quàm conseruare accidentia sine substantia status religiosi, sicut in Eucharistia accidentia panis conseruantur sine substantia panis, quod certè omnino opponitur sensui omnium Doctorum, qui dicunt, Religiosum factum Episcopum, manere liberum ab obligationibus accidentalibus, non tamen à substantialibus status religiosi. Vnde etiam post Episc. appellantur pleno ore *regulares*; sic vocantur in Cæremoniali Episcoporum *lib. 1. cap. 1.* vbi eorum habitus præscribitur; quod rursus repetitur *capite tertio.* his verbis: *Cæterum quod dicitur de huiusmodi Episcoporum habitu, tam capparum, quàm cæterarum vestium, non est intelligendum de Episcopis regularibus, qui non mutant colorem sui habitus, neque induunt Rochettum, sed in Ecclesia propria vt debent cappa coloris suæ Religioni conuenientis, pellibus, seu serico eiusdem coloris suffulta. Excipiuntur ab hac regula, vti dictum est, Canonici Regulares, qui Rochetto vtuntur: omnes autem tam seculares, quàm Religiosi Episcopi galero vtuntur à parte exteriori nigro*, &c. Vide quoties in Cæremoniali Clementis VIII. iussu editi hi Episcopi appellentur *religiosi*, & condistinguantur ab Episcopis secularibus. Manent ergo veri Religiosi; alioquin frustrà S. Ludouicus excusasset se ab acceptando Episcopatu Tolosano, nisi priùs permitteretur ingredi Religionem Minorum, & in ea Professionem emittere. Si enim accepto postea Episcopatu, remansisset secularis, sicut antea, & dissoluebatur omnino Professio religiosa, ad quid ei circuitus ille deseruiebat? Temerè etiam S. Antonius Episcopus Florentinus minanti cuidam ex Magistratu respondisset, se paratum esse, abdicato Episcopatu, reuerti ad suam cellam, cuius clauem ei ostendit, quam adhuc penes se retinebat. Si enim iam erat omnino sæcularis, non magis poterat ad Conuentum redire, quam alij sæculares, sed indigebat noua receptione, & probatione per annum nouitiatum, & postea denuo profiteri.

6 Vnde colligitur absurdum aliud, quod ex illa sententia sequitur: nam si Episcopus, vel Cardinalis Religiosus, abdicato Episcopatu, vel Cardinalatu, & obtenta Summi Pontificis facultate, ad regularem Obseruantiam, & vitam Conuentualem, vt antea rediret, indigeret vtique noua Professione, qua Religiosus denuo fieret, cùm iam prioris Professionis vinculum dissolutum esset, & ipse esset omnino sæcularis, sicut alij Episcopi, vel Cardinales sæculares: imò in rigore indigeret nouo anno nouitiatus, cùm nunc de nouo ex seculo ad Religionem transiret, & consequenter antiquitas Professionis non esset ei computanda ex priori Professione, quæ iam omnino extrinseca fuerat, sed ex posteriori, ex vi cuius solius non est membrum talis Religionis: quæ omnia absurda sunt, & contra mentem omnium Doctorum, & ipsorum summorum Pontificum in suis Bullis nullam eiusmodi necessitatem nouæ Professionis supponentium. Quæstio quidem est apud Doctores, an Episcopus regularis deposito munere Episcopali, teneatur ad Monasterium redire? quibusdam id affirmantibus, quorum sententiam probabilem indicat Thomas Sanchez *dicto cap. 6 num.* 28. aliis tamen id negantibus, quos affert, & sequitur idem Sanchez *ibi numero* 29. addens tamen in solutione primi argumenti teneri ad id non sub culpa, sed solo debito decentiæ, & honestatis, & *n.* 30. cum P. Henriquez fatetur, si ob delicta deponatur, & degradetur, teneri omnino redire ad suum Monasterium. Profectò, si redire tenetur, non aliunde tenetur, quàm ex vinculo prioris Professionis adhuc perseuerante: vnde non erit necessaria alia Professio, nec ea posset ei iniungi, etiamsi ob delicta degradaretur; neque enim vnquam Ecclesia aliquem obligat ad statum religiosum suscipiendum, nisi ipsemet ad hoc sponte obligasset.

7 Vnde obiter aduerto, non opponi huic doctrinæ id, quod Thomas Sanchez *dicto cap. 6. num.* 31. obseruauit, nempe, Episcopum regularem depositum absque degradatione, redeuntem ad Monasterium indigere nouo voto obediendi Prælatis regularibus, vel saltem quòd Papa, vt supremus Prælatus Religionis virtute voti obedientiæ in Professione antea emissi, eum Prælatis regularibus subiiciat, quia, cùm omnino exemptus sit ab illorum obedientia, non potest se illis obligare, nisi nouo voto, vel nisi à Prælato suo, qui est solus Papa, subiiciatur illis, quod ex parte amplexus est Pelizarius *vbi suprà d. sect. 1. num.* 17. Hoc, inquam, non est contra nostram doctrinam; nam ij Auctores fatentur, non indigere noua Professione, vt fiat iterum Religiosus, cùm semper manserit Religiosus; sed quoniam ratione dignitatis exemptus est ab obedientia Prælatorum regularium, dicunt, non posse illis subiici, nisi vel ipsemet voto se illis subiiciat, vel à Papa illis subiiciatur: non tamen volunt, quòd per votum illud intelligatur Professionem facere, aut, quòd votum illud sit votum solemne obedientiæ pertinens ad Professionem religiosam, sed quòd deseruiat ad cedendum priuilegio exemptionis à Prælatis regularibus, quam ratione dignitatis habebat.

8 In hoc tamen, vt verum fatear, non video, quàm consequenter hi Auctores loquantur. Fateor quidem, posse à Summo Pontifice Prælatis regularibus subiici, quia cùm Papa ratione Professionis præteritæ sit eius supremus Prælatus; potest ei designare Prælatos immediatos, quos voluerit, & iis Prælatis communicare potestatem ei præcipiendi. Quòd tamen ipsemet solo proprio voto possit eos facere Prælatos suos, non video, quomodo possit subsistere. Potest quidem Episcopus Deo se obligare ad operandum iuxta alicuius priuatæ personæ consilia: non tamen potest facere, quòd illa persona sit eius Prælatus, aut habeat potestatem, & iurisdictionem supra ipsum, qualem potestatem habent Prælati regulares in suos subditos; hæc enim potestas, & iurisdictio debet, non ab ipso subdito, sed ab alio Prælato superiore communicari. Nisi ergo Papa communicet Prælatis regularibus potestatem, & iurisdictionem supra Episcopum regularem ab eorum potestate exemptum, non potest ipse Episcopus sola sua voluntate, & voto hanc potestatem, & iurisdictionem supra se Prælatis concedere. Votum ergo illud obligabit eum ad facienda, quæ Prælati ei dixerint, sicut potest se obligare ad ieiunia, vel alia pia opera: non tamen faciet, quòd Prælati sint verè eius Prælati, & ipse sit eorum subditus, & quòd possit ab illis corrigi, puniri, excommunicari, &c. qui sunt actus iurisdictionis, quam Prælati non possunt ab ipso subdito accipere, sed à Summo Pontifice, qui solus est Prælatus illius Episcopi semel exempti.

9 Magis fortasse consequenter videtur mihi dictum, quod Castro Palao *3. tom. tract. 16. disp. 4 punct. 14. n. 15.* obseruauit, nimirum, Cardinalem Religiosum si renunciet Cardinalatum, & Papa renuntiationem acceptet, debere ipso iure redire ad obedientiam Prælatorum regularium sui Ordinis. Quamuis enim hoc non dicatur de Episcopo regulari etiam renuntiato Episcopatu; ratio tamen est, quia adhuc in Episcopo perseuerat dignitas ratione characteris Episcopalis indelebilis, ratione cuius eximitur adhuc ad obedientia Prælatorum regularium. Cardinalis autem, qui non erat Episcopus, relicto Cardinalatu, nihil prorsus retinet ex dignitate Cardinalitia, sed remanet simplex Sacerdos, vel Diaconus, sicut antea: cessat ergo ipso facto omnino exemptio, & reducitur ad obedientiam Prælatorum sui Ordinis, nisi Summus Pontifex positiuè ei exemptionem voluerit prorogare. Tantum abest, quòd ij non manserint Religiosi, vt potiùs, cessante omnino causa, debeant ipso facto ad obedientiam suorum Prælatorum redire.

20 Hoc ipsum pro comperto supponunt Summi Pontifices Vnde Paulus IV. qui & ipse Clericus Regularis erat Ordinis Theatinorum, in sua Bulla, quæ incipit, *in sacra*, & habetur *in 1. tom. Bullarij*, & est 2 t. inter eius Bullas, statuit, vt eiusmodi Episcopi, & Archiepiscopi regulares, qui renuntiato Episcopatu ad suos Ordines redeunt, non possent in iis eligi ad Prælaturas regulares: quod quidem ideo prohibuit, ne ambitione Generalatus, vel alterius Prælaturæ, relinquerent Episcopatus, vt ad regularem vitam redirent, vbi bis vocat illos Episcopos, & Archiepiscopos, *religiosi Ordinis Professores*, & ideo supponit, illos ad suum Ordinem redeuntes, capaces esse, vt in Prælatos eligerentur, nisi id eis specialiter prohiberetur, prout ea Bulla expressè Pontifex prohibuit, & inhabiles eos reddidit ad eiusmodi passiuam electionem.

21 Denique, nisi eiusmodi Episcopi verè essent regulares, & vinculum prioris Professionis in eis permaneret, inutiles essent, & otiosæ tanquam de subiecto non supponenti quamplures quæstiones, quas Theologi, & Canonistæ de illis passim tractare solent. Disputant enim, an si non retineant habitum suæ Religionis, sed vtantur habitu Episcoporum secularium incurrant censuras impositas Religiosis dimittentibus habitum religiosum. An teneantur sub peccato mortali, vel veniali ad obseruantias sui Ordinis, quæ non repugnant statui Episcopali. An maneant etiam ligati aliis votis, vel solemnibus, vel simplicibus, quæ in aliquibus Ordinibus addi solent tribus votis substantialibus Professionis religiosæ. An Episcopus ex Ordine Minimorum obligetur adhuc ad vitam Quadragesimalem, vel ex Ordine Carthusiano ad non edendas carnes, vel ex Ordine Minimorum ad ieiunandum feria sexta, in qua occurrat Natalis Domini. An possit Episcopus Regularis compaternitatem contrahere tenendo baptizatum, vel confirmatum, quod Religiosis prohibitum est? An debeat socium ex suo Ordine secum habere? An, & quomodo possit de suis bonis, & redditibus disponere, & an sit capax successionis hæreditariæ, præsertim quando est ex tali Ordine, cuius Religiosi capaces non sunt, & alia huiusmodi, de quibus latè videri possunt Sanchez & Suarez *locis suprà citatis*, qui auctores alios congerunt de iis disputantes, & omnes supponentes, Episcopum illum manere adhuc substantialiter Religiosum, alioquin quæstiones illæ, ablato fundamento: omnes corruerent.

12 Hinc tamen oritur iam secunda quæstio suprà indicata, an Episcopus regularis sit verè dominus bonorum, & redditum, quos percipit: ideo enim P. Hurtado *loco suprà citato* negauit, eum manere Religiosum, quia putauit eum esse dominum suorum bonorum, ad quod dominium inhabilis antea erat per votum solemne paupertatis. Fatendum ergo est, fuisse extinctum votum illud, atque adeò statum etiam religiosum, cuius essentia manere non potest sine tribus votis substantialibus. Sed, pace viri doctissimi, & mei olim in docenda Theologia Collegæ, non debuit ea causa negare, eos Episcopos esse Religiosos; imò si alterum negandum erat, debuisset potius negare acquisitionem dominij, quàm permanentiam vinculi Professionis religiosæ, cùm hoc esset multò certius, & ab omnibus absque controuersia pro certo supponeretur, quam illud de dominio bonorum, quod à maiori Doctorum parte negabatur. Sed re vera, etiamsi concederetur bonorum dominium, non cogebatur dicere extinctam fuisse religiosam Professionem, vt statim videbimus.

13 In hoc ergo puncto Doctores non conueniunt; multi enim multò & plures dicunt, Episcopum Religiosum non habere dominium redituum Ecclesiasticorum, & aliorum bonorum, sed solam administrationem, quod expressè docuit S. Thomas *2. 2. quæst. 88. art. 11. ad 4. & q. 185. art. 8. ad 3. & in 4. sentent. dist 38. quæst. 1. art. 4. quæstiunc. 1. ad 5.* S. Bonauentura *ibi art. 2. quæst. vlt. ad vlt.* quos secuti sunt alij communiter, quorum 42 refert, & sequitur Thomas Sanchez *dicto lib. 4. cap. 6. num.* 8. eamdem tenent Tannerus, Sanctarellus, Cenedo, Barbosa, Bartholomæus à S. Fausto, quos affert Diana *5. par. tract. 2. de dubiis Regularium, resolutione* 64. quibus addit alios *tract. 8. de eleemosyna, resol.* 41. nempe Granadum, Valentiam, Laurentium de Peirinis, Hieronymum Rodriquez, Emanuelem Rodriquez Castrum Palaum, Coninch, & Iuannem de la Cruz: latè autem, & acriter iam probat P. Suarez *dicto tom. 4. de Religione, tract 8. lib. 3 c. 19.* qui satis strictè loquitur in hac materia, inferens primò, Episcopum regularem translatum ad aliam Ecclesiam, vel dimisso Episcopatu, debere relinquere statim apud Ecclesiam, quam relinquit, omnia bona, quæ ex redditibus illius Episcopatus acquisierat: quod idem ferè dicit *num.* 27. de bonis aliunde acquisitis. Secundò infert,

fert, eum peccare contra iustitiam donando in malos vsus, & teneri ad restitutionem ipsum, & eos, qui ab eo acceperunt. Tertiò grauiter eum peccare habendo supellectilem pretiosiorem, quàm quæ Episcopo regulari necessaria sit, vel notabilem pecuniæ quantitatem ludo exponendo. Quartò non posse consuetudine sola obtineri, vt liceat Episcopo regulari testari de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis, imò nec Papam posse sine multo grauiori causa eam licentiam illi validè concedere. Quintò nec de bonis patrimonialibus posse ad nutum disponere, aut testari.

14 Alij tamen non contemnendi Doctores dicunt, Episcopum regularem acquirere dominium suorum redditicuum, & bonorum aliunde acquisitorum nō minus, quàm Episcopum secularem, hanc sententiam docuit Sotus, *lib. 6. de Iust. & iure q. 4. art. 2. in fine.* Petrus Hurtado acriter eam probans, *dicta disp. 160. de charitate, sect. 5. subsect.* P. Vasquez, *in tract. de redditibus cap. 3. num. 1.* Palatios, Michaël Mesina, & Gratianus, quos affert Sanchez, *dicto cap. 6 num. 7.* qui *n.* 13. fatetur, eam sententiam esse probabilem. Eandem tenent Alphonsus de Leone, *de offic. Confessar. p. 1. recollectione* 11. *n.* 178. & Ioannes Marquez, *de origine Erem. August. cap. 6. §. 4. &* 5. quos & alios affert & sequitur Diana *locis proximè citatis.*

15 Ego quidem quoad rem ipsam parum puto referre hanc controuersiam, imò fortasse magna ex parte reduci posse ad quæstionem de nomine, an ille appellandus sit dominus eorum bonorum, vel non, posito semel, eo, in quo ij Doctores, præter Hurtadum, conuenire videntur, quod scilicet ille maneat verè Religiosus. Solùm enim oportet præ oculis habere, quid significetur propriè nomine *domini*; ille nimirum dicitur *dominus* absolutè, & propriè, qui potest disponere ad libitum sine vllius iniuria de rebus, quas habet: & quò plus aliquis de potestate participat, eò plus dominij habet; quo verò magis ab ea potestate recedit, eò magis à vera domini definitione degenerat. Vnde apparet, Episcopum secularem verè, & in rigore esse, & vocari dominum suorum redditicuum, & aliorum bonorum saltem iuxta veriorem sententiam, quia de illis potest disponere absque vllius iniuria. E contra verò Religiosus simplex nullo modo est dominus earum rerum, quas habet, & quibus ex licentia sui Prælati vtitur, quia prohibente, vel non consentiente Prælato, non potest absque iniustitia de illis disponere. Inter vtrumque habet statum medium Episcopus regularis, qui potest quidem liberè disponere sine vllius iniuria de suis redditibus, & aliis bonis, & hoc sine licentia Prælati regularis, non tamen sine licentia supremi Prælati sui Ordinis, qui est Summus Pontifex, qui simul cum Episcopatu eiusmodi licentiam ei concedit, & ideo videtur se habere quasi, si esset dominus eorum bonorum, quorum adeò liberam, & vniuersalem administrationem habet. Huc tamen vnum deficit, ne sit omnino dominus, sicut Episcopus secularis, quia non potest disponere de rebus illis sine licentia sui Prælati, qui est solus Summus Pontifex, & qui posset illam licentiam limitare, reuocare, & coarctare, sicut posset Prælatus regularis licentiam, quam suis subditis concedit. Ad praxim verò parum refert, an dicendus sit *dominus* eorum bonorum, vel solùm vniuersalis administrator, cùm de facto ea ferè omnia facere possit, quæ posset, si esset verus dominus, vt statim dicam, solúmque possit ferè esse differentia circa vsum supellectis nimis pretiosæ, vt postea videbimus quod tamen procederet etiam fortasse, quamuis esset dominus eorum bonorum.

16 Quatuor ergo breuiter à nobis probanda sunt. Primum est id, quod paulò antea significauimus, votum paupertatis in Episcopo Religioso non extingui, sed adhuc eius vinculum perseuerare, atque ideo neque ex hoc capite illum desinere esse Religiosum. Secundum est, quod propriè non acquirat dominium bonorum, sed liberam administrationem adeo amplam, vt possit minus propriè appellari dominium. Tertium est, hanc administrationem extendi ad disponendum validè in quoslibet vsus, ita vt nec accipientes, nec ipse Episcopus, quamuis fortasse in eo vsu peccauerit, teneantur ad restitutionem. Quartum denique est, peccare tamen posse Episcopum regularem contra votum paupertatis in aliquo vsu inordinato suarum facultatum.

17 Primum itaque, nempe votum paupertatis in eo Episcopo non fuisse extinctum, probari in primis potest illis omnibus argumentis, quibus probauimus, eum manere Religiosum. Cùm enim de substantia status religiosi sit perseuerentia trium votorum, vno ex illis sublato, & extincto, extingueretur substantia status religiosi, qui essentialiter ex illo aggregato constatur. Ne tamen aliquis cum Hurtado dicat, ideo negandum esse, quod Episcopus maneat Religiosus, quia votum paupertatis non manet, cùm fiat dominus suorum bonorum: addidi suprà, non esse negandum illum esse Religiosum, quamuis haberet dominium suorum bonorum. Suppono enim id, quod iam apud omnes certum est, posse aliquem esse substantialiter, & propriè Religiosum, quamuis retineat dominium suorum bonorum, dum tamen in eius vsu dependeat à voluntate, & licentia sui Prælati, vt constat de facto in illis, qui in Societate Iesu emiserant sola vota biennij, qui ad tempus retinent dominium suorum bonorum, de quibus disponere licitè non possunt sine licentia Prælati: & tamen pro eo etiam tempore eos esse verè, & propriè Religiosos, definitum est à Gregorio XIII. & latè probant Auctores Societatis, & videri possunt Suar. *tom. 4. de Relig. tract.* 10. *lib. 4. cap. 4.* & Sanchez, *lib. 7. in Decalog. cap.* 18. *à num.* 23. *& lib. 4. cap.* 24 & alij communiter. Poterat ergò Pontifex cum Episcopo regulari dispensare, vt retineret, vel acquireret dominium, quamuis maneret Religiosus, nec ad hoc necesse erat eum reddere secularem.

18 Addidi tamen secundo, neque hanc dispensationem quoad dominij acquisitionem datam iis Episcopis fuisse, sed liberam illorum bonorum administrationem. Ratio desumitur ex supradictis, quia dispensatio in voto solemni non potest licitè, nec validè à Summo Pontifice concedi sine grauissima causa: qualis certè de facto non inuenitur in omnibus Religiosis, qui Episcopi fiunt, vt fiant Episcopi, nec Papa ad faciendos eos Episcopos quærere solet eas causas, quas quærit, & rarissimè inuenit ad dispensandum in aliquo voto solemni. Non posset autem Religiosus post solemnem votorum professionem acquirere dominium saltem licitè, nisi dispensaretur in voto solemni paupertatis à se antea emisso; suppono enim, Religiosum Professum ex duplici capite impediri ab acquirendo dominio bonorum temporalium. Primo quasi ab extrinseco quatenus Ecclesia eum inhabilem reddidit ad dominium acquirendum, & hanc incapacitatem adiunxit voto solemni paupertatis, sicut voto solemni castitatis annexam fecit inhabilitatem ad matrimonium validè contrahendum. Vnde quantumuis ipse Professus immemor suæ obligationis vellet acquirere dominium alicuius pecuniæ, non posset fieri eius dominus propter incapacitatem ei ab Ecclesia impositam: hanc tamen incapacitatem posset eadem Ecclesia ab eo etiam inuito auferre, quia tota prouenit ex lege Ecclesiastica. Nec hoc esset dispensare in voto, quia ipse non promisit incapacitatem, sed solùm negationem actus: ablata autem ab Ecclesia hac incapacitate, ipse quidem

peccaret

peccaret contra votum volendo acquirere dominium, sed tamen validè illud acquireret, prout iden. de facto diximus *tom. 1. de Iust. disp. 3. sect. 4. num. 77. & seqq.* de ligatis votis biennij in Societate posse quidem validè acquirere dominium rerum temporalium, quia Ecclesia non reddidit eos incapaces: peccaturos tamen contra votum paupertatis, si id faciant sine licentia sui Prælati.

19 Ex alio tamen capite Religiosus Professus quasi ab extrinseco non potest acquirere dominium licitè, nimirum ratione voti paupertatis, quo promisit non solùm non vti eiusmodi bonis, sed nec acceptare, vel acquirere, aut retinere eorum dominium sine licentia Prælati, ita vt non solus vsus, sed dominium sit materia, quam sibimet per votum solemne prohibuit, vt bene, & doctè explicat, & probat P. Suarez *tom. 5. de Religione, lib. 8. cap. 5. num. 13. & seqq.* quia votum solemne paupertatis obligat ea intentione vouentis ad non habendum proprium: qui autem vult fieri dominus alicuius rei, eo ipso vult habere proprietatem illius, atque ideo facit contra votum. Cum ergo Episcopus regularis maneat adhuc ligatus vinculo voti solemnis paupertatis, etiamsi auferatur ab eo incapacitas habendi dominium, peccabit tamen contra votum paupertatis volendo acquirere dominium, nisi per dispensationem legitimam liberetur ab obligatione voti. Sicut, si Papa tolleret à Religiosis Professis incapacitatem solam, & impedimentum irritans matrimonium consequens, posset quidem Professus validè matrimonium contrahere; non tamen licitè, nisi Papa dispensaret cum illo in voto castitatis. Sic maneret Episcopus regularis ablata solùm illi incapacitate habendi dominium; posset enim illud validè acquirere, non tamen licitè, nisi dispensaretur cum illo in voto paupertatis. Cùm ergo dispensatio hæc in voto solemni non debeat, nec possit sine causa grauissima dari, vt diximus, non est, præsumendum, quòd Papa cum omnibus Episcopis regularibus passim dispenset in voto, cùm in multis eorum nulla adeò grauis causa reperiatur, qualis desideratur ad dispensandum in eiusmodi voto.

20 Solùm posset esse difficultas de Religioso facto Summo Pontifice, quem adhuc manere verè, & substantialiter Religiosum fatentur Suarez *tom. 4. de Religion. tr. 8. lib. 3. cap. 18. n. 4.* Nauarrus, Francus, Aragon. & alij, quos affert, & sequitur Thom. Sanchez *lib. 6. in Decalog. dicto c. 6. n. 9.* qui fatetur eum esse tunc capacem acquirendi dominij, cùm tota incapacitas in Professis proueniat ex lege Ecclesiastica, cui Pontifex non subditur; peccaturum tamen contra votum, si dominiũ velit acquirere. Et quidem non facilè apparet, quid ei desit ad proprium, & verum dominium bonorum, quæ habet. In alijs quidem Episcopis Religiosis intelligi facilè potest, eos esse solùm administratores, & totam illam vtendi, & disponendi facultatem, quam habent, habere semper ex licentia, & cum dependentia à suo Prælato, qui est Summus Pontifex, quod non opponitur voto paupertatis, cùm semper vtantur rebus, & de iis disponant cum licentia sui Prælati; & ideo etiam non sunt propriè domini earum rerum, quibus ex alterius arbitrio vtuntur. At verò Summus Pontifex à nemine prorsus dependet, nec vlteriùs indiget licentia ad vtendum, & disponendum validè, & licitè de suis rebus. Quid ergo deest illi, vt sit verè earum dominus, cùm nihil aliud sit dominium proprium, nisi facultas plena disponendi de re aliqua in omnem vsum, sine vllius iniuria, qualem potestatem Summus Pontifex perfectissimam, & in supremo gradu videtur habere? imò nec videtur posse non acquirere dominium rerum, quas accipit, quia non potest illas accipere, nisi cum eiusmodi independentia ab alterius arbitrio, in qua omnimoda independentia videtur consistere essentia, & perfectio dominij.

21 Adhuc tamen consequenter dicendum puto id, quod Sanchez *suprà* citatus notauit, quamuis possit Summus Pontifex Religiosus dominium validè acquirere, si velit; peccaturum tamen contra votum paupertatis, si velit: & licèt ipse non explicet, quomodo possit non acquirere dominium, possumus id aliqua ratione explicare. Et quidem cogimur modum aliquem quærere, ne dicamus, ipsum facere contra votum, quo se obligauit ad non acquirendum dominium, vel certè quòd dispensat in suo voto: quod quidem difficile est, cùm requiratur grauissima causa, vt diximus ad dispensandum in voto solemni, & potest eiusmodi causa deesse, cùm non desint alij, qui possint eligi in Summum Pontificem, quamuis Religiosus non eligatur, si ipse non posset eam dignitatem acceptare sine dispensatione voti paupertatis; imò nec apparet facilè, à quo hæc dispensatio danda esset: nam Cardinales illum eligentes non possunt dispensare, cùm Collegium Cardinalium non habeat potestatem dispensandi in voto solemni, sed solus Papa. Ipse autem Papa priùs debet esse Papa, quàm dispenset, qui est actus procedens à potestate Pontificia; illo ergo tempore, antequam cogitaret de dispensando secum in voto, vel erat, vel non erat dominus rerum, quas habebat: si erat plenè dominus, ergo violauit votum acquirendo dominium antequam votum non acquirendi dispensaret, vel acceptando eam dignitatem, cum qua erat coniuncta acquisitio dominij, quam sibi vniuersaliter, & perpetuò per votum solemne prohibuerat. Si verò pro eo tempore non erat adhuc dominus, redit eadem difficultas quid illi posset deesse ad perfectum dominium, cùm haberet iam plenissimam potestatem sine dependentia ab arbitrio cuiuslibet alterius. Et quidem, sicut eo tempore potuisset esse Papa sine proprio, & perfecto dominio, potuisset etiam toto tempore sequenti absque violatione, vel dispensatione voti solemni paupertatis à se emissi.

22 Scio aliquos dicere, quòd dominium earum rerum, tunc esset penes Christum, cui soli Summus Pontifex subditur. Hoc tamen non videtur soluere difficultatem, quia nos loquimur de dominio humano, & quod deseruit ad vsus humanos, & vi cuius dominus præfertur alijs hominibus viatoribus in ordine ad vsum earum rerum. Si enim hanc prælationem habes, eris perfectè dominus, licèt non possis præferri Deo, vel Christo, qui altius dominium habent. Et quidem per votum paupertatis hoc solùm dominium intendit Professus sibi prohibere, quo præferatur alijs hominibus, non quo præferatur Deo, vel Christo. Ergo aliter hoc soleo explicare exemplo desumpto à contrario, quando duo coniuges post matrimonium consummatum, mutuo consensu profitentur Religionem; adhuc enim manet in illis vinculum matrimonij: & quamuis non possint mutuò petere, vel reddere vsum coniugalem; retinent tamen singuli dominium corporis alterius; quod dominium, & vinculum hoc saltem operatur, vt si Summus Pontifex dispensaret in eorum votis, possent, & deberent singuli alteri petente reddere vsum coniugalem. Sic ergo in Summo Pontifice remanere potest Professio religiosa quoad vinculum: atque ita de facto perseuerat votum obedientiæ quoad vinculum; quia, licèt nemini obedire debeat, aut possit, dum est Summus Pontifex, id tamen est per accidens, quia tunc non habet Prælatum: si autem renuntiaret Summum Pontificatum, ipso facto maneret subditus

ditus, & deberet ex voto priori obedientiæ obedire specialiter Summo Pontifici,& aliis,quos idem Papa illi Superiores constitueret. Manebat ergo adhuc in Papa votum obedientiæ religiosæ quoad vinculum, quia votum obedientiæ semper intelligitur cum conditione quasi implicita;obediendi Prælatis, si eos habuerit:illis autem deficientibus, non deficit votum, sed materia, circa quam executioni mandetur.

23 Hoc ergo cum proportione debita dicere possumus de Papa religioso,perseuerare in illo votum paupertatis quoad vinculum, eóque obligari ad non acquirendum dominium;quod verè,& propriè sit dominium;hoc enim est ius disponendi de rebus omnino absolutum,& & independens:quod quidem ius Papa religiosus non potest licitè acquirere,sed saluo vsum, & administrationem earum rerum cum dependentia, & subordinatione ad superiores, si eos habeat; hæc enim dependentia,& subordinatio conditionalis semper in eo manet, & ratione illius, si deponat Pontificatum,non potest amplius vti rebus illis, vel de illis disponere sine licentia suorum Prælatorum, quicumque illi essent:& hæc dependentia conditionalis à Prælatis sufficit, vt non sit absolutè, & plenè dominus eorum bonorum, & vt maneat adhuc votum paupertatis quoad vinculum; sicut manet matrimonium quoad vinculum in coniugibus Religiosis Professis propter obligationem conditionalem reddendi debitum petenti, si auferatur votum castitatis. Cui autem interim acquiratur dominium eorum bonorum, facilè dici potest acquiri Cameræ Apostolicæ, cui etiam acquiruntur bona, Sede vacante obuenientia, nisi tamen Pontifex ipse vel inter viuos, vel causa mortis de bonis illis disposuerit; quia eius dispositio propter amplissimam & absolutam administrationem,quam habet, valida erit,perinde ac si esset vere,& proprie eorum dominus.

24 Habemus autem ad hoc declarandum optimum exemplum ex casu moraliter quidem impossibili,si Religiosus Professus remaneret solus in mundo, qui certe adhuc maneret Religiosus,& votorum vinculo ligatus: haberet tamen amplissimam rerum administrationem,& independentem ab omni alio Prælato, quia nullus esset: non tamen acquireret rerum dominia, præsertim si esset ex ordine Minorum Obseruantium, qui nec in communi, nec in particulari habent dominium, sed solùm vsum facti. Imò loquendo de casu magis possibili, & frequenti, Religiosus Professus, perpetuò expulsus adhuc manet Religiosus, & ligatus voto paupertatis, atque adeò nec licite, nec valide potest rerum dominium comparare:habet tamen liberam bonorum,quibus vtitur, administrationem, quibus non solùm potest vti, sed etiam de illis validè, & licitè disponere inter viuos sine alia Prælatorum facultate, vt cum aliis, quos affert, docet Thomas Sanchez, *lib.6.in Decalog.cap.9.numer.45.& sequentibus*, quia nimirum pro eo tempore nullum habet Prælatum regularem, à quo dependeat. Quare nihil facit contra votum paupertatis, quod solum obligat, ne dominium acquirat, nec rebus his vtatur sine licentia Prælatorum, quos habuerit. Quid ergo mirum, quòd Religiosus factus Papa, quamuis maneat ligatus voto paupertatis, habeat sine dominij acquisitione, (quod quidem validè, sed non licite posset acquirere,) liberam, & plenam bonorum administrationem sine licentia Prælati, quia nullum habet Prælatum, à quo dependeat? Potest tamen Papa in morte etiam de bonis disponere, quod non potest Professus expulsus, quia dispositio testamentaria secundùm se non est contra votum paupertatis, si non fiat sine licentia Prælati: & tota impotentia testandi de facto prouenit ex lege Ecclesiastica, quam Papa auferre potest, & aliquando aufert, & dispensat cum aliquibus Religiosis, non tamen per hoc dispensando in voto solemni paupertatis;ipse verò Papa eiusmodi lege non ligatur, vt constat.

25 Hinc ergo probatur iam id, quod tertio loco proposuimus,nempe Episcopum regularem, excepta facultate testandi, quam nec etiam Episcopi seculares habent nisi specialiter Pontifex illam concedat, quoad reliqua habere ita amplam, & generalem, ac liberam bonorum administrationem, vt quomodocumque, & ad quoscumque vsus de iis disponat, validè id faciant, neque ipsi,vel illi, qui ab iis accipiunt, vllam restituendi obligationem habeant, nisi donatio facta fuerit causa mortis, vel ita paulò ante mortem, vt præsumi possit intuitu mortis facta donatio, ita docent Azor, & Nauarrus,& alij quos affert,& sequitur Sanchez, *dicto lib. 6. capite 6. numer. 11. & 14.* qui quoad hoc æquales faciunt Episcopos regulares, & seculares, idem docent Lorca,Granadus,& alij,quos affert, & sequitur Diana *part. 5. tract. 2. de potestate Cardinalium, resolutione 64. & tract. 8. de Eleemosyna, resolutio.e 31.* Et eandem à fortiori tenent, qui dicunt, Episcopum regularem acquirere licitè, & validè dominium bonorum, quæ possidet, quos *suprà* retulimus.

26 Ratione etiam probari potest, in primis ab exemplo Religiosi Professi expulsi in perpetuum ab Ordine, cui Doctores concedunt administrationem liberam, & absolutam bonorum, quæ habet, de quibus potest inter viuos validè disponere in quoslibet vsus. A fortiori ergo idem concedendum est Episcopo regulari, qui sanctiori titulo; & magis absolutur ab obedientia regulari. Deinde ex vsu, & praxi vniuersali, quæ est optima legis interpretatio; nemo enim putat, se debere restituere id, quod ab eiusmodi Episcopis accipit. Cùm ergo Papa possit licentiam, & administrationem cum ea vniuersalitate, & amplitudine date, & sciat in hoc sensu ab iis intelligi, & ita ad praxim reduci; moraliter certò præsumitur, & supponitur hoc modo licentiam concedi. Nec mirum, quòd ita liberaleio, & amplam administrationem iis Ecclesia concedat, qui in eiusdem Ecclesiæ Principes eliguntur, & quorum prudentiæ, & zelo pretiosiorem animarum thesaurum, & earum gubernationem confidit, cùm videamus, aliquando Pontifices nonnullis Religiosis intra claustra degentibus concedere administrationem, & liberam dispositionem aliquarum pecuniarum, vel aliquorum bonorum independenter ab aliis Prælatis regularibus: quantò magis Episcopo regulari hæc libera administratio concedi-tur? Denique hoc videbatur omnino necessarium in Episcopo regulari,qui solum Papam habet Prælatum, à quo difficile, imo impossibile esset licentiam toties quoties petere ad donandum, vel disponendum de re aliqua, præsertim vbi Episcopus longissimè à Pontifice distat. Quare ex natura rei licentia hæc, & administratio generalis censebatur Episcopo concessa, quam praxis vniuersalis subsequuta manifestè testatur.

27 Restat quartum, & vltimum, quod proposuimus,nempe peccare posse Episcopum regularem contra votum paupertatis in aliquo vsu inordinato bonorum suorum, in quo quidem conuenio cum P. Suarez, *dicto tom. 4. de Religione, tractat. 8. lib. 3. cap. 16. numer. 30.* dicente, Episcopum regularem faciliùs posse grauiter peccare, si supellectilem ditiorem, vel familiam ampliorem habeat, quàm

Episcopum

Episcopum religiosum decear; quia quamuis possit, & debeat Episcopalem dignitatem cum debita decentia, & honore tractare, debet tamen paupertatem, & modestiam religiosam seruare in his, quæ dignitati Episcopali non repugnant. Sicut etiam facilius poterit contra idem votum grauiter peccare sumptus magnificos, & superfluos prophanos faciendo. Ratio autem esse potest, quia, vt dixi *tom. 1. de Iustitia, disputat. 3. section. 7. num. 131.* votum paupertatis ad duo potissimùm obligat vouentem. Primom est, ne habeat proprium, hoc est, communiter loquendo, ne retineat, vel acquirat dominium bonorum temporalium, & in vniuersum, ne vtatur bonis illis sine licentia, & voluntate sui Prælati. Secundum verò est, ne vtatur rebus temporalibus sicut diuites, & opulenti, sed sicut pauperes. Quare victus, vel ornatus, aut vestitus pretiosus, nec etiam de licentia Prælati licere possunt Religiosis Professis, qui voto suo pauperum statum profitentur. Sicut ergo Sacerdos religiosus debet viuere memor paupertatis competentis Sacerdoti pauperi: ita Episcopus religiosus debet modestè, & frugaliter viuere, vt Episcopus pauper, ita tamen vt non sordidè, sed decenter Episcopi dignitatem sustineat. Si ergo ad hoc ex voto ipso immediatè obligatur, non potest sine voti dispensatione ab ea frugalitate discedere: neque ad hoc sufficit licentia, nisi accedat dispensatio voti, nam Professus non promisit solùm non habere supellectilem pretiosam sine licentia Prælati, sed absolutè promisit paupertatem in suo statu seruare. Cùm ergo supponamus, Papam non dispensare cum Episcopo religioso in voto solemni paupertatis (ad dispensationem enim voti solemnis grauissima, & rarissima causa requiritur,) sed solùm dare illi licentiam generalem ad vsum, & administrationem bonorum, non possunt excusari à voti violatione Episcopi regulares, qui pretiosa nimis supellectile vtuntur, & quæ excedat nimis modestiam, qua Episcopus religiosus gradum propriæ dignitatis decenter, & honestè sustineat. Multóque minùs excusantur, si familiam ex parasitis, venatoribus, & musicis refertam habeat, quæ vix in Principe seculari approbari possunt, longè verò à statu Apostolico Religiosi Prælati abesse debeat.

28 Restat nunc breuiter respondere ad ea, quibus P. Hurtado *loco suprà citato*, probare conatur suam assertionem, nimirum Episcopum regularem manere omnino liberum à votis religiosæ Professionis. Primò ergo affert §. 56. aliquos Auctores pro sua sententia; ij tamen, vt dixi, solùm dicunt, Episcopum regularem esse capacem dominij acquirendi, non tamen dicunt, non manere verè, & substantialiter Religiosum: imò quod dicunt de dominij acquisitione, explicari posset sano modo de dominio, non omnino strictè accepto, sed in latiori significatione. Secundò affert præcipuū argumentum ex *cap. statutum 18. quæst. 1.* vbi dicitur, *Statutum est rationabiliter secundùm Sanctos Patres à Synodo confirmatum, vt Monachos, quem Canonica electio à iugo regulæ Monasticæ Professionis absoluit, & sacra ordinatio de Monacho Episcopum facit; velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea iure vendicandi potestatem habeat, sed quidquid acquisierat, vel habere visus fuerat, Monasterio relinquat; & Abbatis sui, qui fuerat secundùm regulam Sancti Benedicti, arbitrio. Postquam enim Episcopus ordinatur ad Altare, quod sanctificatur, & titulatur, secundùm sacros Canones, quod acquirere poterit, restituat.* In quibus verbis ponderat prædictus Auctor, quòd Episcopus regularis dicitur *legitimus hæres, & vendicat sibi hæreditatem paternam*: ex quibus arguitur, illum, absolui omnino à voto solemni paupertatis, per quod factus fuerat incapax acquirendæ hæreditatis, & eam sibi vendicandi, quo *vendicandi sibi* verbo significatur dominij acquisitio. Ad hoc tamen respondent communiter Doctores, Episcopo regulari auferri quidem incapacitatem successionis hæreditariæ quæ incapacitas non erat materia voti, sed proueniebat ex lege Ecclesiastica, atque ideo potuit Summus Pontifex iustis de causis auferre hanc incapacitatem ex lege prouenientem, & concedere Episcopo administrationem liberam modo suprà explicato, in bonis hæreditariis absque dispensatione propria voti paupertatis, quod votum satis obseruatur, quoties Religiosus nullis bonis vtitur, nec ea administrat sine licentia sui Prælati, in quo sensu intelligi debet, quod ibi dicitur, posse velut legitimum hæredem vendicare sibi hæreditatem paternam, nempe quoad vsum, & administrationem liberam, & ideo fortasse addita est particula *velut*, quasi non sit strictè hæres, sed quasi hæres: & satis id colligitur ex subsequentibus, quibus dicitur eum esse obligatum totum, quod acquirit, Ecclesiæ, cui Episcopus præficitur, sicut ante Episcopatum acquisita debebat Monasterio restituere. Dicitur tamen adeundo hæreditatem, illam sibi vendicare, quia adeò amplam habet facultatem bona illa administrandi, & de illis in vita sua disponendi, vt reputari quodammodo possit quasi illorum dominus, & ita possit vulgariter dominus appellari.

29 Vrget tamen Hurtado §. 61. ex verbis illis, *& sacra ordinatio de Monacho Episcopum facit*, sunt enim illi duo termini, *Monachus*, & *Episcopus*: termini *à quo*, & *ad quem*, quorum alter motu destruitur, alter acquiritur, sicut quando ex homine fit cadauer, vel ex ligno ignis, in quibus, & aliis mutationibus destruitur homo, & lignum, vt fiat cadauer, vel ignis. Si ergo ex Monacho fit Episcopus, significatur destrui Monachatum, & introduci Episcopatum. Respondetur, particulas illas, *ex* vel *de*, non semper significare terminum *à quo*, qui destruatur, sed aliquando significare materiam, ex qua aliquid fit, vt cùm dicimus, de ligno fieri cathedram, non significamus destrui lignum. Sic etiam dicimus, ex ciuibus creati Consules, quamuis hi maneant adhuc ciues. Item ex Presbyteris fieri Episcopos, qui tamen manent adhuc Presbyteri: ex Monachis fieri Abbates, qui tamen manent adhuc Monachi, quod multò magis dici potuit in casu nostro, in quo licèt maneat Monachatus quoad substantiam Professionis, non manet quoad plures effectus, nec quoad vitam Monachalem. Sic etiam, quando duo coniuges mutuo consensu ingrediuntur Religionem, & faciunt professionem, dicere possumus, virum illum ex vxorato factum fuisse Monachum: & tamen matrimonium quoad vinculum, non destruitur, vt constat; quia tamen non manet quoad vitam coniugalem, & quoad plures eius obligationes, id sufficit, vt dicere possimus, hominem illum ex vxorato factum fuisse Monachum. Similiter ergo dici potest hunc alium ex Monacho factum esse Episcopum, quia licet vinculum Professionis non destruatur, non tamen manet quoad statum, & vitam Monachalem, nec quoad alias multas obligationes, quod sufficit abundè ad mutationem moralem illis vocibus significandam. Non est ergo vis facienda in illo loquendi modo, præsertim quando de re ipsa aliunde satis constat.

30 Arguit denique idem Hurtado §. 61. ratione à priori ex definitione dominij, quod nihil est aliud, nisi potestas vtendi re pro libito circa iniustitiam contra alium. Hoc autem totum habet Episcopus regularis circa sua bona, de quibus omnibus potest pro libito disponere; ergo est verè, & propriè eorum dominus. Hoc tamen argumentum nimis debile est, cùm æquè probaret, Religiosos alios non Episcopos, esse

verè, & propriè dominos bonorum, quando nimirum babent facultatem à Prælato ſuo non ſolùm vtendi, ſed diſponendi de illis bonis, imò aliquando habent etiam à Summo Pontifice facultatem teſtandi de illis, quam facultatem Epiſcopi regulares communiter non habent. Certum autem eſt, illos non eſſe dominos illorum bonorum, nec illis conuenire definitionem veri dominij, nam verba illa, *circa iniuriam alterius*, hunc habent ſenſum, & ad hoc poſita ſunt, vt ſignificetur, verum dominum ita poſſe de re ſua diſponere, vt etiam quocumque alio inuito, & repugnante nulli inferat iniuriam de re illa diſponendo, quod quidem Religioſus non habet: quia quantamcomque habeat ſui Prælati, vel etiam Summi Pontificis licentiam, ſemper tamen eorum voluntati ſubeſt, & ipſis repugnantibus non poteſt ſine iniuria de re illa diſponere; quia, quidquid circa rem illam poteſt, id totum ex voluntate Prælati facere poteſt, ſicut famulus diſponit de rebus domini ex voluntate ſui domini, & non vt earum dominus. Hoc autem ipſum procedit in Epiſcopo regulari; quia, licèt habeat magis amplam facultatem tam circa plures res, quàm ad longius etiam tempus, quàm ſoleant alij Religioſi non Epiſcopi habere: id tamen totum non aliter poſſunt, niſi ex licentia Prælati, qui eſt Summus Pontifex, quo auferente, vel ſuſpendente, aut limitante ſuam licentiam, non poſſet ampliùs Epiſcopus regularis de bonis illis diſponere, niſi iuxta voluntatem Prælati, qui reſpectu illius eſt ſolus Summus Pontifex, vt dictum eſt; quæ dependentia ſufficit, vt non ſit verè, & propriè eorum dominus, ſed ſolùm minùs propriè, & in modo loquendi vulgari, quo etiam ſenſu Conuentus fratrum Minorum dici ſolent domini ſuorum mobilium, quamuis in rigore dominium non ſit penes ipſos, ſed penes Sedē Apoſtolicā.

31 Poſſet tamen aliquis adhuc vrgere ex exemplo quod adduximus hominis coniugati tranſeuntis de licentia coniugis ad Religionem; hic enim emittens Profeſſionem ſolemnem, adhuc retinet vinculum matrimonij, atque adeò videtur retinere dominium corporis coniugis, quamuis impeditum per votum ſolemne caſtitatis, ne poſſit à coniuge debitum coniugale exigere. Sicut ergo ille manet Religioſus Profeſſus cum dominio corporis coniugis, potuit etiam Epiſcopus manere adhuc Religioſus Profeſſus cum dominio bonorum. Cur ergo non ita de facto manſit, aut cur, ſicut Papa, permiſit votum ſolemne caſtitatis cum retentione dominij corporis coniugis, non permanſit in Epiſcopo regulari dominium bonorum cum voto ſolemni paupertatis in Profeſſione antea emiſſo?

32 Reſp. loquendo de poſſibili, potuiſſe quidem Summum Pontificem id facere, quia incapacitas dominij acquirendi eſt annexa de iure Eccleſiaſtico voto ſolemni paupertatis: quare potuiſſet Eccleſia hanc incapacitatem ab extrinſeco prouenientem auferre, & relinquere illum Epiſcopum capacem dominij validè acquirendi cum obligatione voti, vt non poſſet licitè illum acquirere ſine licentia Prælati, qui eſt Summus Pontifex, ſicut nec poteſt ſine eius licentia adminiſtrare, vel diſponere de bonis ſuis. De facto tamen hanc incapacitatem non abſtulit. Primò, quia id neceſſe non erat; ſufficiebat enim ad munus Epiſcopale libera bonorum adminiſtratio, & licentia illa generalis. Secondò, quia dominij acquiſitio non ſolùm impediebatur ob incapacitatem ab Eccleſia appoſitam, ſed etiam propter votum ſolemne paupertatis, quo Religioſus interdicit ſibi dominij acquiſitionem, vt diximus; quare etiam ablata incapacitate, non poſſet licite velle dominium acquirere, niſi diſpenſaretur hac in parte votum paupertatis, quæ diſpenſatio ſine cauſa grauiſſima dari non debet.

In exemplo autem coniugati tranſeuntis ad Religionem eſt diuerſa ratio, matrimonium enim non affert incapacitatem ad Profeſſionem religioſam, nec Profeſſio religioſa incapacitatem ad matrimonium præteritum. Nec potuit quidem Eccleſia auferre vi Profeſſionis dominium ſuprà coniugis corpus & matrimonio præterito, quia non potuit vinculum matrimonij contracti, & conſummati diſſoluere: aliunde verò noluit coniugatis claudere aditum ad conuerſionem, & vitam religioſam. Fecit ergo Eccleſia quod potuit, reddens omnes Profeſſos incapaces ad nouum matrimonium ineundum, & interdicens illis vſum prioris matrimonij, quod ſufficit ad ſubſtantiam voti ſolemnis caſtitatis, neque hanc incapacitatem, aut prohibitionem illis aufert, niſi diſpenſando in voto ex cauſa grauiſſima. Idem ergo cum debita proportione facit cum Epiſcopo Religioſo, cui neque aufert incapacitatem ad dominium ſemel in Profeſſione impoſitam, nec per diſpenſationem aufert ei obligationem voti, vt poſſit licitè dominium de nouo acquirere, quamuis, ſi neceſſe eſſet, vel grauiſſima cauſa intercederet, poſſet vtrumque facere. Et hæc ſufficiant de hoc puncto de quo fortaſſe paulò plura diximus, propter opinionem illam ſingularem P. Hurtadi, qui immeritò voluit Epiſcopos, & Cardinales regulares à Religione omnino expellere, & ad ſtatum merè ſecularem reducere.

DVBIVM XIII.

De Epiſcopo petente diſpenſationes à Summo Pontifice, vt à ſua Eccleſia per aliquot menſes abeſſet.

1 CArdinalis quidam, qui Epiſcopatum celeberrimum habebat ab Vrbe remotum, cùm ad limina viſitanda de more veniſſet, & negotia priuata haberet, quæ non ita facilè poterant expediri, voluit finito tempore ad viſitanda limina deſignato, continuare per trimeſtre, quod Epiſcopis à Concilio Tridentino conceditur, vt poſſit ob iuſtas cauſas abeſſe, ac inſuper petebat diſpenſationem Summi Pontificis, vt poſtea per vnum, vel alterum menſem morari poſſet, vt finita æſtate, (hoc enim agebatur menſe Aprili,) poſſet ad propriam Diœceſim, negotiis ſuæ domûs expeditis, redire. Dubitatum fuit in primis, an poſſet Papa in reſidentia Epiſcopi diſpenſare: deinde, an ſubeſſet cauſa iuſta diſpenſandi.

2 Reſpondi ad primum, ſententiam eſſe magnorum virorum, qui dicunt, poſſe quidem Papam in voto diſpenſare, non tamen poſſe diſpenſare, propriè loquendo, in reſidentia Epiſcopi, ſed ſolùm interpretari, & declarare, quòd in caſu occurrente reperiatur cauſa ſufficiens ad non reſidendum. Ratio autem differentiæ eſt, quia diſpenſando in voto remittir obligationem, qua vouens ſe Deo obligauerat, cui obligationi Deus ipſe cedere poteſt, ſicut, & ego cedere poſſum obligationi, qua te mihi obligaſti ad dandum mihi librum. Vnde Papa Dei nomine, & vt eius œconomus, & miniſter, qui poteſtatem ſoluendi ab eo accepit, poteſt etiam interueniente iuſta cauſa, cedere obligationi, quæ ex voto orta eſt. Reſidentiæ autem obligatio non oritur ex ſpontanea promiſſione, ſed ex natura intrinſeca officij paſtoralis, quod obligat ad habendam curam de ouibus, quam curam non poteſt Epiſcopus benè habere, ſi non reſideat, vt ſignificauit Tridentinum *ſeſſ 23 in decreto, de reformatione, capite* 1. Non poteſt autem Papa diſpenſare, vt aliquis retento munere & officiu, non ſatisfaciat eius obligationi, ſicut non poteſt diſpenſare,

dispensare, vt patet oon habeat curam suorum filiorum, nec vir suæ vxoris, vel quòd Princeps non attendat ad gubernandos suos subditos, & sic de alus. Sic etiam oon potest dispensare, vt Episcopus, & Pastor non gubernet modo necessario suas oues, sed solùm potest iudicare de sufficientia causæ ad non residendum. Ita P. Vasquez *in opusculo de beneficiis, c.4.§.2.art.1.dub.1.n.130.& seqq.* Castro Palao *tom.1.tr.13.disp.5.punct.1.n.4.* & alij apud ipsos.

3 Alij tamen videntur supponere, etiamsi obligatio residendi sit de iure diuino, (quod alij negarunt,) posse tamen papam ea causa in hac obligatione dispensare. Azor. 2. *tom. lib. 7. cap. 4. q.1.* Filliucius *in Appendice, tract.41.cap.6.numer.27.* Ego partim cum vtraque sententia sentio; ex duplici enim iure nascitur in Episcopo obligatio residentiæ, nempe ex iure naturali diuino, quam obligationem affert munus Episcopale; atque etiam ex iure positiuo Ecclesiastico, quo prohibentur Episcopi abesse à sua residentia. Quamuis ergo Papa non dispenset in prima obligatione iuris, naturalis, propter argumentum à prima sententia adductum; potest tamen auferre obligationem prouenientem ex iure positiuo humano, quod etiam necesse est auferre, vt Episcopus licitè absit à residentia. Sicut ad hoc vt Catholicus licitè ducat in vxorem fœminam hæreticam, datur impedimentum iuris naturalis propter periculum peruersionis, & propter malam prolis educationem, & alia similia: & datur etiam impedimentum ex lege Ecclesiastica illud matrimonium prohibente. Nec sufficit, quòd cesset obligatio orta ex iure naturali, prout aliquando cessat, cessante omni periculo, vel propter maius bonum Religionis, quod ex illo coniugio spectatur: sed tamen necesse etiam est, quòd Papa dispenset in lege Ecclesiastica, saltem vbi ea lex recepta inuenitur. Sic ergo Episcopus non potest licitè discedere è sua residentia, etiamsi causa subsit, ob quam cessat obligatio iuris diuini, nisi in casibus à Sede Apostolica generaliter concessis, vel cum dispensatione Summi Pontificis. Poterat ergo Papa hanc obligationem prouenientem ex iure positiuo Ecclesiastico auferre, & quoad hanc partem dispensare, & quoad obligationem, iuris diuini interpretari, quod in hoc casu cessaret ob rationes peculiares in eo concurrentes. Difficultas ergo tota in hoc solùm esse poterat, an concurrerent causæ tales, ob quas prudenter iudicari posset, cessare obligationem iuris diuini, vel naturalis.

4 Et quidem oon vna sed plures rationes occurrebant, quæ facultatem illam iustificare poterant. Prima erat necessitas assistendi in Vrbe liti grauissimæ circa feuda, & bona stabilia maximi pretij: quæ causa, licèt à Doctoribus in specie non afferatur, videtur tamen afferri in æquiualenti, quatenus inter alia exempla afferunt etiam necessitatem curandi sanitatem in morbo, quam dicunt excusare, posse à residentia per aliquod tempus, vt fatetur Azor. *dicto cap.4.q.4.* & includi videtur nomine *necessitatis*, quam Tridentinum loco supra adducto dixit esset causam legitimam non residendi: quam causam minùs propriè idem Azor. paulò ante retulit ex Concilio Tridentino sub nomine *communis necessitatis*. Nam neque Cocilium nominauit *communem necessitatem*, sed *necessitatem*: neque morbus Episcopi curandi est communis necessitas, sed priuata ipsius Episcopi. Diai autem, huic causæ æquiualere necessitatem assistendi liti, in qua de maxima bonorum iactura agitur, frequentiùs enim inuenias homines prudentes, qui eam ob causam paululum à propria domo, & ciuitate aliò se transferant, quàm qui solius valetudinis causa id faciant. Si ergo morbi curatio æstimatur causa sufficiens ad absentiam, non video, cur procuratio litis tanti momenti, sufficiens non sit ad eam absentiam tempore breui indulgendam. Vnde videbantur etiam interuenire aliquomodo causa, quam Tridentinum nominatim approbauit, nempe *Christiana charitas*; hanc enim breuem assistentiam exigebat charitas erga propriam familiam illustrissimam, & cui paucæ inueniebantur in tota Italia pares, quæ ex litis illius successu magna ex parte pendebat ad proprium statum conseruandum.

5 Tertia aderat causa, nempe probabilis timor scandali futuri, & discordiarum, ac dissensionum grauium, quæ facilè oriri poterant in loco residentiæ inter Episcopum Cardinalem, & alium Cardinalem Legatum à latere, qui eo tempore ibi aderat paulò pòst discessurus. Cùm ergo Doctores inter causas non residendi enumerent graues inimicitias, vt Azor. *loco citato*, & alij communiter; non apparet, cur probabilis earum timor, & scandali futuri non possit absentiam iustificare ad breue saltem tempus, quale in hoc casu petebatur. Imò ad Summi Pontificis prouidentiam spectare videbatur, ad præcauendum hoc periculum, Episcopum aliquandiu in Vrbe retinere.

6 Accedebat quartò spes futuræ vtilitatis, si Cardinalis ille in Vrbe eo tempore commoraretur, quo is multùm prodesse poterat ad conciliandum Pontifici Principem secularem magni nominis, qui breui spectabatur, & cum quo Cardinali illi arcta erat necessitudo, & sanguinis etiam coniunctio: & ratio hæc iam videbatur ad communem Ecclesiæ vtilitatem accedere. Deinque dignum consideratione erat, parum fatis esse id tutum, cuius dispensatio petebatur. Venerat enim iure suo ad limina: postea continuare volebat trimestre, quod ex causa singulis annis Episcopo conceditur, & postea sufficiebant illi tres alij, vel quatuor menses. Quamuis enim fortasse non posset Episcopus propria auctoritate coniungere trimestre sibi ex causa permissum, & illo frui immediatè post menses ad visitanda limina concessos: ex dispensatione tamen id videbatur licitum. Hæc autem dispensatio videbatur leuiter opponi legi, cùm non tangeret substantiam absentiæ, sed circumstantiam continuationis, vt posset cootinuari tempus absentiæ, quod cum interruptione posset sine dispensatione haberi.

7 His itaque ponderatis, quamuis singula fortasse non sufficerent, omnibus tamen coocurrentibus, dixi, posse licitè, & prudenter licentiam à Pontifice concedi; curandum tamen omnino, interim Ecclesia propria ob Episcopi absentiam detrimentum pateretur: prout ea cura adhibita Pontifex licentiam pro certo, ac limitato tempore concessit.

DVBIVM XIV.

An Episcopus non consecratus possit sine dispensatione ducere exercitum.

1 IN hoc puncto aliqua sunt communia, aliquid tamen erat, quod ob circumstantiam personæ specialem difficultatem præferebat. Primo ergo concedunt Doctores, posse Clericos, ac perinde etiam Episcopos, de quibus non apparet specialis difficultas, pugnare suis manibus immediatè, occidere, mutilare, & ducere exercitum, ac præesse iis, qui machinas, vel tormenta bellica dirigunt, nec incurrere vllam irregularitatem, quoties bellum necessarium est ad defensionem propriæ vitæ, & personæ, vel patriæ, & boni communis, videantur Suarez *tom. de censuris, disp.47.sect.6.num.1.& 2.* Coninch. *de fide, spe, & charitate, disput.31. dub.6.numer.91.* Molina

tract. 2. de Iustit. & iure, disput. 108. *& tract.* 3. *disput.* 73. Lorca *de charit. sect.* 3. *disput.* 51. Addunt aliqui, idem procedere posse aliquando in bello iusto aggressiuo, quando id necessarium esset ad obtinendam victoriam, à qua pax, salus innocentium, & bonum Ecclesiæ dependet, ita Molina *locis citatis*, & Coninch. *dicto dub.* 6. *num.* 91. tunc enim Clericus, qui aliàs iusto titulo adeat bello non pugnaturus, nec exercitium ducturus, cùm videat ad eum statum esse reductum, videtur iam non aggredi, sed defendere se, vel causam publicam. Extra hos verò casus clericus in sacris non potest propria manu pugnare, vel exercitum ducere, aut machinis præesse. Quod idem dicunt de habente, & retinente beneficium Ecclesiasticum, etiamsi non sit in sacris, Suarez *num.* 7. Coninch. *num.* 87. Molina *dicta disput.* 108. *sub fin.* Lezana, *tom.* 3. *verb. bellum, n.* 10. & alij, quos afferunt. Cùm ergo Episcopus, etiamsi non sit consecratus, nec in Sacris, habeat tamen beneficium Ecclesiasticum, & quidem præstantissimum, non videtur, posse ducere exercitum etiam in bello iusto, sicut nec potest pugnare propria manu, nisi id faciat de licentia Summi Pontificis, vel in casibus suprà assignatis.

2 Difficultas tamen specialis erat, quia ille, de quo quærebatur, habuerat à Summo Pontifice priuilegium, quo dispensabatur, vt posset etiamsi fieret Episcopus, gaudere, & vti omnibus gratiis, priuilegiis, & indultis certi Ordinis militaris, & habere in illo vocem actiuam, & passiuam; quamuis eius habitum non susciperet, nec in eo Professionem emitteret; imò de facto habitum suscepit, & Professionem emisit. Cùm ergo milites illius Ordinis possint pugnare, & exercitum ducere; hoc etiam poterit, ille Episcopus. Dixi tamen, eam dispensationem ad casum nostrum non extendi: neque enim mens Summi Pontificis fuit dispensare in legibus Episcoporum, sed in legibus illius Ordinis militaris, vt posset eius priuilegiis, & indultis frui, & capax esset electionis actiuæ, & passiuæ, quamuis nec Professionem fecisset, nec habitum suscepisset, aut gestaret: non tamen dispensauit, vt quamuis esset Episcopus, non seruaret leges Episcopis impositas. Imò, si res attentè expendatur, gerere arma, & pugnare non est computandum inter priuilegia illius Ordinis, cùm ea omnia facere possint alij, qui ex eo Ordine non sunt, sed potiùs sunt onera militibus illius Ordinis imposita. Cui ergo conceditur frui priuilegiis illius Ordinis, etiam habitu non suscepto, non censetur per hoc concedi, quòd possit pugnare in bello, quamuis Episcopus sit, sicut pugnant milites illius Ordinis: nam illi non pugnant ex priuilegio, sed ex obligatione. Et de facto videmus Cardinales aliquot Professionem emittere in Ordine S. Ioannis Hierosolymitani, vt aliquam eius Ordinis Commendam pinguem, vel Prioratum habeant, & fruuntur quidem priuilegiis illius Ordinis, non tamen obligantur ad militandum in classe Marina illius Religionis, prout tenentur alij omnes facere per aliquot annos, antequam vllam Commendam obtinere possint: quæ exemptio non est exclusio ab aliquo priuilegio, sed potiùs nouum priuilegium, vt possint frui priuilegiis, & emolumentis Ordinis, non subeundo eius onera. Nec vllus putauit, eos Cardinales, quia Professionem emiserunt in eo Ordine, posse per se ipsos pugnare sine noua Summi Pontificis licentia.

3 Consului ergo, vt si id ad bonum publicum expedire iudicetur, petatur licentia, & dispensatio specialis à Summo Pontifice, qui in primis facilè concedet, quòd aliquando in functione aliqua publica, & solemni possit procedere armatus, sicut de facto id habent Episcopi aliqui ob annexum Principatum, vel statum temporalem in aliquibus locis, in quibus ex antiqua consuetudine, & concessione ita fieri solet. Difficiliùs concedetur, quòd ducat exercitum, vel pugnet per se ipsum. Si tamen bonum Religionis, & Ecclesiæ vtilitas id poscat, credebam concedi posse, vt in bello contra infideles, vel hæreticos, id sine peccato, vel metu irregularitatis facere possit. Hoc enim Pontifices antiqui, & moderni concesserunt sæpiùs multis Cardinalibus, quos Legatos, & Vicarios suos destinarunt ad gerenda bella contra rebelles Ecclesiæ, quorum exempla passim in Annalibus Ecclesiasticis inueniuntur.

DVBIVM XV.

An posset Summus Pontifex creare Episcopum Titularem eum, qui non habebat doctrinam, quæ pro Episcopis petitur à Tridentino.

1 VErba Concilij Tridentini *sess.* 22. *c.* 2. *de reformat.* sunt hæc: *Quicumque posthac ad Ecclesias Cathedrales erit assumendus, is non solùm natalibus, ætate moribus, & vita, ac aliis, quæ à sacris Canonibus requiruntur, plenè sit præditus, verùm etiam in sacro Ordine antea, saltem sex mensium spatio, constitutus, quarum rerum instructio, si eius notitia nulla, aut recens in Curia fuerit, à Sedis Apostolicæ Legatis, seu Nuntiis Prouinciarum, aut eius Ordinario, eoque deficiente, à vicinioribus Ordinariis sumatur. Scientia verò præter hæc eiusmodi polleat, vt muneris sibi iniungendi necessitati possit satisfacere. Ideoque antea in vniuersitate studiorum Magister, siue Doctor, aut Licenciatus in sacra Theologia, vel iure Canonico meritò sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quod si Regularis fuerit, à Superioribus suæ Religionis similem fidem habeat.* Hæc ibi. Cùm ergo ageretur de promouendo ad Episcopatum titularem Regulari quodam sanguinis splendore inter Principes Europæ familias recensendo, qui tamen eum doctrinæ gradum planè non habebat, hæsitauit Summus Pontifex, an posset licitè ad eam dignitatem designari.

2 Obstabat in primis locus ille Tridentini, in quo generaliter de omnibus Episcopis sermo esse videtur sine distinctione Episcopi Titularis ab aliis Episcopis: deinde, quia Episcopus Titularis, licet de facto non habeat subditos, quia in ciuitate sui tituli omnes sunt infideles; re tamen ipsa ius habet ad exercendam iurisdictionem in illos, si fideles fiant, vel in alios fideles qui illuc de nouo venerint, imo in litteris suæ Bullæ admoneri dicuntur à Summo Pontifice; vt quamprimum eis liceat, ad suam Diœcesim se transferant, vt suum Episcopale munus exerceant. In ipsa etiam consecratione dicitur eis à consecrante, sicut aliis Episcopis, *Accipe Euangelium, & vade, prædica populo tibi commisso*, &c. Vnde proculdubio, quamdiu non renuntiant titulo, adstricti sunt vinculo spirituali Ecclesiæ sibi assignatæ, nec transferuntur postea ad aliam Ecclesiam in partibus fidelium, nisi priùs Pontifex eos absoluat à vinculo prioris Ecclesiæ, cuius titulum habebant, de quibus videri possunt vltra alios P. Vasquez, 3. *tomo in tertiam partem, disput.* 241. *cap.* 1. *num.* 6. *& seqq.* & Petrus Bollus *in œconomia Canonica, classe* 3. *cap.* 1. §. 4. Et quidem, quamuis P. Suarez *disp.* 11. *de fide, sect.* 1. *num.* 18. dicat, Episcopos Titulares, per se loquendo, non esse necesse, quòd vocentur ad Concilia, quia carent iurisdictione Episcopali, & ita esse in vsu; ipse tamen fatetur, posse sine dubio vocari, & habere suffragia: alij tamen simpliciter, & absolutè

absolutè fatentur, eos ius habere veniendi ad Concilia. Iacobatius *de Concil. lib. 2. art. 2.* & Azor. *part. 2. lib. 3. cap. 11. q. 4.*

3 Denique pro hac parte non parum me mouebat, quòd in rigore loquendo, Episcopatus Titularis, eo ipso, quòd titulum accipit, & Ecclesiæ præficitur, videtur esse approbatus ad audiendas confessiones. Nam Concilium Tridentinum *sess. 23. cap. 15.* solùm petit ad hanc idoneitatem, quòd vel Parochiale beneficium habeat, vel ab Episcopo medio examine, vel aliàs, si idoneus iudicetur, approbationem obtineat. Nomine autem *beneficij Parochialis* in hoc loco omnes intelligunt comprehendi etiam Episcopatum, nec facilè apparet, cur non comprehendantur Episcopi Titulares, quamdiu titulum, vel Ecclesiam non renunciant. Ratio enim eadem est de illis, ac aliis Parochis, quos ideo Concilium noluit alia approbatione indigere, quia quando Parochi sunt facti, iudicari iam sunt idonei ad audiendas confessiones suarum ouium, quæ ratio cum proportione procedit in Episcopo Titulari. Si enim ciuitas illa, cuius Episcopus nominatur, quæ nunc est infidelium, recuperaretur interim à fidelibus, ille idem esset eorum Episcopus, & absque noua approbatione posset eorum confessiones audire; iam ergo iudicatus est idoneus ex parte sua ad audiendas confessiones: quare ille, qui facultatem haberet eligendi sibi Confessarium approbatum, videtur quòd posset eligere hunc Episcopum Titularem, sicut eligere potest quemcomque Parochū illius loci, aut Diœcesis. Hinc ergo oriebatur ratio dubitandi in casu nostro, in quo non constabat de idoneitate, & doctrina sufficienti illius personæ ad audiendas confessiones; quare non videbatur eligi posse ad Episcopatum titularem, per cuius collationem eo ipso censeretur approbatus ad audiendas confessiones omnium, quicumque possent eligere Confessarium approbatum.

4 Omitto obligationem generalem eligendi digniores ad Prælaturas, & Dignitates Ecclesiasticas, de qua dixi latè *tom. 2. de Iustit. disput. 35. sect. 2.* cui obligationi non videtur fieri satis, dum omissis tot aliis viris doctis eligitur ad Episcopatum homo claré indoctus, hoc, inquam, scienter omitto, quia hæc electio, neque est in præiudicium Ecclesiæ, cùm nulla sit Ecclesia, cui præesse debeat, nec vllæ animæ, quarum debeat curam gerere. Nec etiam est in præiudicium aliorum digniorum, qui prætermittuntur: nam electio huius, nullius alterius dignioris electionem impedit; sunt enim tot alij tituli similes vacantes in partibus infidelium, vt quemcumque alium digniorem velit Papa in Episcopum Titularem eligere; nunquam timeri possit, quòd ob defectum tituli vacantis illum alium digniorem non eligat. Cessant ergo in hoc casu rationes, quæ obligant ad electionem digniorus.

5 Pro contraria tamen parte moltæ rationes occurrebant, quibus suaderi poterat Pontifex ad hanc personam eligendam: nempe splendor familiæ illustrissimæ, & de ipso Pontifice non parum bene meritę, ob qua moraliter fieri non poterat, vt maneret in communi Regularium vita sine multis priuilegiis, & exemptionibus, quæ religiosam Obseruantiam non parum lædere poterant, & perturbare pacem internam, cùm inæqualitas ipsa inter sodales redderet illum odiosum, & offendere sæpe posset fraternam charitatem cum scandalo domi, & foris, & ipsius Ordinis dedecore, cui malo obuiari moraliter non poterat, nisi illum honesto titulo extrahendo à communi Regularium vita, quam si intra Monasterium non teneret, prout moraliter teneri non poterat, maiori famę & religionis, & disciplinæ detrimento id fieret, quàm si in statu Episcopali commoda aliqua, & pompam honestam haberet, quæ Episcopum religiosum non dedeceret.

6 Ad ea autem, quæ in contrarium opponebantur, videbatur facilè posse respondeti. Ad id enim, quod primo loco afferebatur de doctrina ad Episcopatum requisita, non video in praxi eundem doctrinæ gradum requiri ad Episcopatum merè titularem, qui requiritur ad alios iurisdictionem habentes. Nam cùm Romæ ex decretis Pontificiis nemo ad Episcopatum vllum in Italia, vel in Sicilia proponi possit, nisi præuio rigoroso examine, quo coram Summo Pontifice, & multis Cardinalibus, ac aliis Doctoribus circa doctrinam examinetur: id tamen circa Episcopos Titulares non obseruatur. Nec ex natura rei apparet, cur tanta doctrina exigatur in eo, de quo non est moralis spes, quod aliquam iurisdictionem debeat vnquam exercere, vel vllam animarum curam gerere; regula enim generalis est, eam litteraturam, & doctrinam in singulis beneficiariis requiri, quæ necessaria est ad officiū, quod illi beneficio annexum est, satisfaciendum, vt cum aliis docet Filliucius *in Appendice, tract. 41. cap. 5. q. 8. num. 34.* Ad Episcopatum ergo merè titularem, in quo nulla iurisdictio exercetur in foro externo, vel interno, sufficit ex natura rei doctrina necessaria ad Pontificalia exercenda, in quo solùm Episcopi titulares solent adiuuare alios Episcopos. Quare, in rigore loquendo, doctrina sufficiens ad Ordinem sacerdotalem videtur etiam sufficiens ad Episcopatum titularem. Multò enim maioris momenti esse videtur consecratio Eucharistiæ, quod est dignissimum, & supremum omnium Sacramentorum, quàm consecratio Altaris, vel alia similia, quæ solent Episcopo Titulari committi, præsertim cùm in his assistat ei semper ceremoniarum Magister, à quo, si fortè erraret, corrigi facile potest: qua assistentia in Missæ priuatæ celebratione caret. Qui ergo tantum habet doctrinæ, vt approbetur ad Missam quotidie celebrandam, prout ille, de quo agitur, approbatus erat, & celebrabat; faciliùs videtur posse cum eo doctrinæ gradu approbari ad reliqua munera Episcopalia celebranda, quæ iurisdictionem non inuoluunt.

7 Quod verò opponebatur, Episcopum Titularem verè habere iurisdictionem in Ecclesia sibi commissa, quandiu titulo non renunciat, posseque illam ibi exercere, si adsint subditi: hoc inquam, reduci potest ad quæstionem de nomine. Quare aliqui dicunt, illum habere quidem iurisdictionem habitu, non actu, quod est dicere, habere potentiam ad habendam iurisdictionem, si habeat subditos, quorum defectu eam actu non habet. Hic autem modus habendi subditos non videtur considerandus ad doctrinam maiorem exigendam, cùm non sit morale periculum erroris committendi in vsu iurisdictionis, quando non est spes moralis, quòd talis vsus ponendus sit: nam, vt rectè considerauit loquens de Episcopo Titulari Azor. *vbi suprà dicto cap. 11. quæstio 4. Quemadmodum Parochialis Ecclesia, qua habitu tantum, & non actu populum, & curam habet, in iure pro Parochiali non habetur: sic Episcopi Titulares dumtaxat, quia titulum tantùm habent, non Diœcesim sibi subiectam, pro Episcopis, quod attinet ad iurisdictionem, non habentur in iure.* Hæc ille. Ex quibus inferri videtur, quòd sicut ad beneficium, quod non habet curam animarum actu, sed habitu, eo quòd non habeat actu populum, non requiritur doctrina, quanta, & qualis desideratur in Parocho habente actu curam animarum; ita in Episcopo Titulari non habente actu Diœcesim, & iurisdictionem, non debet peti doctrina necessaria Episcopo iurisdictionem, & Diœcesim, non solùm habitu, sed actu habenti.

8 Quod verò additur de iure, quod habet Episcopus

copus Titularis suffragij ferendi in Concilio generali, multi id negant, & quidem vsus videtur esse, quòd non vocentur, nisi Papa aliquem specialiter voluerit vocari: & in serie Episcoporum, qui interfuerunt Concilio Tridentino, quæ habetur post idem Concilium, non inuenio nomina vllorum Episcoporum Titularium. Quare ex hac parte non apparet periculum mortale dandi ius suffragij in Concilio Episcopo minùs idoneo, præ ertim, cùm hoc tempore non facile possit occurrere proximè occasio conuocandi Concilium generale. Nec etiam omnes Episcopi, qui ibi intersunt, possint per se ipsos examinare dogmata fidei, sed auditis Theologis, & eorum sententiis, decernunt, cùm magna ex parte ipsi Episcopi Theologi non sint. Ad alia verò negotia tractanda, quæ spectant ad meram gubernationem, fortasse non erat minùs aptus ille, de quo agebatur, quàm alij multi Episcopi habentes Diœceses, propter notitiam rerum humanarum, quam in variis Europæ Prouinciis comparauerat. Sed re vera nullum erat periculum, quod ad Concilium generale vocaretur.

9 Denique difficultati illi ex insufficientia doctrinæ necessariæ ad audiendas Confessiones, ad quas tamen audiendas videbatur declarati idoneus, & approbati eo ipso, quòd fiat Episcopus Titularis, occurri poterat. Nam in primis dubitari poterat, an Episcopatus merè titularis comprehendatur in decreto Tridentini, in quo declarantur idonei ad Confessiones audiendas, qui habent beneficium Parochiale. Sicut enim non censetur in tali beneficium Parochiale illud, quod habitu tantùm, & non actu populum, & curam habet, vt paulò ante vidimus, ita dici posset, non intelligi sub eo nomine Episcopatum merè titularem, qui habitu, & non actu subditos, & iurisdictionem habet. Quidquid tamen sit de hoc, poterat huic periculo occurri prohibendo illi, ne etiam factus Episcopus Titularis, audiret Confessiones aliquorum, nisi priùs ad eas audiendas examinaretur, & approbaretur. Hoc enim modo non posset iam eligi in Confessarium etiam ab iis qui possent sibi eligere quemlibet Confessarium approbatum.

10 Propter has rationes dubius hæsit Summus Pontifex, & iussit, rem totam diligenter, & attentè disputari, & examinari à Doctissimis Theologis, & Prælatis coram Eminentissimo quodam Cardinali; qui omnes post longum, & diligens examen, ac disputationem in eam conuenere sententiam, vt Summus Pontifex, si vellet, eum promoueret ad Episcopatum Titularem: tribus tamen conditionibus obseruatis. Prima, vt vocato ad se Episcoporum examinatore, eius conscientiam grauiter oneraret, eique imponeret, vt diligenti examine adhibito, videret, an ille, de quo agebatur, eam doctrinam haberet, quæ sufficeret ad exercenda Pontificalia. Secunda conditio erat, vt idem Pontifex eum suspenderet, seu inhabilitaret ad audiendas Confessiones, donec specialiter ad hoc munus examinaretur, & approbaretur. Tertia denique erat, vt acceptaretur oblatio, qua offerebatur Capitale pecuniæ sufficiens ad fundandos reditus annuos perpetuos 300. aureorum, qui pro missionibus ad conuertendos infideles deseruirent; quæ omnes conditiones approbante, & iubente ipso Pontifice, obseruatæ sunt. Potuisset autem fortasse alicui hæc vltima conditio difficultatē ingerere, ne in ea aliqua simoniæ species lateret, si pro pecunia ad pios vsus oblata concederetur dignitas Episcopalis, quæ spiritualis est, in qua quidem simonia Pontifex dispensare non posset, nec simoniæ labem auferre, quia esset iuris diuini, cùm dignitas Episcopalis sit iure diuino sit, inuendibilis; nec posset Pontifex in hoc casu separare temporale à spirituali, vt facit in aliis beneficiis, quando admittit resignationes beneficiorum cum pensionibus, vel etiā cum obligatione redimendi pensiones pecunia numerata præsenti quia in casu nostro nullum prorsus erat emolumentum temporale in Episcopatu, qui conferetur, nec vlli redditus, vel fructus, sed mera dignitas, & titulus Episcopalis. Quare quidquid temporale ab Episcopo exigeretur, vel acciperetur, videretur id totum exigi pro solo titulo, & dignitate Episcopali, quæ inuendibilis est.

11 Hoc tamen facilè solui potest exemplo compositionis pecuniariæ, quæ exigitur à petente dispensationem ad matrimonium cum consanguinea, vel cum affine contrahendum, quæ dispensatio est merè actus iurisdictionis spiritualis, & de iure diuino inuendibilis. Quare compositio illa pecuniaria non petitur, vt pretio dispensationis, sed vt conditio ad iustificandam causam concessionis, seu dispensationis. Quid enim magis spirituale, & inuendibile, quàm Indulgentiæ, quæ tamen passim in Iubileo solemni concedi solent sub conditione iis, qui ieiunauerint tribus diebus, & eleemosynas dederint. Et in Bulla Cruciatæ conceduntur multæ indulgentiæ, & facultates ad absolutionem obtinendam à casibus reseruatis, & alia priuilegia spiritualia, quæ omnia conceduntur sub conditione dandæ certæ eleemosynæ ad subsidium belli contra infideles gerendi, non quòd Indulgentiæ, & facultates vendantur pro illa pecunia, absit; sed quia eleemosyna, & opus illud pium est conditio, & causa iustificans dispensationes, & concessiones in Iubileo, vel Cruciata contentas, quæ sine causa sufficienti concedi licitè non possunt. Idem ergo in casu nostro fieri potuit, in quo fundatio illorum redditū non erat vllo modo pretium Episcopalis dignitatis, sed opus pium in Dei honorem, & religionis augmētum, quod fundatorem ipsum magis dignum reddebat illius Ecclesiastici honoris accipiendi: Sicut qui propriis expensis erigit beneficium Ecclesiasticum, eique perpetuos redditus assignat, dignus fit, vt ei ius patronatus concedatur, & potestas præsentandi beneficiatos, quoties beneficium illud vacauerit, quæ potestas proculdubio spiritualis est, & inuendibilis, nec Pontifex illam vendit, sed vt alliciantur laici ad dotandas Ecclesias, & erigenda beneficia, vult illis ius patronatus concedere, & facultatem præsentandi. Idem ergo ob similem rationem potuit facere in casu nostro, in quo, dixi, nullum redundabat Ecclesiæ præiudicium ex ordinatione eiusmodi Episcopi titularis.

DVBIVM XVI.

An, & quomodo consentire posset Episcopus, vt Abbatia quædam separaretur ab eius dignitate Episcopali.

1 Episcopus quidam habebat incorporatam suæ dignitati Episcopali Abbatiam cuiusdam Monasterij, & eius prouentus, cum onere alendi Monachos, & erogandi sumptus necessarios ad cultum diuinum ibidem instituendum. Desiderabant Monachi habere Abbatē Monachum ex ipsis, atque adeò, quòd separaretur Abbatia ab Episcopatu. Episcopus non repugnabat, sed libenter onus illud gubernandi Monachos à se abijciebat; quærebat tamen, an posset consensum præstare, & an id coram Deo expediret: item qualem tunc & quantam redditūum portionem pro Abbatis, & Monasterij alimentis deberet assignare, cuius portionis separatio consequenter facienda erat à mensa Episcopali: supponebatur autem, id totum

non

non propria auctoritate, sed Summi Pontificis consensu faciendam esse.

2 Dico iam primis regulariter, & communiter loquendo, magis expedire, quod Monachi à Prælato Monacho regantur, qui sub eadem regula, & disciplina militans, multò meliùs eam notam habebit, & verbo pariter, ac exemplo poterit subditos ad perfectionem, & regularem obseruantiam dirigere: ideirco beneficia regularia conferri non posse, nisi Religiosis illius Ordinis, statutum est in Concilio Trid. sess. 14. cap. 10. quo loco sacra Congregatio Concilij de hoc interrogata respondit die 12. Decemb. ann. 1585. posse quidem ordinarios Collatores conferre portiones Monachales, & Canonicales, & similia simplicia beneficia Regularibus prouideri consueta non solùm eius Ordinis Professis, sed etiam secularibus, qui habitum suscipere, & Professionem emittere omnino teneantur: Abbatias tamen, & beneficia administrationem habentia, non nisi Professis, iuxta canones per Ordinarios inferiores conferri posse; imò apud aliquos, si eligatur in Abbatem huius Monasterij Monachus eiusdem quidem Ordinis, sed Professus in alio Monasterio, necesse est, quod priùs huic secũdo Monasterio aliquandiu hæreat, & Professionem nouam illic emittat, antequam Abbas ibi sit, vt ex *c. Abbate, de verb. signific.* colligit Panorm. *ibi num.* 4. Tanti referre existimatum fuit, quòd Monachi regerentur ab Abbate, qui omnino Monachus eiusdem omnino Professionis esset. Et quidem meritò, quia meliùs notam habebit regulæ obligationem, quam Abbas, vel Prælatus secularis, & melius sciet remedia opportuna applicare morbis religiosis. Adde, si à seculari Abbate regantur, occasionem magnam dari Monachis vagandi, & adeundi frequenter ad Palatium Episcopi, à quo in omnibus, vt ab Abbate, dependent, & ad quem in omnibus debent recurrere. Datur etiam iis occasio ambitionis non solùm apud Episcopum, sed apud eius ministros & domesticos, quos facile precibus, & muneribus sollicitabunt, vt per ipsos obtineant ab Episcopo, quæ desiderant: quæ pestis est religiosæ, & Monasticæ disciplinæ. Expedit ergo ad bonum regimen Monachorum, quod Abbatem habeant regularem ex eorum gremio, à quo regantur, nisi in casu aliquo raro, in quo adeò dissoluti essent Monachorum mores, vt sub Abbate proprio timendum meritò esset, ne maiorem peccandi licentiam sibi acciperent, quàm si ab Episcopo, tanquam ab Abbate dirigi, & coërceri possent; quòd rarissimum esset, & tunc expediret fortasse magis religiosum illum cœtum extinguere, quàm sub Religionis nomine eiusmodi licentiam, & morum relaxationem sustinere.

3 Addi, separationem illam vtilem esse posse, ad vitandum fomitem, & segetem assiduam querelarum, & litium; experientia enim constat, quandiu non taxatur id, quod Abbas secularis dare debeat pro victu Monachorum, & pro cultu diuino, ac expensis Ecclesiæ; semper Monachos de Abbate conqueri, quòd debito suo non satisfaciat; è contra verò Abbatem conqueri de Monachis, quod nimis lautè viuere velint, nec posse eorum importunis petitionibus satisfieri. Vnde Abbates Commendatarij iam ferè ad certam summam obligationem illam reduci curarunt: imò & vidi aliquando datam fuisse illis ex pacto pecuniam ad Monasterium alio loco ædificandum, ne ibi remanentes possent saltem circa habitationem, & eius reparationem lites quotidianas mouere; hanc ob causam, cùm olim indiuisæ fuissent partes redditmum pro Episcopo, pro Capitulo, pro fabrica Ecclesiæ, & pauperibus: postea tamen experientia docuit hanc totius massæ indiuisionem Seminarium esse perpetuum querelarum, & litium, quasi non benè singulis portiones suæ distribuerentur: ideóque semel diuisio facta fuit, & portiones singulis assignatæ, quo pacto controuersiæ cessarunt, nunquam alioquin cessaturæ: quod multò magis in casu nostro timeri potest, cùm Monachis semper odiosum sit, quod facultates sui Monasterij à secularibus administrentur, à quibus dependere debeant in suarum necessitatum subleuatione, quibus quidquid subtraheretur, in maiorem Episcopi vtilitatem cedere debet. Hoc autem aliter impediri non potest nisi taxando semel id, quod Monachis dari debet, & quod ab ipsis suo commodo, vel damno administrandum erit.

4 Qualis autem, & quanta eiusmodi portio assignanda sit, quæstio magis est facti, quàm iuris; debet enim prudenter considerari, qui, & quanti sumptus fieri soleant in victu, & vestitu Monachorum, & in cultu diuino, in ædium, & fabricæ reparatione, & aliis omnibus, ad quæ Abbas solet, & debet contribuere. Ad quos omnes sumptus assignari debent redditus sufficientes, & bona stabilia, quæ eos redditus affectant, debent ad hunc finem separari, & Monachis consignari, vt ab ipsis deinceps tanquam propria administrentur. Debent autem meo iudicio, eiusmodi bona ad eum finem eligi, quæ magis securos prouentus habeant, & minùs sint periculis exposita, tam quoad redditus annuos, quàm quoad capitale, & substantiam bonorum: imo electio, & optio videtur ipsis Monachis competere, vt intra eam summam eligant sibi ea bona stabilia, quæ magis secura esse existimabunt. Ratio autem est, quia nunc Episcopus primo loco tenetur prouidere Monachis, & Monasterio in iis omnibus, nec potest sibi retinere, nisi id, quod post eas expensas superest. Fiunt ergo ij sumptus semper ex redditibus magis certis, cùm omnes Abbatiæ redditibus obligati sint ad eos sumptus integrè soluendos. Æquitas ergo postulat, vt si certa bona stabilia ad hunc finem separantur, & deputantur, ea sint, quæ magis securos redditus promittere possint: imò, si iustitiæ rigor seruandus sit, putarem, plus aliquid in hac separatione designandum pro Monachis, quam sit illud, quod Episcopus solebat singulis annis illis dare, ponamus enim, quòd Episcopus, v. g. dabat illis 1000. aureos ad victum, & alias expensas: hos tamen ita dabat, vt si maior pars prædiorum Abbatiæ sterilis eo anno fuisset, adhuc ex parte alia, quæ fructus tulisset, sumptus illi semper soluendi essent. Hanc autem securitatem, separatione bonorum facta, Monachi amittunt, quia pro anno bona illa stabilia ipsis assignata sterilia fuerint, non accipient suas expensas ex aliis bonis, quæ apud Episcopum remanserunt. Hoc autem periculum, quod certè ob varios casus, & euentus periculum magnum est, debet aliquomodo compensari; nec id aliter fieri posse videtur, nisi augendo capitale, & redditus, ita vt hic excessus ordinarius suppleat defectum extraordinarium, qui timeri potest. Hæc autem omnia fieri non possunt, vt dixi, nisi interueniente consensu, & approbatione Summi Pontificis, ad quam petendam præcedere debet consensus Monachorum, & Episcopi, qui stantibus prædictis conditionibus, prudenter, & iustè illũ præstare potest.

DVBIVM XVII.

In quo respondetur ad duo quæsita circa officia propria Sanctorum Ecclesiæ Palentinæ.

5 QVæsitum fuit primò ex parte Capituli Ecclesiæ Palentinæ in Hispania, an possent

recitare in tota Diœcesi Officium de illo Sancto, cuius corpus, vel reliquia insignis esset in aliqua Ecclesia eiusdem Diœcesis? Videbatur affirmatiuè respondendum, propter speciale priuilegium Hispaniæ Ecclesiæ concessum à Greg. XIII in Bulla edita anno 1573. quæ incipit *Pastoralis officij*, & refertur integra in codice Officiorum Sanctorum Hispanorum, & ex parte affertur apud Quarantam *in summa Bullary, verb. Diuinum Officium*, & apud Lezan. *tom. 1. c. 12. n.* 34. cùm enim Pius V. concessisset Ecclesiis Hispaniæ, vt possent celebrare Officia propria Sanctorum illius Prouinciæ; quæ concessio ita vniuersalis poterat confusionem afferre, propter nimiam Sanctorum multitudinem, qua Officia feriarum ferè omnino impediri poterant; Gregorius eiusmodi concessionem ita declarauit: *vnamquamque Hispaniæ Ecclesiam eorum tantùm Sanctorum, qui in Breuiario non sunt descripti, Officia propria celebrare posse, qui vel illius Diœcesis sunt naturales, vel eius Ecclesiæ, vel Diœcesis sunt Patroni, vel eorum corpora, seu notabiles reliquiæ in Ecclesia, seu Diœcesi requiescunt; de aliis verò Sanctis, etiamsi sint naturales, vel Patroni alterius Diœcesis, etiamsi illorum corpora, vel notabiles reliquiæ in aliqua Ecclesia alterius Diœcesis requiescant; non celebretur Officium proprium, sed seruetur ordo Breuiarij Romani*, &c. In quibus verbis videtur clarè contineri concessio generalis, vt omnes Ecclesiæ vnius Diœcesis possint celebrare, & recitare Officium illius Sancti, cuius corpus, vel insignis reliquia conseruatur in aliqua Ecclesia eiusdem Diœcesis. Et in hoc sensu videtur hanc concessionem intellexisse, & illam praxim approbasse Ægid. Trul. *l. 1. in Decal. c. 7. dub. 14. n. 14.* & Castr. Pal. *tom. 2. tr. 7. de orat. disp. 2. punct. 2. n.* 10. qui vniuersaliter loquuntur de quolibet Sancto, cuius corpus sit in ea Diœcesi.

2 Contrarium tamen supponere & docere videntur alij Doctores, qui solum in ea Ecclesia, vbi corpus, vel insignis Ecclesia habetur, concedunt posse fieri Officium illius Sancti, quod quidem secluso illo priuilegio, & extra Hispaniam certissimum est, vt cum aliis docent Gauant. *in rub. Breuiarij, sect. 3. c. 3. num.* 5. Barbos. *de offic. Paroch. cap. 10. n. 7.* & Nouar. *in Lucerna, verb. Officium, n. 7.* Sed ipsimet etiam Doctores Hispani eam restrictionem in Hispania procedere fatentur, nec posse Officium ad totam Diœcesim extendi, vt fatetur nouissimè Anton. de Quintanad. *singularium tr. 7. sing. 17 n. 2. & 3.* & fundantur omnes in decreto sacræ Congregationis Rituum, quod iussu Vrbani VIII. appositum fuit in editione nouissima Breuiarij Romani, vbi inter alia hoc etiam apponitur. *Insuper vetuit & prohibuit celebrari per totam ciuitatem, vel Diœcesim, etiam de cuiusquam Ordinarij auctoritate Missam, vel festum cum Officio de Sancto, eo quod in loco adsit Ecclesia Parochialis, vel Regularis, aut Abbatialis, aut aliqua reliquia, sed tantùm in ipsius Sancti Ecclesia titulari, seu vbi asseruatur insignis reliquia, sed non alibi.*

3 Hoc tamen decretum, vt verum fatear, non caret solutione, vel interpretatione in casu nostro. Fatemur enim, de iure communi ita esse obseruandum; & secluso priuilegio Sedis Apostolicæ, cuiusmodi priuilegia in eo decreto non videntur reuocari, cùm in eo nulla sit clausula derogatoria, vel reuocatoria priuilegiorum: lex autem generalis sine ea clausula expressa non tollit etiam tacitè priuilegia etiam non contenta in corpore iuris, vt ex *c. 1. de constit. in 6.* cum communi Doctorum probat Suar. *lib. 3 de legib. c. 19. n. 2.* Imò ex cõtextu totius decreti colligi videtur, illud totũ tendere ad declarandum, quòd Episcopi, vel Prælati inferiores nõ possunt vllo prætextu, qualis esset, quòd Sanctus sit naturalis, vel quòd eius corpus intra Diœcesim requiescat, introducere eius Officium sine licentia speciali Sedis Apostolicæ, vel approbatione sacræ Congregationis Rituum. Ideo enim decretum sic incipit: *Sacra Rituum Congregatio declarauit, & decreuit, non potuisse post Bullam Pij V. de Breuiario Romano, neque posse locorum Ordinarios, tam seculares, quàm Regulares, addere Kalendariis, etiam propriis Sanctorum Officia, nisi ea duntaxat, quæ Breuiarij Romani rubricis vel sacræ Rituum Congregationis, seu Sedis Apostolicæ licentia conceduntur: neque propria auctoritate, quouis prætextu mutare ritum, qui habetur in Kalendario Romano, seu rubricis Breuiarij, in altiorem ritum: neque extendere concessa Officia de loco ad locum.* & postea additur: *De sanctis Episcopis locorum, Martyribus, ciuibus, & aliis festis, de quibus in Kalendario Romano, seu rubricis Breuiarij nihil habetur, vti etiam de Beatis nondũ canonizatis, nihil propria auctoritate constituatur, sed omnino consulatur sacra Rituum Congreg.* Vides totum decretum esse, ne ea fiant propria auctoritate, vel sine licentia Sedis Apostolicæ, aut sacræ Rituum Congregationis. Cùm ergo pro Ecclesiis Hispaniæ præcesserit Bulla, & licentia Sedis Apostolicæ, non erit hic vsus vllo modo contra hoc nouissimum decretum. Ex hoc ergo capite non videtur negandum, quòd Ecclesiæ Hispaniæ possint adhuc indulto illo Gregorij XIII. vti, & recitare Officium in tota Diœcesi de Sanctis, quorum reliquiæ insignes, vel corpora sint in eadem Diœcesi, prout in aliquorum Sanctorum Officio testatur Quintanaduenas *dicto tract. 7. sing. 17. n. 4.* vsum esse in Ecclesia Hispalensi: quamuis ipse *n. 3.* fateatur, in Ecclesia Toletana contrarium obseruari.

4 Ego quidem, stando in verbis dictæ Bullæ Greg. XIII. & decreti nouissimi Congregationis Rituum suprà relati, distinguendum putarem inter Sanctos, qui naturales fuerunt regni Hispaniæ, & inter illos, qui non sunt naturales, sed alienigenæ; quorum tamen corpora, vel Reliquiæ insignes in Hispania asseruantur. Nam Greg. XIII. in prædicta Bulla, dum cõcedit Officiũ pro tota Diœcesi, videtur solùm loqui de Sanctis naturalibus, & Hispanis; de his enim solis loquutus fuerat Pius V. quando in vniuersum eorum Officia pro tota Hispania videbatur concessisse, quod quia nimium erat propter eorum Sanctorum multitudinem, ideò Greg XIII. declarauit, solùm intelligi respectiuè, vt in qualibet Diœcesi fieri posset Officiũ eorum Sanctorum, qui vel naturales illius Diœcesis sunt, vel eius Patroni, vel quorum in ea Diœcesi reliquia insignis habeatur, nimirum si Sancti illi sunt Hispani; de iis enim solis loquutus fuerat Pius V. cuius concessionem declarare, vel moderari volet ibi. Gregorius, qui noluit singulas Ecclesias Hispaniæ posse recitare Officium de omnibus Sanctis Hispanis, sed singulas de iis Sanctis Hispanis, qui vel naturales essent eius Diœcesis, vel quorum ibi reliquiæ insignes habeantur. Porrò non fuisse ibi Gregorium loquutum de Sanctis alienigenis, quorum corpora sunt in Hispania, constare videtur apertè ex eadem Bulla, vbi paulò pòst idem Pontifex addit aliam concessionem, his verbis: *Item concedimus, quòd qualibet Ecclesia, & Monasterium Hispaniæ habens aliquas reliquias insignes, puta, caput, brachium, vel crus alicuius Sancti, etiam alienigenæ, non exsistentis in Breuiario, vel de quo in dicto Breuiario sit tantùm commemoratio, illius festiuitatem celebrare, & Officium duplex facere*, &c. Vbi apertè distinguit Sanctos alienigenas à Sanctis Hispanis, & de Sancto alienigena, cuius insignis reliquia habetur, concedit Officium duplex illi soli Ecclesiæ, vel Monasterio, vbi habetur reliquia: quod certè frustrà concederent, si iam concessum esset in verbis præcedentibus Officium pro tota illa Diœcesi. Fatendum ergo est, concessionem præcedentem fuisse pro solis Sanctis Hispanis, hanc verò secundam loqui

de

de alienigenis,sed cum limitstione sd Ecclesiam, vbi reliquia habetur. Si autem Sanctus non sit alienigena,sed Hispanus, credibile est ex vi Bullæ Gregorij XIII. posse fieri in tota Diœcesi, in qua habetur reliquia insignis Officium saltem semiduplex, dico, *ex vi Bullæ*, quia oportet attendere ad vsum singulorum locorum, qui ostendit,an & quomodo concessio illa in singulis locis acceptata fuerit:sicut etiam considerandum erit, an sacra Congregatio Rituum eiusmodi Gregorij concessionem reuocauerit aliquando etiam pro Hispania: nam Quintanadueñas *dicto sing.* 27. *n.* 3. affert aliquas Congregationis declarationes contrarias dictæ concessioni, nempe in Calagur. 1. Sept.1612.& in Conchensi 15.Martij 1618. quæ vtique videntur de Ecclesiis Hispanis egisse,& hæc dicta sunt ad 1.quæsitum.

5 Secundò ab eodem Capitulo quærebatur, an approbandum videretur,quòd in sua Ecclesia Palentina die 21. Octobris Officium fieri soleat duplex sanctarum Vrsulæ, & sociarum eius,propter caput vnius ex illis, quod ibi asseruatur, & rursus die sequenti fiat etiam Officium duplex S.Cordulæ, quæ fuit vna ex sociis S.Vrsulæ, cuius etiam caput ibidem habetur.Ratio autem dubitandi erat, quia quamuis S. Cordula passa fuerit die sequenti, Ecclesia tamen videtur eas omnes simul die præcedenti celebrare.

6 Dixi tamen, in primis diligenter examinandum, an verè illud sit caput S. Cordulæ; audio enim Mediolanenses affirmare, quòd apud ipsos sit,imò & Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium die 22. Octob. approbare videtur historiam de translatione S.Cordulæ contentam in vita Alberti Magni part. 5. c.9. Si tamen sufficienter constaret de veritate, & identitate illius reliquiæ, crederem posse in Ecclesia Palentina, vbi habetur,fieri seorsim Officium duplex de ea, die 22.Oct. postridie festi SS.Vrsulæ, & sociarum,cùm ipsa non cum aliis, sed die sequenti passa sit.Fateor,Ecclesiam aliquando coniungere eâdem die in Officio eos Martyres, qui diuersis diebus mortui sunt. Sic enim celebrat die 18.Iulij festum S. Symphorosæ, & eius filiorum, cùm tamen Symphorosa non eadem die cum filiis, sed die prædenti fuerit occisa.Sic 9.Ianu. S. Iulianus celebratur,& coniungitur cum multis sociis, qui non eadem die mortui sunt. Similiter die 22.Sept. celebrat omnes socios S. Mauritij, qui tamen non omnes eadem die obierunt. Item die 28.Febr. coniungit in Martyrologio omnes illos, qui Alexandriæ sese deuouerunt, vt peste infectis ministrarent, & in eo pro ministerio obierunt, quos certum est, non omnes eadem die obiisse. Sic etiam die 14.Iun.collocantur simul plurimi sancti Martyres, qui Romæ sub Nerone Imperatore successiuè necati sunt, & alibi sæpè idem facit. Aliquando tamen separat in cultu eos, qui diuersis diebus mortui sunt, licèt in Martyrio socij fuerint: vt de facto separat S. Fœlicitatem à suis filiis;S.Romanum à S. Laurentio, & alios similes, quod idem facit in S.Cordula, cuius Martyrium legit in Martyrulogio die sequenti, postquam lectum fuerat Martyrium S. Vrsulæ,& eius sociarum.Voluit ergo, quòd in Officio diuino separarentur: nam lectio Martyrologij, quæ in Choro ad Primam quotidie recitatur, pars est Officij diuini: & constat ex rubrica 2. eiusdem Martyrologij, debere legi Sanctorum memoriam die præcedenti eorum festum:quare,cùm Ecclesia recitet in Choro martyrium S.Cordulæ die 21.Octob. eo ipso vult, quòd de ipsa Officium fiat, vbi id faciendum sit die sequenti, quæ est 22.eiusdem mensis.Vnde non videtur reprobanda, sed potiùs omnino retinenda illa consuetudo recitandi Officium S. Cordulæ die 22.seorsim ab eius sociis, cùm hoc sit iuxta mentem Ecclesiæ Romanæ, quæ eo modo,quo recitat Officium S.Cordulæ,recitat seorsim,& die diuersa,cùm in Choro ad Primam legit eius martyrium die sequenti, postquam legerat martyrium Vrsulæ,& sociarum.

DVBIVM XVIII.

An expediat Episcopum taxare Missæ stipendium,ita vt maius accipi non possit, nec dari.

1 EPiscopus quidam zelo ductus omnem auaritiæ speciem à Sacerdotibus tollere desiderans, edictum promulgauit, quo pro data sibi à Sacrasancta Synodo Tridentina potestate, atque vt Apostolicæ Sedis super hac re delegatus ad tollendos abusus circa Missæ sacrificium introductos, omnibus Sacerdotibus secularibus, & regularibus districtè prohibuit,ne quis sub quouis prætextu,aut quæsito colore neque indirectè poscat in posterum; vel recipiat pro qualibet Missa quocumque festo, vel feriali die celebranda maiorem eleemosynam, vel stipendium supra taxam ab eodem Episcopo ibidem præscriptam, sub pœna suspensionis à Diuinis ipso facto incurrenda, & addita obligatione restituendi totum excessum iis, qui dedissent. Rursus largientibus eleemosynas, vel stipendia probibuit,ne supra taxam darent, vel offerent sub pœna excommunicationis latæ sententiæ eidem Episcopo reseruatæ. Si verò dantes non essent singulares personæ,sed communitates, Congregationes,Confraternitates, &c. sub pœna interdicti etiam ipso facto incurrendi. Putabat autem Episcopus, se id totum prohibere posse etiam sub censuris, ex potestate sibi tradita in Concilio Tridentino *sess.* 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ;vbi statuitur, vt Episcopus procedat, etiam vt delegatus Sedis Apostolicæ ad probibenda omnia, quæ à tanti sacrificij dignitate aliena sunt, & nominatim circa auaritiam Sacerdotum, & cuiusuis generis mercedum conditiones,& pacta, necnon importunas,atque illiberales eleemosynarum exactiones, potius quam postulationes,aliaque huiusmodi. Dubitatum ergo fuit, an virtute horum verborum potuerit Episcopus ita rigidè procedere etiam contra spontè,& liberaliter dantes,& contra accipientes à spontè, & liberaliter dantibus.

2 Dixi primò,non videri posse taxari eandem eleemosynam pro omnibus, & singulis Missis in vniuersum:nam in primis, si Missa solemniter cantanda sit, non est rationabile, quòd non detur maior eleemosyna,quàm soleat dari, quando sine cantu simplex,& priuata Missa recitatur, vt docent Suarez *tom.3.in 3. part.disp.*88.*sect.*4. Bonacina *de Sacramentis*, *disp.*4. *quæst.vlt.punct.*8.*n.*13 Lezan. *tom.*4.*verb.Missa*,*n.*23. & alij, quos afferunt. Nec Diana *part.* 2.*tr.de celebratione Missarum resol.* 9. quem Lezana pro contraria sententia affert, id negat;non enim loquitur de Missa cantata, sed de Missa in die festiuo dicenda, pro qua negat ratione diei festiui posse accipi duplicatum stipendium; quia id dicit prohibitum iam esse in decretis sacræ Congregationis Concilij. Sed re vera in iis decretis neque hoc probibetur, sed solùm, quòd Sacerdos, qui accepit stipendia, vt duas Missas celebraret, velit vnica Missa satisfacere. Aliud verò est, si detur ei duplicatum stipendium, vt in die festiuo, vel cum solemnitate, & cantu vnam Missam celebret; de quo casu sacra Congregatio nihil decreuit.

3 Deinde potest augeri stipendium, & eleemosyna, si Missa celebranda imponatur tempore, vel loco magis incommodo, vt si debest summo manè ire ad

celebrandum, vel è contra expectare post meridiem, vel ire ad locum valde distantem, præsertim cum æstu vel imbre, aut similia incommoda pati, quæ omnia rationabiliter maius stipendium merentur, vt dixi *disp. 11. de Eucharistia, sect. 1. num. 11.* non ergo potest vnum & idem stipendium præscribi, ita vt nonquam etiam positis grauioribus circumstantiis extrinsecis possit augeri.

4 Dixi secundò, potuisse Episcopum finem intentum corrigendi abusus obtinere indirectè, absque eo quòd veniret ad rigidam prohibitionem pinguioris eleemosynæ vllo casu dandæ, vel accipiendæ: si enim ex Sacerdotum auaritia abusus irrepserant, eo quòd ij maiorem eleemosynam peterent, & extorquerent; poterat Episcopus lege sua iustum, & rationabile Missarum manualium stipendium taxare; quia taxatione posita, excessus iure ipso esset iniustus, & restitutioni obnoxius. Nam, licèt stipendium illud non sit in rigore pretium Missæ, quæ inuendibilis est, imitatur tamen rerum pretia, & ideo debetur ex iustitia ad sustentationem totalem, vel saltem partialem Sacerdotis, vt dixi *loco citato* de Eucharistia, & me etiam citato explicat Pelliz *in manuali Regular. tom. 1. tract. 5. c. 9. n. 56.* Quare, sicut in aliis rebus pretium lege taxatum est pretium iustum, quod excedere venditori non licet; sic postquam stipendium Missæ manualis lege publica taxatum est, illud erit iustum stipendium, atque adeò non poterit Sacerdos sine iniustitia maius stipendium exigere imò tenebitur postea restituere totum excessum ei, qui dedit, vtpote iniustè acceptum: sicut venditor in foro conscientiæ debet restituere id totum, quod supra iustum pretium accepit.

5 Dixi denique tertiò, Episcopum non debuisse ita generaliter prohibere Sacerdotibus, ne vnquam pinguius stipendium, vel eleemosynam acciperent, etiam à sponte dantibus, & multò minùs debuit prohibere petentibus Missas, ne illud spontè darent. Imò ea etiam prohibitione posita, parum efficax esset, si ipsi re vera vellent sponte dare; possent enim ipsi saltem post Missam celebratam, dicere Sacerdoti, se illum excessum non dare in stipendium Missæ, sed ex deuotione gratis omnino illum donare: quare Sacerdotes possent illum accipere, cùm non acciperent pinguius stipendium, sed donum gratis datum, quod ipsis prohibitum non erat. Sicut dici etiam solet, quòd licèt alij Canonici non possint Canonico non assistenti in Choro remittere singuli partem, quæ ad illos pertinet de eius distributione; postquam tamen inter ipsos præsentes distributa fuit, possunt singuli donare suam partem illi, qui Choro abfuit, dummodo id non fiat in fraudem legis, nec pactum præcesserit, sed ex amicitia singuli donent, vt cum aliis docet Thomas Sanchez *lib. 2. consil. cap. 2. dub. 109.* quia donare non est remittere. Sic ergo prohibita solutione stipendij, non prohibetur donatio ex amicitia, vel deuotione; quare posset, qui Missam petit, non obstante edicto Episcopi, dicere: Ego do tibi vnum solùm Iulium pro stipendio Missæ, sed rursus dono tibi ex deuotione alios duos Iulios ex mera liberalitate, & hoc modo redderetur inefficax prohibitio quoad eam partem.

6 Porrò, non debuisse Episcopum ita vniuersaliter prohibere excessum voluntarium stipendij, probari potest ex vsu laudabilium fidelium, qui ex maiori deuotione erga res sacras, & ex maiori reuerentia erga Sacerdotes, solent instituere Capellanias, vel Missas perpetuas, assignando pro singulis Missis tres, vel quatuor, aut plures Iulios, vt Capellanus magis decenter, & honorificè viuat, qui vsus ab omnibus approbatur. Cur ergo in Missis manualibus damnandus est, qui ex iisdem pietatis, & religionis motiuis velit pinguius stipendium Sacerdoti elargiri præsertim cùm in eiusmodi eleemosynis attendi etiam soleat dignitas dantis eleemosynam, & turpe sibi putet Princeps; & indecorum, si in danda eleemosyna seruet eandem regulam, & mensuram, quam homo plebeius, & pauper. Et quidem mirum esset, quòd Princeps, vel nobilis vir duplo, vel quadruplo maius stipendium soluat famulo suo, quàm soleat soluere homo plebeius: Sacerdoti verò, cuius ministerio vtitur, vt per ipsum sacrificium Deo offerat, non possit maius stipendium dare, quàm homo ex infima plebe dare soleat. Meritò ergo Pellizarius *dicto tract. 5. cap. 9. sect. 3. n. 56.* dicit, taxationem stipendij in Missis, sicut non cogit Sacerdotem, ne minus accipiat, si velit, ita non impedire dantes illud, ne maius, & pinguius dare possint, si velint.

7 Ad summum ergo potuisset Episcopus prohibere, ne Sacerdotes plus exigant, aut accipiant præcedente pacto, vel exactione explicita, vel implicita, directa, vel indirecta: hæc enim redolent, & præ se ferunt speciem auaritiæ ex parte Sacerdotum, atque adeò prohiberi possent ab Episcopo, sicut alij abusus, & cõsuetudines, quæ circa Missæ sacrificiũ indecentiam aliquam continent, vt statuitur in dicto decreto Concilij Tridentini. Quòd verò fideles ex mera pietate, & maiore deuotione sponte largiantur maiorem eleemosynam, & stipendium Sacerdoti illud non exigenti, nullam continet irreuerentiam, & indecentiam circa Missas, sed maximam reuerentiam, & pietatem. Quare non apparet, quomodo virtute præfati decreti Concilij Tridentini, id possit Episcopus prohibere. Sicut prohiberi potest in vniuersum, ne testator iubeat dari Religiosis, vel Clericis eius funus comitantibus duplo maiorem eleemosynam, quàm communiter in aliis funeribus dari soleat: vel plures, & maiores cereos dari Ecclesiæ, in qua sepelitur, quàm dari soleant; hæc enim omnia nullam indecentiam, aut irreuerentiam continent, sed signa sunt pietatis, & reuerentiæ, vt constat.

DVBIUM XIX.

Vtrùm Archidiaconus dispensatus à Summo Pontifice in defectu ætatis, possit habere votum in Capitulo.

1 NObilis quidam iuuenis prouisus fuit à Summo Pontifice de Archidiaconatu Ecclesiæ Cathedralis, quæ non erat prima dignitas post Pontificalem, & simul dispensatus fuit in defectu ætatis requisitæ, his verbis: *Nos tibi, &c. Archidiaconatum prædictum cum omnibus iuribus, & pertinentiis suis, Apostolica auctoritate conferimus, & de illo etiam prouidemus, decernentes, &c. non obstantibus cõstitutionibus Apostolicis, dictaque Ecclesia etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus contrariis quibuscunque. Nos enim tecum, etiamsi non sis in ætate legitima ad sacros Ordines suscipiendos constitutus, nihilominus vt Archidiaconatum prædictum ex nunc recipere, & quoad vixeris, retinere liberè, & licitè valeas, constitutionibus, & ordinationibus, statutis, & consuetudinibus supradictis, &c. de speciali gratia derogamus, &c. Volumus tamen, vt Ordinem, quem ætas postulauerit, scilicet Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, suscipere tenearis.* Dubitatum ergo fuit, an positus iam in possessione Archidiaconatus, non tamen suscepto Ordine sacro, posset virtute prædictæ dispensationis habere vocem in Capitulo.

2. Videba

2 Videbatur affirmatiuè respondendum, propter illa verba generalia, *Archidiaconatum prædictum cum omnibus iuribus, & pertinentiis suis.* nam inter alia, quæ Archidiacono competunt, ratione suæ dignitatis, vnum est de Ecclesiæ consuetudine, vt ad ipsum spectet, absente Decano, connocate Capitulum, & in eo proponere, & resolutiones accipere, idque eum præstare posse, etiamsi non sit in Saeris, cùm iste sit actus iurisdictionis, qui competit Archidiacono, etiam in Sacris non constituto, & ad Decanum non spectat ratione Ordinis, sed antiquitatis, & superioritatis, respondit olim sacra Congregatio Concilij, vt habetur in eius declarationibus impressis super *cap. 4. de reformatione, sess. 22.* Vnde multò magis accedente dispensatione Sedis Apostolicæ, vt possit habere Archidiaconatum cum omnibus iuribus, & pertinentiis suis.

3 Adhuc tamen videtur, dispensationem illam non sufficere, vt vocem habeat in Capitulo, quamdiu in Sacris non fuerit. Est enim doctrina satis communis apud omnes, dispesationem esse odiosam, atque adeò strictè interpretandam, ita quidem, vt non sit omnino inutilis, & frustratoria, (aliquid enim debet operari, sed itavt habito aliquo effectu non extendatur ad alia, quæ in ea non explicantur, de qua regula vltra alios videri potest Gonzal. *super regul. Cancellariæ gloss. 15. num. 29.* vbi affert verba regul. 50. Cancellariæ, quibus dicitur: *Dispensatio non venit sub quacunque signatura in quauis gratia, nisi totaliter gratia effectum huiusmodi dispensationis concernat, vel aliàs nihil conferat, vel operetur.* de quo etiam videri potest Thomas Sanchez, alios referens *lib. 6. de matrim. disp. 1. num. 3. &* 20. vbi exemplum affert illius, qui dispensatus est, ne resideat in beneficio, neque enim ideo dispensatus est, vt fructus percipiat, qui absentibus dari non solent. & *num. 21.* addit, dispensationem non extendi ad annexa separabilia, quoties id, super quo principaliter dispensatur, potest sortiri effectum, licèt non ita plenè, & facilè, sicut si esset dispensatus etiam super antecedenti, & consequenti. In casu autem nostro sunt duo separabilia, habere Archidiaconatum sine ætate ad eum requisita, & habere vocem in Capitulo sine Ordine sacro: quare dispensatio potest sortiri suum effectum quoad primum, quamuis non extendatur ad secundum, quod in dispensatione non fuit explicatum. Nec est simile, quando aliquis habens Canonicatum dispensatur, vt fiat Subdiaconus ante ætatem requisitam ad hunc Ordinem, quo casu consequenter poterit habere vocem in Capitulo, quam ideo solùm non habebat, quia non erat in Sacris, quare dispensatus ad Ordinem, & eo suscepto, potest sine alia dispensatione habere vocem in Capitulo, vt cum aliis docet idem Sanchez *ibi num. 23.* At in casu nostro sunt duo impedimenta diuersa. Primum est defectus ætatis ad dignitatem illam habendam. Secundum est defectus Ordinis sacri ad habendam vocem in Capitulo. Primum habetur ex Tridentino *sess. 24. c. 12. de reformat.* Secundum verò ex eodem Tridentino *sess. 22. c. 4. de reformat.* In primo ergo impedimento fuit dispensatum in casu nostro, quæ dispensatio non debet extendi ad secundum, de quo in rescripto nihil dicitur, & quod benè potest remanere, etiamsi primum ablatum sit, cùm sint effectus omnino separabiles.

4 Nec obstant verba illa rescripti, quibus dicitur, dati Archidiaconatum *cum omnibus iuribus, & pertinentiis suis, &c.* Responderi enim potest, illa verba habere suum effectum, quamuis ante Ordinem sacrum non habeatur vox in Capitulo: nam ius Archidiaconi, vel Canonici non est habere semper vocem in Capitulo, sed habere illam, quando fuerit in Sacris: datur ergo in casu nostro Archidiaconatus Oratori cum omnibus iuribus suis, quorum vnum est habere vocem in Capitulo, quando fuerit in sacris. Sicut etiam inter iura Cardinalatus vnum est habere vocem actiuam in electione Summi Pontificis, quando saltem in ordine Diaconatus fuerit; quod ius datur Cardinali, quando fit Cardinalis: non tamen potest habere vocem actiuam in electione Summi Pontificis, nisi fuerit promotus ad Ordinem dictum Diaconatus; quia hoc solùm est ius, quod accipit cum Cardinalatu, nempe ad vocem actiuam, si habuerit Ordinem sacrum saltem Diaconatus. Similiter ergo in casu nostro conceditur Archidiaconatus cum iuribus suis, quorum vnum est habere vocem in Capitulo, quando fuerit in Sacris, quo pacto verificantur verba illa concessionis, præsertim cùm dispensatio sit strictè interpretanda, vt diximus, & satis sit, si in aliquo sensu proprio verificantur.

5 Nec etiam obstant verba illa rescripti, *non obstantibus constitut. Apostolicis*, &c. quia in primis eiusmodi clausula derogatoria non inducit dispensationem, nisi ex aliis claris verbis id constet, vt cum aliis notat Gonzalez *dicta gloss. 55. numer. 32.* Deinde, quia eiusmodi derogatio generalis, quamuis tollat obstantias perpetuas, non tamen tollit temporales, vt ex Rota, & aliis notat idem Gonzalez *gloss. 21. numer. 30.* impedimentum autem in casu nostro ad vocem in Capitulo non erat perpetuum, sed temporale, donec adueniente ætate susciperet Ordinem sacrum, quem quidem breui interuallo accipere poterat, nempe post annum à concessione præbendæ, cùm tunc temporis narrauerit se inchoasse 55. ætatis annum. Denique ex ipsis verbis derogationis constare videtur, non derogasse Pontificem constitutionibus contrariis ad effectus habendi vocem in Capitulo sine Ordine sacro, sed ad effectus obtinendi Archidiaconatum ante ætatem legitimam; post verba enim illa, *non obstantibus &c. contrariis quibuscumque*, statim immediatè addit: *Nos enim tecum etiamsi non sis in ætate legitima ad sacros Ordines suscipiendos constitutus, nihilominus, vt Archidiaconatum prædictum ex nunc recipere, & quoad vixeris retinere liberè, & licitè valeas constitutionibus, & ordinationibus, statutis, & constitutionibus supradictis*, &c. *de speciali gratia derogamus.* quæ verba satis apertè limitant derogationem, vt solum intelligatur ad effectus accipiendi, & Archidiaconatum, non ad effectum vocis in Capitulo sine Ordine sacro, qui effectus, vt dixi, separabilis est ab adeptione, & retentione Archidiaconatus, & ideo dispensatio, & derogatio odiosa non videtur ad illum effectum extendenda.

DVBIVM XX.

An possit Episcopus prohibere, ne Regulares concionentur in suis Ecclesiis diebus Quadragesimæ, quibus eadem hora habetur concio in Ecclesia collegiata eiusdem loci.

1 PRohibuit id de facto quidam Episcopus, & procedere volebat contra Regulares non obedientes: qui fortasse intentionem suam fundare poterat, primò in verbis Concilij Tridentini *sess. 24. cap. 4. de reformat.* vbi prohibetur, *ne vllus secularis, siue Regularis, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, contradicente Episcopo, prædicare præsumat.* nam in casu nostro Episcopus expressè contradicebat, ne illis diebus, vel horis prædicarent. Secundò fundari poterat in verbis Gregorij XV. *in constitutione de exemptorum princil.* edita anno 1622. vbi habetur, quòd Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ delegatus habeat aucto-

ritatem

titatem coërcendi, ac puniendi quoscumque exemptos, tam seculares, quàm Regulares qui io alienis Ecclesiis, aut quæ suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia, & in Ecclesiis suis, aut suorum Ordinum, non petita illius benedictione, aut ipso contradicente, prædicare præsumpserint. Poterant ergo puniri ab Episcopo io casu nostro, qui ipso contradicente, iis diebus, & horis prædicabant. Denique confirmari potest ex declaratione sacræ Congregationis, quam ex Gauanto *in Manuali Episcoporum, verb. Concio sacra* refert Lexana, *tom. 3. verb. concionari, num. 13.* qua dicitur posse prohiberi ab Episcopo concionem non solitam extra cathedralem tempore Aduentus, & Quadragesimæ. Nam in casu proposito Episcopus allegabat, non fuisse solitum, vt extra Collegiatam iis diebus conciones haberentur.

2 Contra hanc tamen Episcopi prohibitionem videtur in primis obstare, quod habetur *in Clement. Dudum, de sepulturis*, in qua solùm prohibentur Regulares prædicare in suis Ecclesiis illa hora, qua Episcopus prædicare voluerit, vel coram se solemniter prædicari. Vnde multi dicunt, semel petita benedictione Episcopi, non posse Prædicatores Regulares prohiberi ab Episcopo, ne in Ecclesia sui Ordinis concionentur, sed posse eos, etiam Episcopo contradicente prædicare, ita Miranda, Barbosa, & Peirinus, quos affert, & sequitur Diana, *part. 4 tr. 2. de dubiis Regularium, res. 58.* qui addit, ratione scandali, practicè loquendo, debere Regularem, prohibente Episcopo, à prædicatione abstinere.

3 Afferunt etiam aliqui ad hoc probandum Breue quoddam Vrbani VIII. datum 30. Ianuarij 1629. vbi habetur, *Quod dicitur, Regulares non posse Verbum Dei prædicare sine Episcopi licentia, id locum sibi vendicat in his tantùm Ecclesiis, quæ sui Ordinis non sunt; cùm in aliis Ecclesiis sui Ordinis sufficiat Episcopi benedictio petita, licèt non obtenta: ita tamen, vt, si Episcopus non modò benedictionem simpliciter non concesserit, verùm etiam Regularibus prohibuerit, quo minus prædicent, tunc illo contradicente, in sui quidem Ordinis Ecclesiis liceat illis prædicare, quemadmodum sacri Concilij decretis salubriter cautum est.* quæ eadem ferè verba refert Lexana, *tom. 3. verb. concionari, n. 7.* ex Nouario, & aliis tanquam declarationem datam à sacra Congregatione 20. Ianuarij 1629. Ego tamen vtrobique credo errorem litteræ subrepsisse, vt obseruauit benè Pellizarius, *in Manual. Regul. tom. 2. tract. 7. de priuilegiis, cap. 2. sect. 1. quæst. 3. num. 4* qui monet, in originali illius Breuis additam esse particulam *non*, & dici, *non liceat illis prædicare, quemadmodum sacri Concilij Tridentini*, &c. vt testantur ij, qui originale Breuis viderunt. Et quidem ex contextu verborum id satis constat. Primò ex illis verbis, *ita tamen* nam aduersatiua *tamen*, significat exceptionem oppositam verbis præcedentibus, quibus dictum fuerat, sufficere benedictionem petitam, & non obtentam: excipitur tamen statim casus, quo Episcopus non solùm benedictionem non concesserit, sed etiam expressè prohibuerit, in quo sensu cohæret benè tota littera, quæ alias non cohæret. Secundò, quia dicitur, id esse iuxta id, quod in Concilio Tridentino salubriter cautum est: constat autem in Concilio Tridentino, *sess. 24. cap. 4. de reformat.* prohiberi, *ne vllus secularis, siue Regularis, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, contradicente Episcopo, prædicare præsumat.* Quomodo ergo poterat decretum Concilij ab Vrbano VIII. allegari, vt etiam contradicente Episcopo, posset Regularis io Ecclesia sui Ordinis prædicare?

4 Meliùs afferri posset pro hac parte declaratio quædam sacræ Congregationis facta 5. Iunij 1590. sub hæc verba: *Non debent impediri Regulares, quo minus in Quadragesima concionem habeant in suis Ecclesiis, etiamsi non fuerit consuetudo.* quam declarationem refert Gauantus *in Enchirid. Episcoporum, verb. Regularium iura sub Episcopis, num. 35.* & ex ipso eandem refert Pellizarius, *vbi suprà num. 5.* quæ videtur continere casum nostrum in propriis terminis. Nec videtur obstare illa alia declaratio, quam ex eodem Gauanto *supra* retulimus, in qua dicitur, posse Episcopum prohibere concionem non solitam extra cathedralem tempore Aduentus, & Quadragesimæ: nam in primis ibi non agitur de Regularibus concionantibus in propriis Ecclesiis, qui vt magis priuilegiati, debuissent exprimi nominatim. Deinde, quia ibi sermo erat de concursu in concione cum Cathedrali, in qua concio est magis priuilegiata propter præsentiam Episcopi, qui potest prohibere, vt *suprà* vidimus, ne ipso prædicante, vel faciente coram se solemniter prædicari, alibi prædicetur: nostro autem casu concursus erat solùm cum Ecclesiis Collegiatis, in quibus concio habebatur.

5 Sed, vt verùm fatear, semper restat difficultas ex verbis Tridentini, quibus generaliter negatur, posse Regulares etiam in propria Ecclesia prædicare, contradicente Episcopo. Scio, aliquos apud Dianam, *part. 7. tract. 12. resolut. 24.* explicare verba illa Concilij, de casu, quo Episcopus vult prædicare, vel coram se prædicari. Sed certè verba Concilij sunt vniuersalia, vt legenti constat. Video etiam, posse aliquem respondere, ibi non agi de prohibitione ipsius concionis, sed de prohibitione facta alicui in particulari, ne ipse concionetur. Aliud enim est, quod Episcopus prohibeat alicui Regulari, ne prædicet, quod Concilium voluit posse fieri ab Episcopo, qui propter vitam vel doctrinam minùs decentem poterit prohibere alicui munus concionandi. Aliud verò est, quod prohibeat vniuersaliter, ne vllus in tali loco concionetur, quod videtur esse contra facultates concionandi Regularibus à Summis Pontificibus concessas, de quo casu non videtur agi io prædicto loco Concilij Tridentini. Sed tamen hanc responsionem non admitteret P. Suarez, qui *tom 4. de Religione, tract. 10. lib. 9. cap. 1. numer. 30.* supponit, quamuis alia iura deessent, ex vi illorum verborum Tridentini, posse Episcopum prohibere, ne ipso prædicante, vel faciente coram se solemniter prædicari, Regulares etiam in propriis Ecclesiis concionentur; quia iam eo casu prædicarent Episcopo prohibente, quod vniuersaliter à Tridentino prohibetur. Supponit ergo, prohibitionem illam generalem concionis tali loco, & hora faciendæ comprehendi sub illa regula vniuersali contenta in Concilio Tridentino, nolente, Regulares concionari in propriis Ecclesiis, nisi petita ab Episcopo benedictione, & ipso Episcopo non contradicente.

6 Possent fortasse hæc omnia concordari iuxta eiusdem Concilij mentem, distinguendo duplex debitum, quod in diuersis personis considerari potest. Vnum est ex parte ipsorum Regularium, qui concionari volunt: alterum est ex parte Episcopi, qui contradicit. Et quidem Regulares ipsi videntur non posse, contradicente Episcopo, adhuc concionari; id enim significant verba Tridentini, & verba etiam Vrbani VIII. suprà relata, qui in hoc sensu explicat mentem Tridentini: & indecens sane esset, & scandalum generaret, quòd Regulares, contradicente Episcopo, concionarentur, nec posset fructus ex tali concione sperari, sed meritò timeri possent iurgia, & detrimenta spiritualia, vt in simili dixit Suarez, *dicto cap. 1. num. 9 de Religioso*, cui Episcopus iniustè negat licentiam necessariam ad prædicandum, quem quidem dixit debere adhuc à concione abstinere, donec licentiam obtineat. Si autem sermo sit de ipso Episcopo,

Episcopo, requiritur quidem causæ iusta, vt contradicat Religiosis volentibus in proprijs Ecclesijs prædicare: quæ causa non videtur sufficiens esse in caso nostro, præsertim in concursu, non cum Cathedrali, sed cum Collegiata: vnde non mirum, quod sacra Congregatio eiusmodi causam non approbauerit. Quamuis ergo ipsi Regulares abstinere debeant à concione contradicente Episcopo; possunt tamen ab eiusmodi contradictione reclamare coram sacra Congregatione, ad quam spectat monere Episcopum, prout sæpe fecit, vt ab eiusmodi prohibitione, & contradictione desistat. Atque ita omnia debito ordine fiunt, seruata reuerentia Episcopis debita, & ablata scandali occasione, quod ex inobedientia, & resistentia Regularium oriretur; & cohibita etiam Episcoporum licentia, dum per eorum Superiores monentur, & coguntur ab indebitis prohibitionibus, & contradictionibus desistere, quo pacto, ni fallor, omnia iuxta Tridentini mentem concordari possunt.

DVBIVM XXI.

An Episcopus possit procedere ad taxam contributionis pro Seminario faciendam cum tribus solis deputatis, renuente Clero quartum eligere.

1 Vt Seminarium Clericorum iuxta decretum S. Concilij Tridentini in vnaquaque Diœcesi erigitur, decreuit idem Concilium *sess. 23. cap. 18. de reformatione*, vt Episcopus statuat, & taxet portionem ex fructibus singulorum beneficiorum detrahendam pro expensis Seminarij, cum consilio tamen duorum Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter ab ipso Capitulo eligatur, itemque duorum de Clero ciuitatis, quorum alterius electio ad Episcopum, alterius verò ad Clerum pertineat. Cùm ergo iuxta tenorem huius decreti tres iam electi essent, qui Episcopo assisterent, & desideraretur solùm electio quarti deputati, qui à Clero eligendus erat, Clerus noluit ad eius electionem deuenire. Vnde Episcopus dubitauit, an sine quarto deputato, & cum solis tribus iam ritè electis posset procedere ad taxationem contributionis designandam. Ratio autem dubitandi esse poterat, quia ex verbis Concilij videtur requiri pro substantia horum actuum, quòd fiant cum consilio illorum quatuor deputatorum. Vnde Congregatio Concilij 13. Ianuarij 1594. respondit, vnionem ab Episcopo factam Seminario absque consilio quatuor deputatorum, iuxta præscriptum Concilij Tridentini, non esse validam, prout habetur in declarationibus Congreg. impressis. Idem ergo dici deberet à fortiori de taxatione contributionis faciendæ, pro qua idem Concilium magis clarè, & expressè requirit consilium quatuor deputatorum. Veteri ergo poterat Episcopus, ne si cum consilio solùm trium deputatorum procederet, argueretur de nullitate contra taxationem factam, non seruata forma Concilij Tridentini.

2 His tamen non obstantibus, sacra Congregatio Concilij Tridentini die 28. Nouembris 1645. respondit, & decreuit, vt Episcopus præfixo termino competenti, si non sequeretur electio quarti deputati, ipse cum tribus iam electis procederet ad taxam iuxta præscriptum Concilij faciendam; quod quidem meritò responsum fuit, quia alioquin esset in potestate Cleri impedire taxam, & contributionem faciendam, non veniendo scilicet vnquam ad electionem quarti deputati; atque ita fraudaretur intentio Concilij subueniendi Seminario ex contributione communi ad alimenta necessaria pro eius alumnis.

3 Ratio autem esse potest, quia Episcopus in primis ex vi Concilij, licèt teneatur adhibere in consilium illos deputatos, & cum eorum consilio decernere; non tamen tenetur eorum consilium sequi, vt sæpe declarauit sacra Congregatio, & constat ex verbis Tridentini, vbi non dicitur *de consilio*, sed *cum consilio*, quæ formula regulariter non inducit obligationem sequendi, sed solùm audiendi consilium, vt obseruāt communiter Doctores, & in terminis nostri casus notauit Gonzalez, *in regul. 8. Cancell. r. gloss. 46. numer. 73.* Regula autem generalis est, vt quando quis debet exquirere, & audire consilium alterius ad aliquem actum faciendum, debeat quidem opportunè eum monere, & expectare tempore debito, & competenti, vt consiliarius respondere possit. Si tamen Consiliarius differat plus debito, vel nolit consilium dare, potest procedi ad actum, ipsius consilio non expectato, vt colligitur ex *cap. cum in veteri, 52. de elect.* & docent Abbas *ibi num. 8.* Buttrius, *num. 7. & 8.* Bartolus, Lambertinus, & alij, quos refert, & sequitur ideo Gonzalez, *d. gloss. 46. n. 59. & 60.* Cùm ergo in casu nostro Episcopus in prædicta taxa facienda debeat exquirere consilium Capituli, & Cleri, ad quem finem Capitulum debet deputare vnum ex ipso Capitulo, & Clerus alium de ipso Clero: debet vtique Episcopus opportunè admonere Clerum, vt deputet illum, cuius consilium nomine Cleri audiendum sit. Si autem debito tempore elapso Clerus nolit deputare, poterit vtique Episcopus ad actum procedere cum alijs Consiliarijs deputatis, idem enim est, quod Clerus nolit consilium dare, ac quod nolit deputare illum, qui nomine Cleri Consiliarius sit, atque adeo procedet regula suprà posita, quod debeat tempus opportunum & sufficiens assignari ad electionem Consiliarij, à Clero faciendam, quo tempore elapso, si Clerus nolit Consiliarium deputare, Episcopus satisfecisse censebitur suo debito petendi consilium, à Clero, & eo deficiente, procedere poterit ad actum sine timore inualiditatis: quæ fuit responsio prudentissima Eminentissimorum Patrum sacræ Congregationis.

DVBIVM XXII.

An Clericus transiens ad armatam militiam perdat pensionem, quam ex dispensatione retinere poterat in statu matrimonij, & sine habitu clericali.

1 N. Clericus minorum Ordinum, cui reseruata fuerat pensio Ecclesiastica, dispensationem postea obtinuit, vt posset eandem pensionem retinere etiam sine habitu clericali, & in statu matrimonij. Sed tamen idem N. transiit etiam ad armatam militiam: quæsiuit Episcopus, an non obstante dicta dispensatione, amiserit ipso facto pensionem, quam habebat.

2 Duo videbantur contineri in hoc quæsito. Primum, an dispensatio obtenta extenderetur etiam ad hunc casum. Secundum, an, si re vera non extendebatur, censeretur ipso facto extincta pensio, absque alia declaratione, vel monitione. Ad primum dixi, dispensationem illam non extendi ad casum hunc; quotiescumque enim interccdunt plura impedimenta prouenientia ex diuersis prohibitionibus, & legibus, requiruntur dispensationes in iis omnibus, vel certè vna dispensatio, quæ omnes illas prohibitiones comprehendat sub aliqua ratione generica, & vniuersali,

DVBIVM XXIII.

An tertius addendus Adiunctis Capitularibus, quando ipsi non concordant cum Episcopo, debeat esse ex eodem Capitulo.

1 CONcilium Tridentinum *sess. 25. cap. 6. de reformation.* statuit, vt in Capitulis exemptis initio cuiuslibet anni Capitulum eligat duos ex Capitulo, de quorum consilio & assensu Episcopus; quando extra visitationem procedit, tam in formando processu, quam in cæteris actibus contra aliquem ex Capitularibus, procedere teneatur: vtriusque autem adiuncti vnum solum sit votum, *Quòd si ambo ab Episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutorio, vel definitiua sententia fuerint, tunc intra sex dierum spatium cum Episcopo tertium eligant: & , si in electione tertij etiam discordent, ad vicinorem Episcopum electio deuoluatur; & iuxta eam partem, cum qua tertius conueniet articulus, in quo erat discordia, terminetur,* Dubitatum sæpe fuit, an discordantibus Adiunctis ab Episcopo, tertius debeat necessariò ex eodem Capitulo eligi, an verò possit eligi aliquis, qui de Capitulo non sit.

2 Sententia affirmans, posse quemlibet eligi etiam extra Capitulum, multis argumentis probari videbatur. Primò, quia si Concilium voluisset, tertium esse omnino de Capitulo, vtique id expressisset, prout expressit in verbis proximè præcedentibus, duos illos Adiunctos debere esse de Capitulo; postea verò, quando de tertio loquitur, eam particulam omisit, & solùm dixit, quòd intra sex dies *cum Episcopo tertium eligant.* Cùm ergo ibi non apposuerit in tertio eligendo eandem qualitatem, non debet præsumi coarctata electio passiua ad solos Capitulares; hac enim de causa responsum fuit, posse deputari Vicarium Capitularem, qui non sit de Capitulo, quia non reperitur cautum, quòd sit de Capitulo, vt notarunt Garzia *de benefic. part. 5. cap. 7. numer.* 13. Meroll. *oper. moral. tom. 3. disputat. 7. cap. 7. numer.* 187. Vulp *in prax. Episcop. cap. 44. numer.* 25. & alij quos affert Diana *part. 8. tractat. 4. resolution.* 57. ergo idem erit in casu nostro. Præsertim cùm lex noua correctoria iuris communis debeat restringi potius, quàm ampliari: qualis proculdubio est lex illa cùm de iure communi nemo sit exemptus in criminalibus à iurisdictione, & iudicio sui Episcopi: quare exemptio Canonicorum, vt non possint in criminalibus à solo Episcopo iudicari, sed cum adiunctis, debet omnino strictè explicari, quantum verborum proprietas pati possit, vt quàm minimum Episcopi iurisdictio lædatur, quæ fundatur in iure communi, vt constat.

4 Secundò, quia qualitas illa, *de Capitulo*, apposita in præcedentibus, non censetur repetita in subsequentibus, iuxta doctrinam Baldi *consil.* 123. *num.* 3. *lib.* 5. dicentis, quòd quoties sequentia discrepant à præcedentibus in ratione, intelligitur noua forma data, non superior repetita. Constat autem diuersitas magna, quæ est inter electionem adiunctorum, & inter electionem tertij, si hic etiam deberet esse de Capitulo. quando enim duo adiuncti sunt de Capitulo, vtriusque vnum solum est votum, nec vterque potest præualere voto Episcopi, vel eius Vicarij. In casu autem discordiæ, si tertius debeat esse de Capitulo, iam Capitulum præualet Episcopo. cùm sint tres de Capitulo, quibus cedere debet votum Episcopi, atque adeò non seruaretur æqualitas, quam Concilium Tridentinum intendisse videtur in hoc negotio, & quæ seruatur quidem, quando duo adiuncti sunt de Capitulo: non seruatur autem, si addatur tertius de eodem Capitulo, cuius iudicio res tota terminanda sit.

4 Vnde arguitur tertiò, quia, quando tertius in aliqua causa eligendus est; neutri parti debet esse suspectus, vt colligitur ex *l. item si vnus* 19. §. *fin.* in vltimis verbis, *ff. de receptis arbitris*, & magis in terminis nostri dubij *in cap. cùm R. Canonicus, de officio delegati*, & Canonistæ id tradunt communiter *in cap. suspicionis, eod. tit. & in cap. innotuit, de arbitris.* Est autem quilibet Canonicus suspectus in causis alterius sui Canonici, ex dicto textu *in cap. cùm R. Canonicus*, & *ibi* glossa, & aliis, quibus adde Aluarum Pelagium *de planctu Ecclesiæ lib. 2. cap. 26. vers. 9.* Riccium *decis. 179. part. 1.* Et quidem in casu nostro Canonici non paterentur, quòd eligeretur in tertium Vicarius, vel alius Minister Episcopi; ergo nec Episcopus arctari debet, vt eligat vnum ex Canonicis, qui semper suspectus censetur, vt fauere velit suo Canonico, & sodali.

5 His tamen non obstantibus, contraria sententia tenenda videtur, & dicendum, illum tertium debere esse ex eodem Capitulo, sicut alios duos adiunctos, quod in primis colligi videtur ex contextu verborum Concilij, vbi, postquam dictum est, debere eligi duos ex Capitulo, qui simul cum Episcopo cognoscant de criminibus Capitularium; subditur immediatè, si ij non concordent cum Episcopo, debere à Capitulo cum Episcopo tertium eligi, &c. vbi particula *tertium*, videtur omnino relatiua, sicut particula *alium*, atque adeò afferre, & repræsentare omnes qualitates positas in aliis duobus præcedentibus: de quo videri possunt Alex. *lib. 2. consil.* 104. *num.* 4. Barbosa *de diction. dictione* 26. *n.* 3. Suid. *conf.* 21. *num.* 14. & quidem communis omnium sensus hic esse videtur, vt similes clausulæ ita intelligatur. Si, v. gr. dicatur: Petatur consilium à duobus Religiosis, &c. & in casu discordiæ, petatur etiam à tertio, &c. vel si dicatur: Assumantur duo milites, & si necesse fuerit, addatur tertius, &c. omnes intelligent tertium debere esse etiam Religiosum, vel militem. Cùm ergo Concilium dicat, eligendos esse duos Capitulares, qui cum Episcopo iudicent, & iis ab Episcopo dissentientibus, eligendum tertium, subintelligi debet, *tertium Capitularem*: alioquin non esset tertius in illo genere, sed primus in alio genere diuerso. Sensus ergo planus, & sincerus illorum verborum est, quòd vltra duos Capitulares electos, eligatur alius tertius Capitularis ex eodem genere personarum.

6 Confirmatur primò ex regula generali, quod additamentum debet semper simile esse iis, quibus additur; de quo videri potest Barbosa *axiomate* 13. *num.* 1. *& axiomate* 34. *num.* 1. Ergo tertius additus duobus præcedentibus, debet habere eandem naturam, & qualitates. Confirmatur secundò ex alia regula etiam communi, quòd subrogatum sapere id, in cuius locum subrogatur, vt notant communiter Doctores ex *l. si eum §. qui iniuriarum. ff. si quis caut. l. legatum sub conditione, ff. de adimendis legatis*, & in terminis iudicis subrogati Alex. *consil.* 10. quod incipit, *In causa appellationis, num. 9. in fin. lib. 4. & consil.* 88. *num. 3. vers. præterea, lib. 7.* & faciunt notata per Gratianum *in addit. ad decis. Marchiæ* 157. *num.* 12. & videri potest Barbosa *de axiom.* 213. *num.* 1. Videtur autem tertius in casu nostro subrogari in defectum duorum discordantium, vel certè non parum imitatur naturam, & conditiones subrogationis.

7 Secundò principaliter probari potest, (& simul hoc deseruit ad soluenda argumenta contraria,) quia

in casu nostro non est minor ratio, vt tertius deberet esse ex Capitulo, quàm vt alij duo de eodem Capitulo eligerentur. Nam in primis indecens esset, vt Canonici, qui antea exempti fuerant, etiam ab ipsius Episcopi iudicio, & soli Capitulo subdebantur, postea non solùm Episcopo subderentur, sed etiam iudicio alterius Clerici priuati, qui necessariò deberet esse in gradu inferiori: cùm nullus sit Clericus, per se loquendo, qui Canonicis Cathedralis Ecclesiæ par sit; nam ipsi post Episcopum habent primum locum, & præcedunt totum clerum: indecens ergo esset, quòd dissentientibus adiunctis ab Episcopo, eligeretur in iudicem Clericus inferioris conditionis; & quidem in iudicem talem, cuius solius iudicio res omnino terminanda esset, nam, vt habetur ex Tridentino *ibi*, in quamcumque partem tertius ille inclinet, illud habendum est pro sententia legitima. Non potuit ergo Concilij mens hæc esse, vt tertius eligeretur ex classe inferiori, & quòd Canonicus reus debeat iudicari à suo inferiori.

8 Rursus hoc ipsum confirmari potest ex eo quòd, si delictum, de quo agitur, sit commune totius Capituli, tunc Episcopus non debet assumere Adiunctos extra Capitulum, sed tota causæ cognitio deuoluitur ad solùm Episcopum, vt declarauit sacra Congregatio Concilij Tridentini, & habetur in declarationibus impressis *in illo cap. 6.* his verbis: *Propositum fuit, an ad Episcopum, vel ad alium Superiorem pertineat facultas procedendi contra Capitulares, quando vniuersum Capitulum deliquit? Item dato quòd ad Episcopum pertineat, an de consilio, & assensu duorum ex Capitulo procedere teneatur iuxta hoc caput? Ad has duas dubitationes sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum sic respondendum censuit: nempe, quoad primum, huiusmodi facultatem procedendi competere ad Episcopum etiam absque adiunctis, quando totum Capitulum deliquit: modo delictum non sit in personam Episcopi, vel in contemptum eius, vel vbi Episcopus habeat interesse; tunc enim ea facultas contra Capitulares procedendi deuoluitur ad proximum Superiorem. Ad secundum verò respondit, Episcopum de consilio, & assensu duorum ex Capitulo procedere non teneri.* Ex qua responsione constat, quàm longè distet à mente Concilij, quòd Capitulares in causis criminalibus iudicentur ab inferioribus, cùm maluerit, quando omnes Capitulares deliquerunt, reduci iudicium ad solum Episcopum, quàm dari illi adiunctos Ordinis inferioris. Quando verò Episcopus esset suspectus, quia delictum fuerat contra ipsum, voluit recurri omnino ad alium Superiorem, vt nullo casu Capitulares ab inferioribus iudicarentur.

9 Denique hoc ipsum ex solutione argumentorum contrariæ partis magis confirmabitur, & declarabitur. Ad primum enim constat ex dictis, mentem Concilij fuisse, vt tertius esset etiam de Capitulo, quia eam conditionem explicuit in duobus adiunctis, & reperita censetur in tertio, quem dicit addendum, cùm sit particula relatiua, & repræsentet qualitates proximè declaratas, vt *suprà* vidimus. Nec obstat, posse Capitulum deputare, Sede vacante, Vicarium, qui non sit de gremio Capituli, eo quòd Tridentinum, *sess 24. cap. 16. de reformat.* non dixerit debere esse de Capitulo; fateor enim, in eo casu non requiri, quòd sit de Capitulo, quia neque ex verbis præcedentibus id colligi poterat; prout in caso nostro colligitur ex verbis proximè præcedentibus, in quibus duo primi dicuntur eligendi de Capitulo, quibus cùm postea dicatur addendus tertius, intelligitur cum eadem qualitate implicite reperita, vt vidimus.

10 Illud verò quod in eodem argumento addebatur, correctionem legum priorum esse vitandam, atque ideo hæc Concilij verba explicanda esse, vt minimum lædatur iurisdictio Episcopalis, quæ fundatur in iure antiquo: hoc, inquam, retorqueri maximè potest contra arguentes; si enim res hæc attentè perpendatur, constabit, illud decretum Tridentini magis fuisse promulgatum ad corigendum ius antiquum circa exemptiones Capitularium, quàm circa potestatem Episcoporum: nam ius, quod extabat ante illud Tridentini decretum, non erat, quòd Episcopi cognoscerent de criminibus Canonicorum, sed potiùs quòd hi essent exempti à iurisdictione Episcopi, & subderentur solum iudicio Capituli. Pro quo aduerte, totum illud decretum non habere locum in iis Capitulis, in quibus Episcopi poterant de iure, vel consuetudine de criminibus Capitularium iudicare; quoad hæc enim Capitula nihil prorsus voluit Tridentinum Episcopis demere, sed addere illis. iurisdictionem cum adiunctis in iis Capitulis, quæ ab Episcopi iurisdictione exempta erant. Si ergo lex hæc noua correctoria est, corrigit quidem iura antiqua, quæcumque illa essent, quæ Capitularium exemptionibus fauebant. Quare, si correctio legum priorum vitanda est, & lex noua in eo sensu intelligenda, in quo minus corrigat legem priorem, consequens potius esset, vt verba Tridentini in eo decreto in dubio ita intelligi debeant, vt minùs recedatur à lege anteriori eximente Capitulares à iudicio aliorum, præterquam ipsius Capituli.

11 Adde, si non solùm attendamus ad leges proximè anteriores, quæ Concilium Tridentinum præcesserunt, & fauebant exemptioni Capitularium, sed ad leges antiquiores, & vetustiores; has etiam reperiri fauentes exemptioni Canonicorum, vt non debeant ab inferioribus iudicari, sed ab Episcopo cum Capitulo, vt habetur ex Concilio Carthag. IV. *cap. 23.* & Hispal. II. *cap. 6.* relatis *in cap. penult. & vlt. 15. q. 7.* in quorum primo dicitur: *Episcopus nullius causam audiat sine consensu Clericorum, alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentia confirmetur.* In secundo autem additur ratio his verbis: *Episcopus Sacerdotibus, ac Ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest,* & paulo pòst: *Qui profectò nec ab vno damnari, nec vno iudicante poterunt honoris sui priuilegiis exui: sed præsentati Synodali iudicio, quod Canon de illis præceperit, definiri.* In quo etiam sensu loqui videtur Alexander III. *in cap. 1. de excessibus Prælatorum*; vbi Episcopis prohibet, nec Presbyteros sine iudicio Capituli suspendere, vel eorum Ecclesias interdicto subiicere attentent, vbi gloss. *verb. Capituli*, dicit, requiri consensum Capituli, prout etiam illud, *iudicium Capituli*, explicuit Felinus *in c. irrefragabili. sub n. 3. vers. sed dic, quòd imò, de offic. ordinarij*, & videri possunt Lotterius *de re beneficiali lib. 1. q. 5. num. 60. & seqq.* Barbosa *de Canonic. cap. 25. n. 1.* Lud. à Seuaria *in tract. de adiunctis q. 2. à n. 20. vsque ad 47.* Si ergo legum antiquiorum correctio vitanda est in interpretatione legis nouæ, debemus in eo magis sensu decretum Tridentini intelligere, vt minùs derogetur iuri antiquo, quo Canonici iudicari non poterant sine iudicio ipsius Capituli. Certum est autem, magis recedi ab hoc antiquo iure, si decisio causæ deferatur ad iudicium Clerici non Capitularis, quam si tertius adiunctus debeat esse de corpore Capituli, quo caso iam videtur Capitulum ipsum per vnum de Capitulo de causa tota cognosceret.

12 Ad secundum argumentum similiter respondetur, non esse rationem specialem in electione tertij, ob quam ille non debeat esse de Capitulo, sicut de aliis duobus explicauerat Tridentinum. Fateor, Concilium intendisse æqualitatem constituere; & ideo duobus adiunctis dedisse vnicum votum, & quòd vtrique æquiualeret Episcopus. In casu autem discordiæ curauit idem Concilium seruare æqualitatem, quantum

quantum fieri poterat;& ideo voluit,quòd tertius eligeretur quidem de Capitulo,ſed qui eſſet gratus Epiſcopo, ſine cuius conſenſu electio tertij non poſſit ſubſiſtere:qui Epiſcopi conſenſus non requiritur ad electionem aliorum duorum adiunctorum , ſed eliguntur à Capitulo independenter ab Epiſcopo : tertius autem debet eſſe gratus Epiſcopo , & ab eo ſimul cum Capitolo nominari. Præſumitur autem , ſemper in Capitulo reperiri aliquem , de cuius integritate Epiſcopus confidere poſſit , quòd ſi Capitulum hunc noluerit,recurritur ad Superiorem , à quo cogetur Capitulum in electionem illam conſentire, ſi perſona apta,& idonea æſtimabitur.

Vnde ad tertium argumentum reſpondetur , non eſſe vniuerſaliter verum , quòd omnes Capitulares ſint ſuſpecti,quando agitur de aliquo Canonico puniendo:nam certum eſt,Sede vacante , totam iuriſdictionem reſidere penes Capitulum,à quo,vel ab eius Vicario Capitulari Caonici delinquentes iudicantur,& puniuntur.Idemque ſeruatur in omnibus Ordinibusj religioſis exemptis , in quibus Capitulum Generale, vel Prouinciale cogooſcit de crimioibus Religioſorum ſine interuentu Epiſcopi. Nec obſtat textus *in cap.cùm R.Canonicus,de offic.delegati.* nam ibi in primis oon agebatur de puniendo Canonico , ſed laico quodam ad inſtantiam Canonici, vel de lite ciuili inter illos. Et quidem, quamuis concedamus iudicam Canonicum eſſe ſuſpectum laico litiganti cum alio Canonico,quia iudex debet eſſe indifferens vtrique parti:aliud tamen eſt,quando agitur de corrigendo Canonico , in cuius correctione habet intereſſe totum Capitulum , cuius intereſt bonum nomen,& integritas morum in ſuis Capitularibus ; quare meritò præſumi poteſt zelus Capituli ad correctionem neceſſariam , præſertim interueniente Epiſcopo cum ſuffragio æquali & potente Epiſcopo in caſu diſcordiæ eligere Capitularem tertium zelo flagrantem,coius electio,ſi rationabilis ſit , approbabitur à ſuperiore caſu,quo Capitulum nollet conſentire.

13 Meritò ergo ſacra Congregatio Concilij Tridentini ſæpiùs de hoc dubio interrogata , & auditis partibus,reſpondit,tertium eligi debere ex eodem Capitulo,ita reſponſum fuit ſemel in Palentina , & bis in Conchenſi,poſtquam à Procuratoribus vtriuſque partis acriter diſputatum,& informatum fuerat:quare non videtur ampliùs ab hac ſententia recedendum.

D V B I V M XXIV.

An Epiſcopus poſsit deputare Confeſſarium extraordinarium in Parochiis vnitis Abbatiæ regulari.

1 IN quadam Diœceſi Epiſcopus in Synodo diœceſana conſtitutionem edidit , qua vt obuiaret periculo reticendi aliqua peccata in confeſſione,in iis præſertim locis,vbi vnus eſt Parochus , qui ſolus omnium confeſſiones audit, inter alia dixit : *Mandamus Vicariis foraneis,vt ſemel ſaltem in anno inuiſant Parochias ſibi ſubiectas,& ipſe per ſe, vel alium Sacerdotem à nobis approbatum tanquam Confeſſores extraordinarij audiant conſtitutiones ſingulorum illius Parochiæ,monito prius populo , vt ſinguli parati accedere valeant,& concordato tempore cum illo Parocho , ne res improuiſa haud patiatur ſortiri effectum,quem attendimus. Et pro illa vice concedimus illi Confeſſario facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis cruce non ſignatis per tres dies , & plures ſi tanto tempore perſeuerauerit in audiendis confeſsionibus illius populi.*

2 Erant autem intra illam Diœceſim aliquæ Eccleſiæ Parochiales vnitæ cuidam Monaſterio cuiuſdam Ordinis Monachalis , quarum cura exercebatur vel per Monachos , vel per Sacerdotes ſecolares ad nutum Abbatis Monaſterij deputatos , & ab Epiſcopo approbandos iuxta præſcriptum Concilij Tridentini *ſeſſ.25.cap.11.de Regularib.* Vnde Abbas Monaſterij conqueſtus eſt , quòd inferretur ſibi præiudicium,ſi Epiſcopus vltra approbationem vellet etiam ſibi aſſumere nominationem Confeſſarij extraordinarij pro illis oppidis , in quibus Confeſſarius ordinarius, ſeu Parochus ab Abbate nominari debet , ab Epiſcopo autem ſolùm debet approbari. Videtur autem Abbati fauere in primis decretum Tridentini *dicti cap.11.* quo ſtatuitur,vt in Eccleſiis Parochialibus vnitis Monaſterio Regularium, Parochus , ſeu Vicarius nominari debeat à Prælato regulari,approbari verò ab Epiſcopo,in cuius Diœceſi Parochiæ ſunt. Si ergo ad Abbatem ſpectat nominare Confeſſarium ordinarium illius Parochiæ , ad eundem ſpectabit nominare Confeſſarium extraordinarium , qui ſimiliter ab Epiſcopo approbetur, Quod maximè confirmatur ex Bulla Pij V.quæ incipit, *Ad exequendum.*& habetur in Bullario *tom. 1. & cap. 46.* inter Bullas Pij V.vbi expreſsè habetur ad Prælatos regulares ſpectare deputationem Vicarij , qui curam animarum exerceat in eiuſmodi Eccleſiis vnitis Monaſterio Regularium, ad Epiſcopum verò ſpectare approbationem illius , quem Regulares nominauerint. Notandum autem eſt,prædictam conſtitutionem Pij V.emanaſſe poſt publicationem Concilij Tridentini , vt aduertit Gonzalez *in regul.8.Cancell.gloſſ.5.§.1.n.52.* qui *n.79.* addit,hanc conſtitutionem non eſſe reuocatam per Bullam Gregorij XIII.datam Kal.Martij anno 1.

3 Confirmatur item ex Bulla 18. Gregorij XV. in qua licèt Regulares exercentes curam animarum circa hoc exercitium,& adminiſtrationem Sacramentorum ſubiiciantur omnimodæ iuriſdictioni Epiſcoporum:ibi tamen §.5.declaratur,quòd in Monaſteriis Monialium ſubditis Prælatis Regularibus,ad hos ſpectat nominare Confeſſarios ordinarios , & extraordinarios,ab Epiſcopo tamen approbandos.Similiter ergo in illis Parochiis vnitis Monaſterio , ad eundem Abbatem,ad quem ſpectat nominare Sacerdotem habentem curam ordinariam animarum , ſpectabit etiam nominare habentem curam extraordinariam , ſeu Confeſſarium extraordinarium , ab Epiſcopo tamen approbandum,& inſtituendum.

4 Denique videtur facere pro eodem Abbate,quòd, licèt Epiſcopus poſſit viſitare illas Parochias, & corrigere in iis,qui ſpectant ad curam animarum ; debet tamen per ſe ipſum viſitare,ſi poſſit,& non per Vicarium,maximè foraneum,vt refert,& probat Strozz. *de off.Vicarij.* Imò in rigore in caſu noſtro Vicarius foraneus non videtur deputari ab Epiſcopo ad viſitandum,ſed ad ipſum exercitium curæ animarum , quod eſt audire confeſſiones ; quare videtur Epiſcopi poteſtatem excedere.Et quidem pro Abbate reſpondit Sacra Congregatio Concilij Tridentini in quadam Regienſi 18. Iulij 1648. ab Abbate deputandum Confeſſarium extraordinarium,& ab Epiſcopo approbandum.

5 Hanc tamen reſponſionem ego non ita intelligo,vt Epiſcopus non poſſit alicui Sacerdoti dare facultatem audiendi confeſſiones incolarum in illis Eccleſiis;quamuis enim Eccleſiæ illæ ſint vnitæ Monaſterio, & Parochi debeant ab Abbate nominari : hoc tamen non facit,quòd Epiſcopus non poſſit in illis etiam Eccleſiis , & eorum oppidorum incolis Sacramenta miniſtrare,cùm id abſolute poſſit in omnibus Parochiis ſuæ Diœceſis.Poſſet ergo ſine proprij

Parochi præsentia, Episcopus assistere matrimonio aliquorum in illa Parochia posset illorum confessiones audire, eósque à peccatis sibi reseruatis absoluere, à quibus Parochus proprius sine speciali Episcopi licentia absoluere non posset; quare ad hæc, & similia posset Episcopus dare licentiam aliis Sacerdotibus, qui, si ab Episcopo sint approbati, & habeant ab eo licentiam audiendi confessiones in illa Ecclesia, non video quomodo possent à Parocho, vel ab Abbate impediri, sicut nec Episcopus ipse impediri posset, ne ibi confessiones audiat suorum subditorum. In quo est differentia à Confessario extraordinario deputato ad audiendas confessiones Monialium; quando enim hæc sunt exemptæ, Episcopus non potest dare iurisdictionem Confessario ad eas confessiones, sed solùm debet illum approbare, & Prælatus regularis confert iurisdictionem, quia Moniales sunt eius subditæ, & exemptæ ab Episcopi iurisdictione. At vero incolæ illius oppidi subditi, & oues ipsius Episcopi, qui potest illos per se, vel per alios absoluere, quamuis cura animarum sit vnita Monasterio, ad quod spectat per Monachos, vel seculares cum approbatione Episcopi illam exercere. Non ergo intendit Congregatio negare Episcopo facultatem delegandi Confessarios, qui in tota Diœcesi, atque adeò etiam in illo oppido possint audire confessiones; sed quia agi videbatur de designando Confessario speciali extraordinario pro illa Ecclesia, qui quasi ex officio esset coadiutor Parochi quoad curam animarum, quæ cura ibi exerceri debet per Monachos, vel per secularem ab ipsis deputatum, videbatur Monachis præiudicari, si non ipsi, sed Episcopus deputaret alium ad hanc curam etiam ad tempus, & hoc solùm præcauere intendit sacra Congregatio in præfata responsione.

DVBIVM XXV.

An potuerit Episcopus prohibere Regularibus, ne in Ecclesiis secularibus Missas celebrent.

1 Episcopus certis de causis prohibuit Parochis, ne in suis Ecclesiis permitterent Missas celebrari à Regularibus, nisi ij ab Episcopo licentiam haberent: postea verò in Synodo Diœcesana declarauit, id intelligi solùm de iis Missis, ad quas in iis Ecclesiis celebrandas Regulares pacto ob certum stipendium sese obligarunt. Motus autem fuit Episcopus eo fine, vt rixarum materiam inter Regulares, & seculares Sacerdotes impediret; cùm enim multi essent Sacerdotes seculares pauperes, non debebant cum eorum incommodo admitti Regulares ad partem stipendij, quod pro Missis in eorum Ecclesiis celebrandis fideles contribuere vellent, præsertim, quia hac occasione Regulares sine socio plerumque extra Conuentum vagabantur, non sine aliorum scandalo, ac proprias Ecclesias destituebant, cum incommodo fidelium vicinorum, qui in iis non inueniebant Missas, quas possent pro sua deuotione audire, & vt diebus festiuis præcepto satisfacerent.

2 Dubitatum fuit, an hæc prohibitio præiudicaret libertati, & immunitati Regularium, qui videntur facultatem habere vbique liberè celebrandi. Dixi, in rigore non præiudicare, quia facultas celebrandi non dat ius cogendi dominum, vt eo inuito, possint Regulares in eius domo celebrare. Possunt itaque celebrare vel in suis locis, vel etiam in alienis, permittentibus loci dominis; semper enim præsupponuntur termini habiles in eiusmodi facultatibus. Quare dum habent Religiosi facultatem celebrandi in priuatis etiam Oratoriis approbatis ab Ordinario, semper subintelligitur, si dominus illius domus, in qua est Oratorium, non contradixerit. Alioquin possent Regulares irrnere manu armata, vt inuito etiam domino portas aperirent, & Missam celebrarent, quod nemo cedet. Cùm ergo Ecclesiæ seculares sint sub dominio, vel libera administratione Cleri secularis; non videntur habere Regulares ius, vt Clero seculari inuito, possint adhuc in eiusmodi alienis Ecclesiis celebrare. Quare Episcopus, qui est supremus Parochus in tota Diœcesi, non infert Regularibus iniuriam, si nolit suas Ecclesias Regularibus ad celebrandum commodare, nisi specialem ad hoc licentiam ab eo obtineant; vnusquisque enim est dominus suæ domus, & potest eius vsum aliis concedere, vel negare. Fateor, non posse Episcopum prohibere, ne Religiosi ingrediantur Ecclesias seculares ad audienda ibi diuina Officia, & orandum, quia hoc esset excludere illos à beneficio communi totius populi, & quia locus ille quoad hæc omnia communis est, & omnes habent ius illuc ad hæc omnia ingrediendi. Quoad celebrandum verò, vel canenda diuina Officia, non est locus omnibus communis, sed subest illis, à quibus legitimè regitur, & possidetur: quare quoad hæc potest Episcopus, vel Clerus admittere, & reiicere quos voluerit.

3 Quod videtur manifestè probari argumento à contrario: quia ipsi Religiosi non tenentur admittere in suis Ecclesiis ad celebrandum omnes Clericos seculares, qui ibi celebrare noluerint: nec possent Parochi iure conqueri, quod à Regularibus non permittantur, quoties volunt, in eorum Ecclesiis celebrare. Imò Pius V. in Bulla edita in fauorem Mendicantium, quæ est 41. in 2. tom. Bullarij inter Bullas Pij V. §. 2. *num.* 25. declarat, & mandat omnibus Ordinariis, *ne mortuorum Officia agere Rectores Parochialium in Ecclesiis ipsorum fratrum contra illorum voluntatem permittant*. quam partem non fuisse reuocatam, sed potius ita fuisse sæpe à S. Congregatione decisum, testantur Peregrin. 2. *part. sui Compendij*, *tit. Sepultura, in scholio* §. 3. Laurent. de Peirinis, *tom.* 1. *priuileg. Minim. in constit.* 2. *Iuly* 2. §. 21. *num.* 57. & Lezana, *tom.* 1. *cap.* 12. *num.* 38. *& tom.* 2. *cap.* 1. *num.* 47. *& tom.* 3. *verb. defunctus, num.* 6. Esset ergo odiosa inæqualitas, & quod Clerici seculares non possent in Ecclesia regulari facere sine Regularium licentia, id possent Regulares in Ecclesia seculari sine Clericorum consensu, imò ipsis repugnantibus, & contradicentibus. Denique hoc ipsum sacra Concilij Tridentini Congregatio decreuit, & respondit in fauorem Episcoporum anno 1648.

4 Solùm posset obiici in fauorem Regularium Bulla illa proximè relata Pij V. edita in fauorem Mendicantium, vbi §. 2. *num.* 8. dicitur, quòd *Fratribus mendicantibus non solùm prohiberi non possit, ne Missas, & alia diuina Officia faciant in eorum Ecclesiis, verum etiam id quibuscumque aliis, vbi celebrari Missas solitum est, etiam ipsis non vocatis, seu ad id requisitis, celebrare valeant*. Ad hoc verò facilis esset responsio, dicendo, Bullam illam Pij V. reductam fuisse postea ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini à Gregorio XIII. in Bulla, quæ incipit, *In tanta*, & est 9. inter Bullas Gregorij tom. 2. Bullarij. Quare cùm de iure communi non possent cogi Parochi ad admittendos Regulares volentes in eorum Ecclesiis celebrare, non poterunt etiam nunc ad id compelli ex vi prædictæ Bullæ. Verùm ibi fortasse non est sermo de casu nostro, sed quia Parochi prætendebant, Regulares non posse celebrare pro mortuis, vel facere eorum Officia in propriis, vel aliorum Ecclesiis, nisi ipso Parocho vocato; decernitur, posse non

solùm

solùm in Ecclesiis propriis, sed in aliis, non vocato Parocho: quare hoc vltimum videtur intelligendum suppositis terminis habilibus hoc est, si ij, ad quos illæ aliæ Ecclesiæ spectant, non contradicant, sed consentiant: vt si esset Ecclesia regularis alterius Ordinis, vel Hospitale, aut alius locus, vbi solent diuina celebrari, & cuius administratores id gratum habeant. Aliud verò est cogere Parochum, vt propria Ecclesia sinat Regulares Diuina celebrare, quod esset nimis violentum, neque vnquam Capitulum Ecclesiæ Cathedralis permitteret, vt Regulares venirent ad suam Ecclesiam, ad celebrandum solemniter, vel cantandum diuinum Officium, nisi quando ad id vocantur in casu speciali, vt in exequiis Regum, quo casu solet singulis Regionibus vna Capella designari, vt ibi pro anima defuncti canant solemniter Missam, & Officium defunctorum.

DVBIVM XXVI.

An sufficiant coniectura de mente testatoris, vt Capellanus teneatur celebrare per se ipsum, quando testator id satis non expressit.

1 Testator dixit, & iussit, *vt Capellani deinceps canonicè instituantur, & infra annum à die institutionis, & pacifica possessionis in Presbyteros se faciant promoueri, & personaliter resideant, quinque Missas qualibet hebdomada ad dictum Altare celebrēt,* &c. *nisi legitimo impedimento fuerint occupati: quo casu celebrare per alium facere sint adstricti, alioquin pro defectu cuiuslibet Missa 12. denarios Parisienses moneta Flandria, fabrica, & mensa pauperum dicta Ecclesia Parochiali dare teneantur. Nec supersedere poterit idem Capellanus, qui erit pro tempore per mensem de celebrando, vel celebrare faciendo Missas huiusmodi mediante solutione dictorum 12. denariorum,* &c. *nisi infirmitate notabili detentus fuerit, & salua honestate.* De facto tamen à tempore immemorabili, nullus Capellanus per se ipsum resedit, vel Missas per se ipsum celebrauit, sed per substitutos. Quæsitum fuit, an id licitè fieri potuerit, & deinceps permitti, vel fieri possit?

2 Videbatur negatiuè respondendum, quia, licèt testator non fuerit vsus illis verbis formalibus, *Volo vt per se ipsos celebrent*; vsus tamen videtur æquipollentibus: cùm autem agitur solùm de indaganda mente, & voluntate testatoris, parum refert, quòd his, vel illis verbis vsus fuerit, si tamen de eius mente satis constat. Porrò in casu nostro testatorem mentem suam satis explicuisse, probari videtur in primis ex illis verbis, *quinque Missas qualibet hebdomada ad dictum Altare celebrent*, &c. *nisi legitimo impedimento fuerint occupati; quo casu per alium celebrare facere sint adstricti*; exceptio enim iuxta communem doctrinam firmat regulam in contrarium. Cùm ergo excipiatur casus solus legitimi impedimenti, quo possit per alium celebrare, restat regula vniuersalis, vt cessante legitimo impedimento debeat celebrare per se ipsum. Secundò hoc idem colligitur ex obligatione accipiendi presbyteratum intra annum à die institutionis, & pacificæ possessionis; si enim sufficit facere Missas per alios celebrare, quid refert, quòd habeat vel non habeat presbyteratum ipse Capellanus?

3 Nec satisfacies, si dicas nomine *Presbyteri* non semper debere intelligi Sacerdotem, vt in his terminis firmauit Rota coram Mantica *decis.* 129. *num.* 1. & in fortioribus terminis idem respondit sacra Congregatio Concilij in Ariminensi 17. Maij 1636. vbi mandabatur eligi vnum Presbyterum bonum, qui continuò celebret Missas, &c. Atque idem tenuit Rota in Maceratensi beneficij 15. Ianuar. 1640. coram Merlino *colum.* 6. *vers. non obstant, verba, eligant vnum Presbyterum.* Hæc, inquam, non satisfaciunt in casu nostro: non enim solùm petitur Presbyter, sed iubetur, vt suscipiat presbyteratum intra annum: quod non potest intelligi de statu clericali, quia ante institutionem, & possessionem debebat esse Clericus, vt constat; debet ergo intelligi de Ordine sacerdotali, pro quo frequentiùs stat nomen *Presbyteri*, præsertim in sermone Latino, in quo testamentum nostrum loquitur: licèt in idiomate vulgari Italico vox *Preto*, latiùs soleat vsurpari, & extendi ad omnes Clericos, cuiuscumque Ordinis sit.

4 Tertiò videtur probari ex verbis illis, *& personaliter resideant*, nam residentia personalis non frustrà exigitur, sed propter officium personale, quod in casu præsenti non est aliud, nisi celebrandi, cùm nullum aliud onus Capellano imponatur. Si ergo posset pro libito substituere alium ad Missas celebrandas, non apparet, ad quid deberet personaliter residere. Denique non obstat obseruantia contraria subsequuta etiam ab immemorabili, quia hæc solùm attenditur in dubiis; non verò quando constat de voluntate testatoris; cui præiudicare non potest obseruantia contraria, vt obseruauit Rota apud Manticam *decis.* 67. *num.* 2. *&* 3. & Lotterius *de re beneficiaria, lib.* 3. *q.* 27. *num.* 14.

5 Sunt tamen pro contraria parte non pauca, vel leuia argumenta, quæ suadeant, non obligari prædictum Capellanum ad celebrandum per se ipsum, sed satisfacere, si alium Sacerdotem substituat, qui pro ipso celebret; est enim regula generalis; quam sæpè canonizauit Rota Romana, quòd id sufficiat, quoties in fundatione non exprimitur, quòd debeat celebrare *per se ipsum*, vt ex Lapo *allegatione* 36. quæ incipit, *Vtrùm absque dispensatione*, decreuit Rota coram Mantica *decis.* 129. *num.* 4. *& dicta decis.* 67. *num.* 1. & priùs decisum fuerat ab eadem Rota in Romana Capellaniæ 23. Ianuar. 1589. coram Hieronymo Pamphilio; latiùs in dicta Maceratensi beneficij 15. Ianuar. 1640. coram Merlino *colum.* 3. *vers. habens Capellaniam, & colum.* 4. vbi aderant verba, *eligant vnum presbyterum, & colum.* 8. *vers. eo demum.* de quo videri etiam potest Lotter. *dicto c.* 27. *num.* 13.

6 Hunc eundem sensum habuit sacra Congregatio Concilij, quæ sæpe respondit, posse Capellanum per alium celebrare, nisi in fundatione addita fuerint verba illa, *per se ipsum.* Ita in Tudertina anno 1572. vbi dictum fuit: *Sacra Congregatio censuit, si in fundatione beneficij, seu Capellania, simplicis non fuerit expressum, quòd conferatur Sacerdoti, & quòd obtinens celebret per se ipsum Missas, non dici sacerdotalem, & posse conferre maiori 14. annorum, licèt non sit Sacerdos.* quod sæpe aliàs responsum fuit; & quidem in terminis magis strictis, vt in Romana Capellaniæ 23. Nouemb. 1641. vbi verba institutionis erant hæc, *Daueranno essi Capella nell' Altare priuilegiato celebrare duo Messe.* videbatur enim illa dictio *essi*, quod Latinè sonat *ipsi*, æquipollere verbis illis, *per se ipsos*, cùm sit verbum personalissimum ad oculum, vt per Gratianum *in tract. de dictionibus, dictione* 103. qui alios cumulat: & tamen sacra Congregatio Concilij *dubio bis maturè discusso respondit, huiusmodi Capellanos, vt suprà deputatos, non teneri per se ipsos Missas celebrare, cùm non sit expressum, per se ipsos.* Item in quadam Ariminensi 17. Maij 1636. vbi mandabatur *eligi Presbyterum bonum, qui continuò celebret Missas super Altare S. Petri,* &c. *& ipso Presbytero defuncto, aut si dum viueret, nollet celebrare, alius Presbyter eligeretur.* Et tamen Congregatio censuit, sic electum

non teneri per se ipsum celebrare, quia non dictum erat, *per se ipsum.*

7 Vnde nec videntur obstare verba illa, *personaliter resideant*; quia hæc oon videntur obligare ad celebrandum per se ipsum, quandiu non dictum est, *per se ipsos*, prout in aliis similibus videtur intellexisse eadem sacra Congregatio, præsertim in Romana 18. Martij 1634. vbi verba fundationis erant: *Capellanus celebret quolibet die Dominico Mercurij, & Sabbati, & omnibus diebus, quibus Missæ Canonicales, & communes celebrantur, & horis canonicis interesse debeat, nec non incedere processionaliter in omnibus processionibus.* & in Aretina 10. Aprilis 1645. in qua mandabatur celebratio Missarum, & quod diebus festis, & Dominicis, ac certis aliis personaliter interesset Missis cantatis, & Vesperis, & tamen quia non dicebatur *per se ipsos*, dictum fuit, posse per alium celebrare.

8 Quod confirmari potest primò ex verbis sequentibus, quibus dicitur, *Alioquin pro defectu cuiuslibet Missæ 12 denarios fabricæ, &c. dare teneantur.* ex quibus colligi videtur residentiam, quæ petitur in hoc casu, non esse continuam, sed causatiuam, quam latè explicant Doctores cum Buttio *in cap. fin. num. 6. vers. in 3. casu, de Clerico non residenti*, Gratian. *discepsat. forens.* qui alios allegat *disputat. 131. num 25.* & Gonzalez *in regul. cancell. gloss. 15. num. 21. & seqq.* qui residentiam causatiuam dicit esse; *solùm respectu priuationis fructuum, ita quòd licèt non residendo priuetur fructibus, titulo tamen priuari non possit.* quod etiam firmauit Rota *decis. 551. coram Caualerio sub num 4. in fine*, vbi erant verba, *debeant continuò residere*, iuncto *nu. 6.* vbi allegantur decisiones concordantes. Item *in decis. 489. n. 2. post medium, cum seq part. 2. in recent. & in decis. 153. num. 2. part. 4. in eisdem* & in Segobien Capell. 13. Ianuar. 1623. coram Vbaldo, vbi erant verba, *Capellani debeant manere & residere*, & io aliis. Sicut etiam in eandem sententiam respondit sacta Congregatio in Ragusina 18. Nouemb. 1928. & sepè aliàs.

9 Confirmatur secuodò ex verbis vltimis, in quibus testator magis suam mentem explicuit, dicens, quòd *si Capellanus per mensem non celebrauerit nec per se, nec per alium, non censentur satisfacere soluendo dictos 12. denarios pro singulis Missis prætermissis, nisi infirmitate notabili detentus fuerit, & salua debita honestate.* in quibus verbis videtur ampliare facultatem Capellani, vt celebret per se, vel per alium, *nisi obstet infirmitas vel debita honestas* quæ verba prima facie videntur repugnare verbis præcedentibus, in quibus obligauerat Sacerdotem ad celebrandum per alium, quando ipse esset legitimè impeditus. Quare, ne dicamus testatorem sibi contrarium fuisse intra pauca verba, conijcienda est eius mens ex omnibus illis verbis, quòd scilicet desiderarit, Capellanum per se ipsum celebrare, si commodè possit. Noluit tamen celebrationem vacare, quando ipse nòn posset commodè celebrare, sed voluit tunc per alium celebrari, & ad hoc obligauit sub pœna soluendi 12. denarios pro singulis Missis: si autem negligentia illa celebrandi per se, vel per alium protraheretur mensem, noluit satisfieri solutione illorum 12. denariorum. Quare videtur voluisse, quòd in casu posset procedi ad priuationem Capellaniæ: & hæc videtur fuisse intentio testatoris. Voluit ergo primo loco, ne vlla occasione, vel impedimento intermitteretur celebratio Missarum, & ad hoc apposuit pœnam 12. denariorum pro singulis vicibus, & post mensem voluit vlteriùs procedi ad priuationem Capellaniæ, nisi infirmitas, vel honestatis debitum excusaret, qua excusatione interueniente, contentus fuit pœna ordinaria 12. denariorum. Desiderauit etiam, quòd Capellanus per se ipsum celebraret, si posset, & vt faciliùs posset, voluit etiam promoueri ad Sacerdotium intra anoum. Noluit tamen præcisè ad hoc obligare, nec id exprimere, sed solùm id, de quo magis curabat, oempe, quòd omnino faceret per alium celebrare, quoties per se ipsum non celebraret, quod quidem semel, & iterum expressit. Hanc verò fuisse eius mentem; fit satis verisimile ex obseruantia ab immemorabili consequuta, quòd Capellani per se ipsos non celebrarent, quod quidem patroni, & alij, quorum intererat, non ita facilè permisissent, si constaret de expressa voluntatate cootraria testatoris: quare ad minus videtur dubitatum fuisse de testatoris mente, propter verba noo satis clara: & tunc attendi maximè debet ad obseruantiam, præsertim immemorabilem, vt habetur *in d. decis.* 126. coram Mantica *n. 1. & sub n. 3* & io fortioribus Rota *dec. 256. in fin. p. 2 diuers.* quæ affert concordantes, & colligitur ex *cap. cùm dilectus, de consuetudine, & l. si de interpretatione, ff. de legib.* Cùm ergo ex iis maneat aliquomodo dubia mens testatoris, videtur succedere regula, quòd Capellanus oon sit obligandus ad celebraodum per seipsum, nisi id testator expresserit.

10 Hæc sunt, quæ pro vtraque parte afferri possunt, & satis ancipitem reddebant resolutionem, quare coosulenda visa fuit sacra Congregatio Concilij, in qua, cùm ter hoc dubium proponeretur, & diligenter discuteretur, tandem Congregatio 19. Maij 1649. post longam, & accuratam disputationem in eam sententiam venit, quòd in casu proposito Cappellanus non esset obligandus ad celebrandum per se ipsum, dum per alios satisfacere vellet.

11 Vnde ad fundamenta in contrarium adducta, possumus ex supradictis respondere. Ac primum fatemur, verba illa, *ad dictum Altare celebrent, nisi legitimo impedimento fuerint occupati*, sonare obligationem celebrandi per se ipsos, & illam probarent, nisi modificationem acciperent ex verbis immediatè sequentibus, *alioquin pro defectu cuiuslibet Missæ*, &c. quibus pœna statuitur, quoties nec per se, nec per alium celebrat, & alia pœna grauior, si per mensem id fiat, nisi infirmitas, vel honestas excuset. Ex limitatione enim vtriusque pœnæ ad casum solum, quo nec per se, nec per alium celebret, relinquitur ad minus dubia intentio testatoris circa obligatiooem præcisam imponendam ad celebrandum per se ipsum, vt paulò antè dicebamus. Quare videntur ea verba interpretationem recipere, vt significent debitum decentiæ, & desiderium testatoris, qui quando obligationem voluit imponere, clarioribus verbis vsus est immediatè sequentibus, dicens, *quo casu per alium celebrare facere sine adstricti: alioquin pro defectu*, &c.

12 Ad secundum fateor, testatorem voluisse, quòd Capellani fierent Sacerdotes intra aonum, vt possent per se ipsos celebrare, quod ipse magis desiderabat: noluit tamen ad hoc præcisè, & expressè obligare. Magis enim desiderabat, ne Missarum celebratio intermitteretur, quod periculum, vt omnino præcaueret, noluit ita strictè prohibere celebrationem per alium, timens fortasse, ne si id omnino prohiberet, Capellanus ægrotans, vel legitimè impeditus, posset hoc prætextu Missæ celebrationem omnino omitteret. Ideo vt hoc periculum vitaret, voluit benignior esse circa obligationem celebrandi per alium, quia minus malum id reputabat, quàm si omnino Missæ celebratio omitteretur. Ex obligatione ergo accipiendi presbyteratum non arguitur clarè obligatio celebrandi per se ipsum, cùm potuerit id præcipi, (vt dixi,) ad hoc, vt Capellanus magis promptus esset ad celebrandum per se ipsum.

13 Ad tertium denique responderi potest, verba illa, *& personaliter resideant*, non posse afferre maius onus, quàm verbum *celebrent*, cùm non impositum sit

Capellanis

Capellanis onus assistendi Choro, vel Officiis diulnis, sed solùm celebrandi. Quare cùm ex sequentibus verbis colligatur, non fuisse præcisum onus celebrandi per se ipsos, sed vel per se, vel per alios, vt vidimus eodem modo debet intelligi residentia, præsertim cùm ex verbis subsequentibus appareat, illam non fuisse residentiam præcisam, sed causatiuam, nempe sub pœna soluendi 12. denarios, quoties nec per se, nec per alium celebratum fuerit, nec excogitari possit in hoc casu aliud genus residentiæ, nisi quatenus necessaria sit ad celebrandum eo modo quo celebratio imponitur. Si tamen aliquis velit testatorem obligasse præcisè Capellanum ad residendum, vt faciliùs posset celebrare per seipsum; sicut ob eandem rationem videtur eum obligasse ad suscipiendum Sacerdotium intra annum, vt posset per se ipsum celebrare, quamuis coluerit præcisè obligare ad celebrandum per se ipsum, vt *suprà* vidimus; non erit de hoc multum contendendum, dum tamen possit satisfacere celebrando per alium, prout diximus, sacram Congregationem nouissimè declarasse.

LIBER SEXTVS.

Continens dubia ad varias materias spectantia.

DVBIVM I.

An maneat reseruatum Summo Pontifici votum castitatis, postquam dispensatio obtenta fuit ad effectum contrahendi matrimonium.

1 Casus frequenter contingit, solet enim is, qui votum castitatis emisit, petere apud sacram Pœnitentiariam dispensationem, vt possit matrimonium contrahere, ob varias causas, quæ ad id obtinendum allegari solent, dispensatio autem, vel commutatio solet concedi ad effectum solùm contrahendi matrimonium, itavt quoad reliqua maneat voti vinculum; imò cum clausula expressa, vt si coniux moriatur, ille qui votum emiserat, *debeat postea calebs manere, vtpote eodem voto obligatus*, vt aduertit Thomas Sanchez *lib. 8. de matrimon. disput. 31. num. 2. & in compendio priuilegiorum Societatis, verb. dispensatio, §. 9.* vbi habetur facultas, qua ex viuæ vocis Oraculo, & ex commissione Prouincialis poterant Confessarij Societatis dispensare cum suis pænitentibus ad petendum debitum, quando post votum simplex castitatis matrimonium contraxerant, & additum expressè fuit, ne id faciant, nisi *monito pœnitente, vt si coniugi superuiuat, votum seruet*; qui nimirum dispensatio est ad casum specialem, manente adhuc voti vinculo quoad reliqua. Dubium ergo erat, an postquam votum non manet integrum, sed dispensatum, & ablatum quoad sui partem, maneat adhuc reseruatum soli Summo Pontifici, an verò maneat in tali statu, vt possit per commutationem, vel dispensationem tolli ab iis, qui possunt vota non reseruata commutare, vel dispensare.

2 Ratio dubitandi erat, quia regula generalis esse videtur, quòd quoties materia voti deficit quoad aliquid materia integra voti reseruati, votum illud non censetur reseruatum, vt cum aliis docet latè Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap. 40. num. 41. & sequentibus.* Vnde Doctores communiter inferunt, non esse reseruatum votum castitatis coniugalis, nec votum castitatis temporalis, nempe per aliquot annos, nec votum non petendi debitum, nec votum non ineundi matrimonium, nec votum non fornicandi, quia horum votorum materia deficit à materia integra voti castitatis: in hoc autem statu videtur remanere votum illud castitatis post dispensationem concessam ad matrimonium; iam enim voueus non manet obligatus ad castitatem coniugalem, & ad abstinendum à secundis nuptiis. Reductum est ergo votum ad eum statum, in quo fuisset, si à principio non fuisset factum votum castitatis omnimodæ, sed solùm votum castitatis coniugalis, & abstinendi à secundo coniugio, quod sanè votum non fuisset reseruatum ex defectu materiæ integræ: qui ergo reducit votum castitatis ad votum castitatis coniugalis, & abstinendi à secundis nuptiis, eo ipso videtur auferre reseruationem, cùm reducat votum ad statum, in quo si ab initio conceptum fuisset, non fuisset vllo modo votum reseruatum.

3 Confirmarique potest, & explicari ex doctrina, quam idem Sanchez *ibi num. 46. & lib. 8. de matrim. disput. 9. num. 20.* & alij, quos in vtroque loco affert tradunt, & probant, posse ab aliis commutari, vel dispensari materiam non reseruatum, in quam auctoritate Summi Pontificis votum reseruatum commutatum fuit. v. gr. si votum castitatis commutatum fuit à Pontifice in ieiunia, & alia opera pia, posse postea per dispensationem, vel commutationem tolli hanc obligationem à potente commutare, vel dispensare voto non reseruata, quia per priorem dispensationem, vel commutationem obligatio prior circa materiam reseruatam transiit in obligationem circa materiam non reseruatam, nec detulit secum reseruationem. Idem ergo dicendum videtur in casu nostro, in quo per dispensationem obligatio circa castitatem integram, quæ erat materia reseruata, transiit in obligationem circa castitatem incompletam, quæ est materia non reseruata: non ergo remanet reseruatio, ablata obligatione circa materiam reseruatam.

4 His tamen non obstantibus, dixi, manere adhuc votum illud reseruatum Summo Pontifici, quod quidem supponere videntur Doctores pro comperto; quamuis id in particulari non disputent; loquuntur enim de obligatione illa remanente, quasi de obligatione, quam nemo alius à Summo Pontifice tollere possit. Vnde, quando Doctores communiter dicunt, posse Episcopum dispensare in voto castitatis ad contrahendum matrimonium, quando non est recursus ad Summum Pontificem, & est periculum ingens in mora, declarant, id ita esse intelligendum, vt solùm dispensetur ad id, quod præsens necessitas exigit, atque ideo dicunt, non posse Episcopum dispensare, vt soluto postea illo matrimonio, possit ille aliud matrimonium contrahere, vel etiam vt durante eo matrimonio, fornicatio non sit contra votum; quia, cùm sola necessitas vrgens hanc dispensandi potestatem Episcopo tribuat, eatenus solùm potestas extenderetur, quatenus necessitas postulat. Ita cum aliis P. Suarez, quem affert, & sequitur Thomas Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap. 40. num. 40.* qui idem docuerat *lib. 8. de matrimonio, disp. 9. num. 26.* quod etiam docent Basilius Pontius

Pontius *libro octavo de matrimonio capite quinto, numero primo*, Sylvester, Navarrus, Reginaldus, Layman, & Bonacina, quos affert & sequitur Lexana *tom. 4. quæstionum regul. verb. votum pro Regularibus, num. 12.* Hæc autem doctrina subsistere non posset, si per priorem dispensationem reseruatio tota tolleretur: nam postquam Episcopus semel dispensauit ob periculum ingens, ad contrahendum statim matrimonium, iam non manet obligatio ad totam integram materiam voti castitatis, sed ad partem illius: poterit ergo rursus Episcopus, vel alius habens facultatem dispensandi in votis non reseruatis, dispensare in obligatione voti remanente, vel illam commutare, cùm iam illam inueniat absque reseruatione. Malè ergo prædicti Auctores aduertunt, non posse Episcopum ob necessitatem, & periculum imminens dispensare, nisi ad illũ solum effectum, ad quem necessitas vrget, non verò quoad reliqua, ad quæ non vrget necessitas, & quæ intra materiam voti præcedentis comprehendebantur; imò enim debuissent dicere, Episcopum non posse directè, & ex primaria intentione dispensare, nisi quoad contrahendum illud matrimonium, & ad quod necessitas vrget: consequenter tamen, & secundariò posse postea in tota voti materia dispensare, eo quòd propter ablationem obligationis quoad vnam partem remanserit iam materia voti incompleta, atque ideo non reseruata, sed subdita dispensationi, & commutationi Episcopi, & aliorum, sicut alia omnia vota non reseruata; quod tamen longè abest à sensu Doctorum, quos attulimus, qui expressè dicunt, non posse Episcopum dispensare quoad secundum matrimonium, nisi postea alia noua necessitas occurrat similis priori, ratione cuius, & propter periculum in mora, possit, sicut dispensauit prima vice, ita etiam secunda vice propter simile periculum dispensare. Supponunt ergo, etiam posita prima dispensatione, remansisse votum reseruatum, sicut antea, ad reliquam partem materiæ promissæ, ad quam non se extendebat reseruatio. Idem ergo dicere debent in casu nostro, quando Papa dispensat solùm ad effectum contrahendi vnum matrimonium, & cum clausula, quòd maneat obligatio voti quoad reliqua. Quòd enim dispensatio fiat à Summo Pontifice, vel ab Episcopo, parum videtur referre, quoad hoc. Primò, quia Episcopus in illo casu non videtur propria auctoritate dispensare, sed auctoritate Papæ, qui præsumitur propter necessitatem, & periculum tunc ei suas vices committere, vt expressè notauit Sanchez *dicto lib. 4. in Decalog. capite 40. numero 40.* dicens, quòd in eo casu necessitatis & periculi Episcopus *dispensat nomine Papæ ex interpretatiua eius voluntate.* Vnde postea *cap. 43. num. 7.* dicit Regulares habentes facultatem dispensandi in votis reseruatis Episcopo, non posse dispensare in voto castitatis ad contrahendum matrimonium, quando Episcopus ob necessitatem, & periculum potest dispensare, quia in eo casu sunt vota illa verè reseruata Papæ, & ideo casus ille non censetur Episcopalis, & ordinatio Episcoporum iuri subiectus; sed per accidens potest Episcopus in eo dispensare ex quadam benigna voluntatis reseruantis interpretatione. Tunc ergo reseruatio etiam tollitur ab ipso Papa, vel ex eius voluntate, sicut quando ad eundem effectum dispensatur à maiori Pœnitentiario. Secundò, quia, etiamsi daremus dispensationem tunc dari ab Episcopo propria auctoritate, id parum refert ad nostrum propositum: nam, quomodocumque id fiat, obligatio voti præcedentis non manet integra, sed diminuta quoad partem. Si ergo hæc diminutio ex parte materiæ non facit, quòd obligatio remanens non maneat reseruata Papæ, vt supponunt apertè illi Doctores; non apparet, cur non maneat etiam reseruata, quando ipse Papa dispensat ad effectum solùm contrahendi vnum matrimonium, cùm non magis perseueret obligatio voti integra in primo casu, quàm in secundo.

5 Ratio denique à priori, ex qua solui etiam potest ratio dubitandi in contrarium proposita, ea videtur esse, quòd in his casibus votum castitatis integræ præcedens non commutatur in votum castitatis incompletæ, nec vna obligatio succedit, vel subrogatur loco alterius, prout fit, quando votum castitatis commutatur in alia opera pia. Sed, si res attentè eo consideretur, votum idem præcedens permanet quoad sui partem: sicut enim eius materia erat diuisibilis, ita erat diuisibilis eius obligatio in plures obligationes partiales, ex quibus illa obligatio, quæ prohibebat hoc primum matrimonium, ablata est per dispensationem, & commutata in obligationem nouam ad alia opera pia; quare hæc noua obligatio non est reseruata, iuxta probabilem aliquorum sententiam suprà relatam, quia hæc non est ad castitatem, sed ad alia opera pia. Illa autem alia pars obligationis præcedentia prohibens secundum matrimonium, & alia omnia, quæ castitati aduersantur præter primum coniugium, non est obligatio noua, sed est eadem omnino, quæ antea erat, quæ nunquam fuit ablata, sed eadem perseuerat, sicut erat prius. Cùm ergo à sui initio fuerit reseruata, nũ mirum, quòd perseueret cum eadem qualitate, & reseruatione, cum qua genita fuit: nam reseruatio ita affecit votum illud, vt omnes, & singulas eius partes affecerit; quare non solùm totum votum per modum totius, sed singulæ eius partes reseruatæ fuerunt, quam rationem videtur mihi breuiter insinuasse Basilius Pontius *loco suprà citato*, dicens: *In talibus autem casibus non concedit Episcopus simpliciter, & absolutè dispensationem auferendo obligationem voti, sed tantum ex parte quoad illum finem, & effectum.* Quod idem dicere potuit de Papa dispensante expressè solùm quoad illum effectum contrahendi semel matrimonium; in neutro enim casu tollitur obligatio voti, nisi quoad sui partem, quoad alias verò eadem prorsus obligatio, & idem votum perseuerat quod erat antea.

6 Confirmari potest primò hæc ratio exemplo excommunicationis reseruatæ, à qua ille, qui in articulo mortis absoluitur, debet, si conualuerit, præsentare se quamprimum possit, Prælato superiori, cui reseruata erat excommunicatio, alioquin in eandem excommunicationem reincidit, vt decernitur *in cap. eos, qui, de sent. excomm. lib. 6.* quo casu, si ille, qui conualuit, non satisfaciat debito suo, relabitur quidem in excommunicationem, nõ simpliciter, sed reseruatã, sicut erat prior, cuius rationem eam esse diximos *disp. 20. de pœnit. sect. 10. num. 112. & seqq.* quia excommunicatio illa iuris, licèt videatur esse diuersa à priori; moraliter tamen, & fictione iuris non est diuersa, sed eadem in specie, & in indiuiduo, quæ fuerat priùs, & reuixit; atque ideo retinet eandem reseruationem, quam antea habebat, licèt fortasse non semper reddat excommunicatum non toleratum, atque vitandum, sicut antea reddebat, vt *ibidem* explicui *n. 116.* Hoc autem multò magis locum habet in casu nostro, in quo non quidem fictione iuris, & solùm moraliter, sed verè, & realiter perseuerat eadem obligatio, & idem numero votum præcedens, obligans ad partem materiæ promissæ, atque adeò remanere debet cum sua reseruatione, quam habebat; quia, vt diximus, non commutatur votum præcedens in hoc aliud votum minus, sed extinguitur pars prioris voti, remanente alia parte eiusdem voti, quæ pars omnino intacta fuit, & ideo hæc pars retinet eandem naturam, & qualitatem, quas ab initio habebat.

7 Confirmari potest secundò alio exemplo Ordinum militarium, cum quorum equitibus, cùm antea

ad

ad integram castitatem obligarentur, dispensatum fuit, vt solùm ad castitatem coniugalem obligarentur: quam dispensationem aliqui putant factam fuisse non solùm pro illis, qui deinceps Professionem emitterent, sed etiam pro iis, qui iam Professi erant. Sed, quidquid fuerit de facto, loquendo tamen de possibili, negari non potest, quia Summus Pontifex, interueniente iusta causa, vtrosque potuerit comprehendere, vt notauit P. Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 9. cap. 26. num. 9.* quo casu dispensatio non cadebat supra totam materiam voti castitatis religiosæ, sed supra partem illius, ita vt idem votum præcedens remaneret, & obligaret quoad alias partes, in quibus non fuerat dispensatum. Manebat autem votum cum eadem reseruatione, & indispensabilitate, quam antea habuerat, cùm esset adhuc votum annexum statui, atque adeò tale, vt nemo, nisi Summus Pontifex, posset illud dispensare, vel commutare.

8 Hæc autem ad minus probant, posse Summum Pontificem, quando dispensat in voto simplici castitatis in ordine solùm ad contrahendum vnum matrimonium, relinquere idem omnino votum in ordine ad omnem aliam materiam castitatis, quam comprehendebat, intactum, & cum eadem omnino reseruatione, quam habebat; quia, vt optimè explicuit idem Suarez *dicto cap. 26. num. 8.* votum castitatis, siue simplex sit, siue etiam solemne, non est indiuisibile, sed diuisibile ex parte obiecti, & ideo potest non in totum, sed pro maiori, vel minori parte auferri pro arbitrio dispensantis, iuxta exigentiam causæ, cui dandum est id solùm, quod ad consulendum illi necessitati sufficit. Porrò de facto hanc esse mentem Summi Pontificis, quando dispensat in voto simplici castitatis, cum clausula expressa ad effectum contrahendi matrimonij, *& ita vt si coniugi superstes fuerit, debeat celebs remanere*; nimirum tunc non auferre reseruationem voti quoad reliquos effectus remanentis, colligi videtur apertè tum ex modo dispensandi, quo Pontifex explicat, se quoad illum solum effectum auferre voti obligationem; quoad alios verò velle, quòd illa omnino inuiolata perseueret; tum etiam ex sensu omnium fidelium, qui eiusmodi dispensationibus obtentis ad vsum quoad aliquem effectum determinatum, nunquam crediderunt auferri reseruationem voti remanentis quoad alios effectus. Nam, si aliquis post votum castitatis contrahat matrimonium, potest ab Episcopo dispensari ad petendum debitum, imò & poterant etiam dispensare multi ex Religiosis mendicantibus antequam reuocarentur facultates viuæ vocis Oraculo illis concessæ: nemo tamen cogitauit, quòd posità illa dispensatione Episcopi, vel Confessarij ad petendum debitum, votum castitatis non maneret reseruatum, sed posset iam commutari, vel dispensari à quolibet potente commutare, vel dispensare vota non reseruata: quod tamen concedendum fuisset, si ratio in contrarium adducta subsisteret, posita enim dispensatione ad petendum debitum, non videtur iam manere votum integrum castitatis, sed diminutum, & in tali statu, & limitatione ex parte materiæ, in qua si ab initio conceptum fuisset, non fuisset votum reseruatum, quia non fuisset votum castitatis simpliciter, & absolutè, sed cum limitatione. Non ergo debet attendi ad statum, in quo nunc est, sed in quo emissum fuit, vt iudicetur esse, vel non esse, reseruatum; quia nimirum mens Pontificis dispensantis hæc est, vt votum maneat quoad reliqua idem ipsum quod erat antea, & cum eisdem qualitatibus, quod maximè significant verba illa, quæ apponi solent in commissione dispensandi ad discretum Confessarium directa, quæ refert Sanchez *dicto lib. 8. de matrim. disputat. 34. num. 2.* nam in fine commissionis iterum pœnitens admonendus dicitur de voti perseuerantia, his verbis: *Quòd si iterum contraxerit, & consummauerit matrimonium, aut vnquam extra matrimonium fornicatus fueris, sciat se contra huiusmodi votum facturum.* vbi notanda sunt verba illa, *contra huiusmodi votum*; nempe contra illud idem, cuius dispensatio petebatur, & concedebatur quoad aliquem vsum; contra illud enim, & non contra aliud nouum, in quod illud prius commutatum sit, peccat qui secundum matrimonium contrahit, vel extra illud fornicatur, quia illud idem votum perseuerat ex intentione Summi Pontificis, de qua non videtur practicè dubitandum.

DVBIVM II.

De legato relicto sub conditione prolis legitimæ, an sit soluendum quando dubitatur de valore matrimonij.

1 Titius metu graui mortis iniustè ad eum finem incussi contraxit matrimonium cum Berta, & cum ea per annos quindecim cohabitauit. Postea audiens, matrimonium illud ex causa metus non fuisse validum, ab ea discessit, & duxit aliã, ex qua etiam filium masculum suscepit. Vtráque mortuá, relictum fuit illi legatum sub conditione, si filium masculum legitimum haberet. Dubitatum fuit, an ei deberetur hoc legatum, cùm filius natus esset ex secunda vxore, quam duxerat viuente prima, cum qua per tot annos cohabitauerat, postquam metus cessauerat, atque adeò per cohabitationem, & copulam videbatur iam matrimonium fuisse reualidatum, atque ideo filium postea ex secunda coniuge non fuisse legitimum, sed spurium. Hoc autem totum quærebatur solùm pro foro conscientiæ, ioiecerant enim Titio scrupulum, ne legatum reciperet.

2 Dixi, posse satis tuta conscientia illud exigere, & recipere, quia in primis, si Titius toto illo tempore ignorauit inualiditatem prioris matrimonij à metu inductam, cohabitatio illa diuturna non potuit sufficere ad nouum matrimonij valorem, vt supponit vt certum Thomas Sanchez *lib. 4. de matrim. disput. 8. num. 5.* nam tota illa cohabitatio, & copula ipsa procedebat ex errore circa valorem matrimonij contracti, qui error impedit consensum legitimum ad matrimonij valorem requisitum.

3 Secundò, quia etiamsi Titius inualiditatem matrimonij cognouisset, & voluisset effectu maritali ad Bertam accedere, verior tamen sententia tenet, non potuisse matrimonium, quod ab initio fuerat inualidum, reualidari per nouum consensum, nisi adhibita iterum Parochi, & testium præsentia: quam sententiam multis relatis optimè defendit Basilius Pontius *lib. 5. de matrimonio, cap 6. num. 6. & sequentibus*, vbi probat, eam esse ex mente sacræ Congregationis Cardinalium Interpretum Concilij Tridentini, eámque à sacra Rota, & Pœnitentiaria acceptari. Quare cùm Titius nunquam consensum reualidauit coram Parocho, & testibus, potuit iure optimo matrimonium illud primum inualidum reputare.

4 Tertiò, quia etiamsi potuisset re vera absque Parocho, & testibus consensum validè reuocare, atque ita de facto fuisset; si tamen postea ex Doctorum horum consilio iudicasset, non fuisse sufficienter reualidatum, atque ita bona fide secundum matrimonium celebrasset, non tamen clandestinè, sed præmissis præmittendis, & coram Parocho, & testibus; hoc sufficeret; vt filius ex eo secundo matrimonio genitus reputaretur, & esset legitimus, cui ad legitimitatem sufficit bona fides parentum, etiamsi ob aliquod

impedimen

ratione habita, ærarium ipsarum ciuitatum, & locorum exhauriunt, graui ære alieno implicant, inanibus pompis, & ostentationibus dilapidant. Quibus malis, atque incommodis, (quantum nostra vigilantia, atque auctoritate eniti possumus,) occurrere cupientes, hac nostra perpetuo valitura constitutione statuimus, & ordinamus, &c. & prosequitur multa remedia adhibens, quibus, & pœnis etiam additis, & cautionibus, administratores bonorum communium intra debitos limites contineantur. Postea vero dicto, §. 15. addit verba suprà relata extendendo ad hunc casum etiam extra curiam pœnas à Bonifacio VIII. & Gregorio XIII. statutas; nimirum, vt eas incurrant, qui actiones ab illis Pontificibus prohibitas, circa hanc etiam materiam admiserint. In quo sensu explicatur ille §. in summario illius ad marginem addito, in quo postquam in præcedenti summario marginali dictum fuerat, *contrauenientes in prædictis pœnas hic descriptas incurrunt* de iisdem delinquentibus circa bona communia ciuitatum, & locorum additur: *contra quos extenditur Bonifacij VIII. constitutio 1. & Gregorij XIII. constitutio 14.* non ergo fit hæc extensio contra alios, sed contra eosdem, de quibus tota hæc Clementis constitutio in Superioribus egerat. Eodem modo, & in eodem sensu prædicta verba intellexit Flauius Cherubinus *in compendio Bullarij* vbi prædicta verba Clementis dicto §. 12. ita in compendio refert. *Constitutionem Bonifacij VIII. & Gregorij XIII. contra dantes, aut aliquid recipientes pro habenda gratia, vel iustitia, contra prædictos extendit.* nempe in contrauenientes, & malè administrantes bona ciuitatum, & communitatum, de quibus immediate antè loquutus fuerat. In eodem sensu prædicta verba Clementis explicuit P. Thesaurus *in praxi Ecclesiastica, part. 2. verb. munera* §. 7. vbi ita dictam extensionem refert: *Præterea addit Clemens* §. 12. *quod si dicta erogationes factæ, vel promissa fuerint pro gratia, vel iustitia pro se, vel aliis obtinenda, tunc tam dantes, quam accipientes, vel promittentes, & dantes ad id auxilium, consilium, vel fauorem incurrunt in excommunicationem, & pœnas omnes latas in Extrauag. 1. de sent. excommunicat. & in Bulla Gregorij decimitertij de datis, & promissis, de quibus dixi verb. simonia, cap. 15. & procedit contra dantes paruum, vel magnum, vt in dicta Bulla Clementis VIII.* Hucusque Thesaurus, quod antea dixerat Filliucius, qui *tractat. 15. num.* 141. in eodem sensu extensionem illam Clementis intellexerat. Et mihi quidem ferè certum est, Clementem de aliis non cogitasse: quorum enim, dum totus erat in prouidendo communitatibus, & comm bonis, saltasset extra chorum, & repentè pœnas adeò exorbitantes extenderet ad omnes dantes, vel accipientes pro qualibet gratia temporali, vel iustitia cuilibet iudici laico, vel ministro Tribunali? Denique idem Bonacina *loco supra citato* fatetur, probabilem esse hanc interpretationem, nec ego adhuc vllum alium vidi, qui de ea dubitaret. Post hæc tamen scripta inuenio apud Dianam, *part. 7. tract. 4. resolut. 4.* afferri P. Leonem de censuris, intelligentem Bullam Clementis in sensu vniuersali. Sed ipse Diana ibi magis nostræ sententiæ adhærere videtur.

***

DVBIVM IV.

In quo aliqua obseruantur circa Bullam proximè citatam Gregorij XIII. de datis, & promissis, Vbi quando ignorantia ab eius pœnis excuset.

1 QVia dubio præcedenti mentionem fecimus constitutionis Gregorij XIII. de datis, & promissis, cuius rigorem Nauarrus operæ pretium duxit temperare adhibito docto commentario, & tamen adhuc aliquibus durus videtur ille sermo, & quem nonnullorum praxis probat fortasse ab illis ignorari, opportunum putaui aliqua obseruatu digna breuiter indicare, quæ sparsim apud aliquot auctores repetiuntur, & in casu contingentia, quæ frequens est, apud illos videri possunt.

2 Et in primis, quia Bulla illa, & pœnæ in ea statutæ à multis hodie ignorantur, habenda est præ oculis doctrina: quam cum aliis probat latè Thomas Sanchez, *lib. 9. de matr. disp. 32. n.* 17. 18. 31. vbi docet, non incurri censuras, nec alias pœnas Ecclesiasticas sine illarum legum notitia, vel ignorantia crassa, supina, vel etiam affectata. Vnde multi excusati fortasse possunt à pœnis dictæ Bullæ propter ignorantiam illius, vel inuincibilem, vel vincibilem, non tamen supinam, crassam, vel affectatam.

3 Secundò aduertendum est, Gregorium in ea Bulla extendere pœnas primò ad eos, qui cupiditate improbi quæstus potentiorum suffragationibus adnixi, huiusmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpissimè nundinantur. Secundò ad eos, qui quos gratia præstare arbitrantur, donis, pollicitationibusque ambiunt. Tertiò ad eos, qui se eorundem operam, atque industriam pretio, & muneribus quæsisse affingunt. Ad hæc autem non extenduntur pœnæ illæ, nisi cum addito, nempe ad eos, qui hæc facinora committere audent. Est autem doctrina satis trita, quam cum aliis tuetur idem Thomas Sanchez, *dicta disput. 32. num. 37. & 39.* quod quoties lex loquitur contra *audentes* aliquid facere, excusat etiam ignorantia crassa, & supina, dum non sit affectata, vel ingens temeritas, quæ scienter æquiparatur.

4 Tertiò aduerto, aliquos excusare à simonia (& consequenter idem dicent de pœnis prædictæ Bullæ,) eum, qui non pro beneficio, vel gratia, aut re spirituali promittit, vel dat, sed pro labore, & industria illius, qui gratiæ assecutionem negotiatur, vel procurat. Imò addunt, quamuis id, quod pro dicto labore datur, excedat eius valorem, non esse simoniam, sed iniustitiam in accipiente, vel exigente; quia non datur, vel promittitur pro re spirituali, sed pro labore, qui est aliquid temporale. Quare purgari poterit iniustitiæ labor, si dans, vel promittens velit gratis donare excessum illum. Ita cum aliquibus docuit Diana, *part. 2. tract. 2. miscell. resolut. 37. vel 39. & part. 3. tract. 1. resolut. 64.* Postea tamen *part. 6. tract. 7. resolut.* 41. re magis considerata, dixit, quamuis eam sententiam olim speculatiuè probabilem existimauerit, in praxi tamen non esse amplectendam, quod quidem meritò dixit: est enim practicè, & moraliter impossibile, quòd impetraturo mihi beneficium promittam 100. scuta pro labore, qui valeat solùm 10. & quòd non dem, vel promittam 190. pro beneficio obtinendo, sed pro solo labore, præsertim quando nolo illa dare, posito toto labore, sed obtento beneficio. Nec minùs impossibile est, quòd velim illum excessum dare gratis,

cùm antecedat pactum dandi illa 200. obtento beneficio, quod pactum repugnat essentialiter donationi gratuitæ futuræ. Si velis ergo tuta conscientia procedere, debes apertè protestari, te pro labore velle dare 10 siue beneficium obtineatur, siue non obtineatur. Te tamen scire, quid deceat hominem gratum, imò habere animum donandi benefactori 200. ad id tamen nolle te nunc obligare, quia scis, vltra peccatum grauissimum, & censuras, gratiam ipsam fore irritam, & nullius valoris. Hæc si non solis verbis, sed sincerè, & ex corde dicantur, & intelligantur, non incurris pœnas, nec labem simoniæ, quamuis postea ex gratitudine, & absque pacto, vel obligatione præcedente, dones 200. tuo Procuratori. Sed caue, ne in foro externo iudex possit de te præsumere simoniam, vel pactum, quam præsumptionem non ita facilè purgabis.

5 His ergo breuiter prænotatis, difficultas non leuis esse potest, an ignorantes esse Bullam ignorantia etiam inculpabili, contrahant adhuc inualiditatem gratiæ obtentæ, quæ in eâdem Bulla transgressoribus imponitur. Potest autem casus hic dupliciter occurrere. Primò ita vt omnes tam dantes, seu promittentes, quam accipientes, cum ignorantia inculpabili, & bona fide concurrerint. Secundò, vt alter illorum bona fide, & cum ignorantia, alter verò mala fide, & scienter operatus sit. Dicemus in primis de primo casu, & postea de secundo.

6 Non credo defuturos, qui dicant, adhuc in eo primo casu impetrationem gratiæ esse inualidam, neque ab hoc effectu excusare posse ignorantiam etiam inculpabilem: dicunt enim, irritationem actus non esse propriè pœnam, atque contrahi posse etiam ab inuincibiliter ignorantibus. Pro hac sententia affert aliquos P. Thesaurus, *in praxi Ecclesiastica, part. 1. cap. 35. quæst. 1. respons.* 4. Et quidem in casu ferè simili, nempe quando simonia materialiter solùm, & inculpabiliter commissa fuit, idem videtur tenere de inualiditate actus Lessius *lib. 2. de Iustitia, cap. 35. dub. 25. num.* 142. vbi hæc habet: *Petes secundò, quid si per ignorantiam inculpatam simonia sit commissa? Respondeo si ab aliis te ignorante, tuâ causâ simonia commissa est, non incurris quidem pœnam excommunicationis; efficeris tamen inhabilis ad idem beneficium, ita vt absque dispensatione non possit tibi illa vice conferri: idque in pœnam illorum, qui simoniacè te promouere voluerunt: vt patet ex cap. nobis fuit, & cap. sicut tuis, iuncta glossa, de simonia. Quod si illi laborassent ignorantia inculpata, tunc neque inhabilis effeceris, quia nulla culpa commissa est, ob quam illa inhabilitas est constituta. Vnde posset illud beneficium tibi secundò conferri absque vlla dispensatione. Idem videtur dicendum, si contractus simoniacus ab ipso beneficiario per ignorantiam celebratus sit: in vtroque tamen casu beneficium resignari debet, nisi secundo conferatur, quia prior collatio irrita fuit, vtpote per contractum irritum facta.* Hæc Lessius, qui videtur supponere, contractum esse inualidum, etiam nulla intercedente culpa, vel malitia formali simoniæ. Potest autem confirmari ex illo exemplo: nam minùs excusat ignorantia iuris, quàm ignorantia facti, vt habetur in regula, *ignorantia facti, de regul. iur. in 6.* Cùm ergo non possit quis retinere beneficium, quando, ipso omnino ignorante, intercessit simonia inter collatorem, & alium tertium: minùs subsistet collatio, quando ipsemet beneficiarius simoniam commisit, quamuis ob ignorantiam iuris à culpa formali simoniæ excusatus fuerit.

7 Verùm alij aliter loqui videntur vel in genere, vel etiam in casibus specialibus non dissimilibus. Nam in primis Thomas Sanchez, *lib. 9 de matr. disp. 32. num.* 18. vniuersaliter docet, *annullationem actus, quando non est ob defectum solemnitatis, sed in delinquentis pœnam non incurri ab ignaris.* quod etiam docet, *lib. 3. disput. 17. num. 9. &* 11. idem cum aliis, quos affert, tenet P. Thesaurus, *vbi suprà. §. vnde sequitur*, dicens irritationem actus, quando lata est à iure in pœnam, seu odium delicti, seu transgressionis, non ligare ignorantes legem prohibentem, & irritantem, seu cum bona fide operantes; sed tamen hic Auctor in particulari videtur magis explicare suam mentem postea, *part. 2. verb. simonia, cap.* 2. vbi relata nullitate collationis beneficij interueniente simonia, addit: *Neque à tali nullitate, & obligatione dimittendi excusat ignorantia etiam inuincibilis, seu bona fides* & relatis aliis Doctoribus addit rationem ex S. Thoma 2. 2. *q.* 100. *art. vlt. ad* 3. eam esse, *quia hæc non est priuatio pœnalis iuris quæsiti, sed obligatio restituendi nulliter, & iniunctè acceptum ob defectum consensus Ecclesiæ, & ob irritationem actus acquisitionis ab initio, ex qua prima acquisitio impeditur, si non sit gratuita.* Postea verò *cap. 15 in fine*, dicit, inualidationem gratiæ non incurri ab habentibus ignorantiam inculpabilem, nisi solùm in simonia super beneficiis: quare in aliis casibus contentis in dicta Bulla Gregorij XIII. si non sit simonia in rebus beneficialibus, non incurri ab operantibus cum ignorantia inuincibili, quia irritatio gratiæ in illa Bulla contenta est mera pœna.

8 Ego quidem in hoc dubio libenter distinguerem, vt suprà dicebam; nam vel omnes immunes fuerunt à culpa, tam dantes, & promittentes, quàm accipientes, & acceptantes; vel aliqui inculpabiliter operati sunt propter ignorantiam, alij tamen culpabiliter. In primo casu difficilè mihi semper visum est, quòd irritatio gratiæ contrahatur, cùm hæc videatur esse propriè pœna in odium delicti statuta; quod tamen delictum nemo commisit, cùm supponamos, neminem prorsus ea in parte peccasse. Et quidem de irritatione gratiæ statuta in Bulla Gregorij XIII. iam id concedit P. Thesaurus in loco proximè citato: concedit tamen incurri in materia beneficiali, in qua nullitas collationis non est mera pœna delicti, sed prouenit ex defectu consensus Ecclesiæ, quare ad hunc effectum sufficit simonia materialis, quamuis non fuerit formalis ob ignorantiam inculpabilem. Pro quo afferuntur aliqui alij Auctores; sed pro eorum intelligentia aduertendum est, plerosque illorum loqui in casu diuerso, nempe quando simonia non est commissa ab accipiente beneficium, sed ipso ignorante, ab alio tertio eius amico, vel cognato: quo casu, re postea cognita, debet beneficium dimittere, vt habetur, *in cap. sicut tuis, de simonia*; qui casus, vt dixi, est valde diuersus: nam ibi intercessit vera, & formalis simonia, & delictum, quod Ecclesia punire voluit, etiam cum detrimento innocentis, ne ille, qui deliquit, fructum ex delicto obtineat, nempe permanentiam beneficij in persona, cui ipse eam simoniacè procurauit: de hoc autem casu loquitur S. Thomas *dicto art. vlt.* Sicut etiam P. Suarez, *tom. 1. de Religione, lib. 4. de simonia cap. 56. num. 37. & seqq.* quem affert pro se Thesaurus *vbi supra*; sed immeritò, quia semper Suarez in toto illo discursu supponit, peccatum simoniæ ab aliquo fuisse commissum: vnde *num.* 38. dicit, hunc effectum anullationis ob simoniam etiam ignorante beneficiario commissam, haberi non solùm ex iure antiquo, sed etiam ex iure nouo *in Extrauaganti 2. de simonia*, in qua vniuersaliter anullantur collationes, & nominationes, &c. quas contigerit simoniaca labe fieri: qualis proculdubio est illa, de qua agitur, in qua tertius peccatum simoniæ commisit. Non ergo loquitur ibi Suarez de casu, quo à nemine prorsus simoniaca labes contracta fuit, nec huius casus in toto illo Discursu

meminit

meminit. Nec magis fauet illi sententiæ Thomas Sanchez, *lib. 2. consil. cap. 3. dub. 115. n. 1.* quem eo loco citat P. Thesaurus *vbi suprà.* nam ibi nec verbum vllum est, quod ad hoc spectare possit. Magis apparenter posset afferri idem Sanchez, *eodem cap. 3. dub. 120. num. 24.* vbi postquam dixerat, posse Episcopum cum illo, qui ignoranter accepit beneficium simplex per simoniam, & cognita simonia sponte renuntiat, dispensare, vt idem beneficium habeat; addit hæc verba: *Nota primo, quod dum loquimur de beneficio habito simoniacè ignoranter, non intelligimus, quando ipsemet beneficiarius commisit simoniam, ignorans esse talem, sed quando alij commiserunt simoniam, ipso ignorante. Sic enim loquitur cap penult. de elect. & omnes Doctores citati,* in quibus verbis videtur significare, quòd in casu nostro Episcopus non potest dispensare, atque tunc incurri multò magis inhabilitatem, quàm quando ab alio tertio commissa fuit simonia. Verum nec eo loco Sanchez id dixit, sed omisit casum nostrum, testans, se non loqui de illo, sed solùm quando simonia ab aliis commissa fuit. Quid autem iuris sit, quando ab ipsomet beneficiario ignoranter committitur, ipse non explicuit, fortasse, quia distinctione opus erat, & aliud dicendum erat, si omnes inculpabiliter operati sunt; aliud si solus, qui beneficium accepit, excusatus fuit propter ignorantiam inculpabilem, qui est casus diuersus, vt postea videbimus. Nunc autem loquimur, quando nemo prorsus labem simoniæ contraxit, quia omnes bona fide processerunt, quod casu durum videtur pœnam nullitatis collationis agnoscere; quando à nemine simoniæ peccatum commissum fuit. Denique minùs ad rem affertur ab aliquibus pro contraria sententia Castr. Pal. *tom. 2. tract. 13. disp. 2. punct. 33 num. 11.* vbi dicit, eos solos excludi à beneficio regulæ de triennali, qui beneficia simoniacè scienter sunt ingressi, non verò eos, qui ignoranter: supponit ergo collationem fuisse inualidam, etiam quando ignoranter operati sunt, alioquin non indigerent beneficio triennalis possessionis. Sed hic Auctor loquitur, sicut & alij, de illis, quibus ignorantibus, simonia ab aliis commissa est, vt legenti constabit: quo casu iam diximus puniri simoniacum etiam in persona innocentis, qui vel inualidè acquirit beneficiū, vel certè, cognita simonia, debet illud dimittere, & renuntiare, iuxta varias Doctorum sententias. Nos autem loquimur, quando omnes innocentes sunt, quia omnes bona fide contraxerunt, quo casu nemo videtur puniendus, cùm nemo prorsus peccauerit.

9 Ratio denique à priori sumi potest ex fundamento contrario, quia nimirum sicut excommunicatio, & aliæ pœnæ, sic etiam nullitas collationis simoniacæ videtur pœna non ex defectu solemnitatis, aut formæ requisitæ, sed in odium delicti, & ad coërcendos homines ab eiusmodi detestabili labe contrahenda; hæc enim annullatio collationis habetur ex *Extrauaganti, cùm detestabile, de simonia,* in qua non potuit clarioribus verbis Paulus II. protestari, se illam tanquam metam pœnam simoniacæ labis statuere, & in eius odium, ac punitionem. Sic enim incipit, *Cùm detestabile scelus simoniaca prauitatis, tam diuinorum, quàm sacrorum canonum auctoritas abhorreat, atque damnet: nos considerantes, quòd plus pœnarum grauitas, quàm Dei timor arcere solet à voluntate peccandi, ac summis desideriis affectantes, vt horum pestiferum vitium, non ex vsu solùm, sed etiam ex mentibus hominum saltem propter pœnarum metum penitus euellatur,* &c. & reuocatis pœnis aliis à suis prædecessoribus statutis, addit inualiditatem electionis, nominationis, & confirmationis simoniacæ, illarum scilicet, *qua simoniaca contigerit labe fieri.* Non ergo aliarum, quæ sine tali labe, aut vllo peccato fiant: lex enim odiosa non debet extendi ad ea, quæ in illius verbis non comprehenduntur.

10 Rationem hanc tradidit optimè P. Suarez, *lib. 5. de legibus cap. 22. n. 3.* vbi vniuersaliter docet, *quando irritatio tantum in pœnam imposita est, per ignorantiam, vel aliam similem causam, qua à culpa excusat, impediri.* & adductis pro hac conclusione aliis Doctoribus, probat, *quia cessante causa, cessat effectus; sed in præsenti casu culpa est causa per se, & adæquata talis irritationis, quia hoc modo est causa pœna, & illa irritatio pœna quædam est, vt supponitur, ergo. Vnde confirmatur ex generali principio, quòd ignorantia excusans culpam, excusat etiam pœnam, quod sup. à traditum est, & probatum; sed non est minor ratio in hac pœna irritationis actus, vt cessare debeat, cessante culpa, quàm in aliis: ergo idem in illa dicendum est.* Hæc Suarez, qui affert ad hoc optimum exemplum his verbis: *Et potest* (inquit) *hoc confirmari ex his, qua diximus lib. 4. de orat. cap. 30. num. 17.* *scilicet, eum, qui ex obliuione naturali omittit diuinum Officium, facere fructus suos, non obstante lege pœnali irritante acquisitionem fructuum, contra non recitantes lata, quia per illam obliuionem cessat culpa, & consequenter etiam pœna; ergo idem dicendum erit in omnibus similibus.* Postea verò obiicit sibi exemplum illius, qui accepit beneficium, ignorans simoniam ab alio commissam, & tamen collatio est irrita. Ad quod respondet his verbis: *Respondetur, illud esse speciale, quia fuit in illa lege expressum in detestationem illius delicti. Addo etiam, ibi semper interuenire aliquam culpam, vel collatoris, vel alicuius tertij, qua sufficit ad sustinendam illam pœnam, etiamsi recipiens excusetur: nam ad punitionem alterius, ipse etiam per accidens patitur.* Vides, quomodo P. Suarez agnoscat irritationem collationis beneficij simoniacæ esse pœnam, atque adeò non incurri, si nullius prorsus culpa intercesserit: & quidem ex verbis Extrauagantis suprà relatis id videtur manifestè constare, cùm ad nihil aliud Pontifex ibi talem irritationem inducat, nisi ad puniendos ea labe, & scelere infectos, & vt timore pœnæ alij omnes deterreantur, quando Dei timore non terrentur.

11 Maius est dubium in secundo casu suprà indicato, quando scilicet accipiens beneficium propter ignorantiam excusatur à culpa, & à peccato simoniæ; collator tamen benè animaduertit, & amore lucri peccauit: quo casu non est dubium, quòd collator incurrerit excommunicationem, & alias pœnas personales, quamuis qui beneficium accepit bona fide acceperit, ab iis sit liber, quia bona fides eum à culpa, & ab eiusmodi pœnis reddidit immunem. Dubium autem est de pœna reali irritationis collationis, quæ indiuisibilis est, & non potest quoad delinquentem habere locum, quin etiam redundet in innocentem. Si enim collatio valida sit, ne innocens sine culpa puniatur, manebit delinquens impunitus, & fructum, ac emolumentum ex propria nequitia reportabit.

Porrò in prædicto casu non reddi collationem inualidam, probari potest. Primò, quia quando pœna indiuisibilis est, nec potest quoad delinquentem subsistere, quin etiam socius innocens puniatur, debet potius præualere innocentia vnius, & impedire effectum pœnæ, ne puniatur innocens, quamuis per accidens, qui peccauit, liber remaneat. Ad quod deseruire potest exemplum, quod affert, & cum aliis probat Thom. Sanchez, *lib. 8. de matr. disp. 25. n. 30. & 31.* quando alter solus ex contrahentibus contraxit matrimonium, sciens adesse impedimentum irritans, alter verò id nesciebat: quo casu dicunt, non incurri pœnam Trident. *sess. 24. cap. 5. de matrim.* vbi dicitur: *Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequenda*

consequenda careat, idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed & consummare ausus fuerit. hanc, inquam, pœnam carendi spe dispensationis, dicunt non mereri, quando alter ex illis bona fide contraxit, licèt alter scienter contraxerit, ne innocens ob alterius scelus plectatur. Idem ergo dicendum erit in casu nostro de pœna inualiditatis collationis, quæ si locum habeat, plectetur innocens ob delictum solius socij, qui mala fide simoniam commisit, à cuius malitia alter ob inculpabilem ignorantiam excusatur.

12 Secundò probari hoc ipsum potest, quia quamuis, vt suprà diximus, debeat dimittere beneficium, qui bona fide illud accepit, ignorans simoniam, quam eam ob causam alius tertius cum collatore commisit; quia in eo casu specialiter ita Ecclesia disposuit, sine qua speciali dispositione non posset innocens plecti ob alienam culpam, vt fatetur Suarez, *lib. 5. de legib. cap. 11. n. 3.* In alijs casibus, in quibus lex id specialiter non statuerit, standum erit regulæ generali, quod innocens propter scelus alterius pœnam non sustineat. Casus autem noster videtur esse diuersus, cùm in casu nostro simonia non sit commissa inter alios duos, sed ab ipsomet collatore, & recipiente beneficium, qui tamen ignorantia inculpabili excusatur à labe simoniæ.

13 Contra hoc tamen scrupulo vrgere videntur, quòd in casu nostro verè commissa sunt simonia, & eius labe infectus fuit, qui beneficium contulit, vel resignauit. Quamuis autem ab ea labe fuerit immunis, qui beneficium accepit propter ignorantiam inculpabilem; Ecclesia tamen tanto odio simoniæ crimen prosequitur, vt à quocumque admissum sit, impunitum illud non relinquat: ad quod deseruit casus ille in iure expressus, quando simonia ab alio tertio commissa est, ignorante illo, qui beneficium accipit: quo tamen casu collatio beneficij non subsistit, vt constat ex *cap. nobis, cap. sicut tuis*, & aliis, *de simonia*, in quibus vel casus est idem cum nostro, vel certè ratio prohibitionis non est similis, sed eadem omnino, nempe turpitudo criminis simoniæ, cuius labe infectam collationem noluit Ecclesia subsistere, quamuis accipiens beneficium immunis à culpa reperiatur, quæ ratio eadem est in nostro casu: quòd enim peccatum simoniæ committatur à parentibus beneficiarij, vel ab ipso Collatore, aut resignante, parum videtur referre: imò magis proximè, vt ita dicam, infici videtur collatio, quando ipsemet Collator, aut resignans contrahit labem simoniæ, quàm quando parentes prouisi, vel amici eam contrahunt; qui magis extrinsecè, & remotè concurrunt ad ipsam collationem. Vnde videtur omnino in hoc casu locum habere regula, & doctrina communis, quam cum communi sententia docet, & probat Suar. *lib. 6. de legib. cap. 3. num. 19. & seqq.* nimirum, quòd, quidquid sit, an lex pœnalis extendi debeat ad casum similem, in quo similis ratio procedit, debet tamen extendi, quando non similis, sed eadem ratio adæquata inuenitur quod in casu nostro maximè locum habere videtur, qui solùm materialiter differre videtur à casu in illis iuribus explicato: quare casus ille ibi videtur solùm in exemplum adductus, & quia de illo solùm tunc consulebantur Pontifices: doctrina tamen formalis illarum Decretalium esse videtur generalis, nempe collationem beneficij non subsistere, quando simoniaca labe infecta est, quamuis beneficium accipiens non peccauerit, siue id sit, quia ipse ignorauit simoniam ab aliis ipso inscio commissam, siue quia ipse etiam materialiter ad eam concurrens ignorauit prohibitionem, & culpam, quam alius non ignorauit, & ideo re vera collatio peccato simoniæ infecta fuit: quæ est tota ratio illius legis, atque ideo ego neque in foro conscientiæ libertatem ab obligatione dimittendi beneficium eum, qui hoc modo illud obtinuit, nisi in foro conscientiæ dispensationem impetraret. An verò ex promissione ficta, vel non acceptata, incurratur prædictæ pœnæ, videri possunt auctores, quos affert Diana, *p. 7. tr. 4. res. 4. & 5.*

DVBIVM V.

Vtrùm priuilegia concessa Indis prosint iis, qui nati sunt ex patre Hispano, & matre Inda, vel è contra.

1 Supponuntur nonnulla priuilegia concessa Indis à Summis Pontificibus, qui vt Christianos illos nouos in Religione Christiana confirmarent, & eorum imbecillitati compatientes, dispensarunt cum iis in aliquibus Ecclesiæ præceptis, de quibus videri potest Emanuel Rodriq. *tom. 1. quæst. regul. quæst. 99. art. 5.* quo supposito, quæsitum fuit, an eiusmodi priuilegia extendere oporteat etiam ad illos, qui sunt geniti ex patre Hispano, & matre Inda, vel ex patre Indo, & matre Hispana, qui vulgari sermone ibi vocantur *Mestiei*, hoc est sanguine Hispano, & Indico. Et quidem pro parte negante aliqui afferebant P. Thom. Sanchez, qui *lib. 8. de matrim. disp. 14. n. 35.* cum Veracruz obseruat, priuilegium Pauli III. qui dispensauit cum Indis, vt in tertio, & quarto gradu possint matrimonio coniungi, non debere intelligi, nisi de solis Indis Neophytis noui Orbis. Inde tamen nihil pro vna, vel altera parte nostræ quæstionis colligi potest: fatemur enim concessionem illam, & alias similes intelligi pro solis Indis: sed quæstio est, qui debeant hoc Indorum nomine intelligi, an soli puri, & ex vtroque parente Indi, an etiam mixti, & qui ex vno solo parente Indo nati sunt.

2 Ego tamen sub distinctione respondi. Possumus enim loqui de concessione illa ad contrahendum matrimonium in tertio, & quarto gradu, vel de aliis etiam concessionibus, & dispensationibus in aliis præceptis, v. gr. ieiunij, dierum festiuorum, & similium. Quod ergo attinet ad matrimonia in tertio, & quarto gradu, videtur esse peculiaris ratio, vt comprehendat non solùm puros Indos, sed etiam mixtos propter concessionem alteram superadditam Gregorij, quam ex Fr. Ioanne Baptist. *in Aduertentiis Confess. 2. part. in tabula verb. Mestizos*, refert D. Ioannes de Solorzano, *tom. 2. de Indiarum iure, & gubernatione lib. 1. cap. 28. num. 50. & seqq.* qui dicunt die 21. Septembris anno 1591. Gregorium XIV. (quamuis ibi dicatur Gregorius XIII. fortasse ex errore Typographi, nam eo anno non sedebat Gregorius XIII. sed XIV.) suo peculiari Breui declarasse, quoad hunc effectum, vt dispensari posset cum Indis ad contrahendum in tertio, & quarto gradu, ab iis, quibus facultas concessa fuerat, hos etiam mixtos intelligendos fore nomine Indorum, seu Neophytorum, quas quidem Bullas ego non vidi; inuenio tamen discrimen in iis Auctoribus, qui referunt has concessiones: nam apud Solorzanum, & Ioann. Bapt. suprà adductos, non dicitur, Paulum III. dispensasse in iis gradibus, sed solùm concessisse facultatem aliquibus Religiosis, vt possent cum Indis in iis gradibus dispensare. Alij verò referunt, ipsummet Pontificem vniuersaliter dispensasse, & abstulisse pro Indis impedimentum tertij, & quarti gradus, ita refert Eman. Rodriguez, *dicta quæst. 99. art. 5.* & eodem modo ex Veracruz, *5. parte speculi art. 44. conclus. 3.* eam concessionem refert Thomas Sanch. *dicto lib. 8. de matr. disp. 24. n. 35.* Vtcumque se res habeat, stante concessione

concessione Gregorij XIV. & extensione suprà adducta, certum erit, eam gratiam extendi etiam ad Indos mixtos, cùm Summus Pontifex de facto eam voluerit extendi.

3 Magis dubitari posset de iis, qui nati sunt ex patre Hispano, & matre purè Inda, sed mixta, vel è contra ex patre mixto, & matre Hispana, qui vulgò appellari solent *Quarterones*, eo quòd quartam solùm sanguinis partem ex Indis habeant: an ij etiam frui possint facultate illa Indis concessa, & ad mixtos, seu *Mestizos*, à Gregorio XIV. extensa. Et quidem puto non comprehendi eo indulto; quia eiusmodi homines non nisi largè dicuntur *Mestizos*; vt constat ex schedula Regia expedita anno 1587. quam refert idem Solorzano *dicto tom. 2. lib. 3. cap. 20. num. 4.* cùm enim iniunctum esset Episcopis à Rege, ne *Mestizos* ad Ordines promouerent, explicuit Rex Philippus II. hoc de *Mestizis* intelligi debere strictè atque adeò de illis solis, qui ex Indo puro, & Hispana, vel ex Hispano, & Inda pura nati sunt. Quare idem dicendum videtur de dispensatione ad matrimonium in tertio, & quarto gradu *Mestizis* concessa: nam dispensatio etiam debet strictè intelligi, vt de omni dispensatione docent communiter Doctores, quos congerit, & sequitur Thomas Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 6. num. 3. & seqq.* & Basilius Pontius *de matr. lib. 8. cap. 21. num. 2.* Ratio autem esse potest, quia illi, quibus tres partes sunt sanguinis Hispani, & sola quarta pars sanguinis Indici, simpliciter, & absolutè sunt Hispani, & non reputantur ampliùs Indi, parum enim pro nihilo reputatur; quare neque in prohibitionibus, neque in dispensationibus debent cum Indis communicare.

4 Hinc autem colligi iam potest, quid sentiendum sit de aliis concessionibus, & dispensationibus quoad alia præcepta Ecclesiæ, quæ pro Indis factæ sunt; dixi enim, eas non extendi ad mixtos, seu *Mestizos*. Ratio autem est, quia, vt paulò ante dicebam, & fatentur Doctores omnes, dispensatio est stricti iuris, & in sensu stricto interpretanda est: quare non de Indis largo modo, quales sunt mixti, sed de puris debet intelligi, nisi Pontifex ad mixtos extenderit illam de matrimonio in tertio, & quarto gradu consanguinitatis. Et quidem certum videtur, si aliquis dispensatus esset à solutione gabellæ in venditione equorum, non manere liberum à soluenda gabella, si vendat mulos, qui tamen nati sunt ex asino, & equa, sicut è contra gabella imposita vendenti mulos non deberetur à vendente equos, vel asinos, ex quibus muli per mixtionem seminum generantur. Denique, si ij *Mestizi* gaudent priuilegiis propriis Indorum propter matrem Indam, deberent etiam gaudere priuilegiis propriis Hispanorum propter patrem Hispanum: vnde melioris essent conditionis, quàm puri Indi, & puri Hispani, quia vtrorumque priuilegiis poti[r]entur, quod quàm sit absurdum, facile patet. Præsertim, cùm plerumque eiusmodi homines mixti, seu *Mestizi* non nisi ex adulterio, vel alio illicito concubitu nascantur, vt obseruauit Solorzano *dicto lib. 4. cap. 10. n. 6.* qui saltem ex hoc capite deterioris conditionis esse deberent, quàm Indi, vel Hispani, qui ex legitimo matrimonio nascuntur.

5 Hac tamen occasione rursus quæri potest, quid dicendum sit de filiis natis ex patre Indo, & matre mixta, seu *Mestiza*, an ij gaudere possint concessionibus pro Indis factis. Et quidem certum est, si essent filij ex patre Hispano, & matre *Mestiza*, non posse gaudere dispensationibus factis pro Indis, cùm multò minùs participent de Indis, quam *Mestizi*, imò nec sub *Mestizis* comprehendantur, atque ideo nec seruantur dispensatione Pauli III. ad contrahendum in tertio, & quarto gradu, vt paulò antè diximus.

Loquendo verò de casu contrario, quando pater est Indus, & mater *Mestiza*, crederem quoad omnes eiusmodi dispensationes, & priuilegia, debere eos pro Indis reputari. Tunc enim filius ex quatuor partibus vnam solam haberet sanguinis Hispani, tres verò sanguinis Indici, quæ omnino præualere deberent, vt Indus reputaretur. Nam sicut vinum, cui modica aqua miscetur, quamuis non sit vinum omnino purum, reputatur tamen moraliter pro vino, atque ideo in ordine ad valorem consecrationis non refert, quòd sit purum, vel mixtum exiguæ parti aquæ, quia hæc duo vina pro eodem moraliter reputantur: sic Indus purus, cui nihil sanguinis Hispani admixtus est, & ille, cui parum sanguinis Hispani miscetur, non videntur moraliter differre, & vterque simpliciter, & absolutè reputatur Indus. Quod etiam in Physicis fortasse locum habet: nam quamuis mulus non sit equus, nec asinus, vt dicebamus; si tamen mulus generare posset, & ex ipso equa conciperet, filius rediret multum ad naturam, & speciem equi, & in tantum de eius proprietatibus participaret, vt ferè esset equus, & moraliter pro equo reputaretur. Sicut è contra, si asina ex mulo conciperet, filius rediret ad naturam, & speciem asini, & moraliter pro asino reputaretur, licèt parum aliquid ab aliis asinis differret. Cùm ergo simus in materia morali, non deberet attendi illa parua differentia, sed filius Indi, & *Mestizæ* reputaretur moraliter pro Indo, atque adeò concessionibus, & priuilegiis Indorum potiri deberet.

6 Vnde obiter infero, aliter dicendum fuisse, si filius Indi, & Hispanæ, hoc est, mixtus, seu *Mestizus* generaret filium ex alia fœmina mixta, seu *Mestiza*, filia nempe Indi, & Hispanæ; tunc enim filius esset propriè *Mestizus*, sicut eius parentes, non enim plus, vel minus participaret de sanguine Indico, vel Hispano, quàm eius parentes. Quare sicut parentes, ita & ipse gauderet indulto contrahendi matrimonium in tertio, & quarto gradu, quod pro *Mestizis* etiam concessum esse dicebamus. Non tamen posset frui aliis priuilegiis, & dispensationibus concessis pro Indis, quibus *Mestizos* diximus gaudere non posse. Ad quod explicandum est optimum exemplum suprà adductum: si enim mulus generare posset, certè ex mulo, & mula nasceretur alius mulus eiusdem omnino rationis, & conditionis, ac singuli eius parentes, & rursus filij huius, si cum mula coiret, essent propriè muli, & sic in infinitum, quia non esset vnde ad equi, vel asini naturam, vel ad aliam speciem transferrentur. Sic ergo filij *Mestizi*, & *Mestizæ*, & eorum filij in infinitum, semper essent propriè *Mestizi*, sicut primi eorum parentes, quia non esset vnde magis redirent ad sanguinem Hispanum, vel Indicum, atque adeò pro veris & propriis *Mestizis* semper reputarentur in ordine ad participanda, vel non participanda Indorum priuilegia.

DVBIVM VI.

An posset Summus Pontifex de potestate absoluta delegare iurisdictionem spiritualem homini non baptizato.

1 NEgabant aliqui, quia Papa non potest non baptizatis præcipere, cùm non sint eius subditi, nisi fortè in temporalibus, si sint eius subditi temporales, quia degunt in statu temporali Ecclesiæ. Hoc tamen fundamentum non videtur efficax, quia non videtur argui benè à potestate delegandi ad potestatem præcipiendi; potest enim Princeps delegare iurisdictionem alicui, qui non est eius subditus,

dum tamen subditi eius sint illi, in quo iurisdictio conceditur. Sic passim Princeps secularis dat iurisdictionem homini Ecclesiastico in personas seculares, cum tamen Ecclesiasticus non sit subditus Principis secularis. Sic Prælatus regularis potest dare iurisdictionem Confessario seculari, vt audiat confessiones suorum subditorum regularium, & in alijs similibus. Ratio autem est, quia communicans iurisdictionem non exercet iurisdictionem in eum, cui communicat illam, sed in eos super quos communicatur iurisdictio. Ex hoc ergo capite non repugnaret, Pontificem dare non baptizato iurisdictionem spiritualem in baptizato.

2 Eandem sententiam negatiuam docet P. Suarez, *disp. 2. de censuris, sect. 3. num. 8. & 12.* qui tamen id solùm probat ex vsu, & traditione perpetua Ecclesiæ, quæ ius diuinum declarasse videtur. Eandem sententiam tenent Filliucius, *tract. 11. cap. 2. quæsito 7.* Bonacina, *disp. 1. de censuris quæst. 1. punct. 2. num. 3.* eo quòd Baptismus sicut est ianua Sacramentorum, ita sit ianua Ecclesiasticæ iurisdictionis. Neutrum tamen argumentum videtur rem conuincere: non primum de vsu, & traditione perpetua; quia non minor est traditio, & vsus non communicandi iurisdictionem spiritualem fœminis, vt fatetur idem Suarez, *d. sect. 3.* vbi dicit, nunquam ab vllo Pontifice eiusmodi iurisdictionem concessam esse vlli fœminæ; & tamen ibidem ipse Suarez fatetur, fortasse non repugnare, quòd Summus Pontifex validè eam possit concedere. Non ergo arguitur efficaciter à negatione actus ad carentiam potentiæ, quia sicut ob indecentiam potuit de facto nunquam concedi fœminæ, potuit ob similem indecentiam nunquam concedi non baptizato.

3 Neque etiam videtur omnino efficax secundum fundamentum, hoc enim est, quod inquirimus, an sicut Baptismus est ianua necessaria ad alia Sacramenta, sic etiam sit ianua necessaria ad iurisdictionem spiritualem habendam. Nam, sicut Professio religiosa videtur esse ianua ad participanda omnia iura, & priuilegia Ordinis; & tamen Summus Pontifex, imò & Prælatus regularis potest delegare alicui Clerico seculari iurisdictionem spiritualem supra suos subditos regulares, vt suprà dicebam: cur non poterit Papa dare iurisdictionem Ecclesiasticam supra baptizatos alicui non baptizato, & qui nondum fuerit ingressus Ecclesiam per eius ianuam, quæ est Baptismus. Hoc enim non est gaudere pascuis ipsius Ecclesiæ qualia sunt Sacramenta, sed exercere nomine proprij Pastoris iurisdictionem suprà subditos, & oues eiusdem Pastoralis.

4 Ego in primis, vt à minùs dubiis incipiam non dubito, quin possit Summus Pontifex cogere suo præcepto fideles, atque etiam sub censuris, vt faciant, quòd illis aliquis nondum baptizatus præcipiat in tali, vel tali materia. Nam totum hoc fieri posset nullam prorsus dando illi non baptizato iurisdictionem supra baptizatos, sed solùm designando res ab eo iniunctas, vt materiam præcepti impositi ab ipso Pontifice, quod quidem multis adductis exemplis explicui, & probaui, *disputat. 7. de Sacramentis in genere, sect. 2. numer. 30.* Sic enim Confessarius potest imponere pœnitentiam obligando pœnitentem, vt faciat illud opus pœnale, quod eius mater ei designauerit, quo casu mater non accipit iurisdictionem fori sacramentalis ad imponendam pœnitentiam, sed designat opus, quod si à filio non fiat, non peccat contra præceptum matris, sed Confessarij, qui illud opus præcepit. Sic ergo Papa posset etiam sub excommunicatione præcipere fidelibus, vt facerent id, quod eis iniungeret talis homo non baptizatus: quo casu violantes hoc præceptum incurrerent excommunicationem, non quidem impositam ab illo non baptizato, sed ab ipso Summo Pontifice, qui non dedit iurisdictionem spiritualem non baptizato, sed commisit ei designationem operis ab ipso Pontifice sub excommunicatione præcepti. Et in hoc non videtur esse posse difficultas, sed solùm, an possit Pontifex dare illi non baptizato iurisdictionem spiritualem, & potestatem etiam ad excommunicandum, v. gr. & alios actus iurisdictionis exercendos, qui characterem non requirant.

5 Pro vtraque parte afferri possunt argumenta: & quidem pro parte negatiua vltra illa, quæ retulimus, ponderari potest, quod, licet Theologi de hoc communiter non loquantur, videntur tamen supponere; incapacitatem hanc hominis non baptizati esse de iure diuino; quando enim disputant, an sit de fide, hunc hominem, qui pro tempore præest Ecclesiæ, esse verùm Papam, opponere solent, quòd si hoc esset de fide, esset etiam de fide, eum esse baptizatum, nam sine Baptismo non potest esse Papa. Ad quam difficultatem communiter respondent admittendo id, quòd obiectio supponit, nempe non posse esse verum Papam, qui non est baptizatus, & consequenter concedunt, esse etiam omnino certum, hunc hominem esse baptizatum, quia Baptismus includitur, vel supponitur essentialiter ad eius Pontificatum, qui est de fide, ita Suarez *disput. 10. de fide, sect. 5. numer. 7.* Hurtado, *de fide, disputat. 34. sect. 3. §. 46.* & alij, quos adduxi, & sequutus sum *disputat. 1. de fide, sect. 13. §. 5. numer. 326. & 330.* Supponunt ergo omnes, non esse capacem iurisdictionis spiritualis supra fideles eum, qui non est baptizatus, si enim non esset incapax de iure diuino, non facilè apparet, cur non posset esse valida electio non baptizati in Summum Pontificem. Nam, quamuis non posset consecrari Sacerdos, vel Episcopus, antequam baptizaretur, atque ita sine Baptismo non posset habere potestatem Ordinis, videtur tamen, quòd posset habere potestatem iurisdictionis, quam proculdubio habet ille, qui canonicè eligitur in Summum Pontificem, quamuis adhuc non sit Sacerdos, vel Episcopus consecratus. Si ergo hanc potestatem iurisdictionis habere non potest, qui eligeretur, si non esset baptizatus, fatendum erit, id prouenire ex incapacitate, quam de iure diuino habet non baptizatus, ad iurisdictionem spiritualem, vel Ecclesiasticam.

6 Vnde posset secundò hoc ipsum probari, quia si non baptizatus capax esset iurisdictionis spiritualis delegatæ, non apparet facilè, cur non posset Summus Pontifex eidem conferre iurisdictionem etiam ordinariam, cùm non sit minor, nec debilior iurisdictio delegata, quàm ordinaria, sed potiùs aliquando sit maior, & debeat præualere. Sicut ergo posset non baptizatus fieri à Summo Pontifice Legatus à Latere, ita etiam posset ab eodem fieri Parochus, Episcopus, vel Archiepiscopus, non quidem quoad potestatem Ordinis, cùm non posset esse Sacerdos, vel habere characterem Episcopalem ante Baptismum; benè tamen quoad potestatem iurisdictionis, qualem potest habere & exercere Parochus, & Episcopus antequam consecretur in Sacerdotem, vel in Episcopum. Hoc autem ex terminis videtur afferre secum repugnantiam, & absurditatem, vt is, qui adhuc non est intra Ecclesiam, sit pastor in Ecclesia, quales sunt Parochi, vel Episcopi.

7 Ad hæc tamen posset adhuc vtcumque responderi negando sequelam vtriusque argumenti. Magis enim videtur repugnare, quòd ante Baptismum sit aliquis Papa, Episcopus, vel Parochus, quàm quòd ex

mera

mera delegatione, & nomine alterius habeat iurisdictionem in subditos delegantis: nam qui habet iurisdictionem ordinariam in Ecclesia, est pastor fidelium, atque ideo pertinet intrinsecè ad Hierarchiam Ecclesiasticam, quæ constituitur intrinsecè ex diuersis gradibus subordinatis inter se: quare non potest, qui non est intra Ecclesiam, habere gradum Hierarchicum, qui pertinet intrinsecè ad ipsam Ecclesiam, vt pars intrinseca illius. Nec potest concipi, quòd Papa, qui est caput Ecclesiæ, non sit pars ipsius Ecclesiæ; nam caput ex natura sua necessariò est pars corporis illius, cuius est caput, quod idem cum proportione dici potest de aliis Prælatis inferioribus; singuli enim sunt capita suarum Ecclesiarum, atque adeò debent pertinere intrinsecè ad Ecclesiam, quam cum aliis membris intrinsecè constituunt, & componunt. Adde, si Papa non esset baptizatus, quamuis malè sentiret de fide Catholica, non posset à tota Ecclesia iudicari, & condemnari, vt deponeretur, nam in casu hæresis, & contumaciæ debet præcedere iudicium Ecclesiæ in Concilio vniuersali, vt iuridicè conuincatur, & declaretur hæreticus, qua condemnatione posita ipso facto cadit à Pontificatu, vt cum aliis docet Suarez, *disputat. 10. de fide, sect. 6. numer. 7. & sequentibus.* Si autem Papa non esset baptizatus, non facilè apparet, quomodo Ecclesia posset de illo, qui foris est, & non est subditus Ecclesiæ, iudicare, vel eum condemnare, quod etiam procedit de aliis Episcopis, qui non essent baptizati, ij enim licèt possent à Summo Pontifice ob sua crimina priuari, & spoliari iurisdictione Ecclesiastica, non tamen apparet, quomodo possent ab illo puniri, cùm non sint eius subditi. Hoc autem ipsum maximum esset absurdum, quod pastores inferiores non possent coërceri, & puniri à supremo Pastore Ecclesiæ, si delinquerent: quare non videtur possibilis talis ordo Pastorum, qui nondum Ecclesiam ingressi, Ecclesiam tanquam veri Pastores regere, & gubernare possent.

8 Hæc autem omnia non ita videntur in iurisdictione merè delegata procedere: ij enim, quibus ex sola delegatione competeret, non essent propriè pastores, nec deberent pertinere ad constituendum intrinsecè corpus Ecclesiæ, vt partes illius, sed essent quasi instrumenta extrinseca Pastoris delegantis, cuius nomine, & virtute sola operarentur. Sicut si aliquis Sacerdos secularis haberet à Prælatis regularibus iurisdictionem delegatam in suos subditos regulares, non ideo pertineret intrinsecè ad ipsum ordinem regularem tanquam pars illius, nec esset regularium Pastor, propriè loquendo, sed esset merum instrumentum Prælati regularis, cuius nomine & virtute operaretur, quamuis ab eo puniri non posset, si delinqueret, sed solùm spoliari iurisdictione delegata, reuocata delegatione.

9 Ideo Vgolinus, *de censuris tabul. 1. cap. 2. §. 9.* dubitat, an Summo Pontifici neganda sit hæc potestas delegandi iurisdictionem spiritualem homini non baptizato? Quod rursus confirmari posset ex eo, quòd non videtur minus repugnare iurisdictio Ecclesiastica fœminæ, quàm Catechumeno, cùm ipse secus videatur naturaliter repugnare. Et tamen multi fatentur, posse Summum Pontificem de potestate absoluta eiusmodi iurisdictionem fœminæ delegare, vt cum Paludano, Soto, Nauarro, & aliis concedit Suarez, *disp. 2. de censuris sect. 3. num. 7.* Certùm etiam videtur, posse Summum Pontificem hanc iurisdictionem mero laico committere, vt cum communi Doctorum concedit idem Suarez, *ibi n. 12.* & Canonistæ communiter, quos more suo congerit Solorzano *tom. 2. de Indiarum gubernatione, lib. 3. cap. 2. num. 44. & seqq. vsque ad num. 51.* Ego tamen non dubito, quòd esto validè id faceret Papa vt iurisdictionem spiritualem non baptizato delegaret, licitè tamen non faceret, sicut si fœminæ eiusmodi iurisdictionem communicaret, fatetur Suarez, *d. num. 7.* quamuis id validè faceret, non tamen licitè propter indecentiam, quam secum afferret, quod à fortiori in casu nostro dicendum esset propter maiorem indecentiam, & vsum perpetuum contrarium magis certum, & propter maiora inconuenientia, quæ res illa posset afferre. Si enim Paulus Apostolus adeò ægrè ferebat, quòd fideles recurrerent ad iudices Ethnicos, etiam in causis ciuilibus: quid diceret, si pro causis spiritualibus ad eos recurrere cogerentur? Denique an id validè fieri posset, sicut Vgolinus suprà adductus dubitauit, ego etiam fateor, me adhuc dubitare, nec pro alterutra parte firmum aliquod fundamentum inuenire.

DVBIVM VII.

An possit aliquis per contractum se alteri obligare ad eos actus, ad quos lege, vel præcepto humano obligari non posset. Vbi, an Prælatus ex voto obedientiæ possit præcipere actus internos.

1 RAtio dubitandi esse potuit ex doctrina communi, quam tradunt Thomas Sanchez, *lib. 6. in Decalog. cap. 2. num. 6.* Rodriguez, *tom. 3. quæst. regul. quæst. 19. art. 2.* Lezana, *tom. 1. cap. 4. num. 5.* Azor. Portel. & alij, quos affert, & sequitur Pellizzarius, *in manuali regular. tract. 4. cap. 4. sect. 3. num. 93.* qui dicunt Prælatos Regulares non posse etiam ex voto obedientiæ præcipere subditis actus merè internos: quare non videntur agnoscere obligationem voti in materia, ad quam lex humana extendi non posset, quales sunt actus merè interni.

2 Dixi tamen, negari non posse in genere loquendo, multo magis extendi posse obligationem ex promissione, vel contractu humano, quàm ex mera lege, vel præcepto Superioris: nam lex humana, vel etiam ipse Summus Pontifex non potest aliquem obligare ad statum religiosum, vt cum communi supponit Sanchez, *dicto cap. 2. num. 22.* & tamen potest quia non solùm Deo se ad hoc per votum obligare, sed etiam homini per promissionem acceptatam, vel per contractum, vt fatetur idem Sanchez, *lib. 3. in Decalog. cap. 15. num. 11. & sequentibus.* Idem quamuis lex humana non possit præcipere, aut prohibere actus merè internos; certum tamen videtur eos posse esse materiam iustitiæ & iniustitiæ inter homines: nam iudicium temerarium est actus merè internus, & tamen continet malitiam grauem contra iustitiam, vt constat, quia aufert apud iudicantem famam proximi, quæ fama est aliquid intra hominum mentes existens, nempe bona existimatio de aliquo, ad quam bonam existimationem internam habet ius quilibet, quandiu non est fundamentum sufficiens ad sinistram opinionem de ipso concipiendam. Sicut ergo iure ipso naturæ potest quis habere ius ad actus internos alterius, & pati iniuriam propriè dictam, si illi actus interni negentur; cur non poterit etiam ex contractu acquirere ius ad alios actus internos, ita vt sine iniuria negari non possint? Quod enim de iis actibus, vel eorum carentia constare non possit exteriùs, non impedit, quòd possint esse materia iustitiæ, vt constat clare in exemplo adducto iudicij temerarij, quod est contra iustitiam, licèt exteriùs non possit de ipso constare, nec ab

humano iudice puniri. Denique ad hoc ipsum deseruire potest exemplum confessionis sacramentalis, quam quidem Ecclesia præcipere non potest ita, vt obliget pœnitentem ad confitenda sacramentaliter iterum eadem peccata, quæ iam semel confessus est, & à quibus fuit sacramentaliter, & directè absolutus à Confessario habente legitimam potestatem, vt probaui *disput.* 15 *de Pœnitent. sect.* 6. *num.* 93. Potest tamen aliquis per contractum, explicitè, vel implicitè obligare, semetipsum ad secundam eorundem peccatorum confessionem, vt probaui eodem loco *num.* 15.

3 Ratio autem à priori horum omnium est maior potestas, quam quilibet habet in actus proprios, quàm in alienos, ratione cuius facilius potest se sponte sua ad aliqua obligare, ad quæ à Prælatis, vel Legislatoribus humanis obligari non posset. Sic enim potest aliquis se in seruum vendere, vel etiam pretio accepto ad remigandum in triremibus se obligare: ad quorum neutrum posset à Superiore, aut Principe cogi, nisi in pœnam grauissimorum criminum. Similiter non potest præcepto cogi ad matrimonium ineundum; potest tamen ex promissione ad id obligari, vel ex iniuria fœminæ illata, quam aliter non possit resarcire. Vides, quantò plus possit homo respectu sui, quàm Superior humanus respectu subditorum.

4 Dubium ergo non videtur esse loquendo de possibili: sed posset esse difficultas, an de facto Religiosus per votum obedientiæ obliget se ad obediendum Prælato imperanti etiam actus internos, vel alia, quæ secluso voto, non posset lex humana, vel Superior humanus imponere. Tota autem difficultas reduci videtur ad actus merè internos: nam de actibus externis omnes supponunt posse Prælatum præcipere subdito regulari omnia illa, quæ sunt secundum regulam, in quibus multa proculdubio sunt, ad quæ, seclusa Professione, & votis religiosis, non posset Superior humanus lege, vel præcepto subditos obligare: & quidem P. Suarez, *tom.* 3. *de Relig. lib.* 10. *capite* 6. *numer.* 5. *&* 9. & Laymann. *lib.* 4. *tractat.* 5. *cap.* 9. *num.* 4 ita dicunt possibile votum obedientiæ religiosæ extendi posse ad actus internos, vt satis indicent, credibile esse, quod de facto in aliquibus Religionibus hæc sit intentio vouentis, qualem vterque significat esse Societatem Iesu; ad hoc enim totum videtur extendi perfectum non solùm sacrificium, sed holocaustum, quo se Religiosus vult Deo auferre, nihil prorsus retinendo sui ipsius, sicut in holocausto tota victima consumebatur. Alij tamen, quos suprà attulimus, vniuersaliter loquuntur, & negant communiter posse Prælatum etiam ex vi voti præcipere subdito actus merè internos. Quamuis enim perfectio obedientiæ inclinet ad obediendum etiam in his, & sequendum consilium, & dictamen Prælati, sicut etiam perfectus obediens non expectat præceptum, sed sufficit illi manifestari sibi voluntatem Prælati: loquendo tamen de rigorosa obligatione præcepti, non putant extendi posse ad eiusmodi actus merè internos; quia tota hæc subordinatio, quantacumque est, non extendit limites subordinationis humanæ, & visibilis.

5 Ego quidem iam dixi, loquendo de possibili, non esse contra, vel suprà naturam voti, quòd aliquis se Deo per votum obliget ad faciendum id, quod Confessarius, vel Prælatus illi dixerit, maximè, si id sit expediens ad animæ salutem: nam sicut potest se voto obligare ad orandum mentaliter, ad examen suæ conscientiæ, & ad alios actus bonos internos; cur non poterit se voto obligare ad hos, vel similes actus faciendos, quando Prælatus eos iniunxerit? Loquendo tamen de facto, non puto recedendum à communi sententia, nec facilè mihi persuadebo, hanc esse in vlla religione vouentis intentionem, vt se obliget sub peccato graui ad obediendum circa actus merè internos ex vi voti religiosæ obedientiæ; non nego enim posse aliquem ex priuata deuotione se peculiari voto ad id etiam obligare: illud tamen non erit votum religiosæ obedientiæ, hoc est, constituens Professionem religiosam, sed votum peculiare talis personæ ex eius peculiari deuotione profectum.

6 Moueor primò, quia promissio obedientiæ alicui Superiori humano facta, siue ex voto, siue ex iuramento, siue ex promissione, nusquam alibi significat plusquam obedientiam externam, qualis inter homines esse solet: nam in primis eisdem verbis electus in Episcopum, antequam consecretur, promittit cum iuramento in manibus consecrantis obedientiam Summo Pontifici, vt habetur in Pontificali Romano. Item Præsbyteri omnes, quando Sacerdotes fiunt, Episcopo interroganti, *Promittis mihi, & successoribus meis, vel Ordinario tuo reuerentiam, & obedientiam?* respondent, *Promitto.* Cardinales etiam, antequam Capellanum Cardinalitium accipiant, cum iuramento dicunt, *Promitto, & iuro, me ab hac hora deinceps, quamdiu vixero, fidelem, & obedientem B. Petro, sanctæque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, ac Sanctissimo D. Nostro N. Papæ, eiusque successoribus canonicè legitiméque electis futurum*, &c. Denique, vt alia innumera exempla omittam, quæ passim occurrunt, omnes, qui fidei Professionem emittunt iuxta formulam communem à Pio IV. præscriptam, proferunt verba illa ibi contenta: *Romanóque Pontifici B. Petri Apostolorum Principis successori, ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo, ac iuro*, & in fine addunt: *Ego idem spondeo, voueo, & iuro*, &c. imò & scholares in Academiis nobilioribus, qualis est Salmantina, debent initio cuiuslibet anni sub iuramento promittere obedientiam Rectori eiusdem vniuersitatis, in quibus, & aliis similibus formulis nemo dixerit, promitti obedientiam etiam ad actus merè internos. Cùm ergo eisdem verbis Religiosi promittunt obedientiam suis Prælatis, non debent intelligi de alia obedientia, nisi externa, proportionata tamen statui, quem profitentur, atque adeò quæ ad plura, & difficiliora extendi possit ob maiorem perfectionem regulæ, quam profitentur.

7 Vnde sumi potest ratio à priori, quia nimirum eiusmodi obedientia, quæ voto, vel iuramento, aut promissione solet promitti, semper esse solet in ordine ad illum, qui est caput alicuius communitatis humanæ, quam regit, & gubernat: quare tota illa obedientia, quæ promittitur, videtur ordinari, & referri ad gubernationem illius capitis, & in ordine ad illa, quæ vt caput, & gubernator illius communitatis præcipere potest. Cùm ergo omnis gubernatio humana, qua regitur humana communitas, non transcendat limites gubernationis externæ; est enim regimen visibile, quo visibiliter connectitur caput visibile, cùm membris visibilibus ad constandum vnum corpus visibile perfectum in suo genere: hinc fit, eam solam obedientiam à subditis exigi, & promitti, quæ ad hanc visibilem gubernationem communitatis visibilis deseruiat: nec de alia intelligere possunt homines, quando obedientiam exigunt: vel promittunt, nisi de ea obedientia, quàm leges omnes, & Legislatores intelligere semper consueuerunt.

8 Adde, potestatem præcipiendi in Superiore connexam esse debere cum potestate puniendi transgressores legis, vel præcepti, vt dixit Arist. 10. *Ethic. cap.* 5. Non potest autem Superior punire transgressorem legis, vel præcepti circa actus merè internos, cùm, per se loquendo, transgressio illa constare non possit, nec probari: non datur ergo Prælato Regulari per

votum

votum obedientiæ potestas præcipiendi eiusmodi actus merè internos. Pro cuius explicatione adiecto, me non negare, posse subditum, si velit, obligare se voto ad actus internos, quos ei Prælatus consuluerit, vel præscripserit faciendos; in hoc enim sensu, loquendo de possibili, dixi id fieri posse. Hoc tamen in rigore non esset dare Prælato potestatem præcipiendi, aut iurisdictionem supra subditum ad eos actus; sed esset sola obligatio voti, quod fieret Deo, & obligaret vouentem ad eos actus faciendos, quoties Prælatus eis consuleret, vel præscriberet: non tamen oriretur obligatio ex præcepto Superioris. Sic de facto Professi Societatis voto simplici se obligant Deo, vt si aliquando præcepto Summi Pontificis fiant Episcopi debeant in iis, quæ spectant ad suam salutem, & rectam muneris sui administrationem, non dedignari audire consilia, quæ Generalis Societatis eis suggesserit, imò ea amplecti, si meliora esse iudicauerint. Per hoc tamen nullam prorsus potestatem tribuunt Generali præcipiendi eis, vt expresè declarauit S. Ignatius in constitutionibus eiusdem Societatis, sed soli Deo se obligant, nullo modo se in ea materia subdentes potestati Generalis. Si in casu nostro non ob incapacitatem personæ, sicut in casu illo, sed ob incapacitatem materiæ, votum illud fieret soli Deo, nec vllam tribueret Prælato potestatem, aut iurisdictionem ad præcipiendum, vel iurisdictionem, aut Superiorem exercendam. Cùm ergo de facto votum obedientiæ, quod à Religiosis in sua Professione emittitur, sit correlatiuum ad præcepta, ad hoc enim fit, vt Prælatus possit ex vi voti præcipere, non videtur votum ex intentione vouentis extendi, nisi ad eam materiam in qua Prælatus vti possit præcepto, quam intentionem declarat satis praxis vniuersalis; nunquam enim Prælati regulares obligare volunt virtute voti, nisi præcipiendo in virtute obedientiæ, neque vnquam dicunt, *Declaro, hanc esse meam voluntatem*, sed expresè dicunt, *Præcipio tibi*; hanc ergo solam ex voto potestatem in se agnoscunt, scilicet ad præcipiendum: quare ad id, quod præcipere non possunt, non agnoscunt in se potestatem ad obligandos suos subditos ex voto obedientiæ religiosæ.

9 Vnde posset vlteriùs aliquis non sine fundamento existimare, non posse aliquam religionem facere, vt votum solemne obedientiæ, quod sui Religiosi in Professione emittunt, extendatur etiam ad obligandum circa actus merè internos. Possent quidem singuli Religiosi ex sua deuotione se voto priuato obligare Deo, vt diximus, ad faciendos actus internos, quos Prælatus ipsis consulet, vel significabit: non tamen possunt suo voto dare potestatem Prælato ad eos actus præcipiendos. Cùm ergo votum obedientiæ religiosæ sit ad hoc, vt Professus subdatur Prælato in ordine ad sui gubernationem in communitate religiosa visibili, videtur non posse dari tale votum, vi cuius subdatur vnus homo alteri in iis etiam, in quibus vnus homo alteri subdi non potest. Posset quidem Deus dare potestatem Prælato ad præcipiendos actus merè internos, sicut ipse Deus potest eos præcipere, & sicut de facto Confessarius ex delegatione Christi potest pœnitenti præcipere, & imponere ei pœnitentiam actus internos, vt cum aliis dixi *disp. 12. de Pœnitent. sect. 2. num. 41. & disp. 15. sect. 4. num. 67.* illa tamen potestas non pertineret ad gubernationem sensibilem, & visibilem, sed magis ad aliam superiorem propriam ipsius Christi, qui est caput inuisibile totius Ecclesiæ; homines verò non possunt tale genus potestatis communicare aliis hominibus.

10 Dices, posse saltem vnum hominem obligare se ex iustitia alteri homini ad actus internos, prout initio huius dubij concessimus: quare hoc modo poterit dare Prælato potestatem ad præcipiendos actus internos, quando voluerit vti iure iustitiæ acquisito per promissionem acceptatam. Ad hoc tamen responderi potest, licèt id de possibili non repugnet: hoc tamen longè esse de facto à mente promittentis obedientiam religiosam. Si enim obligati essent ex iustitia ad opera, quæ Prælatus præcipit, maneret postea obligatus ad restitutionem, quicumque Religiosos violat votum obedientiæ, quod tamen nemo vnquam dixit, sed omnes condistinguunt etiam in Religiosis peccata contra obedientiam à peccatis contra iustitiam. Adde, quamuis aliqua Religio vellet, suos Professos obligari hoc modo ex iustitia ad actus internos ponendos, Prælato exigente: illud tamen votum sub hac formalitate non videri esse votum obedientiæ, sed votum iustitiæ, quia obedientia respicit superiorem vt præcipientem: illa autem obligatio non respiceret formaliter Prælatum vt superiorem, & vt præcipientem, sed vt dominum exigentem id, ad quod habet ius ex iustitia. Vide, quæ dixi *disp. 3. de Incarnatione, sect. 4. numero 70. & sequentibus* vbi ostendi, dominum vt dominum non præcipere, sed exigere quod suum est: eundem tamen vt superiorem præcipere posse eadem opera. Petenti ergo ex solo titulo iustitiæ non correspondet obedientia, sed actus iustitiæ: superiori verò præcipienti titulo superioritatis correspondet obedientia. Si ergo Prælatus regularis non posset vt superior præcipere actus merè internos, sed solùm illos exigere à subdito tanquam debitos ex iustitia; subditus exhibendo illos actus non obediret in rigore, sed solueret, quod debet. Quare, cùm Professio religiosa non includat votum iustitiæ, sed obedientiæ, non potest aliqua Religio facere, quòd votum obedientiæ comprehendat ea, in quibus ponendis subditus formaliter non exercet actum obedientiæ, sed iustitiæ. Hæc tamen subtiliora videntur, quàm materia moralis exigat, quam tractamus. Sufficiat nobis, de facto non videri hanc esse mentem Professi, vt voto obedientiæ se obliget ad obediendum etiam in actibus merè internis.

11 Obiici adhuc potest, quòd de facto in multis Religionibus constitutiones approbatæ à Sede Apostolica præcipere videntur actus merè internos, v. gr. attendere singulis diebus per horam, vel semihoram orationi mentali examinare conscientiam semel, aut bis in die, & alia huiusmodi, quæ sunt opera merè interna hoc tamen argumentum retorqueri potest; quia tamen regulæ Missalis Romani videntur iniungere Sacerdotibus etiam secularibus, & nullo voto adstrictis, aliquos actus merè internos. Si etiam in canone Missæ post sumptum corpus Christi, ante sumptionem sanguinis iubetur, vt Sacerdos *aliquantulum quiescat in meditatione sanctissimi Sacramenti.* quæ certè meditatio est actus merè internus. Et tamen secluso voto obedientiæ regularis, Doctores non admittunt communiter, leges Ecclesiasticas ferri posse obligantes ad actus purè internos; omnes ergo respondere debemus supponentes doctrinam communem, quam latè explicat, & probat P. Suarez *tom. 4. de Relig. tractatu 10. lib. 4. capite 13. numero tertio & c. 14. num. 16.* nimirum duplicem esse obedientiam, alteram strictam, quæ respicit præceptum; alteram in latiori significatione, quæ solùm respicit voluntatem Superioris etiam non volentis, vel non potentis in illa materia obligare sub præcepto: & in hoc sensu non repugnat, quòd regula aliqua præscribat orationem mentalem, & quòd Prælatus eandem aliquando iniungat subditis, atque alios actus internos. Et in hoc etiam sensu votum obedientiæ potest dici holocaustum, quo totus homo offertur Deo nihil sibi sui retinendo. Et quidem quoad externa totus homo subiicitur obedientiæ rigorosæ, & præcepto Superioris,

quod

quod sufficeret satis ad nomeo holocausti; quando enim Deus præcepit Abrahæ, vt offerret illi holocaustum filium suum Isaac, noo præcipit, vt offerret etiam actus internos ipsius Isaac. Sed tamen in casu nostro ipsi etiam actus interni pertinent, vt diximus, aliquo modo ad hoc holocaustum, quatenus & ipsi possunt esse materia obedientiæ minus rigorosę, nempe non obligantis sub rigoroso præcepto, sed dirigentis, & regulantis actus subditi, quod sufficit ad exercendum actum virtutis obedientiæ circa illa opera, vt explicat Suarez *loco citato*, & alij communiter.

DVBIVM VIII.

Vtrùm possit aliquis votum emittere, non se obligando sub peccato, sed sub imperfectione.

1 SVppono, posse aliquem voto suo velle se obligare, etiam in materia graui, solùm sub peccato veniali, quod licèt neget P. Vasquez *in 1.2. disp.* 158. *cap.*4. cum Soto, & Corduba, quos affert Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract.* 6. *lib.*4. *de obligatione voti, cap.*4 *num.* 3. Idem tamen Suarez *ibi num.*7. & Thomas Sanchez *lib.*1. *de matrim. disp.*9. *num.*6. id concedunt, quod ego etiam concessi *to.*1. *de Iust. disp.*22. *sect.*4. *n.*41. *& seqq.* vbi tamen aduerti, illum non debere appellari simpliciter, & absolutè votum castitatis, vel obedientiæ, &c. sed imperfectè, & secundùm quid: atque ideo nullo modo sufficere ad Professionem, vel ad constituendum statum religiosum, Sicut etiam in contractibus humanis non sufficeret voluntas illa obligandi se solùm sub veniali ad constituendum non solùm contractum matrimonij, sed neque sponsalia, nec alios contractus ciuiles, venditionis, locationis, mutui, & similes, quamuis in plerisque posset oriri obligatio personalis sub veniali ex contractu illo imperfecto, & diminuto, vt latiùs explicui *loco citato.*

2 Hinc ergo procedit ratio dubitandi ad nostrum dubium, si enim semel conceditur, posse ex voluntate vouentis limitari, & temperari obligationem voti ita, vt etiam in materia graui transgressio non sit peccatum graue, sed leue; cur non poterit ex eadem voluntate vouentis rursus limitari, vt transgressio non sit peccatum mortale, nec etiam veniale, sed solùm sit imperfectio? Quod adhuc explicari, & vrgeri magis potest, quia in multis Religionibus regulæ non obligant sub peccato mortali: & tamen negari non potest, quòd earum transgressio sit imperfectio moralis; cur ergo non poterit aliquis circa aliquam materiam consilij imponere similem obligationem, vt transgressio contineat imperfectionem, qualem continet transgressio regulæ in Ordine religioso?

3 Dixi, in primis illud non posse appellari votum, non solùm strictè, sed neque etiam in minus stricta significatione: non quidem strictè, quia, vt paulò antè dicebam, non est votum castitatis, vel Religionis simpliciter, & absolutè illud, quo quis se vellet obligare solùm sub peccato veniali: multò ergo minus dicetur votum, quo nec sub culpa veniali se quis velit obligare, vnde neque etiam in latiori significatione dici poterit votum, cùm non possit intelligi votum, sine voluntate se obligandi, quæ voluntas est de essentia cuiuscumque voti.

4 Dices, sufficere voluntatem se obligandi sub imperfectione; iam enim adest aliqualis obligatio, cùm non possit homo deficere sine nota imperfectionis. Sed contra hoc adhuc est, quòd non intelligi potest, quomodo se quis velit obligare ad imperfectionem; imperfectio enim moralis, prout condistinguitur ab omni culpa mortali, & veniali, non videtur esse aliud, nisi carentia actus perfectioris, quem homo posset tunc habere: hæc autem carentia non oritur ex promissione facta, sed ex obiecto ipsius operationis omissæ. Ponamus enim, v.gr. te obligare velle voto temetipsum ad dandum cras certam eleemosynam, non tamen sub peccato, sed solùm sub imperfectione. Adueniente occasione, non das eleemosynam: tunc fateor, si melius erat dare eleemosynam, quàm non dare contrahi à te notam imperfectionis. Hoc autem non prouenit ex voto facto: sed quia relicto obiecto perfectiori, eligis minùs perfectum, quamuis alioquin licitum. Non ergo oritur imperfectio ex promissione, vel obligatione, sed ex præstantia obiecti, quod ex se melius erat, quàm eius oppositum. Si enim obiectum ipsum ex se non esset melius, quàm oppositum, non posset promissio facere, quod esset melius, & quod eius omissio esset imperfectio. Potest quidem promissio facere, quòd obiectum, quod de se erat licitum, fiat illicitum, prout matrimonium de se licitum fit illicitum vouenti castitatem, quia promissio addit debitum, quod fundat culpam contra virtutem Religionis: non verò potest facere promissio, quòd obiectum, quod de se non est melius, fit melius, atque adeò fundat imperfectionem eius omissio. Imperfectio ergo omittentis eleemosynam non prouenit ex promissione, sed ex maiori perfectione obiecti omissi.

5 Dices adhuc, posse considerari nouam causam imperfectionis maioris ex eo, quòd post illam qualemcumque promissionem homo deficiat à fidelitate erga Deum, cui opus illud promiserat. Respondeo, supponi falsum, nempe quòd voluerit homo obligare se Deo ex fidelitate: imò si id voluisset, peccasset mortaliter non stando promissis. Quamuis enim fidelitas erga homines obliget solùm sub peccato veniali, seclusso alio damno extrinseco; erga Deum tamen obligat sub mortali ob infinitam Dei Maiestatem, & reuerentiam illi debitam, vt dixi *tom.*1. *de Iust. disput.*23. *sect.*6. *num.*96. vbi addidi, id verum esse, etiamsi promittens exclusisset expressè omnem obligationem sub peccato, quæ ex promissione soleat alioquin oriri. Quod tamen intelligi debet, quando adhuc vellet efficaciter promittere, quia tunc non posset impedire obligationem grauem, quæ ex promissione necessariò oritur. Secus verò esset, si efficaciùs vellet non se obligare, ita vt potiùs vellet non promittere, quàm se obligare; tunc enim neque esset obligatio, neque etiam promissio ex fidelitate. Imò *disput.*3. *de Incarnatione, sect.*8. *num.*128. *& 129.* dixi in vniuersum, obligationem voti non esse ex iustitia, sed ex Religione, & fidelitate erga Deum, quæ obligat grauiter ad seruandam fidem Deo datam. Non potest ergo fieri, quòd homo ex fidelitate velit promittere Deo aliquid sub sola obligatione imperfectionis, quia si Deo data est verè fides, obligat reuerentia Deo debita etiam sub reatu culpæ ad eam seruandam.

6 Addo tamen vltimò, quamuis non videatur quis posse promissione sua se obligare Deo ad solam imperfectionem ex transgressione promissionis incurrendam: non videri tamen impossibile, quòd alio modo posset sibi aliquis illud onus indirectè imponere. Pro quo aduerto id, quod obseruaui *tom.*2. *de Iustitia, disput.*23. *sect.*1. *num.*1. posse nos dupliciter cum Deo agere, nempe vel promittendo, vel solùm proponendo, & intimando etiam Deo nostrum propositum, sed sistendo adhuc intra terminos meri propositi, & absque vlla prorsus promissione. Neque enim propositum etiam intimatum alteri fit promissio, nam, vt ibi latiùs explicui, promissio simplex, qua

quis

quis vult non ex iustitia, sed ex sola fidelitate se obligare non obligat ex sola veracitate, hæc enim solùm obligat ad conformanda verba cum mente loquentis: fidelitas verò, qua promitto tibi me cras venturum domum tuam, obligat ad conformanda facta cum verbis, quia nimirum, qui loquitur, petit fidem ab audientibus, quæ fides cessaret, si loquens non deberet exprimere suam mentem; qui verò promittit, exigit à promissario fiduciam, quæ etiam cessaret, si promittens posset non conformare facta cum dictis: ideo, sicut veracitas obligat ad conformitatem verborum cum mente, ita fidelitas obligat ad conformitatem dictorum cum factis, vt latiùs explicui *loco citato*, vbi similiter dixi, hanc obligationem fidelitatis non dari, quando aliquis non promittit, sed solùm vult affirmare suum propositum præsens, & dicit: Ego habeo propositum veniendi cras ad te, & credo, quòd proculdubio id faciam, quo casu sola veracitas obligat ad conformanda verba cum mente, & ad id non asserendum, nisi de facto habeat nunc illud propositum, & credat, quòd re vera ita cras fiet. Nec refert, quòd illud manifestet illi, de cuius vtilitate agitur; adhuc enim posset ei non promittere, sed solùm velle ei manifestare propriam intentionem, & mentem; sic enim multa proponimus coram Deo, cui hæc eadem proposita manifestamus, nihil tamen promittentes, aut vouentes, vel vllam obligationem etiam ex fidelitate nobis imponentes.

7 Dixi tamen illo *num*. 1. ex illo proposito, licèt non oriatur obligatio fidelitatis, negari tamen non posse, quòd ex proposito, præsertim sæpiùs repetito, & coram Deo, facto, eique etiam absque voto, aut promissione manifesto, nascatur titulus nouus, ratione cuius, si deficias in bono proposito, incurras notam inconstantiæ, & instabilitatis, quæ opponitur constantiæ, & perseuerantiæ in bono: quam notam non incurreres, si non proposuisses. Vnde ad casum nostrum redeundo, inferre iam possumus, quomodo absque promissione possit aliquis imponere sibi onus aliquid faciendi, vel omittendi sub periculo imperfectionis. Si enim firmiter coram Deo proponat, v. gr. ingredi Religionem, & hoc secum propositum in Dei conspectu sæpe repetat, & confirmet, eo ipso necessariò consequitur, vt si postea sine noua causa vrgente deficiat, non possit euadere notam inconstantiæ, & instabilitatis, quæ in genere moris erit ad minus imperfectio non leuis. Potuit ergo sine vlla promissione hanc quasi pœnam incurrendæ imperfectionis sibi imponere. Imò re vera non est necesse, quòd intendat hanc quasi pœnam sibi imponere, sequitur enim ex natura rei etiamsi ipse nihil de hoc cogitet. Nam posito illo proposito, & deliberatione sæpiùs, & cum deliberatione matura repetita, & confirmata, necessariò consequitur ex ipsa inconstantia, & instabilitate, perfectio non leuis: quare multò magis poterit explicitè hoc ipsum intendere, homo, quando suum propositum coram Deo confirmabat, & dicere: Ego firmissimè hoc propono: alioquin volo notam, & imperfectionem inconstantiæ, & instabilitatis incurrere. Non tamen debet dici, quòd ille votum emiserit obligando se ad solam imperfectionem; illa enim nullo modo fuit promissio, aut votum, sed solùm propositum firmiter stabilitum, cuius trangressio affert plerumque non solùm imperfectionem communem ex carentia operis perfectioris, quod posset fieri, sed etiam magis specialem imperfectionem ex carentia constantiæ, & stabilitatis in proposito firmiter stabilito, & sæpiùs coram Deo confirmato.

DVBIVM IX.

Vtrùm qui pro debitore soluit, possit ab eo exigere non solùm capitale, sed etiam fructus.

1 ANtonius grauatus multo ære alieno, pro quo etiam ad interesse, & fructus erat suis creditoribus obligatus, rogauit Franciscum, vt in se reciperet omnia illa debita, cui etiam se obligauit intra quatuor annos totam summam illi reddere, & interim soluere ei sex pro centum singulis annis. Itaque Franciscus assumpsit, & accollauit sibi omnia debita Antonij quoad capitale, & interesse, acceptantibus creditoribus, & liberantibus Antonium: breui autem tempore Franciscus partim industria, partim cum dispendio extinxit omnia illa debita, vt se à tot creditoribus, & interesse currenti liberaret. Antonius prætendit, se iam non debere Francisco, nisi capitale post quadriennium soluendum, non verò fructus promissos sex pro centum singulis annis vsque ad restitutionem capitalis, quia, cùm Franciscus nullum iam interesse tempore sequenti soluat creditoribus, quibus iam capitale soluit, nullum habet titulum ad illud interesse ab Antonio exigendum, nisi ob eius debita soluta quod fuit quasi mutuum, atque adeò fructus temporis intermedij essent vsurarij cum re vera Franciscus soluat, v. gr. solùm 6000. & exigeret postea ab Antonio 7449. computatis, quæ quasi fructus redduntur sex pro centum singulis annis illius quadriennij.

2 Interrogauit itaque Franciscus pro foro conscientiæ, an ipse posset licitè fructus illos exigere, & recipere? cui pro eodem foro, in quo ipsi solitarie examinato credendum erat, responsum est affirmatiuè. Pro quo supponendum est, hos fructus non deberi Francisco pro interesse, quoad Antonius debebat suis creditoribus, & quòd Antonius collocauit sibi: nam re vera illud interesse non fuit solutum, sed debitum fuit extinctum, soluto capitali, antequam currere posset interesse illorum quatuor annorum: pro illo ergo interesse nihil posset Franciscus exigere, vel recipere, imò, in rigore loquendo, tota illa prima obligatio, qua Antonius debebat interesse suis creditoribus, extincta fuit, quando Franciscus, consentientibus creditoribus, accollauit sibi omnia illa debita. Fuit enim nouus contractus, quo Franciscus obligauit se ad capitale, & ad interesse: ita tamen, vt prior obligatio Antonij omnino extingueretur. Pro hac autem obligatione, qua Franciscus illis creditoribus se adstrinxit, obligauit se ei Antonius per nouum contractum ad reddendum illi intra quadriennium summam totam, & interim soluendum interesse sex pro centum, quod interesse debetur Francisco ex vi huius secundi contractus, quo se illi Antonius obligauit pro onere, quod Franciscus subibat accollandi in se debita Antonij, & eum liberandi, omnino extinguendo omnia iura creditorum aduersùs illum. Ad iustificandum ergo hoc interesse non est considerandum, an Franciscus soluerit interesse creditoribus, sed an pro obligatione, quam subibat, & pro liberatione præstita Antonio, potuerit iustè obligare Antonium ad solutionem non solùm capitalis, sed etiam illorum fructuum taxatorum, quamdiu non solueretur illo quadriennio.

3 Iustificatio ergo huius secundi contractus probari potest, primò ex æqualitate inter onus, quod sibi assumpsit Franciscus, & inter pretium, quod pro hoc onere promisit ei Antonius. Nam in primis Franciscus obligauit se creditoribus ad soluendum illis totum

totum capitale:item assumpsit in se onus soluendi eis totum interesse quod Antonius debebat soluere, quamdiu oon redderetur illis capitale, quod quidem onus Antonius magno pretio redemisset, quia interesse magnum erat & multò maius, quàm illa sex pro centum. Totum ergo hoc onus assumpsit in se Franciscus:& qnidem pro onere soluendi capitale, voluit tantumdem sibi ab Antonio quadriennnium restitui. Pro onere autem soluendi creditoribus interesse,quod onus Antonius babebat, & Franciscus illud totum io se assumebat, voluit aliquod aliud pretium: quod iure facere potuit, nam onus illud, quod Antonius habebat, & liberatio ipsius à tali onere, res erat pretio digna: quare pru hoc onere, & liberatione Antonij promissa est Francisco pecunia adæquans sex pro ceotum dotante quadrienoio: quæ pecunia non petitur à Francisco vt fructus capitalis ab ipso soluti, & ab Antonio non redditi; sed vt pretium obligationis,qua Franciscus se obligat creditoribus ad soluendum interesse ab Antooio promissum, à qua obligatione, vt se aliquomodo Franciscus reddat indemnem, quia ipse exponit se periculo soluendi illud interesse creditoribus,vult Antonium vicissim ipsi obligatum manere ad reddendum ipsum iodemnem, & reddendum ei hoc interesse. Quia verò interesse illud erat io grauiori summa, reductum est in gratiam Antonij ad mioorem, nempe ad sex pro centum: pro qua summa tanquam pro pretio obligationis assumpsit in se Franciscus obligationem creditoribus soloendi interesse illud maius: in quo nulla appatet iniustitia, imò beneficium in Aotonium, qui pro minori summa liberatur ab obligatione soluendi maiorem summam creditoribus, quam obligatioocm assumpsit in se Franciscus. Ipse autem postea propria industria,& dispendio liberauit se ab ea obligatione, quam contraxerat soluendi illud interesse maius creditoribus: oon tamen ideò minùs potest exigere ab Antonio pretium sibi promissum pro illa obligatione, quam contraxerat,quæ obligatio digna erat, vt vidimus,illo & maiori pretio.Non est ergo iniustus hic contractus ex parte Francisci ob excessum pretij, cùm libenter Antonius pro illo pretio redemerit se ab obligatione longè grauiori. Neque etiam habet vsuram implicitam quasi fructuum pecuniæ anticipatè solutę à Francisco, & nondum redditæ ab Antonio, quia fructus illi non sunt promissi Francisco vt fructus pecuniæ ab ipso antea soluendæ; sed ad reddendum illum indemnem ab obligatione sibi assumpta soluendi interesse creditoribus, & vt pretium illius obligationis Neque enim Franciscus se obligauit ad statim soluendum creditoribus, sed solùm assumpsit in se obligationem, quam habebat Antonius soluendi capitale,& interim interesse; pro qua óbligatione voluit Antonium sibi obligari ad capitale iotra certum tempus,& interim ad fructus minores, sed certos, qui ex vtriusque concordia taxati suot pro interesse maiori incerto, ad quod Franciscus se creditoribus obligabat: in quo nulla apparet vsura, sed taxatio, & reductio incerti maioris damni ad minus pretium, & lucrum certum.

4 Secondò probari,& declarari potest hoc ipsom ex doctrioa,qoam tradidi *tom.* 1.*de Iustitia,disput.*28.*sect.* 20.*num.*134.vbi propositum fuit dubium de Religioso, qui apud mercatorem campsorem fideiussit pro Petro,cui campsor dedit ad cambium certam summam: postea verò, quia idem campsor debebat eidem Religioso aliam æqualem summam, loco solutioois cessit ei creditum illud contra Petrum tam qooad capitale, quàm quoad interesse, donec Petrus solueret: à quo cùm Religiosus postea peteret sortem, & ioteresse, quale ab ioitio taxatum fuerat; oppoonebat Petrus,non posse Religiosum exigere interesse ab illa die, qua campsor ei cesserat creditum illud,cùm iam tunc extioctum esset debitum, & satisfactum esset campsori, qui iam tunc pro soluta babebat sortem,& ioteresse decursum: postea verò Religiosus ooo poterat suo nomine exigere interesse, cùm ipse non posset negotiari, nec illi lucrum cessaret ex dilata solutione sortis principalis. Dixi tamen, potuisse saltem validè campsorem ab initio pacisci cum Petro pro lucro cessante, quamdiu sors non redderetur,taxando ab ioitio illud lucrum cessans, vel damnum emergens, quod timeri poterat,& reduceodo illud ad certam summam moderatam, quo casu campsor potuit postea totum hoc ius suum ad capitale, & ad lucrum cedere Religioso,qoi, licèt in se non esset capax lucrandi,poterat tamen titulo cessionis exigere lucrum, cuius campsor capax erat,quia sufficit capacitas in cedente, licèt in cessionario oon sit talis capacitas,quod aliis exemplis ibidem comprobaui. Ex hoc autem casu videtur posse argumentum desumi ad casum nostrum, in quo etiam creditores Aotonij cesserunt iura omnia,quæ aduersùs illum habebant ad sortem, & ad interesse io fauorem Francisci, cui cessioni ipse etiam Franciscus coosensit, & postea totum illud ex vtriusque consensu ad minorem summam reductum est. Nec apparet,cur sicut in primo casu cedens retinuit ius radicale,ratione cuios cessionarius Religiosus potuerit exigere lucrum,cuius ipse non erat capax;non potuerint etiam io casu nostro creditores cedentes retinere ius radicale, ratione cuios Franciscus cessiooarius potuerit exigere lucrum, quamdiu Antonius creditoribus non solueret.

5 Dices, non potuisse io casu nostro creditores retinere ius etiam radicale ad interesse,iam enim illis Antonius soluit capitale, siquidem loco solutionis fecit,quòd Fraociscus accollaret sibi illod debitum; quod genus solutionis ipsi creditores acceprarunt. Postquam verò eis satisfactum est pro capitali, noo potuerunt retinere ios aliquod ad interesse. Respondeo, creditores non acceptasse absolutè pro solutione completa illam subrogationem Francisci, sed sub conditione, itaut Antonius maneret adhuc obligatus ad soluendum Francisco id totum, quod ipsis soluere debuisset. Quando ergo Franciscus accollauit sibi illud debitum, nondum satisfecit completè Antonius creditoribus, cùm adhuc conditio completa non esset Rursus, quando Franciscus soluit creditoribus, adhuc creditores retinere potueroot ius radicale aduersùs Aotooiū, quia cesserunt Francisco iura sua ad capitale,& ad interesse; ergo non liberarunt absolutè Antonium à sua obligatione, sed solùm sub cooditione, si ipse solueret Francisco totum id, quod eis soloere debuisset. Quandiu ergo Antonius non soluit cum effectu, semper remanet in creditoribus ius radicale, & in Francisco, vt eorum cessionario ius proximum ad capitale, & ioteresse, quod creditoribus deberetur.

6 Denique ad tollendum omnem scrupulum pro iustificatiooe huius contractus afferuntur rationes generales, quæ in hoc casu specialiter locum habuerunt, oempe damni emergentis, quod re vera Franciscus incurrebat, vel prudenter timebat ex anticipata solutione à se facta, antequam ab Antonio debitum reciperet. Item periculum, cui se exponebat amittendi sortem; quod periculum fuisse verum, experientia comprobauit; qui tituli communiter approbantur à Theologis ad paciscendum ab initio de interesse proportionato vltra sortem sioe labe vsuræ:Cùm ergo ageretur solùm de foro conscientiæ, in quo ipsi soli Francisco credendum erat, qui pro sua sola conscientia interrogabat;meritò illi responsū est, quòd iis

stantibus

ſtantibus poſſet licitè vltra capitale exigere intereſſe illius quadriennij, prout inter ſe antea conuenerant.

DVBIVM X.

An in legato ſupellectilis ſacræ comprehendatur planeta quæ nondum fuerat ad vſum adhibita.

1 CArdinalis quidam in ſuo teſtamento ita ſcripſit: *Lego Eccleſiæ mei tituli N. omnem ſacram ſupellectilem mei ſacelli; hoc eſt, non ſolum omnes ſacras veſtes Sacerdotis, & Altaris, ſed etiam cruces, candelabra argentea, & alia vaſa, ac inſtrumenta, quæ à me in ſacris myſteriis adhiberi ſolebant.* Reperta fuit tempore mortis planeta pretioſa vna, vel plures, quæ adhuc ad vſum non fuerant adhibitæ. Quæſitum fuit, an in eo legato comprehenderentur? Videbantur non comprehendi propter verba illa teſtatoris, *quæ à me in ſacris myſteriis adhiberi ſolebant.* non ergo legauit, quæ adhibita non fuerant.

2 Dixi, totam quæſtionem reduci ad hoc, an verba illa referri debeant ad omnia præcedentia, an verò ſolùm ad vltima, nempe ad *cruces, candelabra*, &c. quæ eſt quæſtio celebris apud Iuriſtas, quando clauſula vltima referri debeat ad omnia præcedentia, vel ſolùm ad immediata, & proxima. Et quidem ſolet regula generalis aſſignari, quod clauſula in fine poſita referri debeat ad omnia præcedentia; quod probari ſolet ex *l. talis ſcriptura, §. fin. ff. de legatis* 1. vbi Vlpianus de clauſula à teſtatore addita, ſic ait: *Hanc autem ſcripturam non ad præcedentia ſola legata, ſed & ad vniuerſa, quæ teſtamento adſcripta ſunt, extendi, Gallus, Aquilius, Offilius, Trebatius reſponderunt: idque verum eſt.* atque ideo hanc regulam aliis adductis, probat Thomas Sanchez, *lib. 3. de matrim. diſput. 7. n.* 17. Debent ergo verba illa teſtatoris ad totam ſupellectilem ſacram referri, atque adeò limitare legatum ad ea ſolùm, quæ iam ad vſum adhibita fuerant.

3 In contrarium tamen eſt doctrina etiam communis Iuriſtarum, qui ſupradictam regulam limitant, vt non habeat locum, quando non procedit eadem ratio in omnibus præcedentibus, ſed diuerſa; tunc enim clauſula in fine, vel in principio poſita non debet referri ad omnia præcedentia, vel ſubſequentia, ſed ad illa ſolùm, in quibus ratio peculiaris inueniretur, niſi contrarium conſtet de mente teſtatoris, vel legiſlatoris, quam limitationem probant Decius, Nauarrus, Bartolus, Iaſon, Alciatus, Menochius, & alij, quos affert, & ſequitur idem Sanchez, *lib. 6. de matr. diſput. 22. n. 16. in reſponſ. adconfirmationem tertij argumenti, & lib. 8 diſp. 16. n. 15. & lib. 10. diſp. 16. n. 15. in fine.*

4 Hæc ergo doctrina videtur poſſe cum magno fundamento applicari ad caſum noſtrum, in quo diuerſa erat ratio de crucibus, candelabris, & vaſibus argenteis; huiuſmodi enim poterant multa alia inueniri in domo illius Cardinalis, quæ non erant ad vſum ſolum Sacelli deſtinata: nam erant multa alia candelabra argentea, multæ etiam aliæ cruces in Oratoriis, ſeu genuflexoriis priuatis iuxta lectum, vel in cameris ſecretis ad Orationem priuatam: multi etiam vrceoli, & bacilia; quare meritò teſtator limitauit legatum harum rerum ad ea ſolùm, quæ ab ipſo in ſacris myſteriis adhiberi ſolebant, quæ ratio non procedebat in veſtibus ſacris Sacerdotis, vel Altaris, ſolùm deſeruire poterant ſacello, & ſacrificio, nec alio fine fiebant, ſed eo ipſo deputabantur pro ſeruitio Sacelli. In iis ergo nullam limitationem appoſuit, imò quando de illis loquitur, appoſuit ſignum vniuerſale, dicens, *non ſolum omnes ſacras veſtes Sacerdotis, & Altaris*; ſtatim verò quando de aliis rebus argenteis loquitur, addidit particulam limitantem, & dicit; *ſed etiam cruces, candelabra argentea, & alia vaſa, ac inſtrumenta, quæ à me in ſacris myſteriis adhiberi ſolebant.* quaſi diceret: quamuis hoc legato includi velim omnia, quæ ad veſtes ſacras pertinent; alia tamen, quæ argentea vaſa, vel inſtrumenta ſunt, non intelligo omnia, ſed ea, quæ adhiberi ſolent à me in ſacro miniſterio, quia in his poterat eſſe controuerſia propter alia eiuſdem generis, quæ reperiri poterant, non deſeruientia ad ſacras functiones. Et quamuis quoad calices, & patenas ſacras non eſſet periculum, poterunt tamen hæc ſub ea clauſula limitante comprehendi, quia idem erat dicere, *lego omnes calices, & patenas*, ac dicere, lego vaſa ſacra, quæ adhiberi ſolent ad myſteria ſacra, omnia enim illa adhiberi ſolebant; illa ergo appoſitio illius ſigni vniuerſalis, *omnes* in veſtibus, & omiſſio illius in candelabris, & aliis, ſatis indicat, animum teſtatoris fuiſſe, quòd limitatio ſubſequens referretur ſolùm ad res poſterioris, non ad res prioris generis.

5 Confirmatur primò ex alia doctrina multorum, qui hanc regulam ſtatuunt, vt quando vnica eſt clauſula in diſpoſitione, verba limitatoria, vel ampliantia referri debeant ad omnia, ſecus quando ſunt duæ clauſulæ, de qua regula videri poteſt Thomas Sanchez, *lib. 7. de matrim. diſput.* 108. *num.* 3. Videtur autem teſtator in caſu noſtro duas clauſulas diſtinxiſſe: primam ibi, *non ſolum omnes ſacras veſtes*, ſecundam verò ibi, *ſed etiam cruces*, &c. quare limitatio ſubſequens ad ſecundam ſolùm clauſulam, non ad primam referenda erit. Videatur Decius *conſil.* 95. vbi, licèt velit, clauſulam in fine poſitam referri ad omnia, fatetur tamen id non procedere, quando in legato ſunt duæ clauſulæ. Videri etiam poſſunt Cardinalis Tuſchus, *tom. 5. littera L concluſ.* 21. *numer.* 14. & Philipus Corneus *tom. 4. conſiliorum, conſil.* 218. vbi affert caſum noſtro ferè ſimilem, & in fauorem legatarij reſoluit.

6 Denique confirmari poteſt, quia licèt regula generalis ſit, quòd in legatis interpretatio ſtricta facienda ſit, vt hæres minùs grauari iudicetur, in dubio enim pro ipſo hærede, qui poſſidet, interpretandum eſt; id tamen fallit in legato pio, in quo in eius fauorem interpretatio magis benigna facienda eſt, vt cum aliis obſeruat Cardinalis Tuſchus *vbi ſuprà conſ.* 58. vbi alios refert. In noſtro ergo caſu, in quo hæres non erat cauſa pia, ſed conſanguinei, & legatarius erat locus pius, nempe Eccleſia Titularis, in fauorem potiùs legatarij verba illa, etiamſi dubia eſſent, interpretari debemus, quod multò magis locum habet in hac materia, cùm agatur de veſte ſacra pertinente ad Capellam Cardinalis, de quibus veſtibus ſacris non ſolet dari licentia teſtandi niſi cum clauſula, vt de iis diſponant in fauorem alicuius Eccleſiæ, vel loci pij: quæ clauſula non ſcio, an appoſita fuerit in indulto teſtandi illius Cardinalis. Scio, hodie à Sanctiſſimo D. N. Innocentio X. apponi, & mihi ab ipſo appoſitam eſſe: & meritò, cùm omnino non deceat, eiuſmodi res ſacras ad manus hæredum laicorum deuolui: quare præſumi non poteſt, Cardinalem illum voluiſſe planetas illas à Legato excipere, vt ad dominium profanorum laicorum deuenirent.

DVBIVM XI.

An nomine pecuniæ numeratæ veniat massa argenti rudis.

1 LOcus pius contendebant, se ex legato habere ius ad plura bona, quæ testator quidam in India Occidentali ei reliquerat. Negabant hæredes, & tandem ventum est ad concordiam, vt locus pius renunciaret iuri suo, & hæredes cederent *pecuniam solùm numeratam*, quam locus pius acceperat de bonis testatoris, reliqua verò reddere deberet hæredibus. Dubitarunt Superiores loci pij, an deberent etiam hæredibus reddere glebas aliquot argenteas, quas locus pius inter alia testatoris bona habuerat.

2 Dixi, debere reddi totum illud argentum hæredibus, nisi aliud ex vsu illius Prouinciæ præsumi possit. Ratio est, quia si alicui legetur argentum, non debetur ei pecunia argentea, quæ relicta est à testatore, sed solùm aliud argentum condistinctum à pecunia, vt habetur *in l. Quintus Mutius ff. de auro, & argento legatis.* vbi Vlpianus §. 1. ita loquitur: *An cui argentum omne legatum est, ei nummos quoque legatos esse videantur, quæritur. Et ego puto, non contineri. Non facilè enim quisquam argenti numero nummos computat.* Hinc autem à fortiori probari potest nostra responsio, quia faciliùs credi potest, quod nomine *argenti* intelligantur etiam pecuniæ argenteæ, cùm & ipsæ verè sint argentum, quàm quòd nomine *pecuniæ* intelligatur massa argenti rudis, quæ verè pecunia non est: si ergo Iureconsultus reputat parũ credibile, quod testator nomine *argenti* intellexerit nummos argenteos, multò minùs credi poterit, quòd hæredes nomine *pecuniæ*, cui soli cederunt, intellexerint massam rudis argenti, præsertim in somma tanti valoris.

3 Porrò glebas illas argenti, seu Marcos non esse verè pecuniam, probari facilè potest, quia pecunia constituitur formaliter in esse pecuniæ per sigillum Principis impressum, à quo habet valorem legalem monetæ, ratione cuius obligantur subditi, & creditores ad eam acceptandam in commercio ciuili: qui tamen non tenentur acceptare argentum rude, & non sigillatum signo illo proprio monetæ currentis: non est ergo verè, & propriè pecunia, sed solùm æquiualenter, & virtualiter, quatenus facilè ad monetam, & pecuniam reduci potest.

4 Secundò hoc ipsum probari potest ex addito illo *numeratæ*: nam hæredes expressè dixerunt, se cedere in fauorem loci pij *pecuniam solùm numeratam*, quam ex bonis testatoris accepisset. Quamuis autem vocabulum *pecunia* nudè vsurpatum potuisses in latiori significatione vsurpari, vt comprehenderet pecuniam impropriam, qualis est massa argenti; voces tamen illæ, *pecunia numerata*, habent strictissimam significationem, vt ex Alciato obseruat Ioann. Caluinus Iurista *in suo Lexic. iuris, verb. pecunia numerata.* Ratio autem esse potest, quia numerari non solet, nisi pecunia sigillata, & moneta vsualis, quæ nec soluitur, nec accipitur, nisi præcedente numeratione. Vnde stante Bulla Pij V. de censibus, in qua statuitur, quòd census non nisi pecunia numerata præsenti constitui possit; sicut non sufficiunt merces loco pecuniæ, sic nec massa argenti ad constituendum censum, vt adductis Doctorum sententiis notauimus *tom. 2. de Iust. disp. 27. sect. 5. n. 83. & sequentibus.* Cùm ergo hæredes in casu nostro de sola pecunia numerata loquuti sint, non intenderunt sub eo nomine argenti massam comprehendere.

5 Tertiò denique probari potest, quia, licèt in testamentis verba possint aliquando in benigniori significatione intelligi, quia ex benignitate, & liberalitate testatoris procedunt: in contractibus tamen onerosis singuli contrahentes proferre præsumuntur verba in sensu magis fauorabili proferenti; quia vnusquisque præsumitur, se quàm minimum possit velle obligare, iuxta regulam vulgarem desumptam ex *l. quidquid adstringendæ 99. ff. de verbor. obligationibus.* vbi gloss. *verb. secundùm promissorem*, eam regulam exemplis exornat. Cùm ergo in casu nostro verba illa, *pecunia solùm numerata*, prolata fuerint ab hæredibus, debent in eorum fauorem explicari in magis benigno sensu, vt solùm se voluerint obligare ad cedendum pecuniæ, quæ propriè, & in rigore sit pecunia, non quæ solùm virtualiter sit talis, qualis est massa argenti.

6 Dixi tamen, *nisi aliud ex vsu illius Prouinciæ præsumi posset*; quia in primis vocabula iuxta vsum regionis, & populi sensum interpretanda sunt: quare, si ibi nomine *pecuniæ* argentum etiam non laboratum, sed rude, intelligi soleret, idque etiam nomine *pecuniæ numeratæ*, eodem modo in hoc casu deberent intelligi verba illa. Rursus, si massa etiam argenti vsurpari ibi soleret loco monetæ, atque haberet iam suum legitimum valorem, iuxta quem in solutionibus, & commerciis cogi possent creditores ad eam accipiendam: tunc videretur posse comprehendi nomine *pecuniæ numeratæ*; habent enim, (ni fallor,) illæ glebæ argenti sigillum publicum singulis impressum, quo videtur fides publica fieri de singulorum pondere, & valore; quare aliquo modo videntur participare conditionem monetarum, & pecuniarum. Vereor tamen, ne sit alius finis sigillum illud imprimendi; inuenio enim apud Solorzanum *tom. 3. de Indiarum gubernatione, lib. 5. cap. vnico, num. 23.* regium signum, siue stigma solere ibi eiusmodi metallis imprimi, vt domini possint liberè vti metallis illis, nam signum illud ostendit, quòd iam satisfecerint Regiæ Cameræ, soluendo quintam partem fisco debitam. Potest etiam signum, illud imprimi, vt constet de legitimo pondere illius massæ vel ob alias rationes, absque eo quòd intendatur dare qualitatem monetæ. Si autem neque est moneta, neque in illa regione sub nomine *pecuniæ numeratæ* intelligi solet massa argenti, non video, quomodo locus pius ex illa sola cessione pecuniæ numeratæ, quam fecerunt hæredes, possint licitè retinere massas argenti, quas apud se habebant de bonis testatoris.

DVBIVM XII.

De censu soluendo, sequuta mutatione monetæ, & deficiente etiam ex parte hypotheca.

1 PEtrus Ecclesiasticus secularis vendidit censum loco regulari 600. librarum Genuensium annuarum, quem censum imposuit super fundo quodam, & super aliquibus locis Montium, quæ Romæ in montibus habebat Hæ autem 600 libræ faciebant tunc 120. scuta. Postea idem Petrus Professionem Religiosam fecit, reseruata sibi ad tempus cura, & administratione mera suæ hæreditatis, quam alteri Conuentui eiusdem Ordinis reliquerat. Dum ergo hæreditatem suam administraret, vendidit ob euidentem vtilitatem loca Montium Romana, quæ dicto censu specialiter subiacebant. Mortuo Petro, illi, ad quos spectat administratio hæreditatis, ab eo

ab eo relictæ, nolunt ampliùs soluere integra illa 120. scuta annua loco regulari, qui censum emerat, sed solùm 100. imò ea his etiam volunt demere tertiam partem.

2 Eorum fundamento duo sunt. Primum est, quia deficiente hypotheca totaliter, deficit census; ergo deficiente ex parte hypotheca, debet ex parte deficere etiam Census. Cùm ergo loca Montium Romana alienata fuerint, & transierint ad alios possessores, ab iis debet exigi pro rata census annuus, qui loca Montium debuerunt ad ipsos cum suo onere reali transire. Cùm ergo loca Montium sint tertia pars totius hypothecæ specialis, quam census habuit, debet tertia pars fructuum census cum illis Montibus transire, vel extingui.

3 Dixi tamen, ex hoc capite non videri excusandum hæredem Petri à solutione integra 600. librarum annuarum, primò, quia iuxta sententiam probabilem creditor potest petere à singulis, inter quos postea diuiduntur res censui subiecta, & ab illo, quem maluerit, exigere pensionem integram, vt docent Molina *tom. 2. de Iustitia, disput.* 491. *num.* 3. Lessius, & Nauarrus, quos attuli *tom. 2. de Iustitia, & iure, disput.* 27. *sect.* 6. §. 4. *num.* 106. Deinde, quia etiam retenta contraria aliorum sententia adhuc in casu nostro erit actio aduersùs Petrum venditorem census, & eius hæredes, nam vel Petrus vendidit illa loca Montium aliis, vel extinxit recepto pretio, quod dederat. Si extinxit, debebat subrogare aliam hypothecam loco illorum, & seruare indemnem emptorem census: quare ex hoc saltem capite tenebitur nunc ad resarciendum hoc damnum, & soluendos redditus integros; si verò non extinxit, sed vendidit loca Montium aliis, tenebitur illis ad minus de euictione, si loca Montium transierunt cum illo onere reali. Cùm ergo in casu nostro vterque locus pius, & qui emit censum, & hæres venditoris, sit locus regularis sub eodem generali, ad quem pertinet administratio bonorum vtriusque, fatendum videtur, quòd licèt de rigore iuris emptor census deberet recurrere ad possessores illorum locorum Montium, (si fortè vendita fuerunt,) & illi postea recurrere ad hæredes venditoris, qui tenetur de euictione. Generalis tamen, qui scit obligationem sui subditi, qui est hæres venditoris, debet vitare hunc circuitum, & seruare indemnes emptores locorum Montium, extinguendo partem illam census pro rata locorum Montium ex pretio pro illis accepto, ad quod tenebatur Petrus venditor; & interim soluere partem illam redituum correspondentem locis Montium, vt illorum emptores seruet indemnes.

4 Opponunt primò, Petrum, quando alienauit, vel extinxit loca Montium, fuisse iam Professum, atque ideo iam non fuisse dominum, nec debitorem census, sed merum administratorem: quare non videtur procedere regula, quòd venditor census alienans, vel extinguens bona hypothecata, debet subrogare alia bona in eorum locum. Respondeo, Petrum fuisse tunc administratorem ex voluntate, & nominatione eiusdem Petri, antequam esset Professus; quo tempore nominans se administratorem pro tempore sequenti, eo ipso voluit ratas habere obligationes, & onera omnia, quæ consequenter ad omnes contractus quos ipse postea in ea administratione celebraret, sicut eos ante Professionem celebrasset: quare regula illa habebit locum, cùm tota illa obligatio fundetur in voluntate eiusdem Petri, quando non erat Professus, sed dominus absolutus, & liber illorum bonorum.

5 Opponunt secundò, quòd Petrus iam Professus alienauit illa loca Montium cum licentia ipsius Generalis; qui cùm esset Superior etiam illius loci pij, qui emerat censum, eo ipso videtur nomine illius præbuisse consensum ad alienationem illorum locorum, non obstante præiudicio, quod debebat sequi de diminutione fructuum census quoad illam partem. Respondeo, Generalem nec intendisse, nec potuisse velle dare licentiam, nisi quatenus præcisè requirebatur, & petebatur ad alienanda loca Montium, (quam licentiam poterat tunc dare ante prohibitionem factam à sacra Congregatione Concilij Tridentini,) non verò ad præiudicandum iuri illius loci religiosi, qui prædictum censum emerat. Si enim Generalis sciret, illa loca Montium esse hypothecata tali loco pio, & censui subiecta, non potuisset dare licentiam ad alienandum, nisi vel monitis emptoribus de onere affixo, vel subrogando aliam hypothecam loco illius, quia non poterat cedere iuri hypothecæ, quam habebat emptor census, nisi hoc esset in euidentem eiusdem vtilitatem, quæ non erat, sed euidens damnum, & diminutio census empti quoad tertiam partem sine vlla prorsus vtilitate, vel compensatione. Dum ergo Generalis hoc ignorauit, non debet vllo modo præsumi quòd implicitè consenserit præiudicio emptoris census, sed potiùs, quòd voluerit implicitè subrogare aliam hypothecam, vel certè obligare hæredes venditoris ad conseruandum omnino indemnem dominium census, cui loca illa Montium erant specialiter subiecta.

6 Cessante ergo hoc motiuo ad diminuendos fructus census, veniamus ad alterum, quod maiorem videtur præferre difficultatem. Dicunt ergo, quamuis initio soluerentur 120. scuta annua, quibus tunc æquiualebant 600. libræ annuæ assignatæ pro annua pensione: nunc tamen soluenda esse solùm 100. scuta, quibus solis nunc æquiualent 600. libræ. Pro quo sciendum est, libram Genuensem esse monetam non vsualem, sed imaginariam continentem 20. solidos, sicut ducatum Hispanum continet 11. regales, & sicut in Hispania, quamuis nulla sit moneta, quæ æquiualeat 11. regalibus, vel sit ducatum; redditus tamen censuum, & aliæ pensiones designantur per ducata: ita Genuæ nominantur libræ in pensionibus, & aliis contractibus, quamuis nulla sit talis moneta, sed solùm contineat 20. solidos. Ipsi tamen solidi, qui libram componunt, passi fuerunt tempore sequenti mutationem intrinsecam, eo quòd cusi fuerunt solidi paulatim deteriores in sua substantia, quare solidi moderni componentes 600. libras æquiualent quoad perfectionem intrinsecam solidis antiquis componentibus solas libras 500. Hinc ergo oritur difficultas, quia hæredes Petri dicunt, se satisfacere soluendo libras 600. nominatas in contractu: cùm autem 600. libræ hodiernæ propter deteriorationem solidorum æquiualeant solis 100. scutis, dicunt, se satisfacere soluendo 100. scuta, cùm tamen antea propter perfectionem maiorem solidorum oporteret dare 120. scuta pro soluendis 600. libris annuis, quæ ex contractu debebantur. Ex aduerso verò emptor census prætendit sibi soluenda esse 120. scuta, quæ æquiualent 600. libris antiquis, ipse enim debet exigere libras, quales tunc erant, non alias, quæ solo nomine conueniant cum illis & differant quoad substantiam, & bonitatem intrinsecam.

7 Vnde quoad hoc etiam punctum respondi in fauorem emptoris census, quia regula generalis est, vt quando valor intrinsecus pecuniæ decrescit ob deteriorationem intrinsecam ipsius pecuniæ, creditores, siue creditum proueniat ex mutuo, siue ex censu, siue ex quocumque alio contractu, recipere, & exigere possint à debitoribus solutionem iuxta valorem,

valorem, quem monetæ habebant tempore contractus, quæ regula colligitur ex *c. olim, & c. cum Canonicis, de censibus*; & latè eam explicant, & probant Barbosa, *in Collectan. Decretalium*, super illus textus, & P. Layman. *lib. 3 sect. 5 tractat. 3. part. 2. cap. 5. num.* 10. *&* 16. & latius *num.* 15. Et quidem ipsemet Senatus Genuensis lege publica statuit, vt debita antiqua in moneta melioti, & antiqua, vel in pluribus modernis monetis adæquantibus valorem intrinsecum antiquarum soluerentur. Cum ergo census, de quo agitur, impositus fuerit ante sequutam mutationem, & deteriorationem monetæ, debet omnino solui in moneta antiqua, vel multiplicato numero modernarum vsque ad valorem, & æstimationem, quam hodie habent monetæ antiquæ.

7 Obiiciebant debitor primò, legem illam factam à Senatu promanasse à potestate seculari, atque ideo non potuisse obligare Ecclesiasticos, quales erant debitores census. Hoc tamen parum vrget, quia in primis, seclusa etiam lege positiua, lex naturalis obligaret ad obseruandum contractum iuxta mentem contrahentium; nec lex positiua aliud fecit, nisi explicare obligationem naturalem, & mentem contrahentium, qui vtique præsumuntur intellexisse de pecunia illa, quæ, & qualis tunc in vsu erat, non de alia intrinsecè deteriori, quæ superuenire poterat. Deinde, quia lex ciuilis iusta, communis, & vniuersalis, quæ fertur in publicam omnium vtilitatem, non minùs obseruari debet ab Ecclesiasticis, qui sunt pars illius Reipublicæ, & communitatis, vt cum communi Doctorum probat latè P. Suarez, *lib. 3. de legib. cap.* 34. quæ doctrina maximè locum habet in hac lege, quæ tota ordinatur ad bonum commune, nec minus vtilis est Ecclesiasticis, quàm laicis, & secularibus. Adde, videri, quòd lex illa statuerit valorem legitimum monetæ: nam eo ipso, quòd prohibet, debita antiqua solui in moneta moderna, nisi hæc multiplicetur, videtur consequenter iubere, quòd libra ex solidis modernis non valeat, quantum libra ex solidis veteribus. Siquidem iubet, quò in solutione non æquiualeat libra moderna libræ antiquæ. Valor autem monetæ imò & mercium lege publica statutus obligat proculdubio Ecclesiasticus. Vnde, cùm census, de quo agitur, fuerit emptus ante deteriorationem solidorum, atque adeò comprehendatur sub debitis antiquis quæ lex statuit debere solui in libris antiquis; fatendum videtur, quòd emptor census possit reditus eius exigere iuxta computum librarum antiquarum, & earum æstimationem.

DVBIVM XIII.

De pœna à testatore imposita, an obliget hæredem hæredis.

1 TEstator grauauit hæredem his verbis, *Iubeo quod hæres infrascriptus debeat facere celebrare per* 60. *annos Missas* 60 *singulis annis in tali Ecclesia; si vero per tres annos continuos id omiserit, lego tali Confraternitati* 200. *scuta, vt faciat in perpetuum.* Postea verò post alia legata instituit hæredem Titium, qui, dum vixit, id omninò obseruauit. Titio mortuo successerunt tres hæredes: quorum vnus negligens fuit in obseruantia pro rata suæ partis voluntate primi testatoris. Quæsitum fuit, an transacto triennio cum illa omissione, incurrerit pœnam, & debeat pro rata soluere legatum Confraternitati.

2 Respondi breuiter, hæredes Titij succedere singulos pro rata in onere faciendi celebrare illas Missas per annos 60. probabile tamen esse non obligari ad pœnas dandi Confraternitati 200. scuta, vel eius partem pro rata ob negligentiam triennalem, sed in vtroque foro satisfacere faciendo celebrare Missas omissas, & simul alias correspondentes annis subsequentibus. Prior pars probatur, quia hæres, sicut repræsentat defunctum in iure actiuo, ita eum repræsentat in iuribus passiuis, seu debitis, quæ non minùs iuxta vires hæreditatis debent solui pro rata ab hærede quàm à defuncto, vt cum communi docet Thomas Sanchez, *lib. 4. in Decalog. c.* 15. *n.* 4. vbi benè probat, in eiusmodi obligationibus diuiduis non teneri singulos hæredes in solidum ad totum, sed solùm ad partem pro rata partis hæreditatis, & hoc etiamsi alij cohæredes non soluant suam partem, vndecumque id proueniat: in nostro autem casu obligatio ex parte obiecti erat omnino diuidua, cum 60. Missæ possent commodè distribui inter tres hæredes Titij, ita vt singulis incumberet onus 20. Missarum in anno, si pro partibus æqualibus successerant in hæreditate.

3 Posterior verò pars probari potest ex verbis testatoris, qui legatum Confraternitati reliquit solùm casu, *quo hæres infrascriptus* per tres annos continuos omitteret celebrationem illarum Missarum annuarum. Postea verò solùm Titium nominauit hæredem, nec explicitè, nec implicitè loquutus fuit postea de hæredibus Titij, nec voluit per fideicommissum transmitti sua bona ad alios post Titium. Solus ergo Titius intelligi debet nomine *hæredis infrascripti*, quo omittente per triennium celebrationem Missarum, legatum relictum fuit Confraternitati. Regula enim generalis est, vt dictio illa, *infrascriptus*, limitet ad hæredem, qui constare potest ex ipso testamento: & quamuis *hæredum* nomine possent venire omnes, qui vtcumque mediatè, vel immediatè testatori succedunt, quando tamen sermo est de hærede infrascripto, limitatur ad illum solùm, quem testator in eodem testamento designarit: de qua regula videri possunt vltra alios Barbosa, *in tractat. de dictionibus, in dict. Infrascriptus*, & Cardinalis Tuschus, *littera D. in verb. Dictio*, conclusione 160. Cùm ergo testator legatum reliquerit Confraternitati tunc solùm, quando hæres infrascriptus omitteret per triennium continuum celebrationem Missarum, non purificatur conditio, nec debetur legatum, quando hæres hæredis omisit pro rata suæ portionis satisfacere.

4 Dices, ex hac doctrina sequi contra primam partem nostræ responsionis. Si enim nomine hæredis infrascripti non veniunt hæredes mediati, sed sola persona in eodem testamento nominanda; ergo hæredes Titij non obligantur ad onera Missarum prosequenda; nam testator ad Missarum celebrationem obligauit solùm hæredem infrascriptum, quo nomine Titius solus venire debet, vel fatendum erit, in tota illa clausula comprehendi debere hæredes etiam Titij futuros.

5 Respondetur negando sequelam. Ratio est, quia obligatio ad onera Missarum transit cum ipsa hæreditate Titij ad eius hæredes, etiamsi testator primus de hoc non cogitauerit; neque enim potest hæreditas Titij non ferre secum omnia onera, & obligationes reales, quas habebat Titius, vt *suprà* vidimus & notauimus etiam *primo tomo de Iustitia, disput.* 6. *sect.* 5. *n.* 60. Vnde eo ipso, quòd Titius sit hæres institutus, manet obligatus ad onera imposita, & per consequens eius hæres, qui personam Titij repræsentant, debent subire easdem obligationes. Alia verò ratio videtur de legato relicto Confraternitati: quod quidem fuit conditionale, atque adeò non debetur, nisi conditione in toto rigore posita: conditio autem erat, si Titius per triennium continuum omitteret Missarum celebrationem; quæ conditio

nunquam

nunquam posita fuit, nec Titius vnquam defuit suæ obligationi; quare legatum non potuit transire in absolutum.

6 Confirmatur primò, quia, licèt aliqui doceant verba testatoris esse latè interpretanda in fauorem vltimæ voluntatis, quos affert Thomas Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap. 15. num. 46.* ipse tamen cum aliis id explicat, quando interpretatio redundat in fauorem hæredis, secus quando est in fauorem legatarij, & contra hæredem, vt colligitur ex *l. nummis 75. ff. de legatis 3. & l. apud Iulianum §. Seio & l. si ita scriptum, in fine, ff. de legatis 1.* Ratio autem est, quia testator censetur velle quàm minimum possit grauare hæredem, quem semper plus diligit, quàm legatarios, quod etiam in legatis piis locum habere, docet idem Sanchez *loco citato.* Vnde conditio illa in nostro casu debet in sensu proprio verborum intelligi de omissione ab ipso Titio ponenda, non de casu quo alij præter Titium omitteret.

7 Confirmatur secundò, quia si Titius grauatus fuisset à testatore, vt iret eius nomine ad domum Lauretanam, vel nisi iret, solueret 100. aureos Xenodochio: mortuo Titio, antequam iret Lauretum, eius hæres teneretur quidem ad onus reale, nempe ad soluendos 100. aureos, non tamen teneretur ad onus personale peregrinationis Lauretanæ, imò nec satisfaceret eundo, quia peregrinatio non fuit ei imposita, sed soli Titio, vt in simili docet idem Sanchez *dicto cap. 15. n. 31.* quando defunctus votum fecerat peregrinationis, vel erogandi pecuniam disiunctim; si enim moriatur non peracta peregrinatione, hæres obligatur determinate ad partem realem pecuniæ erogandæ, nec potest peregrinationem eligere, quæ erat personalis, & solum defunctum respiciebat. Sicut ergo hæres non succedit in onere personali defuncti, sed in solo reali; sic nec succedet hæres Titij in pœna ob omissionem personalem Titij, quando Titius non omisit: quia disiunctim in casu nostro à testatore volitum erat celebratio annuatum Missarum, vel legatum Confraternitati soluendum, si Titius per triennium omitteret. Cùm ergo nunquam Titius omiserit, non datur locus legato, quod non debetur, nisi in casu, quo Titius partem suam non expleuerit. Hoc pro huius partis probabilitate dicta sunt, quam tamen nolo probabiliorem asserere: video enim, pro parte etiam contraria afferri posse argumenta non leuia ad probandum, hæredes successisse in onere Missarum cum eadem pœna legati soluendi. Nunc tamen solùm respondimus in fauorem hæredum, quorum vous scire volebat, an probabiliter posset excusari à pœna incursa pro rata suæ portionis.

DVBIVM XIV.

De venditione vini facti communis per admixtionem.

1 SEius administrator rerum Titij pretio ab ipso Titio ad hoc conductus miscuit 200. mensuras vini æquè boni cum 300. aliis Titij in cella vinaria, & in doliis eiusdem Titij. Postea pretio bono currente cogitans de prædio sibi emendo vendidit 200. mensuras vini: habuit tamen vel tunc, vel postea, (hoc enim ex facti narratione non satis constabat,) hanc mentem, vt si postea vini pretium cresceret, illa prima venditio intelligeretur facta de parte solius Titij: si verò è contra pretium decresceret, intelligeretur facta solùm de parte sua; quæsitum fuit, an decrescente postea pretio vini, possit Seius retinere sibi totum pretium primæ venditionis.

2 Respondi, de hac materia mixtionis pauca reperiri apud nostros Theologos. Ego latiùs egi *tom. 1. de Iustitia, disput. 6. sect. 13. num. 159. & sequentibus.* Ex doctrina autem ibi tradita, præsertim *n. 173. & 174.* dixi, in casu proposito Seium triplicem potuisse habere intentionem diuersam. Primò enim potuit velle vendere solam suam partem: seius intentionis indicium esse potest, quòd vendidit, vt emeret sibi prædium. Et tunc quidem licitè vendidit suam solam partem, quia, licèt per admixtionem factam ex consensu vtriusque Domini vinum totum fiat commune vtrique, prout in hoc casu factum videtur, quia Seius nomine suo, & nomine Titij, cuius Procurator erat, mixtionem fecit: per intentionem tamen illam videtur iam Seius separasse, & designasse partem suam seorsim à parte Titij. Quare peccauit postea Seius post venditionem eo animo factam mutando intentionem; quia re vera vendiderat iam partē suam, & non poterat in præiudicium Titij reuocare quod iam factum fuerat. Hoc tamen peccatum fuit solùm secundùm affectum, non secundùm effectum, quia non potuit Seius facere, quòd venditio iam facta non fuisset facta suo solo nomine, sed nomine Titij. Debet ergo Seius pœnitere de hoc peccato secundæ intentionis iniquæ, & retinere pretium totum primæ venditionis, quæ legitima fuit, nec reuocari postea potuit.

3 Secunda intentio, quam Seius potuit habere tempore venditionis, esse poterat, si tunc voluit ea animo vendere 200. mensuras vini, vt si pretium vino postea decresceret, venditio censeretur facta de suo vino: si verò pretium cresceret, venditio illa censeretur facta de vino Titij. Hæc autem intentio proculdubio erat iniqua, & iniusta, cùm vellet Seius totum damnum, & periculum transferre in Titium, & totum commodum, & vtile ad se ipsum quod in primis erat contra leges, & debitum bonæ administrationis, qua ipse administrare debebat res Titij bona fide eius commoda procurando. Erat etiam illa intentio contra leges venditionis, qua vendebat vinum, & eius dominium transferebat in emptores. Debebat enim tempore venditionis, & pretij accepti dominium à venditore in emptorem transferri: quare non poterat manere suspensa persona venditoris dependens à conditione futura incrementi, vel decrementi pretij futuri; interim enim à quo venditum esset vinum, & translatum dominium? Debuit ergo Seius velle tunc determinatè vendere suo nomine, vel nomine Titij, vel vtriusque. Cùm igitur voluntas, & intentio illa fuerit iniusta, debet postea Seius eam corrigere, & reducere ad eum statum, vt Titius non maneat damnificatus. Hoc autem fiet ratificando eam venditionem tanquam factam communi nomine vtriusque; hoc enim modo fiet, vt commodum, atque incommodum, lucrum, & periculum commune fuerit vtrique socio. Quare Seius non poterit sibi ex pretio vini venditi retinere, nisi duas quintas partes, & aliæ tres quintæ pertinebunt ad Titium.

Tertia denique intentio Seij in actu venditionis esse potuit, si voluit vendere vinum communi nomine vtriusque: & idem dicendum videtur, si nihil cogitauit, sed data illa opportunitate vendendi, voluit vendere vinum illud in eo statu, in quo reperiebatur, in quo erat factum proculdubio commune, propter mixtionem, vt suprà vidimus. Posita autem hac intentione, nihil refert, quòd post venditionem factam, & perfectam, habuerit nouam intentionem, & voluerit, quòd venditio facta fuerit suo solo nomine, si pretium postea decresceret, vel facta fuerit nomine solius Titij, si pretium cresceret. Hæc enim intentio subsequens non potuit præiudicare venditioni factæ, & perfectæ nomine vtriusque. Peccauit

quidem Seius postea habendo hanc secundam intentionem iniustam: peccauit tamen peccato iniustitiæ affectiuæ, non effectiuæ, quia per eam voluntatem nullum nocumentum Titio afferre potuit cum effectu, sed solùm in affectu: debet ergo pœnitentiam de hoc affectu agere, & pretium diuidere pro rata, vt dictum est, ita vt duæ quintæ partes ad ipsum pertineant, & reliquæ tres quintæ partes ad Titium.

DVBIVM XV.

De valore, vel inualiditate cuiusdam census.

1 Titius per procuratorem emit prædium à Sempronio pretio 1000. aureorum, quos eidem soluit, eâdem verò hora, in eodem loco, coram eodem Notario, & testibus Sempronius emit à Titio eodem pretio, & pecunia eâdem præsenti censum aureorum 60. annuorum, qui census constitutus fuit super eodem prædio, & super aliis locis montium, quæ habebat idem Titius, cuius census redditus soluit Titius per 60 annos, post quos dubitatum fuit de valore illius census.

2 Contrà census valorem esse quod dicitur *in l. qui sic soluit 55. ff. de solutionibus*, vbi ita respondet Vlpianus: *Qui sic soluit, vt reciperetur, non liberatur: quemadmodum non alienantur nummi, qui sic dantur, vt accipiantur.* quod idem in re ipsa respondisse videtur Iulianus *in l. si tibi pecuniam, 20. ff. de rebus creditis si certum petatur*; vbi ita scribit: *Si tibi pecuniam donassem, vt mihi eandem crederes, an credita fieret? Dixi, in huiusmodi propositionibus non propriis verbis nos vti. Nam talem contractum neque donationem esse, neque pecuniam creditam: donationem non esse, quia non ea mente pecunia daretur, vt omnimodo penes accipientem maneret; creditam non esse, quia exsoluendi causa magis daretur, quàm alterius obligandi. Igitur, si is, qui pecuniam hac conditione accepit, vt mihi in creditum daret, acceptam dederit, non fore creditam; magis enim meam accepisse intelligi debeo.* Hæc ibi, in quibus ratio à priori significatur, quia scilicet qui dat cum obligatione, quam accipienti imponit expendendi pecuniam in certum vsum, non dat absolutè, nec transfert omnino in accipientem dominium illius pecuniæ; dominus enim absolutè non est, nisi qui potest disponere de re sua in quoslibet vsus, quam potestatem tunc non habet pecuniam accipiens cum sola facultate expendendi in certum vsum. Quia ergo in casu nostro Sempronius vendens Titio prædium, & statim reddens idem pretium eidem Titio ad constituendum censum, præsumitur ex condicto accepisse pretium cum illa conditione, & obligatione reddendi pecuniam statim Titio, censetur pariter non accepisse dominium plenum illius pecuniæ, atque adeò non potuisse illa pecunia emere censum, quia ex Bulla Pij V. non potest validè constitui, nisi pecunia numerata præsenti, quæ soluitur ab emptore, quæ conditio in præsenti videtur defuisse; neque enim Sempronius re ipsa dedisse videtur pecuniam, quæ non erat sua, vero, & absoluto dominio, pro censu, sed potiùs voluisse dato prædio, habere loco illius censum super ipso prædio, & super locis montium: quare non videtur fuisse rigorosa emptio, sed permutatio, quæ iuxta Bullam Pij V. non permittitur in noua census constitutione, sed debet esse vera emptio soluto pretio in pecunia numerata præsenti.

3 Respondi, valorem census pendere ex intentione contrahentium: quare, si res ageretur in foro externo, & iudiciali, difficilior esset fortasse responsio, propter varietatem sententiarum, & placita Iurisperitorum ad præsumendam bonam, vel malam contrahentium mentem; quia tamen interrogatio fiebat solùm pro foro conscientiæ, in quo credi debet interroganti: ego dixi, me respondere soli Titio interroganti pro conscientia sua; quando enim Sempronius scire vellet suam obligationem, ipse poterat pro se interrogare. Titio igitur quærenti, an ipse posset fructus annuos illius census exigere? respondi posse: si quando emit prædium, non præcessit pactum, quo obligasset Sempronium ad non retinendum pretium prædij, sed reddendum ei statim pro emptione, & constitutione noui cẽsus, vel quo Sempronius ipsum Titium obligasset ad vendendum censum eodem pretio recepto supra idem prædium, & loca montium. Si enim eiusmodi pactum præcessit, & correspectibilitas, ac dependentia inter vtrumque contractum, census non videtur validus, vbi obligat Bulla Pij V. propter rationem supradictam, cùm Sempronius non emerit censum in rigore loquendo cum pecunia numerata sua, sed vel pro prædio, quod dedit Titio pro censu constituendo super ipso prædio, & locis montium, vel certè pro pecunia, cuius dominium liberum non habebat, sed ligatum ad illum solum vsum emendi censum: quare seruata non fuit conditio à Pio V. requisita, vt in simili propter eandem rationem dixi *tom. 2. de Iustitia, disp. 27. sect. 5. num. 90.* quando creditor emit censum à debitore, cum eo tamen pacto, vt debitor illa pecunia debeat statim emptori soluere debitum antiquum. Quo etiam casu dixi deesse conditionem à Pio V. requisitam, quia tunc re vera pecunia numerata non ponitur in plena potestate, & dominio venditoris.

4 Si verò pactum illud non antecessit, nec inclusus fuit in emptione prædij, sed contractus emptionis factus fuit omninò independens à censu sequenti, & pretium prædij positum fuit in plena & libera potestate Sempronij, qui postea absque vlla obligatione voluit eadem pecunia emere censum à Titio, non apparet aliquid, vnde census in foro conscientiæ inualidus, aut illicitus censendus sit. Imò idem dicendum erit, quamuis contrahentes hanc intentionem ab initio haberent, & de hoc tractassent, dum tamen ad secundum contractum non se obligarent, sed primum contractum emptionis prædij liberum celebrarent, relinquendo liberum vtrumque contrahentem ad contractum census postea faciendum, vel non faciendum. Intentio enim sola etiam exteriùs prodita, dum manet intra terminos meræ intentionis, non alterat primum contractum, loquendo in foro conscientiæ, in quo cessat præsumptio fraudis, quando constat de veritate; hac enim ratione communis sententia excusat in foro conscientiæ à peccato vsuræ & ab omni culpa, loquendo ex natura rei, & seclusa legis prohibitione, mercatorem qui vendit pretio iusto summo, sed credito, merces suas Titio, qui statim, quia pecunia præsenti indiget, vendit eidem venditori easdem merces pretio iusto infimo in pecunia præsenti: dum tamen in prima venditio fiat sine vllo pacto explicito, quo Titius obligetur ad vendendas merces illas eidem venditori pretio minori: & hoc dicunt procedere etiam, quando mercator sperabat, Titium venditurum ipsi statim easdẽ merces pretio infimo, quia Titius id ei significauerat, dum tamen nulla intercedat obligatio explicita, vel implicita ad secundam venditionem, de quo, & de auctorum mente dixi latiùs *tom. 2. de Iustitia, disp. 26. sect. 3. §. secundo nu. 205. & seqq.*

5 Est autem hæc doctrina ex mente Iurisconsultorum, quorum verba suprà retulimus, qui tunc solùm dicunt non transire pecuniã in dominium accipientis, nec fieri donationem, vel creditum, quando data fuit

cum

cum pacto, seu conditione, & obligatione, vt iterum danti redderetur; quare seclusa ea conditione, & pacto, contrarium videntur supponere. Videtur etiam id omninò supponi à Iurisconsulto Marcello, *in l si quis duos, 67. ff. de solutionibus*, vbi dicit, si Titius, v. gr. debeat Caio 100. & soluat ei decem, quæ Caius Titio statim reddat, & Titius iterum Caio soluat, & toties eadem à Caio recepta, iterum, ac iterum eidem soluat, decies repetita solutione eorumdem decem, soluisse integrè Titium omnia 100. quæ debebat, quod quidem verum non esset, nisi Caius, & Titius semper denuo dominium illorum reciperent, & transferrent; quia tamen nullum pactum, aut obligatio interueniebat reddendi eadem decem danti, ideò potuit esse vera donatio, & solutio, vt notauit ibi glossa *verb. quod*, dicens ibi fuisse verani donationem, ex parte creditoris qoories reddebat Caio 10. *Nec enim*, inquit, *creditor se obligauit ad reddendum: & sic non obstat lex* qui sic, *suprà eodem, nam ibi ex pacto se adstrinxerat ad reddendum, quod hic non fecit*. Vides, cessante pacto, non obstare animum reddendi, quo minus transferatur plenè dominium pecuniæ traditæ. Ratio autem est clara, quia in casu nostro Bulla Pij V. solùm vult, quod census non constituatur, nisi emptor soluat pretium pecuniâ numeratâ præsenti. Hoc autem totum fecit Sempronius, qui iam pro prædio acceperat nullc aoteos, qoorum iam erat plenè dominus, cùm eos acceperit absque vllo pacto, & obligatione emendi censum, atque adeò poterat illos sibi retinere, & censum non emere, vt supponimus. Dum ergo eadem pecunia emit statim censum à Titio, verè emit cum pecunia numerata præsenti, & sua, atque adeò obseruat totum quod requiritur in prædicta Bulla.

6 Contra hanc vltimam respons ionis partem videtur sentire Leonardus Duarenus *de censibus*, *parte 1. §. 5. q. 1. num. 58.* vbi tangit hunc casum, & dicit præsumi inualidum, addit tamen, *quando contrahentes soliti erant vsuras palliatas facere*. Io quoetiam sensu procedere videtur Rota Romana in decisione sub Pena, quæ est decisio 112. inter illas, quas idem Duarenus congerit 2. tomo in fine illius operis, vbi Patres ponderarunt, quòd contrahentes soliti erant palliare vsuras. Et quidquid de hoc sit, longè diuersa est quæstio, an præsumendum sit in foro externo contractus illicitus, de quo nos non agimus, sed an sit illicitus, & inoalidus, quando constat, contractus illos seorsim factos esse sine dependentia vnius ab alio: omnis enim præsumptio cessat, quando de veritate constat. Posset ergo iudex in casu nostro ex simultate temporis, & aliis circumstantiis præsumere, Titium non soluisse pretium prædij, nisi obligando Sempronium, vt eodem pretio emeret statim censum ab ipso. Theologus tamen, quem Titius in foro conscientiæ consulit, & profitetur, se nollo modo Sempronium obligasse ad hoc, sed liberum eum reliquisse, vt pretium prædij sibi retineret, non debet respondere Titio iuxta præsumptionem contrariam fori externi, cùm Titius id non possit præsumere, qoi contrarium verum esse scit, sed debet ei respondere pro eius conscientia iuxta eius narrationem, & confessionem. Nam re vera valor illius census, & eius iustificatio pendet omnino ex eo, quòd duo illi contractus facti fuerint sine dependentia vnius ab altero, & sine obligatione Sempronio imposita emendi à Titio censum, quidquid sit, an de hoc ipso cogitauerint, & tractauerint, dummodo obligatio nulla interuenerit.

DVBIVM XVI.

A quo sit resarciendum damnum illatum dominis prædiorum pro extruenda arce tempore belli.

1 Visum fuit, vrgente bello, oportere, vt ad tutelam construeretur, & muniretur arx noua in quodam loco: cumque periculum esset in mora, dux exercitus exequutioni mandauit cum magno dispendio eorum, qui prædia ibi possidebant, quorum pars fuit occupata ad fabricam, pars effossa ad eruendos lapides, & cæmenta; arbores etiam excisæ, vt ligna, & trabes haberentur. Recurrunt prædiorum domini ad Principem, dolentes suam iacturam: dubitauit Princeps, an iostè exigeret id, quod propter commune bonum in communi necessitate passi fuerant.

2 Respondi, per se loquendo, obligationem esse resarciendi damnum dominis prædiorum, vel lignorum, & arborum iuxta rationabilem taxationem: quæ compensatio fieri posset, vel soluendo illis pretium, vel eximendo eos ad tempus ab aliquibus tributis, & oneribus, vel concesso eis aliqoo priuilegio æquiualenti, vel denique cogendo totum territorium, in cuius vtilitatem ars extructa est, ad concedendas eis aliquas exemptiones, vel contribuendum ad valorem. Ratio autem est, quia, licèt bona singulorum ciuium deseruire debeant in necessitate ad bonum publicum, & ad hoc potissimum deseruiat dominium altum, quod Respublica habet super bonia singulorum: ad has tamen necessitates communes debent concurrere omnes illi quos communis vtilitas tangit. Non est enim æquum, vt pauci soli sentiant totum damnum, quando vtilitas, & interesse pertinet ad totam communitatem, sed lex iustitiæ distributiuæ exigit, vt onera distribuantor inter illos, qoi debent sentire commoda talium expensarum, vt notaui in simili, *tom. 1. de Iustitia, disp. 6. num. 61.* & sigoificat etiam P. Molina, *tom. 1. de Iustitia, disp. 47. circa medium*.

3 Difficultas maior erat, quia Princeps excusabat se, eo quòd ministri, & duces belli excesserant mandatum expressum cædendo arbores, & alia damna inferendo contra Principis voluntatem, & sine præcisa necessitate; quare Princeps non videbatur teneri ad resarciendum damnum ab aliis contra eius intentionem illatum, & quòd ipse præcauere non poterat. Ad hoc respondi, ex duplici capite oriri posse obligationem restituendi iuxta vulgarem regulam, nempe ex iniusta acceptione, & ex re accepta. Et quidem ex primo capite Princeps, si omni caruit culpa, non potuit teneri ad resarcienda damna, cùm eiusmodi obligatio supponat peccatum, & quidem graue, si restitutio debet esse grauis. Imò & ipsi ministri, ac duces exercitus, si bona fide, & absque peccato, siue ex ignorantia inuincibili, siue ex alio capite operati sunt, excusari possunt, saltem in foro conscientiæ ab onere restituendi propter eandem rationem: ideò dixi suprà, obligationem esse restituendi, per se loquendo, quia per accidens ratione ignorantiæ, vel ob aliam similem causam potest impediri hæc obligatio.

4 Si autem ministri illi non fuerunt immunes à culpa, tenebuntur ipsi hoc titulo iniustæ acceptionis, seu læsionis ad resarcienda damna omnia, in quo non potest esse difficultas.

5 Ex altero autem capite, nempe ex re accepta, potest reperiri obligatio in Principe, etiamsi absque

eius culpa damnum illatum sit. Certum enim est, etiam absque culpa præcedenti, obligari ad restitutionem eum, apud quem res aliena in se ipsa reperitur, vel in æquiualenti, quatenus scilicet ex illa factus est ditior. Si ergo in casu nostro exstant partes agrorum alienorum occupatæ arce denuo extructa, partes illæ reddi debent, per se loquendo, suis dominis; quia tamen id fieri non potest sine magno incommodo, & demoliendo arcem extructam, restitui debet pretium iuxta rationabilem taxationem. Quod idem dicendum videtur de lignis, lapidibus, & cæmentis alienis ad ædificium acceptis; hæc enim omnia exstant, & obligant ad restitutionem ratione rei acceptæ. Imò, quamuis aliqua ex his iam non exstarent, sed consumpta essent ad fabricam, vel ad alia commoda permanentia, obligatus esset restituendi, quatenus ex illis omnibus factus est hodie Princeps, vel communitas locupletior, per quod illa omnia censentur æquiualenter permanere. Quare deueniendum tunc erit ad aliquem modum ex supra indicatis; vt compensetur dominis pro damno, quod singuli passi sunt. Neque enim patitur æquitas, vt cum damno paucorum Princeps, vel communitas locupletior maneat; sed debet damnum illud distribui etiam inter omnes, qui commodum ex illo damno sentiunt, vt dictum est.

DVBIVM XVII.

An pauper possit petere eleemosynam supra id quo actu indiget.

1 SVppono, illum, qui ficta paupertate eleemosynas congregat, peccare, quatenus per dolum & deceptionem extorquet pecuniam ab iis, qui seclusa deceptione, nullo modo darent ei eiusmodi eleemosynas. Sunt enim variæ Doctorum sententiæ, an verè transferatur dominium in accipientem: quibusdam id affirmantibus; quia error non est circa substantiam, sed circa qualitatem, quæ non reddit donationem irritam: & quia finis dantis est charitas Dei, qui finis semper obtinetur: aliis verò negantibus, quia obiectum substantiale dantis eleemosynam est subleuatio miseriæ pauperis petentis, qui finis tunc deficit, atque adeò error est circa substantiam: quare dicunt obligari pauperem fictum ad restituendum totum, quod accepit, vel iis, qui dederunt: vel si singuli modica dederunt, ad distribuendum id totum aliis veris pauperibus, quæ videtur esse voluntas præsumpta eorum, qui dederunt, circa quod etiam variæ sunt Doctorum sententiæ, de quibus videri possunt P. Molina *tom. 1. de Iustitia, tract.* 2. *disp.* 510. P. Vasquez *in opusculo de Eleemosyna, cap.* 3. *dub. vlt.* Thomas Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disp.* 18. *num.* 24. & alij multi, quos congerit Diana *p.* 5. *tract.* 8. *resol.* 21. *&* 51. *& p.* 8. *tract.* 6. *resolut.* 109. Videnda etiam erit doctrina, quam ego tradidi *tom.* 2. *de Iustitia, disp.* 21. *sect.* 7. *nu.* 69. *&* 89. vbi probaui, donationes gratuitas in hoc differre à contractibus onerosis, quòd in donatione, vel promissione gratuita dolus, etiamsi non versetur circa substantiam, sed solùm circa motiuum donandi, vitiat donationem, vel promissionē. Vnde non mirum, si paupertatis fictio impediat dominij translationem, cùm motiuum dandi eleemosynam huic pauperi, sit eius paupertas, quam ille nequiter dolosè fingit ad extorquendam eleemosynam.

2 Contra hanc communem doctrinam obiici posset, quia ignorantia consequens in hoc differt ab ignorantia antecedenti, quòd ignorantia antecedens causat inuoluntarium simpliciter, consequens verò causat voluntarium simpliciter, & inuoluntarium solùm secundùm quid, vt cum S. Thoma 1. 2. *quæst.* 6. *art.* 8. docent communiter ibi Theologi; ideò enim omissio Missæ est voluntaria illi, qui ignorauit esse diem festiuum quando potuit id scire, & noluit, quia hæc ignorantia non est antecedens, sed consequens, & volita, quamuis, si re vera sciret præceptum, audiret Missam. Talis autem videtur esse ignorantia dantis eleemosynam pauperi ficto, non daturi, si sciret fictionem; potuit enim examinare veritatem, vel fictionem paupertatis, & noluit: fuit ergo ignorantia consequens, ac per consequens non reddit inuoluntarium simpliciter largitionem eleemosynæ, sed ad summum inuoluntarium secundùm quid, quod non impedit valorem actus, & dominij translationem.

3 Responderi tamen potest, eo modo quo ibi datur ignorantia consequens, dari etiam voluntarium simpliciter, oportet enim distinguere in dante eleemosynam duas voluntates: alteram exercendi illam actionem externam, alteram transferendi dominium per illam actionem. Prima quidem est voluntas absoluta, & ideò illa actio externa est voluntaria simpliciter, non obstante ignorantia, quia ipsa ignorantia est consequens, & volita. Secunda verò voluntas potest esse conditionata transferendi dominium, si petens sit verè pauper; quare deficiente conditione non transfertur: non quidem ex defectu scientiæ, sed ex defectu conditionis, quam operans apposuit. Si autem voluntas transferendi dominium fuit etiam absoluta, transfertur, etiamsi donans esset in ea dispositione, vt si sciret non esse pauperem, non daret, nisi vel lex impediat translationem dominij propter dolum, vel nisi dicamus deficere obiectum illius voluntatis, quod est subleuatio pauperis: in quibus Doctores non conueniunt, neque ad dubium præsens multum refert, sufficit enim hæc breuiter iudicasse.

4 Hoc ergo supposito, quærebatur primò, an pauper, qui verè pauper est, possit petere supra id, quo præcisè indiget, an præcisè id, quo indiget. Certum est autem apud omnes, diuitem non posse sibi eleemosynas petere, quibus non indiget, quia hoc esset & contra voluntatem dantis, & contra veros pauperes, quibus illæ eleemosynæ subtrahuntur, vt docent communiter Doctores, quos affert, & sequitur Thomas Sanchez *lib.* 7. *in Decalog. cap.* 14. *num.* 13. & *seqq.* Deinde puto, etiamsi nunc actu non indigeat ad suum victum, si tamen imminet necessitas proxima, ratione cuius indigebit necessariis, posse nunc petere ad subleuandam illam necessitatem: nam id, quod in proximo timetur, iam reputatur præsens, & exigit prouidentiam hodiernam; ideò enim piger à Spiritu sancto ire iubetur ad formicam, quæ quidem, quando victum præsentem habet, prouidet sibi ad instantem iam hyemem, quando victu indigebit, ne hyems eam inueniat imparatam. Sic ergo pauper, quando opportunitas datur comparandi eleemosynas, potest ex iis sibi ad inopiam imminentem prouidere.

5 Vnde poterit etiam eleemosynas petere, qui filias habet nubiles, quas commodè dotare non potest, etiamsi non desint necessaria ad vitam suam, & filiarum vtcumque sustentandum, vt ex Baldo, quem affert, & obseruat Diana *p.* 5. *tract.* 1. *miscell. resolut.* 8. qui etiam ibidem hoc ipsum docet de illo, cui incumbit onus matrem pauperem sustentandi. Sicut enim indiget pater, qui filios debet alere; sic etiam dicitur egere filius, qui debet alere suos parentes.

Magis dubitari posset, an posset eleemosynas petere, qui sibi non indiget, habet tamen fratres, vel sorores indigentes. Ego quidem id non damnarem, quia, quamuis Thomas Sanchez *lib.* 4. *in Decalog. cap.* 20. *num.* 30. *&* 32 dicat non obligari aliquem ad manendum in sæculo ob necessitatem sororum, imò debere

te

re ingredi Religionem, quando ad ingrediendum voto ſe adſtrinxit præfigendo tempus, niſi fortè ſorores ob paupertatem eſſent in periculo impudicitiæ, quo caſu poſſet ad tempus ingreſſum differre, non tamen ob neceſſitatem fratrum: ipſe tamen Sanch. *lib. 1. in Decalog. c. 14. n. 6.* agnoſcit in fratre diuite obligationem legalem ſubueniendi fratribus pauperibus: incumbit ergo ei aliquo modo cura fratrum, & ſororum pauperum, & in vniuerſum ceſſare poteſt omnis ſcrupulus in caſu noſtro ex doctrina generali, quam cum Caietano, & Valentia tradit idem Sanch. *lib. 7. in Decalog. c. 24. n. 14.* dicens, diuites poſſe petere eleemoſynas, quando eleemoſynas illas, aut tantumdem de ſuis bonis erogant pauperibus. Si ergo diues poteſt petere eleemoſynas, vt illas det pauperi extraneo, quantò magis poterit, vt ſubueniat fratri, vel ſorori indigenti? Hoc tamen limitarem primò, ſi ipſe diues ſit, & poſſit ex ſuis bonis fratri, vel ſorori ſubuenire. Cùm enim ad id teneatur debito legali, ad quod poteſt à iudice compelli, vt dicebat Sanch. *d. c. 14. n. 6.* non cẽſetur frater eſſe pauper; non eſt enim pauper, qui ius petendi alimenta habet, vt cum Surdo *de alimentis tit. 7. q. 37. à n. 1. vſque ad* 11. docet idem Sanchez *ibidem*: non ergo habet ius petendi eleemoſynam pro fratre, qui eo caſu pauper non eſt.

6 Secunda limitatio prædictæ doctrinæ eſſe poteſt, quando is, qui ſibi non indiget, & petit eleemoſynam, vt ſubueniat pauperi extraneo, illam accipit à dantibus eo motiuo ſpecialis neceſſitatis perſonalis ipſius perſonæ petentis, cui ob peculiarem amicitiam, conſanguinitatem, vel connexionem particularem ſpecialiter afficiuntur, & compatiuntur, ac dolent; quòd talis perſona indigeat, tunc enim adeſſe videtur dolus dans cauſam donationi; quando verò talis ſit animus dantis eleemoſynam ex circumſtantiis perſonarum, & eleemoſynæ, quæ datur, arbitrio prudentis iudicandum erit.

7 Quærebatur vlteriùs, an qui curam habet alicuius eremitorij, & petit pro ipſo eleemoſynas, poſſit viuere ex ipſis, & dare etiam ſuis conſanguineis, vel aliis pauperibus extraneis? Reſpondi dupliciter poſſe illum eremitam accipere curam illius loci. Primò, ſi ab iis ad quos pertinet ille locus, ſiue ſit Capitulum alicuius Eccleſiæ, ſiue aliqua Confraternitas, ſiue aliqui alij, conſtituatur ibi, vt ex eleemoſynis gubernet locum illum, & decenter teneat. Secundò, ſi ipſe ex deuotione peculiari locum illum conſtruxerit, vel ſibi elegerit, vt ibi Deo inſeruiat. In primo caſu videtur quaſi locaſſe operas ſuas in ſeruitium illius loci, & ad hoc contentum fuiſſe eleemoſynis à ſe colligendis. Tunc autem ſeruandæ erunt regulæ, quas latiùs examinaui *tom 2. de Iuſtitia, diſp. 29. ſect. 1. n. 3. & ſeqq.* circa eos, qui conducunt licentiam petendi eleemoſynas pro alia perſona, quando, & quouſque poſſint aliquid ſibi lucrari. In vtroque autem caſu videtur poſſe ſibi accipere, quod iuxta ſuam conditionem, & ſtatum neceſſe eſt ad eius alimenta, quia inter ea, quæ neceſſaria ſunt illi loco, vnum ex victus illius, qui loco aſſiſtat, & curam eius habeat. Reliqua expendenda ſunt in ſeruitium, & bonum illius loci, ac quem finem petuntur, & dantur. Si verò aliqua ſuperſunt, non video, cur non poſſint aliis pauperibus, ſiue cognatis, ſiue extraneis. Nam, ſicut illum, qui non indigens petiit, aliis pauperibus ea erogare poſſe, dicunt Doctores, vt *ſuprà* vidimus, imò & ad eum finem petere: cur non poterit eremita nomine loci pij petere ad eum finem, vt aliis pauperibus prouideat de iis, quibus eremitorium non indiget? Imò & Religioſi ipſi, qui magis ſtrictam mendicitatem profitentur, non ita ſibi ſolis petunt, vt non habeant ex ipſis eleemoſynis, vnde poſſint alios mendicos quotidie ſubleuare. Quod tamen intelligi debet cum ea limitatione, quam Doctores communiter adhibent, dicentes, id non intelligi, quando aliquis fingens propriam indigentiam, eleemoſynam notabilem in magna ſupra ſolitum ſumma obtinuit, ſed intelligi de eleemoſynis minutis: alioquin ille, qui dedit, cenſetur reſpexiſſe peculiariter ad ſubleuationem perſonalem petentis, & ad motiuum illud, quod proponebatur illius ſpecialis neceſſitatis, vel deuotionis erga talem perſonam, vel locum, de quo videri poſſunt auctores *ſuprà* citati.

DVBIVM XVIII.

De ceſsione debiti acerbi, an cenſeatur facta pro tota ſumma, an pro minori.

1 Conuentus quidam Regularium debebat fiſco, ſeu Cameræ regiæ 700. aureos, cùm autem non haberet in promptu ad ſoluendum, & timeret vexationem à regiis miniſtris, cogitarunt de facienda compenſatione, oſtendendo ſe creditores regiæ Cameræ æqualis ſummæ ex alio titulo. Ad hoc autem petierunt à Religioſis alterius Conuentus eiuſdem Ordinis, qui creditores erant Cameræ Regiæ in ea ſumma, vt hoc creditum ipſis cederent, nam ſperabant ſe obtenturos compenſationem debitorum; quod quidem illi alij Religioſi libenter fecerunt, atque eò libentius, quo ſæpiùs tentata recuperatio ſui crediti nunquam obtineri poterat. Facta ergo ceſſio fuit hac conditione addita, vt ſi Camera regia non acceptaret compenſationem, ſeu contrapoſitionem, debitorum, fieret retroceſſio, ſeu diſſolueretur prima ceſſio. Illis tamen, quibus ceſſio facta fuerat, procurantibus, Camera regia acceptauit compenſationem, & per contrapoſitionem debitorum liberati ſunt à debito, quo Cameræ tenebantur. Poſt aliquod tempus ſecundus Conuentus, qui creditum ceſſerat, exigit à primo Conuentu ſolutionem ſui debiti, cui ſecundus Conuentus opponit, ſe non debere totam ſummam integram 700. aureorum, ſed dimidium, quia debitum illud acerbum difficilis omninò exactionis non pluris; ſed nec tanti æſtimaretur, ſi in foro venale propoſitum fuiſſet. Ad ſuam autem induſtriam, & gratiam apud Cameræ miniſtros, quam habebant, ſpectare, ſi pro alio debito integrè acceptatum fuit: quare non potuit habere animum acceptandi ceſſionem pro tota ſumma, quam ſonabat, cùm eiuſmodi credita non niſi iuxta dimidium ſoleat æſtimari, vt fatetur Leſſ. *c. 21. dub. 9.* & Molina *tom. 2. de Iuſt. diſp. 26. ſect. 7. §. 1. num. 93.*

2 Dixi tamen, dum non conſtat Conuentum fuiſſe de minori pretio, cenſendum eſſe pro tota ſumma ceſſionem factam fuiſſe: congruum tamen fore, ſi Generalis Ordinis, ad quem vtraque pars recurrerat, & penes quem ſuprema bonorum adminiſtratio erat, remittat primo Conuentui partem aliquam, v. gr. 100. aureos gratitudinis cauſa ob induſtriam poſitam ad recuperationem illius debiti, quod aliter difficillimè potuiſſet à regia Camera extorqueri.

3 Mouebar primò ad hoc aſſerendum, quia, quamuis eiuſmodi debita acerba minoris ſoleant eſſe pretij, & pro parte ſui valoris vendantur; adhuc qui venderet illa pro valore totius ſummæ, non excederet pretium illorum iuſtum, vt ſupponit P. Molina *tom. 2. de Iuſt. diſp. 310. n. 5.* vbi fatetur, *non committi vſuram, nec iniuſtitiam, ſi tibi petenti à me mutuum, ego partem tibi idem in pecunia, partẽ in debito difficilis exactionis, obligando te ad reddendum poſtea totum in pecunia numerata, dum tamen tu non inuoluntariè mixtè ſuſcipias*

partem

partem mutui in eiusmodi debito, sed tua sponte, vel quia ipse modum habes illud debitum facilè recuperandi, vel quia ex liberalitate, & gratitudine vis onus illud suscipere ob mutui beneficium: & hoc, quamuis ego offeram illud mutuum, & cedas in meum commodum. Hæc Molina ibi, quæ vera non essent, si valor iustus illius debiti non posset esse tota summa, iam enim mutuans non posset excusari ab iniustitia, & vsura, obligans mutuatarium ad reddendum supra valorem dati in mutuo. Fatendum ergo est posse, si cessionarius velit, creditum illud dari pro valore totius summæ.

4 Vnde fieri potest secundum argumentum, quia, quando creditum acerbum ceditur, aut venditur pro minori summa, debet explicari pretium, vt cedenti, aut vendenti constet diminutio, & videat, an ei expediat cum tanta diminutione vendere ius illud, quod habet. Quando ergò emptor, aut cessionarius nihil dicit, præsumitur accipere pro tota summa, quia sperat, se illud creditum recuperaturum & in his circumstantiis vtilis ei est talis emptio, prout reuera in casu posito vtilis erat cessionario, vt se à præsenti periculo liberaret, & angustiis, in quas coniiciebatur, vt Cameræ regiæ solueret.

5 Confirmatur primò quia si habens illud creditum, dedisset illud suo creditori in solutionem alicuius debiti, & creditor illud acceptaret, nihil explicans de diminutione valoris, censeretur illud acceptasse pro valore integro totius summæ, sicut acceptantur librantiæ suprà aliquos mercatores, quæ semper in solutionem acceptantur pro tota summa, quam continent. Similiter ergo, dum cessionarius nihil expressit de diminutione pretij soluendi, intelligitur facta pro tota summa, quam creditum continebat.

6 Confirmatur secundò, quia venditio facta pro pretio incerto, & indeterminato, non valet, nisi fortè conuenerit de prætio taxando arbitrio tertij: nam, sicut non potest venditio fieri rei indeterminatæ, ita nec pro pretio non determinato, cùm in neutro casu possit resultare obligatio nec actio quæ debet esse ad petendum aliquid determinatum, saltem sub disiunctione. In nostro ergo casu, in quo contrahentes nihil dixerunt de pretij diminutione, consequens est, vt vel non validè contraxerint, vel cessio intelligatur facta pro pretio determinato, nempe pro valore integro summæ contentæ in debito, quod cedebatur.

7 Tertiò, & efficaciùs probari potest eadem sententia tollendo dubium omne, quod remanere posset, quia nimirum ideò debita acerba, & difficilis exactionis emi possunt licitè pretio minori, quia emptor imponit sibi periculum non recuperandi debitum, cui periculo se exponit, & ideò potest compensare sibi diminutione pretij. In caso autem nostro cessionarius nullum eiusmodi periculum subire voluit, acceptauit enim cessionem cum pacto retrocessionis, si regia Camera nollet acceptare contrapositionem debitorum, quo casu adueniente, noluit obligari ad soluendum postea aliquid cedenti, sed voluit tunc satisfacere cedendo iterum idem creditum in fauorem primi cedentis. Nullus ergo manebat titulus ad iustificandam emptionem crediti minori pretio, fuisset enim contractus hoc modo factus: *Emo creditum 700. aureorum, quos si integrè exegero à debitore, dato tibi 350 si non exegero, restituam tibi tuum creditum.* quo nihil iniquius cogitari poterat: quare fatendum est, mentem contrahentium fuisse, vt si Camera regia acceptaret contrapositionem debitorum, cessionarius teneretur postea ad soluendum valorem integrum totius debiti, qui contractus adhuc erat vtilissimus cessionario, qui eo modo euadebat angustias præsentes, quibus à Camera vrgebatur, & habebat alium creditorem magis beneuolum, à quo dilationem solutionis per aliquot annos poterat sperare.

8 Vnde fieri potest quartum argumentum: quia, licèt eiusmodi debita propter difficilem exactionem minori pretio tunc vendi solerent; id tamen erat, quando pro pecunia præsenti vendebantur, qui enim pecunia præsenti indigebat, vt præsenti necessitati consuleret, vendebat libenter debitum Camerale 600. aureorum pro 400. vel etiam 300. præsentibus; in nostro autem casu cedens non vendidit pro pecunia præsenti, sed credito: quare ex hoc capite non reddebat meliorem suam conditionem, imò euentus probauit, non minùs difficilem fuisse illi exactionem debiti à cessionario, quàm fuisset ab ipsa Camera. Non potest ergo præsumi, quòd in talibus circumstantiis vellet pretium etiam diminuere, præsertim cùm Camera non soluente, nec acceptante compensationem debitorum, redire deberet, vt dicebamus, ad idem periculum, & resumere sibi idem creditum Camerale.

9 Denique, cùm constet de cessione, & de eius acceptatione, diminutio autem pretij sit aliquid facti, hæc deberet probari ab eo, qui affirmat: nam quæ pertinent ad factum, non præsumuntur, nisi probentur: itaque in rigore iuris dixi totam summam 700. aureor. esse soluendam: ex congruentia tamen, & gratitudine decere, quòd remitterentur centum ob industriam adhibitam, & occasionem datam recuperandi debitum, quod alioquin difficilis valdè exactionis esse constabat.

DVBIVM XIX.

De deflorante consanguineam per vim, & cum spe coniugij.

1 Titius nobilis adolescens Seiam virginem, non quidem æquè nobilem, sed tamen nobilem, ad copulam sollicitauit, & insinuauit esse animum matrimonij futuri. Denique renitentem vi oppressam deflorauit, non quidem multum resistentem, nec vociferantem, vocantem tamen seruam, vt sibi auxilium præstaret. Ex hoc congressu Seia manet grauida, erat autem coniuncta Titio intra quartum gradum consanguinitatis. Titius commisso hoc scelere fugit, & petit, ad quid in foro conscientiæ teneatur, cùm & eius cognati ægrè ferant matrimonium cum Seio, & ipse, qui primogenitus non est, difficilè possit eam in coniugio alere, aliundè vero non habet ad eam dotandum, nec aliter potest damnum illatum resarcire.

2 Videbatur Titius excusandus ab obligatione ducendi Seiam. Primo, quia, si promissio matrimonij præcessit, (qualis tamen non colligitur ex facti narratione, sed solùm insinuatio animi eam ducendi,) sed esto fuerit vera promissio, ea non videtur fuisse à Seia acceptata, imo videtur refutata, cùm semper restiterit sollicitationi Titij; quare non videtur Titius ex promissione teneri, cùm Seia non spe matrimonij, sed per vim deflorata fuerit.

3 Secundo, quia est sententia plurium Doctorum promissionem matrimonij factam consanguineæ non habere vllum valorem, neç vim aliquam obligandi promittentem, ad petendam, & procurandam dispensationem, quam opinionem tenent plures ex Theologis, & Iuristis, quos latè congerit Th. Sanch. *lib. 5. de matr. disp. 5. n. 5.* vbi eam probationem esse fatetur, & *n. 7.* addit, id procedere, etiamsi spe matrimonij, & ratione promissionis virgo deflorata fuerit, quia damnum illud alia via reparari potest.

4 Nec

4 Nec obstat textus *in cap. 1. de adulteriis*, vbi deflorans præcipitur floratam ducere: nam textus ille non loquitur de casu, quo datur impedimentum matrimonij propter consanguinitatem, vt notat idem Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 36. n. 12.*

5 Tertiò probari potest, quia seclusa obligatione promissionis, & attenta solùm obligatione resultante ex iniuria illata, non videtur posse Titius obligari ad incundum matrimonium. Nam ille, qui per vim, vel dolum auertit aliquem à Religione, vel extrahit ab illa, non obligatur ad se tradendum Religioni loco illius, & in eo ordine profitendum, vt docet communis Doctorum sententia, quos retuli, & sequutus sum *tom. 1. de iustit. disput. 9. section. 3. num. 30.* ergo nec deflorator iniustus tenebitur ad ducendam defloratam seclusa promissione; neque enim minor libertas videtur requiri ad contrahendum matrimonium, præsertim cum vxore non diuite, quàm ad profitendam Religionem.

6 Quartò potest ad hoc ipsum induci exemplum illius, qui occidit maritum, non tamen obligatur ad matrimonium contrahendum cum eius vxore vidua, quamuis non possit aliter resarcire damnum, quod ei intulit: ergo nec deflorator iniustus, quamuis non possit resarcire damnum fœminæ defloratæ illatum, tenebitur illam in vxorem ducere; eadem enim videtur in vtroque casu ratio.

7 Quintò, qui per vim, vel fraudem violat viduam honestæ conditionis, non obligatur ad matrimonium cum ea contrahendum, seclusa promissione, vt videntur sentire aliqui, quos attuli *tom. 1. de Iustitia, disp. 11. sect. 2. num. 33.* ergo loquendo de iure naturæ, idem dicendum erit in casu nostro. Quòd enim grauior iniuria inferatur virgini, quàm viduæ, videtur esse differentia solùm secundùm magis & minus; quare potest ex qualitate personæ, & aliis capitibus crescere iniuria, & damnum, quod infertur alicui viduæ, ita vt superet iniuriam, & damnum illatum alicui virgini; quare de iure naturæ vel vtramque, vel neutram ducere tenebitur.

8 Sextò, qui post votum castitatis promisit virgini matrimonium, & sub ea spe eam deflorauit, non tenetur illam ducere in vxorem, saltem si ipsa sciebat votum castitatis emissum, vt dicunt Lessius, & Thom. Sanchez, quos attuli *dicta disp. 21. sect. 3. num. 50.* Non minùs autem, sed magis impedit matrimonium consanguinitas, quàm votum simplex; ergo, cùm fœmina in nostro casu sciret impedimentum consanguinitatis, non resultat obligatio in Titio ad eam ducendam in vxorem.

9 His tamen non obstantibus, dixi, Titium ex mea sententia obligationem habere ad ducendam Seiam, nisi conditionis disparitas tanta sit, vt cum tanto dispendio subeundo excusari possit à restitutione pro damno illato.

10 Doctrina huius responsionis cõtinetur in principiis, quæ latiùs tradidi, & probaui *d. to. 1. de Iust. disp. 12. & sect. 1. & 4.* & in primis, quòd si excessus sit nimius, prudentis arbitrio, non sit obligandus, dixi *ibi n. 18.* quia regula generalis est, vt debitor etiã ex delicto non teneatur soluere, quando longè plus expendendũ est ad restituendum debitum, quàm sit valor illius: neque enim cogendus est ad soluendum cum tanto onere, sed potest differre donec sine tanto dispendio possit: vel, si non est spes, quòd possit: poterit quod iustum est, expendere pro anima creditoris, vt cum aliis tradit Molina *tom. 3. de Instit. tract. 2. disp. 751. in fine, & tom. 4. disp. 102.*

11 Quòd verò, non interueniente illo nimio excessu, & non potens alia via damnum illatum resarcire, debet Titius Seiam ducere vxorem, dixi *ibi num. 11.* & loquendo de florante consanguineam, & dixi *sect. 4. per totam.* Ratio verò efficax est, quia totum damnum, quod Seiæ prouenit ex defloratione, prouenit ex iniuria Titij ei violenter illata. Regula autem generalis est, vt iniustus damnificator debeat resarcire totum damnum ei, qui ab ipso iniustè læsus fuit, hoc enim iustitia maximè postulat, vt res ad æqualitatem reducantur, & singuli habeãt totum id, quod ante læsionẽ habebãt. Si ergo propter impotentiã Titij non est alia via resarcendi Seiæ damnum, quod passa est nisi per nuptias cum defloratore: alioquin innupta manere cogetur, vel contra suam dignitatem indignè nubet; non apparet, cur Titius excusandus sit ab eo matrimonio, quod est medium vnicum, & necessarium ad reparandam iniuriam grauissimam Seiæ illatam, quod magis constabit respondendo ad singula argumenta in contrarium adducta.

12 Ad primum ergo, & secundum dico, quidquid sit de veritate, aut probabilitate illarum opinionum, nos non fundare obligationem Titij in promissione matrimonij, sed in iniuria Seiæ illata, quæ secum affert de iure naturæ obligationem resarciendi, vel ducendo eam in vxorem, vel certè augendo taliter eius dotem, vt possit non minùs honestè nubere, quàm si iniuria non præcessisset. Quamuis ergo, seclusa promissione, non teneatur deflorator ad nuptias determinatè, sed possit alterutrùm eligere: quando tamen alterutrum extremum non est possibile, remanebit eadem obligatio ad illud, quòd possibile est, quòd in casu nostro est solùm matrimonium.

13 Quod autem matrimonium fieri non possit propter impedimentum consanguinitatis, non excusat Titium ab obligatione petendi, & procurandi dispensationem, si sit spes eam obtinendi, vt dixi *dicta sect. 4. n. 54.* quia qui tenetur ad damni reparationem, tenetur consequenter ad media necessaria adhibenda, vt cum Thom. Sanchez *lib. 8. de matr. disp. 36. n. 12. ibid.* probaui, & adduxi exemplum illius, qui debet restituere famam à se iniustè læsam. Si enim reparatio famæ multum referat, nec possit aliter fieri, nisi mittendo ad hunc finem nuntium, & litteras propriis expensis; planè ad id totum tenetur, qui iniustè damnum intulit. Non ergo mirum, si obligemus Titium ad petendam dispensationem, quæ omnino necessaria est ad reparandum damnum grauissimum à se iniustè, & violenter illatum.

14 Ad tertium respondeo, esse diuersam rationem exempli in argumento adducti, quam reddidi *d. disp. 12. n. 56.* nam qui aliquem à Religione auertit, si deberet se ipsum pro ea tradere Religioni, longè grauius onus subire cogeretur, quàm sit damnum Religioni illatum, quam quidem priuauit vno Religioso, non tamen libertate, prout ipse se priuare deberet perpetuò ad omnes actiones; quare cum tanto excessu non tenetur in alio rerum genere satisfacere. In casu autem nostro stuprator iniustus priuauit fœminam libertate nubendi alteri: non ergo mirum est, quando aliter resarcire non potest, si seipsum ei in virum tradat, quam ita ardenter amauit, & priuet se libertate alteram ducendi, quod non est plus, quàm sit fœminam illam eius causa manere semper innuptam, & sine honore.

15 Ad quartum similiter respondetur negando paritatem, propter eandem rationem, quam *ibid. n. 57.* explicui. Vidua enim non priuatur honore, cùm eumdem possit in viduate retinere, maximè si habeant filios ex viro occiso susceptos. Nec etiam priuatur libertate nubendi cui voluerit: qua libertate priuaretur occisor, si ad eam solam ducendam cogeretur, quod esset ei grauissimum onus, quod tamen stupratori violento non immeritò imponitur, quando aliter resarcire non potest, cùm non excedat damnum

num virgini defloratæ per violentiam, & iniuriam illatum.

16 Ad quintum responderi potest, eandem cum debita proportione debere esse rationē de vidua. Si enim aliquis vim turpem intulisset viduæ honestæ, quæ graue ea de causa detrimentum pateretur in honore, & libertate nubendi, nec aliter resarciri posset, deberet vtique, qui vim intulit, eam ducere in vxorem, nisi ex hoc longè maius onus ipse subiret, prout dictum est, quod cum aliis, quos retuli, de vidua in casu simili dixi *d. disp.* 12. *n.* 34. *&* 48.

17 Ad sextum denique in mea sententia facilè respondetur: nam *d.* 4 *disp.* 12. *sect.* 3. *n.* 41. *&* 50. dixi, siue fœmina notitiam habuisset voti, siue non habuisset, defloratorem obligari ad petendam voti dispensationem, quæ quidem in casu facilè obtineri potest. Si qui autem negauerint eam obligationem, respondebunt id esse, quia prior promissio voti præualet, & antiquior creditor præferri debet secundo creditori, qui in præiudicium primi non potuit ius vllum acquirere. Sed, vt verum fateat, illi Doctores solùm dicunt, non posse ob stuprum consequens ducere vxorem sine dispensatione voti; non tamen dicunt, non teneri ad petendam dispensationem ratione iniuriæ in strupro violento illatæ: quam obligationem non asserimus in stupratore violento consanguineæ, quando aliter resarcire non potest, quia tenetur ad ponenda media necessaria ad reparandum damnum illatum, quorum mediorum vnum est petitio dispensationis, quando hæc in iis casibus concedi consueuit.

DVBIVM XX.

Quomodo Senatus, vel Capitulum generale obligetur propriis legibus, v. gr. quando præcipit, ne congregetur, nisi in tali loco, vel ne agatur ibi de tali materia.

1 SErmo est de Senatu, vel Congregatione habente supremam potestatem ad condendas leges. Si enim habeant supra se alium superiorem, cuius nomine leges illæ fiant, & promulgentur; non est dubium, quòd non possint ab eodem Senatu, vel Congregatione postea reuocari; sed eisdem legibus obligabitur etiam quoad vim coactiuam ipsemet Senatus, vel Congregatio, non solùm diuisim, & singuli, sed collectiuè, quia etiam collectiuè subest potestati superiori, à qua leges illæ suam vim habent, & vigorem. Loquimur ergo de Senatu habente potestatem legislatiuam, in quem à populo translata est tota potestas, sicut transferri solet in Regem, vel Principem supremum. Vnde sicut Princeps supremum non obligatur suis legibus saltem quoad vim coactiuam, sed solùm quoad directiuam, & potest illas suspendere, vel etiam abrogare: idem videtur dicendum de Senatu habente supremam potestatem, quòd licèt singuli seorsim legibus subiiciantur quoad vim coactiuam; totus tamen Senatus collectiuè sumptus non obligetur iis legibus, nisi quoad vim directiuam. Atque idem cum proportione dicendum videtur de Capitulo generali alicuius Ordinis religiosi, in quo resideat suprema potestas regendi Ordinem: atque ideò potest condere leges, quæ obligent omnes, & singulos, atque ipsum etiam Prælatum generalem: Capitulum tamen collectiuè sumptum non obligetur iis legibus, nisi quoad vim directiuam, quippe quòd potest leges illas reuocare, suspendere, & abrogare, cùm nemo in seipsum, vel in suum parem, (quale erit aliud Capitulum generale sequens,) habere possit iurisdictionem, qua cogere possit, & obligare.

2 In contrarium tamen esse videtur, quòd solent eiusmodi Senatus vel Congregationes, aut Capitula edere interdum leges, quæ non ordinantur ad singulos, sed ad ipsum Senatum, vel Capitulum: possunt ergo iis legibus obligare, alioquin essent omninò inutiles, imò non essent leges, quarum proprius effectus est obligatio. Antecedens verò constat experientia, quia interdum decernunt, ne Senatus, vel Capitulum conuocari possit, nisi in tali loco, vel in tali tempore, vel in talibus circumstantiis: item ne ibi tractari possit de tali, vel tali materia, ne suffragia sint publica, vel etiam ne sint secreta, & alia eiusmodi, quorum obseruantia spectat ad ipsum, Senatum, vel Capitulum collectiuè sumptum; ergo collectiuè etiam possunt suis legibus obligari. Quærebatur itaque à me, quid in hoc puncto sentirem?

3 Dixi in primis certum videri, Senatum habentem supremam potestatem legislatiuam, non magis, nec aliter obligari suis legibus, quàm obligentur suis alij Principes supremi, vt pro certo supponit Suarez *lib.* 3. *de legibus c.* 35. *n.* 1. Quod idem cum proportione dicendum est de Capitulo generali, penes quod sit suprema potestas Ordinis religiosi, vt cum aliis fatetur nouissimè Pelliz. *tom.* 1 *de Regularib. tract.* 9. *cap.* 8. *n.* 7. & ratio est clara, quia in his senatibus, & Capitulis procedit eadem ratio quæ in aliis Principibus supremis, quòd nemo possit habere iurisdictionem, & vim coactiuam supra seipsum: quare solùm obligari possunt ad eas leges seruandas per vim directiuam, sicut alij Principes supremi ad suas leges seruandas obligantur.

4 Vnde rursus infertur, eumdem Senatum, vel idem Capitulum generale legitimè congregatum posse leges à se ipso, vel à Senatu, aut Capitulo præcedente factas suspendere, vel cassare, quia omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolui potest. Nec potuit habere maiorem auctoritatem Senatus, vel Capitulum præcedens ad condendam legem, quàm habeat Senatus, vel Capitulum subsequens ad eam dissoluendam. Hoc tamen intelligi debet, nisi ea lex per aliquam auctoritatem superiorem confirmata sit. In quo tamen aduertendum est, Capitulum generale regulare non posse reuocare legem factam ab alio Capitulo generali, quæ sit confirmata à Papa *ex certa scientia*, vt dicit cum aliis Pellizar. *vbi suprà, d. tract.* 9. *c.* 8. *n.* 7. vel cum clausula, vt *quidquid in contrarium factum fuerit, irritum sit*, vt loquitur Suarez *lib.* 6. *de legibus cap.* 26. *n.* 24. secus verò dicendum de statutis confirmatis solùm in forma communi ad maiorem auctoritatem, & approbationem, quia adhuc lex illa non fit Pontificia, nec extrahitur ex sua natura, & conditione, vt cum Baldo, & Bartolo notat Suar. *ibi n.* 22. & Pellizar. *n.* 71.

5 Dixi tamen, hanc potestatem habere quodlibet aliud Capitulum generale subsequens *legitimè congregatum*: si enim non sit legitimè congregatum, id facere non poterit. Et in hoc sensu potest Capitulum generale indirectè obligare sua lege Capitulum subsequens, scilicet præscribendo formam, qua debeat legitimè congregari, & qua non obseruata, non censeatur legitimè congregatum; non enim poterit Capitulum subsequens dispensare pro illa vice, aut reuocare illam legem, ita vt etiam sine illa forma possit tunc censeri legitimum. Ad hoc enim prærequiritur, quòd antea sit legitimum Capitulum generale, alioquin nondum habet potestatem condendi, vel reuocandi leges. Cùm ergo non præsupponatur tale, illa forma non seruata, non poterit dispensare, vel reuocare legem pro illo casu. Poterit quidem, postquam est legitimè

tunc congregatum, reuocare illam legem ad casus futuros, quia iam supponitur habens parem potestatem cum Capitulo præcedenti: non potest tamen dispensare etiam pro illo casu, quia nondum est legitimum Capitulum, & ideò non habet potestatem parem cum Capitulo legitimo, à quo lex illa condita fuit. Quod cum proportione debita applicari etiam potest ad Senatum sæcularem habentem supremam potestatem concedendi, vel reuocandi leges, cùm eadem sit ratio. Denique hoc ipsum (si attentè consideretur) reperitur in Summo Pontifice, qui cùm habeat semper parem potestatem cum omnibus suis prædecessoribus, non potest eorum in legibus obligari quoad vim coactiuam; imò potest eorum leges cassare, & reuocare. Adhuc tamen potest indirectè obligare successores eo modo, quo dicebamus, nempe præscribendo certam formam eorum electioni, qua non seruata, electus non censeatur legitimus Pontifex, atque adeò non possit in eorum legibus dispensare. Sic præscripserunt formam, vt debeat eligi à duabus tertiis partibus Cardinalium præsentium, & nouissimè Gregorius XIV. præscripsit formam, vt regulariter fieri debeat electio per suffragia secreta, nisi in aliquibus casibus extraordinariis, quibus eligatur per compromissum, vel inspirationem, & acclamationem communem omnium: nullo præcedente tractatu. In qua lege non possunt Cardinales, nec ipse electus dispensare pro illa vice, quia antequam seruetur ea forma, nondum est Pontifex legitimus habens potestatem æqualem cum prædecessoribus. Idem ergo à fortiori dicendum erit de Capitulo generali, quod possit hoc modo indirectè obligare suis legibus Capitulum subsequens, impediendo, ne sit Capitulum legitimum, nisi seruata tali forma ad congregandum Capitulum præscripta. An verò eiusmodi leges fiant cum tanto rigore, impediendo legitimitatem, & validitatem Capituli sequentis, nisi forma seruetur, pendet ex verbis, quibus lex editur, quæ attentè consideranda, & ponderanda erunt.

6 Denique contingit, vt suprà dicebatur, quòd Senatus, vel Capitulum generale sua lege prohibeat, ne in Senatu, vel Capitulo generali tractari possit de tali, vel tali materia. Sic Patres Societatis in Congregatione generali sexta decreto 11. prohibuerunt, ne posset in Congregationibus generalibus agi de mutandis in totum, vel in partem constitutionibus, nisi sub certis conditionibus, his verbis: *ne liceat de iis*, scilicet constitutionibus, immutandis, *in Congregatione tractare, si quid vnquam proponeretur, nisi ad plura mediet ere suffragia de eo tractanda statuatur. Ipsa verò deliberatio, & decretum non fiat nisi ad duas tertias partes.* Eiusmodi autem leges videndum est, quomodo obligare possint Congregationes generales sequentes.

7 Dixi, eiusmodi leges vtiles esse posse ad aliquos effectus. Primò, si fiant in aliquo Senatu pleniori, & superiori, & prohibeatur, ne in Senatu communi de aliqua materia agatur, vel statuatur; tunc enim Senatus communis, qui inferior est Senatu pleniori, obligabitur proculdubio ea lege, nec poterit illam reuocare.

Secundò etiam erga Congregationem sequentem, habentem parem auctoritatem, plurimum habet ponderis deliberatio facta à Congregatione præcedenti, præsertim si cum exhortatione vehementi facta fuit, petens à successoribus, ne à mente suorum Patrum in re tanti ponderis, & tamdiu considerata vllo tempore recederent; hanc ob causam Societas Iesu in Congregatione generali VII. decreto 11. cùm quæreretur, an expediret, quod in Congregationibus prouincialibus decerneretur per suffragia secreta, & non publica, (vt nunc fit,) de cogenda, vel non cogenda Congregatione generali, & omnes Patres enixè conspirarent in retinendo vsu Societatis, & aliunde scirent, se non posse condere legem adeò firmam quam successores non possent abrogare; decretum suum concipi voluerunt, his verbis: *Censuerunt Patres omnes, nullo dissentiente, plurimis grauibusque ducti rationibus, nullo modo concedendum, vt per suffragia secreta de cogenda, vel non cogẽda generali Congregatione res in prouincialibus Congregationibus transigatur. Optabátque Congregatio vniuersa, nullo vnquam tempore Societatem ab hac sententia discedere; quod per secretorum suffragiorum concessionẽ grauissima meritò dãna vniuersæ Societati inurẽda sibi certò persuaderet, viámque sterni ad eam è veteri loco mouendam*, in quibus verbis prudẽter, & doctè illi Patres agnoscẽtes, se non posse legem condere, quã eius successores pares illis in potestate reuocare non possent, obtestatione solùm, & exhortatione vsi sunt, vt eos à lege reuocanda continerent: quod, vt dixi, non parum efficax esse solet, vt posteri à lege reuocãda cõtineantur.

8 Tertiò denique obligat lex illa singulos saltem in illa communitate: quare nemo poterit etiam in Senatu, vel Congregatione de materia illa prohibita agere, nisi antea Senatus, vel Congregatio cum illo dispenset, vt agere possit; lex enim, licèt non obliget Senatum collectiuè sumptum, obligat singulos, & ideò oportet, quòd priùs Senatus collectiuè auferat prohibitionem, quia ea non ablatâ peccaret contra legem, & prohibitionem Senator, vel Religiosus, qui propria auctoritate legem transgrederetur. Loquendo tamen de Senatu, vel Congregatione collectiuè sumpta, fatendum est, quòd, cùm parem habeat auctoritatem cum eo, qui legem condidit, possit in ea dispensare, vel eam suspendere, aut reuocare, vt sæpe dictum est.

DVBIVM XXI.

Vtrùm iurisdictio spiritualis possit accipi ex consensu partium, sicut accipitur de facto ex eo consensu iurisdictio ciuilis.

1 Respondi, quæsitum posse fieri de duplici iurisdictionis genere; est enim quædam iurisdictio, quæ accipitur solùm ex consensu partium, quæ ad vitandas lites compromittere solent, quòd stabunt iudicio alicuius viri prudentis, quem sibi Arbitrum eligunt, quod quidem compromissum à lege non reprobatur, imò approbatur, & fouetur, vt remedium opportunum ad vitandas molestias fori iudicialis, vt constat ex *l. 1. & toto titulo ff. de receptis arbitris.* Hæc autem verè, & propriè non est iurisdictio, sed est obligatio quædam orta ex pacto litigantium, qui se pacto mutuo obligant ad standum sententiæ talis arbitri, vt benè cum aliis notat P. Molina *tom. 6. de de Iustitia, disput.* 8. *& disput.* 40. *num.* 1. Et hæc est ratio, meo iudicio, cur in causis criminalibus non possint partes compromittere in Arbitrum, vt constat ex *l. non distinguemus, 37. §. Iulianus, ff. de receptis arbitris,* quia nimirum nemo potest puniri pœna corporali, vel etiam infamia, nisi à Magistratu, qui habet in ipsum veram iurisdictionem, & superioritatem, qualem arbiter non habet, sed profert suum sensum, quo prolato, partes ex suo pacto obligantur ad standum compromisso. Altera ergo est vera, & propria iurisdictio, quam habent Principes acceptam à populo, vel alio iusto titulo, & quam communicant iudicibus, & magistratibus inferioribus ad res ciuiles iudicandas. Iuxta quam distinctionem duplicis

iurisdictionis ad propositum quæsitum respondendum est.

2 Si ergo sermo sit de iurisdictione primi generis, & impropria, quam arbitri accipiunt ab vtraque parte compromittente; dixi, non posse à patribus tribui iurisdictionem spiritualem, nisi ad eas causas, & ad eas actiones spirituales, ad quas poterant se licitè pacto oneroso obligare. Dùm enim tota iurisdictio arbitri fundetur, vt diximus in compromissu, & pacto compromittentium; nihil aliud erit, quàm obligatio patrium ad res, vel actiones spirituales præstandas. Quare, cùm in materia beneficiali omnia pacta sint prohibita sub excommunicatione, & omnes similes obrentiones sint irritæ, inualida erunt omnia, quæ ab eiusmodi arbitrio fierent. In aliis etiam materiis, & rebus spiritualibus illicitè fit pactum de illis pro aliquo temporali. In iis verò materiis, in quibus licet spirituale pro spirituali pacisci, (si quæ sunt,) vel obligare se ad aliquid spirituale dandum, vel relinquendum, non video, cur non liceat promittere stare arbitrio alicuius tertij, quod esset in rigore conscientiæ illum arbitrum in tali controuersia.

3 Si verò sermo sit de iurisdictione secundi generis, quæ est vera, & propria iurisdictio, certum est omnem iurisdictionem spiritualem veram, & propriam collatam esse à Christo Domino priuatiuè B. Petro, & eius successoribus, dependenter à quibus eam participant omnes alij Prælati Ecclesiastici, singuli in suo gradu, & ordine. Non potest ergo à subditis conferri alicui eiusmodi iurisdictio: esset enim contra Christi ordinationem, qui noluit, in vllo reperiri de facto iurisdictionem spiritualem, nisi dependenter à primo capite, qui est Summus Pontifex, & consequenter perturbaret totum ordinem hierarchicum Ecclesiæ Christianæ, & subordinationem debitam ministrorum, donec reducantur ad primum caput, à quo omnes alij dependere debent.

4 Loquendo tamen de statu possibili naturæ puræ, vel etiam de statu legis naturæ, in quo erant homines post lapsum Adami; non videtur negandum, quòd sicut iurisdictio ciuilis esset radicaliter, & originaliter à Deo, immediatè autem esset in ipsa communitate perfecta, à qua communicari posset vel vni personæ, vel pluribus, per quas administraretur, ita dicendum idem esset cum proportione de iurisdictione spirituali, vt probat latè Suarez omninò videndus *lib. 4. de legibus, cap. 2. num. 3. & sequentibus.* Quid verò dicendum esset de tempore legis scriptæ in ordine ad populum Iudaicum, qui ei legi subdebatur, tractat idem Suarez *ibi num. 6. & sequentibus*, qui videri potest: est enim res magis obscura propter limitationem, qua potestas data fuit Sacerdotibus Leuiticis, de quibus, & de eorum Summo Sacerdote, non satis constat, qualem, & quantam iurisdictionem, & potestatem habuerint ad condendas leges in materiis spiritualibus. Loquendo itaque de possibili, potuit etiam Deus in illo populo non alligare iurisdictionem spiritualem vni familiæ, sed relinquere illam penes communitatem, à qua aliis communicaretur, sicut diximus factum esse in lege naturæ, & sicut tempore etiam legis scriptæ fieri poterat apud eos Gentiles, qui obseruabant legem naturæ, & Religionem, ac cultum vnius veri Dei retinebant.

DVBIVM XXII.

An peregrinus incurrat excommunicationem latam ab Episcopo illius loci, v. gr. ob furtum ibi ab ipso commissum.

1 Titius aduena, & peregrinus, dum esset in ciuitate Placentina, furatus est centum aureos, quorum dominus ignorans furem, facto recursu ad Episcopum eiusdem ciuitatis, obtinuit eius dictum contra furem, quicumque esset, vt intra tot dies restitueret, alioquin termino elapso, incurreret ipso facto excommunicationem. Quæsitum est, an Titius, etiamsi peregrinus esset, incurrere potuerit hanc excommunicationem ab alieno Episcopo prolatam.

2 Suppono, esse quæstionem celebrem inter Doctores, an peregrini obligentur legibus illius loci, in quo commorantur, quibusdam affirmantibus, quibusdam negantibus obligari, nisi in certis casibus, quos excipiunt, de qua quæstione vltra alios videri possunt Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 2. de festis, cap. 14. & tom. de legibus, lib. 3. cap. 33.* Thomas Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 19.* Lessius *lib. 4. cap. 2. dub. 8. numero 51.* & alij, quos affert Diana *part. 1. tract. 10. resolut. 15.*

3 His suppositis, quærebatur, an supposita sententia eorum, qui dicunt peregrinos non obligari legibus loci, in quo reperiuntur, nisi in certis casibus, fatendum sit, Titium ligari potuisse censura Episcopi illius loci lata contra eum, qui talem pecuniam furatus esset, nisi intra certum terminum restitueret. Videbatur enim, etiam supposita illa sententia, incurrisse censuram, quia regula generalis est, quòd quilibet ratione delicti sortitur forum loci illius, in quo delinquit: quare etiam contra aduenas, & peregrinos illac transeuntes procedit iudex sæcularis, & punit eos pœna etiam capitali ob delicta ibi commissa. Contra hoc tamen ex aduerso opponebatur, quia si præcisè ratione delicti puniri ibi potest, hæc punitio pertinebit ad eum iudicem, ad quem pertinet cognoscere de illo delicto, qui est iudex sæcularis. Supponimus enim, Titium esse merum laicum, & furtum non fuisse rei sacræ, nec de loco sacro: non ergo pertinet ad Episcopum punire eum, qui nullo modo eius subditus est. Potest quidem Episcopus excommunicare incolas illius loci, si non restituunt, quæ furto acceperunt: id tamen facit, quatenus spectat ad eum procurare salutem spiritualem suarum ouium; quę cùm respectu Titij, qui non est eius ouis, nec subditus, non videtur ad Episcopum pertinere, atque adeò nullum habet titulum ad eum excommunicandum, quia, sicut sententia Pastoris timenda est, ita non videtur timenda sententia eius, qui non est Pastor illius, contra quem talis sententia profertur.

4 Hæc pro vtraque parte afferebantur. Ego dixi, Titium non incurrisse excommunicationem, & hoc procedere, siue sequamur sententiam negantem peregrinos obligari legibus loci, in quo reperiuntur, siue sequamur sententiam contrariam id affirmantem; nemo enim magis sententiam affirmantem sequitur, quàm P. Suarez, qui vult omninò, eos obligari legibus loci, in quo reperiuntur: & tamen idem *in tomo de censuris, disp. 5. sect. 5. à num. 7. vsque ad 15.* latè probat, peregrinum non ligari sententia speciali, vel generali Episcopi illius loci, quæ inferat excommunicationem, qui id probat ex *cap. à nobis, de sententia excommunicationis*, vbi Pontifex vniuersaliter

dicit,

dicit, sententiam excommunicationis latam his verbis: *Quisquis furtum fecerit, excommunicatus sit*; non comprehendere nisi subditos illius, qui sententiam protulit. Ratio verò, qua ipse Suarez vtitur, videtur mihi satis efficax, quia nimirum debet esse differentia inter statutum, & sententiam: nam statuta respiciunt territorium; sententia verò solùm respicit personas subditas, vbicumque sint. Quare statuta sui domicilij non obligant subditum extra illud territorium degentem. sententia verò proprij Pastoris obligat subditum etiam extra territorium commorantem. E contra verò statuta in sententia communi obligant etiam peregrinos, quia conueniunt, eos conformari moribus, & legibus loci, vbi sunt: sententia verò excommunicationis non potest eos ibi obligare, nisi priùs subditi sint sententiam proferentis; sententia enim non facit subditum, sed debet illum inuenire subditum, vt legitimè proferatur: ille autem peregrinus ante sententiam non erat subditus huius Episcopi, cùm habeat alibi suum proprium Pastorem, & Episcopum: non ergo potuit dirigi sententia illa ad hunc peregrinum non subditum proferenti sententiam.

5 Dices, fieri subditum ratione delicti, atque adeò posse peregrinum puniri ab Episcopo huius loci, cui ratione delicti ibi commissi subditus factus est. Hæc tamen responsio in hoc, vt benè indicat Suarez, locum non habet; quia delictum immediatum, ob quod fertur excommunicatio, est inobedientia, & contumacia subditi non obedientis Episcopo prohibenti furtum, vel præcipienti restitutionem: ad hanc autem inobedientiam, & contumaciam necessariò supponitur, quòd Episcopus potuerit illi præcipere restitutionem: cùm autem supponamus, Episcopum non posse per sententiam, (quidquid sit per statutum,) præcipere subdito alterius Diœcesis ob defectum subiectionis requisitæ; non potuit supponi delictum inobedientiæ, & contumaciæ, quod immediatè puniatur per excommunicationem. Quamuis autem furtum ipsum delictum sit contra legem naturæ; per hoc tamen nullum statutum, vel lex Ecclesiastica ipsius Episcopi violata fuit: quare de peccato illo poterat cognoscere Episcopus in ordine solùm ad salutem animarum suorum subditorum, quorum curam spiritualem ex officio habere debet; non tamen potest illos excommunicatione punire, nisi subsequatur inobedientia ad præceptum illis impositum restituendi; quod præceptum peregrino imponere non potest, qui solùm obligari potest ad summum legibus, & statutis ipsius Episcopi, non verò præceptis, aut sententia speciali, vel generali, nisi præcesserit aliud delictum pertinens ad forum Episcopi, ratione cuius factus sit eius subditus. Non ergo restat titulus, ob quem Titius potuerit illa excommunicatione comprehendi, quæ prolata fuit, non per statutum, sed per sententiam generalem, vel specialem Episcopi, cuius Titius subditus non erat.

6 Vnde aliter dicendum esset, si delictum à Titio commissum esset prohibitum lege Ecclesiastica de iure communi Canonico, vel lege Pontificia sub excommunicatione, & aliis pœnis à iudice Ecclesiastico infligendis; tunc enim Titius ratione delicti ibi commissi sortiretur forum Episcopi illius loci, in quo deliquit, & ab eo puniri posset: quia iam tunc præcederet verum delictum lege Ecclesiastica prohibitum, & ratione illius fieret subditus iudicis Ecclesiastici illius territorij, in quo deliquit, quod concedi debet tam in opinione eorum, qui negant, peregrinos obligari legibus proprijs loci illius, quam in opinione eorum, qui id concedunt. Vtrique enim fatentur, peregrinos obligari legibus iuris communis, atque adeò delinquere illas violando: quare ratione veri delicti debent pertinere ad forum iudicis illius loci; idque videmus in praxi obseruari, vt peregrini delinquentes in causis fidei iudicentur, & puniantur ab Episcopo loci illius, in quo delictum committitur, & non remittuntur ad Episcopum domicilij, vt cum aliis testantur Carena, *de officio sanctæ Inquisitionis p. 1. tit. 4. n. 17.* & Bordonus, *in sancto Tribunali c. 40. q. 7. n. 9.* quia iam tunc præcedit verùm delictum, ratione cuius sortitur forum Episcopi illius loci; imò præualet Episcopus loci delicti Episcopo domicilij, quia fortius, & firmius radicatur, & acquiritur iurisdictio ratione delicti, quam ratione domicilij, vt obseruant cum aliis prædicti Doctores.

DVBIVM XXIII.

An licitum sit in dote pactum, vt restitui debeant totidem nummi aurei, stante ferè certitudine, quòd valor auri cresſcere debeat.

1 PLacentiæ dos hoc adhibito pactu consignata fuit in monetis aureis, itaue maritus, vel eius hæredes, quando dos restituenda esset, deberent reddere totidem scuta aurea, quot acceperant. Erat autem ferè certum, quòd valor auri successiuè crescere debeter: quare mille scuta aurea, v. gr. quæ nunc valebant 1500. scuta monetæ, postea tempore dotis restituendæ valitura essent 2000. scuta monetæ, vel certè multò plus, quàm nunc valerent: quare stante hoc pacto, dos restituenda erat cum incremento notabili. Vnde illicitum videri poterat pactum illud ex regula generali, quòd in mutuo non possit apponi pactum reddendi pecunias eiusdem speciei, & in eâdem mensura, & numero, quando creditur, tempore solutionis maiorem futurum esse valorem illius pecuniæ; nisi vel ratione lucri cessantis, aut damni emergentis, vel nisi mutuans seruaturus erat pecunias suas vsque ad tempus illud maioris valoris, vt cum aliis dixi, *tom. 2. de Iustitia, & iure, disp. 25. sect. 7. n. 125.* iuncto *n. 118. & seqq.* quia, si hoc liceret, posset mutuans lucrari ex mutuo cum detrimento mutuatarij, quod esset licitam reddere vsuram.

2 Respondi tamen cum aliis Theologis doctissimis, qui consulti fuerunt, in casu proposito pactum fuisse licitum, nisi fortè adesset in loco illo statutum aliquod prohibens in dotibus eiusmodi pacta. Ratio potissima erat differentia magna, quæ est inter dotem, & mutuum: nam in mutuo ad eius institiam requiritur omnimoda æqualitas inter datum, & acceptum, ne mutuatarius plus, minúsve reddat, quam accepit: si enim mutuans plus recuperat, sine titulo vllo id accipit. In dote verò non requiritur hæc æqualitas: nam, licèt dos detur viro ad alendam vxorem, & sustinenda onera matrimonij: sæpè tamen dos ad hoc non sufficit, & tamen non fit iniuria viro, qui sciens, & volens subire voluit ea onera sine dote sufficienti. Imò aliquando ipse vir dotare solet vxorem, quod quidem ante contractum matrimonium fieri semper potest, vt cum communi docet Thom. Sanch. *lib. 6. de matr. disp. 7. n. 2.* Aliquando etiam post contractum matrimonium id fieri potest, vt obseruat idem Sanchez *ibi n. 3.* Et quidem sæpè Summus Pontifex in dispensationibus imponit viro obligationem dotandi vxorem, antequam eam ducat, vt obseruat idem Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 25. num. 6.* Sicut ergo potest maritus dare partem, vel totam etiam dotem vxori,

poterit obligare se ad reddendam dotem cum maiori valore, quàm accepisset: quia hoc totum in rigore non est aliud quàm augere ex suis bonis dotem vxoris, dum accepit 1500. scuta monetæ, & fatetur se debitorem 1000. scutorum, cùm se obliget ad reddenda totidem scuta aurea, quæ eum valorem habebat tempore solutionis, seu restitutionis dotis, quod confirmari potest ex alio statuto eiusdem ciuitatis Placentiæ, quo maritus obligatur, vt soluto matrimonio reddere debeat dotem cum auctario, nimirum addendo 30. pro singulis 100. quæ accepit; ad quod augmentum se iure ipso maritus implicitè obligat, Potest ergo explicitè se obligare ad illud aliud augmentum incrementi valoris monetæ, quam accipit, quia quod lex potest facere per obligationem implicitam, videtur posse ipse facere per consensum, & obligationem explicitam.

3 Solùm posset obstare, quòd hæc promissio, quamuis non sit contra iustitiam, videtur tamen esse contra legis prohibitionem, qua vniuersaliter prohibentur donationes irreuocabiles inter virum, & vxorem, quæ prohibitio extenditur etiam ad donationes factas ante initum matrimonium, quando earum effectus non præcedit matrimonium, sed refertur ad tempus contracti matrimonij, vt cum aliis obseruat Thomas Sanchez *lib 6. de matrimonio, disp. 7. num. 2.* vbi dicit, dotis constitutionem à viro factam ante contractum matrimonium, relatam tamen ad tempus, quo matrimonium contractum sit, non subsistere. Talis autem videtur promissio huius augmenti, cùm non sit habitura effectum, nisi matrimonio sequuto.

4 Ad hoc tamen responderi potest, quidquid sit, an referatur hæc promissio ad tempus subsequens, (de quo dubitari potest,) sed tamen non referri ad tempus stantis matrimonij, sed ad tempus matrimonij soluti, quo tempore dotis restitutio facienda est; duo enim tempora solùm considerari possunt in hac promissione. Vnum est tempus, quo promissio fit; & hoc planè est ante initum matrimonium Alterum est tempus, quo ponenda est exsequutio obligationis, & hoc est etiam tempus post solutum matrimonium, quando dos debet restitui vxori, vel eius hæredibus. Neutrum autem tempus est constantis matrimonij, quare ex eo capite non potest impugnari promissionis valor, quia in hoc casu videtur potiùs locum habere alia regula, quam tradit idem Sanchez *dicto lib. 6. disput. 3. num.* 8. quòd scilicet validæ, & irreuocabiles sunt donationes coniugum, quando referuntur in tempus soluti matrimonij, quia parta sunt facere tempore permisso, & in idem tempus referre, ex *l. in tempus, ff. de hered instit.* Adde, illas solùm donationes prohiberi inter virum, & vxorem quæ gratiosæ sunt, non quæ continent pactum onerosum, vt cum communi Doctorum obseruat idem Sanchez *dicto lib. 6. disput. 5. num.* 1. vbi ex eo probat, validum esse pactum quo ante initum matrimonium alter coniux renunciat lucris futuris constante matrimonio in iis Prouinciis, vbi eiusmodi lucra diuiduntur inter vtrumque coniugem: quia nimirum illa non est donatio, sed contractus onerosus, cùm sit integrum cuilibet illorum non aliter velle matrimonium, nisi seruatis certis conditionibus, quod idem in casu nostro procedit, cùm sponsa nollet matrimonium contrahere, nisi hoc pacto, & conditione adhibita, quòd dos restituenda sit in totidem scutis aureis, etiamsi valor auri interim (prout creditur,) augmentum habere debeat. Ad omne denique dubium tollendum, & reddendam omnino firmam, & irreuocabilem illam promissionem, dixi addi posse iuramentum, quia, quamuis donationes inter coniuges reuocabiles sint; quando tamen iuramento donantis confirmantur, manent firmæ, & irreuocabiles, vt cum communi sententia probat bene idem Sanchez *dicto lib. 6. disp. 11. num. 2. & sequentibus*, & probari potest ex iis, quæ latè diximus *tom. 1. de Iustitia, & iure, disput. 22. sect. 8. n. 201. & sequentibus*, vbi diximus, contractus, qui secundùm se essent validi, iure tamen humano facti sunt reuocabiles, & rescindibiles; manere firmos, & irreuocabiles quando iuraméto confirmantur: talis autem est donatio inter coniuges, quæ ex natura quidem sua valida est, sed iure humano facta est reuocabilis, & rescindibilis à donatore ante mortem; si ergo iuramento confirmetur, amitteret hanc totam reuocabilitatem, quam iure humano sortiebatur. Vide quæ ibi latè de hoc dicta à nobis sunt.

DVBIVM XXIV.
& vltimum.

An tuti sint in conscientia parentes, qui dant dotem filiabus infra portionem legitimæ debita & cogunt eas renunciare legitima.

1 SVpponendum est, de iure communi, quamuis filia accipiens dotem à patre dicat, se contentam esse ea dote, & renuntiare & paternæ hæreditati; pactum tamen illud esse inualidum, & eo non obstãte posse filiam postea petere complementum suæ legitimæ portionis, vt habetur ex *l. pactum dotale, Cod. de collationibus, l. si quando, Cod. de pactis, & cap. quamuis pactum, de pactis, lib. 6.* & in hoc conueniunt Doctores, quos afferunt, & sequuntur Molina *tom. 1. de Iustitia, & iure, tract. 2. disp.* 149. & Thomas Sanchez *lib. 4. consil. cap. 34. n. 5.* Si tamen eiusmodi pactum iuramento confirmetur validum est, & in vtroque foro debet obseruari, vt habetur *in dicto cap. quamuis pactum*, & tradunt Doctores apud prædictos Molinam, & Sanchez *locis citatis*, qui Sanchez idem docuerat *lib. 4. de matrim. disp. 9. num.* 13.

2 Hoc supposito, ad dubium in titulo propositum respondi primò, si filia coactione, vel fraude inducatur ad eam renuntiationem faciendam, parentes non esse tutos in conscientia, sed debere filiæ suam libertatem restituere, cùm consensus vi, vel fraude extortus obliget semper ad restitutionem illum, qui vim, vel dolum apposuit. videatur Sanchez, *lib. 4. de matrim. dicta disput. 9. num.* 13. vbi de nostro casu in terminis loquitur: qui addit, idem procedere, quando metus non est cadens in constantem virum, sed leuis, & tamen iniustè illatus, quod quidem in mea sententia intelligendum est cum dictione, quam latè explicui, & probaui *tom. 2. de Iustitia, & iure, disput. 22. sect. 7. num. 135. & sequentibus*, vbi dixi, id verum esse, quoties metus iniustè illatus fuit causa contractus; causa, inquam, vel totalis, vel partialis, ita tamen, vt vel illo solo metu remanente, & ablatis aliis motiuis, adhuc contractus fieret, vel saltem ablato metu, & remanentibus aliis motiuis, quæ nunc proponuntur, contractus non fieret, nisi aliquod aliud motiuum nouum proponeretur, quod loco metus cessantis subrogaretur. Si enim metus ita partialiter mouet, vt ille solus non sufficeret, & cessante metu adhuc contractus fieret propter alia motiua nunc proposita, non est cogendus metum inferens ad plenam restitutionem, vel rescissionem contractus, sed solùm ad partem damni resarciendam maiorem, vel minorem, iuxta maiorem. vel minorem influxum, quem metus habuit, secundùm computum

tum ibi à me adductum, vbi hæc omnia latiùs explicui;& quando,& quomodo id locum habere possit in metu reuerentiali: tunc nimirum, quando implicitè continet metum mali iniustè inferendi à persona, quam reueremur:& *n.*145.dixi idem cum proportione dicendum esse de dolo leui, quando fuit causa totalis, vel partialis quoad obligationem rescindendi contractum, vel restituendi solùm quoad partem damni illati.

3 Si verò pactum, & renuntiatio confirmata fuit à filia cum iuramento, debet quidem illud obseruare ob religionem iuramenti, quia tamen iniustitia præcessit ex parte parentis iniustè cogentis, poterat filia petere priùs à Prælato relaxationem iuramenti iniustè ab ipsa extorti,& ea obtenta, nullam habet obligationem standi pacto, quod supponitur à coactione iniusta taliter processisse, vt sine illa non fieret, de quo latè videri potest Thom. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 12.& alij, quos retuli,& sequutus sum *dicto tomo* 2.*de iustitia. disp.* 22. *sect.* 8.*num.* 187. *&* 195.

4 Restat tamen dubium, si filia non fuit per coactionem iniustam, vel dolum inducta ad eam renuntiationem faciendam: ignorabat tamen, eiusmodi renuntiationem legibus irritari, & tamen dote præsenti contenta renuntiauit legitimæ paternæ, & renuntiationem iuramento confirmauit, an ea solùm ignorantia sufficiat ad impediendum valorem renuntiationis, atque adeò obtenta relaxatione iuramenti à Prælato Ecclesiastico, possit tamen in foro conscientiæ non stare renuntiationi à se factæ. Sed re vera hoc subterfugium tarò prodesse poterit filiæ, si aliunde metus,& dolus non intercessit, quia eo ipso quòd filia renuntiat iuri, quod habet ad legitimam, scire videtur, se habere aliquod ius cui renunciet, vel saltem dubitat an illud habeat, nam circa certò impossibilia non versantur contractus humani: quòd autem nesciat, hoc ius maius fundamentum habere in legibus irritantibus eiusmodi renuntiationem sine iuramento factam, parum refert, cùm habeat voluntatem efficacem abdicandi à se illud ius vndecunque proueniat, & ad hunc finem apponat insiurandum, vt prosit quantum prodesse potest ad firmiorem abdicationem. Ex hoc ergo capite difficilè liberari potest filia ab obligatione standi pacto, quod iuramento confirmauit.

5 An verò eiusmodi renuntiatio iuramento confirmata excludat filiam, vel filium renuntiantem à successione, etiam quando pater intestatus decedit, videatur Sanchez *lib.* 4. *consil. cap.* 1. *dub.* 34. *num.* 25. An autem excludatur renuntians etiam à successione mediata, v.gr. si frater renuntiantis successit in bonis paternis, & postea ipse moriatur ab intestato, videatur idem Sanchez *ibi num.* 28. & quid, si moriantur viuo parente, filij omnes,& filiæ qui extabant tempore factæ renuntiationis, vide *ibi num.* 31. *& sequentibus.* Denique, an hæc renuntiatio noceat non solùm renuntianti, sed etiam eius filiis, & descendentibus, vide eundem *ibi num.* 39. *& sequentibus.*

INDEX

Rerum, & Verborum notabilium.

Prior numerus marginalem numerum, posterior Paginam, denotat.

Index Rerum,

E

Ecclesia.

Electio.

Eleemosyna.

Emptio.

Episcopatus.

Episcopus.

Eucharistia.

Examinator.

Examen.

Excommunicatio.

Excommunicatus.

Exercitus.

F

Festum.

Fœmina.

Quando

Peregrinus.

FINIS.